
Don Quijote de la Mancha Díl první

Miguel De Cervantes

eknizky.sk

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

DÍL PRVNÍ

MIGUEL DE CERVANTES

eknizky.sk

Don Quijote de la Mancha by Miguel De Cervantes is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Kapitola první	I
Kapitola druhá	5
Kapitola třetí	11
Kapitola čtvrtá	17
Kapitola pátá	23
Kapitola šestá	27
Kapitola sedmá	33
Kapitola osmá	37
Kapitola devátá	43
Kapitola desátá	47
Kapitola jedenáctá	53
Kapitola dvanáctá	59
Kapitola třináctá	65
Kapitola čtrnáctá	73
Kapitola patnáctá	81
Kapitola šestnáctá	87
Kapitola sedmnáctá	93
Kapitola osmnáctá	101
Kapitola devatenáctá	109
Kapitola dvacátá	115
Kapitola dvacátá první	125
Kapitola dvacátá druhá	133
Kapitola dvacátá třetí	143
Kapitola dvacátá čtvrtá	153
Kapitola dvacátá pátá	161
Kapitola dvacátá šestá	175

Kapitola dvacátá sedmá	183
Kapitola dvacátá osmá	197
Kapitola dvacátá devátá	209
Kapitola třicátá	219
Kapitola třicátá první	227
Kapitola třicátá druhá	235
Kapitola třicátá třetí	241
Kapitola třicátá čtvrtá	255
Kapitola třicátá pátá	271
Kapitola třicátá šestá	279
Kapitola třicátá sedmá	287
Kapitola třicátá osmá	295
Kapitola třicátá devátá	299
Kapitola čtyřicátá	305
Kapitola čtyřicátá první	315
Kapitola čtyřicátá druhá	331
Kapitola čtyřicátá třetí	337
Kapitola čtyřicátá čtvrtá	345
Kapitola čtyřicátá pátá	353
Kapitola čtyřicátá šestá	359
Kapitola čtyřicátá sedmá	367
Kapitola čtyřicátá osmá	375
Kapitola čtyřicátá devátá	381
Kapitola padesátá	387
Kapitola padesátá první	393
Kapitola padesátá druhá	397

KAPITOLA PRVNÍ

V jedné vsi na Manche, na jejíž jméno si nechci zpomenouti, byl živ před nedávným časem jeden zeman, takový, co jedno kopí na polici, hubeného koně a psa chrta mívají. Olla více z hovězího než skopového masa, studená sekanina obyčejně k večeři, míchané vejce s mozečkem v sobotu, čočka v pátek, nějaké holoubátko na přilepšenou v neděli, činily tři části jeho důchodů. Ostatek padl na kabát z pěkného sukna a nohavice a trepky aksamitové pro svátek; takto mezi týdnem odíval se suknem trochu hrubším, předce však pěkným. V domě svém měl hospodyni, které bylo přes čtyřicet, jednu neť, která ještě nebyla dospěla dvadeceti, a jednoho pacholka, který mu i koně sedlal i hospodářství obstarával. Stáří našeho rytíře vadilo již o rok padesátý, postavy byl vysoké, těla hubeného, tváře vyzáblé, vstával velmi časně a byl honby milovník. Jmenoval prý se Quijada nebo Quesada — o čemž právě se neshodují, kdo o tomto příběhu psali — ač pravdě podobněji lze se domyslet, že Quijana se nazýval. Avšak na tom naši povídce málo záleží; nám dosti na tom, aby v historii té ani čárky pravdy nescházelo. To ale musí se věděti, že řečený rytíř, kdykoli měl pochvíli, což v roce nejčastěji bývalo, čítáním knížek rytířských s takovou horlivostí se obíral, že docela na cvik v lovu a správu statku svého zapomínal; a pro tuto jeho dychtivost a pošetilost přišlo to tak daleko, že mnoho měř polí odprodal, aby sobě rytířských knih ke čtení najednati mohl. Takto jich co jen mohl do svého domu sehnal, a ze všech žádné tak výbornými mu se nezdály, jako ty, které pověstný Feliciano de Silva byl složil; neb ta jasnost jeho slohu a ta zamotaná řeč jeho pravými perlami být mu se zdály. A zvláště, když počal čísti o těch výjevech lásky a soubojích, kde na mnohých místech psáno stálo: Pomysl na křivdu, jenž se úmyslu mému děje, tak mysl mou rozněcuje, že bych byl beze smyslu, kdybych nenaříkal na krásu Vaši. Podobně, když četl: Vznešená nebesa, kterážto Vaši vznešenost tak k hvězdám vznášejí a činí Vás zaslužilou zásluhy, kterou vznešenost Vaše zasluhuje.

Nad tou a takovou řečí ztratil ubohý zeman rozum a namáhal se jim porozuměti a smysl v nich najíti, což by ani sám Aristoteles nedovedl,

kdyby jen proto z mrtvých byl vstal. S ranami, které Don Belianis rozdával a dostával, nebyl hrubě spokojen; nebo myslil, kdyby sebe větší mistři jej byli hojili, jak obličej tak i celé tělo jeho jizev plny býti by musely. Přece ale chválil na spisovateli, že knihu svou slibem ukrutného dobrodružství ukončil, a mnohdykráté mu přišla chuť, vzíti péro do ruky a spis ten tak ukončiti, jak tam slíbeno. Nejspíše že by to byl učinil a i vydal, kdyby jiné důležitější a stálé myšlenky jej od toho nebyly zdržely. Častokráte míval rozepří s farářem své vsi, jenž byl člověk učený a v Siguence graduovaný, kdo byl slavnější rytíř, Palmerin de Inglaterra anebo Amadis de Gaula; ale mistr Nicolas, lazebník tamější, říkával, že žádný rytíři del Febo se nevyrovná, a že, mohl-li by někdo s ním se porovnat, byl by to jediný Don Galaor, bratr Amadise de Gaula, protože prý měl výborných vlastností vůbec, nebyl rytíř tak rozmazlený a takový fňukal, jako bratr jeho, kterémnu ani co do síly neustoupí.

On konečně do svého čtení tak se pohroužil, že celé noci jím trávil, od večera do rána a od rána do večera čítaje, a tímto nevyspáním a stálým čtením tak mozek mu vyschnul, že úplně o rozum přišel. Obraznost jeho naplnila se vším tím, co v knihách byl četl, jak kouzly tak zápasy, bitvami, souboji, ranami, zjevy lásky, nehodami a nesmysly nemožnými. A utkvělo mu v hlavě, jakoby celá ta skladba blouznivých smýšlenek, jež četl, ryzá byla pravda, tak že proň pravdivější historie na světě nebylo. On říkával, Cid Rui Diaz že byl velmi dobrý rytíř, však že nebyl roven rytíři Plamenného Meče, který sám jednou ranou dva divé a ukrutné velikány rozpoltil. Lépe obstál Bernardo de Carpio, protože byl v Ronvesvallech očarovaneho Roldana zabil na způsob Herkulesův, když jest Anteona syna Země ve svých rukou zaškrtl. Velmi chvalně mluvíval o velikánu Morgantu, protože jsa z rodu obrů, kteří všickni bývají hrdí a pyšní, sám byl zdvořilý a přívětivý. Nade všecky ale byl mu Reynaldos de Montalvan, zvláště když jej viděl vyjždět ze hradu a loupit, koho zastihnul, a když ukradl v Allende onen obraz Mahometův, který celý byl ze zlata, jak historie povídá. Kdyby byl mohl zrádce Galalona několikrát do žeber kopnout, bylby svou hospodyní a snad i neteř k tomu za to dal.

Rozum jeho byl již v skutku zabit a přišel na tu podivnou myšlenku, že pošetilejší ještě nikdy na světě nebylo; on uznal totiž za slušno a na nejvš potřebno, jak pro rozmnožení své cti, tak ve prospěch vlasti, státi se dobrodružným rytířem a jíti se zbraní a koněm svým po celém světě hledat dobrodružství a vše to vykonávati, co, jak byl četl, bludní rytíři jsou konali, mstíce každou křivdu a vydávajíce se v nehody a nebezpečí,

kteře když překonali, věčným jmenem a slávou se okryli. Ubožák již viděl sílu svého ramena aspoň císařstvím trapezuntským odměněnu; a tak v těchto příjemných myšlénkách, pobádán svrchovanou oblibou, již v nich pociťoval, náhlil přání své v skutek uvésti.

Přede vším jiným musela býti vyčištěna zbroj, která po jeho pradědu celá již rezí ožrána a plesniviny plna v koutě pohozena a zapomenuta ležela. Vyčistil a připravil ji, co nejlépe mohl; shledal však, že jest velmi nedostatečna, ješto přílba nebyla úplná a toliko pouhý hemelín. Avšak tu on svým důvtipem nahradil, nebo udělal z lepenky dolejší polovici, a spojiv ji se svrškem takto podobu úplné přílby tomu dal. Na to pak v skutku, aby pevnost její zkusil a bude-li moci ránu mečem vydržet, vytasil svůj meč a dvě rány jí dal; ale již jedním okamžikem bylo zkaženo, o čem byl celý týden pracoval. I mrzelo ho, že ji tak snadno mohl rozbiti, a aby před takovouto nehodou budoucně se uchránil, počal ji znova dělati a uvnitř dva železné pruty podložil; jsa takto o její pevnotě ubezpečen, již více jí nezkoušel, ale za nejradnější přílbu považoval a cenil.

Na to šel ke svému koni a ačkoliv on tak hladký byl, jako zorané pole, a více chyb měl nežli herka Gonelova, která tantum pellis et ossa fuit (kost a kůže byla), zdálo se mu, že ani Alexandrův Bucefal ani Cidův Babieca mu by se nevyrovnali. Čtyry dni ztrávil přemýšlením, jaké jméno mu dáti; poněvadž — jak sám u sebe pravil — neslušelo by se, aby oř tak slavného rytíře a sám v sobě tak výborný, žádného známého jména neměl. I snažil se mu takové dáti, kteréby znamenalo, čím dříve býval, než koněm dobrodružného rytíře byl, a čím nyní jest. Neboť příslušelo právem, aby, když pán stav svůj proměnil, též i on jméno své změnil a nějaké zvučně a slavné dostal, podle řádu a úřadu, do kterého vstupoval. A tu konečně po mnohých, jež utvořil a zamítnul, zase vymyslel a opět zavrhnul a pohodil, vymyslel to nejvhodnější a nazval jej Rocinantem; jméno to dle jeho zdání vznešené, zvučné a znamenající, čím býval dříve, když byl sprostým koněm, jakož i čím teď jest, totiž ze všech koní na světě nej přednější.

Když byl koni svému toto jméno dal, které jak jemu, tak i koni se líbilo, chtěl i sobě nějaké dáti a v této myšlénce opět celých osm dní ztrávil, až poslez Donem Quijotem se nazval, což spisovatelům této pravdivé historie zavdalo příležitost k domněnce, že on nejspíše Quijada a nikoliv Quesada, jak někteří chtěli povídat, se jmenoval. Zpomenuv si ale, že slavný Amadis nepřestal na tom, nazvat se pouze Amadisem, ale že si přidal jméno svého království a své vlasti, aby jí slavnou učinil, a tudy

Amadisem de Gaula se nazval, ustanovil on též co pravý rytíř ke jmenu tomu jmeno své vlasti přidati a D. Quijotem de la Mancha se nazývati, čímž dle svého zdání vlast i rodiště své velmi dobře vyznačil a přijetím jmena jejich poctil.

Když byl tedy zbroj svou vycídl, z hemelínu přilbici učinil, koně svého i sebe překřtil, viděl, že již mu nic neschází, než najíti nějakou dámu a do ní se zamilovati; nebo dobrodružný rytíř bez lásky je strom bez listí a bez ovoce a tělo bez duše. A tu pravil sám k sobě: když já za trest svých hříchů neb šťastnou náhodou svou někde s nějakým obrem se setkám, jakž obyčejně dobrodružným rytířům se přihází, a jej v boji porazím, jej buď rozpoltím anebo přemohu a si podrobím, nebude-li dobře, když budu míti, ke komu jej poslati, aby přišel a ukloniv kolena před mou milostslečnou řekl hlasem pokorným a poníženým: Já, paní moje, jsem obr Caraculiambro, pán ostrova Malindranie, ježž byl ve zvláštním souboji přemohl veleslavný rytíř D. Quijote de la Mancha, kterýžto mi rozkázal, abych se dostavil před Vaši Milost, by Vaše Výsost dle své libosti se mnou učinila. O jak plesal milý rytíř náš takto s sebou rozmlouvaje a zvláště, když mu napadlo, kohoby měl svou dámou nazvati. Bylať, jak se vůbec myslí, nedaleko v jedné vsi selská holka jedna, velmi hezká, a do té byl on od nějakého času zamilován, ačkoli, jak se rozumí, ona o tom nevěděla, aniž byla co pozorovala. Jmenovala se Aldonza Lorenzova a tu ráčil on jmenem vládkyně svých myšlének poctiti, a hledaje pro ni jméno, kteréby ode jména jeho velmi se nelišilo, pro kněžnu a paní se slušelo a hodilo, nazval ji, protože byla v Tobosu rodilá, Dulcineou de Toboso, jmenem to dle zdání jeho libozvučným, obzvláštním a významným tak jako druhá, jež byl sobě a svým věcem dal.

KAPITOLA DRUHÁ

Když byl tedy tyto přípravy učinil, nechtěl s vyvedením své myšlenky déle meškati; dohánělat jej k tomu škoda, kterou, jak on myslil, svět jeho váháním trpěl, nebo bylo křivd, jež pomstít, nepravostí, jež napravit, pošetilostí, jež zlepšit, a povinností, jimž zadostučiniti zamýšlel. A tak nikomu se svým zámyslem se nesvěřiv, aniž od koho jsa viděn, jednou ráno časně za parného dne měsíce července, celou svou zbrojí se oděl, na Rocinanta vsedl, svou slátanou přílbici si nasadil, štít navlekl, kopí chopil, tajnou brankou ze dvora vyjel a s nesmírným potěšením a blahem nad snadným počátkem svého předsevzetí v poli se octnul. Však sotva že to byl vyvedl, an hrozná myšlenka jej napadla a sice taková, žeby málem byla jej přinutila od počatého podniknutí ustati. Přišlot mu na mysl, že není rytířempasovaným a že podle rytířských zákonů ani nemůže, aniž smí, s nějakým rytířem zbraní se potkati, a mimo to měl mítí zbroj čistou, jako rytíř nováček, beze znaku ve štítu, ažby svou chrabrostí jej si vydobyl. Tyto myšlenky zviklaly sice jeho předsevzetí, ale že jeho šílenství více nad ním mohlo, než kterákoli moudrá myšlenka, umínil si, že od prvního rytíře, s nímž setká se, dá se pasovati, za příkladem mnoha jiných, kteří, jakož byl v knihách četl, taktéž jsou učinili. Co do čistoty své zbroje umínil si při příležitosti ji tak vycídit, že bude nad hranostaje bělejší, a tímto upokojen dal se na cestu, kam jeho kůň sám chtěl, maje za to, že v tom hlavně dobrodružství záleží. Cestou náš z brusu nový dobrodruh takto sám k sobě promlouval: Jaká pochybnost, než že ve příští čas, až pravdivá historie mých slavných činů na světlo vyjde, onen učenec, jenž o nich psáti bude, když k vypravování o tomto mém prvním tak ranném výjezdu přijde, takto položí: „Sotva že rudý Apollo po tváři města a širé zemi zlaté nitky svých krásných vlasů byl rozestřel, a sotva že malinci a pestří ptáčekové svými zvučnými jazýčky v libé a medové harmonii byli uvítali výstup růžové Jitřeny, jenžto opustivši měkké lože žárlivého chotě ze bran a pavlanů jasného obzoru se ukázala: slavný rytíř D. Quijote de la Mancha opustiv pohovné peřiny vsedl na svého výborného oře Rocinanta a vyhlášenou plání montielskou se bral.“ Jelť tamtudy skutečně a pravil dále: „Šťastná

léta, šťastný věku ty, kde činy moje na světle vyjdou, důstojny, aby rytý byly v kov, tesány v mramor a malovány na obrazech pro památku časům budoucím! O ty věhlasný kouzelníče, buď si kdo buď, jenž máš se stát spisovatelem této obzvláštní historie, prosím tě, nezapomeň mého dobrého Rocinanta, stálého mých cest a příhod společníka.“ Pak hned na to začal mluvit, jakoby opravdu byl zamilován: „O princezno Dulcineo! paní tohoto poddaného srdce, jak veliký bol jste na mne vzložila, an mne od sebe propouštějíc tak přísně jste mi zakázala, před Vaši krásu nepředstupovat. Pohněte se, paní moje, a rozpomeňte nad tímto Vám oddaným srdcem, jež tak těžko pro Vaši lásku trpí!“

Takto se ubíraje u jiných ještě nerozumech pokračoval, vše toho způsobu, jak byl ze knih, kterých řeč co možná nápodobil, se naučil: při tom jel tak pomalu a slunce tak rychle a tak horoucně vystupovalo, žeby mu byl mozek roztátí mohl, kdyby jaký byl měl. Skoro celý den byl jel, aniž ho co potkalo, coby za povídání stálo, nad čímž on si náramně zoufal, neb chtěl záhy s někým setkati se, aby na něm sílu ramena svého zkusil. Někteří spisovatelé praví, že první příhoda, co jej potkala, byla ona v přístavu lapicském, jiní myslí, že ona s větrnými mlýny; co já za pravdu uznati byl s to, a též co jsem v letopisech mancheských psáno nalezl, jest to, že on celý den jel a že za soumraku jak on tak i kůň jeho celý umdleni a hladem téměř umořeni byli. Když pak na vše strany se ohlížel, zdaliby nějaký hrad nevypátral neb aspoň nějakou pastýřskou chýši, kde by se zotaviti a z nouze si pomoci mohl, uzřel nedaleko cesty, kterou jel, hospodu a bylo mu, jakoby hvězdu byl spatřil, ne-li do paláce, aspoň do bran jeho spásy vedoucí. Popířil si v cestě a ještě za soumraku k ní dojel.

Náhodou stály u vrat dvě mladé ženské, tulačky nedobré pověsti, které s mezkari, jenžto v této hospodě na noc zůstati hodlali, do Sevilly cestovaly. A že našemu dobrodruhu vše, co myslil, uviděl a napadl, tak přicházelo a se dělo, jak byl čítal, přišlo mu, že to jest hrad se čtyřmi věžemi a báněmi zlatoskvělými, se zdvihacím mostem, hlubokými příkopy a všemi vlastnostmi a případy, jak takové hrady se líčí. Přirazil k hospodě, domnělému hradu svému, a trochu podál Rocinantu uzdou trhl, čekaje, až nějaký trpaslík na cimbuří vystoupí a troubou dá znamení, že jest k hradu rytíř přijel. Když ale viděl, že váhají a že Rocinante do chléva pospíchá, vjel do vrat, a spatřiv tam ony dvě spustlé děvky, hned si z nich dvě krásné slečny a milostné dámy, jenž před branou hradu si hoví, udělal. Při tom se nahodilo, že sviňáček, který houf prasat — takt, prosím za odpuštění, v skutku jim říkají — s pole domů hnal, aby se sběhly, na

roh zatroubil; i napadlo hned D. Quijota, co si byl přál, že totiž trpaslík to jeho příjezd ohlásil. Tedy s největší spokojeností vjel do hospody a přímo k oněm dámám zamířil, kteréžto vidouce člověka tak ozbrojeného s kopím a štítem, plny strachu do krčmy utíkat začaly. Však D. Quijote, soudě z jich útěku na bázeň, pozdvihнул své papírové hledí a svůj vyzáblý a uprášený obličej odhaliv, se slušnou způsobilostí a hlasem mírným na ně zavolal: Neračte prchati, Vaše Milosti, aniž jakého ublížení se báti, nebo rytířskému řádu, ku kterému já náležím, se nesluší a nepatří, někomu ublížiti, tím méně tak vznešeným slečnám, jak na Vás jest viděti.

Děvky naň koukaly s vyvalenýma očima a pod špatným hledím tvář jeho hledaly; když ale slečnami se jmenovat slyšely — slovo to daleké jejich živnosti — nemohly se zdržet smíchu, takže D. Quijote horšit se začal a takto jim pravil: Dívčkám se sluší způsobilost a veliká je to hloupost, smáti se bez příčiny; avšak já Vám to nikoli nepravím, abych Vás urazil, neb rozhněval, neb má jediná žádost jest, sloužiti Vám.

Slečny té řeči nerozuměly a nemohly při pohledu na našeho rytíře smíchu se zdržeti, což ještě více jej rozhněvalo, tak žeby té chvíle byl odjel, kdyby v tom hospodský, člověk velmi tlustý a tudy mírumilovný, nebyl přišel. Spatřiv tuto neforemnou postavu, oděnou tak rozdílnou zbrojí, jako byla uzda, kopí, štít a krunýř, div že spolu s děvkama do smíchu se nedal. Ale v skutku té přišery tak strašně ozbrojené se obáváje, umínil si, zdvořile s ní promluvit, a pravil: Pakli Vaše Milost, pane rytíři, nocleh hledáte, mimo postel — nebo té v hospodě nebylo — vše ostatní v hojnosti zde naleznete.

Vida D. Quijote zdvořilost správce hradu, neb za to hospodského i hospodu měl, pravil: Já jsem, pane kastelláne, se vším spokojen, neb moje vše jest má zbroj, pohodlí mé boj, a t. d.

Slyše hospodský kastellánem se nazývat, myslil, že jej jmenuje prohnaným Kastilianem, ač byl on Andaluz, takový zloděj jako Kakus a při tom šelma nad študenta i páže; odpověděl mu nato: Tedy bude lůžkem Vaší Milostí tvrdé kamení a stálé bdění spaním Vaším i můžete sléztí s koně s jistotou, že se najde v této chatrči dost příčin a příležitostí, nespát třeba celý rok, neřku-li jednu noc. To řka D. Quijotu třmeny podržel, kterýžto s velikou tíží a prací sesedl, jako člověk, který celý den byl nejedl. Pravil hospodskému, aby měl velikou péči o jeho koně, an to je ten nejlepší ze všech, co jich na světě obrok žere. Hospodský jej prohlédl, ale on ani polovic tak pěkným mu se nezdál, jak byl D. Quijote pravil: postaviv jej do konírny vrátil se, co host bude žádat. Toho děvky právě odstrojovaly, neb

již byly s ním se smířily; když ale krunýř a náramníky mu sundaly, neuměly a nebyly s to, rozepnout mu obojek a sejmout neforemnou přílbici, silnými tkanicemi přivázanou. Nemohouce uzlů rozvázat, bylyby musely je přeřezat, v to ale on nikoliv nechtěl svolit, raději celou noc přílbu na hlavě si nechal a vyhlížel, že nic krásnějšího nelze si pomyslet. Maje za to, že ony daremnice, co jej svlékaly, jsou nějaké vznešené paní a dámy hradu toho, pravil mezi tím s velikou způsobností:

Nikdy nebylo rytíři
Od dám tak posluhováno,
Jako jest Donu Quijotu,
Když ze své dědiny vyjel;
Slečny o něj pečovaly,
Princezny o jeho oře.

O Rocinante, neb to jest, slečny moje! jmeno mého koně a Don Quijote jest jmeno mé, což, ačže nechtěl jsem vyjeviti, ažby činy mnou ve Vaší službě a pro Vás vykonané vyzradily, nutnost, přitočiti tuto starou romanci Lanzaretovu, byla příčinou, že jste mé jmeno dříve se dověděly. Však přijde doba, kde Vaše Výsosti mi povelí, a já poslechnu, abych silou svého ramena dokázal, jak mocně toužím, Vám k službám býti.

Děvky, nezvyklé slyšet takové řečnění, ani slova neodpovídaly; ptaly se ho toliko, nechce-li něco jísti?

Budu jíst, ať je to co chce, odpověděl D. Quijote, nebo jak pozoruju; přijde mi to velmi vděk.

Náhodou byl toho dne pátek a v celé hospodě nebylo ničeho, mimo jakýsi druh ryb, které v Kastilii abadejo, v Andalusii bacallao, někde curadillo a jinde zas truchuela, treska sušená, jmenujou. Ptali se, bude-li Jeho Milost tresky jísti, že jiných ryb nemají, kteréby mu k jídlu dáti mohli.

Bude-li mnoho malých tresk, odpověděl D. Quijote, bude to jako jedna velká, nebo je to zcela jedno, dostat osum reálů drobných, nebo jeden kus osmirealový. A kromě toho může býti, že jsou ty pstruhy jako jalůvka, která jest lepší, než kráva, jako kůzle chutnější, než koza. Ale buď si co buď, jen ať je to brzy, nebo těžko snášet obtíže zbraně, když není o žaludek postaráno.

Postavili mu stůl před vrata hospody na čerstvé povětrí a hospodský přinesl kus špatně močené a ještě hůře vařené tresky a kus chleba tak černého a plesnivého, jako jeho zbroj byla. Avšak jíst ho vidět, bylo věru k smíchu; nebo protože měl přílbici na hlavě a hledí oběma rukama si držeti

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

musel, nemohl nic do úst dáti, když mu to někdo jiný do huby nestrkal. Tedy jedna z oněch holek v té nouzi pomáhala; ale dát mu pít, nebyloby možno bývalo, kdyby hospodský nebyl trubku vyvrtal a jedním koncem mu ji do huby strčiv do druhého víno naléval. On to všechno snášel s trpělivostí, jen aby mu tkanice u přílby se nepřetrhly.

Zatím co toto se dalo, přišel do hospody nunvař a několikrát na svou šalmaji zatroubil. To D. Quijota docela ujistilo, že jest v nějakém znamenitém hradu, že hudbou jej vyrážejí, treska že jest pstruh, černý chléb z nejbělejší mouky pšeničné, nevěstky dámy, a hospodský kastellán; přitom si velice liboval, že jeho záměr a výjezd tak dobře vypadl. Přece ale to velmi jej trápilo, že posud nebyl na rytířství pasován, jelikož myslil, že dle práva nebude moci ničeho podniknouti, pokud rytířského řádu míti nebude.

KAPITOLA TŘETÍ

S touto myšlénkou znepokojován svou hospodní a špatnou večeří zkrátil a záhy k sobě hospodského povolal. Zavřev se s ním v stáji pokleknul před ním na kolena a pravil: Já nevstanu dříve, statečný rytíři, až Vaše láska mi vyplní prosbu, která i ku chvále Vaší i k slávě celého člověčenstva poslouží.

Vida hospodský hosta u svých nohou a slyše tuto řeč, užasnul velice a hleděl naň, nevěda ani co říci ani co činiti. Snažil se, jej pozdvihnouti, on ale nikoliv vstáti nechtěl, až konečně mu říci musil, že splní, oč jej žádá.

Neočekával jsem jinak od Vaší velikomyslnosti, pravil na to D. Quijote; a pročez Vám, pane můj, pravím, že prosba, kterou mi Vaše ochota má splniti, jest, byste mne zítra ráno na rytíře pasoval. Tuto noc budu v kapli Vašeho hradu státi na stráži a ráno, jak jsem pravil, nechat se vyplní, oč Vás tak snažně žádám, bych mohl, jak se sluší, všechny čtyry díly světa projíždět a k přispění ku pomoci nešťastným dobrodružství vyhledávat, jakožto jest povinností rytířství a rytířů dobrodružných, jako jsem já, kteréhožto jediná touha jest po činech takových.

Hospodský, jak praveno, byl šelma a již také o nerozumu svého hosta něco tušil. Slyše pak řeč tuto docela o tom se přesvědčil a, chtěje noci té něco pro zasmání míti, po vůli mu být si umínil. Pravil mu tedy, že velmi moudře jedná v tom, co chce a žádá, že taková pohnůtka jest vlastností a přirozenou věcí rytířů tak vznešených, jakým on se zdá býti, a jak slušná úprava jeho ukazuje, on že též v létech své mladosti k čestnému řádu tomu byl náležel, v rozličných světa dílech dobrodružství hledal, neopominuv ani předměstí malazských, ostrovů riaranských, okolí sevillského, tržiště segovského, oliv ve Valencii, strážnice v Granadě, nábřeží v San Lucaru, mučírny kordovské, krčem toledských a jiných rozličných míst, kde rychlost svých nohou a hbitost svých prstů osvědčil, ledaco nepravého učinil, mnohou vdovu škádlil, kolik děvčat svedl a nedospělých osídil a skoro po celém Španělsku se všemi audiencemi a tribunály se seznámil. Konečně prý do hradu toho na odpočinek se odebral, kde ze svého a cizího živ jsa, všech cestujících rytířů hostí, budete si oni jakéhokoli stavu a rodu,

z pouhé k nim náklonnosti a že oni za dobré srdce jeho své jmění s nim sdílí. Pověděl mu také, že v jeho hradu není žádné kaple, v nížby mohl na stráži státi, ješto jest zbořena a znovu stavěti se má; však že prý ví, že v nouzi může se kdekoli státi a on této noci že bude moci stát na dvoře hradním. Ráno, bohda, že se vykoná slavný obřad, kde on bude pasován na rytíře a to takového, že na světě lepšího ani býti nemůže.

Pak se ho tázal, má-li jaké peníze, a D. Quijote odpověděl, že nemá ani vindry a že nikdy nebyl četl v příbězích dobrodružných rytířů, aby s sebou byli co vozili. Na to pravil hospodský, že se mýlí, ješto prý proto v historiích o tom se nepíše, že spisovatelům jejich nevidělo se třeba psáti o věci tak patrně potřebné, jako peníze a prádlo s sebou voziti a proto že nemá se myslit, že jich neměli, nýbrž že v skutku všickni dobrodružní rytíři, o kterých knihy jsou plny a natlačeny, dobře naplněné vaky pro všeliké potřeby s sebou vozívali. Taktéž že měli prádlo a skříňku masti na rány, ješto mnohdykráté v polích a pustinách, kde se potýkají a raněni bývají, nikoho není, kdoby je hojil, leč mají-li nějakého moudrého čaroděje přítelem, aby jim záhy ku pomoci přispěl, přijeda povětřím na oblaku a maje s sebou nějakou pannu neboli trpaslíka s láhvičkou jisté vodičky, z níž jak mile oni kapku okusí, té chvíle od bodů a ran svých se uzdraví, jakoby žádných ani nebyli měli. Když ale tomu tak nebylo, uznali rytíři dobrodružní za věc rozumnou, své zbrojnoše penězi a jinými nevyhnutelnými věcmi: obvinky a mastěmi, opatřiti, a stalo-li se, že takoví-to rytíři zbrojnošů neměli — ale těch bylo málo a zřídka — vozili oni sami to s sebou v nějakém tlumoku velmi malém, že jej ani znát nebylo, a sice v zadu na koni, anby jinde jim víc překážel. V jiných okolnostech neslušelo by se ovšem nijak rytířům dobrodružným, aby tlumoky s sebou vozili. Proto tedy žeby radil, ačby mu to co kmotr, jímž brzy státi se měl, poručiti mohl, aby bez peněz a potřebných věcí odtud dále nejezdil a že uhlídá, jak mu přijdou vhod, až toho nejméně se nadá.

Don Quijote slíbil, že podle jeho rady na vlas se zachová. Nato dostal rozkaz státi na stráži na velikém dvoře, který stranou hospody ležel, načež vzav všecku svou zbroj na koryto u studny ji položil a štít a kopí jav se slušnou vážností procházeti se začal, an právě noc počínala.

Hospodský zatím všem, kdo zde hospodou byli, o šilenství svého hosta, o jeho strážení a brzkém pasování na rytířství vyprávěl. Všickni tak strašnému nerozumu se divili, a když šli naň opodál se podívat, viděli, jak tu s pokojnou myslí jednou se prošel, tu zas o kopí podepřen oči své na střezenu zbroj upial a s ní ani jich nepozdvihnul.

Nastala noc a za světla měsíce, jenž tehda mohl se sluncem závoditi, mohl každý vidět, co nový rytíř počíná.

Pozděj ale chtěl jeden z mezkářů, jenž zde noclehem byli, dobytku svému dát vody; musil tedy zbroj D. Quijota na korytě ležící sundati. Vida rytíř že se blíží, jal se praviti hlasem vysokým: „O kdokoli Ty jsi, drzý rytíři! a chceš se dotknouti zbroje nejstatečnějšího rytíře, co jich kdy mečem se pásalo, považ, co činiš, a nechtěj jí se dotýkati, sice opovážlivost svou životem zaplatíš!“ Kéžby mezkář na slova ta, a tak i o své blaho lépe byl dbal! On ale za řemení zbroj sebral a daleko zahodil.

Vida to D. Quijote pozdvihnul oči své k nebesům a, jak se zdálo, na svou slečnu Dulcineu pomyslív: „Přispějte mi, slečno moje!“ pravil, „v této první nesnázi, jenž oddané Vám srdce potkala.“ A to promluviv, štít svůj odložil a oběma rukama kopí napřáhnuv, mezkářovi takovou ránu do hlavy zasadil, že jej strašně potřískaného na zem skolil, a že kdyby ještě jednou tak byl jej udeřil, on jak živ již lékaře nebyl by potřeboval. Nato zbroj svou zase na předešlé místo položil, a taktéž vážně, jako dříve, se procházel.

Nevěda, co se stalo, ješto mezkář omráčen ležeti zůstal, přišel jiný a také své mezky napojiti hodlal. Když ale zbroj s koryta bral, D. Quijote již ani slova nemluvě, aniž koho vzýváje o pomoc, znovu svůj štít sňal, zase kopí napřáhnul a třikrát mezkáře do hlavy udeřiv na čtyrech místech mu ji prorazil.

Na lomoz ten všecken lid z hospody i s hospodským ven vyběhnul, což vida Don Quijote štít na ruku si navléknul a pravici na moč položiv zvolal: „Krásná slečno! sílo a živote umdleného srdce mého! nyní jest čas, abyste oči svých obrátila na poddaného rytíře svého, jemuž tak veliké dobrodružství nastává.“ Nato dostal dle zdání svého ducha, že, kdyby všickni mezkáři, co jich na světě, jej byli napadli, on ani na krok by nebyl ucoufnul. Když mezkáři své spoludruhy zraněné spatřili, začali z podání na D. Quijota kamením házeti; on ale štítem svým se zakryl a zbroj nikoliv opustit nechtěje, od koryta ani se nehnul. Hospodský křičel, aby ho nechali, an vědí, že je blázen a to že jej trestu sprostí, kdyby je i všechny pobil.

Také Don Quijote hrozně křičel, nadávaje jim nevěrníkú a zrádcú a že hradu pán je taškář a darebák rytíř, protože s pocestnými rytíři takto nakládati dovoluje, a že, kdyby on již byl na rytířství pasován, potrestalby jej za zrádu jeho. „Ale s vámi,“ pravil dále, „nečistá, sprostá holoto, nechci

ničeho míti, házejte si, pojdte a ubližujte mi, jak chcete, však uhlídáte, jaký plat za svou nezbednost a rozpustilost utržíte.“

To mluvil s takou silou a takovým duchem, že všechny, co jej kamenovali, hrozný strach pojal a proto na domlouvání hospodského házeti přestali. On nechal poraněné odvléci a s toutéž spokojeností a tím samým poklidem dále strážil.

Hospodskému se tyto kousky hostovy znelíbily a on ustanovil tomu konec učinit a černý řád rytířský dříve mu udělit, než se jiné neštěstí přihodí. Šel tedy k němu, omlouval se, že ona sprostá luza bez jeho vědomí s ním tak nešetrně nakládala, a slíbil, že je za jejich drzost co nejprísněji potrestá. Privil, že jak mu již byl pověděl, na jeho hradu žádné kaple není, avšak, že k tomu, co ještě vykonati se má, ji není zapotřebí. „Celý ten obřad, státi se pasovaným rytířem, záleží v udeření do vazů a na rameno, a to, jak mi známo o řádových obřadech, může i pod širým nebem se státi. Stráž Vaše, která toliko dvě hodiny trvá, je skončena, ješto jste přes čtyry hodiny strážil.“

Don Quijote všemu uvěřil a pravil, že je hned hotov jej uposlechnouti, aby se to s největší krátkostí vykonalo, an prý, kdyby ještě jednou byl přepaden a již na rytířství pasován, ani človíčka v hradě na životě by nenechal, mimo ty, jichžby pro šetrnost k němu ušetřil.

Takto poučen a postrašen přinesl hradní knihu, do které slámu a obrok mezkařům dávaný zapisoval; jeden pacholek mu nesl kus svíčky a on s oněma již známými slečnami k D. Quijotu přistoupil. Poručiv mu kleknouti, začal ve svém denníku čísti, jakoby nějakou záslíbenou modlitbu odříkával, pozdvihl u prostřed ní ruku, dal mu za vaz notnou ránu a vlastním mečem jeho přes záda ho přetáhl, neustále při tom, jakoby se modlil, mezi zuby mumlaje. Potom kázal jedné z oněch dám, aby jej mečem opásala, což ona s velikou slušností a umělostí učinila.

Těžko bylo neprasknout smíchy při každém punktu obřadu toho; avšak činy nového rytíře, jež děvky před chvílí byly viděly, smích jejich náležitě na uzdě držely.

Připínajíc mu meč, pravila milostivá slečna: „Bůh učiní Vaši Milost nejdobrodružnějším rytířem na světě a dej Vám štěstí ve všech pŭtkách Vašich.“ D. Quijote se jí ptal, jak se jmenuje, aby i daleko jsa odtud věděl, komu jest povinen za milost mu prokázanou, a že milerád slávu, již mužným ramenem svým vydobude, s ní bude sdíleti. Ona s velikou způsobností mu pověděla, že se jmenuje Tolosa a že jest dcera jednoho prtáka z Toleda, že bydlí v koticích sanchobienayských a že kdy a kdekoli

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

bude chtít, mu k službám a za pána svého jej považovati bude. D. Quijote pravil, aby z lásky a k vůli mu to udělala a od této chvíle jej donem a sebe donnou Tolosou nazývala, což také ona mu přislíbila.

Nato mu druhá připiala ostruhy a on s ní právě tak rozmlouval, jako s tou, co jej mečem pásala. Ptal se ji na jméno a ona mu řekla, že se jmenuje Molinera a je dcera mlynáře z Antequary. I ji žádal, aby jej donem a sebe donnou Molinerou zvala a všeliké nové služby a poctivosti jí přislíboval.

Po těch tak kvapných, náhlých, nikdy posud nevidaných obřadech spěchal nedočkavě D. Quijote vsednouti na kůň a jeti po dobrodružství. Záhy osedlav Rocinanta vylezl naň a louče se s hostitelem svým tolik mu toho namluvil a za lásku, že na rytířství jej pasoval, tolik mu se naděkoval, že to ani dostatečně vypověděti nelze. Hospodský, který by jej byl rád již daleko od hospody viděl, neméně řečnickými, ačže kratšími slovy mu odpověděl a ani plat za hospodu nežádaje, s Bohem jeti ho nechal.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Svívalo, když D. Quijote z hospody vyjížděl s takovou vážností, spokojeností a posilou, že byl již na rytířství pasován, že radost mu po podpínce koňově se prýštíla. Však zpomenuv si na radu svého hostitele stran potřeb tak nevyhnutelných, jež s sebou míti měl, zvláště peněz a prádla, umínil si vrátit se domů a vším tím se opatřit. Též zbrojnoše nějakého myslil si najmouti a to jednoho chalupníka, souseda svého, který byl chudý a mnoho dětí měl, avšak za zbrojnoše rytířova velmi dobře se hodil. S tou myšlénkou obrátil Rocinanta ku své dědině, kterýžto, jakoby svou stáji čul, s takou radostí utíkat začal, že, jak se zdálo, kopyty ani země se nedotýkal.

Nebyl dlouho jel, an se mu zdálo, že z houštiny na levé straně slabý hlas, jakoby někdo si naříkal, jest slyšeti, což jak mile zaslechl, zvolal. „Díky Bohu za tu milost, že tak záhy my poskytlá příležitost, povinnost svého stavu konati a ovoce mého šlechetného úmyslu požití. Hlas tento jest bezpochyby od nějakého nešťastníka aneb nešťastnice, jenž mého přispění a mé pomoci potřebuje.“ A trhnuv uzdou, Rocinanta přímo tam zařídil, odkud hlas vycházel. Sotva že několik kroků do lesa vjel, spatřil u jednoho stromu uvázanou kobyly a u druhého pacholíka po půl těla obnaženého, asi patnáctiletého, který tak si naříkal. A nebylo to bez příčiny, nebo sedlák jej notně řemenem mrskal a při každé ráně jej káraje a napomínaje, opakoval: Jazyka šetři, očima hled. Pacholík odpovídal: Já to už víc neudělám! a lepší pozor na dobytek dávat sliboval.

I vida D. Quijote, co se děje, pravil hlasem hněvivým: Nešlechetný rytíři! hanebno jest takto nakládat s člověkem, který bránit se nemůže. Vsedněte na svůj kůň a chopte se kopí svého — mělt jakousi tyčku státi u dubu, u kterého kobyly přivázána byla — a já Vám dokážu nestatečnost Vašeho jednání. Rolník vida nad sebou tu postavu celou ve zbroji a kopím nad svou hlavou mávat, myslil, že již je po něm, a pravil mírnými slovy: Pane rytíři! tento pacholík, jež trestám, jest můj čeledín a hlídá mi tamhle to stádo ovcí; on ale je tak nedbalý, že každý den mi některá schází, a

protože já jeho nedbalost a bezbožnost trestám, praví, že s ním špatně nakládám, že mu povinnou mzdu neplatím, a Bůh ví, co všechno lže.

Ty budeš u mé přítomnosti lhát, sprostý chlape! vykřikl D. Quijote. U slunce, jež na nás svítí, já tímto kopím naskrz tě probodnu. Zaplat hned, bez odkladu, sice, Bůh je svědek, že tě přinutím a tu chvíli na kusy rozmlátím. Odvaž ho!

Sedlák svěsil hlavu ani slova neodpovídaje a čeledína odvázal, kterého pak D. Quijote se ptal, mnoho-li mu hospodář jeho jest dlužen. On pravil že za devět měsíců, po sedmi realech za každý měsíc.

Quijote to spočetl a shledal, že to dělá třiasedesáte reálů, a pravil sedlákovi, aby tu chvíli je vysázel, nechce-li to smrti zaplatit. Ulekaný sedlák odpověděl, aby se zdrav z toho místa nehnul a že může na to přísáhat — ačkoli nepřisáhal — že tolik to nedělá, protože se musejí odrazit a od počtu odtáhnout troje střevíce, které mu byl dal, a jeden real za dvoje pouštění žilou v jeho nemoci.

To je všechno dobře, odpověděl D. Quijote; avšak střevíce a plat za pouštění přijdou hochu za výprask, který jsi mu dal; nebo roztrhal-li on kůži na střevících, které tys mu zaplatil, roztrhal jsi ty mu kůži na jeho těle a pakli lazebník v nemoci krve mu ubral, pustils mu ji při zdraví, takže tím způsobem ti praničeho dlužen není.

Ale to je nejhorší, pane rytíři, pravil sedlák, že já tu žádných peněz nemám; ale ať jde Kuba se mnou domů a já mu dám o jeden reál více.

Já s ním jít? pravil pacholík, ouvej! ne pane, ani pomyšlení, nebo jakby viděl, že jsme sami, odřel by mne jako svatého Bartoloměje.

To on neučiní, pravil na to D. Quijote, nebo já při uctivosti, kterou ke mně má, mu to přikážu, a když přísahou na rytířský řád, jež byl obdržel, mi se zaváže, jej propustím a zaplacení mzdy ti pojistím.

Považte, Vaše Milosti, co to pravíte, řekl pacholík, vždyť tento můj hospodář není žádný rytíř, aniž jaký rytířský řád byl obdržel, nebo je to bohatý Juan Haldudo, soused z Quintanary.

To nic nedělá, odpověděl D. Quijote, nebo Haldudové mohou také býti rytíři, zvláště, jelikož každý synem svých činů jest.

To je pravda, řekl Kuba, ale jakých pak to činů synem jest můj hospodář, když mi mzdu, můj pot a mozoly upírá?

Neupírám, milý Kubíku, pravil na to sedlák; buď jen tak dobrý a pojd se mnou, přísáhám ti na všechny řády rytířské, že ti zaplatím, jak jsem řekl, o jeden reál víc a ještě s nádavkem.

Za nádavek Vám děkuju, pravil D. Quijote; dejte mu jen ty reály a já

jsem spokojen. Hleďte to splnit a pakli ne, já podobně Vám přísáhám, že přijdu Vás potrestat a že Vás najdu, kdybyste jako ještěřka zalezl. A chcete-li vědět, kdo Vám takto velí, abyste tím více se nutil k vyplnění toho, vezte, že jsem já statečný D. Quijote de la Mancha, mstitel všech křivd a všeho bezpráví. Budte s Bohem, a nesejdi Vám s myslí Váš slib i přísaha po trestem slíbeným.

To řka pobodnul Rocinanta a v brzce od nich se vzdálil. Sedlák jej chvíli očima stíhal a když viděl, že již z lesa vyjel a již vidět ho nebylo, obrátil se k čeledínovi Kubíkovi a pravil: Pojď jsem, hochu, já ti zaplatím, co jsem dlužen a co onen mstitel křivd mi poručil.

Já Vám povídám, pravil Kubík, nevyplníte-li, co milost pán, ten statečný rytíř, jehož Panbůh zachovati račiž, Vám prikázal — je to velmi rozumný pán — věřte mi na mou duši, jestli mi nezaplatíte, že proň dojdu, aby vyplnil, co byl příslibil.

A ty mi také věř na mou duši, pravil sedlák; protože tě ale tak rád mám, udělám si u tebe dříve ještě větší dluh, abych tím více ti pak platiti mohl. A uchopiv ho za ruku zase k stromu jej přivázal a takový výprask mu dal, že téměř bez sebe ležet zůstal. Teď si volej, Kubíku, mstitele křivd a uhlídáš, že on tuto nepomstí; ačkoliv tuším na tom ještě není dost a mělbych tě ubiti tak, jak jsi povídal. Konečně přece ho odvázal a pustil, aby pro svého zástupce šel, by svou přípověď vyplnil. Kubík šel pln hněvu a přísáhal, že jde hledat statečného D. Quijota mancheského a všecko na vlas mu poví, co mu se stalo a že se mu to bude muset stonásobně nahradit. Přece ale odešel s plačky, an hospodář úsměšně za ním se díval.

Takto byl jest statečný D. Quijote bezpráví potrestal a nad touto událostí velmi potěšen byl, maje ji za šťastný a slavný počátek příštích rytířských činů svých. S úplnou spokojeností nad sebou jel ku své dědině dále a cestou takto sám k sobě pravil:

Šťastnou můžeš slouti přede všemi, co jich nyní žije na zemi, Ty nade všechny krásky krásnější Dulcineo tobosská! Neboť jest Ti poddán a Tvé vůli podroben tak statečný a slavný rytíř, jako jest D. Quijote mancheský, kterýžto, jak celému světu jest známo, do řádu rytířského jest přijat a dnes potrestal veliké bezpráví a křivdu, které bezbožnost a ukrutnost jest se dopustila. Dnesť jsem vyrval bič z ruky onomu nelidskému nepříteli, jenž tak bez příčiny ubohého pacholíka mrskal.

V tom přišel na místo, kde cesta na čtvero se dělila, a hned mu přišly na mysl křížovatky, na kterých rytíři přemýšlivali, kterou se mají dáti. Za jich příkladem zůstal státi a mnoho se narozmýšlev konečně Rocinantovi

uzdu pustil a v jeho vůli docela se odevzdal; ten jda za svým hlavním pudem přímou cestou k své stáji pospíchal. Jeda asi dvě hodiny zahlédl D. Quijote houf lidí, kteřížto, jak potom se zvědělo, byli kupci z Toleda a do Murcie pro hedvábí jeli. Bylo jich šest, jenžto se svými stínidly jeli; za nimi ještě čtyři sluhově na koních a tři pacholci od mezků pěšky. Jak mile D. Quijote je zočil, hned se mu zdálo, že to jest nějaké nové dobrodružství a, poněvadž ve všem zcela tak se řídil, jak byl ve svých knihách četl, uznal tenkrát za vhodné, takto učiniti. Se vši způsobilostí a statečností tedy o třmeny se opřev, kopí uchopil a štítem svým prsa si zakryv uprostřed cesty očekával, až oni pocestní rytíři — za ty je měl a považoval — přijedou. Když byli tak daleko dojeli, že se dobře vidět a slyšet mohli, pozdvihl D. Quijote hlas svůj a pravil se smělým srdcem: Celému světu se postavím, nevyzná-li, že není na světě krásnější dámy nad císařovnu mancheskou, nevyrovnanou Dulcineu z Tobosa!

Kupci se na ta slova zarazili a vidouce tu podivnou postavu a slyšíce řeč takovou z obojího na šílenství soudili. Chtěli však přece zvědět, co má znamenat ono vyznání, které na nich žádá, a jeden z nich trochu čtverák a vtipkář mu pravil: Pane rytíři, my nevíme, kdo ona krásná dáma, o níž pravíte, jest; ukažte nám ji, a bude-li tak krásna, jak pravíte, bez nucení a velmi rádi pravdu Vám vyznáme.

Abych Vám ji ukázal? odpověděl D. Quijote. Co, Vy váháte vyznati pravdu tak patrnou? Třeba jste ji neviděli, máte tomu věřit, to vyznat, dosvědčit, zpřisáhat a hájit; a pakli ne, jste se mnou v boji, Vy nezdvornilí, hrdí lidé! A pojďte si buď jeden po druhém proti mně, jakž to způsob rytířský žádá, anebo všickni najednou, jako je zvyk a hanebný obyčej Vašeho plemena, tu Vás očekávám a jist jsem, že právo jest na mé straně.

Pane rytíři, odvětil na to kupec, žádám Vaši Milost jmenem všech těchto knížat. My bychom neradi své svědomí obtížili dosvědčením něčeho, co nikdy jsme neviděli a o čem nikdy jsme neslyšeli, a to ještě ke škodě a na ujmu císařoven a královen alkarrské a estremadurské. Račte nám aspoň nějaký obrázek dámy té ukázat, třeba tak malý, jako zrnko pšenice, my po nitce se doděláme klubka, budeme s tím spokojeni a míti na tom dost a Vaše Milost bude zajisté také s námi spokojena. My jsme Vám již tak nakloněni, že kdybyste nám její obraz ukázal a ona na jedno oko šilhala a z druhého sýr a síra se prýštily, my přece Vaši Milosti k vůli a jí ke cti vše bychom dosvědčili, co na nás žádáte.

To se jí neprýští, sloto hanebná! odpověděl D. Quijote hněvem rozpálen, to se jí neprýští, pravím, ale ambra a pižmo mezi hedvábím a ona

není šilhavá ani hrbatá, ale štíhlejší, než vřeteno guadarramské. Však ty zaplatíš pohanění, jež jsi takové kráse, jako jest má dáma, učinil.

A to řka namířeným kopím s takou zuřivostí a silou po něm se hnal, že kdyby na štěstí Rocinante přímo na rovině nebyl zakopnul a padnul, opovážlivému kupci zle by se bylo svedlo.

Rocinante upadl a pán jeho hodný kus cesty po zemi se kutalil. Když chtěl vstáti, nemohl, nebo kopí, štít, ostruhy, meč, přilbice a staré těžké brnění mu v tom překážely. Mezi tím co se namáhal vstáti a nemohl, křičel: Neutíkej, zbabělá holoto, luzo bojácná, a věz, že ne svou, ale koňovou vinou jsem přemožen.

Jeden z mezkařů, který bez pochyby žertu nerozuměl, když slyšel chudáka na zemi tak nadávat, nemohl to snést a kopnutím do žeber mu dal odpověď. Pak mu vzal kopí, přelámal je a jedním kusem našemu D. Quijotu takové rány sázet začal, že, vzdor jeho zbroji, jako žito ho zmlátil. Páni jeho křičeli, aby ho tak nebil a nechal; pacholek ale byl v tom a nechtěl se dát vytrhnout, dokud poslední kapky zlosti si nevyžil. Sebral poslední třísky kopí a dotloukal je o chudáka, kterýžto při všem hromobití ran, jež nad sebou viděl, úst ani nezavřel, nebi a zemi a těmto loupežníkům, zač je měl, lál a vyhrožoval. Pacholek se nasýtil a kupci konali svou cestu dále, majíce všude o ubohém vypráskanci co povídat.

Tento vida, že je sám, počal zkoušet, může-li vstáti; ale nemohl-li to dovésti před chvílí, pokud byl ještě zdrav, jak to bylo nyní možno, an byl tak ztřískaný a téměř rozbitý? Předce však tím se těšil, ješto, jak za to měl, byla to nehoda dobrodružným rytířům přirozená, a při tom ji celou svému koni přičítal. Vstáti mu nebylo možno, jak celé jeho tělo bylo zdceno.

KAPITOLA PÁTÁ

Konečně vida, že opravdu nemůže se hnout, umínil si, obrátit se k obyčejnému svému prostředku: myslil totiž na nějakou příhodu ze svých knih a v jeho zlosti napadl mu příběh Valdovinův a markýze mantuanského, jak jej Carloto raněného v horách nechal; příběh to dětem známý, mládeži nenepovědomý, od starých chválený a víru mající a při všem tom ne více pravdivý, než jsou zázraky Mahometovy. Ten mu tedy se zdál v nynějším stavu jeho příhodným a on s patrnou bolestí začal se válet po zemi a slabým hlasem po onom nešťastném rytíři v lese říkat:

Kde dlíš, drahá slečno moje,

Nemáš se mnou útrpnost?

Ty snad ani o tom nevíš,

Aneb jest to nevěrnost!

A tímto způsobem odříkal romanci tu až k veršům, kde stojí:

Ctný markýze mantuanský,

Ujče můj a pane krevný.

I chtěla náhoda, že když byl k těmto veršům přišel, bylo tamtudy jeti jednomu sedláku z jeho dědiny a jeho sousedu, který byl obilí do mlýna vezl. Ten vida člověka toho zde ležeti, šel k němu a tázal se ho, kdoby byl a co mu je, že tak velmi naříká. Don Quijote bez pochyby myslil, že to je markýz mantuanský, ujec jeho, a nic mu neodpověděl, nýbrž u své romanci dále pokračoval, povídaje o svém neštěstí, že syn císařův do jeho nevěsty se zamiloval, vše tak, jak ona romance zpívá. Sedlák stál udiven nad takovýmto nesmyslem a sejmuv mu hledí, od ran celé rozbité, prachu plný obličej mu utíratí začal. Jak mile však že jej utřel, poznal ho a pravil: Pane Quijado! (neb tak prý se nazýval, dokud ještě zdravý rozum měl a než z pokojného zemana dobrodružným rytířem se stal) kdopak Vám to učinil? však on na jeho otázku stále svou romancí odpovídal. Vida to dobrák člověk ten, svlekl mu krunýř a náramníky a ohlédal, zdali má nějakou ránu někde; však ani krve ani znamení žádného neviděl. Hleděl jej se země zvednout a s nemalou prací na svého osla jej vysadil, ješto se mu zdálo, že na něm nejpohodlněji mu se pojede. Zbraň sebral až na tříštky z kopí a

na Rocinanta ji uvázal, kterého pak za uzdu a osla za ohlávku vzav ku své dědině se bral, neustále o nesmyslu, jež D. Quijote byl mluvil, přemýšleje.

Nejpříjemnější cestu měl D. Quijote, jenžto na caparty ztřískán a rozbit na oslu ani udržeti se nemohl a neustále takové vzdechy vedl a k nebesům vysýlal, že sedlák opět byl nucen, tázati se ho, co jej bolí. A znova, jakoby dábel mu byl uváděl na paměť historie příběhu jeho podobné, neb zapomenuv již na Valdovina, zpomněl si na móra Abindarraeza, jak jej antequarrský alkaide Rodrigo de Narvaez zajal a lestně do své alkaidie zavezl. Když tedy sedlák se ptal, co mu je, odpovídal mu těmi samými slovy, která chytrý Abencerraje Rodrigu Narvaezovi pravil, zrovna tak, jak je byl četl v historii: „Diana od Jorge de Monte major“, kde o tom je psáno, a uměl tak vhodně je přitociti, že sedláka čerti vzíti mohli, když takovou směs hloupostí slyšel. Poznal z toho, že souseď jeho blázní, a pospíchal dostat se s ním domů, aby se zbavil mrzutosti, kterou mu D. Quijote svou řečí dělal. Tento mu konečně pravil: Vězte Vaše Milosti, pane Rodrigu Narvaezi, že onou krásnou Jarifou, o které jsem mluvil, jest nyní slečna Dulcinea de Toboso, pro niž jsem já vykonal, konám a konati budu ty nejslavnější činy rytířské, jež kdy bylo, jest aneb bude viděti.

Na to odpověděl sedlák: Ale Vašnosti, pro pána krále! vždyť já nejsem žádný Don Rodrigo de Narvaez, ani markýz mantuanský, nýbrž Pedro Alonso, Váš souseď, ani Vy nejste Valdovinos nebo Abindarraez, nýbrž poctivý zeman pan Quijada.

Já vím, kdo jsem, odvětil mu na to D. Quijote; vím ale také, že bych mohl býti každým z těch, jež jsem jmenoval, ano každým z dvanácti pérů francouzských a oněch devíti slavných mužů mimo to. Vše, co oni všickni dohromady a každý z nich zvlášť dovedl, převyšujou činové moji.

Za těch a jiných podobných rozmluv přijeli ke vsi již za soumraku; avšak sedlák počkal, až se trochu více setmělo, aby nebylo vidět ztlučeného zemana tak špatnou jízdu. Když dle jeho zdání ta doba přišla, vjel do vsi a přímo do domu D. Quijota, který celý pobouřený nalezl.

Byl tam farář a lazebník ze vsi, oba dobří přátelé D. Quijotovi, a jeho hospodyně takto s nimi rozmlouvala: Co soudíte Vašnosti, pane licenciáte Pero Pereze — takt se jmenoval farář — o osudu našeho pána? Šest dní to, co byl zmizel i s koněm, štítem, kopím a zbrojí svou. O já nešťastná! Myslím, a je to také pravda, jako že jsem se narodila a zase umru, že ty proklaté knihy rytířské, které on má a tak pilně čte, rozum mu pomátly. Nebo nyní se pamatuju, že mnohokrát pravil, když sám s sebou rozmlouval, že bude rytířem dobrodružným a půjde do světa

dobrodružství hledat. Aby satanáš a Barabáš ty knihy vzal, neb ony ten největší rozum na celé Manche zhubily.

Neť povídala to samé a mimo to pravila: Pane mistře Nicolase, neb to bylo jméno lazebníkovy, já jsem mnohokrát viděla mého strýce, že dva dni a dvě noci po sobě v těch proklatých knihách četl, načež knihu z rukou pustiv meč do ruky popadl a se stěnami se potýkati začal a, když již byl velmi unaven, říkal, že zabil čtyry obry, jako věže veliké, a pot, co z unavení s něho se lil, říkal, že je krev z ran, jež v bitvě byl dostal. A na to vypil veliký žbán vody a byl uzdraven a pokojen, říkáje, že ta voda jest předrahy nápoj, který mu moudrý Esquife, veliký kouzelník a jeho přítel, přinesl. Ale já jsem toho všeho vinna, protože jsem Vašnosti o těchto pošetilostech pana strýce nepověděla, aby se to bylo zpravilo, než to tak daleko došlo, a aby se byly spálily ty proklaté knihy, jichž on tak mnoho má, a které zasluhujou, aby byly upáleny, jako kacíři.

To já také povídám, pravil na to farář, a v skutku nemá minout zítřejší den, aby se nad nimi neučinil soud a ony k ohni nebyly odsouzeny, by již nikdo jich nečetl a nikomu se nestalo, co mého ubohého přítele potkati muselo.

To vše sedlák i D. Quijote poslouchali. Sedlák se úplně o nemoci svého souseda přesvědčil, a tudy začal volati: Otevřte panu Valdovinu a panu markýzu de Mantua, který raněn přichází, a panu móru Abindarraezovi, jenž vede zajatého statečného Rodriga de Narvaez, kastelána antequerského.

Na hlas ten všickni vyběhli, a když tito poznali svého přítele, onyno pána a ujce, který posud nebyl s osla slezl, protože nemohl, běželi všickni jej obejmout. On však pravil: Nechte mne všickni, neb jsem velmi zraněn vinou svého koně; doneste mě do postele, a povolejte, bude-li možná, moudrou Urgandu, aby mne hojila a ošetřovala.

Hle, já nešťastná! zvolala na to hospodyně; mé srdce dobře tušilo, co mému pánu se stalo. Však, Vašnosti, my bez Urgandy dovedeme Vás zhojit. Proklety, pravím, buďte ještě jednou a na stokrát ony knihy rytířské, které Vám to udělaly.

Odnesli jej záhy do postele, a prohlížejíce tělo nenašli rány žádné; on ale pravil, že je celý zdrcen, an byl s koněm Rocinantem v boji s desíti obry, ukrutnějšími a odvážlivějšími nade všecky, co jich na velikém kusu světa.

Tak, tak, pravil farář, on mluví o obrech? Na mé posvěcení, že je zítra spálím, než noc nastane.

Tázali se D. Quijota na velmi mnoho věcí, on ale jinak neodpovídal,

než aby mu dali jíst a, čeho mu nejvíc potřeba, spát ho nechali. Stalo se tak a farář dostatečně sedláka se vyptal, kde a jak byl D. Quijota našel. On mu vše vypověděl i s nesmyslnými řečmi, jež byl mluvil, když jej našel i vezl, což licenciátu tím větší chuti dodávalo k vykonání toho, co druhý den se stalo. Povolal totiž svého přítele lazebníka mistra Nicolasa a šel s ním do domu D. Quijotova.

KAPITOLA ŠESTÁ

Ten pořád ještě spal. Farář požádal na neteri klíče od pokojíku, kde knihy, původkyně toho neštěstí, se nalézaly, a ona mu je s největší radostí vydala. Vešli tam všickni i hospodyně s nimi a našli přes sto velikých, dobře svázaných a jiných menších knih. Když je hospodyně spatřila, hned se obrátila a co jen mohla z pokojíku utíkala; brzy ale opět se vrátila, kropenku se svčcenou vodou a kropáč přinesla a pravila: Tu máte, Vašnosti, pane licenciáte, a vykropte ten pokojík, aby některý z těch čarodějníků, co v těch knihách vězí, nám neučaroval za to, že chceme je potrestat a se světa shladit. Tato sprostnost hospodynina vyloudila faráři úsměv a on nařídil lazebníku, aby mu ty knihy, jednu po druhé podával, by viděl, o čem jednájí, proto žeby mezi nimi mohly některé býti, které trestu ohně nezasluhujou.

Ne, pravila neť, neodpouštějte žádné, nebo všechny byly škodny; nejlépe bude, házet je oknem na dvůr, udělat z nich hranici a zapálit je. Anebo je vynesme tam do zadního dvora a tam se udělá oheň, aby kouř nepřekážel. Totéž hospodyně pravila a obě na smrt těch nevinňátek se těšily; ale farář k tomu nesvolil a chtěl aspoň nápisy knih přečísti.

První, kterou mistr Nicolas do rukou mu dal, byla „Amadis de Gaula“ a farář pravil: To má něco znamenat, nebo jak jsem slyšel, to byla první rytířská kniha, která ve Španělich se tiskla a všechny ostatní od ní svůj počátek a původ vzaly. Proto myslím, že jakožto původce tak zlé sekty beze vší výmluvy do ohně zatratit se musí.

Nikolív, pane, řekl na to lazebník; nebo já jsem zas slyšel, že to jest ta nejlepší kniha ze všech, co jich toho způsobu bylo sepsáno, a tudy jí, jakožto výtečníci mezi svými, musí se odpustit.

To je pravda, řekl farář, a z té příčiny se jí nyní život daruje. Vizme druhou, která k ní je připojena.

Jsou to, pravil lazebník, Činy Esplandiana, řádného syna Amadise de Gaula.

Však nemá, pravil farář, pomoci synovi zásluha otcova: nate slečno, otevřte okno a hodte ho na dvůr, ať je základem hranice, kterou uděláme.

Hospodyně to s velikou ochotností učinila a chudák Esplandian sletěl na dvůr a se vši trpělivostí usouzený mu oheň očekával.

Dále, pravil farář. Tuhle přichází, pravil lazebník, Amadis de Greca a všickni v tomto svazku, jak mi se zdá, jsou z pokolení Amadisova.

Ať tedy jdou všickni na dvůr, řekl farář, a shoří, neb abych královnu Pintiquiniestru a pastýře Daryela s jeho pastýřskými zpěvy spáliti mohl, poslal bych svého vlastního otce do ohně, kdybych ho v podobě dobrodružného rytíře dopadl.

Toho mínění jsem také já, pravil lazebník. A já také, přidala neť.

Tedy na dvůr s nimi! pravila hospodyně. — Dali jí je; bylo jich mnoho a ona ušetřivši schodů oknem dolů jimi hodila.

Co je to? optal se farář.

To jest, odpověděl lazebník, Don Olivante de Laura.

Spisovatel této knihy, pravil farář, je ten samý, co psal květnou zahradu, a v skutku nemožou určit, která z těchto dvou knih jest pravdivější, čili, abych lépe řekl, která je méně lživá. Jen to mohu říci, že poletí na dvůr, proto, že jest nadutá a pošetilá.

Nyní přichází Florismarte de Hircania, pravil lazebník.

To je pan Florismarte? řekl farář, i, ten musí hned na dvůr pro svůj podivný původ a pošetilé dobrodružství, neb jinak ani suchý a drsný sloh jeho nezasluhuje. Na dvůr s ním i s tímhle, panno hospodyně!

S radostí, odpověděla ona, a ochotně učinila, co jí se kázalo.

Tu jest Rytíř Platír, pravil lazebník.

Starý to škvár a nenalézám na něm, pročby odpuštění zasluhoval; jdiž bez omluvy za ostatními. A tak se i stalo.

Otevřena jiná kniha a viděli, že má jmeno: Rytíř svatého kříže. K vůli tak pobožnému názvu, jež kniha ta má, mohloby se její pošetilosti odpustit; ale říká se, že čert někdy i za kříž se schovává. Ať jde do ohně!

Vzav lazebník jinou knihu pravil: To je Zrcadlo rytířství.

Znám jeho milost, řekl farář; je v něm pan Reinaldos de Montalvan se svými přátely a tovaryši, většími to zloději, než byl sám Kakus, spolu s dvanácti páry a pravdomluvným dějepiscem Turpínem. Ty bych vlastně odsoudil toliko k věčnému vyhnanství ze země, neb oni jsou dílem výmyslem slovutného Matea Boyarda, z něhož také křesťanský básník Ludovico Ariosto svou látku utkal. Pakliže ale toho zde najdu a bude-li v jiné řeči, než své vlastní, nebudu mít s ním žádného ohledu; bude-li ale ve svém původním jazyku, vezmu si jej na svědomí.

Já ho mám italsky, pravil lazebník, ale nerozumím mu.

Anižby bylo dobře, abyste mu rozuměl, řekl na to farář, rádibychom byli odpustili panu kapitanovi, kdyby jej byl do Španěl nepřevedel a nebyl přeložil; neb mu ujmul mnoho ceny jeho, jakož obyčejně se stává všem, kdo veršované spisy chtějí na jinou řeč převádět, an při vši péči, již vynaloží, a vši schopnosti, již ukazují, nikdy je tak nepodají, jako v původním jazyku svém byly. Myslím, abychom tuto knihu a všecky, které ještě o francouzských příbězích se naleznou, na nějaké místo uschovaly, až po pilnějším vyšetření se uhlídá, co s nimi má se státi. Vyjímám toliko jistého Bernarda de Carpio a jinou knihu, která Roncevalles se jmenuje; nebo jak mile ty do ruky mi přijdou, hned k hospodyni a odtamtud bez milosti do ohně poputujou.

Lazebník ke všemu tomu svědčil a vše za dobré a velmi moudré pokládal, věda, že farář jest horlivý pravdy přítel a žeby pro vše na světě jinak nemluvil.

Otevřev jinou knihu, viděl, že to jest Palmerin de Oliva, k němuž připojena byla ještě jedna kniha se jmenem Palmerin de Ingalaterra, což uviděv licenciát pravil: Tato oliva ať se hned rozseká a spálí, aby z ní ani popele nezůstalo; za to ale tato anglická palma se ušetří a opatruj co něco obzvláštního a dej se na ni dělat taková skříně, jako byl Alexander v kořisti po Dariovi nalezl a ke schránce spisů básníka Homera odhodlal. Kniha ta, příteli, zasluhuje vážnost pro mnohé věci; předně, že jest sama sebou výborná, a za druhé, že prý ji jeden učený král portugalský složil. Všechny příhody na hradu miraguardském jsou velmi pěkné a dobře vyvedené, řeč pěkná a srozumitelná, jakož i věcem, o kterých jedná, zvláště přiměřená. Myslím tedy, pane mistře Nicolase, aby tento a Amadis de Gaula před ohněm obstáli, a všecky ostatní ať beze všeho dalšího vyšetřování a soudu ať zhynou.

Nikoliv, pane a příteli můj, namítnul lazebník; nebo mám tuto ještě pověstného Dona Belianisa.

Nu ten, řekl farář, se svým druhým, třetím a čtvrtým dílem potřebuje trochu rhabarbaru pro vyčištění nesmírného hněvu jeho a třeba z něho vymýtít vše o hradu Slávy a jiné ještě větší pošetilosti. Dá se mu tedy lhůta a, jak se polepší, buď milost nebo právo. Zatím, příteli, uschovejte Vy je u sebe, ale nikomu číst nedávejte.

S radostí, odpověděl lazebník a nechtěje se více namáhat prohlížením knížek, poručil hospodyni, aby je vzala a všecky na dvůr vyhodila. Ta se nedala dvakrát pobízet, nebo ona se na jejich upálení více těšila, než kdyby jí veliký kus tenkého plátna byl přislíbil, vzala jich tedy asi osum najednou

a oknem je shodila. Protože jich vzala tak mnoho najednou, upadla jedna lazebníkovi k nohoun, kterýžto jsa žádostiv zvědět, o čem jedná, shledal, že sluje: Historie o pověstném rytíři Tirantu Bílém.

Zaplať Pánbůh, vykřiknul farář hlasitě, to je ten Bílý Tirante! Dejte ho sem, příteli, nebo zajisté nalezl jsem v něm poklad potěšení a pramen zábavy. Jeť tam Don Kyrieelison de Montalvan, statečný rytíř, a bratr jeho Toma z Montalvanu, rytíř Fonseca, boj silného Detrianta s Alanem, vtipná slečna Placerdemivida, zamilovaná a lstivá vdova Reposada a paní císařovna, zamilovaná do panoše Hypolita. V skutku, pane a příteli, pro svůj sloh je to ta nejlepší knížka na světě; tam rytíři jedí, spí a umírají na svých postelích, dělají kšať před smrtí a jiné přirozené věci, o kterých v ostatních knihách toho druhu ani zmínky nebývá. Při tom ale přece mám za to, že by ten spisovatel, poněvadž tolik času a pile na sepsání takových pošetilostí vynaložil, byl zasluhoval, aby na celý život svůj na galeje přišel. Vezměte si jej domů a čtete a uhlídáte, že je pravda, co jsem Vám řekl.

Učiním to, odpověděl lazebník; ale co uděláme s těmito malými knížkami tuto?

Ty, pravil farář, nebudou asi o rytířích, nýbrž básně. A otevřev jednu viděl, že to jest Diana od Jorge de Montemayor. Mysle, že všechny ostatní jsou toho druhu, pravil: Ty nezaslouží býti spáleny, jako ty předešlé; neb ony nejsou škodlivy, jako jsou knihy rytířské. Jsou to spisy rozumné a nevinné.

I velebný pane, pravila neť, dejte je také spálit, jako ty ostatní; nebo může se lebko stát, že až můj pan strýc z této nemoci se pozdraví a tyto knihy číst bude, se zase stane pastýřem a bude po lesích chodit a zpívat; ano, co horšího, že stane se básníkem, kterážto nemoc, jak se praví, jest nezlečitelná a nakažlivá.

Panna mluví pravdu, řekl farář a bude dobře, když našemu příteli i tuto závadu a příležitost odejmeme. A ještě začínáme od Diany de Montemayorovy, myslím, aby se nespálila, nýbrž aby se jí vzalo všechno to, co jedná o kouzelnici Felicii a té kouzelné vodě, též všechny větší básně, a ponechala se jí toliko prosa a čest, že jest první mezi knihami podobnými.

Tuto, pravil lazebník, následuje Diana nazvaná Druhá od Salmantina a tato má to samé jméno a jest od Gila Pola.

Tedy ta od Salmantina jdi a rozmnož počet odsouzených na dvůr a ona od Gila Pola budiž zachována, jakoby to sám Apollo byl. Nyní jen dále, příteli; pospěšme si, jde to velmi pomalu.

Tato kniha, pravil lazebník otevřev jinou, jest Deset knih o osudech Amora od Antonia de Lofraso, básníka sardinského.

U všech posvěcení, jež jsem byl obdržel! pravil farář, od těch dob co Apollo jest Apollem, musy musami a básníci básníky, tak roztomilá a spolu tak bláznovská kniha jako jest tato nebyla složena. Ona jest nejlepší a jediná toho druhu, co jich toho způsobu na světlo vydáno, a kdo jí nečetl, nemůže říci, že byl kdy co hezkého četl. Dejte mi ji sem, příteli, neb si toho, že jsem ji našel, více vážím, než kdybych novou kleriku z nejpěknější florentinské látky byl dostal.

Položil ji s velikou uctivostí na stranu a lazebník dále pokračoval: Tyto zde jsou: Pastýř iberský, Nymfy henarské a Lék proti žárlivosti.

Tu se nemůže nic jiného stát, nežli odevzdat je světské ruce hospodyně, aniž třeba se ptáti proč, anby tomu ani konce nebylo.

Tu přichází Pastýř Filidin.

To není pastvec, pravil farář, ale velmi rozšafný dvořenín; budiž co drahý kámen ušetřen.

Tato veliká zde, pravil lazebník, má nápis Poklad rozmanitých básní.

Kdyby jich nebylo tak velmi mnoho, pravil farář, měly by více ceny, avšak byloby potřeba, aby z této knihy některé špatné věci se vyplely a vymýtily, které tam mezi dobrými se nalézají. Schovejte ji, neb skladatel jest můj přítel a ještě více znamenitých a chvalitebných věcí napsal.

Tuto, pravil lazebník, Kancionál Lopeza Maldonada.

I této knihy skladatel jest můj dobrý přítel, řekl na to farář; jest taková, že okouzluje. Je trochu rozvláčný v eklogách, avšak dobrého ještě nikdy příliš nebylo. Ulož se mezi vybrané. Však co je to za knihu při ní?

La Galatea od Miguela Cervantesa, pravil lazebník.

Mnoho tomu let, co tento Cervantes jest mým dobrým přítelem, a já vím, že je zkušenější v nehodách, nežli ve verších. Kniha jeho má dobrou myšlenku, však jen poněkud provedenou a konec takořka žádný; třeba počkat na díl druhý, který slibuje, snad se polepší a zaslouží milosti, které nyní není hodna. Uschovejte ji, příteli, v bytu svém.

Milerád, odpověděl lazebník; ale tuto jsou tři pohromadě, La Araucana de D. Alonso de Ercilla, la Ausiriada de D. Rufo, jurado de Cordova a el Monserrat de Christoval de Virues, básníka valemianského.

Všecky tři knihy tyto, pravil farář, jsou nejlepší, co jich veršem heroickým v řeči kastilské jest psáno, a mohou jíti o závod s nejslavnějšími italskými. Uschovejte je co nejdražší poklady básnictví španělského.

Farář byl již přehlížením knih unaven a chtěl, aby bez rozpaků všecky

ostatní se spálily; ale lazebník měl již jednu otevřenou, která Slzy Angeliky se jmenovala.

Ty bych byl já vyléval, řekl farář, uslyšev název tento, kdybych byl dal takovou knihu spálit; neb její skladatel jest jeden z nejslavnějších básníků nejen španělských ale všech na světě a byl též šťasten v překladu některých básní Ovidiových.

KAPITOLA SEDMÁ

V tom začal D. Quijote křičet: Nuže, vzhůru, stateční rytíři! Nyní je třeba ukázat sílu mohutných páží svých, aby dvořáci slávu turnaje neodnesli.

Na tento křik a povyk nechali prohlížení ostatních knih a tu bezpochyby přišly do ohně, beze všeho soudu a výslechu la Garolea a Lev španělský se Skutky císařovými, které D. Louis de Avila byl sepsal, jež zajisté mezi nimi byly; možná, že, kdyby je byl farář uviděl, tak přísný ortel nebylby je potkal. Když k D. Quijotu příběhli, byl on již s postele vstal a s neustálým křikem zuřivě na všechny strany kolem sebe sekal a bodal, a tak vypadal, jakoby ani nebyl spal. Chopili se ho a mocí na lože opět jej dostali, načež on trochu se upokojiv k faráři takto mluvití počal: Zajisté, pane arcibiskupe Turpine, jest to veliká hanba pro nás, ježto dvanácti Páry se nazýváme, že jsme rytířům dvorským tak ledabylo dali vítězství z tohoto turnaje odnésti, kdežto my dobrodružní jsme dobyli slávy tří dnů předešlých.

Upokojte se, Vašnosti pane a příteli; neb bohda, že osud se změní, a co dnes se ztratilo, že zítra se nabude. Myslete Vašnosti nyní raději na své zdraví, nebo, jak se mi zdá, musíte být velmi slabý, nebo snad i těžce raněn.

Raněn ne, pravil D. Quijote, ale ztřískán bez pochyby a ztlučen, neb ten pankart D. Roldan mne zmrskal dubovým kmenem a to jenom ze závisti, protože ví, že já jediný jsem sokem činů jeho. Však ať se jmenuju Reynaldem de Montalvan, pakli, až s toho lože povstanu, mu za všechna jeho kouzla nezaplátím. A nyní mi dejte jíst, neb je mi toho velmi zapotřebí; potom se postarám o pomstu.

Učinili tak, dali mu jíst a on zase usnul, ješto oni celí užaslí nad jeho šílenstvím byli. Tu noc pálila a utrácela hospodyně na dvoře všechny knihy z celého domu a musely i takové shořet, které zasluhovaly býti chovánu v archivech na věčnou památku; avšak nedal tomu osud a spěch vyšetřovatelův a splnilo se tudy na nich přísloví, že někdy nevinný s vinným trpívá.

Ještě jednoho prostředku užil farář s lazebníkem proti nemoci přítelově, dal totiž zazdíti dvře u pokoje, v kterém knihy bývaly, aby až

vstane, jej nenalezl a odstraněním příčiny snad také účinek přestal. Umínili si mu říci, že kouzelník nějaký pokoj i se vším byl odnesl, což s velkou rychlostí je vykonáno.

Teprv za dva dni povstal D. Quijote a první cesta jeho byla ke knihám; že ale pokoj nenalezl, kde býval, chodil s místa na místo a jej hledal. Přišel k místu, kde bývaly dvěře; ani slova neříkaje hmatal rukama a oči vyvaloval. Konečně ale, a po hodné době, ptal se hospodyně, kam asi jeho pokoj s knihami se poděl. Hospodyně jsouc o všem poučena, co má odpovědět, pravila: Ten pokoj hledáte, pane? Toho již není více v domě tomto, ani knih, nebo to ďábel vzal.

To nebyl ďábel, řekla na to neť, nýbrž jakýsi kouzelník, kterýž tu noc na to, když jste odjel, přiletěl na oblaku a s draka, na němž seděl, sestoupiv do pokojíku vešel. Co se tam dělo, nevím; ale on za malou chvíli stropem vyletěl a celý dům dýmem naplnil; když pak na to chtěli jsme se podívat, co asi tam udělal, ani knih ani pokojíku jsme již nenalezli a jediné to si já a hospodyně pamatujeme, že když právě tou neobyčejnou cestou vyjížděl, hlasem hlubokým pravil, že z tajné zášti k pánu těch knih a toho pokojíku v domě tem škodu učinil, která teprv potom se se uvidí. Pravil též, že se jmenuje mudrc Muñaton.

Freston bude se jmenovat, pravil D. Quijote.

Nevím, odpověděla hospodyně, pravil-li Freston anebo Friston; jenom to vím, že na ton jmeno jeho se končilo.

Tak jest, pravil D. Quijote; nebo to jest jeden mudrc kouzelník, veliký nepřítel můj, který má na mne zlost, protože ví ze svého umění a svých knih, že mi časem bude bojovati s jedním rytířem, kterému on přeje, a že jej přemohu, aniž bude on moci to překaziti. A proto mi všemožné příkoří činí; ale já mu dokážu, že nehrubě bude moci se vyhnout a protivit tomu, co nebem jest ustanoveno.

Kdož by o tom pochyboval? pravila neteř; ale kdopak nutí Vás, pane strýčku, k těmto pŭtkám? Nebyloby lépe, kdybyste pokojně doma seděl a zbŭhdarma světem se nepotloukal; pomyslete, mnohý vyšel na lup, a vrátil se domŭ sám oloupen.

O milá neti moje! na jakém jsi Ty to omylu. Nežbych já dal se oloupit, raději každého z kŭže svléknu, kdoby jen se opovážil mi vlasem hnouti.

Vidouce, že počíná hněvem se rozpalovat, přestaly mu odpovídati. Takto zůstal doma pět dní velmi pokojně, aniž bylo na něm co pozorovati, žeby chtěl své prvnější pošetilosti opakovat. Míval toho času roztomilé rozmluvy se svými přátely, farářem a lazebníkem, v nichž jim říkával, že

na tomto světě nanejvýš jest potřeba rytířů dobrodružných a že on si především, rytířství dobrodružné obnoviti. Farář mu někdy odpíral a někdy svědčil, nebo bez této opatrnosti nebylby mohl s ním vyjítí.

Po ten čas nabádal D. Quijote jednoho chalupníka, sousedu svého, člověka zámožného — pakliže chudého tak nazvati lze — avšak nemnoha vtipu v mozkovici. Konečně mu toho tolik namluvil, tolik se ho napřemlouval a mu nasliboval, že chudák chalupník se odhodlal s ním jeti a jeho zbrojnošem se státi. Mezi jiným mu D. Quijote říkal, aby jen ochotně s ním jel, nebo že ho snadno může potkati dobrodružství, kde on za svou slaměnou chatrč nějaký ostrov vydobude a jej na něm vladařem učiní. Na ty a takové sliby opustil Sancho Panza — takt chalupník se jmenoval — ženu a děti a dal se za zbrojnoše k svému sousedu. Potom hned hleděl D. Quijote sehnati peněz a to prodav, ono zastaviv a vůbec všecko rozházev, hezkou sumu sehnal. Opatřiv si též kulatý štít, který od jednoho přítele svého se vypůjčil, a bídnuu přílbici svou, co nejlépe mohl, zpraviv, oznámil zbrojnoši Sanchovi den a hodinu, kdy na cestu se vydat hodlá, aby též on vším se opatřil, čeho by nejvíce mu bylo zapotřebí. Aby také tlumok se stravou s sebou vzal, především mu nařídil. On řekl, že to učiní a že má jednoho velmi dobrého osla, kterého s sebou vzíti myslí, poněvadž není zvyklý, mnoho pěšky choditi. Co se osla týkalo, byl D. Quijote poněkud v nesnázi a vši mocí hleděl se upamatovati, zdali který dobrodružný rytíř byl zbrojnoše na oslu míval; ale něčeho takového nemohl se domysli. Přece ale se odhodlal, vzíti jej s sebou, jsa toho úmyslu, že při nejbližší příležitosti tou nejlepší jízdou zbrojnoše svého opatří, až prvnímú nezdrovořilému rytíři, s nímž se setká, koně vezme. Opatřil se košilemi a ostatními věcmi, co mohl, podle rady, kterou hospodský mu byl dal.

To vše když se stalo a bylo vykonáno, nerozloučil se Sancho Panza se ženou a dětmi, ani D. Quijote s hospodyní a neteří a jedné noci, takže je nikdo neviděl, ze vsi vyjeli, s takým spěchem, že za svítání, kdyby je byli hledali, jistě nikdo by již nebyl je nalezl. Sancho Panza jel na svém hovaďu jako nějaký patriarcha s tlumokem a rancem a rádby již byl se viděl vladařem na ostrově, který pán jeho mu byl přislíbil. D. Quijote si vybral právě tu cestu, kterou na prvním výjezdu svém byl se dal, totiž polmi montielskými, a cestoval tudy s menší starostí, než tehda; a že byla doba ranní a paprsky sluneční jen kosmo na ně padaly, nebyli tak záhy unaveni. Mezi tím pravil Sancho Panza svému pánovi:

Neračte zapomenout, Vašnosti pane rytíři dobrodružný, co jste mi o tom ostrově slíbil; já dovedu jím vládnout, ať je veliký jak chce.

Věřiz, příteli Sancho, odpověděl na to D. Quijote, že dávní rytíři dobrodružní vždy mívali ten způsob a obyčej, ze svých zbrojnošů nad ostrovy a královstvími, jež vydobyli, vladaře dělali. Já jsem si předsevzal taktéž pěkný tento zvyk zachovávat, ano já myslím nad ně v něm předčiti. Neb oni mnohdy, a to nejvíce, čekali, až jejich zbrojnoši sestárli, již sloužit, špatné dny a ještě horší noci již snášeti nemohli; potom teprv jim dávali titul hraběte neb markýza některé krajiny neb provincie menší anebo větší. Ale budeme-li, ty a já, živi, možná, že, než mine šest dní, takové království vydobudu, které bude míti mnoho částí, jež nejlépe se hodí, abys za krále některé z nich byl korunován. A nediv se nic tomu; nebo takovéto rytíře potkávají věci a příhody tak neobyčejného a neslýchaného způsobu, že snadno ti budu moci více dáti, než ti slibuju.

Tím způsobem tedy, pravil na to Sancho Panza, kdybych já někým zázrakem se stal králem, jak V. Milost povídá, bylaby, jářku, moje žena Juana Gutierrezova královnou a moje děti princemi?

Nu, a jaká pochybnost? odpověděl D. Quijote.

Já pochybuju, řekl Sancho Panza; nebo kdyby koruny s nebe na zem přšely, žádnáby na hlavu mé Máři se nehodila; nebo ta se za královnu ani za vlas nehodí. Takhle nějaká hraběnka, to ano; ale staň se vůle Páně.

Poruč to Pánubohu, pravil na to D. Quijote; však on jí dá, co nejlépe pro ni se hodí. Ty ale nebud' tak skromné mysli, abys s něčím menším se spokojil, nežli je vladařství.

To neudělám, pane můj, odpověděl Sancho Panza, zvláště když mám ve Vaší Milosti tak výborného pána, který také ví, co mi bude moci dáti, a seč budu.

KAPITOLA OSMÁ

V tom shlédli třicet nebo čtyřicet větrných mlýnů, jenž na oněch polích stály. Jak mile D. Quijote je spatřil, pravil svému zbrojnoši: Osud naší záležitost lépe řídí, než si přáti můžeme, nebo hle! tamto, příteli Sancho Panzo, je vidět třicet anebo více ještě velikánských obrů, s kterými já bitvu svěsti a jež všechny pobiti hodlám, abychom jejich kořistí se obohatili. Jeť to spravedlivý boj a skutek bohulibý, takové zlé símě s obličeje země sníti.

Jaké pak obry? pravil Sancho.

Ti tam s těma dlouhatýma rukama, odpověděl pán jeho; někteří je mají skoro na dvě míle.

Vždyť, Vaše Milosti, odpověděl Sancho, to, co se vám zdá, nejsou žádní obři, nýbrž větrné mlýny a, co za ruce máte, jsou jejich lopaty, kteréžto jsouc větrem otáčeny žernovem točí.

To se ti zdá, pravil D. Quijote, protože nejsi zběhlý v takových příhodách. Obři jsou to a, máš-li strach, odejdi stranou a modli se, až já s nimi v nerovný boj se pustím.

A to řka zabodnul Rocinanta a neposlouchal křik zbrojnoše svého Sancha Panzy, který dobře věděl, že to jsou větrné mlýny a nikoliv obrové, s nimiž on jde se bit. Ale D. Quijote byl tak jist, že to jsou obři, že nedbaje volání zbrojnošova, aniž lépe se podívav, co to je, ač již téměř u samých byl, stále jel a přitom volal: Neutíkejte, zbabělí a bídní tvorové; neb je to jen jediný rytíř, jenž na vás útokem žene. V tom se trochu vítr zdvihl a veliké lopaty hýbat se začaly, což vida D. Quijote, pravil: Ačkoli větší ramena zdvíháte, nežli měl velikán Briareus, budete předce pykat. A to řka a s celým srdcem své slečně Dulcinei se poručiv, by v této nesnázi mu přispěla, štítem svým dobře ukryt Rocinanta do skoku zabodl. Potkav se s nejbližším mlýnem vjel kopím do jeho lopaty; v tom ale vítr s takou silou jí zatočil, že kopí na kusy se přelomilo, lopata koně i s jezdcem na se vzala a veliký kus do pole jimi mrštila. Sancho Panza pospíšil, co jen osel běžeti mohl, pánu svému ku pomoci, a když k němu dojel, viděl, že sebou ani hýbat nemůže. Takový to byl pád, který D. Quijote s Rocinantem byl učinil.

Pro pána krále! pravil Sancho, nepovídá jsem Vaší Milosti, abyste povážil, co děláte, že to jsou jen větrné mlýny, a musel to každý vidět, ledaby sám vítr v hlavě měl.

Mlč, brachu Sancho, odpověděl D. Quijote; neb ve vojně je vše neustálé změně podrobno. Co ale já myslím a co také skutečně pravda jest, že onen mudrc Freston, který mi byl knihy i pokoj ukradl, ony obry ve mlýny proměnil, aby mne o vítězství nad nimi a slávu připravil. Takovou má on na mě zášť; konečně ale přece málo zmůže bezbožné umění jeho proti spravedlivosti meče mého.

Naprav to všemohoucí Pánbůh! řekl na to Sancho, pomohl mu vstát a zase na Rocinanta, který byl na polo přeražen, vsednout.

Rozmlouvajíc o přestálé nehodě konali cestu dále k Lopicckému přístavu; neb tam, pravil D. Quijote, musí se najít mnoho a rozličných dobrodružství, jelikož místo ono jest velmi navštěvováno.

Velice ale našeho hrdinu trápilo, že nemá žádného kopí, i pravil svému zbrojnoši: Pamatuju se, že jsem četl, kterak jeden španělský rytíř, jmenem Diego Perez de Vargas, když byl v jedné bitce o kopí přišel, s dubu silnou haluz neboli větev ulomil a ní onoho dne takových věcí dovedl a tolik Mórů pomlátil, že mu přijmí Machuca (mlatec) se dostalo, od čehož i jeho potomci pak Vargasové a Machucové se jmenovali. To jsem ti proto pověděl, poněvadž také já s prvního dubu, který mi se namane, takový a tak dobrý stonek si ulomiti hodlám a jím takových činů vykonati míním, že, až je spatříš, za šťastna budeš se pokládat, zes u mne sloužil a byl očítým svědkem věcí, které nikdy nebudou chtít věřiti.

S Pánembohem! pravil Sancho; já tomu všemu tak věřím, jak to Vaše Milost povídáte; ale narovnejte se trochu, nebo se mi zdá, že sedíte na křivo a budete tím padnutím bezpochyby polámán.

Máš pravdu, Sancho, odvětil D. Quijote, a že si nenaříkám na bolest, činím to jen proto, že se nesluší rytířům dobrodružným, stěžovat si na nějakou ránu, byť by i stěva ní mu lezla.

Toli tak, pravil na to Sancho, nemám nic proti tomu; ale Bůh ví, žeby mne netěšilo, kdybyste Vašnosti si naříkal, že Vás něco bolí. O sobě ale musím se vyznati, že při sebe menší bolesti již si naříkati musím; pakliže totiž také o zbrojnoších rytířů dobrodružných to neplatí, že si naříkat nesmějí.

Quijote nemohl se udržet smíchu nad sprostností svého zbrojnoše a oznámil mu, on že si může dost bédovat, jak a kdy bude chtít, podle chuti, a že až posud nebyl jinak v knihách rytířských četl.

Nyní jej Sancho upomenul, že je čas jíst; pán odpověděl, jemu že toho posud není třeba, on ale aby jedl, kdy mu se zlíbí. S tímto dovolením usadil se Sancho, co nejlépe mohl, na svém oslu, vybíral z tlumoku, co tam byl vložil, a jeda hezky podál za svým pánem, takou chutí do zásoby sáhal, žeby mu byl mohl nejúpravnější hostinský malazský záviděti. A co takto jel pilně si pochutnáváje, zapomněl na všechny sliby, které mu pán jeho byl dal, aniž mu přicházelo za obtíž, nýbrž za velikou příjemnost, jezdit po dobrodružstvích, byť i sebe nebezpečnější byla. Konečně tu noc strávili někde pod stromy a s jednoho z nich ulomil D. Quijote suchou větev, udělal si z ní kopí a nasadil na ni železo s onoho, které mu bylo se rozlámalo.

Celou tu noc D. Quijote nespal, nýbrž na svou slečnu Dulcineu myslil; řídil se podle toho, co byl četl v knihách rytířských, kde rytíři mnoho nocí trávili beze spaní, v lesích a pustinách v myšlénky na své slečny jsouce zabráni.

Jinak trávil noc Sancho Panza, kterýžto maje žaludek plný a to ne úkropem, celou ji přespal, a kdyby pán nebyl jej zvolal, nebylyby ho zbudily ani sluneční paprsky, které mu do očí padaly, ani zpěvy ptactva, které v množství a vesele příchod nového dne vítalo. Vstávaje hmátnul na tlumok a shledal, že je mnohem práznější, než před večerem, nad čím jej srdce velmi zabořelo, an myslil, že nejedou cestou, kdeby nedostatek tak brzy mohl se nahraditi. D. Quijote ani nesnídal; nebo, jak již praveno, myšlénkami se živil. Dali se zas na předešlou cestu k přístavu Lapierskému a asi ve tři hodiny jej spatřili.

Tam, pravil D. Quijote, když jej shledl, bude dobrodružství až po kolena. Však, pamatuj si, kdybys mne viděl v tom největším nebezpečnosti na světě, nesmíš k mé obraně meče svého se dotknout, leda když uvidíš, že ti, kdo mi ubližují, jsou luza a lid sprostý. Tu mi můžeš ku pomoci přispěti; jsou-li to ale rytíři, není ti nikterak zákony rytířský dovoleno, abys mi pomohl, pokud nebudeš na rytířství pasován.

Zajisté, pane, řekl Sancho, budu Vaší Milosti v tom velmi poslušen, a to tím více, poněvadž jsem již od přirození člověk pokojný a nerad do křiku a hádky se míchám. Ale to je také věc jistá, coby ublížení mé osobě se týkalo, že nebudu na ony zákony tuze dbát; nebo božské i lidské právo dovoluje, aby se každý bránil, když mu se křivda činí.

Já jinak nepovídám, pravil D. Quijote; ale co se týká toho, pomáhati mně proti rytířům, musíš svou přirozenou prchlivost držet na uzdě.

Slibuju, že tak učiním, odpověděl Sancho, a že mi bude ten příkaz tak svatý, jako neděle Páně.

Když takto rozmlouvali, spatřili na silnici dva bratry z řádu svatého Benedikta, jedoucí na velbloudech, nebo mezkyně, na kterých seděli, nebyly nic menší. Měli pocestní okuláry a stínidla. Za nimi jel vůz se čtyřmi nebo pěti jezdci jej provázejícími a dvěma pacholky od mezků pěšími. Ve voze seděla, jak se pak zvědělo, nějaká biskajská paní, jedouc do Sevilly za svým manželem, který měl odplouti do Indie za znamenitým úřadem. Ti bratři s ní nejeli, ač tou samou cestou se brali.

Jak mile D. Quijote je uzřel, pravil svému zbrojnoši: Bud' se mýlím, anebo to bude to nejslavnější dobrodružství, co jich kdy se událo; nebo to černé tam budou asi, ano bezpochyby jsou nějakí kouzelníci, kteří nějakou ukradenou princeznu v tom voze mají, i musím vši silou toto bezpráví potrestati.

To bude horší, než ty větrné mlýny, pravil Sancho; vždyť pane, jsou to bratři svatého Benedikta a vůz ten bude nějakým pocestným patřiti. Dejte si říci a považte, co činíte, ať Vás čert zas neošidí.

Já ti již řekl, Sancho, že ty dobrodružstvím pranic nerozumíš; co já povídám, je pravda a hned to uhlídáš.

A to řka pojel ku předu a do prostřed cesty, kudy bratři přijížděli, se postavil. Když byli tak blízko, že myslil, že budou moci slova jeho slyšeti, zvolal hlasem vysokým: Lidé bezbožní a ďábelští! propusťte v tu chvíli ty vznešené princezny, jež v tomto voze máte zajaté; pakli ne, připravte se na jistou smrt za spravedlivý trest hříšných svých skutků.

Bratři zastavili a s úžasem, jak nad podobou D. Quijota, tak nad jeho slovy, stáli zůstali. Pak odpověděli mu na to: Pane rytíři! my nejsme žádní bezbožní ani ďábelští lidé, nýbrž dva duchovní z řádu sv. Benedikta a jedeme svou cestou, aniž víme, jsou-li v onom voze jaké zajaté princezny anebo ne.

Já na žádnou výmluvu a lest nedám, neb já vás znám, zrádná čeládko, pravil D. Quijote a nečekaje více na odpověď, zabodl svého Rocinanta a namířeným kopím po prvním mnichu hnal s takovou zuřivostí a silou, že kdyby mnich nebyl s mezka spadl, on by mu byl s něho na zem pomohl, k tomu zle poraněnému aneb docela nebožtíku. Druhý duchovní, když viděl, jak s jeho bratrem se nakládá, pobodnul v boky svou mezkyni a do pole na útěk, rychleji než vítr, se dal.

Sancho Panza vida mnicha na zemi, slezl rychle se svého osla, běžel k němu a ze šatů jej svlékat začal; v tom ale přišli oni dva pacholci mnichů a

ptali se ho, proč jej svléká. Sancho pravil, že mu to právem náleží, jakožto kořist z boje, který pán jeho byl vyhrál. Pacholci, kteří žertu nerozuměli, aniž čeho o boji a kořisti věděli, vidouce, že D. Quijote již byl odjel a s oněmi ve voze mluví, popadli Sanchu, mrštili jím o zem a jako žito ho zmlátili, že bez sebe na zemi ležeti zůstal.

Mnich ovšem ani chvílku neváhal a celý ustrašen, uděšen a zbledlý na mezka vsedl a za svým soudruhem uháněl, kterýžto hodný kus odtud naň čekal a, jaký konec asi to překvapení vezme, pozoroval. Nechtějíce déle čekati dali se oba na cestu, křižující se více, než kdyby ďábla byli v patách měli.

Quijote, jak pověděno, rozprávěl s paní ve voze a pravil jí: Vaše sličnost, paní moje, může nyní úplně dle své libosti jednati, nebo hrdost Vašich lupičů jest již poražena tímto mým statečným ramenem a, abyste dlouho netoužila zvědět jmeno moje, vězte, že se jmenuju Don Quijote de la Mancha a jsem rytíř dobrodružný a bludný, láskou k nevyrovnané, krásné slečně Dulcinei z Tobosa raněný. A za službu a dobrodiní, které jsem Vám prokázal, nežádám nic jiného, než abyste do Tobosa nazpět se obrátila, tam místo mne před onu slečnu se dostavila a jí oznámila, co jsem pro Vaše osvobození byl učinil.

Celou tuto řeč D. Quijotovu jeden z jezdců vůz provázejících, rodilý Biskajčik, poslouchal, kterýžto vida, že nechce dát vozu dále jeti, a chce, aby záhy do Tobosa se obrátil, přijel k D. Quijotu a popadnuv ho za kopí, pravil v špatné řeči kastilské a ještě horší biskajské: Jděte po svých, rytíři, nebo na mou duši, jestli ten vůz nepustíte, zmelu Vás, jako že jsem Biskajec.

Quijote mu dobře porozuměl a s velikou mírností na to odpověděl: Kdybys byl rytířem, jako že jím nejsi, byl bych již tvou drzost a opovážlivost potrestal, Ty otrocká duše!

Já že ne rytíř! křičel Biskajčik, na mou duši, ty lžeš, jako křesťan! Zahod' kopí a vytas meč a uhlídáš, čí vlk kozu ponese. Biskajec na zemi, šlechtic na moři, šlechtic u všech čertů! anebo v hrdlo lžeš, pravíš-li něco jiného.

Hned to uhlídáš, pravil Agrages, odpověděl D. Quijote, a odhodiv kopí na zem, tasil svůj meč a štít na ruku navléknuv hnal po Biskajci a zabiti ho chtěl. Což když Biskajčik viděl, bylby rád s mezkyně slezl, protože byla najata a špatná a nebylo lze, na ni se spolehnouti; avšak rytíř naň tak prudce hnal, že sotva byl s to, meč svůj vytasiti. Dobře mu ale přímo vhod, že se u vozu nacházel a s něho polštář si vzíti mohl, který mu za štít

sloužil, načež hned do sebe se dali, jako dva úhlavní nepřátelé. Ostatní lid je chtěl smířit, ale nebylo možná; nebo Biskajčik křičel ve své drchané řeči, nedají-li mu ten boj skončit, že on je všechny i s paní pobije. Paní ve voze mřela leknutím a strachem nad tímto divadlem a poručivši vozkovi, aby trochu stranou poodjel, z podálí na strašnou bitvu se dívala. Zatím ťal Biskajčik D. Quijota mečem do ramena tak ukrutně, že kdyby nebylo jeho štítu bývalo, až po pás bylby jej rozťal.

Když D. Quijote tuto strašlivou ránu ucítil, zvolal hlasem velikým řka: O paní srdce mého, Dulcineo! květe krásy! Přispějte svému rytíři, kterýžto pro zadostučinění Vaší spanilosti tento krutý boj podniká! A to říci, meč napřáhnouti, štítem se ukryti a po Biskajci hnáti, bylo jedno okamžení, neb on si předevezal touto jedinou ranou boji konec učiniti.

Vida Biskajčik, kterak naň žene a poznáv z toho jeho neohroženost, umínil Bi, mu nepovoliti a chráněn polštářem útok jeho očekával. Ale jeho mezek nedal se ani v pravo ani v levo řídit, protože pro unavenost ani krok s místa učiniti nemohl a kromě toho takovým hloupostem nebyl zvyklý.

Jel tedy, jak již praveno, na opatrného Biskajce D. Quijote s mečem napřaženým a chtěl jej v půli rozštěpiti. Biskajčik ale jej též s mečem napřaženým a ukryt za svým polštářem očekával; všickni přítomní s bázni a pochybností očekávali, co asi z těch hrozných ran, jimiž si hrozili, vypadne. Paní vozu a její služky skládaly na tisíce slibů a slibovali tisíc obětí všem obrazům a místům posvátným ve Španělich, aby Bůh jejich zbrojnoše a je samé z tak velikého nebezpečí, v němž se nacházeli, vysvobodil.

Avšak škoda, že právě v tom spisovatel této historie o půtce té přestává, omlouvaje se, že nebyl nalezl více psáno o činech D. Quijota, než co již pověděl. Zato ale druhý spisovatel díla toho nevěřil, žeby tak znamenitá historie byla propadla zákonům zapomenutí, aneb žeby tak málo zvědavých lidí na Manche bylo bývalo, aby ve svých archivech neb knihovnách nějakých listin nebyli měli, o tomto znamenitém rytíři jednajících. A v tomto domnění nepochyboval, že skončení této utěšené historie nalezne, jež také s Boží pomocí našel a bude moci v příští kapitole vypravovati.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Zůstavili jsme v předešlé kapitole této povídky statného Biskajce a chrabrého Dona Quijota s meči vytasenými a napřaženými, jakoby dvě strašné rány si zasaditi chtěli; což kdyby skutečně bylo se stalo, aspoň byliby se rozpoltili, shora až dolů rozťali a jako granatové jablko rozskočili.

V tom rozhodném okamžení ale skladatel nás opustil; přervalt náhle nit svého zajímavého vypravování a ni pokynutí nám nedal, kdebychom pokračování hledati mohli. To mne velmi bolně dojalo a potěšení z toho, co jsem již byl četl, obrátilo se záhy v mrzutost, když jsem pomyslel, jak asi těžkým způsobem bude naléztí tak velikou část, která dle mého zdání od této tak pěkné povídky scházela.

Zdálo se mi věci nemožnou a příliš nespravedlivou, aby tak výtečnému rytíři nebyl se dostal nějaký učenec a sepsání nevidaných činů jeho na se nebyl vzal. Vše to se dostalo každému bludnému rytíři, který, jak se praví, na dobrodružství byl vyjel; měl každý z nich jednoho nebo dva umělé muže, kteří nejen činy jeho spisovali, ale i ty nejnepatrnější myšlenky a titěrnosti vyličovali, bytby sebe tajnější byly bývaly. Neměl tedy tak výborný rytíř býti tak nešťastným, aby mu se nedostalo, čím sám Platir a druzí všickni oplývali. A tudy mi nebylo možno, myslit, aby tak utěšený příběh byl zůstal necelý a kusý, a přičítal sem vinu zlobě času, toho zhoubce všech věcí, který jej buď již byl ztrávil anebo na dlouhý čas ukryl.

S druhé strany zdálo se mi, že když mezi jeho knihami Lék proti žárlivosti a Nymfy kenarské, knihy tak nové, se našly, též jeho příběh nový býti musí, a, kdyby i psán nebyl, v paměti lidu oné vsi a jejího okolí bude. Toto domnění naplňovalo mne nepokojem a dychtivostí, zvědět úplný a v skutku celý život a neobyčejné skutky našeho znamenitého Španěla, D. Quijota de la Mancha, hvězdy a zrcadla zemanstva mancheského, prvního, jenž za našich dob a v tomto tak strastiplném věku se byl vydal v nesnáze a svízele rytířství dobrodružného, co obhájce nevinnosti, pomocník vdov a sirotků, ochrance panen, obzvláště takových, co bez ujmy svému panenství, pěšky, na koni neb oslu s ostruhami a bičem po horách a dolech se potloukaly, a které, pakliže náhodou nějaký zlosyn,

nebo hanebný pastýř, neb nemrava rytíř je nezmrhal, před časy v osmdesátém roce svém, ač po celý ten čas pod střechu nebyly přišly, tak nevinny do hrobu šly, jako matky, které je byly porodily.

Právím, že tedy pro tu a mnohou jinou příčinu náš šlechtetný D. Quijote věčné památky a chvály hoden jest, při čemž také mně pochvala upříti se nesmí za práci a pilnost; kterou jsem na hledání konce této krásné historie vynaložil. Víím však také dobře, že kdyby nebe, osud, štěstí nebyly mne podporovaly, svět přece potěšení a zábavu bylby musel opykati, kterých ten, kdo příběh ten pozorně bude čísti, skoro po dvě hodiny bude moci požití.

Příběh nálezu toho jest následující. Když jsem byl jednoho dne na trhu v Toledě, přišel k jednomu hedvábníkovi jakýs hoch s nějakými listy a starým papírem naprodej a, že jsem milovník čtení, třeba to i starý papír s ulice byl, puzen touto svou přirozenou náklonností, vezmu jeden balík z nich a poznám, že to jest písmo arabské. Ačkoli jsem je znal, neuměl jsem je čísti, a ohlížel se po nějakém Móru, aby mi je přečetl. A nebylo těžko takového tlumočníka najíti, jako snad, kdybych byl znatele některé jiné, lepší a starší řeči hledal. Náhoda mi tedy jednoho záhy namátla, kterýžto, když jsem mu žádost svou vyjevil a spis do ruky dal, u prostřed jej otevřev a trochu v něm četv, do smíchu se dal. Já se ho ptal, čemu se směje? a on mi odpověděl, že tomu, co jest v knize té na kraji poznamenáno. Já pravil, aby mi to přeložil, a on řekl se smíchem: Tuto jest na kraji napsáno: Onna Dulcinea del Toboso, o které v tomto spisu tolikráte je řeč, uměla prý mezi všemi ženskými na Manche nejlépe vepřovinu nasolovat. Slyše Dulcineu del Toboso jmenovat, zarazil jsem se a byl jsem překvapen, nebo hned mně napadlo, že ty papíry příběh D. Quijota obsahují. V tomto domnění přiměl jsem jej, aby začátek přečetl, načež on ochotně arabštinu na španělštinu s místa překládaje, pravil, že tam stojí: „Příběh D. Quijota de la Mancha sepsaný Cidem Hametem Benengelim, dějepiscem arabským.“

Mnoho opatrnosti jsem potřeboval, abych svou radost zatajil, když jsem název knihy slyšel, a uchvátiv je hedvábníkovi všechny ty papíry za půl realu od hochy jsem koupil, kterýžto, kdyby byl chytrý býval a věděl, proč já je chci, přes šest realů by byl dostati mohl.

Zašel jsem hned s Mórem do kláštera hlavního chrámu a žádal jej, aby mi všechny ty listy, co o D. Quijotu jednají, na jazyk španělský přeložil, nic z nich nevynechal, aniž k nim co přidal, a slíbil jsem mu za to mzdu, jakou sám žádati bude. Chtěl padesát liber hrozinek a dvě měřice pšenice

a zaručil se, že dobře, věrně a hezky stručně je přeloží; načež já, abych mu práci usnadnil a tak dobrý nález z rukou nedal, jsem jej vzal s sebou domů, kde on, téměř za půldruhého měsíce, jej celý, jak tuto zní, přeložil.

Na prvním listu byla velmi trefně vyobrazena bitva D. Quijota s Biskajcem, nacházejících se právě v tom postavení, jak naše historie povídá, s napřaženými meči; jeden byl zakryt svým štítem, druhý polštářem a mezkyně Biskajčikova byla tak věrně vypočtena, že již zdaleka na ní bylo vidět, že jest najata. Biskajec měl u nohou podpis: D. Sancho de Azpeitia, což asi jeho jméno bylo, a pod nohama Rocinantovými bylo napsáno: D. Quijote. Rocinante byl ku podivu dobře vyobrazen; tak vysoký a táhlý, tak tenký a hubený, se hřbetem tak zubatým a ostrým, že patrně ukazoval, s jakým důmyslem a pro které vlastnosti mu jest dáno jméno Rocinante. Vedle něho stál Sancho Panza, drže za ohlávku osla svého, u jehož nohou opět jiný podpis: Sancho Zancas byl, a to asi proto, že měl, jak obraz ukazoval, veliké břicho, krátké tělo, a tlustá stehna. Z té příčiny také asi jest mu dáno příjmení Panza (břicháč) a Zancas (stehnáč), které obojí náš příběh několikrát mu dává. Bylo ještě jiné podrobnosti vidět; ty ale byly všechny malé váhy a není jich k pravdivosti historie zapotřebí, ač žádná není špatná, když je skutečná. Daloliby se ale proti pravdivosti této co namítati, mohloby to být jen to, že její skladatel byl Arab, ješto národu tomu je lež přirozena, ačkoliv, poněvadž jsou tací nepřátelé naši, spíše dá se domýšlet, že v ní raděj něco jest vynecháno, nežli přidáno. A tudy se mi zdá, že když byl mohl a měl rozvléci péro u chvále tak výtečného rytíře, tuším naschval mlčením ji pomine, což jest ovšem veliká chyba a znamení zlého srdce, jelikož dějepisci mají býti svědomití, pravdomluvní a nikoliv stranní. Ani zisk, ani bázeň, hněv ani náklonnost nemají dát jim ušinouti se od cesty pravdy, jejíž otcem je dějepis, odpůrce času, poklad činů, svědek minulosti, příklad a výstraha přítomnosti, rádce budoucnosti. V příběhu tomto bude zajisté vše se nalézat, co příjemnosti se týče a, bude-li přece něco podstatného scházet, jsem přesvědčen, že se to spíše vinou šelmy autora, nežli pro nedostatek předmětu stalo. Konečně druhý díl jeho, podle překladu, následovně začínal:

Bylotě jakoby napřažené a pozdvížené meče těchto dvou chrabrých a rozezlených soupeřů nebi, zemi i peklu byly hrozily; taková byla jejich neohroženost a zuřivost. První co dal ránu, byl zlostný Biskajec a dal ji s takovou silou a s takým vztekem, že kdyby meč v ráně nebyl se ztočil, jí jen byloby dosti bývalo k ukončení této tuhé pútky a všech dobrodružství

milého rytíře našeho. Ale dobrý osud, jenž jej k větším věcem zachoval, zvrátil meč protivníka jeho tak, že ačkoli jej do levého ramena udeřil, jiné škody mu neučinil, leč že po celé té straně brnění mu srazil a hodný kus přílbice spolu s kusem ucha s sebou vzal, což vše se strašným rachotem na zem se sřítilo. Pomoz Pánbůh! a kdoby byl s to, popsat nyní úplně vztek, který srdce našeho Manchana pojal, vidoucího, co s ním se děje. Třeba toliko povědít, že znovu ve třmenech ze vztýčil a meč oběma rukama popadnuv s takovou zuřivostí po Biskajci řal a tak dobře na polštář a hlavu jej udeřil, že on vzdor své dobré záštity, jakoby nějaký vrch naň byl padl, nosem, ústy a očima krváčet počal a na mezkyni se potácel; bylby jistě s ní spadl, kdyby rukama za krk nebyl jí se uchytíl. Přitom ale přece nohy ze třmenů pustil a záhy i ruce mu ocháby, načež mezkyně tou strašnou ranou zplašena do pole na útěk se dala a po několika skocích pána svého na zem shodila. D. Quijote s velikým poklidem na to patřil a uviděv jej spadnouti s koně skočil a s rychlostí k němu běžel. Namířiv mu ostří meče svého do oči, pravil, aby mu se vzdal, pakli ne, že hlavu mu utne. Biskajec byl tak pomaten, že ani slova promluvíti nemohl a byloby mu zle se vedlo, jak byl D. Quijote rozvztekl, kdyby paní z vozu, jež posud s velikou úzkostí na pŕtku tu hleděly, nebyly k němu přiběhly a s velikou vroucností jej prosily, aby jim tu milost a libost prokázal a tomu zbrojnoši jejich život daroval. Na to D. Quijote slavně povznesl hlas svůj a pravil s důrazem: Zajisté, sličné dámy, velmi rád učiním, oč mne žádáte, avšak stane se to s jistou výminkou a úmluvou; rytíř tento musí totiž mi slíbit, že půjde do dědiny Tobosa a mým jmenem před nevyrovnanou donnu Dulcineu se dostaví, aby ona s ním dle své libosti učinila.

Ustrašené a ulekané paní nerozmýšlely se dlouho nad řečí D. Quijotovou a netázajíce se, kdoby ona Dulcinea byla, slíbily mu, že zbrojnoš vše učiní, co od něho mu jest veleno.

Tedy, řekl D. Quijote, na víru slova toho, mu více neublížím, ačby toho ode mne velmi zasluhoval.

KAPITOLA DESÁTÁ

Zatím již byl vstal Sancho Panza, kterému pacholci mnichů hodně byli natloukli, a hledě na zápas svého pána D. Quijota, prosil v srdci svém Boha, aby mu vítězství ráčil dáti a on nějaký ostrov vydobyl, na kterémby by jej, jak mu slíbeno, vladařem učiniti mohl. Vida však, že již je po boji a že pán opět na Rocinanta sedá, šel mu podržet třmen a dříve ještě, než na koně vstoupil, vrhl se před ním na kolena a ujav jej za ruku políbil mu ji a pravil:

Račte, V. Milosti pane D. Quijote, učiniti mne vladařem na ostrově, který jste v tuhém boji tomto vydobyl; nebo, byťby sebe větší byl, cítím se, že jej dovedu zpravovat tak dobře, jako kdo jiný, jenž byl kdy na světě nad ostrovy panoval.

Quijote mu na to odpověděl: Věziž, brachu Sancho, toto dobrodružství a jemu podobná nejsou dobrodružství s ostrovy, nýbrž dobrodružství na křižovatkách, v kterých nic jiného nelze získati, než několik ran do hlavy aneb o kus ucha přijíti. Však měj strpení a ono zajisté se nahodí nějaké dobrodružství, kde budu moci tě nejenom vladařem ale i něčím více udělati.

Sancho mu na to velice děkoval a znovu ruku a okraj brnění mu políbiv na Rocinanta sednouti pomohl; pak sám na svého osla vylezl a jel za svým pánem, kterýžto po skončené příhodě s paními ani se nerozloučiv, aniž slova s nimi promluviv blízkým lesem se bral. Sancho na svém hovadu za ním klusal, a že Rocinante pospíchal a on pozadu zůstával, byl nucen na svého pána volati, aby posečkal. D. Quijote to učinil a Rocinanta uzdou zadržel, až unavený zbrojnoš k němu dojel.

Pane, mně se zdá, pravil na to Sancho, žeby bylo radno, abychom do některého kostela se utekli; nebo tomu, co jste s ním se bil, bude bez pochyby zle a on nejspíše celou tu příhodu svatému bratrstvu udá, které pak nás chytí. Věru, stane-li se to a, než my z vězení vyvážneme, bude se nám hřbet zle potit.

Mlč! řekl na to D. Quijote. Viděl, nebo četl jsi kdy, aby dobrodružný rytíř byl před soud pohnán býval pro vraždy, které byl spáchal?

Já v těch věcech arci nejsem pranic prohnán, odpověděl Sancho Panza; to ale vím, že svatě bratrstvo po těch pátrá, kteří se veřejně perou, a do toho ostatního se nepletu.

Však neměj starosti, příteli, pravil D. Quijote; nebo já bych Tě vysvobodil z rukou Chaldejských, neřkuli z rukou sv. bratrstva. Pověz mi ale na svou duši, viděl-lis kdy na celém povědomém světě udatnějšího rytíře nadě mne? A nebo četl-lis kdy o někom, žeby byl míval více statečnosti v útoku, více síly, vytrvalosti, více hbitosti v sekání neb více rychlosti u vítězení?

Abych řekl pravdu, odpověděl Sancho, já jsem nikdy nic nečetl, nebo neumím ani číst ani psát; však to musím dosvědčit, že odvážlivějšímu pánu, než že V. Milost, jaktěživ jsem nesloužil. Jenom dej Bůh, aby tato odvážlivost nás tam nepřivedla, kam jsem povídal. Ale prosím V. Milosti, abyste si to ucho zavázal, teče Vám mnoho krev z něho a já tu mám trepenku a trochu bílé masti v tlumoku.

Toho ničeho nebude třeba, odpověděl D. Quijote; neb já hodlám si udělat lahvičku balzámu Fierabrasova a jedinou kapkou mnoho času i léků se ušetří.

Jakoupak lahvičku a co je to za balzám? ptal se Sancho Panza.

To je balzám, odpověděl D. Quijote, na který mám recept v paměti a s kterým nemusím se smrti báti, ani myslit, že od nějaké rány zemru. A až jej udělám, dám jej tobě a ty nebudeš muset nic jiného udělat, než, když uvidíš, že v některém boji v půli jsem přetát, jak to častokráte se stává, že ten díl těla, který na zem spadne, dobře a opatrně, dřív než krev ustydne, ke druhé pülce, která v sedle zůstala, přiložíš. Pak hned mi na to dáš jen dvakrát toho balzámu se napít a v tu chvíli zase zdrav budu, jako ryz.

Je-li tomu tak, pravil Sancho, v tu chvíli vlády nad ostrovem se odříkám a za své mnohé a dobré služby žádné jiné odměny nechci, než aby V. Milost mi dala receptis na tuto výbornou vodičku; nebo já jsem přesvědčen, že každý mi za lot rád dva reály dá a já nepotřebuju více, abych tento život se ctí a beze starosti trávit mohl. Ale třeba také vědět, mnoho-li jeho příprava stojí?

Ani tři reály ne a mohou se ho udělati tři žejdlíky, odpověděl D. Quijote.

To jsem blázen! odvětil Sancho, proč tedy váháte, V. Milosti, jej udělat a mne tomu naučit?

Mlč, příteli! odpověděl D. Quijote, nebo já zamýšlím ještě větším

tajnostem tě naučiti a větších milostí ti prokázati. Nyní ale musím to ucho si zavázat, nebo mne bolí, že již toho mám dost.

Sancho vyndal z tlumoku třepení a mast. Když ale uviděl D. Quijote, že má přilbici rozbitou, div že se nezbláznil, a položiv ruku na meč a očí k nebi pozdvihnuv pravil: Přisáhám Bohu všemohoucímu a na všechna čtyry svatá evangelia, kde nejobšírněji jsou psána, že budu živ jako slavný markýz mantuanský živ byl, když byl se zapřisáhl, pomstit smrt synovce svého Valdovina, nejísti totiž chleb svůj u stolu, aniž kochati se s ženou, mimo jiné věci ještě, na které se nyní nepamatuju, které ale také k tomu patří, pokud se úplně nepomstím nad tím, jenž mi tuto urážku byl učinil.

Slyše to řekl Sancho: Račte povážit, V. Milosti, že pakli onen rytíř splnil, co jste mu rozkázal, totiž dostavil-li se k slečně Dulcinei de Toboso, že již učinil, co měl, a nedopustí-li se nového provinění, žádného trestu již nezasluhuje.

Dobřes podotkl a výborně řekl, pravil na to D. Quijote, a já tedy svou přísahu odvolávám ve všem, co opětne pomsty se dotýče; avšak skládám ji znovu a zavazuju se, že povedu život takový jak jsem pravil, dokud na nějakém rytíři mocí nedobudu jinou přilbici, takovou a tak dobrou, jako byla tato. A nemysli, Sancho, že to bez předložení činím, nebo mám koho v tom následovat, jelikož to samé se událo s přilbici Mambrinovou, která Sacripantu tak draho přišla.

Vem čert tyto Vaše přísahy, pane můj, zvolal Sancho; nebo jsou nám k veliké škodě a proti všemu svědomí. Rekněte mi, nepotkáme-li za kolik dní člověka s přilbicí, co si počneme? Nač takovou přísahu plnit, která má tolik nepříjemného a obtížného, jako, spát nesvlečenu, pod širým nebem mimo jinou mnohou trýzeň, která v přísaze toho starého blázna markýza mantuanského, přichází, jehož Vy nyní obnoviti chcete. Pomyslete jenom, Vaše Milosti, že po všech těchto cestách žádní ozbrojení lidé nechodí, nýbrž jen samí mezkáři a vozkové, kteří žádných přilbic nenosí, ba ani snad jich jmenovat neslyšeli.

Ty se mýlíš, pravil D. Quijote, nebo nebudeme ani dvě hodiny na těchto křižovatkách a uhlídáme více ozbrojených, než jich přišlo na Albraku krásnou Angeliku dobývat.

Dobře tedy, staň se! pravil Sancho, a dej Bůh, aby se nám dobře dařilo a brzy přišla doba, kde ten ostrov dobudeme, který mi tolik starostí dělá, že div ní neumru.

Já jsem Ti už řekl, Sancho, odvětil na to D. Quijote, nepřipouštěj si proto žádných starostí, nebo nebude-li ostrova, je tu království

dinamarské neb sobradisské, které je pro tebe jako stvořeno, a že budeš na pevné zemi, budeš moci ještě radši býti. Avšak nechme toho na příhodnější čas, a podívej se, máš-li co v tlumoku k jídlu a, nebo ohlédněme se po nějakém hradu, kde bychom tu noc zůstali a já ten balzám, o kterém jsem ti pravil, udělat mohl; nebo, Bůh je svědek, že mne to ucho tuze bolí.

Mám tu cibuli, kus sýra a několik drobtů chleba, pravil Sancho, ale to není potrava pro tak statného rytíře, jako jest V. Milost.

To jsi na omylu, odpověděl D. Quijote; nebo věz, Sancho, že to jest ctí pro rytíře dobrodružného, nejísti třeba celý měsíc, a jí-li, at je to, co mu právě se naskytne. I bylbyš o tom se přesvědčil, kdybys tolik historií byl četl, jako já. Neb ačkoliv jich tak mnoho bylo, přece v žádné jsem nenalezl, žeby dobrodružní rytíři byli jedli, leda když se stalo, že jim ke cti skvostná hostina jest dána; kromě toho mívali dosti na nedostatku. A ačkoliv se rozumí, že nemohli býti bez jídla a bez vykonávání jiných potřeb přirozených, ješto byli v skutku lidé, jako my, třeba též si myslit, poněvadž největší díl svého života po lesích a pouštích, a to bez kuchaře jezdili, že jich nejobyčejnějším pokrmem taková sprostá strava byla, jako ty nyní mi podáváš. Neber si to tedy k srdci, příteli Sancho; jeť to má libost a ty ani svět nepředěláš, ani základy dobrodružného rytířství nevyvrátíš.

Odpusťte mi, V. Milosti, pravil Sancho; nebo poněvadž já, jak jsem Vám již řekl, ani číst ani psát neumím, nemohu pranic o základech rytířství věděti. Budu tedy budoucně svůj tlumok rozličným suchým ovocem pro Vaši rytířskou milost opatřovat, pro sebe ale, sprostého člověka, věcmi od peří a jádra jej naplňovat.

Já jsem neřekl, pravil na to D. Quijote, že rytíři nic jiného jíst nesmějí, než ovoce, jak pravil, ale že ono jejich nejobyčejnější stravou má býti, mimo některé ještě byliny polní, jež oni dobře znali a já také znám.

Dobrá věc je to, odpověděl Sancho, znát takové byliny; nebo tuším, že mnohý den tato známost nám bude velice prospěšná.

Na to vyndal z tlumoku ty věci, o kterých povídal, a oni oba pokojně a svorně jísti začali; že ale přece po nějakém noclehu toužili, v krátkosti prosté a nuzné jídlo své odbyli. Vsedše záhy na svá hovada hleděli do vsi se dostat, dříve, než se stmí; avšak slunce jim zapadlo a s ním i naděje, dojeti tam, kam chtěli, právě u jakýchsi baráků kozáckých. Umínili si tedy zde přenocovati, a, ačkoliv to Sancha velmi trápilo, že do vsi nedojeli, byl jeho pán tomu velmi rád, že bude moci pod širým nebem spáti; nebo se

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

mu zdálo, že pokaždé, když se mu to přihodí, jest to proň nová příležitost, rytířského ducha svého osvědčiti.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Jest od pasáků vřídne přijat a Sancho, co nejlépe mohl, Rocinanta opatřiv, šel po vůni, která z několika kozích kýtek, které v kotli u ohně se vařily, pocházela. A ačkoliv by byl rád zkusil, jsou-li dost, aby z kotle do žaludku se překládaly, musel nechat tak; neb kozáci je od ohně vzali a prostřevše několik ovčích koží, velmi zkrátka svou prostou večerí přistrojili a je oba na důkaz upřímné vůle své k ní pozvali. Oněch šest, co u bravu se nacházeli, kolem koží se posadilo; Dona Quijota ale s velikou zdvořilostí poprosili, aby na obrácené koryto se uhostil. D. Quijote si sedl a Sancho zůstal státi, aby mu číši, která z rohu byla udělána, podávati mohl.

Vida ho pán jeho státi, pravil mu: Abys věděl, Sancho, jakou dobrotu dobrodružné rytířství do sebe má, a jak snadno možno těm, jenž mu jakýmkoli způsobem slouží, ke cti a vážnosti před lidmi přijíti, chci, abys tu po mém boku a ve společnosti dobrých lidí těchto se posadil a byl jedno se mnou, jenžto jsem tvůj pán a skutečný velitel. Jez se mnou z jedné mísy a pij, odkud já pij; neb o rytířství dobrodružném lze to samé říci, co o lásce se praví, že všecko sobě rovným činí.

Mnoho díků, pravil Sancho; však musím V. Milosti říci, že mně, když jen mám co jíst, tak dobře ano lépe se to jí stoje, než kdybych vedle císaře seděl. A také, mám-li s pravdou ven, mně chutná mnohem lépe to, co ve svém koutku jím, bez ostychu a okolků, třeba to byl chléb a cibule, než bažanti u cizího stolu, kde musí člověk pořád se upejpat, málo jíst, často se omlouvat, nesmí si odkýchnout ani zakašlat, když mu chuť přijde, aniž co učinit, co samota a svoboda s sebou přináší. Pročež, pane můj, račte tuto čest, kterou V. Milost mně, svému služebníku, chce prokázat a již dobrodružné rytířství s sebou nese, k němuž já náležím, jsa V. Milosti zbrojnošem, račte prosím čest tu v něco mně pohodlnějšího a prospěšnějšího obrátit. A proto poníženě děkuju, jakoby se bylo stalo; bez toho budu moci do nejdéší smrti býti.

Proto ale přece musíš si sednout, pravil na to D. Quijote; nebo, kdo se ponízuje, bývá povýšen. — Vzav jej za ruku, přinutil ho, že vedle něho se posadil.

Kozáci té řeči o rytířích a zbrojnoších nerozuměli, toliko jedli, mlčeli a na své hosti se koukali, kterak s velikou chutí co pěst veliké kusy kozloviny hltali. Když bylo po mase, vysypali sladkých žaludů na kůže a při tom púl sýrce, tvrdšího, než kdyby z vápna byl býval, předložili. Roh mezi tím nezahálel, neb koloval tak pilně, pln a prázden, jako okov u studně, že snadno jeden ze dvou měchů tu se nacházejících jest vyprázdněn.

Potom, když D. Quijote svůj žaludek náležitě byl upokojil, vzal hrst Žaludů a chvíli na ně hleděv hlas svůj pozvedl říka: Šťastný věk a blažení časové oni, jež staří zlatými jsou nazvali, ne proto, že tenkrát zlato, jež za tohoto železného věku tak se cení, za oněch šťastnějších dnů snadněj se nabývalo, nýbrž proto, že ti, co za těch časů žili, oněch dvou slov mé a tvé neznali. Ve šťastném věku tom byly všecky věci společné a nikdo nemusel k nabytí své denní obživy ničeho činiti, leč ruku natáhnouti a dosáhnouti si jí s mohutných dubů svým sladkým a výborným ovocem přívětivě kynoucích. Průzrační pramenové a šumné řeky zdravou a průhlednou vodu poskyťaly. Ve skalních skulinách a dutých stromech mívaly pilné a umělé včely svou obec, každé ruce bez ohledu ovoce své sladké práce podávající. Mohutní korkové svlékali beze všeho úsilí sami širokou a suchou kůru svou, aby se jí pokrývati mohly domy o sprosté koly podepřené a k ničemu jinému neurčené, než k zástitě přede zlobou počasí. Tehda byl samý mír, samé přátelství, samá svornost, aniž se opovážilo těžké rádlu zakřiveného pluhu útrobu milé první matky země otvírat a prohlížet; ona bez nucení rozdávala na vše strany z hojného a velikého lůna svého, co k obživě a radosti jejím tehdejšími dítkám postačovalo. Ano tenkrát, kde nevinné a krásné pastýřky z úvalu do úvalu, s pahorku na pahorek, prostovlasé přecházivaly, nemajíce více oděvu, než co slušnost žádá k zakrytí toho co po vše časy nutno bylo zakrývati. Jejich ozdoba nebyla taková, jaké nyní se užívá: nach tyrský a ono tolikerým způsobem zmučené hedvábí; nýbrž několik zelených listů hořkého lupene s břechtanem a ony byly v tom sličné a slušelo jim to tak pěkně, jako nyní našim dvořankám ty neobyčejné a cizokrajné vynálezy, k nimž zahálčivá strojivost je přivedla. Tenkrát panoval u výjevech lásky nejčistější výraz duše bez hledaných a k jich vyličení vymyšlených slov. Lest, šalba a zloba nechodily ještě v rouše pravdy a upřímnosti. Spravedlnost byla nepohnutelná a ni přízní ni ziskem zvíklati se nedala, ježto ji nyní tak často matou, točí a kroutí. Libovolný výrok by nebyl mohl soudci ani na mysl přijíti, nebo tenkrát nebylo ani co ani koho soudit. Panenství a poctivost chodily samy, kde chtěly a bez bázně, žeby

nezbednost a nekalý úmysl je urazil, a ony samy podle své vůle a libosti se zadávaly. Ale nyní, za těchto prokletých časů, není žádná panna jista, třeba ji skrýval a zavíral nějaký nový labyrint, jako byl kretský; nebo skulinami, ano s povětrím vniká tam svodná nákaza lásky a po celé jejich nevinnosti jest veta. A proto v pozdějších časech, kde tato nepravost více se zmáhala, povstal řád rytířů dobrodružných k ochraně pannen, záštitě vdov, prospěchu sirotků a ubohých. K řádu tomu, bratři kozáci, jimž já děkuju za dobré přijetí a pohostinství, které jste mně a mému zbrojnoši prokázali, náležím já, neb, ačkoli podle zákona přirozeného každý jest zavázán, býti přítelem rytířů dobrodružných, přece sluší se, jelikož vím, že vy, ačkoliv jste tuto povinnost svou neznali, mne jste přijali a častovali, abych vám dle možnosti za tuto dobrou vůli vaši poděkoval.

Celé této dlouhé řeči — jíž si ovšem ušetřiti mohl — podnětem byla hrst žaludů, která jej na zlatý věk upamatovala a ponukla, učiniti pasákům tento zbytečný výklad, který oni v tichosti a s podivením poslouchali.

Sancho také mlčel a žaludy čas si krátil, docházeje při tom za časté k druhému měchu, který, aby víno čerstvé zůstalo, na dubu visel.

Rytířova řeč trvala déle, než večere. Nato ale pravil jeden kozák: Abyste v skutku mohl říci, že jsme vás podle své možnosti uctili, ať Vás, pane rytíři, jeden náš soudruh, který brzy přijde, svým zpěvem potěší. Je to vtipný hoch a velmi zamilovaný; mimo to umí číst, psát a hraje na skřipce, až milo poslouchat.

Kozák sotva dořekl a již bylo skřipce slyšeti, načež hned mladík as dvaadvaceti letý, zrůstu velmi pěkného, se objevil.

Soudruzi jeho otázali se, zdali již byl jedl a, když přisvědčil, pravil ten, jenž onu nabídku učinil: Tedy, Antonio, můžeš nám udělat tu radost a trochu zazpívat, aby tento pan host náš viděl, že i po lesích a horách jsou lidé, kteří hudbu umí; my jsme mu povídali o tvých pěkných schopnostech a žádáme tě, abys je okázal a nás ve lži nenechal. Prosím tě tedy srdečně, abys se posadil a zazpíval nám romanci o své lásce, kterou ti byl velebný pan ujec tvůj složil a která ve vsi tak tuze se líbila.

S radostí, odpověděl hoch a nedav se více pobízet, sednul si na dubový pařez, načež naladiv své skřipce, s velikou slušností takto zpívat se jal:

Já, Olalto, vím to dobře,
 Že mne tuze miluješ,
 Ač mi slovem, ani okem
 Lásku svou nezjevuješ.

Důvtip tvůj — o, znám jej dobře —
Poskytá mi naději,
Že poznání jedné lásky
Jeví druhou později.

Arci že jsi kolikráte
Již mi dala znamení,
Jakoby tvá duše ocel,
Srdce bylo kamení.

Přece ale ze všech tvých slov,
Jimiž jsi mne odbyla,
Vždycky aspoň slabá čáka
Lásce mé se jevila.

Jako ptáče rohatinu
Oblétala láska má,
Neměnila ji ni hrdost,
Ani přívětivost tvá.

Máš-li trochu uznanosti,
Pevnou důvěru já mám,
Že konečně žádoucího
Přístavu se dodělám.

Ochotou-li, úslužností
Srdce lze si získati,
Bude zajisté i vděku
Mé muset se dostatí.

Tys snad nevšimla si toho,
Všickni však to viděli,
Že svou nedělní kazajku
Nosil jsem i v ponděli.

Jelikož se oděv vždycky
Chce dle lásky řídití,
Chtěl jsem já se také tvému
Oku, holka, líbití.

Tance nechal jsem i zpěvu,
Děvče, tobě k vůli jen;
Tys jej sama slýchávala
Od večera, až byl den.

Za to, že tě všude chválím
A tvou krásu vynáším,

Ač to pravda — nepřítelství
Ode mnohých odnáším.

Víš, co mi Tereзка řekla,
Když jsem tě tak velebil:
Místo anděla jsi, bloude,
Opici si oblíbil.

Líčenou, s cizími vlasy,
Obalenou pozlátkem,
A s někdejší skrovné krásy
Posledním již ostatkem.

Já ji nadal, ona za to
Bratra na mne poštvála,
Ten mě tolik zphlavkoval,
Že mne zabil bez mála!

Láska moje není hadr,
Já tě nechci ošidit,
Ale upřímný úmysl
Svůj ti mohu zaručit.

Lehké jesti jho manželské,
Z hedvábí jsou otěže,
Strč svou šiji do chomoutu,
A pojd se mnou do spřeže.

Pakli nechceš přísahám ti,
Že vyvedu hrozný čin
Pojdu tu na poušti, nebo —
Bude ze mne kapucín.

Takto skončil kozák svou píseň, a ačkoli D. Quijote ho prosil, aby ještě více zpíval, nepřivolil k tomu Sancho Panza, kterému se více spáti chtělo, než zpěv poslouchati. Proto tedy pravil svému pánu: Vaše Milost by již v skutku měla se ohlédnout, kde dnešní noc ztrávíme, nebo tito lidé za celý den se upracovali a nemohou s námi noc zpěvem trávit.

Však já ti rozumím, odpověděl na to D. Quijote, a pozoruju, že tvoje časté návštěvy měchu spíše odpočinutí nežli zpěv žádají.

Tuším, že my všickni, chvála Pánu bohu, odpověděl Sancho.

Já to nezapírám, řekl na to D. Quijote; avšak ustel ty si, kde chceš, nebo lidé mého povolání raději bdí než spí. Proto ale rád bych, Sancho, abys mi mé ucho zas převázal; bolíť mne notně.

Sancho vyplnil pánovu vůli a, když jeden pasák tu ránu uviděl, pravil,

aby neměl starosti, že ví prostředek, po kterém snadno se zahojí. A vzav několik listů rozmaríny, které tu mnoho bylo, rozkousal ji, promíchal trochu solí a na ucho přiložil s tím doložením, že jiného léku nebude zapotřebí. A tak bylo také pravda.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

V tom k nim přišel jiný mladík, který jim ze vsi potravu přinášel, a pravil: Víte-li pak, bratři, co ve vsi se stalo?

Jak bychom to mohli vědět? odpověděl mu jeden z nich.

Tedy vězte, vyprávěl příchozí, že dnes ráno onen pověstný a učený pastýř Chrisostom umřel a povídá se, že od lásky k oné čertové holce Marcelle, dceři bohatého Quillerma, která v pastýřských šatech po těchto horách se potlouká.

Marcellu myslíš? pravil jeden.

Ano tu, odpověděl kozák; a to je to nejpěknější, že on ve své poslední vůli nařídil, aby pod širým nebem, jako pohana, a sice pod skalou tam u studánky vedle korkového dubu, jej pochovali. Pravít se, a on sám to také povídal, že to je to samé místo, kde ji ponejprv uviděl. Mimo to prý také ještě jiných podobných věcí nařídil, které ale úřad nechce dát vyplnit, proto že mu se zdají býti pohanskými. Na to ale nejdůvěrnější přítel jeho, student Ambrosio, který s ním též za pastýře se přestrojil, naléhá, aby všecko na vlas se vyplnilo, jak byl Chrisostom poručil, nad čímž celá ves je pobouřena. Ale, jak se praví, stane se konečně, jak Ambrosio a ostatní jeho přátelé pastýři chtějí, a zejtra ho budou s velikou slávou tam, co jsem pravil, pochovávat. Myslím, že to bude pěkné podívání; já aspoň neopomenu jít tam se podívat, kdybych i věděl, že ani zítra do vsi se nedostanu.

To my také uděláme, pravili na to kozáci, a vrhneme kostky, kdo bude mít za nás všechny kozy hlídat.

Dobře máš, Pedro, řekl jeden z nich; avšak této opatrnosti nebude zapotřebí, nebo já zde za všechny zůstanu. Nepřičítejte to mi k zásluze anebo mé malé zvědavosti, nýbrž tomu, že jsem jsi nedávno zarazil trn do nohy a proto jít nemohu.

My ti za to přece děkujeme, řekl na to Pedro.

Quijote prosil Pedra, aby mu pověděl, kdo byl onen nebožtík a ta pastýřka; načež mu Pedro pravil, že, co on ví, byl zemřelý syn bohatého muže z jedné dědiny v těchto horách, který v Salamance mnohá léta

studoval a konečně v domnění, že již jest dost učený a vycvičený, domů se navrátil. Zvláště povídali o něm, že dobře znal hvězdářství a všecko, co na nebi se sluncem a měsícem se děje, a on nám také v skutku vždycky s jistotou elyipse slunce i měsíce předpovídal.

Eklypse jmenuje se to, příteli, a nikoliv elyipse, když se tyto dvě největší hvězdy zatmí, pravil D. Quijote. Však Pedro nedav se touto maličkovostí vytrhovat, povídal dále: Také uměl předpovídat, bude-li rok sírný, nebo neúrodný.

Žirný chceš říci, příteli, namítl D. Quijote.

Žirný, nebo sírný je všecko jedno, odmítl na to Pedro. Slovem, jeho radou otec i přátelé, kteří mu věřili, velice zbohatli, protože dělali, co on radil. Říkával: Tento rok sijte ječmen, přes rok se povede olej, a po tři následující léta nesklidí se ničeho.

Umění to se jmenuje astrologie, pravil D. Quijote.

Já nevím, jak mu říkají, ale to vím, že on to všecko, ba ještě více, věděl. Konečně za několik měsíců, co byl přišel ze Salamanky, ustrojil se po pastýřsku, s holí a v kožichu, a dlouhý šat studentský odložil. Spolu s ním učinil to také jeden dobrý přítel jeho, jmenem Ambrosio, někdejší jeho spolužák. Zapomněl jsem povědít, že byl nebožtík Chrisostom velmi dobrý veršovec a že dělával koledy k vánocům a písně na Boží Tělo, které hoši z naší vsi provozovali a všickni velice chválili. Když sousedé ony dva studenty tak podivně ustrojené viděli, celí se podivili a nemohli uhodnouti příčiny, jež by je byla k této podivné změně pohnula. Tehda byl otec našeho Chrisostoma nebožtíkem a on byl se stal dědicem velikého jmění, jak movitého tak nemovitého, stáda dobytka většího i menšího a velikého množství peněz. Toho všeho byl tedy nyní mladík úplným pánem a v skutku také toho hoden; byl velmi dobrý společník, milovník a přítel dobrých lidí a tvář jeho pouhá dobrota. Konečně začalo se pozorovat, že ono přestrojení nestalo se z jiné příčiny, leč že na těchto pustých stráních ona pastýřka Marcella, kterou Vám náš soudruh již jmenoval, se zdržovala, a že do ní ubohý Chrisostom se zamiloval. I musím Vám nyní povídat, co to je za holku, ta Marcella; musíte to zvědět, protože snad a beze snadu něco takového neuslyšíte, byťby jste i více let živi byli, nežli Cára.

Řekněte Sára, řekl D. Quijote, nemoha kozákovo překrucování slov sněsti.

Cára byla dost dlouho živa, odpověděl Pedro, a budete-li mne, pane, neustále ze slov kárati, nebudeme ani za tak dlouhý čas hotovi.

Odpusťte, příteli, pravil D. Quijote; já jsem Vám povídal, že se nemá

říkat Cára ale Sára; však jste pravil velmi dobře, že byla Sára dlouho živa. Pokračujte ve svém povídání a já vám již nebudu v ničem odpírat.

Tedy, můj milý, drahý pane, vyprávěl kozák, v naší vsi byl jeden soused, ještě bohatší, než otec Chrisostomův, kterému Quillermo říkali, a tomu dal Pánbůh vedle mnoha a velikého bohatství jednu dceru, při kteréžto porodu matka, nejmávanější žena v celém okolí, zemřela. Jakobych ji ještě viděl s tou její tváří, na jedné straně slunce, na druhé měsíc a k tomu tak příčinlivá a dobrá k chudým lidem, že její duše zajisté s Pánem bohem v nebeském království se raduje. Ze zármutku nad smrtí tak dobré ženy umřel brzy také její manžel Quillermo, a udělal nad svou mladinkou a bohatou dcerou Marcellou jednoho strýce, kněze a faráře v naší dědině, poručníkem. Holka rostla a byla tak hezká, že nám velice krásnou matku svou připomínala; ano dalo se souditi, že ji i předčí. A tak se také stalo; nebo když jí šlo ze čtrnáctého roku na patnáctý, nemohl na ni nikdo pohledět, aby nebyl chvalořečil Pánubohu, že takovou krásu byl stvořil. Téměř každý se do ní zamiloval. Strýc ji s velikou starostí a opatrností střežil; ale pověst o její kráse přece tak se rozšířila, že jak pro ni tak pro její veliké bohatství nejen od jinochů z naší dědiny, ale na kolik mil vůkol a také od vznešenějších jest žádán, aby jim ji dal za manželku. On ale, jakožto poctivý muž a dobrý křesťan, nechtěl ji proti její vůli vydati, ačkoliv, jak mile dospělou se stala, rádby ji byl zaopatřil, bez ohledu na zisk, který by byl z toho měl, kdyby od sňatku ji byl zdržoval a jmění její déle v rukou svých podržel. A v skutku to se k pochvale hodného kněze toho tam ve vsi v každém domě povídá. Musíte vědět, počestný pane, že v malých místech o všem se mluví a jedná; a musíte uznat, jako jsem já přesvědčen, že to musí velmi spořádaný farář být, když o něm osadníci, zvláště na vsi, nejinak než dobře mluví.

Tak jest v pravdě, pravil D. Quijote; avšak pokračujte dále, nebo vaše povídka jest velmi pěkná a vy, milý Pedro, roztomile ji vyprávíte.

Tedy s pomoci Boží! neb na té všechno záleží, povídal Pedro dále. Musíte tedy vědět, že ačkoli strýc své neteři každého ženicha představil, všechny jeho vlastnosti a okolnosti jí rozložil a, aby se vdala a dle své chuti si vybrala, ji žádal, ona nikdy jinak mu neodpověděla než, že ještě nechce se vdáti, že jest mladá a posud neschopna nésti jeho manželské. Na ty její, jak se zdálo, pravé výmluvy přestal strýc ji obtěžovat a doufal, že, až dospěje vyšších let, sama chotě dle své libosti si zvolí. Říkávalť, a měl pravdu, že nemají rodiče děti k sňatku proti jejich vůli nutit. A hle tu, že nikdo nebylby toho se nadál, jednoho dne zjeví se ostýchavá Marcella

v pastýřském oděvu, a ač jí strýc a všickni s toho sráželi, odebere se s ostatními pasačkami do polí a počne své vlastní stádo pásati. Jak mile u veřejnost vystoupila a krása její na jevo vyšla, nemohu vám ani vypovědět, kolik bohatých mladíků, zemanů i sedláků pastýřský oděv na se vzalo a po polích za ní táhlo. Jeden z těch byl, jak praveno, náš nebožtík Chrisostom, který ji nemiloval, ale zbožňoval. A nemyslete si, žeby Marcelka, když takový svobodný a nevázaný život vésti počala, sebe menší příčiny k pochybnosti o své počestnosti a mravnosti byla zavdala; ano ona tak přísně bdí nad svým chováním, že z toho množství těch, co jí se dvoří a o ni se ucházejí, nikdo nesmí a nemůže se pochlubiti, žeby mu sebe menší naděje k ukojení své žádosti byla dala. Ona sice nevyhýbá a nechrání se společnosti pastýřů, nýbrž jest ve svém chování přívětivá a úslužná ke všem; jak mile ale kdo z nich svou lásku jí zjeví, třeba úmysl jeho tak čistý byl, jako svaté manželství, se vši nevolí jej odbude. A tímto svým chováním působí v té krajině více škody, než kdyby mor v ní zuřil; nebo její vlídnost a krása vábí všecka srdce k sobě, chladnost ale a odpor její přivádí je konečně k zoufalství, tak že vůbec nevděčnou a ukrutnou ji nazývají, což dobře povahu její znamená. A kdybyste, pane, asi den zde pobyl, uslyšel byste, jak tyto hory a doly nářkem nešťastných milenců jejích se rozléhají. Nedaleko odtud je místo kde několik buků stojí, a není jednoho, aby v hladké kůře jeho nebylo naznamenáno a vyřezáno jmeno Marcellino a pod některým z nich vyryt jest věnec, jakoby milovník nejzřejměji byl říci chtěl, že Marcella jej nosí a přede všemi kráskami tohoto světa zasluhuje. Tu vzdychá jeden pastýř, tam běduje druhý, odtud slyšet milostné písně, odonud zoufalé truchlozpevy.

Některý vysedí celou noc pod dubem nebo pod skalou, a tam jej, aniž byl uplakaných očí zavřel, láskou opojeného a v myšlénkách pohrouženého ráno slunce najde. Jiný, nemaje ani míry ani konce ve svém nářku, zmítá se za nejparnější doby polední v horoucím písku a vzdechy svými nebesa proráží. Marcella to vše vidí a se srdcem lehkým a lhostejným nad nimi vítězství slaví. My všickni, co ji známe, jsme žádostivi, kam ta její vysokomyslnost povede a kdo bude tak šťastný, že tuto krutou mysl překoná a neobyčejné kráse té těšiti se bude. A protože to všecko, co jsem povídal, skutečná pravda jest, bude tuším i to pravda, co náš soudruh o příčině smrti Chrisostomovy povídá. Proto vám, pane, radím, abyste neobmeškal, zítra na jeho pohřbu dát se najíti; bude tam mnoho vidět, neb Chrisostom má mnoho přátel a ani půl míle odtud není to místo, kde pochovati se kázal.

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

Jsem toho úmyslu, pravil D. Quijote, a děkuju vám za laskavost, kterou jste mi touto utěšenou povídkou prokázal.

Já nevím ani polovičku toho, odvětil kozák, co s milovníky Marcellinými se stalo; však možná, že zítra cestou setkáme se s některým pastýřem, který nám více poví. A nyní bude dobře, když si pod střechu lehnete, nebo nocleh pod širým nebem mohlby vaší ráně škoditi, ačkoliv lék, který přikládáte, je tak dobrý, že jest dobrého výsledku se nadíti.

Sancho Panza, který kozáka i s řečí jeho již proklínal, též pána svého pobízěl, aby do chyže Pedrovy spat šel.

On tak učinil a největší díl noci, za příkladem milenců Marcelliných, myšlénkou na svou slečnu Dulcineu se obíral. Sancho Panza se uložil mezi Rocinanta a své dobytče a spal, ne jako nešťastný milovník, ale jako člověk pořádně ztlučení.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Ale sotva že počal den na pavlán východu vystupovat, vstali kozáci a šli D. Quijota zbudit, míní-li přece na ten znamenitý pohřeb Chrisostomův jet se podívat, oni že jej tam provodí. D. Quijote, jehož jedinou žádostí to bylo, vstal a poručil Sanchovi, aby osedlal a záhy se přichystal, což on s velikou pilí učinil, načež záhy všickni cestu nastoupili.

I nebyli ještě ani čtvrt míle urazili, an na jednom rozcestí spatřili, že asi šest pastýřů, v černé kožichy oděných a s cipřišovými a břechtanovými věnci na hlavách k nim se blíží. Každý z nich měl velikou hůl v ruce, a spolu s nimi přijížděli též dva zemani na koních, dobře na cestu upraveni, s třemi ještě pacholky pěšky je provázejícími. Když se spolu sešli, pozdravili se zdvořile a jedni druhých, kam jdou, se tázali; šli všickni na pohřební místo a tudy pospolu.

Jeden z jízdných dal s druhým se do řeči a pravil mu: Tuším, pane Vivaldo, bude nám to za to stát, že se pozdržíme a na ten podivný pohřeb podíváme. Bude to jistě něco obzvláštního; nebo ti pastýři nám jak o nebožtíkovi pastýřovi tak o vražedlnici pastýřce divy vyprávěli.

Tak i mně se zdá, pravil na to Vivaldo, a mohu říci, že bych si nic z toho nedělal, kdybych k vůli tomu čtyry dni se omeškal.

Don Quijote se jich ptal, co byli o Marcelle a Chrisostomovi slyšeli.

Jeden z cestujících pravil, že když s těmito pastýři se setkali a v tom smutečném obleku je viděli, jich se ptali, za jakou příčinou byli tak se ustrojili. Jeden z nich prý jim to pověděl a divy vyprávěl o kráse jakési pastýřky jmenem Marcelly, o množství milovníků, kteří o ni se ucházeli, a o smrti onoho Chrisostoma, na jehož pohřeb prý právě jdou. Slovem pověděl vše, co byl již D. Quijote od Pedra slyšel.

Rozmluva tato přestala a jiná se začala, načež onen, jenž Vivaldo se jmenoval, D. Quijota se ptal, jaká příčina jej pohnula, že tak ozbrojen pokojnou zemí jezdí.

Don Quijote mu na to odpověděl: Zákon mého řádu nedopouští a nedovoluje mi jinak jezdit. Skvostný oděv, pochoutky pohodli jsou vynalezeny toliko pro rozmařilé dvořáky; ale obtíže, nepokoj a zbroj sluší

se těm, jež lidé dobrodružnými rytíři nazývají. A k těm já, ač nehodný a nejmenší z nich, náležím.

Když to uslyšeli, museli všickni za blázna jej uznati, načež Vivaldo, aby ještě více o tom se přesvědčil a seznal, jaký to způsob bláznovství jest, dále se ho ptal, co těmi dobrodružnými rytíři míní?

Nečtli jste, V. Milosti, odpověděl D. Quijote, historii a dějiny anglické, kde se jedná o slavných činech krále Artura, jež my ve španělském jazyku Artušem nazýváme, a o kterém jest dávná pověst a po celém království anglickém obecná, že neumřel, ale v krkavce se proměnil a po čase opět přijde a znovu království a žezlo ujme? A odtud také pochází, žeby podnes žádný Angličan krkavce nezabil. Za času onoho krále tedy jest založen slavný rod rytířů kulatého stolu a bezpochyby také milostný příběh rytíře Dona Lanzarota del Lago s královnou Ginebrou se udál, při čemž počestná paní Quintaňona prostřednicí a důvěrnicí byla, odkudž také posla ta pěkná a u nás ve Španělich zhusta zpívaná romance:

Nikdy nebylo rytíři

Od dám tak posluhováno,

Jako Donu Lanzarotu,

Když byl přišel z Britanie,

s oním dalším pěkným a utěšeným vypravováním o jeho lásce a statečných činech. A od těch časů ten řád neustále se rozmnožoval a téměř po všech světa dílech rozšiřoval. V něm se vyznamenal a proslavil činy svými Amadis de Gaula se všemi syny a vnuky svými až do pátého kolena; též chrabrý Felixmarte de Hircania a nejvyšš chvály hodný Tirante Bílý a téměř až na naše časy pověst o statečném, nepřemožitelném Belianisu de Grecia se donesla. To tedy, pánové, znamená rytíř dobrodružný, a to, jak jsem pravil, jest ten řád rytířský, kterému, jak jsem opět pravil, já nehodný jsem se zaslíbil, a to samé, co jmenovaní rytíři vyznávali, vyznávám i já a jezdím těmito samotami a pouštěmi hledaje dobrodružství se srdcem odhodlaným a ráme i osobu svou v největší nebezpečí, jež mi náhoda sešle, ku pomoci slabým a utištěným vydávaje.

Z této řeči museli ovšem počestní z úplna se přesvědčiti, že D. Quijote je blázen, a při tom také seznali, jakého to způsobu šílenství v hlavě mu se zahnízdilo; podivili se tomu právě tak, jako všickni, kdo poprvé jej poznali.

Abý Vivaldo, člověk to vtipný a veselé myslí, kousek ten cesty, co na pohřební místo ještě jim zbýval, na příjemný způsob ukrátil, hleděl mu zavdat příležitost k dalšímu pokračování v jeho nesmyslu a pravil: Já

myslím, pane dobrodružný rytíři, že to ráčíte náležet k nejtuzšímu řádu na světě, a mám za to, že ani řád mnichů kartusiánů tak přísný není.

Tak přísný možná že je, odpověděl D. Quijote; že ale není tak potřebný, nechci ani trochu pochybovati. Nebo, přijde-li na pravdu, nečiní voják, když rozkazy vůdce vykonává, méně, nežli vůdce, který mu je dává. Míním totiž tím, že duchovní lidé v pokoji a klidu Boha za blaho světa prosí; vojáci ale a my uvádíme v skutek to, zač oni se modlí; nebo je dobýváme a ochraňujeme silou svých ramen a ostřím meče svého a to nikoliv pod střechou, nýbrž pod širým nebem, nesnesitelné vedro slunce letního a nejtuzší mrazy zimní snášejíce. A takto jsme my služebníci Boží na zemi, jeho rámě, kterým on zde spravedlnost vykonává. A jakož úřad bojovníka a vše, co k němu náleží a patří, nelze vykonávati bez potu, namáhání a obtíží, jest těm, kteří mu se oddali, zajisté větší strasti snášeti, než těm, jenžto v míru a pokoji k Bohu se modlí, aby ráčil býti slabým nápomocen.

Nechtěl jsem tím nikoliv říci, žeby řád rytířský byl tak důstojný a posvátný, jako nějaký řád duchovní, nýbrž míním, že já ve svém povolání mnohem více lopoty a obtíží, hladu a žízně, bídy, nahoty a všelikých strastí snášeti musím, poněvadž je věc jistá, že dobrodružní rytíři i za předešlých časů život svůj ve mnohonásobných svízelech jsou trávili. A pakliže někteří z nich udatností svého rameno až na císařské trůny se vyšinuli, věru mnoho potu a krve je to stálo. A neměli-li ti, jenž tak vysoko se povznesli, čarodějů a mudrců ku pomoci, jsou zajisté ve svých žádostech zmýleni a ve své naději sklamáni.

Toho mínění jsem také já, pravil na to pocestný, ale mezi jinými jedna věc mi na rytířích dobrodružných se nelíbí, že totiž, když mají náhodou něco velikého a nebezpečného podstoupit, kde jich životu patrná záhuba hrozí, nikdy před tím Bohu se neporoučí, jako každý křesťan jest povinen činiti v nebezpečí takovém, ale že spíše se poroučí v ochranu svých dám s takou oddaností a vroucností, jakoby ony jejich bohy byly. Mně se zdá, že to trochu pohanstvím zavání.

Pane, odpověděl D. Quijote, to nemůže nikoliv jinak býti, a zle by se vedlo rytíři dobrodružnému, který by jinak učinil. Jeť to již obyčejem a mravem rytířstva dobrodružného, že každý, vzdálen jsa od své dámy, před podniknutím nějakého hrdinského skutku, oči svých toužebně a milostně po ní obrací, jakoby jimi ji žádal o pomoc a příspěvní v nebezpečenství, jež podstoupá. A ačkoli jej nikdo neslyší, jest on povinen několik slov zašeptati a z celého srdce jí se poručiti, o čemž v historii máme nescíslných

příkladů. Proto ale nesmí se myslit, žeby neměli také Bohu se poroučet, neb jim k tomu dosti času i místa v podniknutí samém zbývá.

Předce ale, namítnul na to pocestný, ještě jednu pochybnost mám. Četl jsem totiž mnohokrát, že dva dobrodružní rytíři najednou mezi sebou se svadí, hněvem hned na to se rozpálí, koně svého otočí, hodný kus do pole od sebe se rozjedou a pak celým úprkem na se ženou, že při útoku dámám svým se poručí a po vespolném sražení se jeden po zadku, naskrze protknut mečem protivníka svého, s koně dolů spadne, an druhý, kdyby koně za hřívu se nechtyl, takéby na zem spadnouti musel. Tu nevím, jakby onen nebožtík byl měl kdy, v tomto spěchu Bohu se poručiti, a myslím, žeby lépe byl učinil, kdyby slov, jež v útoku byl zmrhal, dámě své se poroučeje, k tomu byl použil, co jest každého dobrého křesťana povinností. Mimo to vím, že ani každý dobrodružný rytíř dámu nemá, kterou by mohl vzývat, protože není každý zamilován.

To není možná, pravil na to D. Quijote, a já Vám povídám, že to není pravda, aby některý dobrodružný rytíř byl bez dámy; nebo každý musí mít svou milenku, tak jako nebe má své hvězdy, a dojista není ani jediné historie o dobrodružném rytíři, kterýby svou lásku neměl. A kdyby i takového bylo, žeby bez ní byl, nebyl to žádný pořádný rytíř, ale pankart, který nevešel do hradu rytířstva branou, ale jako zloděj a loupežník dírou do něho se vkradl.

Ale přece, pravil pocestný, se mi zdá, dobře-li totiž se pamatuju, že, jak jsem četl, Don Galaor, bratr statečného Amadise, nikdy jisté dámy neměl, kterou by byl vzýval, a byl to proto přece rytíř velmi statný a znamenitý.

Pane, odpověděl na to D. Quijote, jedna vlašťovka nedělá léto; a mimo to vím já, že rytíř onen byl velmi zamilován a přitom měl on takovou povahu, že do každé, kterou byl shlédł, se zamiloval. Konečně jest to věc velmi jistá, že měl jednu, již byl za paní své vůle si zvolil, kterou velmi často, ale potají, vzýval, protože tajemným rytířem chtěl slouti.

Musí-li tedy nevyhnutelně, pravil pocestný, každý dobrodružný rytíř být zamilován, bude jím bezpochyby též V. Milost, jsa též z tohoto řádu; a pakliže nechcete býti tak tajemným rytířem, jako byl D. Galaor, co nejrůdněji vás žádám svým i celé společnosti jmenem, abyste nám pověděl jméno a rodiště spanilé své dámy, by dostalo se jí toho štěstí a celý svět zvěděl, že jest milována a ctěna od takového rytíře, jakým V. Milost býti se zdá.

Tu D. Quijote z hluboka vzdychl a pravil: Já nevím s jistotou, chce-

li anebo nechce-li moje sladká nepřítelka, aby svět zvěděl, že jí sloužím; jenom tolik smím povědět, bych zdvořilou žádost Vaši splnil, že jmeno její jest Dulcinea, otčina její Toboso, dědina jedna na Manche; stav její musí býti aspoň knížecí, protože jest královnou a paní mojí, krása její jest nadpřirozená, nebo na ní jsou skutečněny všechny nemožné a chimerické vlastnosti krásy, jež básníci svým dámám přikládají; vlasy její jsou zlato, čelo její elysejský luh, obočí nebeská obloha, oči slunce, líce růže, rty korály, zuby její perly, šíje alabastr, nádra skvoucí mramor, ruce její slonová kost, padlý sníh její bělost a části, které zraku lidskému počestnost zakrývá, jsou, jak myslím a skutečně vím, takové, že lidský smysl je toliko oceniti, nikoliv ale porovnatí není s to.

Ale rod, kmen a stav její, odvětil Vivaldo, přece bychom rádi zvěděli.

Načež D. Quijote odpověděl: Ona nepochází z rodu Kurciů, Kajů a Scipionů římských, ani novějších Kolonů, Ursinů, Moncadů a Requesenů katalonských, ani Rebellasů a Villanovasů, valenciánských, ani Palafojesů, Nuzasů, Rocabertisů, Corellasů, Lunasů, Alagonesů, Urreasů, Focesů a Gurreasů aragonských; Cerdasů, Mauriquesů, Mendozů a Guzmanů kastilských; Allencastrů, Pallasů a Menezesů portugalských; ale ona je z Toboských de la Mancha, rodu to sice nového, který ale vznešeným počátkem nejosvícenějších rodin příštího věku státi se může. A proti tomu nedám si ničeho namítati leda pod tou výminkou, kterou byl Arvino pod pomník z Orlandovy zbraně napsal: Nikdo jí se nedotýkej, leč se s Orlandem potýkej.

Ačkoli pocházím z rodu Kapochinů de Laredo, pravil pocestný, netroufal bych si předce rod svůj s rodem Tobosů mancheských rovnati, třeba, abych pravdu řekl, jsem jakživ jmeno to neslyšel.

Takto ovšem ne, odpověděl D. Quijote.

Všickni ostatní tuto jejich rozmluvu s velikou pozorností poslouchali a nyní již i kozáci a pasteveci seznali, že našemu D. Quijotu náramně rozumu se nedostává. Sancho Panza myslil, že vše, co pán jeho povídá, jest pravda, nebo věděl, kdo on jest a již od narození jej znal; o čem ale trochu pochyboval a má-li věřiti, nevěděl, byla krásná Dulcinea toboská; neb takové jmeno a o takové princezně, ač sám byl nedaleko od Tobosa, jak živ ničeho nebyl slyšel.

Když takto za tou řečí jeli, vyšlo z jedné rokliny mezi dvěma vysokými vrchy asi dvacet pastýřů, vůbec v černé kožichy oděných a dílem tisem, dílem cypřišem ověncených. Šest jich neslo máry množstvím rozličných květin a ratolestí pokryté. Což spatřiv jeden z našich pastýřů, pravil: Hle!

tuto nesou Chrisostomovo tělo a tamhle pod tím vrchem je to místo, kde on chtěl být pochován.

Pospíšili si tedy v chůzi a přišli právě, když onino již byli máry postavili a čtyři z nich podle tvrdé skály ostrými motykami hrob kopati začali. Když jedni druhých zdvořile pozdravili, šel D. Quijote a všickni s ním přišli záhy na máry se podívat; i spatřili na nich mrtvé tělo květinami pokryté, pastýřsky oděné, stáří dle zdání třiceti roků, které, ačkoli mrtvo, okazovalo, že nebožtík musel krásný a pěkně rostlý člověk bývati.

Na márách vedle něho leželo mnoho knih a listů otevřených i zavřených.

Všickni, co jich tu bylo, jak diváci tak kopaři hrobu a ostatní, trvali v podivném mlčení, až jeden z těch, co byli mrtvého nesli, promluvil k druhému:

Dej pozor Ambrosio, je-li to to místo, co Chrisostomo pravil, a hled, aby na vlas se vyplnilo, co on ve své poslední hodině poroučel.

Jest to to, odpověděl Ambrosio; neb mnohokrát mi zde můj nešťastný přítel smutný svůj příběh vypravoval. Tu, pravil mi, spatřil poprvé onu úhlavní nepřítelkyni lidského pokolení a tu též to bylo, kde ji ponejprv svůj úmysl se vši slušností a vroucností vyjevil; zde to konečně bylo, kde Marcella poprvé jím povrhla a pomítla, takže truchlohře bídného života jeho konec učinila, a tu, na památku tolikerého neštěstí svého, chtěl, aby byl pochován do lůna věčného zapomenutí.

A obrátiv se k D. Quijotu a příchozím pokračoval řka: Toto tělo, pánové, na něž útrpnýma očima hledíte, bylo schránkou duše, ve kterou nebesa nesmírnou část svých pokladů uložila. Jest to tělo Chrisostomovo, člověka plného nadání, nad něž nebylo rozšafnějšího a způsobilějšího. On byl samolet v přátelství, štědrý bez honosnosti, vážný bez předsudku, veselý bez rozpustilosti, slovem nejprvnější ve všech dobrých vlastnostech a nevyrovnaný v tom, co jest býti nešťastným. On miloval upřímně, byl zamítnut, ctil, byl nevážen, vzýval tvrdou skálu, běžel proti větru, volal na poušti, sloužil nevděku, ode kterého dostal za odměnu, že se stal kořistí smrti uprostřed svého života, jemuž konec učinila pastýřka, kterou zvětšiti se snažil, aby žila v paměti národů, jakož mohly tyto spisy, jež zde vidíte, dokázat, kdyby nebyl nařídil, abych, až tělo jeho do hrobu uložíme, na oheň je hodil.

To byste s větší přísností a ukrutenstvím proti nim jednal; pravil Vivaldo, nežli sám jejich skladatel, a není slušno a dobře, vyplniti vůli člověka, který, když něco poroučí, beze všeho rozmyslu to činí. Císař

Augustus by nebyl dobrý rozum míval, kdyby byl svolil, aby se vykonalo, co božský Mantovan ve své poslední vůli nařídil. Pročež, pane Ambrosio, až tělo jeho zemi odevzdáte, neuvrhujte spisy jeho v zapomenutí, a co on v hněvu byl poručil, nechtějte v přílišné horlivosti vykonati. Zachovejte raději s těmito papíry památku Marcelliny ukrutnosti k poučení a výstraze jiným pro budoucnost, aby v podobnou propast neupadli. My všickni již známe příběh našeho zamilovaného a k zoufalství pohnaného přítele, my známe přátelství vaše k němu, jakož i příčinu smrti i poslední vůli jeho. Ze všeho vysvítá, jak veliká byla ukrutnost Marcellina, láska Chrisostomova a věrné přátelství vaše; z toho ze všeho je vidět, kam to přichází, když nesmyslné lásce uzda se pustí. Včera večer jsme se dověděli o smrti Chrisostomově a že na tomto místě má býti pohřeb jeho, a proto ze zvědavosti a útrpnosti ušinuli jsme se s vlastní cesty své a umínili si na své oči uhlídat to, o čem zpráva tak velmi nás byla dojala. A za tuto útrpnost naši, jenž v nás se probudila, a kterou jsme dle možnosti na jevo dali, prosíme tě, moudrý Ambrosio — aspoň já pro svou osobu tě žádám — bys tyto papíry spálit nedával a mi dovolil, abych několik z nich vzíti si mohl.

Nečekaje na pastýřovu odpověď vztáhl D. Quijote ruku a několik nejbližších z nich vzal, což vida Ambrosio pravil: Pane, ty, co jste si vzal, vám nechám; avšak marná jest vaše prosba, abych ty ostatní nespálil.

Vivaldo, jenž by rád byl věděl, co v těch listech stojí, rozbalil jeden z nich a shledal, že má nápis „Zoufalá píseň“, což slyše Ambrosio pravil: To je poslední práce ubohého nebožtíka, a abyste vše zvěděli, kam jej neštěstí jeho přivedlo, čtěte ji nahlas. Máte k tomu času dosti, než budou s hrobem hotovi.

Vivaldo byl hned k tomu hotov, a ještě všickni toho byli žádostivi, postavili se kolem něho a on četl jasným hlasem následující báseň tuto.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Ješto chceš, ukrutná, aby všude,
Všecky národy a světa díly
O tvém tvrdém srdci měly zprávu:
Samo peklo tak útrpno bude
A propůjčí hlasu mému síly
K ulevení srdci v trapném stavu;
Srdce mé tu sáhá po svém právu,
Pějíc o tvém vzdoru, o své tísní
Zvukem strašným, pronikavým kosti;
Aniž bude na tom ještě dosti,
Budou kusy z něho lítat s písní.
Tedy zvěz a poslechni ty zvuky,
Nelahodné sic a divé hluky,
Z hlubin mého srdce zoufalého;
Šílenství mne strašné k tomu žene
Úlevy bych došel z bolu tvého.
Strašlivý lva řev a divokého
Vlka štěkot, hada sikot děsný,
Duchů nočních a přízračných zjevů
Stenot, kráкот havrana černého
Zvěstující smrt a hukot běsný
Moře zmítaného v bouře hněvu,
Skoleného býka v smrtném řevu
Chrapot a hrdlice ovdovělé
Vrkot dojemný, a kulichání
Sovy siré, pláč, zubů skřípání
Pekelné, proklaté obce celé:
Všecko to ať k tomu v hrudi mojí
S hlasem mým se takto v jedno spojí,
Každé srdce ať tu hrůza pojde;

Nebo strašný bol, co ve mně zuří,
Jen tím způsobem úlevy dojde.

Směs tu a ty moje hrůzopěvy
Nebude slýchat na Taja břehu
Ani, Betise, v tvém stinném háji;
Tamby rozrážely se mé hněvy

O skaliska, zašly u vln běhu
Ženoucích se sumně těmi ráji;
Ale v tmavých roklích, pustém kraji,

Kde ni lidská duše nemá bytu,
Slunce zář kde nikdy nezasvitla,
Jenom zmije jizlivá se kmitla
A divoká šelma číhá v skrytu,

A buď si to v takovéto poušti,
Ozvěna přec ze skalin a houšti
Bude nářky moje opětovat,
Za náhradu mého utrpení
Šírým světem tebe rozhlašovat.

Povržení ničí, podezření
Pravé, liché trpělivost hubí,
Žárlivost, ach, těžké rány sází,
Smrti rovná milých se loučení;
Zapomenut kdo, ať se nechlubí
Nadějí, ta již ho neprovází.

Z toho všeho jistá smrt pochází;
Já však živ jsem, o dive divoucí!
Žárliv, vzdálen, v hrdém povržení,
Maje jisté, smrtné podezření,
Zapomenut vleku život mroucí;

A v takové bídě, beze stínu
Nejmenšího naděje zde hynu,
Ba jí ani více si nežádám,
Ale k dovršení bolu svého
Věčně bez ní žítí si ukládám.

Možná-li v tu samu jednu chvíli
Doufat a se lekat, je to radno?
Patrná když příčina, se chvítí?

Žárlivost když od mne se uchýlí,

Mám zavřítí oči, je to snadno,
V těchto srdce ranách ji nezřítí?

Komuž možno, srdce uzavřítí
Nevěře, když patrně poznáme
Povržení své a podezření —
O jak smutně všecko tu se mění!
Pravda v lež a skutečnost jen klame.

Žárlivosti, krutá panovnice
V říši lásky! dej mi do pravice
Ocel, ty oprátku, povržení!
Běda však mi! u vítězství těžkém
Tvá památka odhodlanost mění.

Umru tedy; bez vší naděje a rady,
Útěchy mi smrt ni život nedá;
Myšlénka jen ta má důvěrnice,
Štasten že, kdo seznal lásky vnady,
Svoboden, kdo pouta její hledá
Té odvěčné srdcí panovnice.

Vyznám, že má krutá milovnice
Na duši i na těle jest krásná,
Že mnou pohrdnula, že má vina,
Já sám svého neštěstí příčina,
A že přec mi kyne palma spasná.

A v té víře dýku do se vrazím
A života další běh překazím;
K tomu hrdost tvoje mne přiměla,
Že dám všemu výhost a pak větrům
Roznéstí prach duše své i těla.

Ty, jenžs tak mi velmi ublížila,
Že chci žítí svému ublížiti,
Které celé se mi již až hnusí,

Patř, jak vůle tvá se vyplnila,
Viz ze srdce mého krev se líti,
Jak tvou krutou vůli plnit musí.

A když rozum tvůj snad přece zkusí,
Že jsem hoden byl, by oči tvoje
Zaplakaly, s nich si slzu setří,
Neb nestojí o to srdce moje;

Raděj smíchem nad mou smrtí smutnou
Dej na jevo radost svou ukrutnou;
Avšak nač tě k tomu upomínat,
Vímť, že to je dávné přání tvoje,
Bys viděla život můj shasínat.

Vystup, čas již! z pekelného dolu,
Tantale žíznivý, ven se vyval
Sysif, jenž se skalou se trmácí,
Tythius s krkavcem přijdiž spolu,
Egion na kole svém se přival,
I vy sestry s věčně marnou prací.

A vy všickni, pekelní bídáci,
Strašný sten a jek svůj se mnou spojte —
Zoufalci-li přáno Boha vzývat —
Přijďte hlasem děsným mi zazpívat,
A strašlivý průvod mi vystrojte.

I pekelný vrátný s hlavou trojí
Ať se s celým hejnem oblud spojí
K strašlivému, příšernému ryku,
Neb já pocty jiné si nežádám,
Než patří utrápenému milovníku.

A ty, písni smutná, nelkej sobě,
Až se bude se mnou loučit tobě;
Aby příčina tvá z nářku mého
Ještě větší neměla radosti,

Nech nad hrobem tónu truchlivého.

Píseň Chrisostomova všem, co ji poslouchali, se líbila; toliko ten, co ji předčítal, pravil, že prý se neshoduje s pověstí o cnosti a dobrotě Marcellině, jelikož Chrisostomo na svou žárlivost, své podezření a pohrzení si nařiká, a to sice na ujmu dobré pověsti Marcelliny.

Načež odpověděl Ambrosio, kterýžto nejskrytější myšlenky svého přítele znal: Abyste se zbavil své pochybnosti, pane, musím vám pověděti, že ubožák tuto píseň psal, když byl již od Marcelly odešel, a že schvalně to učinil, aby zkusil, bude-li tento odchod naň obyčejný účinek míti: a poněvadž vzdálení milenci nesčíslnými myšlenkami znepokojení bývají a rozličnými pochybnostmi trápeni, mučila také Chrisostoma smýšlená žárlivost a nedověra, jakoby byly skutečné bývaly. A takto zůstane vždycky

pravda, co pověst o Marcelle hlásí, takže, vyjma její ukrutnost, pýchu a pohrdavost, ani sama závist ničeho proti ní říci nemůže.

To je pravda, odpověděl Vivaldo. Když ale ještě jeden list, který též byl od ohně zachráněn, čísti chtěl, podivný a náhlý výjev ho z toho vytrhl. Na vrchu skály totiž, pod kterou hrob se kopal, najednou pastýřka Marcella se zjevila a to v takové kráse, že ti, jenž posud ji nebyli viděli, s tichým úžasem na ni hleděti zůstali, a ti, kteří již častěji byli ji vídali, neméně tomu se podivili.

Jakmile ji Ambrosio spatřil, počal hněvnou duši svou vylívat a pravil: Snad přicházíš, ukrutný basilišku hor těchto, se podívat, zdali tvou přítomností znovu se otevrou rány tohoto nešťastníka, ježž tvá krutost byla života zbavila, anebo chceš se chlubit a honosit ukrutným činem své povahy a s této výše co druhý, bezbožný Nero na plápol zapáleného Říma hledět, anebo drže po mrtvole této šlapat, jako nevdaná dcera po těle otce svého Tarquinia? Pověz záhy, co žádáš, a poněvadž já vím, jak Chrisostomo vždy ti býval oddán, budou ti i po jeho smrti přátelé jeho k službám.

Ambrosio! odpověděla Marcella, já nikoliv proto nepřicházím, jak ty pravíš; nýbrž učinila jsem to pouze sobě k vůli, a abych dokázala, jakou křivdu mi činí každý, kdo ze svého neštěstí a smrti Chrisostomovy mne viní. A proto vás všechny zde přítomné žádám, byste mne vyslechli, aniž bude třeba mnoho času neb mnohých slov k dokázání pravdy rozumným. Nebesa, jak pravíte, stvořila mne krásnou a sice tak, že pro krásu tu mne milovati musíte; a za tuto lásku vaši pravíte a žádáte, abych také já vás milovala. Já přirozeným rozumem svým, který Bůh mi udělil, myslím, že vše, co krásno, jest k milování; avšak nikterak pochopiti nemohu, aby kdo proto, že jest milován, byl povinen milovati toho, kdo jej miluje. A zvláště, anby mohlo se státi, že milovník krásného bylby ošklivý, a poněvadž všechna ošklivost hodna jest povržení, zle by to znělo: Miluju tě, že jsi krásná, ty mne musíš milovati, ač jsem oškliv. A dejme tomu, žeby dva byli stejně krásní, nemusejí proto již míti také stejnou náklonnost, nebo každá krása každého nedojímá. Některá pouze oku lahodí, ale do srdce nevniká, nebo kdyby každá krása každého uchvátila, stal by se zmatek a rozrztění mezi srdci, nevědomými, kam dříve se naklonit. A ješto jest krásných věcí tak nesmírně mnoho, muselyby touhy po nich býti nesčíslné a, jak já jsem slyšela, je prý pravá láska rozdílná, a má býti dobrovolná, nenucena. Tomu-li tak jest, jakož já myslím, že je: proč chcete, aby vůle moje se podrobila násilí, pouze proto, že, jak pravíte, mne máte rádi. Pakli ne, rcete mi, kdyby nebesa mne byla na místo krásné tak ošklivou stvořila, zda

bych já směla na vás naříkati proto, že mne nemilujete? Tím více, an máte povážít, že jsem já si tu krásu svou sama nevybrala, ani o ni neprosila, ale že mně jí milostivé nebe samo udělilo; a proto, jako had nesmí býti vinen pro svůj jed vražedlný, ješto mu příroda jej dala, nezasluhuju též já, aby krása moje mi se vytýkala. Neboť krása počestné ženy jest jako vzdálený oheň aneb meč stranou stojící: ani onen nepopálí, ani tento neporaní nikoho, kdo mu se nepřiblíží. Mravnost a cnost jsou ozdoby duše, bez nichž tělo, byťby jím i v skutku bylo, krásným slouti nemůže. A je-li počestnost ta ctnost, která duši i tělo nejvíce zdobí, proč by měla ta, jenž pro svou krásu jest milována, o ni přijíti někým, který vši silou se snaží, ji v niveč uvéstí? Já se narodila svobodna, a abych svobodně žíti mohla, tuto lesní samotu jsem si zvolila; stromy těchto hor jsou mými společníky, čistá voda těchto pramenů mými zrcadly a s nimi já své myšlenky i krásu svou sdílím. Já jsem oheň ohražený a meč v pošvě zaražený. Krása-li moje koho zaslepila, tomu ústa má zrak otevřela. A pakli toliko naděje lásku živiti a udržovati je s to, já ji ani Chrisostomovi, ani komu jinému nevěnovala a mohu právem říci, že vašeho přítele spíše jeho neustupnost, než moje nepovolnost usmrtila. Řekne-li se, že jeho úmysl byl poctivý a že já mu měla býti povolna, odpovídám na to, že když on na tomto samém místě, kde mu nyní hrob kopou, svůj úmysl mi vyjevil, já mu na to řekla, že jest mým úmyslem, o věčné samotě žíti a že jenom zemi má pokladu mé krásy se dostati. A pakliže on i po tomto odmrštění, vzdor všemu, naději si dělal a proti proudu ploval, jaký div, že u víru své pošetilosti utonul. Kdybych mu to byla tajila, bylabych špatně jednala; kdybych mu po vůli byla učinila, bylabych proti svému nejlepšímu úmyslu a předsevzetí jednala. On na vzdor v klamu setrval a zoufal si, nebyv nenáviděn; a nyní považte, zdali právem vina jeho neštěstí mi se dává. Naříkej si, kdo byl oklamán, zoufej si, komu toužebná naděje se nesplnila. Komu já dám slovo, ať je jist a pevně doufá, že je splním; avšak nenazývej mne ukrutnicí ani vražednicí, komu já neslíbila, slovo nedala, ani nesvolila. Nebyla to až posud vůle Boží, abych náhodou byla se zamilovala a, abych ze své vlastní vůle to učinila, na to není u mne pomýšlení. Toto veřejné vyjádření budiž každému, jenž mne sleduje, dobrou výstrahou, a ode dneška věz každý, že když někdo pro mne umře, ani ze žárlivosti ani osudem nezemřel; nebo kdo nikoho nemiluje, nemůže nikomu dát příčinu k žárlivosti a, když se někomu upřímná pravda poví, nesmí to bráti za povržení. Kdo mne ukrutnicí a basiliškem nazývá, ať mne jako něco škodného a zlého nechá; kdo mne jmenuje nevděčnicí, ať mi neslouží, kdo neuznalou, ať

si mne nevšímá, kdo krutou, ať za mnou nechodí. Nebo ta divá šelma, ten basilišek, ta nevděčná, ta ukrutná a neuznalá, nebude nikoho hledati, nikomu dvořiti, nikoho si všimati, aniž za kým choditi. Když tedy Chrisostoma jeho neustupnost a dotíravost jej usmrtila, nač vinit mé počestné chování a mé soukromí. Když já chci svou čistotu ve společnosti těchto stromů zachovati, nač bych ji mezi lidmi ztratila? Já mám, jak víte, své vlastní jmění a nežádám nic cizého, mám svobodnou vůli a nechci nikomu se poddati; nemiluju ani nenávidím nikoho, nepodvádím ani toho, ani nevábím onoho, nežertuju a nebavím se s nikým. S pastýřkami této krajiny a hlídkou svých koz vyrazím se, meze mých žádostí jsou tyto hory, a pakli dále zapolétnou, pozoruju krásu oblohy, té stezky, po které duše k původnímu domovu svému se ubírá.

To pověděvši na žádnou odpověď nečekala, nýbrž obrátila se a v blízké houšti nedalekého lesa zmizela. Všickni tu jak nad její rozšafností tak i krásou udiveni zůstali; někteří z nich pak byvše ostrým šípem záře očí jejích raněni, nedbajíce zjevného vyjádření jejího, jež nedávno byli slyšeli, již již za ní se pustit chtěli. Což když D. Quijote viděl, napadlo ho, že tu právě bude vhod, užiti svého rytířství a soužené panně ku pomoci přispěti, i položiv ruku na jílec svého meče vysokým a srozumitelným hlasem pravil:

Ať nikdo, buď si kdo buď, se neopováží, jíti za krásnou Marcellou pod trestem upadnutí v strašlivý hněv můj! Ona jasnými a dostatečnými slovy dokázala, že malou, ba žádnou vinu smrti Chrisostomovy neměla, a že nikoliv žádostem svých milovníků nepovolí, a z té příčiny zasluhuje právem, aby místo stíhání a pronásledování ode všech hodných lidí na světě byla ctěna a vážena; nebo ona je zde jediná, jenž v takové počestnosti jest živa.

Buďte na hrozbu D. Quijotovu, anebo že Ambrosio prosil, aby dokonali, co přáteli svému jsou povinni, nikdo z pastýřů odtud se nehnul. Hrob jest vykopán, spisy spáleny a Chrisostomovo tělo s nemalým pláčem všech pochováno. Přivalili veliký kámen na hrob, pokudby nebyl hotov náhrobek, který Ambrosio, jak pravil, dělat dát chtěl, s tímto nápisem:

Tuto leží mrtvol chladný
Milovníka nešťastného,
Pastýře, ach! nade něho,
Nešťastnější nebyl žádný.

Umřel zhuben ukrutností
Jedné krásné nevděčnice,

Jenž jest pravá pomocnice
Milkova a jeho zlosti.

Na to postlali hrob kvítím a ratolestmi, a po vykonání této útrpné služby příteli svému s Ambrosiem se rozloučili. Taktéž učinil i Vivaldo se svým soudruhem.

Quijote se poroučel svým hostitelům a cestujícím. Ti jej zvali, aby s nimi jel do Sevilly, tam že jest místo pro dobrodružství tak příhodné, že v každé ulici, ba v každém koutě jich více, než kdekoli jinde, se naskytne. On jim za to pozvání i dobrou vůli jejich slušně děkoval a pravil, že prozatím nechce, ani si nepřeje do Sevilly jeti, pokud tyto hory od loupežníků a zákeřníků, jich prý plny byly, nevyčistí. Seznavše jeho dobrý úmysl, nechtěli pocestní déle jej zdržovat, nýbrž ještě jednou s ním se rozloučivše, od něho odrazili a svou cestu dále konali. Ovšem že jim tu nescházelo látky k rozprávce jak o příběhu Marcelly a Chrisostoma, tak o šílenství D. Quijota, kterýžto byl si umínil, jet Marcellu hledat a všemožnou službu svou jí nabídnout. Nestalo se však po jeho očekávání, jakož o tom se vypráví v dalším vypravování této pravdivé historie, jejíž část druhá tuto se končí.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Učený Cide Hamete Benengeli vypravuje, že, když D. Quijote se svými hostiteli a ostatními po pohřbu pastýře Chrisostoma se rozloučil, on i jeho zbrojnoš tím samým lesem se dali, kam, jak byli viděli, pastýřka Marcella byla odešla. Jezdíce přes dvě hodiny kol kolem ji hledali; když ale ji dlouho najít nemohli, přijeli na jednu louku plnou svěží trávy, kterou tichounký a čerstvý pramen protékal, takže to vábilo, ano nutilo, dobu polední, mocně již nastupující, zde stráviti.

Don Quijote i Sancho ssedli a nechavše dobytče i Rocinanta v hojně trávě volně se pásti, dali se do tlumoku a beze všech obřadů svorně a pokojně vše, co v něm bylo, snědli.

Sancho byl opomenul Rocinanta sepnouti, mysle o něm s jistotou, že jest tak krotký a tak málo bujný, žeby všechny kobyly pastviště kordovského k necnosti jej nepřivedly. Ale náhoda a ďábel, který nikdy nespí, chtěli tomu, že po údolí tom se páslo také stádo herek několika yangueských vozků, kteří obyčejně na travnatých a vodnatých místech se svým dobytkem poledne držívají; a to místo, kde právě D. Quijote se nalézal, bylo pro Yanguesy velmi příhodné.

Tu náhodou dostal Rocinante chuť s pannami kobylami se povyrazit, a jak mile je byl uzřel, dle svého přirozeného zvyku a obyčeje, bez dovolení svého pána k nim do klusu se dal a žádost svou jim na jevo dávatí začal; ty ale jak vidět bylo, více chuti k pastvě nežli k tomu míti musely, a podkovami a zuby tak jej přivítaly, že v krátkce řemení mu se strhalo a sedlo docela s něho spadlo. Avšak ještě hůře se mu svedlo, když koňari, vidouce, že jejich kobylám násilí činí, s kyji přiběhli a tolik ran mu nasázeli, že zcela ztrískaného na zem jej porazili.

Zatím D. Quijote a Sancho Panza Rocinantovo zbití uviděli a oba tryskem k němu běželi, při čemž D. Quijote Sanchovi pravil: Jak vidím, příteli Sancho, nejsou to žádní rytíři, ale nějaká sprostá luza, a proto můžeš mi zde pomáhat, křivdu, která Rocinantu před našima očima se stala, pomstit.

Jak, u čerta, máme se pomstít, odpověděl Sancho, když je jich více než dvacet a my toliko dva, anebo snad jen půl druhého?

Já jsem za sto, odvětil D. Quijote, a beze vsí další řeči meč svůj vytasiv po Yanguesech se hnal, což i Sancho Panza za příkladem svého pána učinil. Vidouce Yanguesové, jichž tolik bylo, jak tito dva lidé proti nim si počínají, chopili se svých kyjů, obklopili je, a strašně do nich mlátit počali. Již po druhé ráně ležel Sancho na zemi, a to samé stalo se také D. Quijotu, aniž mu jeho obratnost a statečnost co platna byla. Náhoda právě chtěla, že padl zrovna k nohoun Rocinantovi, který posud ještě nebyl vstal, a z toho je vidět, jak silně klacky v rukách rozhněvaných pacholků naň padaly. Když Yanguesi viděli, co ztropili, s největší rychlostí dobytek svůj sehnali a dále na cestu se dali, nechavše ony dva dobrodruhy v bídém jich stavu a ještě špatnějším rozmaru na zemi ležeti.

Sancho se nejdříve zpatoval, a vida, že leží blízko svého pána, hlasem slabým a žalostným zvolal: Pane D. Quijote! ach, pane D. Quijote!

Copak chceš, milý Sancho? odpověděl D. Quijote tímže slabým a žalostným hlasem, jako Sancho.

Prosím vás, můžete-li, pravil Sancho Panza, dáti mi asi dva doušky nápoje toho ošklivého Blasa, máte-li ho po ruce; snad, když je dobrý pro rány, bude také pro ztlučení kostí dobrý.

Ach, cožby nám scházelo, kdybych ho s sebou měl? odpověděl D. Quijote. Avšak přísáhám ti na svůj rytířský řad, že, než dva dny minou, pakli v to nějaká nehoda nepříjde, jej mítí musím, aneb ať mi ruce ochromnou.

Za kolik dní, myslíte asi, že budeme zas moci vstáti? ptal se Sancho.

Co mne se týče, musím se přiznati, odpověděl D. Quijote, že to posud na dny určití nemohu. Však já sám jsem toho vinen; nebo neměl jsem tasiti meč na takovouto holotu, na rytířství nepasovanou, jako jsem já, a z trestu za toto přestoupení rytířských zákonů, bojím se, že bůh války tuto pokutu na mne seslal. A proto si pamatuj, co ti nyní řeknu, neb oběma nám na tom záleží. Když uhlídáš, že podobná slota nám něco takového dělat bude, nemysli, že já k meči sáhnu, neb to již jak živ neučiním; ale ty sám z pošvy vytáhni a jak náleží ji potrestej. Kdyby jí ale mezi tím rytíři ku pomoci přišli, pak tě dovedu bránit a je zkrotit; vždyť již tisíckrát jsi viděl, co síla mého ramene může. — Takť byl zhrdnuv chudák rytíř po vítězství nad statným Biskajčíkem! — Ale Sanchovi se toto poučení pánovo nehrubě líbilo, pročež mu odpověděl:

Pane, já jsem člověk pokojný, tichý a mírný a rád každou křivdu snesu,

protože mám doma ženu a děti, které živit a chovat musím; pročež vězte, V. Milosti, že já nikdy ani proti sprostáku ani proti rytíři meče se nedotknu, a že od této doby budoucně všecku křivdu odpouštím, která se mi stala a státi má, ať mi ji učinil, činí neb učiní člověk vznešený nebo sprostý, bohatý neb chudý, pán neb poddaný, žádného rodu ani stavu nevyjímaje.

To když pán jeho slyšel: O kéžbych měl tolik dechu, pravil, abych mohl trochu promluvit a bolest tuto v boku jen tolik mi ulevila, abych ti, Sancho, mohl ukázat, na jakém jsi to omylu. Což, ty hříšníče! kdyby vítr náhody, který až posud nám byl tak protivný, k našemu prospěchu se obrátil a do plachet naší žádosti zavál a my bezpečně, beze všeho protivnosti se dostali do přístavu některého ostrova z těch, co jsem ti byl přislíbil? Jaký bys to byl chlapík, kdybych já, dobov ho, učinil tebe pánem jeho? Ale ty to všecko si pokazíš, protože nejsi rytíř, aniž jím býti chceš a nemáš síly ani vůle, mstít svých křivd a bránit statku svého. Musíš vědět, že v královstvích a zemích nově dobytých nikdy nebývají lidé tak pokojní a pánu oddáni, aby nebylo od nich zpourey a převratu se co báti, a aby, jak se říká, o své štěstí se nepokoušeli. A proto je třeba, aby nový pán měl rozum k vládnutí a dostatečně síly ku své obraně a ochraně v každé případnosti.

V tom, co teď nám se přihodilo, odpověděl Sancho, přálbych si, abych měl takový rozum a tolik síly, jak V. Milost praví; avšak, jako že jsem chudas člověk, věrte mi na mou duši, že jest mi více flastrů nežli řeči zapotřebí. Hledte, V. Milodti, můžete-li vstáti, abychom Rocinantovi pomohli; on toho sice nezasluhuje, protože byl vlastně příčinou tohoto našeho ubití. Nikdybych nebyl to naň si pomyslíl, nebo jsem jej držel za tak mravného a mírného, jako jsem já. A věru je pravda, že je mnoho času k seznání lidí třeba, a že na tomto světě nelze na nic se spolehnout. Kdyby byl si pomyslíl, že na ten strašný výprask, který jste onomu chlapu dal, jako na zavolání a v patách následovat bude tak hrozný liják klacků, který na naše záda spršel?

Což tvoje záda, pravil na to D. Quijote, musejí být takovým lijákům zvyklejší; ale moje jsou vychovaná v bavlnce a hedvábí a musí je tato nehoda více bolet. A kdybych nemyslíl, a co pravím, myslíl? kdybych s jistotou nevěděl, že takovéto svízele jsou s válečným živobytím nevyhnutelně spojeny, muselbych samou zlostí pojít.

Pane, odpověděl Sancho, pakli rytířství také takových věcí vynáší, račte mi pověděti, přicházejí-li často, aneb mají-li své určité doby. Mně se

zdá, že po dvojích takových žněch třetí již ani nevydržíme, pánbůh-li svou převelikou milostí nám nespomůže.

Věz, příteli Sancho, život rytířů dobrodružných jest podroben tisícovým nebezpečím a nehodám; za to ale zcela snadno se přihodí, že rytíř dobrodružný králem a císařem se stane, jakož okázala zkušenost na mnohých a rozličných rytířích, jichž příběhy já důkladně znám. Mohlbych ti povídat, kdyby mi to pro bolest bylo možno, o některých, jenž pouze mocí svého ramena na vysoké stupně ty se vyšinuli, a ti též před tím i potom u velikých úzkostech a nesnázích bývali. Statný Amadis de Gaula upadl v moc úhlavního nepřítele svého, kouzelníka Archalause, který, jak s jistotou se ví, maje ho v zajetí, na dvoře k sloupu jej přivázati kázal a ohlávku svého koně přes dvě stě šlehů mu dal. A jest také jeden spisovatel, nejmenovaný sice, ale dosti hodnověrný, jenžto praví, že rytíř Febův jistým tajným otvorem, který mu v jednom hradě pod nohama se otevřel, do hluboké jámy pod zemi spadnul, kde jej lapli, na ruku i nohou svázali, a klystýr ze sněhové vody a písku mu dali, takže div od toho nepošel. A v skutku, kdyby jeden znamenitý čaroděj mu nebyl ku pomoci přispěl, zle by chudáku rytíři bylo se svedlo. Protož netřeba mi za takové výborné společníky se stydět, kteřížto větších nehod byli snesli, než je ta, již my nyní snášíme. A musím ti povědět, Sancho, že rány, které jsou dány nástroji náhodou v ruce se nalezajícími, nikoliv nejsou nečestné; nebo v zákonu o souboji stojí jasnými slovy psáno: Když jeden prták druhého uhodí kopytem, které právě v ruce měl, ačkoliv kopyto tak dobře je ze dřeva jako hůl, nemá přece o uhozeném se říci, že byl holí bit. To ti proto pravím, abys nemyslil, že jsme bitím, které jsme v této rvačce utržili, zneuctěni; nebo jediná zbraň, kterou nás ten lid napadal, byly koly z plotu, jež oni s sebou měli a, co já se pamatuju, u žádného ani dýky ani meče ani kordu jsem neviděl.

Já neměl kdy se ohlédnout, pravil na to Sancho; nebo sotva že jsem byl meč svůj vytáhnul, měl jsem již těmi klacky žebra tak namazaná, že mne sluch i zrak pošel, a oni tak mne skolili, jak tu posud ležím, a málo o to dbám, je-li to nečest nebo ne, když je člověk holemi vybit. Ale ty rány mi zůstanou tak dobře v paměti, jako na hřbetu.

Přítom ale musíš přece si pomyslit, brachu Sancho, že není paměti, aby časem nepřešla, ani bolesti, kteréby smrt konce neučinila.

Já nevím, může-li býti ještě většího neštěstí, než to, při němž se čekati musí, až je čas ztrávi a smrt ukončí. Kdyby tato naše nehoda byla taková,

žeby jí několik flastrů vyhojilo, nebyloby tak zle; ale já vidím, že k tomu všechny flastry z celého špitálu nevystačí.

Nech toho a napni slabé síly své, odpověděl D. Quijote, což také já učiním; podívejme se raději, jak se má Rocinante, nebo se mi zdá, že on chudák notnou částku z této nehody odnesl.

Není divu, odpověděl Sancho, vždyť je on také dobrodružný rytíř; ale co mi nejpodivněji, že moje hovado tak s prázdnem a šťastně vyvázlo, an my zatím jsme skoro bez žeber.

Náhoda vždycky, pravil D. Quijote, náká zadní dvířka otevřená nechává, kterým člověku v neštěstí vyvážnouti lze. To hovado bude totiž moci zastati Rocinanta a donest mne odtud do nějakého hradu, kde budu moci ze svých ran se vyhojiti. A takováto jízda nebude mi nikoliv k necti, nebo se pamatuju, že jsem četl, kterak onen dobrý stařeček Silen, pěstoun a učitel veselého boha radosti, vjížděje do stobraného města, na pěkném oslu se ubíral.

Budiž tomu, že on tak jel, jak V. Milosti pravíte: však je to veliký rozdíl, jeti a vezenu a naloženu býti, jako pytel hnoje.

Rány utržené v bitvách, odpověděl na to D. Quijote, jsou spíše ke cti, nežli k hanbě, a proto, milý Sancho, již mi neodmlouvej, sebež se, jak můžeš, a nalož mne dle své libosti na hovado, abychom se odtud dostali, než přijde noc a nás v této pustině zastihne.

Ale já slyšel od V. Milosti, pravil Sancho, že dobrodružní rytíři mají obyčej, největší část roku spávati v pustinách osamělých, a že jim to k velikému štěstí bývá.

Ano, když jinak nemohou, odpověděl D. Quijote, anebo když jsou zamilováni, a to jest tak pravda, jakože byl jeden rytíř, který se pod jednou skalou dnem a nocí i za nepohodlného počasí zdržoval, aniž o tom jeho dáma co věděla. A jeden z takových byl také Amadis, který pode jménem Beltenebros ve skále Pobre bydlel, nevím zda osum let neb osum měsíců; však na tom nezáleží. Dost, že on tam činil pokání z nějaké mrzutosti, kterou mu slečna Oriana byla způsobila. Ale nechme toho již, Sancho, a dělej naděj, než také mezka nějaké neštěstí potká, jako Rocinanta.

Toby v tom byli všickni čerti, pravil Sancho, a vzdychaje neustále: ach! začal proklínat toho, kdo ho v ta místa byl přivedl; konečně přece vstal a nemoha se narovnat, do půl kola, jako oblouk, shrbený stát zůstal. Při vši obtíži ale přece osla upravil, který toho dne povolení své vůli také trochu přes míru byl použil; na to pak pomohl vstáti Rocinantu, jenž, kdyby byl jazyku k bědování míval, zajisté jak Sanchovi tak i pánu v něm

bylby se vyrovnal. Konečně Sancho D. Quijota na osla naložil, Rocinanta mu k ocasu přivázal a vzav jej za uzdu zvolna v tu stranu se obracel, kde myslel na královskou silnici se dostat. Náhoda mu byla přízniva, neb již za malou chvíli byl na silnici a hospodu na ní uhlídal.

Ta k jeho zármutku a Quijotově radosti zase musela býti hradem. Sancho se přel, že to je hospoda, pán jeho, že není, nýbrž hrad, a hádka ta tak dlouho trvala, že s ní ještě nebyli u konce, když tam dojeli, a Sancho bez dalšího přesvědčení se svou spřeží do ní vjel.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Hospodský vida D. Quijota na oslu napříč ležeti, ptal se Sancha, co mu se stalo. Sancho odpověděl, že nic, toliko že byl spadl s jedné skály dolů a trochu žebra si porouchal.

Manželka hospodského byla žena jiného srdce, než obyčejně ženy toho druhu bývají; neb byla povahy milosrdné a s bídou bližního svého útrpnost mívala; pročež záhy o ošetření D. Quijota se starají i svou pannu dceru, děvče to velmi krásné, povolala, aby jí o hosta pečovati pomohla. V hospodě té sloužila také jedna asturská děvka, široké tváře, spleskklé hlavy, tuponosá, na jedno oko šilhavá, na druhé ne příliš zdravá; avšak postava jejího těla v skutku všechny tyto nedostatky nahrazovala. Ona neměla ani sedum pídí od paty až k hlavě, a ramena, která ji trochu tížila, nutila ji více k zemi hleděti, než sobě přála.

Tato spanilá děva tedy dcerce pomáhala a ony udělaly D. Quijotovi velmi bídné lože v jedné komoře, na které patrně vidět bylo, že někdy po mnoho let sláma a seno do ní se ukládaly. Tam líhal též jeden mezkař, jehož lože trochu podál lože D. Quijotova bylo ustláno; ačkoli jen ze sedel a houní s jeho mezků záleželo, vynikalo předce nad Quijotovo; neb to bylo uděláno ze čtyř špatně hoblovaných prken na dvou nestejných stolicích, z jedné spodnice, tak tenké co prošívaná pokrývka, plné cucků, jež, kdyby vlna děrami nebyla lezla, tvrdým křemenům se podobaly. K tomu dvě prostěradla z hrubé kůže a pokrývka, jejížto chlupy s malou prací bylyby spočíst se daly. Na tuto bídnou postel uložili D. Quijota, načež hospodská s dcerou jej hned obvazovati počaly; Maritornes, tak se ona asturanka jmenovala, jim při tom svítala.

Vidouc hospodská při obvazování D. Quijota tak plného modřin, pravila, že se zdá, jakoby spíše od výprasku, nežli od pádu pocházely.

Nebyl to výprask, pravil na to Sancho, ale ta skála měla mnoho hran a strmin, z kterých každá něco mu přidala. Prosim vás, paní, pravil jí dále, hleďte, aby vám trochu masti zbylo, bude jí tu ještě někdo potřebovati, nebo mne také hřbet trochu bolí.

Tak, odpověděla hospodská, vy jste tedy také musel spadnout?

Já nespádl, pravil Sancho, ale z leknutí nad pádem svého pána tak mne kříž bolí, jako bych byl tisíc ran dostal.

To je možná, pravila dcera, nebo mně se mnohdykrátě zdálo, že jsem s nějaké věže dolů padala a nikdy země dopadnouti nemohla; když jsem pak se probudila, byla jsem tak upachtěna a polámána, jakobych opravdu byla spadla.

To je to, panenko, odpověděl Sancho, jen že já nikoliv ve snu, ale více bdělý, než nyní, o málo méně modřin jsem dostal, než můj pán, rytíř D. Quijote.

Jakže se jmenuje ten rytíř, ptala se asturanka Maritornes.

Don Quijote de la Mancha, odpověděl Sancho, a je rytíř dobrodružný, nejrádnější a nejudatnější, co jich od dávných časů na tomto světě vidět bylo.

Co je to, rytíř dobrodružný? tázala se děvka.

Jste tak nedávno na světě, že to ještě nevíte? odpověděl Sancho Pansa; tedy vězte, má milá, že rytíř dobrodružný je něco, co v jednom okamžení hned výprask dostati, hned císařem státi se může. Dnes je nejnešťastnější a nejbídnější stvoření na světě, a zejtra má dvě anebo tři královské koruny svému zbrojnoši na rozdání.

Proč tedy vy, pravila hospodská, když jste zbrojnošem tak znamenitého pána, jak vidím, aspoň nějaké panství nemáte?

Byloby to brzy, odpověděl Sancho; nebo je to teprv měsíc, co dobrodružství hledáme, a posud se žádným pořádným jsme se nesetkali, a mimo to člověk častokrátě něco hledá a něco jiného nalézá. Však věřte, jestli můj pán D. Quijote z toho zbití čili spadnutí se vyhojí a já po něm mrzákem nezůstanu, že bych svou naději ani za nejvyšší hodnost ve Španělsku nedal.

Celou tu rozmluvu D. Quijote velmi pozorně poslouchal, pak dle možnosti na lůžku se posadiv a hospodskou za ruku vzav pravil:

Věřte mi, paní krásná! můžete za šťastnu se pokládati, že jste ve svém hradu moji osobu hostili. Já se nemohu chválit, protože, jak se říká, vlastní chvála smrdívá, ale zbrojnoš můj vám poví, kdo já jsem. Toliko to musím vám říci, že v paměti budu věčně míti zapsanou službu, kterou jste mi prokázaly, a až do nejdélsí smrti své vděčen vám zůstanu. A kdyby to nebyla vůle nebes bývala a láska mne tak nebyla překonala a zákonům svým podrobila, jakož i oči oné krásy nevděčné, jejíž jméno tajím: bylyby oči této krásné slečny pány mé vůle se staly.

Hospodská, dcera i roztomilá Maritornes, slyšíce tuto řeč

dobrodružného rytíře, velmi se podivily, nebo jí tak rozuměly, jako kdyby řecky byl mluvil. To ale přece chápaly, že vším tím svou úslužnost a lásku na jevo dává; nejsouce ale zvykly takovýmto slovům s úžasem naň pohlížely a za prapodivného člověka jej měly. Poděkovavše mu prostými slovy za jeho zdvořilost odešly od něho, načež asturanka Maritornes o Sancha pečovati se jala, kterému toho právě tak zapotřebí bylo, jako pánu jeho.

Mezkař byl s ní se umluvil, že tuto noc spolu se potěší a ona mu dala slovo, že, až hosté se uklidí a její páni usnou, k němu přijde a žádosti jeho, jak jen mu libo bude, zadost učiní. I povídá se o oné děvečce, že jak živa podobného slova nedala, aby je také nebyla splnila, třeba i o samotě a beze svědků se to bylo stalo. Měla se za velmi správnou osobu, aniž za nečest si pokládala, býti v této službě na hospodě, ješto prý, jak říkávala, osud a neštěstí v tato místa ji byly přivedly.

Tvrdé, bídné, chatrné a zrádné lože D. Quijotovo stálo napřed u prostřed onoho dřevavého chlěva a hned za ním byla postel Sanchova, která toliko z jedné rohože a houně, více z cucků nežli z vlny, sestávala; za těma oběma bylo teprv lože mezkařovo, jak již praveno, že sedel a veškerého nádobí z nejlepších dvou mezků jeho ustláno. Měl jich dvanáct pěkných, tučných a výborných, nebo byl jeden z nejzámožnějších mezkařů arevalských, jakož autor této historie praví, čině o tomto mezkaři zvláštní zmínku, poněvadž jej velmi dobře znal a, jak se praví, i s ním spřízněn byl. Mimo to, že Cid Hamete Benengeli byl spisovatel velmi správný a ve všech věcech velmi svědomitý, jest patrné z toho, že v příběhu tomto ani věci sebe menších a nepatrnějších mlčením pominouti nechtěl, z čehož by si příklad vzíti mohli vážní historikové, kteří nám mnohdy vypravují události tak krátce a stručně, že sotva na rty se nám jich dostane, nechávající buď z nedbalosti, zlého úmyslu neb nevědomosti nejhlavnější věci z celého díla v kalamári. Mnohem lépe učinil skladatel *Tablanta de Ricamonte* a oné knihy, ve které činy hraběte *Tomillasa* se vypráví; s jakou svědomitostí ti to vše vypisujou!

Když byl tedy mezkař svému dobytku dohlédl a jej pokrmil, natáhnul se na svá sedla a milou svou *Maritornes* očekávati začal. *Sancho* byl již obvázan a uložen a, ačkoliv se snažil usnouti, nemohl pro bolest v žebrech; také *D. Quijote* měl bolesti oči jako zajíc otevřené. V celé hospodě nastalo ticho a nikde již nebylo žádného světla mimo jednu lampu, která v síni visela.

Toto podivné ticho a neustálé myšlení našeho rytíře na

dobrodružství, které všude v knihách, původu jeho neštěstí, se vyprávějí, přivedly mu na mysl nesmírné bláznovství, jež si pomysliti lze. Smyslil si totiž, že jest v nějakém hradu, neb, jak již řečeno, každá hospoda, do které přijel, hradem býti mu se zdála — že dcera hospodského jest dcerou pána hradu toho, a že dojata jsouc jeho sličností do něho se zamilovala a mu slíbila, této noci bez vědomí svých rodičů k němu přijíti a hodnou chvíli s ním si poležeti. A maje tento svůj výmysl za jistotu a skutečnost, počal se soužiti a mysliti, že jest v nebezpečném pokušení, kde bude muset svou počestnost okázati. I umínil si ve svém srdci, že slečně Dulcinei de Toboso věren zůstane, kdyby i sama královna Ginebra se svou komornou Quintaňonou se mu zjevily.

An tedy na tyto pošetilosti myslil, přišla doba a hodina — proň byla nešťastná — příchodu Asturančina, kterážto v košili a bosa, vlasy pod jakousi vlněnou kuklí svinuté, tichým a opatrným krokem do komory, kde oni leželi, mezkaře hledat přišla. Sotva ale že byla do dveří kročila, uzřel ji D. Quijote a nedbaje obvazků ani bolesti v žebrech na loži se posadil a s rozpiatýma rukama sličnou asturskou slečnu očekával. Ona zcela tiše a opatrně po milenci svém hmatala, až najednou s rukama D. Quijota se potkala, který ji za jednu ruku pevně uchopil, k sobě přitáhnul a — ona ani necekla — na své lože posadil. Jal se hned její košili ohmatávat, kterážto, ačkoli pytlavá byla, jemu z tenkého a hebounkého hedvábí býti se zdála; skleněné korály na jejích rukou co drahé východní perly mu svítily. Vlasy více žíním podobny měl za nitky nejskvělejšího zlata arabského, jehož lesk i záři sluneční zatemňuje; dech její, který bez pochyby starými zbytky od větra páchnul, z její huby přelébezně a aromaticky mu zaváněl. Slovem, on si ji ve své obraznosti tak vykreslil a vylíčil, jak to byl ve svých knihách četl o jedné jiné princezně, která jest přišla navštívit poraněného, svou láskou jatého rytíře se všemi vнадami tuto dotčenými, a zaslepenost ubohého zemana byla tak náramná, že ani hmat, ani dech, aniž co jiného, jež tato slečna do sebe měla, s to nebyly, z klamu jej vyvésti, ještoby každý jiný člověk, nejsa mezkařem, byl po těch vнадách vrhnouti musel.

On ale myslil, že má bohyni krásy ve své náruči, a pevně ji drže jal se hlasem zamilovaným k ní šeptati: O kězbych, krásná a vznešená slečno, byl s to, odměniti tuto tak velikou milost, již mi objevením své nevyrovnané krásy jste prokázala; ale nešťastný osud, který neunavně dobrých pronásleduje, uvrhnul mne na toto lože a já tu ležím tak zdrcen a polámán, že kdybych i chtěl vám po vůli býti, ani bych nemohl. Mimo to je v tom ještě jiná větší překážka: já jsem totiž byl příslibil věrnost nevyrovnané

Dulcinei de Toboso jediné paní mých nejtajnějších myšlének, čehož kdyby nebylo, nebylbych já nikoli tak zpozdilý rytíř, abych nechopil se tak šťastné příležitosti, kterou mi veliká dobrota vaše podává.

Maritornes úzkostí se potila, jsouc od D. Quijota takto držána a nechápajíc aniž dbajíc řeči jeho, bez křiku mu vyvinouti se namáhala.

Milý mezkař, kterému zlá žádost spáti nedala, byl již, jak do dvěří vešla, svou milenku zpozoroval a vše, co D. Quijote mluvil, pozorně poslouchal. Žárliv, že asturanka pro jiného ve slově ho zklamala, přiblížil se k loži D. Quijotovu a naslouchal, kam as ty řeči, jimž on rozuměti nemohl, povedou. Vida však, jak děvka pracuje se mu vyrvati a D. Quijote ji nechce pustiti, neznal žertu, napřáhnul ruku a tak ukrutně zamilovaného rytíře pěsti do tváře uhodil, že celý obličej mu krví se zalil; nemaje pak na tom ještě dosti vskočil mu na prsa a nemilosrdně mu po nich tlapati začal. Postel, která byla velmi chatrná a na slabých základech, nemohla tento přívažek mezkaře snesti a s velikým rachotem na zem se zbořila. Na ten lomoz hospodský se probudil a hned ho napadlo, že to nejspíše Maritornesa nějaký kousek vyvedla, protože, když ji byl hlasně volal, nikde se mu neozvala. Vidouc děvka hospodáře, který velmi zlý byl, přicházeti, skočila strachem a úzkostí k Sanchu Panzovi, který posud spal, do lože a tam téměř jako klubko se svinula.

Kde jsi, děvko! zvolal hospodský, když do komory vešel; jistě žes ty tu zas něco vyvedla.

V tom se Sancho probudil a ucítiv, že se něco naň tlačí, myslil, že to naň přišla můra, a na vše strany pěstěma tlouci začal, při čemž Maritornesu několikrát tak zasáhnul, že nucena bolestí od své stydlivosti upustila a Sanchovi tak oplácet začala, že úplně ze spaní se probudil, načež pak on, vida, jak s ním se nakládá, aniž věda od koho, podle možnosti vstal, Maritornesu popadl a v ukrutný, rozkošný boj s ní se dal.

Mezkař při světle hospodského lampy uviděl, jak se jeho dámě vede, a nechav D. Quijota na pomoc jí běžel; totéž učinil hospodský, avšak docela v jiném úmyslu, protože myslil, že děvka všeho toho hřmotu je původ, a potrestat ji chtěl. A tak jak se říkává: kdo s koho ten toho, tu máš! dával mezkař Sanchovi, Sancho děvce, děvka jemu, hospodský jí a všickni s takovou pílí se mleli, že ani oddechu si nedali. A když konečně náhodou hospodskému lampa shasla a oni po tmě byli, řezali jeden druhého tak nemilosrdně, že kam kde uhodil, zajisté zdrávo nebylo.

Právě tu noc byl v hospodě oné jeden úd tak nazvaného starého svatého bratrstva z Toleda noclehem, který, když neobyčejný ten hřmot

uslyšel, svou feruli a pouzdro se svým úředním výkazem popadl a po tmě do komory vkročiv, zvolal: Ticho před právem, úctu před svatým bratrstvem! První, na koho přišel, byl ztlučený chudák D. Quijote, který na svém zbořeném loži natažen ležel. Chopiv jej maně za bradu, zvolal: Pomoc právu! vida však, že on sebou ani nehýbá, myslil, že je mrtev, a ti ostatní že jsou jeho vrazi. V tomto domnění kázal silným hlasem: Ať se zavrou u hospody vrata a dá pozor, aby nikdo nemohl ujíti, nebo zde člověka zabili. Hlas ten všecky polekal a každý strachem hned rvačky nechal. Hospodský utekl do své světnice, mezkař na své houně a děvka do svého pelechu; jenom chudáci D. Quijote a Sancho Panza s místa se hnouti nemohli.

Zatím pustil úředník bradu D. Quijotovu a šel pro světlo, aby zločince shledati a schytati mohl; nenašel jich však, protože hospodský, když do své světnice utíkal, v síni lampu shasl. Musel tedy se obrátit ke krbu, kde s velikou prací a po dlouhé chvíli jiný kahanec si rozsvítil.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Zatím D. Quijote ze svých mdlob k sobě přišel a takovým též hlasem, jako byl den před tím na svého zbrojnoše volal, leže tam na louce kyji stlučen, jal se naň nyní volati:

Příteli Sancho! pravil, spíš? Spíš, příteli Sancho?

Jakpak bych, chudák, mohl spáti? odpověděl Sancho, pln bolesti a zoufání; vždyť se mi zdá, že všickni čerti tu noc se mnou svůj rejď provázeli.

Tomu. také můžeš opravdu věřit, odpověděl D. Quijote, neb, buď jsem já hlupák, anebo je hrad ten očarován; věz totiž — však, než ti to povím, musíš mi se zapřísáhat, že to až do mé smrti v tajnosti zachováš.

Ano, já vám na to přísáhám, odvětil Sancho.

Já ti to proto jen povídám, pravil D. Quijote, protože jsem nepřítel všeho na cti utrhaní.

Inu vždyť přísáhám, opětoval Sancho, že to nikomu nepovím, až po smrti V. Milosti, a dej Bůh, abych to již zítra povědět mohl.

Což ti tak ubližuju, Sancho, pravil D. Quijote, že bys byl rád, abych již tak brzy umřel?

Proto nikoliv, odpověděl Sancho, ale protože já jsem nepřítel všech dlouhých tajemství a nerad bych, aby dlouhým schováváním zapáchnuly.

Ať si je to, pročkoli, pravil D. Quijote; já přece více tvé lásce a úslužnosti důvěřuju. Věziž tedy, že tuto noc mne potkalo velmi znamenité dobrodružství, jehož věčně si vážiti budu. Abych ti to zkrátka pověděl, přišla ke mně nedávno dcera pána tohoto hradu, nejsličnější a nejkrásnější slečna, jaké po kraj světa není nalezti. Co bych ti mohl vyprávět o spanilosti její postavy, co o jejím bystrém duchu, co o jiných věcech skrytých, jež, abych věrnost, své slečně Dulcinei de Toboso povinnou, zachoval, mlčením pomímám. Toliko to říci ti musím, že nebesa závistivá nad takovýmto štěstím, jež mi osud byl popřál, anebo snad, a to je to nejjistější, že, jak jsem pravil, hrad ten je okouzlen, právě, když s ní v nejsladších a nejmilostnějších rozmluvách se bavím, aniž jsem viděl neb věděl, odkud, přilítla nějaká pěst, ruce některého neobyčejného obra

patřící, a takovou ránu mi na tvář vyřala, že celý jsem se zakrvácel. Obr ten mne na to tak zdrtil, že mi jest hůře, než včera, když, jak víš, pro nezbednost Rocinantovu mezkari do nás se dali; a z toho soudím, že poklad krásy té slečny musí hlídati nějaký kouzelný Mór a to nikoliv pro mne.

Pro mne také ne, pravil na to Sancho, nebo zajisté přes čtyry sta Mórů tak mne zdělalo, že výprask včerejší byl proti tomu pravou pomazankou; avšak, prosím vás, pane, jak jen můžete toto dobrodružství šťastným a znamenitým nazývati, když jsme z něho tak špatně vyvázli? Vaše Milost snad méně zle, protože, jak jste pravil, měl jste ve svých rukou nevyrovnanou krásu; ale já, jenžto jsem dostal tolik a takových ran, že jsem jak živ jich neutržil. O já nebohý, i matka, která mne porodila! Já nejsem rytířem dobrodružným a nechci jím ani býti, a přece musím ze všeho neštěstí hodný podíl odnáseti.

Jsi tedy také zbit? tázal se D. Quijote.

Cožpak jsem neřekl, že ano, já ubožák? odpověděl Sancho.

Nenaříkej si, příteli, pravil D. Quijote; já nyní udělám ten výborný balsám, kterým v okamžení se uzdravíme.

Zatím byl úředník si rozsvítil a na onoho domnělého nebožtíka podívat se šel. Vida Sancho jej přicházeti, v košili, s hlavou zavázanou, lampou v ruce a velmi šerednou tváří, ptal se pána svého: Pane, to je snad ten kouzelník Mór a zas na nás se vrací, aby nám nic dlužen nezůstal.

To nemůže býti ten Mór, odpověděl D. Quijote, nebo kouzelníci se nedají nikomu vidět.

Nedají-li se vidět, dávají se cítit, pravil Sancho; to mi povídají moje boky.

Také moje by povídati mohly, odpověděl D. Quijote, avšak to není žádný důkaz, že ten, co tu přichází, jest kouzelník Mór.

Úředník přišel a vida je tak pokojně rozmlouvati, celý se podivil. D. Quijote ovšem bradou zhůru ležel a pro samou ránu ani hnouti se nemohl; úředník k němu přistoupil a pravil:

Jak je, ubohý člověče?

Mluvil bych zdvořileji, odpověděl D. Quijote, kdybych byl tebou; tak se tu mluvívá s rytíři dobrodružnými? Ty hrubiáne!

Vida úředník tak špatně s sebou zacházeti od tak bídného člověka, nemohl to snést a rozpráhnuv se lampu se vším olejem D. Quijotovi na hlavu hodil, tak že hodně ho potloukl.

Když bylo opět tma a on hned na to odešel, pravil Sancho Panza:

Nejspíše, pane, je to ten kouzelník Mór, který poklady sice pro jiné, pro nás ale jenom rány pěstí a lampou chová.

Tak jest, odpověděl D. Quijote, a s těmito kouzelníky není nic, aniž co platno nad nimi se horšiti a rmoutit, protože jsou neviditelní a přízrační a nelze nad nimi se pomstít, kdyby i člověk chtěl. Vstaň, Sancho, můžeš-li, zavolej hradního a opatř mi trochu vína, oleje, soli a rozmariny na onen uzdravující balsám, nebo se zdá, že ho nyní velice potřebuju, protože mi z té rány, kterou ta příšera mi zasadila, krev hrkem se lije.

Ač Sancha údy náramně bolely, vstal přece a šel do bytu hospodského; potkav úředníka, který poslouchal, jak asi poraněnému se vede, pravil k němu:

Pane, kdokoliv jste, prokažte nám tu milost a dobrotu a dejte nám trochu rozmariny, oleje, soli a vína, neboť toho k svému vyhojení ten nejlepší dobrodružný rytíř na světě potřebuje. Leží tam na loži těžce poraněn rukou kouzelníka Móra v této hospodě se zdržujícího.

Slyše úředník tu řeč jeho měl jej za člověka smyslu pozbylého, a poněvadž již svítati počínalo, otevřel u krčmy dvěře a zavolav hospodského pravil mu, co milý člověk ten žádá. Hospodský jej podle vůle vším tím dostatečně opatřil, načež on to donesl D. Quijotovi, kterýžto rukama za hlavu se drže nad bolestí od uhození lampou bědoval, ačkoli mu kromě dvou hodných boulí nemnoho ublížila, a co on za krev měl, toliko olej byl a pot úzkosti z přestálé bouřky vyražející.

Konečně vzav své ingrediencie udělal z nich mixturu a míchal a vařil to tak dlouho, až myslil že bude dost. Pak chtěl nějakou láhev, aby to do ní přelil, a když jí v hospodě neměli, dal to do jedné plechové olejnice, kterou mu hospodský milerád dar učinil, a pak nad olejnicí přes osumdesát otčenášů, zdrávasů a věřím v Boha odříkávaje každé slovo křížem provázal a nápoj požehnával. Při všem tom byl toliko Sancho, hospodský a čtvrtník přítomen, nebo mezkař byl již odešel o své mezky se starati.

Na to, aby sám nejdříve domnělý účinek toho výborného balsámu zkusil, z toho, co do olejnice se nevešlo a v hrnci zůstalo, asi půl žejdlíka vypil, načež sotva že to byl polknul, tolik dávit začal, že žaludek až na rub mu se obracel. Pak začal od těžkostí a namáhání velmi se potit a poručil, aby ho přikryli a samotna nechali. Stalo se a on přes tři hodiny spal, načež se probudil a na těle veliké ulehčení pocítil, takže myslil, že z onoho výprasku již docela jest uzdraven a že skutečně byl dovedl udělat balsám Fierabrasův, s kterýmžto prostředkem bude nyní moci budoucně beze

všeho strachu pustit se do jakékoliv rvačky, pŕtky a bitvy, bytby sebe nebezpečnější byly.

Sancho Panza, který též ulehčení svého pána za div pokládal, prosil ho, aby mu dal to, co v hrnci ještě zbylo, čehož nebylo málo. D. Quijote mu v to svolil a on oběma rukama nádobu uchopiv s velikou důvěrou a ještě větší chutí hrnec do svého žaludku vylil. Ačkoli Sancho nemnoho méně než pán jeho, toho vypil, nemusel žaludek chudásův býti tak citlivý, jak onoho, a proto dříve, než začal vrhnout, takové těžkosti naň přišly, takové zlé, pot a mdloby, že opravdu myslel, že to je poslední jeho hodina. V této úzkosti a těžkosti balsám proklínati a tomu, kdo mu jej byl dal, darebáků nadávati počal.

Vida a slyše to D. Quijote pravil: Tuším, Sancho, že všecko to zlé tě potkalo proto, že nejsi pasovaný rytíř, neb já vím, že ten nápoj nikomu nespomůže, kdo jím není.

Když to V. Milost věděla, odpověděl Sancho, proč jste mi ho tedy u všech všudy čertů dával pít?

V tom začala brynda účinkovat a chudák zbrojnoš horem i dolem tak se vyprazňovat, že rohože, na kterou byl k tomu si ulehl, ani hrubá hůň, již se přikryl, více k potřebě nebyly. Potil se a hekal tak těžce a strašně, že nejen on, ale všickni mysleli, že již již dodělává. Tato bouřka a úzkost trvala asi dvě hodiny, načež mu se dělo, jako jeho pánu, leč že zůstal tak zesláblý a zmořen, že ani na nohou se udržeti nemohl.

Quijote ale, který jak praveno, ulehčení a uzdravení cítil, chtěl co nejdříve vyjeti hledat dobrodružství; myslil, že celý ten čas, co zde mešká, jest pro svět a ty, co v něm jeho pomoci a ochrany potřebujou, veliká škoda a to tím více, an teď ve svůj balsám velikou důvěru skládal. Pln tedy této žádosti sám Rocinanta i hovado zbrojnošovo osedlal a Sanchovi se přistrojiti a na osla vsednout pomohl, načež hned na kůň se vyšvihnuv do jednoho kouta v hospodě zajel a tam jakousi ponocnickou hůl sebral, která mu za kopí sloužití měla. Všickni, co jich bylo v hospodě, a bylo jich asi dvacet, naň se dívali, též i hospodského dcera, s které on ani očí nespouštěl a chvílemi také vzdechy vysílal, že se zdálo, jakoby z hlubin svých vnitřnosti je vážil. Každý ale myslel, že to činí bolestí, kterou ve svých žebrech cítí; aspoň ti tak mysleli, co jej předešlou noc obvazovati viděli.

Když již oba seděli, zastavil D. Quijote před vraty hospody, vyvolal hospodského a pokojným a vážným hlasem pravil: Mnohé a převeliké jsou milosti, pane hradní, jež jsou mi v tomto hradu od vás prokázány, a já

jsem na nejuvš zavázán po vše dny svého života je uznávati. Mohu-li vám za ně se odměnit a vykonat pomstu na některém hrdopýškovi, který vám byl nějakou křivdu učinil: tedy vězte, že můj úřad jest, pomáhati slabým, mstiti učiněnou křivdu, a trestati zrádu. Seberte svou pamět a najdete-li v ní něco takového, co byste mi poručiti mohl, rcete jen, a já vám slibuju na řád rytířský, ježž jsem byl na se vzal, že vám učiním zadost a dle úplné vůle vaší vám se odměním.

Hospodský mu s touže vážností odpověděl: Pane rytíři, já nepotřebuju, abyste za mne pro nějakou křivdu se mstil, neb tu já podle svého uznání sám pomstu si vykonati dovedu; jest toliko potřeba, abyste ráčil zaplatit vřecky útraty, jichž jste v této hospodě nadělal, jak za slámu a obrok pro svůj dobytek, tak za večeři a za nocleh.

Což je to hospoda? tázal se D. Quijote.

A jaká! odpověděl hospodský.

Já jsem byl tedy až posud na omylu, pravil na to D. Quijote; nebo jsem v skutku mysli, že to je hrad a ne špatný; avšak když tomu tak a není to hrad ale hospoda, musíte pro tentokráte plat prominout; nebo já nemohu jednati proti řádu rytířů dobrodružných, o kterých s jistotou vím, aniž jsem kdy co jiného četl, že nikdy, kde byli hospodou, za byt a za nic neplatili. Jim právem a spravedlivě to nejlepší přijetí náleží v odměnu za jich převeliké nesnáze, jež musejí snášeti, hledající dobrodružství ve dne v noci, v zimě v létě, pěšky a na koni, s žízni a hladem, v parnu a mrazu, podrobeni jsouce všem nepohodám povětří a všemu nepohodlí světa.

Na to já všecko pranic nedbám, odpověděl hospodský; zaplatte, co jste dlužen a nechte povídaček a historií o rytířích. Já se nestarám o nic jiného, než abych přišel k svému.

Vy jste hňup a hrubec krčmář, odvětil mu D. Quijote a bodnuv svého Rocinanta ohnal se kopím a beze všeho zdržování z hospody jel; neohlédnuv se, zdali za ním jeho zbrojnoš jede, hodný kus cesty urazil.

Když viděl hospodský, že nechce platit a odjel, počal Sancha Panzu o plat hrdliti; ten ale pravil, že když jeho pán nechtěl platit, on také platit nebude, protože proň, jakožto zbrojnoše dobrodružného rytíře, tentýž zákon a pravidlo platí, jako pro jeho pána, a že také nikdy v hospodách a krčmách platit nesmí. Na to se hospodský velice rozhněval a hrozil mu, že si k svému pomůže, takže ho to mrzet bude. Ale Sancho odpověděl, že podle zákonů rytířství svého pána ani halíře platit nebude, kdyby ho to třeba život stálo, poněvadž nechce nikoliv jednati proti dobrému a

starodávnému obyčeji dobrodružných rytířů a neradby, aby naň budoucí zbrojnoši jejich naříkali, že byl tak spravedlivé právo zrušil.

Zlý osud nešťastného Sancha chtěl tomu, že mezi lidmi, co byli v hospodě, nacházeli se čtyři postříhači segovští, tři nunváři kordovští a tři tuláci ze Seville, lid veselý, lehké mysli, šibalové a karbaníci, kteřížto, jakoby jim to jeden zlý duch byl vnuknul a napískal, na Sancha se vrhli, s osla ho vzali a na poslamku, kterou jeden z nich s posteje hospodského stáhl, hodili. Vidouce, že strop jest trochu nízký, než oni ku své práci potřebovali, šli s ním na dvůr, který měl oblohu za strop, tam jej na poslamce ležícího do výšky vyhazovati začali a jako se psem o masopustě s ním se vyráželi. Ubohý trýzněnec tuze křičel, že hlas jeho až k uším pánu jeho se donesl, kterýžto zastaviv, pozorně poslouchal, a již i myslil, že to nějaké nové dobrodružství ho očekává. Když pak seznal, že to jeho zbrojnoš křičí, obrátil svého koně a klusem k hospodě nazpět pospíšil, našel ji ale zavřenou, objížděl a hledal, kudyby do ní se dostatí mohl. Však když dojel k ohradě dvoru toho, která nebyla příliš vysoká, spatřil, jak roztomilý žert si s jeho zbrojnošem tropí. Viděl jej lítat nahoru dolů povětřím tak pěkně a čerstvě, že kdyby byl býval rozhněván, tuším sám by se byl smáti musel. Chtěl s koně na ohradu vlezti, ale byl tak zdrcen a polámán, že ani s koně sléztí nebyl s to; začal jim tedy s něho spílati a nadávati, že ani nelze náležitě to vypsati. Oni však přece od své kratochvíle a práce neustali a Sancho tedy neustále lítal s nářkem tu s hrozbami, tu prosbami smíšeným; nic ale naplat, až celí unaveni ho nechali. Pak mu přivedli osla a vysadivše ho naň, huňatý plášť jeho naň hodili, načež útrpná Maritornes, vidouc jej tak uhříceného, za dobré uznala, žbánem vody mu posloužití a od studny mu ji přinesla, aby co nejvíce čerstvá byla.

Sancho vzal žbán a právě když jej k ústům podával, zarazil jej hlas pána jeho.

Nepij, volal D. Quijote, nepij vody, milý Sancho, ona tě zabije. Hledt tu mám ten divotvorný balsám — a okazoval mu olejnicí s břechkou — když z něho jen dvě kapky pozříš, dojísta se uzdravíš.

Sancho naň se strany oči obrátil a pravil ještě silnějším hlasem: Což V. Milost zapoměla, že nejsem žádný rytíř, nebo chcete, abych i ostatek vnitřností vyvrhnul, které mi od minulé noci zůstaly? Jděte se svou bryndou ke všem čertům a dejte mi s ni pokoj.

To mu pověděv, hned si přihnuli, však když po prvním loku shledal, že je to jenom voda, nechtěl jí pít, a žádal Maritornesu, aby mu přinesla víno, což ona s radostí učinila a ze svých peněz zaplatila. Neb opravdu se

o ní povídá, že, ačkoliv byla onoho řemesla, přece ještě trochu křesťanské lásky měla.

Jak mile byl Sancho se napil, kopnul patama svého osla a když mu byli vrata otevřeli, ujížděl z hospody a byl rád, že nic neplatil a že zůstalo po jeho, třeba to bylo na útraty jeho obyčejného věřitele, hřbetu bývalo. Hospodský si však přece nechal jeho tlumok, jež on ale, jak byl poplašen, ani nepohřešil.

Vida hospodský, že D. Quijote je venku, chtěl vrata pevně uzavřít; avšak oni trýzniči to nedovolili, nebo byli to lidé, kteří, kdyby D. Quijote skutečně jeden z dobrodružných rytířů kulatého stolu byl býval, pranic z něho nebyliby si dělali.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Sancho dojel svého pána tak sklíčen a unaven, že svým hovadem ani vládnouti nemohl. Když jej D. Quijote spatřil, pravil:

Nyní již věřím, milý Sancho, že ten hrad nebo ta hospoda skutečně je okouzlena; nebo ti, co tak strašně s tebou dováděli, musely býti obludy a tvory s jiného světa. A to proto, poněvadž když jsem přijel k ohradě dvoru a na scény tvé smutné truchlohry se díval, ani přes ni přelézti, ba ani s Rocinanta slezti jsem nemohl, takže zajisté jsem byl přičarován. Avšak přísáhám ti na svou věru, kdybych byl mohl přelezti anebo slezti, žebych byl za tě tak se pomstil, žeby ti taškáři a zlosynové věčně na to byli pamatovali. Já bych byl pranic nedbal, jeli to proti zákonům rytířství, které, jak jsem ti již pravil, zapovídají rytíři vztáhnouti ruku na někoho, kdo není rytíř, leč k obraně svého vlastního života a své osoby, v případě nutnosti a nejvyšší potřeby.

Já bych byl také se pomstil, pravil Sancho, kdybych byl mohl, atbych byl rytířem anebo ne, ale nešlo to; ačkoli s jistotou vím, že ti, co se mnou tak zacházeli, nebyli ani obludy ani kouzelníci, jak V. Milost praví, nýbrž lidé z masa a kostí, jako my. K tomu měli všickni, jak jsem je slyšel volat, když mne vyhazovali, svá jmena; nebo jeden se jmenoval Pedro Martinez, druhý Tenorio Hernandez, a hospodskému, slyšel jsem, říkali Juan Palomeque Levák. A proto, pane, že jste nemohl plot přelezti anebo s koně slézt, muselo to být něco jiného, než čáry, a cobych já si z toho ze všeho vybral, je to, že ta dobrodružství, po kterých jezdíme, konečně do takových nesnází nás přivedou, že ani nebudeme vědět, kde nám hlava stojí. A dle mého sprostého rozumu bylo by nejlépe a moudřejší, kdybychom do své dědiny se vrátili, ješto je čas žní, a o svůj statek dbali a přestali se toulat s místa na místo, z bláta do louže, jak se říkává.

Jak jsi ty zpozdilý, Sancho, odpověděl D. Quijote, u věcech rytířství! Mlč a měj strpení; nebo přijde čas, že na své vlastní oči uhlídáš, jaká je to čest býti v tomto povolání. A mimo to, pověz mi jen, může-li být větší rozkoše na světě, neb může-li jí která se vyrovnat, jako v boji zvítěziti a nad svým nepřítelem vítězství slaviti? Žádná zajisté!

Musíš to být, odpověděl Sancho, ačkoliv jsem to nezkusil. Já vím jenom to, že, co jsme dobrodružnými rytíři, čili co V. Milost jím jest — neb já se nesmím počítat k tomu tak čestnému stavu — nikdy jsme žádnou bitvu nevyhráli mimo onu s Biskajčikem, a i z té V. Milost s půlí ucha a bez půle přilbice vyvázla. Ostatně nebylo nic, než samé bití a bití, štilce a štilce a já k tomu ještě houpačku odnesl, a to od lidí kouzelníků, na kterých se nemohu pomstit, abych zkusil, jak veliká jest rozkoš, zvítězit nad nepřitelem, jak V. Milost povídá.

A to mne také hněte, jakož i bez pochyby tebe, Sancho, pravil na to D. Quijote; však já od nynější chvíle budu hledět zjednati si nějaký meč, dělaný od takového mistra, že proti tomu, kdo jej nosí, žádné čary nic nezmožou. A možná, že mi štěstí nahodí ten po Amadisovi, pro který on rytířem plamenného meče se nazýval, a který byl nejlepší ze všech, co byl kdy rytíř který na světě nosil. Nebo mimo to, že měl onu vlastnost, byl ostrý, jak jed, a nebylo zbraně sebe statnější a kouzelnější, aby mu byla se vyrovnala.

Já ale mám to štěstí, pravil Sancho Panza, že, kdyby se i stalo, a V. Milost k takovému meči přišla, on toliko bude k prospěchu a pomoci pasovanému rytíři a zbrojnoše, toho ať čert si vezme.

Toho se neboj, Sancho, pravil D. Quijote, však on tě Pánbůh neopustí.

Za touto rozmluvou jeli jsou D. Quijote a jeho zbrojnoš, an onen uzřel, že po cestě, kterou jeli, veliký a hustý mrak prachu proti nim se valí. To shlédnuv obrátil se k Sanchovi a pravil.

Hle! dnes je ten den, Sancho, kde mi se má vyjevit štěstí, jež osud můj pro mne byl chystal; to jest den, pravím, kde se má, jako vždy jindy, síla mého ramena osvědčit, a kde mám vyvésti činy, o kterých se bude v památních knihách po vše příští věky psávati. Vidíš to mračno prachu, co tam se zdvíhá, Sancho? To je val četného vojska z rozličných a nescíslných národů, které tudy táhne.

To tedy musí být dvoje vojsko, pravil Sancho, nebo s druhé strany se také takový mrak zdvíhá.

Ohlédnuv se D. Quijote, viděl, že to jest pravda, a zaradoval se velice, nebo myslil beze vší pochybnosti, že to jsou dvě vojska, která proti sobě táhnou a na této širé rovině setkati se chtějí. Onť měl stále a po všecken čas mysl plnou oněch bitev, kouzel, dobrodružství, pošetilostí, zamilovaných pletek a soubojů, o kterých se v rytířských knihách povídá, a vše, co myslil, mluvil neb činil, k věcem takovým směřovalo. Mrak prachu,

který on viděl, pocházel ode dvou stád ovcí a skopců, touže cestou s opácných stran hnaných, jež pro prach rozeznati nebylo, až když se přiblížily.

Quijote s takovou jistotou tvrdil, že to jsou vojska, že Sancho tomu věřil a pravil: A co tedy, pane, máme činiti?

Co? odpověděl D. Quijote; přispěti a pomoci poraženým a slabým. A věz, Sancho, tam to vojsko, co naproti nám táhne, vede a řídí slavný vojvoda Alifanfaron, pán velikého Ostrova Trapobany, a to, co tu za námi se valí, jest vojsko jeho nepřítele, krále garamontského Pentapolina s vyhrnutým ramenem, neb on vždy do boje s obnaženou pravou rukou chodívá.

Ale pročpak ti dva páni na sebe tak nevraží? tázal se Sancho.

Proto na se nevraží, odpověděl D. Quijote, protože onen Alifanfaron jest zuřivý pohan a miluje dceru Pentapolinovu, slečnu sličnou, překrásnou a křesťanku. Otec ji nechce dáti králi pohanskému, dokud neupustí od zákona svého falešného proroka Mahometa a na víru jeho se neobrátí.

Na mou duši! pravil Sancho, Pentapolin dělá dobře a já mu pomohu, co mi bude možná.

Učiň to dle své povinnosti, Sancho, pravil D. Quijote, nebo do takových bitev může se pustit každý, kdo není pasovaným rytířem.

To je všecko dobře, odpověděl Sancho; ale kam dáme zatím toho osla, abychom po skončení bitvy opět ho našli, nebo tak do boje jezdit, tuším, že posud v obyčeji nebývalo.

Máš pravdu, řekl D. Quijote; nejlépe, když jej zanecháme náhodě, ať se ztratí, nebo ne. Neb až tu bitvu vyhraje, budeme míti tolik koní, že i Rocinante bude v nebezpečství, abych ho nevyměnil. Avšak dej pozor a patř, neb já ti dám zprávu o nejznamenitějších rytířích, kteří v těch vojskách se nacházejí, a, abys je lépe viděl a seznal, povyjedme na onu výšinu, odkud obě ta vojska dobře viděti bude.

Učinili tak, postavili se na jeden pahorek, s něhožby obě ona stáda, jež D. Quijotovi vojsky býti se zdála, dobře byli rozeznati mohli, kdyby prašný oblak nad nimi se vznášející jim nebyl překážel a je zaslepoval. D. Quijote ale nicméně vida ve své obraznosti, čeho v skutku neviděl, ani nebylo, jal se vysokým hlasem vykládati:

Ten rytíř tam se žlutým oděním, jež vidíš a jenž má ve štítu korunovaného lva ležícího u nohou dívky, jest statečný Laurkalko, pán stříbrného mostu; onen ve zbroji zlatem vyšíváně, co má ve štítu tři zlaté

koruny v blankytném poli, je strašný Mikokolemba, veliký vévoda z Quirocie; ten druhý velikán po jeho pravé ruce jest vždy neohrožený Brandobarbaran z Boliche, pán tří Arabií. On jest oděn v hadí kůži a má ve štítu bránu, která, jak pověst dí, jest jedna ze bran chrámu, ježž byl Samson zřítíl, mstě se svou smrtí nad svými nepříteli. Avšak obrát zrak svůj na druhou stranu a viz v středu a na čele vojska toho vždy vítězného a nikdy nepřemoženého Timonela z Karkajony, knížete nové Biskaje, který jest odín zbrojí, modrými, zelenými, bílými a žlutými polemi znamenanou a ve štítu má zlatou kočku s nápisem: miau, což jest začátek jmena jeho dámy, totiž, jak se praví, nevyrovnané Miauliny, dcery vévody Alfeñiqua z Algarbie. Onen, co tíží a prohýbá hřbet onoho mohutného oře a zbroj má co sníh bílou, štít prázdný a beze znaku, jest nový rytíř, rodem Frank a jmenem Pierre Papin, pán baronii Utrique. Ten, co ocelovými ostruhama zabodá v boky tu pestrou a čilou zebrou a zbroj má co pravý blankyt, jest mocný vévoda nervický Espartafileardo z Bosque, kterýžto má za znak ve štítu šparglový záhon s heslem španělským: Pronásleduj, osude!

A takto najmenoval rytířů z jednoho i druhého domnělého vojska svého a každému zbroj, barvy, znaky a tajemná hesla bez rozpaků dával.

Veden jsa obrazností své nikdy nevidané šílenosti pokračoval bez oddechu dále: Onen mocný zástup před námi tvoří a skládají rozliční národové. Tu jsou oni, co pijou sladké vody pověstného Janta; horalé šlapající masilická pole; ti, co drobounké a nejryzejší zlato v šťastné Arabii podsívají; ti, co na slavných svěžích březích čistého Termodonta přebývají; ti, co po rozličných dráhách zlatonosného Paktola rozvádějí; Numidové ve svých slibech klamní; Peršané lukem a šípem pověstní; Partové, Médi na útěku bojující; Arabové kočovní; Skythové ukrutní a bělaví; Ethyopové s pysky proklanými a jiní nesčíslní národové, jejichž tváře já dobře vidím a znám, jmena ale si nepamatuju. — V onom vojsku táhnou ti, jenž pijou křišťálové proudy posvátného Betisa, jenž myjou a máčejí tváře své mokem věčně bohatého, zlatonosného Taja; ti, jenž plesají na úrodných vodách božského Genilu; ti, jenž se veselí na rajských luzích pojereských; Manchané hrdí a žlutavými klasy ověnčeni, železooděnci, staří zůstatkové gotské krve; ti, jenž se v Pisuergu koupají, pověstným tichými proudy svými; ti, jenž svá stáda pasou na rozlehlých paloucích křivotoké Quadiany, znamenité pro skrytý běh svůj; ti, jenž mrznou zimou lesnatých Pyrenejí a osněžených vysokých Apeninů; slovem všickni, co jich Evropa chová a obsahuje.

A Bůh ví, kolik krajin jmenoval a o koliku národech povídal,

přidáváje každému s podivu hodnou dovedností znaky jim patřící a všecek jsa zabrán a pohroužen v to, co byl ve svých lživých knihách čítal.

Sancho byl jeho řečí celý omámen a ani slovíčka nemluvě neustále hlavu otáčel, aby rytíře a velikány, které pán mu jmenoval, uviděl a, když ničeho uhlédati nemohl, pravil:

Pane! at' jsem čertův, ze všech těch lidí, velikánů a rytířů, o kterých V. Milost povídá, není človíčka viděti; já aspoň nikoho nevidím a snad je to všecko nějaké kouzlo, jako ty přízraky předešlé.

Co to mluvíš? odpověděl D. Quijote; což neslyšíš řehot koní, zvuk polnic a hřmot bubnů?

Já neslyším nic jiného, odpověděl Sancho, leda silný bekot ovcí a jehňat.

A tak to i v skutku bylo, neb ona dvě stáda již se k nim byla přiblížila.

Tvůj strach, Sancho, pravil D. Quijote, je příčinou, že ani dobře nevidíš ani neslyšíš; nebo strach mate smysly, že věci jinak vypadají, než v skutku jsou. A když tedy tak se bojíš, utec na stranu a nech mne samého, nebo i samoten si troufám zjednati vítězství té straně, které svou pomocí přispěju.

A to řeknuv zabodl Rocinanta a s namířeným kopím jako blesk s kopce se řítit. Sancho za ním křičel: Vraťte se, V. Milosti, pane D. Quijote! vždyť na mou duši jsou to ovce a skopci, na které útokem ženete. Vraťte se! O nešťastný otec, který mne zplodil! Co je to za pošetilost! Pomyslete, že to nejsou obři ani rytíři žádní, ani kočky ani zbraně, ani štítý dělené, celé, blankytné a, čerti vědí, jaké. Co činíte? O já nešťastný člověk!

Ani na to D. Quijote se nevrátil, nýbrž silným hlasem volal: Nuže rytíři, jenž táhnete pod prápory statečného císaře Pentapolina s vyhrnutým ramenem, všickni za mnou! a uhlídáte, jak lehko jej pomstím na jeho nepříteli, Alifanfaronu z Trapobany!

To řka vrazil u prostřed houfu ovcí a začal je zabodati s takovou silou a udatností, jakoby opravdu své úhlavní nepřátele kolil.

Pastevci a ovčáci, jenž stáda hnali, křičeli naň, aby to nedělal; vidouce však, že to není nic platno, rozpletli své praky a začali ho kamením s pěst velikým pozdravovat. D. Quijote na kamení nedbal ale na vše strany tékaje volal: Kde jsi hrdý Alifanfarone? Vystup proti mně, já jsem rytíř samojediný a chci sám a sám tvou sílu zkusit a o život tě připravit, za to, cos ublížil statnému Pentapolinu Garamontovi.

V tom přiletěl jeden křemen a v bok tak ho udeřil, že asi tři žebra do těla mu vrazil. Na toto uhození myslil, že již je mrtev neb aspoň smrtně

raněn a zpomenuv si na svůj balsám, vytáhl olejnici a přihnul ji k ústům do sebe nápoj líti počal. Však než dle svého zdání dostatečně se napil, přiletěl jiný kámen a do ruky a nádoby tak trefně ho udeřil, že mu ji na kusy rozrazil, tři nebo čtyry zuby a stoličky z huby s sebou vzal a dva prsty u ruky zle mu rozdrtil. Po těchto dvou ranách musel ubohý rytíř s koně se svaliti.

Pastevci k němu přiběhli a myslíce, že ho zabili, opět svůj dobytek sehnali a pobité ovce, jichž bylo asi sedum, naloživše co nejrychleji a bez dalšího ohlédání pryč odtáhli.

Sancho byl po celý ten čas na třeštění svého pána se díval a rva si vousy, nešťastnou hodinu a chvíli proklínal, v kterou se byl s ním seznámil. Když však viděl, že s koně spadl a pastevci odešli, běžel s vršku dolů a k němu pospíšil.

Našed jej v tak bídném stavu, ač-že při smyslech, pravil mu: Nepovídám jsem, pane D. Quijote, abyste se vrátil, že to, nač se ženete, nejsou vojska ale stáda ovcí?

To mi tak proměnil a udělal můj nepřítel, ten šelma čarodějník; nebo, milý Sancho, těm je snadno dle libosti zrak náš zklamat. A ten zlosyn, jenž mne pronásleduje a závidí mi slávu, které bych z této bitvy byl nabyt, nepřátelské pluky ve stáda ovcí mi obrátil. A chceš-li, milý Sancho, se přesvědčit, že to je jistá pravda, co povídám, sedni na svého osla a jeď za nimi, a uhlídáš, že, jak budou odtud dále, zas ve svou předešlou podobu se obrátí, přestanou býti ovcemi a budou opět lidmi pravými a skutečnými, jako jsem já ti je dříve popisoval. Avšak nyní neodjížděj, nebo potřebuju velmi tvého přispění a tvé pomoci; pojď sem a podívej se mi, kolik stoliček a zubů mi schází, zdát se mi, že ani jeden v hubě mi nezůstal.

Sancho přistoupil k němu tak blízko, že téměř oči do huby mu strčil, právě, když balsám v žaludku D. Quijotovu působiti počal, a tu, co Sancho do huby mu se díval, vychrlil on ze sebe prudčeji nežli z ručnice všecko, co v sobě měl, a útrpnému zbrojnoši do vousů to nadělil.

Matko Boží! zvolal Sancho; co pak se mi to stalo? Nejspíš, že je ten chudák na smrt poraněn, protože hubou krev dává.

Však když se na to lépe podíval, poznal podle barvy, chuti a vůně, že to není krev, ale balsám, který ho viděl z olejnice pít, a přišla mu taková ošklivost, že na rub žaludek mu se obrátil a on všecken obsah jeho na pána vydávil, takže oba jako sklo vypadali.

Sancho běžel k svému oslu, aby něco z tlumoku vyndal, čím by se utřítí a pána svého obvázati mohl; když ale jej nenašel, div že se nezbláznil,

začal zase proklínati a pevně si umínil, že pána svého opustí, a do své dědiny se vrátí, byťby o svou mzdu za službu a všecku naději k vladařství na slíbeném ostrově přišel.

Zatím D. Quijote vstal a levou rukou za hubu se držel, aby mu zuby docela nevypadly, a vzav druhou za uzdu Rocinanta, který od svého pána ani nebyl se hnul — tak věrné a krotké povahy byl on — tam, kde zbrojnoš jeho na osla čelem o dlaň podepřen, jako člověk u veliké nesnázi, stál, se ubíral. Uzřev jej D. Quijote takto státi, zpozoroval, že jest velmi smuten, a pravil mu: Milý Sancho, pomysli si, že není žádný člověk více než druhý, pakliže skutkové jeho jej nepovyšujou, a všecky tyto nehody, co nás potkávají, znamenají, že již brzy časy nám se vyjasní a všecka naše žádost se vyplní; nebo ani štěstí ani neštěstí nemůže trvati věčně a pročež, když již naše neštěstí tak dlouho trvalo, musí býti štěstí již na blízku. Nemusíš tedy tak se rmoutit nad nehodami, které mne potkávají a tebe pranic se netýkají.

Jak pak ne? odpověděl Sancho, či ten, co jej včera trýznili, byl někdo jiný, než vlastní muž mé ženy? A tlumok, který se mi ztratil, byl něčí jiný, než můj vlastní?

Což se ti ztratil tlumok? pravil D. Quijote.

Arci že ztratil! odpověděl Sancho.

Tedy nebudeme mít dnes co jíst? řekl D. Quijote.

Toby také se stalo, odpověděl Sancho, kdyby nebyly na těchto lukách byliny, které V. Milost dobře zná a kterými nešťastní rytíři dobrodružní, jako V. Milost jest, v podobné nouzi pomoci si umějí.

Já bych ale přece raději, odpověděl D. Quijote, vzal kus chleba nebo buchty a několik kousků slanečka, než všecky byliny, co jich Dioscorides popisuje a třeba i doktor Laguna je vykládal. Však nicméně sedni na osla, milý Sancho, a pojed' za mnou, vždyť Pánbůh, jenž o všecko se stará, také nás neopustí; onť neopouští komára v povětří, červíčka a žízalu pod zemí a je tak laskavý, že slunci svému dává vzházeti nad dobrými zlými a přešti na nespravedlivé i spravedlivé.

Milost, pravil Sancho, hodilby se spíše za kazatele, než za rytíře dobrodružného.

Rytíři dobrodružní, milý Sancho, znají a musejí se znáti ve všem, odpověděl D. Quijote, a za předešlých věků byli rytířové, kteří dovedli učiniti řeč neb promluvu u prostřed polí, jakoby na vysokých školách pařížských byli graduováni bývali. Z toho jest patrnó, že ani kopím péro ani perem kopí neztupí.

Tedy dobře a budiž tomu také, jak V. Milost povídá, pravil Sancho; teď jenom pojedme dále, abychom na nějaký nocleh se dostali; dej ale Bůh, aby tam nebylo poslamek, ani trýzničů, ani strašidel, ani kouzelných Mórů, sice by to patřilo k čertu.

To pros Pánaboha, synu můj, pravil D. Quijote, a veď mne, kam budeš chtít, nebo tentokráte nechám ti nocleh volit. Dej mi ale ruku a prstem dobře ohledej, kolik zubů a stoliček mi schází, tu na pravé straně v hoření čelisti, nebo tam mne to velmi bolí.

Sancho mu strčil do huby prsty a pozorně sáhaje pravil: Kolik stoliček jste míval, V. Milosti, na té straně?

Čtyry kromě špičáku, všechny celé a docela zdravé, odpověděl D. Quijote.

Rozmyslete si dobře V. Milosti, kolik jich bylo, pravil Sancho.

Čtyry povídám, nebylo-li jich pět, odpověděl D. Quijote, nebo jak živ jsem si nedal zub vytrhnout ani stoličku, nevypadaly mi ani nemoci neb nějakým hostcem se nevyžraly.

Ale na této straně dole, pravil Sancho, ráčíte mít jenom dvě stoličky a kus a nahoře ani jednu, ba ani kousek, nebo celá ta strana je prázdná jako dlaň.

O já nešťastný! zvolal D. Quijote slyše tyto smutné zprávy od svého zbrojnoše; raději bych, aby mi byli ruku urazili, jenom ne pravou. Nebo věz, Sancho, huba bez zubů jest jako mlýn bez žernova, a každého zubu třeba nad diamant si vážiti. Však tomu všemu jsme mi podrobeni, jenžto přísný tento řád rytířský vyznáváme. Sedni příteli na osla a veď mne; já půjdu za tebou, kam budeš chtít.

Sancho to učinil a obrátil se tam, kde myslel, žeby dalo přístřeší se nalézt; silnice královská běžela velmi rovně a on se jí nespustil. Když takto zvolna jeli, protože bolest v čelisti D. Quijotovi úlevy ani pokoje nedala, hleděl Sancho jej vyrazit, a nějakou rozmluvou čas mu ukrátit. Mezi jiným mu pravil, co v následující kapitole vypravovati se bude.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Mně se zdá, pane, že všechny nehody, které tyto dny nás potkaly, jsou nejspíše trestem za hřích, jehož V. Milost se dopustila, protože nevyplnila slib, nejísti totiž chleba na stole aniž kochati se s královnou a tak dále, co V. Milost splniti slíbila, pokud nedobude oné přílbice Mambrinovy, anebo jak Len Mór se jmenuje, na jehož jméno si nemohu zpomenout.

Máš pravdu Sancho, pravil Don Quijote; ale, abych ti pravdu řekl, já na to zapomněl a můžeš také být jist, žeš proto na tu houpačku přišel, žeš po celý čas ten mne na to neupamatoval. Však já za to učiním pokání, nebo v našem rytířském řádu dá se opět všecko napravit.

Copak jsem já také něco přísáhal? odpověděl Sancho.

To nic nedělá, žeš nepřisáhal, pravil D. Quijote; ale já vidím, že nejsi tuze jist, abys také něco neutřil a, buď si to již tak neb onak, nebude na škodu, když nějakým prostředkem se opatříme.

Je-li tedy tomu tak, odpověděl Sancho, hleďte, V. Milosti, abyste zas na to nezapomněl, jako na onu přísahu; nebo snad by pak zase ty obludy napadla chuť, semnou ještě jednou si zahrát a možná i s V. Milostí, kdyby uviděly, že jste tak zatvrzelý.

U této a podobné rozmluvě zastihla je noc u prostřed silnice, aniž měli neb viděli místa, kde by lze bylo přenocovati; a co při tom bylo nejhorší, že hladem mřeli, protože s tlumokem o celou svou špízi a zásobu přišli. K úplnému dovršení jejich bídy potkalo je dobrodružství, které bez klamu a v skutku také tak vypadalo, jelikož noc hezky tmavá byla nastala. Oni nic méně dále cestovali, protože Sancho myslel, an to byla silnice královská, že na jednu nebo dozajista na tři míle hospodu na ní naleznou.

Tímto tedy způsobem, za temné noci, Sancho hladov a pán při největší chuti, spatřili, že tou samou cestou, kudy jeli, veliké množství světél k nim se blíží, kterážto nejinak, než jako pohyblivé hvězdy, vypadala. Sancho se leknul, když je uhlídal, a samému D. Quijotu bylo nějak divně; jeden cuknuv ohlávkou svého osla, druhý uzdou svého koně, zůstali státi a pátrali, coby to as bylo. I viděli, že světla k nim se blíží a čím dále tím větší

vypadají, což vida Sancho jako osyka tetelit se počal. Také D. Quijotovi vlasy na hlavě vstávaly, on ale brzy se zmužil a pravil:

Sancho! to bude bez pochyby nějaké hrozné a nebezpečné dobrodružství, kde bude třeba, abych všecku svou sílu a udatnost okázal.

O já ubohý! zvolal Sancho; jsou-li to zase, jak se mi zdá, dobrodružná strašidla, kde vezmu hřbet, abych to vydržel.

Ať si to jsou strašidla sebe mocnější, pravil D. Quijote, já nedopustím, aby ti za vlas ublížili; nebo když předešle svou kratochvíli s tebou prováděli, stalo se to proto, že jsem nemohl zeď do dvora přelezti. Nyní ale jsme pod širým nebem, kde já dle libosti budu mečem moci máchati.

A co, jestli vás přičaroují a ochromí, jako to prve udělali, pravil Sancho, co to bude platno, jste-li v širém poli anebo ne?

Proto přece, odpověděl D. Quijote, pobuď, Sancho, dobré mysli a přesvědčíš se o mé statečnosti.

Dejž Bůh, abych se přesvědčil, odpověděl Sancho a ustoupivše oba se silnice stranou, počali opět bedlivě pozorovati, co to as za světla k nim se blíží, a záhy na to spatřili množství zakuklenců, jichž strašlivý pohled Sanchovo srdce tak docela shrotil, že zuby klapati začal, jakoby čtvrtodenní zimnici byl dostal a jeho strachu a zuby klapání tím více přibývalo, čím zřetelněji, co to jest, bylo viděti.

Rozeznali asi dvacet zakuklených, vše na koních, s rozžatými pochodněmi v rukách, za kterými následovaly máry smutkem kryté a po nich opět šest jezdců v smutek až po nohy mezků zahalených, jež dle jejich volného chodu lehko bylo od koní rozeznati.

Zakuklenci jeli hlubokým a žalostným hlasem vespolek zpívajícíe.

Toto vidění v tento čas a na takové samotě muselo v skutku Sanchovo ano i jeho pána srdce strachem naplniti. Sanchova srdnatost byla skutečně již docela klesla; s jeho pánem však, D. Quijotem, dalo se na opak, nebo mu záhy jedno dobrodružství z jeho knih na mysl přišlo.

Napadlo ho totiž, že na oněch márách nějakého těžce raněného rytíře nesou, jež pomstíti on jest povolán. A bez dalších rozpaků své kopí namířiv, dobře v sedle se usadil a s mužnou odhodlaností a vážností u prostřed cesty, jíž ti zakuklení nevyhnutelně bráti se museli, se postavil. Vida, že již jsou blízko, pozdvihl svůj hlas a pravil:

Zastavte, rytíři, ať jste kdokoli, a dejte mi zprávu, co jste zač, odkud přicházíte, kam se běřete a co na těch márách nesete? neb, jak se zdá, buď vy někomu, nebo někdo vám nějaké bezpráví učinil, což já musím zvědět,

abych buď vás za zlé, jež jste spáchali, potrestal, aneb za utrpenou křivdu vás pomstil.

My pospícháme, odpověděl jeden ze zakuklenců; hospoda je daleko a my se nemůžeme zdržovat a tak obšírnou zprávu dávat. A pobídnuv svou mezkyni chtěl jeti dále.

Tato odpověď D. Quijota velice urazila a on vzav jeho mezkyni za uzdu pravil: Stůjte, buďte zdvořilejší a dejte odpověď na to, co jsem žádal, pakli ne, jste všickni semnou v boji.

Mezkyně byla plašná a když ji za uzdu byl chopil, zděsila se tak, že na zadní nohy se vzepnuvši jezdcе se hřbetu dolů shodila. Jeden sluha, který byl pěší, vida zakuklence spadnouti, začal D. Quijotovi nadávati; on ale celý rozpálen bez odkladu kopí své založiv na jednoho ze smutkem oděných hnal a šeredně poraněného na zem srazil. Pak obrátiv se na ostatní s takou rychlostí je napadal a honil, že bylo až milo se dívat a se zdálo, jakoby v tu chvíli Rocinantovi křídla byla narostla, jak čile a statně si počínal.

Všickni ti přestrojenci byli lidé bojácní a bezbranní a tudy rádi a hned boje nechavše s rozzatými pochodněmi po poli utíkat začali, takže masopustním nočním maškaram se podobali; smutkem odění do svých dlouhatých pláštů a černých rouch se zamotali, tak že ani s místa nemohli a D. Quijote všecky dle chuti a proti jejich vůli kolil a couvati nutil. Všickni myslili, že to není člověk, ale čert z pekla, který přišel jim vzítí mrtvolu, již na márách nesli.

Na vše to Sancho s podivením nad bujarostí svého pána se díval a sám k sobě pravil: Opravdu je ten můj pán tak udatný a silný, jak praví.

Jedna pochodeň zůstala hořeti na zemi vedle toho, jež byla mezkyně nejdříve shodila, a při jejím světle mohl D. Quijote jej uviděti; přistoupiv k němu položil hrot svého kopí mu na prsa a pravil, aby se vzdal, sice že ho probodne.

Já jsem se dost vzdal, odpověděl shozený, an sebou hnouti nemohu, protože mám jednu nohu zlámanou. Prosím, V. Milosti, jste-li rytíř křesťanský, nezabíjejte mne, nebo byste spáchal velikou svatovraždu, jelikož jsem licenciát a mám první posvěcení.

Který čert vás tedy sem přinesl, pravil D. Quijote, když jste člověk duchovní?

Který, pane? odpověděl svržený, můj osud nešťastný.

Avšak ještě horší osud vás očekává, pravil D. Quijote, neučiníte-li mi ve všem zadost, nač jsem vás prve se tázal.

I s radostí V. Milosti vůli splním, odpověděl licenciát. Pročež račte věděti, že já, ačkoli jsem prve řekl, že jsem licenciát, nejsem než bakalář, jmenuju se Alonzo Lopez, rodem z Alkovendas a přicházím z města Baezy s dvanácti ještě duchovními, totiž těmi, co s pochodněmi byli se rozutíkali. My jedeme do města Segovie a provázíme nebožtíka, který tamto na márách se nachází, rytíře jednoho, jenž byl zemřel a vykropen jest v Baeze, a jehož tělesné pozůstatky, jak jsem pravil, nyní vezeme k pohřbu do Segovie, odkud pochází.

A kdo ho zabil? ptal se D. Quijote.

Pánbůh náhlou nemocí, odpověděl bakalář.

Tím způsobem, pravil D. Quijote, ušetřil mi Bůh práce, anbych byl smrt jeho pomstíti musel, kdyby někdo jiný byl jejím původcem. Takto ale musím mlčet a leda ramenama pokrčit, jakobych také učinil, kdyby mně se to bylo stalo. Nyní bych ale rád, velebný pane, abyste zvěděl, že jsem já jistý rytíř z Manchy, jmenem D. Quijote, a že jest mé povolání a má povinnost, jezdit světem, křivdy napravovat a všechny stížnosti vyrovnávat.

Tot V. Milost podivně křivdy narovnává, pravil bakalář, jelikož jste mne z rovného učinil křivým a nohu mi zlámal, která do smrti mi se nenarovná a, co jste měl stížnost mou vyrovnati, ztěžil jste mne tak, že nikdy na to nezapomenu a za své největší neštěstí budu pokládat, že jsem kdy s vámi na vašem dobrodružení byl se potkal.

Všecko na světě nemusí stejně vypadnout, pravil D. Quijote, vaše neštěstí, pane bakaláři, Alonzo Lopeze, bylo, že jste jeli takto v noci oděni rouchy chorálními a s pochodněmi rozžatými, s brumláním a černým rouchem smutečným, takže jste právě jako něco zlého z onoho světa vypadali, a já svou povinnost konal a vás napadnout musel. A já bych se byl do vás dal, kdybych i s jistotou byl věděl, že jste to sami ďáblové z pekla, za které jsem vás měl a považoval.

An můj osud již tomu tak chtěl, pravil bakalář, prosím V. Milost, pane rytíři dobrodružný, a když jsme již se tak dobře spolu seznámili, pomozte mi vytáhnouti nohu zpod této mezkyně, která mi ji mezi sedlo a třmen přikvačila.

To bychom byli mohli až do rána žvatlati, pravil D. Quijote; proč pak jste tak dlouho o své nesnázi mi nepověděl?

Na to hned volal na Sancha Panzu, aby mu šel pomoci, načež onen ale příliš málo dbal, protože právě drancováním jedné mezkyně, na které ti milí páni hodnou zásobu potravy vezli, se obíral. Sancho si udělal z pláště vak a vše, co chtěl a mohl, do něho sebrav na své hovado naložil; pak teprv

na zavolání pána svého běžel, bakaláři zpod mezkyně pomohl a pochodeň do ruky podal. D. Quijote mu pravil, aby jel za svými soudruhy a jeho jménem za odpuštění je žádal, ješto on jinak byl jednati nemohl. Sancho mu také řekl, aby, budou-li ti páni chtít vědět, kdo byl onen hrdina, jim pověděl, že to byl slovníčný Don Quijote de la Mancha, který se druhým jménem rytířem truchlivé podoby nazývá.

Když na to bakalář odjel, tázal se D. Quijote Sancha, co ho pohnulo, že právě nyní rytířem truchlivé podoby ho byl nazval.

Já vám to povím, odpověděl Sancho; protože, když jsem při světle pochodně onoho chudáka, chvíli na vás se díval, tak truchlivě jste vypadal, že jsem to jak živ neviděl. Bylo to nejspíše od unavení v tom boji anebo od nedostatku stoliček a zubů.

To ne, pravil na to D. Quijote; ale onomu mudrci, jemuž jest uloženo sepsati dějiny mých činů, uzdalo se za dobré, abych přijal nějaké přijmí, jako je všickni předešlí rytíři mívali. Ten se jmenoval rytířem plamenného meče, onen rytířem s jednorozcem, ten s dvěma pannama, onen s ptákem samoletem, druhý s nohem a jiný rytířem smrti. Pod těmito jmény byli známi po okrsku celého světa a proto tedy, že dotčený mudrc ti nyní na mysl a na jazyk položil, abys mne rytířem truchlivé podoby nazval, budu se ode dneška tak nazývati a, aby jméno to tím lépe mi příslušelo, dám si co nejdříve nějakou truchlivou podobu do štítu vymalovati.

Není třeba, pane, času a peněz za takové malování mrhat, pravil Sancho; bude nejlépe, když V. Milost tvář svou odhalí sám každému viděti se dá, neb vás bez toho, bez obrazu a znaku, musí každý za rytíře truchlivé podoby uznati. A věřte mi, že povídám pravdu, nebo vám za to ručím, pane, ale přijměte to za žert — že hlad a nedostatek zubů vaši tvář tak hyzdí, že, jak jsem pravil, vším právem bez onoho truchlivého malování býti můžete.

Quijote se nápadu Sanchovu usmál, přece ale přijmím oním zváti se umínil a co nejspíše štít svůj podle té myšlenky dát vymalovati hodlal.

Já uznávám, pravil pak Sanchovi, že jsem upadl v kletba, ješto jsem násilně ruku na něco posvěceného vložil, juxta illud, si quis suadente diabolo etc. A ačkoliv dobře vím, že to nebyla ruka, ale toto kopí, čím jsem jich se dotýkal, ba že ani jsem se nenadál, že to jsou osoby duchovní a věci kostelní, kterých já co katolík a pravověřící křesťan uctivě si vážím, nýbrž obludy a příšery z onoho světa: přece mi napadá při tom, co se bylo stalo Cidu Rui Diazovi, když královskému vyslanci před Jeho papežskou

svatostí stolicí byl rozbil a z církve za to jest vyobcován. Však statečný Rodrigo de Vivar proto přece ctným a statečným rytířem zůstal.

Mezi touto řečí byl, jak praveno, bakalář mlčky odjel. D. Quijote se chtěl podívat, je-li na těch mářách mrtvé tělo aneb ne; Sancho ale mu to nedopustil, řka: Pane, V. Milost skončila toto dobrodružství nebezpečné nade všechny jiné, co jich jsem viděl, šťastněji; ale ten lid, ačkoli přemožen a rozptýlen, mohlby se zpatovati, že jediný člověk je přemohl, a oni by zahanbeni rozhněvani mohli se vrátit, a nám za to dát notně na památku. Moje hovado je, jak sluší a se patří, opatřeno, hory blízko, hlad hrozný a nezbyvá nic, leč s Vaňkem se poradit a, jak se říká, s mrtvými do hrobu a živí po drobu.

Pobídnuv svého osla, prosil pána, aby jej následoval, kterýžto uznáváje, že Sancho má pravdu, beze vší odmluvy za ním se bral. A sotva že malý kus cesty mezi dvěma pahorky ujeli, octli se v prostranném a skrytém údolí, kdež se svých hovad slezli a Sancho náklad s osla svého složil. Rozhostění na zelené trávě snídali, obědvali, svatčili a večereli vše najednou, an jim hlad dobře ochutnával a oni rozličnou studenou pochoutkou, již páni duchovní, kteří neradi nuzně cestujou, na svého mezka byli naložili, žaludkům lahodili. Zatím ale potkala je jiná nehoda, nade kterou Sancho náramně se rmoutil; neměli totiž ani vína k pití ba ani vody do úst; vida však žízni trápený Sancho, že louka jest plna zelené a svěží trávy, pravil, co my v následující kapitole povíme.

KAPITOLA DVACÁTÁ

Není jinak, pane, než že tato tráva jest důkaz, že zde na blízku musí být nějaký pramen, nebo potok, který ji zvlažuje, a proto byloby dobře, kdybychom šli trochu dál a někde u vody tuto žízeň, co nás trápí a v skutku více než hlad bolí, uhasili.

Rada ta D. Quijotu se zalíbila a on ujav Rocinanta za uzdu a Sancho osla svého za ohlávku, na kteréhož byli zbytky od své večere naložili, počali po louce dále tápati, poněvadž pro temno noční nebylo ničeho viděti. Sotva ale byli sto kroků popošli, an silné hrčení vody zaslechli, jakoby s veliké a vysoké strže dolů padala. Hrkot ten je velice potěšil; pátrající na to, odkud přichází, uslyšeli nenadále jiný hluk, který jim a zvláště Sanchovi, odjakživa bojácnému a malomyslnému, radost nad nalezením vody pokalil. Uslyšeli totiž jakési podle taktu bušení a podivné přitom želez a řetězů řinčení, což jsouc provázeno divným hukotem vody, každé srdce, jenom ne D. Quijotovo, strachem by bylo naplnilo. Byla noc, jak praveno, tmavá, a oni právě se dostali pod nějaké vysoké stromoví, jehož listí mírným větrem jsouc pohybováno jaksi temně a strašlivě šumělo, takže samota, žízeň, tma, hukot vody a šust listí, vše to strach a hrůzu plodilo, zvláště když pozorovali, že ani buchot nepřestává, ani vítr se netiší, ani jitro neblíží a oni k tomu všemu ani místa neznali, kde se nalézají. Však D. Quijote puzen svým neohroženým srdcem vsedl na Rocinanta a vzav svůj štít a kopí zasadiv pravit:

Věziž, příteli Sancho, já jsem božím řízením v tomto železném věku se zrodil, abych tak nazvaný zlatý věk opět vzkřísil. Já to jsem, jež nebezpečnoství, velicí činové a hrdinné skutky očekávají; já jsem, pravím ještě jednou, ten, kterým má opět povstati rytířstvo kulatého stolu, oněch dvanáct francouzských Párů i oněch devět proslavených, kterýmž mají přijíti v zapomenutí Platírové, Tablantové, Olivantové a Tirantové, Febové a Belianisové s veškerým hejnem rytířů dobrodružných věku předešlého, a jenžto vykonám v tomto věku svém tak veliké a neobyčejné činy rekovství, že sebe skvělejší činy, jichž oni jsou dovedli, zatemni. Viz, věrný a poctivý můj zbrojnoši, tato tmavá noc, její neobyčejné ticho, dutý matný šumot

těchto stromů, hrozný hukot oné vody, která, zdá se, jakoby s měsícových hor padala a je trhala, a onen neustálý buchot, jenž uši naše tak proniká, to vše spolu a samo sebou je s to, naplniti bázní a strachem srdce samého Marsa a tím více onoho, kdo není zvyklý podobným případům a dobrodružstvím. A přece toto vše, co ti zde líčím, jsou pouhé vybidky a podněty mého ducha, takže srdce v prsou radostí mi skáče, potkati se s dobrodružstvím tímto, buď si ono sebe obtížnější. Pročež přitáhni trochu Rocinantovi podpínku, měj se dobře a tři dni tu na mne čekej. Déle ne; nebo pakli se v tom čase nenavrátím, můžeš se odebrat do naší dědiny zpět a tam odtud prokaž mi tu lásku, dojdi do Tobosa a vyříd' nevyrovnané slečně mé, Dulcinei, že jí oddaný rytíř umřel, podniknuv věci, které jej učinily hodna jejím slouti.

Slyše Sancho svého pána tak mluvit, dal se do usedavého pláče a pravil: Pane, já nepochopuju, proč V. Milost chce na toto hrozné dobrodružství se vydati; jeť nyní noc, nikdo nás tu nevidí, my můžeme se stranou dáti, a tomu nebezpečenství vyhnouti, třeba bychom i tři dny co pít neměli. Když nás nebude nikdo vidět, nebude nás nikdo za bojácné pokládat a k tomu jsem častokráte našeho faráře, jež V. Milost dobře znáte, kázati slychal, že kdo v nebezpečenství se vydává, v něm zachází. A také není radno Boha pokoušet a podnikat tak hrozný čin, z něhož není vyniknutí, leda zázrakem. S V. Milostí nebesa již dosti zázraků učinila, když vás od houpačky vyprostila, kterou jsem já přestáti musel, a zvítěziti vám dala nad toliku nepřáteli, co jich onoho nebožtíka provázelo. A pakliže toto vše tvrdé srdce vaše neobměkčí, ustrňte se a pomyslete, že, jak mile V. Milost ode mne odejdete, já tu strachem duši pustím. Já jsem opustil domov, zanechal ženu a děti a šel V. Milosti sloužit, protože jsem myslil něco získat a ne ztratit. Však protože, kdo stojí o cizé, přichází o své, přišel jsem já o svou celou naději; nebo, když již jsem nejpevněji doufat, že ten černý a prožluklý ostrov dostanu, který jste mi slíbil, vidím, že místo něho mne nyní chcete opustit na místě tak od světa vzdáleném. Pro jediného Boha, pane můj, neubližujte mi tak tuze a, pakliže V. Milost již od toho neupustí a tam se odvážíti chcete, odložte to aspoň až na ráno; nebo, jak mi ukazuje zkušenost, které jsem nabyl, když jsem býval pasákem, nemohou býti do svítání ani tři hodiny, neb tlama malého medvěda jest přímo nad našima hlavama a dělá půlnoc, když v rovné čáře s naší levou rukou je.

Jak můžeš, Sancho, pravil D. Quijote, vidět, jak ona čára jde, aneb kde

ona tlama neb týl medvědův stojí, jak pravíš, jelikož je noc tak tmavá, že na celé obloze ani hvězdičky vidět není?

To je pravda, odpověděl Sancho; ale strach má mnoho očí a vidí věci pod zemí, tím spíše tedy na nebi, a mimo to je věc jistá, že do dne již málo schází.

Ať si schází, co chce, pravil D. Quijote, nebo o mně nemá se říci, teď ani kdy jindy, že slzy a prosby mnou hnuly, abych odstoupil od povinného mravu rytířského, a proto, Sancho, již mlč; nebo Bůh, který mi dodal srdce k podstoupení tohoto nevidaného a hrozného dobrodružství, také o mé blaho se postará a tebe v tvém zármutku potěší. Ty jen upni Rocinantovi podpínku a zůstaň zde; neb já brzy se navrátím, živ nebo mrtev.

Vida Sancho toto konečné odhodlání svého pána a jak málo jeho slzy, rada a prosby u něho platily, umínil si k chytrosti útočiště vzít a, bude-li možno, jej přinutit, aby až do rána počkal. Pročež když koni podpínku přitahoval, chytře a tajně ohlávkou svého osla obě nohy Rocinantovi svázal, takže, když D. Quijote chtěl odjíždět, nemohl, protože kuň nemohl s místa se hnouti, leda hopky.

Vida Sancho, že nápad jeho se podařil, pravil: Hleďte, pane, nebesa pohnuta mými slzami a prosbami udělala, aby se Rocinante hnouti nemohl a, budete-li jej nutit, bodat a tlouci, rozhněváte osud a po hlavě dolů sletíte.

Quijote celý nad tím zoufal a čím více koně ostruhama zabodal, on tím méně s místa mohl; pročež, na ono spoutání ani trochu nepomysliv, uznal za dobré, upokojit se a počkati, až buď se rozední aneb Rocinante bude se hnouti moci. Myslíť s jistotou, že to odjinud a ne od Sanchovy chytrosti pochází, a proto tedy mu pravil: Když tedy, Sancho, nemůže Rocinante se hnouti, jsem já spokojen, až svítati začne, ačkoliv celý ten čas plakati budu.

I nebudete muset plakat, odpověděl Sancho; nebo já budu V. Milost až do dne povídačkami vyrážet, pakliže neráčíte se svléci a podle obyčeje dobrodružných rytířů na této zelené trávě se prospati, abyste se trochu zotavil na ráno a to strašné dobrodružství, které vás očekává.

Co to mluvíš o svlečení nebo o spaní? pravil D. Quijote; jsem já snad takový rytíř, abych si hovil, když nastává nebezpečnost? Spi ty si sám, nebo jsi jen k spaní zrozen, anebo dělej si, co chceš, a já učiním, jak uvidím, že se nejvíce s mým stavem srovnává.

Nehoršte se, V. Milosti, pane můj, odpověděl Sancho; vždyť jsem tolik neřekl. A přistoupiv k němu chytil se ho jednou rukou zpředu,

druhou ze zadu za sedlo, takže levé stehno pána svého objal, a ani na prst od něho vzdálit se neopovázil, jaký měl strach před buchotem neustále a střídavě se rozléhajícím.

Quijote mu pravil, aby tedy, jak slíbil, pro ukřácení chvíle něco povídal, a Sancho řekl, že hned začne, jak jen ty strachy trochu ho přejdou.

Já se ale přece seberu a budu vám povídat jednu historii, která, jestli ji dovedu a nikdo mne nevytrhne, jest mezi všemi historiemi ta nejkrásnější. A tedy dejte, V. Milosti, dobrý pozor, nebo již začínám: Ať si to bylo kdy a kde chtělo, užitek budiž každému, škoda tomu, kdo do ní leze; a nemyslete, V. Milosti, pane můj, že začátek, ježž staří svým rozpravám dávali, bývá jen tak leda bylo; nebo Říman Kato Zonzorinus pravil: škoda tomu, kdo do ní leze, a tato výpověď se tu právě výborně hodí, aby V. Milost si dala pokoj a nelezla nikam do neštěstí, nýbrž abychom se obrátili nazpátek, ješto nás nikdo nenutí jít tam, odkud na nás taková hrůza jde.

Pokračuj u své povídky, Sancho, pravil D. Quijote, a kam máme jeti, zanech mně na starosti.

Byl tedy, začal znovu Sancho, kdesi v Estremaduře jeden pastýř, čili raději kozák, protože kozy pásal, a ten pastýř čili kozák, jak jsem už povídal, jmenoval se Lope Ruiz, a ten Lope Ruiz byl zamilován do jedné pastýřky, které Torralva říkali, a ta Torralva byla dcera jednoho bohatého honáka, a ten bohatý honák —

Budeš-li takto svou historii povídat, Sancho, pravil D. Quijote, a pokaždé, co jsi řekl, opakovat, nebudeš ani za dva dny hotov; povídej pořádně a vypravuj jako rozumný člověk a, pakli ne, raděj toho nech.

Tak, jak já povídám, odpověděl Sancho, povídají se u nás všecky povídky, a já to jinak neumím a vy nebudete ode mne žádat abych nějaký nový způsob zaváděl.

Povídej si tedy, jak chceš, řekl na to D. Quijote, a poněvadž již osud tomu chce, že tě musím poslouchati, povídej dál.

Tak tedy, můj nejdražší pane, jak jsem již pravil, ten pastýř se zamiloval do pastýřky Torralvy, která byla holka nadělaná, silná a trochu mužskému podobná, nebo měla několik vousů, jakobych ji teď viděl.

Což jsi ji znal? pravil D. Quijote.

Já ji neznal, odpověděl Sancho, ale ten, co mi tu pohádku povídal, pravil mi, že to je tak jistá a skutečná pravda, že, až ji budu někomu povídat, směle mohu tvrdit a přísáhat, že jsem to všecko byl viděl. Ale než se doba s dobou sešla, spískal čert, který nikdy nespí a všecko splete, že pastýřova láska k pastýřce v nenávist a zlou vůli se proměnila. Příčina

toho byla, jak zlí lidé praví, že ona mu dala k hněvu jakousi příčinu, která skutečně přes míru a nedovolená byla. A od té doby začal pastýř ji tak nenáviděti, že, aby ji ani vidět nemusel, umínil si z oné krajiny odejít a tam se odebrati, kdeby jeho oči nikdy ji nespatriily. Torralva ale když viděla, že od Lopeho jest opovržena, tím více, než kdy prve, jej milovala.

To jest přirozená povaha ženských, pravil D. Quijote, že pohrdají tím, kdo je miluje, a milují toho, kdo jich nenávidí. Povídej dál, Sancho.

Stalo se, povídal Sancho, že pastýř svůj úmysl ve skutek uvedl a žena před sebou své kozy, táhl polmi estremadurskými do království portugalského. Když Torralva to viděla, šla za ním a podél pěšky a bosa pořád za ním táhla, s poutnickou holí v ruce a rancem na zádech, v kterém, jak se povídá, kus zrcadla, kus hřebenu a škatulku s líčidlem měla. Ale ať si nesla, co chtěla, já se teď nebudu o to hádati, a povím jenom, že prý onen pastýř se svým stádem přišel až k řece Quadianě, která právě tehda byla rozvodněna a z břehu vystoupila. Na té straně, odkud on přišel, nebylo ani lodí ani člunu, aniž koho, kdoby jej a jeho stádo na druhý břeh byl převezl, nad čímž prý on velice si nařikal, protože věděl, že Torralva již jest mu v patách a bezpochyby prosbami a slzami svými ho trápití bude. Však ohlížel se tak dlouho, až konečně jednoho rybáře, ale s tak malou loďkou uzřel, že toliko jenom jedna osoba a jedna koza do ní vejíti se mohla; přece ale s ním se umluvil a ujednal, aby jej a tři sta koz jeho přepravil. Rybář vstoupil do loďky a převezl jednu kozu, pak se vrátil a převezl druhou, opět se vrátil a převezl zas jednu. Počítejte, V. Milosti, ty kozy, které rybář převezl, nebo, jestli vám jedna z paměti vypadne, bude po pohádce a nebude možná slova více z ní povídat. Při tom byl břeh na druhé straně pln bahna a bláta, což rybáře v převážení velmi zdržovalo; on ale přece zas se vrátil pro jednu kozu, pak pro druhou a pak ještě pro třetí.

Řekni, že je všechny převezl, pravil D. Quijote, a nechod' pořád sem a tam, sic je ani za rok nepřevezeš.

Kolik je jich už převezeno? tázal se Sancho.

To sám čert ví! odpověděl D. Quijote.

Vida, co jsem vám povídal, abyste dobře počítal; nebo na mou duši teď je pohádce konec a já nemohu dál povídat.

Jak je to možná? odpověděl D. Quijote. Což je tak důležité pro tvou povídku, vědět, kolik koz je převezeno, abys, kdyby jedna v počtu scházela, dál povídat nemohl?

Ne, pane, to nikoliv, odpověděl Sancho; ale jak jsem se vás ptal, abyste mi řekl, kolik koz je už převezeno, a vy jste mi odpověděl, že nevíte,

vypadlo mi hned z paměti všecko, co jsem ještě měl vypravovat a bylo to v skutku tuze pěkné a hezké.

Tak tedy, pravil D. Quijote, je po povídce?

Tak jako po mé nebožce matce, odpověděl Sancho.

Já ti řeknu pravdu, pravil D. Quijote: tys povídal z brusu novou pohádku, povídku čili historii, žeby si to nikdo na světě nebyl pomyslíl, a takový způsob povídání a ukončení nikdo jak živ neslyšel a snad neuslyší, ačkoliv jsem já od tvé vtipnosti jinak neočekával. Ale já se nedivím, nejspíš, že to nepřestávající bouchání smysly ti pomátlo.

To všecko může být, odpověděl Sancho; ale co mé pohádky se týče, to dobře vím, že z ní nic neschází, nebo ona se tam končí, kde v počtu převezaných koz se chybí.

Pro mne ať se končí, kde chce, pravil D. Quijote; podívejme se raděj, může-li již Rocinante s místa.

I počal jej opět ostruhama bodati, on ale zase skákal a hnouti se nemohl; tak dobře byl svázán.

Zatím, snad že od chladna již nastávajícího jitra, anebo že Sancho něčeho obměkčivého byl se najedl, anebo že to přišlo snad docela přirozeně, což i nejspíše za pravé míti se musí, přišla mu vůle a chuť, něco vykonati, co zaň nikdo vykonati nemohl. Ale strach, kterého jeho srdce bylo plno, byl tak veliký, že on ani na nehet od pána svého se vzdáliti neosmělil; ale neučiniti, čeho mu se chtělo, byla věc velmi nemožná. Aby však přece poněkud slušně to vyvedl, rozvázal si pravou rukou, jíž se byl v zadu sedla držel, zticha a beze hřmotu řemínek, na kterém jedině kalhoty na hoře se držely, načež ony hned s něho spadly a jako pouta na lýtkách mu viseti zůstaly. Potom vyhrnul košili, co nejvíce mohl, a do povětří dvě tváře, které nebyly tuze skrovné, vysadil; však po této dle jeho mínění nejdůležitější přípravě k odbytí té hrozné nesnáze a úzkosti, napadlo mu něco horšího; nebo si zpomněl, že nebude moci beze hluku a hřmotu se vyprázdnit. I počal zuby zatínat, ramena křčit a co nejvíce ducha v sobě tajit, ale při všem tom namáhání přišlo přece chudákovi chvílemi, že musel trochu zarachotit, kterýž hřmot ale byl arci docela jiný, než ten, co mu strachy naháněl.

Quijote to slyšel a pravil: Co je to za hřmot, Sancho?

Nevím, pane, odpověděl on, musí to být něco podivného, nebo dobrodružství a neštěstí nikdy pro málo nezačínají.

Spustil zase a povedlo se mu to tak šťastně, že beze všeho hluku a hřmotu břemene svého se zbavil, které mu bylo tolik nesnáze nadělalo. Že

ale D. Quijote tak dobrý čich, jako zrak měl a Sancho tak blízko něho, ba na něm byl, že téměř rovnou čarou zápach na horu vystupoval, muselo i jej něco přes nos uhodit. On se zaň chytil a hlasem trochu huhňavým pravil: Mně se zdá, Sancho, že máš mnoho strachu?

Ba mám, odpověděl Sancho, ale po čem V. Milost teprv nyní to poznává?

Protože nyní neobyčejně voníš a sice ne ambrou, odpověděl D. Quijote.

Může být, pravil Sancho; ale to není má vina, nýbrž vaše, že mne vlečete v nečas v tato neobyčejná místa.

Poodejdi asi na tři nebo čtyry kroky dále, pravil D. Quijote pořád ještě se zacpaným nosem, a tam svou potřebu odbyd; nesmíš zcela zapomenouti, jakou vážnost jsi mi povinen, neb zajisté jen moje příliš důvěrné obcování s tebou je příčinou této nevážnosti.

Oč? pravil Sancho, že V. Milost myslíte, že snad jsem něco nedovoleného učinil.

Raděj, milý Sancho, odpověděl D. Quijote, to zase znova nerozdělávej.

V těchto a podobných rozmluvách pán i sluha jeho tuto noc trávili; vida však Sancho, že vždy více a více se rozednívá, velmi opatrně Rocinantovi nohy rozpjal a sobě spodky uvázal.

Ačkoli Rocinante nikoliv nebyl povahy plašné, přece, když se uvolněna pocítil, dělal, jakoby znova byl oživnul a vyhazovati začal, neb, abychom na cti mu neublížili, vypínati se neuměl. Vida tedy D. Quijote, že Rocinante již se hýbá, měl to za dobré znamení a myslil, že nyní čas, se hrozným dobrodružstvím tím se potkati.

Zatím se docela rozednilo, že zřetelně vše kolem bylo viděti, a D. Quijote spatřil, že jest mezi vysokými stromy kaštanovými, jež velmi hustý stín dělají; pozoroval též, že buchot onen posud nebyl přestal, ale odkud pochází, nevěděl. Proto tedy bez prodlení dal Rocinantu ostruhy a na novo se Sanchem se louče, velel mu, aby nejdéle tři dni naň čekal, jako byl již před tím mu řekl, a aby, pakli v tom čase se nevrátí, byl jist, že Bohu se zlíbilo, aby on v tomto nebezpečném dobrodružství dny svého života dokonal. Nařídil mu opět, jaké vzkázání a poselství od něho slečně Dulcinei donéstí má, a co jeho mzdy se týče, aby neměl starosti, jelikož on byl, prvé než ze své dědiny vyjel, svou poslední vůli zařídil, dle které slušné odměny dojde za všechen čas, co u něho byl sloužil. Pakliže ale Bůh jej

z tohoto nebezpečství zdráva a bez úrazu vyvede, že bude moci onoho slíbeného ostrova úplně jist býti.

Slyše Sancho zase tuto truchlivou řeč svého pána dal se znovu do pláče a umínil si, že ho neopustí, dokud on to podniknutí docela nepřestojí a neukončí. Z tohoto pláče a šlechetného úmyslu soudí spisovatel této historie, že musel Sancho býti z dobrého rodu neb aspoň staré křesťanské krve. Úmysl ten jeho pána trochu pohnul, nikoliv ale tak, aby na sobě nějakou slabost byl znáti dal; nýbrž on co nejbedlivěji své pohnutí ukrýváje, počal jeti v onu stranu, odkud, jak mu se zdálo, buchot přicházel. Sancho jej pěšky následoval, veda jak obyčejně za ohlávku své hovádě, stálého svého průvodčího v štěstí i neštěstí. Když hodný kus cesty oněmi kaštany udělali, vypadli na jakýsi palouk u paty vysokých skal, s nichž veliký proud vody se vrhal, se rozkládající, na kterém několik bídných chatrčí spíše zříceninám než chyžím podobných stálo a z kterých, jak seznali, hřmot a hluk onoho neustálého buchotu pocházel. Rocinante se z toho hřmotu a hluku děsil, ale D. Quijote jej ukrotil a zvolna k oněm stavením se blíže s celým srdcem své slečně se poroučel a ji vzýval, aby v této hrozné době a strašném podniknutí mu přispěla; pánubohu se přitom také poručiti nezapomněl. Sancho se ho nespustil a co mohl krk i zrak skrze nohy Rocinantovy napíнал, je-li už něco vidět, co mu tolik strachu a úzkosti dělalo. Ještě asi sto kroků dále popošli, a když za roh zašli, pravou a jedinou příčinu onoho hrůzozvukého a pro ně děsného hřmotu, který po celou noc tolik strachu jim byl naháněl, spatřili. Bylo to — pakliže, laskavý čtenáři, z hněvu a mrzutosti jsi to již neuhodl — šest valchových stoup, a ty svým střídajícím-se bušením hřmot ten působily.

Když D. Quijote spatřil, co to jest, oněměl a téměř celý ztrnul; Sancho se naň díval, jak má hlavu svěšenou na znamení svého zahanbení. Také D. Quijote na Sancha pohlédl a viděl, jak tváře má nadmuté a hubu plnou smíchu, že sotva jej utajiti může; i nemohl vzdor své zasmušilosti sám nad ním smíchu se zdržeti. Když Sancho viděl, že pán sám začal, spustil tak, že oběma rukama musel za břicho se držeti, aby neprasknul. Několikrát přestal, ale vždy zase s takovou silou chechtat se začal, že D. Quijote již klíti počíнал, zvláště když jako s posměchem spustil: Věz, milý Sancho, já jsem Božím řízením v tomto železném věku se narodil, abych tak nazvaný stříbrný anebo zlatý věk opět vzkřísil; na mne čekají nebezpečí, velicí činové a hrdinné skutky. A tu opakoval celou neb aspoň větší díl řeči D. Quijotovy, když byl poprvé strašlivé to bouchání zaslechl.

Vida ale D. Quijote, že Sancho s ním žerty si tropí, rozhorlil a

rozhněval se tak, že napřáhnuv kopí dvě rány mu zasadil, které kdyby byl on dostal do hlavy místo do zad, D. Quijotovi mzdu za službu bylby ušetřil, leč kdyby dědicové o ní byli se hlásili.

Sancho vida, že za svůj žert takovou opravdu tržít, v strachu, aby toho nebylo více, s velikou ponížeností pravil: Nehněvejte se V. Milosti, vždyť já na mou čest jenom žertuju.

Však proto, že ty žertuješ, nežertuju já, ty smíšku! odpověděl D. Quijote. Myslíš, že kdyby místo těch stoup bylo to nějaké nebezpečné dobrodružství bývalo, žebych nebyl měl srdce, je podstoupit a vyvést? Či mám snad já, rytíř, znát a rozeznávat umět zvuky a vědět, jsou-li od valch, nebo ne, ježto jsem snad a opravdu valchu jak živ neviděl, jako ty, sprostý sedláku, mezi takovou luzou narozený a vychovaný? A jenom udělej, ať se těch čest stoup obrátí v šest velikánů a postav je jednoho po druhém anebo všechny najednou proti mně a neporazím-li je všechny, můžeš dle libosti mi se vysmát.

Už se to nikdy nestane, milostpane, pravil Sancho; nebo já uznávám, že jsem si smíchem trochu nezbedně počínal. Avšak, řekněte mi, V. Milosti, jelikož jsme nyní zase spolu za dobré, — a, kéžby vás Pánbůh ze všech dobrodružství, ježkoli nás potkají, tak šťastně a bez úrazu, jako z tohoto vyvedl! — nebylo-li a není-li to posud k smíchu, když si zpomeneme, co za hrozné strachy jsme vystáli, alespoň já, neb o vás vím, že jich neznáte, aniž, co úzkost a hrůza jest, víte?

Já nezapírám, pravil D. Quijote, že, co nám teď se přihodilo, bylo k smíchu; avšak nestojí to za to, abychom to komu povídali, nebo nejsou všickni lidé tak moudří, aby pravého smyslu se nechybili.

Aspoň V. Milost, odpověděl Sancho, mne svou píkou nechybila, ačkoliv jste po mé hlavě mířil a, díky Bohu a mému rychlému sehnutí, toliko má záda zasáhl. Ale už se stalo a všechno zas se zahojí a říkávají, že metla vyháni děti z pekla. A mimo to, když velcí páni služebníka pokárají, dají mu za to pak ňáké spodky; já sic nevím, co se dávává po výprasku, ale nejspíše snad od dobrodružných rytířů nějaký ostrov nebo království na pevné zemi.

Dost možná, pravil D. Quijote, že vše, co pravíš, také skutečně se vyjeví; zapomeň tedy, co se již stalo, a pomysli, že prudké vášně nejsou v moci člověka, buď od nynějška opatrnější a střez a chraň se opovážlivě se mnou mluvití. Nebo, co jsem byl knih rytířských četl, a je jich bez počtu, nenalezl jsem nikde, žeby zbrojnoš který se svým pánem tak byl mluvil, jako ty semnou a sice k veliké tvé i mé škodě; tvé, že mne máš

u malé vážnosti, mé, že si větší vážnosti nedodávám. Tak o Gandelinu, zbrojnoši Amadisa de Gaula, který hrabětem prvního ostrova se stal, čte se, že vždycky se svým pánem s čapkou v ruce, sklopenou hlavou a tělem po turecku nakloněným mluvíval. A co mám říci o Gasabalu, zbrojnoši D. Galaorovu, který byl tak mlčelivý, že na svědectví o jeho znamenité a podivu hodné mlčelivosti v celé oné tak veliké, jako pravdivé historii, jméno jeho jenom jedenkrát přichází. A z toho ze všeho, co jsem ti nyní pověděl, následuje, Sancho, že je třeba činit rozdíl mezi hospodářem a pacholkem, pánem a služebníkem, rytířem a zbrojnošem; pročež ode dneška a budoucně ať spolu s větší vážností jednáme, aniž spolu jakých žertů mějme. A byť i já na tebe jakkoli se osopil, pušť to mimo se, snes to trpělivě a ani nemukej; milosti a dobrodiní, jež jsem ti byl přislíbil, přijdou svým časem a, nepřijdou-li, aspoň, jak jsem již pravil, tvá mzda tě nemá minouti.

Všecko je dobře, pravil Sancho; ale já bych rád věděl, kdyby snad k oněm milostem nepřišlo a při mzdě zůstat se muselo, mnoholi tenkrát zbrojnoš dobrodružného rytíře si vysloužil, a zdali se ujednávali na měsíce nebo na dny, jako zedničtí nádenníci?

To tuším ne, odpověděl D. Quijote; nebo oni zbrojnoši nesloužili nikdy ze mzdy, alebrž z milosti svých pánů. Že jsem já ve své poslední vůli doma učiněné tvou mzdu ti vytknul, stalo se proto, kdyby se nám něco přihoditi mělo, nebo já ještě nevím, jak za tohoto bídného věku naše rytířství se daří, a nerad bych, aby pro nějakou maličkost má duše na onom světě snad trpěti musela. Neníť, milý Sancho, stavu nebezpečnějšího nade stav dobrodruhů.

To je pravda, řekl Sancho, nebo pouhý buchot stoup byl s to uděsit a znepokojit srdce tak statečného dobrodruha, jako jest V. Milost; nyní ale můžete být jist, že svých úst nerozvážu, abych z vašich záležitostí žert si tropil, nýbrž toliko, abych V. Milost co pána a velitele svého ctil.

Takto, odvětil D. Quijote, budeš dlouho živ na zemi, nebo po rodičích pány nejvíce ctíti sluší.

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ

V tom začalo trochu přšet a Sancho by rád byl do valchy se schoval, ale D. Quijote pro předešlé zklamání takovou ošklivost k ní dostal, že nižádným způsobem tam vkročiti nechtěl. Dali se tedy v pravo a jinudy, než byli den před tím jeli. Záhy na to shlédl D. Quijote jeti člověka, který měl na hlavě něco, jež co zlato se třpytilo; i hned obrátil se k Sanchovi a pravil: Mně se zdá, Sancho, že není přísloví, aby nebylo pravdivé; neb jsou to průpovědi ze zkušenosti vzaté, a zvláště pak ono, jež praví: Nikdy nebylo tak zle, aby zas nebylo dobře. To pravím proto, že, ačkoli nám osud včera bránu zavřel, kterou jsme hledali, a nás oklamal, nyní nám ji nenadále k jinému slavnějšímu a jistějšímu dobrodružství otvírá, takže nedovedu-li já vyvážnouti, má vina to bude, kterou ani na to ani na ono nebudu moci svěsti. Věz, pakliže se nemýlím, že někdo k nám se blíží, jež má na hlavě Mambrinovu přílbici, na kterou, jak víš, jsem byl přísahal.

Považte dobře, V. Milosti, co mluvíte, a ještě lépe, co činíte, řekl Sancho; nebo nepřál bych, aby to zase byly valchy a nám smysly docela nezvalchovaly a neztloukly. Jdi k čertu, chlape, odpověděl D. Quijote; copak má přílbice podobu s valchami?

Já nevím, odpověděl Sancho; ale kdybych směl mluvit, jako jsem jindy mluvíval, namluvil bych vám toho tolik, že by V. Milost uhlídala, že se mýlí v tom, co povídá.

Jak se mohu v tom mýlit, ty zrádný pochybo? pravil D. Quijote; anebo nevidíš tamhle rytíře, jež na svém hnědouši k nám se blíží, a na hlavě žlutou přílbu má?

Já nevidím nic jiného, odpověděl Sancho, než člověka na oslu sedivém, jako jest můj, a že má na hlavě něco blysknavého.

Však to jest právě ona přílbice Mambrinova, pravil D. Quijote, a odejdi odemne a nech mne s ním samotna a uhlídáš, jak v kratičkém čase toto dobrodružství skončím a té tak žádoucí přílbice dobudu.

Já milerád se vyhnu, odpověděl Sancho, ale jak pravím, dej Bůh, aby to šťastněj dopadlo, než s těmi valchami.

Já ti už řekl, chlape! pravil D. Quijote, abys o těch valchách ani

nemukal, sice ti přísáhám, a můžeš mít na tom dosti, že z tebe duši vyvalchuju.

Sancho umlknul, aby pán nesplnil přísahu, která jej tak zkrotila, jakoby do něho byl střelil.

S tou přílbici, koněm a rytířem, jež D. Quijote viděl, bylo to takto: V oné krajině byly dvě vesnice, z nichž jedna menší neměla ani lékárny ani lazebníka, což obojí v druhé nedaleko bylo; musel tedy lazebník i menší ves obsluhovat a měl tam právě jednomu nemocnému žilou pustit a někoho oholit. Jel tedy milý lazebník se svou mosaznou holičskou mísou a náhoda chtěla, že právě pršet začalo, a on, aby si klobouk, bezpochyby nový, nezkalil, dal si na hlavu mísu, která byla vyčištěna a na půl míle se svítila. Jel na šedivém oslu, jak Sancho byl pravil, a proto zdálo se Donu Quijotovi, že to je bělouš a rytíř se zlatou přílbicí; neb on vše, co viděl, na své pošetilé rytířství a nešťastnou myšlénku obracel. Když viděl, že chudák jezdec k němu se blíží, nedav se s ním ani do řeči, úprkem namířeným kopím naň hnal a nazkrze jej probodnouti mínil. Však když již k němu dojížděl, zvolal: Braň se, otrocká duše, anebo dobrovolně mi vydej, co vším právem mi náleží. Lazebník vida bez nadání, jak se tento přízrak naň sype, celý se uleknul a, nemoha jinak ráně kopí se vyhnouti, s osla dolů spadl, načež, sotva že na zem dopadl, rychleji než kamzík se vzhopil a rovinou utíkatí začal, žeby ani vítr nebyl ho dohonil. Mísa zůstala na zemi a D. Quijote byl s ní spokojen, pravě, že ten pohan dobře byl se potázal, jako bobr, který, když vidí se od honců stihána, všecko to zuby rozkouše a rozhryže, proč, jak z přirozeného nadání ví, jej pronásledujou.

Poručil Sanchovi, aby přílbici zdvihl, kterýžto vzav ji do rukou, pravil: Na mou věru, je to pěkná mísa a stojí bratru za tolar. Když ji podal pánovi, dal si ji on hned na hlavu a s jedné strany na druhou ní toče, hledal hledí a, nemoha je najíti, pravil: Zajisté tento pohan, na jehož míru se tato přílba kovala, měl hrozně velikou hlavu, a co ještě horšího při tom, že polovička přílbice schází.

Slyše Sancho mísu přílbicí jmenovat, nemohl se smíchu zdržet; avšak přišla mu pánova hněvivost na pamět a on u prostřed proudu se zamlčel.

Čemu se směješ, Sancho? optal se D. Quijote.

Já se směju, odpověděl on, a myslím si, jak velikou hlavu to ten pohanský pán této přílbice míti musel, protože vypadá, jako náká bradýřská mísa.

Víš, co si myslím, Sancho? Tato pověštná přílba musela jakousi divnou náhodou dostat se do rukou někomu, kdo její cenu neznal a si ji

vážít neuměl; hlupák viděl, že je z nejryzejšího zlata, a nejspíš že druhou polovici rozpustil a k svému zisku upotřebil a z druhé polovice tohle udělal, co, jak pravíš, jako bradýřská mísa vypadá. Však, buď jak buď, já ji mám a ona nehoda u mne nikoli její cenu nezmenší, a jak mile jen v nejprvnějším místě zbrojře najdeme, dám si ji zpravit a sice tak, že ji ani ona nepředčí, kterou bůh kovářů bohu války byl učinil a ukoval. Zatím budu ji nosit, jak se dá; nebo lepší něco nežli nic, a ona mne bude ještě dost chránit, kdyby mne zase někdo kamenovati chtěl.

To bude, pravil Sancho, pakli ji prak neprorazí, jako V. Milosti zuby, když vás v bitvě s těma vojsky pozdravovali a kamenovali a vám džbán s tím požehnaným balsámem, po kterém jsem vnitřnosti vydávati mohl, roztřískali.

Jeho ztráta mne tuze nebolí, pravil D. Quijote, nebo jak víš, znám naň recept z paměti.

Já také, doložil Sancho; kdybych ale ho kdy dělal, jak živ ho neokusím, byť by to i moje poslední hodinka byla. Však já se budu míti na pozoru, abych ho nemusel potřebovat, nebo všemi pěti se vystříhám, abych nebyl bit, aneb koho bil. Co se oné houpačky dotýče, neříkám ničeho; nebo takovým nehodám je těžko se vyhnouti a, když přijdou, nezbývá nic jiného, leč ramenoma pokrčit, si povzdychnout, oči zamhouřit a jít kam osud neb poslamka vede. — — Ale račte mi V. Milosti říci, co s tím koněm počneme, který na chlup jako šedivý osel vyhlíží, a tu zůstal po tom Martinovi, jež V. Milost byla skolila a který, vzav nohy na ramena, s Vaňkem se potázal a dozajista nikdy více proň se nevrátí? Na mou věru je to hezký osel.

Já nikdy, řekl D. Quijote, svých přemožených neobírám, aniž jest to způsob rytířský, koně jim odjímat a je opěšat, leda byl-li vítěz o svého koně v pútce přišel. V případě tom jest dovoleno, koně přemoženého co kořist z boje spravedlivého si vzíti. Nech tedy, Sancho, toho koně, osla nebo začkoli ho máš, a když jeho pán uhlídá, že jsme ho zde nechali, vrátí se proň.

Bůh ví, jak rád bych si ho vzal, odpověděl Sancho, aneb za tohohle, který se mi nezdá tak dobrý býti, vyměnil. V skutku, ty rytířské zákony jsou tuze přísné, jelikož ani osla za osla vyměnit nedovolují; ale prosím V. Milosti, smím-li aspoň nádobí vyměnit?

O tom nemám jistoty, odpověděl D. Quijote, a v pádu pochybnosti, až do lepšího přesvědčení se, myslím, abys si je vyměnil, když je potřebuješ.

Zatím co jeli, pravil Sancho svému pánu: Milostpane, račte mi dovoliti, abych s vámi trochu pohovořil; neb od té doby, co jste mi ten trpký příkaz mlčelivosti dal, shnilo mi mnoho věcí v žaludku, a teď mám tam právě jednu a nerad bych, aby na zmar přišla.

Pověz ji tedy, pravil D. Quijote, ale buď stručný ve své řeči, neb dlouhá nikdy nebývá příjemná.

Povím vám tedy, pane, začal Sancho, že jsem tuhle několik dní přemýšlel, jak málo užitku z tohoto dobrodružení pochází, jelikož V. Milosti po těchto pouštích a křižovatkách jezdíte, kde, kdyby jste sebe nebezpečnější věci podniknul a vyvedl, nikdo je nevidí, aniž o nich zví, takže u věčné neznámosti zůstanou, na škodu úmyslu V. Milosti a skutečné zásluhy. A proto tedy myslím, že by bylo lépe, — však jak V. Milost za lepší uznáte — abychom šli k nějakému císaři do služby, nebo k nějakému knížeti, který právě vojnu vede, a tamby mohla Vašnost ukázat svou výbornost, statnost a ještě lepší rozšafnost. Neb až by to pán ten, jemuž bychom sloužili, uhlídal, muselby nás oba podle zásluhy odměniti a tamby také i někdo se našel, kdoby pro věčnou památku činy V. Milosti sepsal. O svých ani nemluvím, protože nevyňiknou z mezí zbrojnošských; ačkoli mohu říci, že, je-li to v obyčeji popisovat v románech činy zbrojnošů, moje také pozadu nezůstanou.

Ty nemluvíš špatně, Sancho, odpověděl D. Quijote; však než přijde k tomu, jest třeba jezdit světem, jako na zkušenu, hledati dobrodružství a jich podnikáním jméno a pověst si získati, tak aby, když přijede k hradu některého velkého mocnáře, byl rytíř pro své činy znám, aby, jakmile ho do bran města vjížděti kluci uhlídají, hned všickni za ním běželi, volajíce: Hle, to je rytíř slunce, hada aneb jiného znaku, pod kterým byl velkých činů dovedl. To jest ten, řeknou, co v slavném boji přemohl velikána Brokabruna náramné síly, ten, co vysvobodil zakleného velikého mameluka perského, který asi devět set let byl v zakletí trval, a ode rtu ke rtu půjde chvála jeho činů, ažpak na povyk kluků a ostatního lidu přistoupí král k oknu svého královského paláce, a jakmile rytíře spatří, poznav jej po znaku nebo zbrani, dojistá zvolá: Vzhůru! ať všickni rytíři, co jich na hradu mém, jdou vstříc květu veškerého rytířstva tamto přicházejícímu. Na jeho rozkaz vyjdou všickni a on sám vyjde mu až do půli schodů naproti, vroucně ho obejmě a políbením na tvář uvítá: nato hned povede ho do komnaty paní královny, kdežto rytíř i princeznu její dceru nejkrásnější a nejmýšlnější slečnu z celého světa nalezne. Tu hned okamžikem se stane, že oči její na rytíře padnou, on s nimi se potká a již

jeden druhému božskou a nadlidskou bytostí se zdá, aniž jim je možno, nechytit a nezaplést se v pevnou síť lásky, a oni k veliké bolesti svých srdcí nevědí, jakby mohli spolu mluvit a tíseň a city své sobě vyjevit. Odtud ho nejspíše do nějaké skvostně ozdobené komnaty dovedou, kde zbroj mu sňavše přinesou bohatý plášť šarlatový, jímž om se oděje, a, vypadali ve zbroji pěkně, taktéž, ano pěkněji, po domácku vyhlíží. Pak večeří s králem, s královnou a její dcerou, kde nikdy očí svých s ní nespouští, tajmo před přítomnými na ni pohlížeje, a ona taktéž s rovnou opatrností činí, ješto, jak jsem byl pravil, jest to slečna velmi počestná. Hostina se ukončí a tu náhle vstoupí dveřmi do sálu šeredný a maličký trpaslík s krásnou dámou, která mezi dvěma obry za trpaslíkem kráčí a jakési dobrodružství od jistého prastarého kouzelníka určené podniknouti ukládá, které, kdo prý vykoná, nejlepším rytířem slouti bude. Tu král rozkáže, aby všichni, co jich zde, o to se pokusili, a nikdo to nepodnikne a nevyvede, než rytířský host k nemalému rozmnožení slávy svojí, nad čímž princezna vysoce vzplesá, a za šťastnou a hojně odměněnou se pokládá, že byla k tak vznešenému předmětu myšlénkami svými přilnula. Náhodou má ten král, kníže anebo kdo jest, velmi velikou vojnu s druhým taktéž mocným, jako je sám, a rytíř host jej prosí, když byl již několik dní při dvoře pobyl, o dovolení, aby mu v té válce mohl sloužiti. Král s velikou ochotností svolí a rytíř mu za tu milost zdvořile ruku políbí. Ještě té noci rozloučí se se svou princeznou skrze mříž v okně její ložnice, kudy již mnohdykráté byli spolu rozmlouvali, za prostřednictvím jedné komorné, které princezna velmi důvěřovala; on vzdychá, ona omdlévá, komorná přináší vodu a bojí se velice, protože již ráno se blíží a onaby nerada pro čest své slečny, aby byli vyzrazeni. Posléz přijde k sobě a podá rytířovi mříží své bělostné ruce, jež on celé zulíbá a v slzách ukoupá; umluví mezi sebou, že si budou zprávy dávat i o svých dobrých neb zlých příhodách. Princezna jej prosí, aby, co možná, neprodléval, a on jí to s mnohými přísahami přislíbí. Opět jí ruce libá a s takým citem s ní se loučí, že div mu srdce nepukne. Odtud jde do své komnaty, vrže se na lůžko, nemůže spáti bolestí nad rozchodem, přivstane si velmi časně a jde se poručit králi, královně a princezně; tu ale se dozví, že princezna je churava a návštěvu přijmouti nemůže. Rytíř si myslí, že to jest zármutkem nad jeho odchodem, srdce mu puká a on málem by se svou bolestí prozradil. Ona důvěrná komorná je na blízku a vše to pozoruje; jde to povědít slečně, která ji s pláčem přijme a praví, že nejvíce lituje, že neví, kdo její rytíř je a je-li z rodu královského anebo ne. Komorná ji ujišťuje, že takých způsobů, takové dvornosti a udatnosti,

jakých byl rytíř dokázal, není leč královská a vysoce vznešená osoba schopna; tím ona, ubožátko, se potěší a hledí, aby rodičům na sobě ničeho znáti nedala, až pak po dvou dnech opět u veřejnost vyjde.

Rytíř byl již odjel, bojuje u válce, přemůže nepřitele králova, dobude mnoho měst, vítězoslaví ve mnohých bitvách, vrátí se ke dvoru, sejde se s princeznou tam, kde obyčejně, a umluví se, žádat ji za manželku v odměnu své služby. Král ale mu ji nechce dát, protože neví, kdo jest; však buď unešením a nebo nějakým jiným způsobem stane se princezna přece jeho manželkou a starý král přešťastným pantatou, protože pak se doví, že rytíř ten jest syn mocného krále, aniž vím odkud, jelikož země ta ani na mapě není. Otec umře, princezna je dědičkou a rytíř se stane králem s dvěma tituly. A tu přijde doba odměny zbrojnošovi a všem, kdo mu byli při vstoupání na tento vysoký stupeň pomáhali; on ožení zbrojnoše s jednou komornou princeznicou bezpochyby onou tajemnicí jejich lásky a dcerou jednoho znamenitého vévody.

To si dám líbit a vším právem, doložil Sancho; já si to budu dobře pamatovat, až všechno to se splní na V. Milosti, totiž na rytíři truchlivé postavy.

Nepochybuj o tom, Sancho, odpověděl D. Quijote; nebo právě takovým způsobem a tou cestou, jak jsem povídal, stávali a stávají se dobrodružní rytíři císaři a králi. Teď jenom třeba hledět, který křesťanský nebo pohanský král vede vojnu a má krásnou dceru, ačkoliv na to pomýšlet jest ještě dost času, poněvadž, jak jsem ti pravil, dříve jest zapotřebí, povést si dobytí a potom teprv ke dvoru se obrátit. Mimo to ještě také něco mi schází; nebo dejme také i tomu, žeby se nalezl král, který má vojnu a krásnou dceru a žebych já došel znamenité, neobyčejné pověsti po celém světě, nevím, dalo-liby se najíti, že pocházím z rodu královského, neb že jsem aspoň blízký strýc nějakého císaře, siceby mi nechtěl král dát dceru svou za ženu, kdyby se to nedokázalo, byťby činové moji toho zasluhovali. A pro tento nedostatek obávám se, abych snad nepřišel o to, co moje ráme slavně mi bylo vydobylo. Pravdat ovšem, že jsem šlechtic známého rodu, majetný a usedlý s pěti sty sueldů ročního důchodu a možná, že spisovatel, který někdy mé činy skládati bude, tak dalece můj rod a původ vysvětlí, že se shledá, že v pátém neb šestém kolenu od krále pocházím. Nebo ti musím pověděti, Sancho, že jsou na světě dvojí rodové: jedni, co svůj původ odvodí a mají od knížat a mocnářů, které ale čas znenáhla tak ztenčil, že jako pyramidy v jednom punktu se tratí; druzí vzali počátek od lidí sprostých a stoupali pořád a pořád, až vysokými pány se

stali, tak že ten jest mezi nimi rozdíl, že jedni bývali, čím již nejsou, a druzí nyní jsou, čím někdy nebývali. A možná, že já jsem z oněch prvnějších a že až můj vysoký a slavný rod se dokáže, snad král, můj nastávající tchán, tím se spokojí. A pakli ne, bude mne princezna tak milovat, že vzdor svému otci, byťby i jistotně věděla, že jsem vodákův syn, za muže a manžela mne pojme. A nestane-li se to, unesu ji a někam s ní ujedu, až čas nebo smrt hněvu rodičů konec učiní.

Na to se výborně hodí, pravil Sancho, co jistě šelmy praví: Nepros se, kde si můžeš sám vzít, ačkoli by se ještě lépe dalo říci: Raděj krást, než u dobrých lidí žebrat. Nebude-li totiž pan král, V. Milosti tchán, chtít se dát pohnouti a princeznu vám vydati, nebude jiné pomoci, jak V. Milost pravíte, leč mu ji ukrást a zanést. Bohužel ale, že zatím, než se smíříte a vy pokojně konečně na trůn dosednete, chudák zbrojnoš bude muset, co darů jemu naslibovaných se týče, zuby sušit, leda-li ona komorná prostřednice, která se jeho chotí má stát, též s princeznou neuteče a bídný osud jeho mu snášeti nepomůže, až s ním Pánbůh jinak naloží. Pán jeho bude snad moci mu ji hned za řádnou ženu dáti.

To ho nemůže minout, pravil D. Quijote.

Inu, buď si již jakkoli, odpověděl Sancho, oddejme se toliko do vůle Boží a nechme osud běžeti, ať nás přivede, kam sám bude chtít.

Dejžto Pánbůh, řekl D. Quijote, jak já si žádám, a aby to bylo k tvému dobrému; sprostým budiž ten, kdo sám za sprostého se pokládá.

Amen! odpověděl Sancho; já jsem ze starokřesťanského rodu a na tom dosti, abych mohl se státi hrabětem.

To si myslím, pravil D. Quijote, a kdybys jím i nebyl, nic by to nedělalo, nebo až se stanu králem, budu ti snadno moci dáti urozenství, aniž budeš muset si je koupit neb některak za ně služby mi konat. A když tě učiním hrabětem, budeš hned šlechticem a každý bude muset Milostí tě jmenovat, sice by toho musel pykat.

A třebaš, odpověděl Sancho; však já dovedu pána dělat. Nebo na mou věru, pane, já byl poselákem u jednoho bratrstva a poslovský šat mi tak slušel, že každý říkal, že bych mohl býti obecním syndikem. Což až se navléknu v knížecí šaty a oděju zlatem a perlami, jako nějaký cizozemský hrabě? Dojista, že na sto mil budou lidé chodit, na mne se dívat.

Budeš dobře vypadat, pravil D. Quijote, ale budeš muset si trochu vousy oholit; nebo jak je máš dlouhé, rozčuchané a nepořádné a nebudeš-li aspoň obden břitvou je holit, bude na půl míle již vidět, kdo jsi.

Toho nebude třeba, pravil Sancho; nebo já si vezmu lazebníka, který,

když bude třeba, také za mnou co podkoní za velikými pány bude muset chodit.

Ale jak pak ty víš, tázal se D. Quijote, že velcí páni za sebou své podkoní mívají?

Já vám to povím, odpověděl Sancho. Před léty jsem byl asi měsíc v hlavním městě a tu jsem viděl, jak jeden maličký člověk, o kterém se pravilo, že je veliký pán, se procházel a jiný člověk na koni pořád za ním jezdil, tak jakoby v skutku jeho ocasem byl. Já se ptal, proč ten člověk s tím druhým zároveň nejede, ale vždy jen za ním: odpověděli mi, že to jest jeho podkoní, a že jest to obyčej velikých pánů, takové lidi za sebou vlíkatí. Od těch dob to dobře vím a posud jsem to nezapomněl.

Máš skutečně pravdu, řekl D. Quijote, a ty můžeš také svého lazebníka mívat, neb obyčej nepovstaly všechny najednou aniž jsou jednou dobou vymyšleny, a ty můžeš býti ten první hrabě, za kterým lazebník bude chodívat. A mimo to holení brady zasluhuje větší důvěry, než sedláni koní.

Co lazebníka se týče, pravil Sancho, to nechte mně na starosti a V. Milost sama račte hledět, abyste se stal králem a mne udělal hrabětem.

Stane se, odpověděl D. Quijote a pozdvihnuv očí spatřil, co v následující kapitole se bude povídat.

KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ

Cide Hamete Benengeli, arabský a mancheský spisovatel, vypravuje v této převážné, veleslavné, roztomilé, utěšené a důvtipné historii, že po oné ku konci dvacáté první kapitoly pověděné rozmluvě sloutného D. Quijote de la Mancha s jeho zbrojnošem Sanchem Panzou D. Quijote očí svých pozdvihнул a spatřil, an cestou, kudy jeli, asi dvanáct lidí přichází, kteří všickni za krky jako zdrávasy na veliký řetěz byli navlečeni a na rukách spoutáni. Spolu s nimi jeli také dva na koních a dva šli pěšky; jezdci měli ručnice v rukou a pěší každý meč a píku.

Když je Sancho shledl, pravil: Totě řetěz galejních otroků, kteří z králova rozkazu na galeje jíti musejí.

Co, že musejí? otázal se D. Quijote; je možná, aby král mocí někoho nutil?

To já nepovídám, odpověděl Sancho; ale že to jsou lidé, kteří pro své zločiny za trest na galeje ke královské službě jsou odsouzeni.

Přece, pravil D. Quijote, ať je to, jak chce, tito lidé jsou násilím vedeni a nejdou dobrovolně.

Takt jest, odpověděl Sancho.

A z té příčiny tedy, pravil jeho pán, jest právě vhod, abych já svou povinnost konal, násilí toto přetrhl a těm nebohým ku pomoci přispěl.

Považte, V. Milosti, pravil Sancho, že právo, jež sám král dal, takovýmto lidem ani křivdu ani násilí nečiní, nýbrž za jejich zločiny je trestá.

V tom jich ona sprež galejních vězňů došla a D. Quijote se jal velmi zdvořilými slovy jejich strážníky žádati, aby byli tak dobří, zprávu mu dali a příčinu pověděli, proč takovýmto způsobem je vedou.

Jeden z jízdných strážníků odpověděl, že to jsou galejní vězňové, lid Jeho královské Milosti, jdoucí na galeje; na tom že dosti a jemu netřeba více věděti.

Já ale, odpověděl D. Quijote, přece bych rád věděl, jaká jest u každého zvlášť příčina této nemilosti, a přidal k tomu jiných podobně zdvořilých slov, jen aby je pohnul, by mu na žádost jeho odpověděli.

Na to druhý jezdec pravil: Ačkoliv máme s sebou opis a ztvrzení rozsudku všech těchto bídníků, není teď kdy, zdržovati se jich vyndaváním a čtením. Jděte pane, a ptejte se jich samých na to a oni vám to povědí, budou-li chtít. Však oni rádi to učiní; nebo tento lid o svých šelmovstvích rád vypráví.

S tímto dovolením, kteréby D. Quijote sám si byl vzal, kdyby mu je nebyli dali, přistoupil k řetězu a ptal se prvního, za jaké provinění s ním takto jest naloženo?

On odpověděl, že proto, že byl se zamiloval.

Pro nic jiného? otázal se D. Quijote; pakli zamilovaní na galeje se dávají, mohl bych i já někdy na nich veslovat.

Moje láska nebyla taková, jak V. Milost myslí, pravil galejník, nebo já jsem se zamiloval do jednoho koše s bílým prádlem a tak upřímně ho objal, že, kdyby mi jej právo mocí nebylo vyrvalo, ještě až posud dobrovolně od něho nebyl bych upustil. Dostihli mne na činu, pře se skončila beze všeho mučení, naložili mi stovku na záda, k tomu tři léta na veslice a bylo po všem.

Co je to veslice? optal se D. Quijote.

Veslice jsou galeje, odpověděl vězeň, mladík as čtyradvacetiletý a, jak pravil, z Piedrahity rodilý.

Taktéž ptal se D. Quijote druhého, který ale pro žel a zármutek ani slova neodpovídal, takže onen první zaň odpověděl a pravil:

Ten pane, jde za svou zpěvavost, protože pískal a zpíval.

Jakže, opětoval D. Quijote, pro pískot a zpěv také se na galeje přichází?

Ano, pane, odpověděl vězeň, nebo není nic horšího, než pískat a zpívat bolestí.

Já ale vždycky slýchal, pravil D. Quijote, že zpěv strast a bolest zapuzuje.

U nás je to naopak, pravil otrok, nebo kdo si jednou zazpívá, pak po celý život pláče.

Tomu nerozumím, pravil D. Quijote, ale jeden ze strážů mu řekl: Pane rytíři, zpívat bolestí jmenuje se mezi tímto zlořečeným lidem přiznávat se v mučírně. Tohoto chlapa mučili a on vyznal svůj zločin, že totiž kradl dobytek. Za toto přiznání odsloužili se mu šesti léty na galejích mimo dvě stě ran, které na zádech s sebou nese, a on jde tak smutně a malomyslně, protože druzí galejníci, kteří s ním jdou a tam jej očekávají, jej neustále škádlí a mu se vysmívají, že byl zapíratí neuměl. Neb oni praví, že říci „ne“

jest o jednu slabiku snadněji než „ano“, a pro zločince není většího štěstí, leč když jeho smrt a život od jeho vlastního jazyku závisí a svědkové a důkazy jej odsouditi nemohou. A podle mého mínění mají skoro pravdu.

Toho mínění jsem také já, pravil D. Quijote a přistoupiv k třetímu, jako prvních se ho tázal, kterýžto záhy a bez ostychu mu odpověděl a pravil: Já jdu na pět let na potápky, protože mi deset dukátů se nedostávalo.

Ze srdce rád dal bych dvacet, pravil D. Quijote, kdybych vám mohl z neštěstí pomoci.

To mi tak přichází, odpověděl galejník, jako kdyby někdo měl peníze u prostřed moře a hladem umíral, protože nic za ně koupit nemůže. Kdybych těch dvacet dukátů, jež mi V. Milost nabízí, v pravý čas byl míval, byl bych soudnímu písaři jimi péro podmazal a právnímu zástupci rozum otevřel a nacházel se dnes na tržišti toledském a nikoliv zde uvázan jako pes. Avšak Pánbůh je mocný, strpení, a dost.

Don Quijote šel k čtvrtému, člověku to starému, ctihodného vzezření, jemuž sněhobílé vousy na prsa splývaly, kterýžto na otázku, jak sem přichází, dal se do pláče a slova neodpovídal; ale pátý odsouzenec mu zapůjčil svůj jazyk a pravil:

Tento poctivý člověk jde na čtyry leta na galeje, a slavil dříve obyčejný průvod svůj na koni.

To znamená bezpochyby, pravil Sancho, že byl pro potupu městem na oslu vozen?

Tak jest, odpověděl galejník, a vina jeho, pro kterou mu tento trest uložili, byla ta, že byl dohazovačem, a také těla dohazoval; slovem, pane, tento poctivec býval kuplířem a také čarodějnictví prováděl.

Kdyby toho nebylo, pravil D. Quijote, nezasluhovalby pro pouhé kuplířství poslánu býti na galeje, ano měla by mu zpráva jedné galeje se svěřiti. Nebo kuplířské řemeslo není tak snadné, jak se myslí. Patří k tomu rozumní lidé a ono jest jedno z nejpotřebnějších v každém dobře zřízeném státu. Pouze řádní lidé mělyby jím se zanášeti a býti pod takovým dohledem a zkoušení jako jsou jiní úřadové a mělyby jich určitý počet být, jako dohazovačů na burse. Tímto způsobem by se předešlo mnohému zlému, jež toliko odtud pochází, že toto řemeslo a tu živnost neumělí a nezkušení lidé provádějí, ženské osoby, chlapani a kluci, kteří ani let ani zkušenosti nemají, a v nejdůležitějších případech, kde o vyvedení něčeho vážného se jedná, ani hubu otevřítí neumějí a sotva vědí, která ruka jejich jest pravá a která levá. Šel bych ještě dále a ukázal bych, proč na nejvýše jest zapotřebí,

aby vláda takový nevyhnutelný úřad náležitě obsazovala; ale zde není ani času ani místa k tomu a já při příležitosti takovým lidem to povím, kteří tomu mohou pomoci a to napravit. Toliko to nyní pravím, že útrpnost, kterou tyto šediny, tato ctihodná tvář a tento těžký trest, pouze pro trochu kuplířství, ve mně zbudily, mne přechází, protože byl také čarodějníkem, ačkoliv dobře vím, že na tomto světě žádných skutečných čar není, ježby naší vůli vládnouti a ji nutit mohly, jak mnozí pošetilí lidé myslí. Vůle naše jest svobodna a býlí a zařikání nic proti ní nepořídí. Jenom několik půvěřivých bab a zchytralých podvodníkův rozličné jedovaté nápoje připravují, kterými lidem mozky matou a je šálí, že jsou s to jimi lásku vzbuditi, kdežto, jak pravím, jest nemožno vůli vládnouti.

Tak jest, pravil chudák stařec; nebo v skutku, pane, co se týče čarodějství, jsem docela nevinný, co do kuplířství, nemohu zapírat. Avšak mne nikdy nenapadlo, že tím zle činím, nebo můj celý úmysl byl, aby všechen svět se radoval a v míru a pokoji, beze sváru a zármutku žil. Dobrý úmysl ten ale pranic mi nepomohl a já přec musím jít tam, odkud tuším vícekrát se nenavrátím, ješto mne léta tíží a mimo to neduh trápí, který ani na chvílku úlevy mi nedává. A tu opět, jako před tím, dal se do pláče a Sancha tak k útrpnosti pohnul, že sáhnuv za nádra čtyrreal vytáhl a almužnou mu jej dal.

Quijote pokračoval dále a jiného z vězňů se tázal, kterýžto mu podobně ano ještě slušněji, než předešlý, odpověděl: Já jdu proto, že jsem s dvěma tetkami, pak ještě s několika, které mni nebyly tak blízko příbuzny, příliš si zažertoval. Slovem já jsem rád se všemi se vyrážel, že z toho vyrazení povstalo konečně tak zamotané příbuzenstvo, žeby je žádný rodopisec nebyl vyvětil. Jest mi to dokázáno, neměl jsem přátel ani peněz, byl v nebezpečnosti, houpat se na šibenici a tak ještě pouze se šesti léty na galeje jsem vyváznul. Byl jsem spokojen, neb jsem trest zasloužil. Jsem mlad a zůstanu-li na živu, časem všecko zas se napraví. Máte-li něco u sebe, pane rytíři, darujte to těmto ubožákům, nebo Pánbůh na nebesích vám to zase zaplatí a my se budeme na světě za vás modlit, abyste tolik štěstí a zdraví požíval, co zasluhujete. Vězeň ten měl oděv jako žák a jeden ze strážů pravil, že jest to veliký řečník a dobrý latinář.

Po všech těchto přišel člověk slušné podoby asi třicetiletý, jenom že trochu šilhal. Byl trochu jinak spoután, nežli ostatní; nebo měl řetěz na noze, který mu kolem celého těla šel, a dva kruhy na krku, z nichž jeden s řetězem byl spojen a druhý se železnými pruty, které mu až k pásu dosahovaly, kde na dolejších konci dvě pouta se nalézala, těžkými

železnými zámky zavřena, takže ani rukou k hlavě dáti, ani hlavu k rukoum sehnouti nemohl.

Quijote se ptal, proč ten člověk mnohem tíže je spoután, než ti ostatní. Strážník mu dal za odpověď, protože ten jediný byl více špatných kousků vyvedl, než druzí všickni dohromady, a proto, že jest tak prohnáný a odvážlivý zlosyn, že, vzdor všem poutům a zámkům, musejí se obávati, aby jim neutekl.

Copak mohl tak hanebného spáchat, ptal se D. Quijote, an přece jenom na galeje jest poslán?

On jest odsouzen na deset let, pravil strážník, a to je tolik, jako na čas života. Potřebuju vám toliko říci, že chlapík ten jest pověstný Gines de Pasamonte, také Ginesillo de Parapilla nazvaný.

Prosím, pane komisaři, pravil na to galejník, jenom pomalu nepřekrucujte nyní jmena a příjmy; já se jmenuju Gines a nikoliv Ginesillo a moje příjmy jest Pasamonte a ne Parapilia, jak Vy pravíte; každý si hled svého krámu a bude mít dost co dělat.

Nemluv tak z vysoka, odpověděl komisař, pane zloději první třídy, nechceš-li, abych ti hubu zacpal.

Pravda, odpověděl galejník, člověk se musí vůli Boží podrobit; však přijde čas, že dokážu, jmenuju-li se Ginesillo de Parapilla anebo ne.

Cožpak ti tak neříkají, ty zákeřníku? tázal se komisař.

Ano, říkají, odpověděl Gines; však já se postarám, aby mne lidé již více tak nejmenovali, sice je naučím. Pane rytíři, můžete-li nám něco udělit, dejte to a jedte s Bohem. Vy nás jenom svým rypáním do života jiných lidí obtěžujete a chcete-li ještě něco o mně vědět, tedy jsem Gines de Pasamonte, jehož život a skutky tyto prsty sepsaly.

To je skutečná pravda, pravil komisař, on své kousky sám sepsal, že je až milo je číst, a knihu tu v žaláři za dvě stě realů prodal.

A zase ji vyplatí, doložil Gines, kdyby i za tolik dukátů zastavena byla.

Což jest tak výborná? tázal se D. Quijote.

Tak výborná, odpověděl Gines, že Lazarillo de Tormes a ostatní podobné spisy, které již jsou aneb psány budou, všechny před ní schovati se musejí. A mohu Vás ubezpečit, pane, že v ní samá pravda obsažena jest a sice taková čistá, veselá pravda, že nelze lži vymysliti, kteráby jí se vyrovnala.

Jak se jmenuje ta kniha? ptal se D. Quijote.

Život Ginesa de Pasamonte, odpověděl Gines.

Je už celá? tázal se rytíř.

Jakpak by mohla být celá? odpověděl Gines. Vždyť můj život také ještě není ukončen. Co jsem posud sepsal, počíná od mého narození a přestává tam, kde jsem tentokráte posledně na galeje byl poslán.

Což jste tam již kolikrát byl? pravil D. Quijote.

Bohu a králi díky, odpověděl Gines, byl jsem tam již jednou čtyry léta, takže vím, jak suchar a býkovec chutná, a já si z toho nic nedělám, že tam po druhé přijdu, protože tam budu mít kdy svou knihu dokončit. Nebo já mám toho ještě tolik a na španělských galejích zbývá člověku víc času, než zapotřebí, a já ani již mnoho času k tomu nebudu potřebovat, protože již všecko v hlavě hotovo mám.

Ty musíš být vtipný chlapík, pravil D. Quijote.

Ale nešťastný, odpověděl Gines. Dobrou hlavu vždycky neštěstí stíhá.

Darebáka, chtěl jsi říci, zvolal komisař.

Já jsem Vám už řekl, pane komisaři! pravil na to Gines, abyste nadávek nechal. Páni vám nedali vaši úřední hůl proto, abyste nás nešťastníky tu trýznil, nýbrž abyste nás dovedl tam, kde nás král potřebuje, a pakli nepřestanete, na mou duši — Ale již dost; skvrny z krčmy odnešené mohou přece také v louhu pustit. Drž tedy každý raději svou hubu, jedneji moudře a mluv lépe. Dělejte, ať přijdeme dál; bylo už toho zvastání dost.

Komisař napřáhl hůl a chtěl Pasamonta za jeho výhrůžku udeřit. Avšak D. Quijote se v to vložil a prosil, aby ho netrýznil, poněvadž člověku, který má ruce tak spoutané, nemůže se míti za zle, pakli svému jazyku trochu uzdu popustí. Na to se opět k spoutané společnosti obrátil. Ze všeho, pravil, milí přátelé moji, co se mi řeklo, nahlížím tolik, že trest, který vás očekává, ačkoliv za své zločiny jste odsouzeni, vám nikoliv není po chuti, a že neradi a proti své vůli jej nastupujete. Kdyby byl jeden z vás více srdnatosti v mučírně, druhý více peněz a třetí více dobrých přátel míval, a kdyby převrácený rozsudek soudcův mnohému z Vás ku škodě nebyl vypadl, byloby snad vám všem více práva se dostalo, jakož Vám příslušelo. To vše-li si dobře rozvážím, praví a radí mi svědomí moje, ano ono mne nutí, abych na Vás příklad dal, za jakým úmyslem mne nebe na svět seslalo, a vstoupiti mi dalo v řád rytířstva, ku kterému náležím, a ve kterém jsem slíbil, všem pomoci potřebným a od mocnějších osob utištěným pomáhati. Jelikož mi ale při tom známo jest, že opatrnost káže, nic mocí a násilně nevynucovati, co v dobrotě státi se může, žádám pana komisaře a ostatní strážné osoby co nejslušněji, aby Vás rozepialí a v pokoji na svobodu propustili; poněvadž král má lidu dosti, který mu na lepší způsob slouží a protože mi to příliš krutým trestem býti se zdá, činiti

otroky z lidí, jež Bůh a příroda svobodnými byla stvořila. A to tím spíše, milí páni strážníci! pokračoval D. Quijote dále, ješto vám ubozí tito lidé ničím nebyli ublížili. Nechat každý hříchy své nese. Náš Pánbůh na nebesích nenechá ani zlých bez trestu, ani dobrých bez odměny. Nesluší se, aby poctiví lidé katany svého bližního se stali, když jim samým nic na tom nezáleží. Za to vás s mírností a dobrými slovy žádám, abych mohl vám býti povděčen, uposlechnete-li mne. Pakli to ale neučiníte, toto kopí a meč mou silnou páží veden, mocí vás k tomu donutí.

Nu, to je překrásné hrubství, pravil komisař, čistý nesmysl po všem tom tlachotu. My máme královny otroky na svobodu propustit? Jakobychom moc měli, to učiniti aneb on, nám to poroučet! O jděte, pane, s Bohem a narovnejte si na hlavě tu svou bradýřskou mísu a nestarejte se o to, po čem vám nic není.

Vy jste sám hrubec a neomalenec a potvora taškářská! odpověděl D. Quijote. A v tom okamžení již po něm hnal, že on ani k obraně se postaviti nemohl a kopím těžce poraněn na zem se svalil, což ovšem D. Quijotovo štěstí bylo, neb to byl ten s ručnicí. Ostatní stráž užasla a se ulekla nad tímto nenadálým napadnutím; když ale opět se zpamatovali, tasili jezdcí své meče, pěší chopili se svých pik a všickni společně na D. Quijota, který jest neohrožeností očekával, se vrhli. Byloby mu bezpochyby zle se vedlo, kdyby galejníci, vidouce tu příležitost k svému osvobození se, jí nebyli použili a řetěz, na kterém byli navlečeni, přerazili.

Nato povstal takový zmatek, že strážníci, tu za galejníky, kteří se vyprostili, běžíce, tu zas na D. Quijota je napadajícího se ženouce, praničeho vyříditi nemohli. Sancho pomohl sám osobně Ginesovi de Pasamonte z okovů, kterýž, nejprvnější byv uvolněn a svoboden, na poraženého komisaře se řítíl a meč a ručnici mu vzal; na to puškou brzy na toho, brzy na onoho mířil, aniž vystřelil, tak že ani jeden ze stráže v poli nezůstal, nýbrž všickni se rozutíkali dílem před puškou Ginesovou, dílem před kamením, jež od uvolněných galejníků na ně se sypalo. Sancho byl nad touto událostí nesmírně zarmoucen, nebo mysli, že uprchlí hned svatému bratrstvu příběh ten oznámí, které na poplach zvoniti a zločince znovu chytati dá; tuto svou starost vyjevil také svému pánu a prosil ho, aby co nejrychleji odjeli a v nedalekých horách se ukryli.

Možná, že se to stane, pravil D. Quijote; avšak já vím, co nejdříve činiti jest má povinnost. Načež všechny galejníky svolal, kteřížto byli již se rozprchli a komisaře téměř do naha svlékli: postavili se kolem něho, aby zvěděli, co jim chce, ale on pravil: Hodným lidem dobře se sluší, aby za

prokázaná dobrodiní byli vděční, a nevděk jest hřích, kterým Bůh nejmíc se uráží: to vám pravím, protože jste, vy šlechtetní pánové, viděli a zjevně zkusili, jak znamenitou věc jsem vám prokázal. Za odměnu toho přejí si a žádám, abyste tento řetěz, který Vám s krku spadl, opět na se vzali, hned na cestu se vydali, do města Tobosa se odebrali a tam dámě Dulcinei de Toboso se představili, řkouce, že její rytíř truchlivé podoby vás posílá, načež jí od slova k slovu a zevrub vypovíte, co bylo při tomto znamenitém dobrodružství až na vaše osvobození se událo. Až to se vykoná, můžete s Pánembohem jíti, kam se Vám líbiti bude.

Gines de Pasamonte odpověděl za všecky a pravil: To, co nám, náš milostivý pane a osvoboditeli, přikazujete vykonati, jest pro nás holá nemožnost. My nesmíme všickni pohromadě po silnici táhnouti, nýbrž musíme každý, kde a jak může, třeba do vnitřností země se schovat hleděti, aby svaté bratrstvo, které zajisté po nás slídit bude, nám na stopu nepřišlo. Co ale může VMst učiniti, a co my vším právem vykonati musíme, račte službu a hold, jež chcete, abychom dámě Dulcinei de Toboso prokázali, v jistý počet otčenášů a zdrávasů změnití, které my milerádi za vás se pomodlíme. Je to služba, kterou my všude, ve dne v noci, na útěku anebo v pokoji, ve válce a míru budeme moci vykonati. Ale abychom nyní k egyptským hrncům nazpět se vrátili, čili jinými slovy, zase řetěz svůj na šíji si navlékli a s ním do Tobosa putovali, to vás nesmí ani napadnout, jako že nyní časné ráno jest deset hodin v noci anebo jakože fíky s bodláků trhati můžete.

Tedy ať mne všickni všudy, zaklel D. Quijote již celý rozlícen, pakliže ty kurvysynu, pane Ginesillo de Parapillo, anebo jak se jmenuješ, sám jediný řetěz na krk nevezmeš a jej s ocasem mezi nohama jako politý pes tam nepovlečeš.

Když viděl Pasamonte, který nebyl příliš trpělivý a byl poznal z hloupého kusu, jež D. Quijote osvobozením zajatých vyvedl, že musí býti blázen, jak se s ním jedná, pokynul svým soudruhům, načež oni všickni poodběhli a takový lijavec kamení na D. Quijote sypati začali, že ani mu ruce nestačovali svým štítem před ním se chrániti a chudák Rocinante tak málo na jeho ostruhy dbal, jakoby z kovu byl ulit býval. Sancho se schoval za osla a před kamením na oba pršícím se chránil. Ačkoliv D. Quijote svým štítem všemožně se kryl, přece několik hodných křemenů jej uhodilo a sice s takovou silou zrovna do žaludku, že na zem se svalil. Sotva že byl spadl, dal se do něho žák, vzal mu mísu s hlavy, dal mu ní několik ran do zad a konečně o kamení na kusy mu ji rozrazil. Potom stáhli rytířovi

kabátec, jež měl přes brnění, a byliby i z kalhot jej svlékli, kdyby nebyly plechovice bránily. Sanchovi strhli huňatý kabát a nechali ho jen v košili, a když byli kořist mezi sebou rozdělili, šel každý po svých a hleděl spíše svatému bratrstvu uklouznouti, než řetěz na se vzíti a dámě Dulcinei se představit.

Osel a Rocinante, Don Quijote a Sancho zůstali tu samotni na bojišti. Osel stál v myšlénkách pohroužen se svěšenýma ušima a častěji jimi potřásal, protože myslel, že kamení, jež okolo uší mu lítalo, dosud lítat nepřestalo. Rocinante, jež taktéž jeden kámen na zem byl povalil, ležel vedle svého pána. Sancho napolo nahý celý se třásl úzkostí před svatým bratrstvem a D. Quijote byl pln mrzutosti, že právě ti, jimž byl před chvílkou tak veliké dobrodiní prokázal, nyní tak hanebně s ním naložili.

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ

Vida D. Quijote, jak je zdělán, pravil svému zbrojnoši: Je to stará pravda, Sancho, že kdo sprostým lidem dobře činí, vodu do moře lije. Kdybych já byl na tvá slova dal, nebylaby ovšem tato mrzutost mi se stala, ale poněvadž již se to stalo, třeba míti trpělivost a já si to budoucně budu pamatovat.

Budete si to zrovna tak pamatovat, odpověděl Sancho, jako že já jsem Turek; poněvadž ale o tom mluvíte, žeby Vás nebyla ta nehoda potkala, kdyby jste mi byl věřil, uvěřte mi tedy nyní, aby jiné, ještě větší neštěstí vás nestihlo. Musíte pomyslit, že svaté bratrstvo na rytířstvo čerta dbá, neb ono za všechny dobrodružné rytíře dohromady ani zlámanou grešli nedá a mně již pořád se zdá, jakoby jejich šípy okolo uší nám fičely.

Ty jsi zrozená baba, Sancho, pravil nato D. Quijote; ale abys nemohl říci, že jsem neustupný a že nikdy tvé rady neuposlechnu, učiním teď, co mi radíš, a nehodě, které se bojíš, se vyhnu; avšak to jen pod tou výminkou, že jakživ ani na smrtelné posteli nikomu neřekneš, že jsem já z bázně před nebezpečenstvím, nýbrž toliko na tvé prosby to učinil. Sice bys musel lhát a já bych ti musel nyní a vždycky lež vytýkat a lhalbys, třeba si to jen myslil anebo mluvil, a já ti povídám jenom tolik, že kdybys jen pomyslení měl, že nějakému nebezpečství se vyhýbám, které jenom trochu zdá se býti strašlivé, jsem odhodlán zde zůstatí a zcela sám vše očekávati a to nejen to svaté bratrství, kterého ty se bojíš, ale s ním všechny bratry dvanácti israelských pokolení, se sedmi bratry, taktéž Kastora a Polluxa, jakož i všechny bratry a bratrstva, co jich jest na světě.

Milostpane, odpověděl Sancho, vyhnouti se není uteci a bylby to nerozum, čekati, když je nebezpečství větší nad nadání; moudří lidé šetří se dnes pro zítřek a nevydávají jedním dnem celé své štěstí v šanc a, ačkoliv já toliko sprostý chlap a sedlák jsem, přece vždycky svou čest jsem tu vyhledával, abych rozumně jednal. Proto jenom mi to učíňte k vůli, uposlechněte mne a vsedněte na Rocinanta, můžete-li, a pakli ne, já vám pomohu, a jedte za mnou, nebo já mám tušení, že nám nohou více než rukou bude zapotřebí.

Quijote vsedl na koně beze vsí odpovědi, Sancho na svém oslu sedě

jel napřed a tak do jedné části Černých hor, které nebyly daleko, se dostali. Sancho měl míněni celé hory přejeti a do Visa aneb do Almodovara del Campo se dostat i v této hornaté krajině na několik dní se skrýti, aby svatě bratrstvo je nenalezlo. Nabyl nové myslí, když shledal, že jeho zásoba potravy, která byla na oslu se nacházela, z bitvy s galejníky jest zachráněna, což za pravý zázrak pokládal, ješto galejníci takovéto věci rádi lovívají.

Ještě té noci přijeli do středu Cerných hor a Sancho radil tuto noc a ještě několik příštích dnů tam ztráviti, aspoň tak dlouho, pokud jejich zásoba stačovala; nocovali tedy v jedné krajině mezi dvěma skalami, kde mnoho korkových stromů se nalézalo. Avšak osud, jenž dle mínění těch, jenžto nejsou světlem pravé víry osvíceni, vše řídí, zpravuje a provádí, přinesl Ginesa de Pasamonte, onoho pověstného zloděje a loupežníka, který statečností a šilenstvím D. Quijota osvobozen jest, a taktéž strachem před svatým bratrstvem, jehož právem se bál, přinucen byl v horách se ukrýti, tohoto Ginesa tedy přinesl osud a bázeň na to samé místo, jež D. Quijote a Sancho Panza byli si zvolili; on je poznal a přišel právě, když již usínali. A poněvadž zločinci vždycky bývají nevďečníky a příležitost, jak se říká, dělá zloděje a lepší je hrst jistoty než pytel naděje, napadlo Ginesu, který ani vděčnosti ani šlechetnosti neznal, Sanchu Panzovi osla ukrásti; Rocinanta pustil mimo se, poněvadž jej za věc docela bezcennou považoval, kterouby ani prodati ani zastaviti nemohl.

Sancho spal, Gines mu ukradl osla a, než svítati počalo, byl již s ním přes hory a doly.

Jitřenka vzešla a svět radostí, Sancha ale, chudáka náramným zármutkem naplnila, nebo osel jeho byl tentam, jež když pohřešil, do úpěnlivého a hlasitého nářku se dal. Jeho bědování probudilo pána a on jej slyšel naříkati: O ty můj jedináčku! Vychovanče mého domu, miláčku mých dětí, rozkoši mé ženy, trne v očích mých sousedů, věrný pomocníku v práci a slovem můj poloviční živiteli a pečovateli! Nebo šestadvaceti maravedisy, jež jsi mi denně vydělával, polovičku své domácnosti jsem zapravoval.

Slyše D. Quijote to naříkání a uznav jeho příčinu, počal dle možnosti jej těšiti, prosil ho, aby se upokojil, a slíbil, že mnu dá směnný list na tři mladé osly z pěti, jež doma byl zanechal. Na to se Sancho upokojil, utřel si slzy, potlačil své vzdechy a pánu za dobrotu, kterou mu prokázal, děkoval.

Když D. Quijote do hor vjížděl, radostí mu srdce se dmulo, nebo se mu zdálo, že ty krajiny pro dobrodružství jsou téměř stvořeny. Všecky příhody, jež byly kdy v takovýchto pustinách a samotách dobrodružné

rytíře potkaly, přišly mu na mysl a jeho myšlenky byly do nich tak zahloubeny, že pro nic jiného ani smyslu neměl. Sancho neznal mezi tím důležitějšího zaměstnání a, jak mile viděl, že již poněkud je z nebezpečnosti, břich svůj zbytky z kněžské kuchyně cpáti počal. Seděl přičem na svém oslu a jel za svým pánem, jeden kus za druhým z tlumoku do svého žaludku vkládaje. Pokud to trvalo, nebylby ani vindry za všechny ostatní dobrodružství na světě dal. Konečně ale pozdvihl oči a viděl, že jeho pán koncem svého kopí nějaký balík se země zvednouti se snaží, pročež záhy přispíšil, aby mu pomohl, kdyby toho třeba bylo. Bylo to sedlo s malým tlumokem, který na něm visel, obojí skoro již docela shnilé a roztrhané a tak těžké, že Don Quijote sám kopím to zdvihnouti nemohl a Sancho mu pomoci musel. Poručil mu, aby se podíval, co je v tlumoku, což Sancho s velikou ochotou učinil; neb ačkoli tlumok na řetěz a zámek byl zavřen, bylo přece prohnílymi a protrhanými děrami vše viděti, co v něm se nacházelo. Byly to čtyry košile z nejpěknějšího plátna mimo jiné taktěž pěkné, jako bílé prádlo a šátek, ve kterém zlatých hodné množství peněz bylo zavázáno.

Zaplať Pánbůh! zvolal Sancho, když to uhlédal, toť nám jednou poslal dobrodružství, které přece za to stojí. Když pak dále hledal, našel skvostně ozdobenou tobolku. Tu vzal D. Quijote k sobě a dovolil zbrojnoši, aby si peníze podržel. Sancho mu za to vděčně políbil ruku, vytáhl prádlo a peníze z tlumoku a všechno do svého vaku vstrčil.

Mám za jisto, pravil D. Quijote naň se dívaje, že nějaký pocestný tuto v té pustině zabloudil a od loupežníků jest přepaden, kteří ho zavraždili a tělo jeho v této osamělé krajině zahrabali.

To není možná, odpověděl Sancho, nebo kdyby to byli loupežníci bývali, nebyliby tu peníze ležet nechali.

Máš pravdu, řekl D. Quijote, tedy nevím, aniž se mohu domyslit, coby to bylo. Ale počkej, snad najdeme něco v té tobolce naznamenáno, a to nás přivede na nějakou stopu. Nato otevřel písánku a první, co v ní nalezl, byla znělka, která sice spěšně napsána byla a přece dost dobře přečíst se dala. Aby to Sancho také slyšeti mohl, četl D. Quijote nahlas takto:

Bud' že Milek ani o tom zcela neví,
 Aneb ukrutník tak přílišně mě souzí,
 Že to provinění moje nezaslouží
 Které nepatrným proti trestu být se jeví.
 Však jest Milek bůh a ten zajisté vše ví,

A po ukrutnosti žádný bůh netouží;
Tedy proč tak krutý trest mé srdce ouží,
Čí to na mne strašné sypají se hněvy?
Jsi-li ty to, Filis, jak to může býti,
Aby, jsouc tak dobrá, takou velkou zlobu
Mohlas v srdci chovat, ke mně tolik vzteku?

Přetrhni již živobytí mého niti
Smrti laskavá! a uvrz mne do hrobu,
Nebo pro mou bolest není jinde léku!

Z té písničky ničeho se nedomakáme, pravil Sancho, ledabychom po té niti tam klubka se dopídit chtěli.

Po jaké pak niti? ptal se D. Quijote.

Vždyť se mi zdá, pravil Sancho, že VMst o nějaké niti čtla.

Ano o niti, odpověděl D. Quijote, ale to znamená něco jiného; nebo přetrhnout nit života je tolik, jako životu konec učiniti, a ten skladatel té znělky si žádá; ostatně musí být on dobrý básník, anebo já tomu nerozumím.

Což VMst, pravil Sancho, také se zná v básněni?

A to lépe, než si myslíš, odpověděl D. Quijote, a uhlídáš to, až dostaneš list celý ode shora až dolů psaný ve verších k mé slečně Dulcinei de Toboso; nebo ti musím říci, Sancho, že všickni nebo aspoň větší část rytířů dobrodružných věku minulého byli znamenití básníci a hudebníci, neb tyto dvě vlastnosti, čili abych raději řekl, vnady, jsou přirozeny zamilovaným dobrodruhům, ač v skutku básně někdejších rytířů více ducha, než uhlazení mají.

Čtete víc, VMsti, pravil Sancho, snad se tam přece něco najde, co hledáme.

Quijote obrátil list a pravil: Tohle je proza a tuším list.

Psaní, pane? otázal se Sancho.

Podle začátku zdá se to býti něco zamilovaného, odpověděl D. Quijote.

Tedy to nahlas čtete, VMsti, pravil Sancho, nebo já takové zamilované pletky tuze mám rád.

Budiž, pravil D. Quijote a čta to nahlas, jak Sancho jej byl prosil, shledal následující obsah:

„Tvé klamné sliby a mé neustálé neštěstí, přivádějí mne na taková místa, odkud spíše zprávu o mé smrti, než nařikající hlas můj uslyšíš. Nevděčnice! Ty mnou pohrdáš a jiného máš ráda, který sice bohatší jest

na statečích vezdejších a co do vnitřní ceny nikoliv mi se nevyrovná. Nebo kdybys ty cnosti si vážila, nezáviděl bych jiným ani jejich bohatství, aniž sám pro svou chudobu za nešťastného bych se pokládal. Co tvoje vnady vystavěly, jednání tvé opět pobořilo. Dle oněch myslil jsem, že jsi anděl, toto mi jest důkazem, že toliko ženská jsi. Buď šťastna, původkyně mého neštěstí, a dej Bůh, abys nikdy se nedověděla, jak tvůj manžel tě podvedl, abys nikdy svého jednání pykati a abych já na něm se mstítí nemusel, čehož si neřádám.“

Z tohoto listu, pravil D. Quijote, když jej byl dočetl, jest jako z oněch veršů jen tolik rozuměti, že jich skladatel byl nešťastný milovník.

Zpřevracel skoro celou písánku a našel ještě několik listů a veršů, které ale jenom z části přečísti se daly a vůbec nic jiného neobsahovaly, nežli nářky, výčitky, pochybnosti, výlevy radosti a hněvu, povděk a chladné přijetí, nad čímž skladatel brzy svou radost, brzy opět svůj žel projevoval.

Zatím co D. Quijote s písánkou se obíral, prohledal Sancho každý koutek a záhyb v tlumoku a sedle tak zevrubně, že ani jeden šev nerozpáraný a žádný chomáč vlny nerozebraný nenechal, aby jeho nedbalostí a neopatrnosti nic tam nezůstalo. Tak byly nalezené zlatáky, jichž přes sto kusů bylo, jeho dychtivost po peněžích vzbudily. Ačkoli nic více nenalezl, nebral si přece nyní ani houpačku, ani účinek čarovného nápoje, ani výprask holemi, ani bití od mezkáře, ani ztrátu svého osla a kabátu k srdci a za všechnen hlad, všechnu žízeň a nesnáz, jež byl v službě milého pána svého vytrpěl, postoupením nalezených peněz hojně odměněna se cítil.

Rytíř truchlivé podoby nemohl se zbavit dychtivosti, zvědět, kdoby majetníkem tlumoku býti mohl; nebo soudil z listu a veršů, ze zlatých peněz a pěkného prádla, že jejich někdejší pán vznešený člověk býti musel, kterého opovržená láska a neslušné jednání milencino k zoufalému předsevzetí přivedlo. Protože ale nemohl se nadíti, že v takové pusté, neschůzné krajině někoho najde, kdoby mu zprávu o tom dát mohl, hleděl nyní jen dále se dostatí a jak obyčejně svému Rocinantu cestu voliti dal, kterýžto na zdařbůh tam šel, kudy projíti mohl. Neb náš rytíř trval neustále v naději, že na této poušti s nějakým neobyčejným dobrodružstvím se potká.

An s takovými myšlénkami se obíral, spatřil, jak na vrchu jedné protější hory nějaký člověk s podivuhodnou čerstvostí se skaliska na skalisko a z křoví do křoví skáče. Z daleka se mu zdálo, že je nahý, má

silné, černé vousy, husté, zcuchané vlasy a že je bos. Rozedrané spodky na pohled z hnědého aksamitu toliko spoře stehna mu přikrývaly, neb nesčíslnými děrami bylo nahé tělo viděti. Na hlavě neměl ničeho, a ačkoli s takou rychlostí, jak praveno, přeskakoval, přece rytíř truchlivé podoby všechny tyto podrobnosti viděl a pozoroval. Snažil se sice utíkajícího stíhati, avšak Rocinantova síla nebyla neschůdnosti místa toho přiměřena, zvláště, an již od přirození rád zvolna a opatrně chodíval. D. Quijotu přišlo hned na mysl, že musí člověk ten majetníkem onoho sedla a tlumoku býti, a on si umínil, jej najíti, byťby i celý rok v těchto horách proto potloukati se musel. Pročež poručil Sanchovi s osla slezti a jednu část hor procházeti, an zatím on sám druhou část projížděti chtěl a takto snad člověku tomu, jenž tak rychle s očí jim byl zmizel, na stopu přijíti mínil.

To mi není možná, pravil Sancho; nebo pakli jen na krok od vás se vzdálím, budu mít tu chvíli úzkost v zápětí, která mne nesčíslnými strašidly a přízraky pronásleduje. Já vám povídám tolik, že od nynějška ani na píď od vás se neodstráním.

Ať si tedy, odpověděl D. Quijote; já jsem tomu povděčen, že ty tak na mou zmužilost se spoléháš, a ta tě také neopustí, kdyby ti již poslední dech docházel. Nyní pojedme zvolna za ním, jak ti je možno, a vezmi při prohledávání hor těch očí do rukou; kdo ví, zdali na toho člověka, jež jsme viděli, opět nepřijdeme; nemůže to býti nikdo jiný, než někdejší vlastník našeho nálezu.

Já bych myslil, odpověděl Sancho, žeby bylo lépe, abychom ho ani nehledali, nebo najdeme-li ho, a patří-li mu ku příkladu ty peníze, budu mu je zajisté muset vrátit. Ušetříme-li si ale té zbytečné práce a podržíme s Pánembohem to, co máme, až pravého vlastníka bez hledání a nadání najdeme, bude to snad právě v pravý čas, když totiž peníze již budou utraceny, a kde nic není, ani smrt nebéře.

Ty se mýlíš, Sancho, pravil na to D. Quijote; my máme již skoro jistotu, kdo toho vlastníkem jest, jsme tedy povinni, jej najíti a co jeho jest, mu vrátiti. Kdybychom to neučinili, již pravděpodobnost, že jemu to náleží, bylaby tak trestu hodna, jako kdybychom to s jistotou věděli. Nebudíž tedy ti obtížno, Sancho, jej hledati, ješto mně kámen se srdce spadne, když jej najdeme.

V tom zabodl Rocinanta ostruhoma a Sancho na svém šedouši za ním se ubíral. Když byli část hory projeli, našli mrtvého mezka se sedlem a uzdou, napolo od vlků a krkavců sežraného u potoka ležeti. To potvrdilo rytíře ještě více v domnění, že prchající pánem mezka a tlumoku býti musí.

An s rozličnou úvahou nad tím stáli, zaslechli pastýře pískati a při tom také hned v pravo stádo koz spatřili, za kterými s vrchole pahorku kráčel pastýř, stavec je hlídající. D. Quijote naň zavolal a žádal ho, aby dolů k nim sešel. Pastvec s hůry se jich ptal, co je bylo přivedlo na toto místo, v které nikdo nevkročí leč pasoucí se kozy aneb vlci a jiná dravá zvířata? Sancho mu odpověděl, aby jen dolů sešel, že mu všecko pořádně vysvětlí.

Pastýř přišel dolů a pravil k našemu rytíři: Vsadil bych se, že se tu díváte na toho mezka, který tam dole leží; jet tomu v skutku již dobrých šest měsíců, co tam je. Řekněte mi, nesetkali jste se tu nikde na blízku s jeho pánem?

My jsme nic neviděli, odpověděl D. Quijote, než jezdeckou vycpanici a tlumok, které jsme nedaleko odtud našli.

Také já jsem to našel, odpověděl kozák, ale nechtěl jsem to nikdy zdvihnout, ba ani k tomu se přiblížit, protože jsem se udělání bál a aby mi to snad za krádež vykládáno nebylo; čert je chytrák a mnohdy nám před nohy něco podhodí, člověk přes to klopýtne a padne, ani neví jak.

Právě jako jsem já pravil, řekl Sancho, nebo já to také našel, ale varoval jsem se toho: nechal jsem to tam ležet, jak to leželo, podle přísloví, nestrkej prsty, kde se svírá.

Povězte mi pak, milý příteli, pravil D. Quijote, nevíte nic bližšího o majetníku těch věcí?

Co vám mohu říci, odpověděl kozák, jest tomu nyní právě asi šest měsíců, několik dní více anebo méně, co jakýs mladý pán k jedné pastýřské salaši přišel; vypadal slušně a pěkně a jel právě na tom mezku, co tu nyní mrtev leží, a měl také ten samý tlumok, který, jak pravíte, jste našli a ležet nechali. Ptal se nás, kdeby hory ty nejdivočejší a nejpustější byly, načež my mu tu krajinu okázali, kde právě nyní se nacházíme, a tak je tomu také, neb kdybyste jenom ještě asi půl míle hlouběj zajeli, snad byste ani nazpět netrefili a on již to jest zázrak, že jste se sem dostali, neb ani cesta ani stezka žádná sem nevede. Když tedy mladík ten naši odpověď uslyšel, hned v onu krajinu, kterou jsme mu udali, se obrátil; my byli celí udiveni nad jeho pěkným vzezřením, nad jeho otázkou a rychlostí, s kterou hned do hor se pustil. Od těch dob jsme ho neviděli, až on za několik dní jednoho z našich pasáků potkal, beze vsí řeči do něho se dal a velmi ho zbil a ztloukl, načež jeho kabely se zmocnil, chleb a sýr z ní vybral, a s náramnou rychlostí nato zase do hor utekl. Když se to několik kozáků z nás dovědělo, chodili jsme dobré dva dny po nejpustějších krajinách hor těchto a jej hledali, načež jsme ho pak v dutině velikého a tlustého korku

nalezli. Vyšel nám velmi pokojně naproti, oděv jeho byl již roztrhán, tvář zhyzděna a od slunce opálena, tak že jsme jej sotva poznali; avšak jeho šat, ačkoliv již rozedrán, byl nám dostatečným znamením, že to jest ten, jež hledáme. Pozdravil nás zdvořile a pravil nám několika, ale rozumnými slovy, abychom se nedivili, jak vypadá, neb musí prý tak jednati z pokání, které mu za jeho rozličné hříchy jest uloženo. My jej na to prosili, aby nám přece pověděl, kdo jest; ale k tomu jsme ho nemohli přiměti, načež jsme ho také žádali, aby, bude-li něco k výživě potřebovat, nám jen řekl, kde ho nalezneme, že mu to milerádi a přátelsky přineseme; pakliby ale ani to jeho libost nebyla, aby nám aspoň o to řekl a pastýřům mocí to nebral. Děkoval nám velice za naše přátelství a prosil, abychom mu ono násilí odpustili, a slíbil také, že budoucně ve jméno Boží nás prositi bude a nikomu více neublíží. Co ale jeho obydlí se týče, pokračoval dále, nemá prý jiného, než to, které právě najde, když ho noc přepadne. Skončil svou řeč tak úpěnlivým nářkem, že bychom my všickni, co jsme ho poslouchali, byli z kamene být museli, kdybychom s ním také nebyli plakali, nebo zpomněli jsme si, v jaké podobě jsme ho poprvé byli viděli a jak nyní vypadal, neb, jak praveno, byl to velmi hezký a slušný mladý pán a jeho zdvořilá a pořádná řeč také okazovala, že ze vznešené rodiny býti musí a, ačkoli my jeho poslouchači toliko sprostí lidé byli, byla přece jeho příjemnost tak mocná, že i sprostého srdce musela se dotknouti. Když takto pořád ještě ve své řeči pokračoval, zarazil a zamlkl se najednou a se zavřenýma očima hodnou chvíli před námi stál; my se podivili a očekávali, co asi z toho vytržení pojde. Bylo to smutné podívání; nebo když opět oči otevřel, zůstal dlouho upřeně k zemi hleděti ani nemrkaje, pak opět oči zavřel, pohnul rtoma, sraštil obočí, z čehož my snadno seznali, že opět šílenství oň se pokouší. On nám také dal poznati, že naše domnění jest pravdivé, nebo najednou divoce se země vyskočil a vrhnul se na jednoho, který u něho byl nejbliže, s takovou silou a zuřivostí, že, kdybychom mu ho z rukou nebyli vytrhli, bylby zajisté pěstěmi jej utloukl, přičemž neustále křičel: Ha! ničemný Fernando! nyní za své urážky dostaneš; ruce tyto ti vyrvou z těla srdce, ve kterém všecka zloba bydlí a vězí, zvláště lest a podvod. Mluvil ještě více, což vše na to se vztahovalo a jakémsu Fernandovi lálo a za zrádce a ničemníka jej vyhlašovalo. My jsme velmi zarmouceni od něho odešli a on, ani slova nepromluviv, od nás odešel a tak rychle do houští a skalí utíkal, že jsme jej stíhati nemohli. Z toho ale soudili jsme, že jenom v jisté doby šílenství naň přichází a že jakýsi Fernando mu náramně musel ublížiti, že proto tak daleko byl sešel. Toto domnění také se potvrdilo, neb

on se od těch dob častěji ukázal a někdy pastýře prosit přišel, aby mu něco jídla poskytli; někdy ale jim to mocí brává, nebo ve své šílenosti nic na to nedbá, že mu pastýři vše v dobrotě podávají, nýbrž on ranami si to dobývá a když pak opět při rozumu jest, prosí za to pro milosrdenství Boží a velmi slušně a zdvořile, jakož i jim s velikým pohnutím a hojným pláčem děkuje. Od tohoto času, pánové, pokračoval pasák dále, jsme já a ještě čtyři jiní pastýři, dva čeledínové totiž a dva moji přátelé, si předsevzali, že jej tak dlouho budeme hledati, až ho najdeme a pak buď po dobrém anebo mocí do Almodovaru dovedeme. Je to odtud čtyry míle a tam bude se moci dát do léčení, jeli nemoc jeho zléčitelná, aneb aspoň, když bude při rozumu, bude moci pověděti, odkud je, aby rodině jeho zpráva o jeho neštěstí dát se mohla. To, pánové milí, je všecko, co Vám na vaše otázky odpověděti mohu; ten, kterému ty věci, jež jste našli, náležejí, jest ten samý, kterého jste s takovou rychlostí a polonahého utíkat viděli.

Don Quijote byl totiž mu již pověděl, že člověka nějakého po horách skákat viděli — a byl celý udiven nad tím, co kozák mu byl vyprávěl, a jeho dychtivost zvěděti, kdo onen nešťastník jest, jest tím více povzbuzena; umínil si tedy ještě jednou, jako byl již před tím si přede vzal, že jej po celých horách hledati bude a ani sluje ani jeskyně nevynechá, až konečně jej nalezne.

Osud to ale lépe zařídil, než on očekával a doufal, neb v tu chvíli z jednoho úvozu mezi vrchy mladý člověk, ježž on hledal, vystoupil a něco si mumlal, čemu však ani zblízka tím méně zdaleka rozuměti nebylo. Oblek jeho byl tentýž, jak jsme jej svrchu byli udali. Avšak když blíže přišel, zpozoroval D. Quijote, že má na sobě roztrhaný kožený kazák, což jej úplně přesvědčilo, že člověk, který takový oděv nosí, sprostého stavu býti nemůže. Mladík k nim přišel a hrubým, chroptivým hlasem, avšak slušně je pozdravil, D. Quijote taktéž přívětivě pozdravení odvětil a sesednuv s Rocinanta, s mnohou laskavostí jej obejmul, při čemž jej tak dlouho a tak pevně tisknul, jakoby již dávno ho byl znal. Ten ale, ježž bychom vším právem odrancem bídné podoby, jako D. Quijote truchlivé, nazvati mohli, po obejmutí rytíře od sebe odstrčil a položiv mu obě ruce na ramena, jej pozoroval, jakoby se spamatovati chtěl, zda ho byl již kde viděl. Bezpochyby, že rytířova postava, oblek a zbroj právě tolik podivu u něho zbudily, jako oblek jeho u onoho. První, který po obejmutí ústa opět otevřel, byl odranec. Privil, co my tu hned vyprávěti budeme.

KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ

Vypráví historie, že D. Quijote nešťastného rytíře z hor s největší pozorností poslouchal, který v další rozmluvě pravil: V skutku, pane, buďte si kdo buďte, neb já vás neznám, jsem vám za projevení vaší náklonnosti velmi povděčen a přál bych si, abych byl s to něco více, než dobrou vůli podati, za upřímnost, s kterou jste mne přijal. Avšak osud mi ničeho nezanechal než zbožné přání, abych dobrodiní mi prokázaná splatit mohl.

Mé přání jest, vám k službám býti, odpověděl D. Quijote, a proto bylo moje předsevzetí, nejíti z těchto hor dříve, dokud vás nenajdu a se dovím, dá-li se nějakým způsobem pomoci vašemu zármutku, který vás k tomuto neobyčejnému živobytí přivedl, o čem bych já pak vši silou svou se pokusil. Aneb, je-li vaše neštěstí takového způsobu, že vši útěše a vši úlevě vzdoruje a dvěře zavírá, chtěl jsem je z gruntu srdce s vámi oplakávati; nebo jest to vždycky v neštěstí nějaká útěcha, najíti soucitu. Pakliže ale můj dobrý úmysl u vás jen poněkud uznání dochází, prosím vás, pro dobrý mrav, jež na vás pozoruju, ano úsilně pro vše, co jste byl jakživ kdy miloval a posud milujete, abyste mi pověděl, kdo jste, a co vás přimělo na této poušti, toliko u prostřed divoké zvěře žíti a umříti; neb váš oděv a váš způsob dokazují, že nikoliv pro takovou společnost zrozen nejste. Přisáhám vám, pokračoval D. Quijote dále, na rytířský řád, v který co nehodný člověk byl jsem vstoupil a na dobrodružné rytířství, jež vyznávám, že vám, pane milý, učiníte-li to mi k vůli, se vši horlivostí, kterou mi stav můj ukládá, k službám budu a buď ve vašem neštěstí, bude-li to vůbec možná, vám pomohu, aneb, jak jsem již slíbil, s vámi ho želeti budu.

Slyše rytíř z hor rytíře truchlivé podoby takto mluvíti, počal jej od hlavy až k patě bedlivě prohlížeti a když jej byl hodnou chvílí pozoroval, pravil konečně: Máte-li pro mne co jíst, dejte mi to pro milosrdenství Boží. Až se najím, milerád vše učiním, co na mne žádáte a vděčnost svou za dobrý váš úmysl vám vyjevím.

Sancho na to hned sáhl do svého tlumoku a pastýř do své kabely

a odrancovi hlad upokojili. On hltal jako nesmyslný vše, co mu dali, s takovou rychlostí, že kus za kusem do něho lítal, protože on téměř ani nepolykal a, dokud obědval, ani on sám, ani přítomní slova nepromluví. Nasytiv se dal jim znamení, aby šli za ním, a vedl je na zelený palouk, který odtud nedaleko za skalou byl. Položil se do trávy a ostatní okolo něho se slavnou tichostí se uhostili, načež lesňák, dříve pohodlně se uloživ, jal se vyprávěti: žádáte-li pánové, abych vám několika slovy mé nesmírné neštěstí vylíčil, musíte mi slíbiti, že nitku mé smutné povídky žádnou otázkou anebo nějakým jiným způsobem nepřetrhnete. Neb jakmile to učiníte, bude po povídce.

Tato předmluva upamatovala našeho rytíře na pohádku Sanchovu, jak počet převezeneých koz nevěděl a povídačka najednou uvázla. Zatím pokračoval lesňák dále: Já činím tuto výminku, protože bych rád co možná nejrychleji s vypravováním svých nehod hotov byl. Neb kdykoliv si na ně zpomenu, vždy větší bolest mne uchvacuje, a čím méně se mne ptáti budete, tím dříve budu se svou povídkou u konce; avšak já nižádnou okolnost nevynechám, která jenom poněkud je důležitá, abych vaši žádosti zadost učinil.

Quijote mu jménem všech slíbil, že budou pozorně poslouchat a mlčet, a na toto ubezpečení počal on své vypravování takto:

Já se jmenuju Kardenio; rodinné město moje náleží mezi nejlepší v Andalusii; rod můj jest vznešený, rodiče moji bohati — ale moje neštěstí jest tak veliké, že rodiče ani svým veškerým bohatstvím mi pomoci, nýbrž nade mnou toliko plakati a mne litovati mohou; nebo statky tohoto světa nejsou s to, proti ranám osudu nás ochrániti. V tom samém městě žilo nebeské děvče, které byla láska všemi v nadami nad míru obdařila, jež jinocha šťastným učiniti mohou. Tak překrásná jest Lucinda, dcera tak vznešených a zámožných rodičů, jako jsou moji. Ale při svém štěstí odměnila mi se méně věrností, než mé upřímné smýšlení hodno bylo. Já ji miloval, ano já se jí kořil, od nejtělejšího mládí svého a ona mi byla s takovou upřímností a vděčností oddána, jak útlý věk její to s sebou přinášel. Naše rodiče věděli o našem srozumění a nebyli proti tomu, protože nahlíželi, že v dospělejších létech náš sňatek toho následkem bude, což při shodnosti našeho stavu a jmění žádných překážek nemělo. My rostli a s našimi lety vzájemná láska naše také vzrůstala, takže Lucindin otec, slušnosti k vůli, za dobré uznal, jako druhdy rodiče tak často od básníků opěvané Thisby, chodit do jeho domu mi zakázati. Tato záповěd ale naši lásku tím více roznítala, nebo my, nemohouce spolu mluvíti, vzali

jsme své útočiště k péru, kteréžto city duše mnohem volněji vyjádruje, nežli jazyk, nebo mnohdy přítomnost milovaného předmětu nejusedlejší povahu v roztržití uvádí, a nejmýlnivějšímu jazyku pouta ukládá. O nebesa! kolik to listů jsem jí psal a jak mnohou stydlivě vroucnou odpověď od ní obdržel. Kolik básní jsem složil, co veršů nadělal, ve kterých celá duše moje city své vylévala, její přání ohnivými slovy líčil a slovem, zcela sladké vášni, jenž ji ovládala, se oddával! Konečně pánové, když to již tak daleko přišlo, že jsem cítil, jak touhou, která mne k ní táhla, hynouti počínám, umínil jsem si všeho se odvážit, coby k žádoucímu a zaslouženému konci mě přivésti mohlo, a otce o ni žádati. Učinil jsem to; on mi dal za odpověď, že mi za mé dobré mínění děkuje a za čest si pokládá, že si žádám s rodinou jeho býti spojenu. Poněvadž ale prý můj otec ještě naživu jest, že je slušno, aby on o dceru řekl; neb, pakližebyste to úplně s jeho přáním a s jeho vůlí neshodovalo, že není Lucinda takové děvče, aby na tajný způsob se vyhodilo. Já mu poděkoval za jeho připomenutí, že je nacházím velmi podstatné, a ubezpečil ho, že můj otec své svolení dá, jakmile oň jej požádám. Šel jsem také bez odkladu k svému otci, s úmyslem, svou náklonnost mu vyjeviti. Když jsem do jeho pokoje vstoupil, našel jsem ho, an jakýsi list v ruce držel, jež mi, dříve než jsem promluvit mohl, čísti dal a přitom pravil: „Z tohoto listu, Cardenio, uznáš, jakou milostí vévoda Ricardo tě obmyslil.“ Tento vévoda Ricardo má, jak snad, pánové, víte, znamenité statky u nás v Andalusii. Četl jsem list a našel v něm tolik laskavých slov, že bych sám to neschválil, kdyby otec můj nebyl splnil obsaženou v něm žádost, kterážto v tom záležela, abych se stal jeho nejstaršího syna společníkem, začož on mi sliboval, o mne tak se starati, jak úcta, kterou ke mně má, požaduje. Já oněměl, když jsem list přečetl, zvláště když otec mi pravil: Za dva dni, Cardenio, podle žádosti vévodovy odjedeš. Děkuj Bohu, že ti otevřel dráhu, kde se ti štěstí, jehož jsi hoden, dostane. Přidal ještě několik otcovských napomínek. Den mého odjezdu přišel. Mluvil jsem večer s Lucindou a vše, co bylo se stalo, jí pověděl. Totéž řekl jsem jejímu otci a prosil ho, aby provdání své dcery ještě na nějaký čas odložil, až uhlídám, co vévoda se mnou obmyslí. On mi dal na to své slovo a Lucinda je nejvroucnějšími a nejbolestnějšími slibů ztvrdila. Když jsem přijel, uvítal mne a jednal se mnou vévoda tak laskavě, že již od prvního okamžiku starší služebníci na mne se závistí pohlíželi, obávajíc se, že vévoda, jim na ujmu, mně příliš mnoho přízně bude prokazovati. Kdo ale nejvíce mému příjezdu se radoval, byl Don Fernando, druhý syn vévodův, veselý, příjemný, štědrý a zamilovaný

jinoch, který si mne v krátkém čase tak oblíbil, že všickni lidé o tom mluvili; a ačkoliv jeho starší bratr mi také mnoho přátelství a dobroty prokazoval, přece Fernando nad míru jej předčil. Ješto ale dobří přátelé zřídka tajemství mezi sebou mívají, a Don Fernandovo přátelství ke mně na nejvyšší stupeň důvěrnosti vzrostlo, vyjevil jsem mu nejskrytější záležitosti svého srdce a zvláště jakousi lásku, nad kterou se pozarazil. On totiž byl se do dcery jednoho bohatého rolníka, poddaného otcova, zamiloval. Ta byla tak krásná, počestná, rozumná a cnostná, že bylo těžko rozhodnouti, která z těchto dokonalostí nejvíce ji zdobí. Všecky tyto vnady sličné venkovanky žádost D. Fernanda tak roznítily, že, aby ji dostal, si umínil, jí slíbiti, že si ji vezme, poněvadž věděl, že žádným jiným způsobem nemá naděje, aby mu se poddala. Moje přátelství k němu pohnulo mne, že jsem mu nejlepší důvody předkládal a nevhodnějších příkladů uváděl, aby od tohoto předsevzetí svého upustil. Když ale jsem takto ničeho poříditi nemohl, unínil jsem si, o tom všem vévodovi Ricardu zprávu dáti. Avšak D. Fernando byl příliš chytrý; on sám se obával, abych, jakožto věrný sluha jeho otce, se neodhodlal, o věci zprávu mu dáti, která čest jeho domu tak v nebezpečí uváděla. Aby tedy od mého předsevzetí mne odvrátil a mne podvedl, pravil mi, že neví jiného prostředku k zapuzení myšlének na dívku tu, která jej tak pevně byla opoutala, leč, když na několik měsíců od ní pryč odejde. Měli jsme tedy proto spolu mého otce navštívit, a vévodovi za příčinu udati, že Fernando se chce po nějakých pěkných koních podívat a je koupiti, poněvadž v mém rodinném městě obzvláště krásných koni chovali. Když jsem o tomto jeho předsevzetí zvěděl, byla spolu i moje láska pohnůtkou, že jsem je úplně schválil, maje při tom nejlepší příležitost, svou Lucindu spatřiti. Ano já jsem jej v tom potvrdil a radil mu, záměr ten co nejdříve vyvésti, jelikož jest pravdivé přísloví, pryč s očí, pryč ze srdce. Když mi ale on tuto nabídku učinil, byl již, jak jsem později zvěděl, pod zámínkou, že si děvče vezme, úmyslu svého u ní dosáhl a čekal toliko na vhodnou příležitost, až bude moci vévodovi beze škody se svěřiti, poněvadž přisnosteni otcovy se obával, kdyby on o jeho nesmyslném jednání se dověděl. Ješto ale láska u mladých lidí skoro vždy jen pouhou žádostí bývá, jejíž posledním záměrem rozkoš jest, po požití jejím pak všecka žádost spolu mizí a to ochabne, co dříve láskou býti se zdálo, protože meze, jež příroda ukládá, překročiti se nedají, kterýchžto mezí ale opravdová láska nezná: tedy když byl Fernando u děvčete svého úmyslu dosáhl, umlkla jeho žádost, oheň jeho shasl a ačkoli

udával, že touto cestou ze své náruživosti vyléčiti se chce, podnikal ji v skutku nyní proto, aby nemusel splniti, co u své vášni byl přislíbil.

Vévoda dal své svolení a poručil mi, abych jej provodil. Přišli jsme do mé otčiny a otec můj ho se vši náležitou úctou přijal, načež jsem já záhy Lucindu navštívil, a takto svou lásku, která ani nebyla zemřela ani usnula, znovu oživil. Na své neštěstí povídal jsem Fernandovi o ní, mysle, že, jakožto nejdůvěrnějšímu příteli svému, ničeho nesmím tajiti; chválil jsem krásu, milostnost a rozšafnost Lucindinu tak velice, že moje vynášení v něm žádost vzbudilo, dívku spatřiti, která tolikerou dokonalostí ozdobena byla. Ku své zkáze splnil jsem jeho přání, ukázal jsem mu ji za jasné noci u okna, kterým jsme my obyčejně spolu mluvíváli; shledal ji tak krásnou, že po jejím spatření na všechny krásy, jež byl kdy seznal, docela zapomněl. Stal se zamlklým, pozbyl své veselé mysli, byl zamyšlen a slovem tak se zamiloval, jak v dalším vyprávění o mém neštěstí se dovíte. K většímu rozdílení jeho vášně, kterou přede mnou tajil a toliko nebesům zjevoval, musel on náhodou jednoho dne list od ní najíti, v kterém mne prosí, abych ji od otce jejího za manželku žádal; list ten byl tak duchaplný, šlechetný a tak vroucími slovy psán, že mi dokládal, že v Lucindě všechny krásy těla i duše, kterých u jiných ženštin po různu jest nalézti, jsou sloučeny. Musím se přiznati, že, ač jeho velebení zcela spravedливо bylo, přece mi nebylo milo, z úst jeho je slyšeti; počal jsem se ho obávati a mu nedověřovati. Nebo neminula chvíle, aby nebyl o Lucindě mluvil, ano on rozmluvu na ni přiváděl velmi často úmyslně; pročež v mém srdci jakási žárlivost povstala, nikoliv že bych byl o Lucindině cnosti a věrnosti pochyboval, ale že jsem neštěstí tušil, které mne později také potkalo. Don Fernando si dával pokaždé listy okázati, které jsem Lucindě psal a ve kterých ona mi odpovídala, pod záminkou, že mu duchaplný obsah jejich tak velice se líbí. Tak stalo se také, že Lucinda mne jednou o rytířskou knihu žádala, již čísti chtěla a které čtení náramně milovala; chtěla totiž Amadisa de Gaula.

Uslyšev D. Quijote o rytířských knihách mluvití, hned na to pravil: Kdybyste, milý pane, hned s počátku svého vyprávění byl pověděl, že slečna Lucinda rytířské knihy ráda čítala, nebyloby žádného dalšího vychvalování třeba bývalo, a já bych byl její znamenitý rozum uznal a také bych ji ani za tak výtečnou považoval, jak jste nám ji, pane, líčil, kdyby jí obliba v takovémto čtení utěšeném byla scházela. A já myslím, že již ani není třeba dále o její kráse, jakož i výtečnosti a rozšafnosti slovy plýtvati, jelikož z té její obliby jest patrno, že to nejkrásnější a nejrozumnější slečna na světě byla; avšak, pane, byloby mi zvláštním potěšením bývalo,

kdybyste jí s Amadisem de Gaula také výborného Dona Rugela de Grecia byl poslal. Víím jistě, žeby slečně Lucindě Daraida a Garaya velmi byla se líbila, jakož i výmluvný pastýř Darinel spolu s výtečnými veršemi ve svých selánkách, jež s tak nesmírnou líbezností, vtipností a volností zpívá. Avšak toto opomenutí snad se dá časem napravit, a proto žádal bych pána, aby ke mně domů přišel, kdež já přes tři sta takových knih mám, jenžto jsou rozkoší mé duše a zábavou mého života. Avšak, jak si myslím, nebudu mít již žádné z nich; tak daleko zloba špatných a závistných čarodějů to dovedla. Ale, pane můj milý, odpusťte mi, že jsem proti slibu svému vás z vašeho povídání vytrhl, neb, když jsem o rytířství a o dobrodružných rytířích uslyšel, nebylo mi možno, něco v to neříci, jako jest nemožno paprskům slunečným nehráti, aneb světlu měsíce, aby vlhké nebylo. Prosím tedy za odpuštění, jakož i o další pokračování; neb to je to, čeho si v tu chvíli nejvíce žádám.

Co D. Quijote toto mluvil, sklopil Cardenio hlavu svou na prsa a zdálo se, že jest v hluboké myšlénky pohroužen, a ačkoliv D. Quijote dvakrát ho prosil, aby u svém příběhu pokračoval, přece ani hlavy nepozdvihnul aniž slova promluvil; po dlouhém čase ale vztýčil svou hlavu a pravil: To mi nemůže z hlavy vyjít, ani nikdo na světě mi tu myšlénku nevyvrátí aneb o něčem jiném mne přesvědčí, a darebák je, kdo si něco jiného myslí nebo věří, než že praničerník mistr Elisabat skutečně s královnou Madasimou spal.

A já zas povídám, že ne, a chci na to přísáhat, odpověděl D. Quijote s velikou prudkostí, jak obyčejně hněvem se rozpáliv, a je to ukrutná zlomyslnost čili, lépe abych se vyjádřil, náramné darebáctví! Královna Madasima byla poctivá paní a nelze nikoliv mysliti, že taková vznešená princezna by s takovým všivákem byla spala, a kdo něco jiného povídá, lže jako šelma, a to já mu dokážu pěšky neb na koni, ve zbrani neb beze zbraní, za dne nebo v noci, aneb jak mu se líbit bude.

Cardenio mu hleděl s podivením do tváře, šílenství již počínalo oň se pokouseti a on nebyl v tom rozpoložení, aby svůj příběh byl dále vyprávěl; také D. Quijota přešla chuť dále poslouchati, jak náramně byl rozhořčen nad tím, co o Madasimě byl musel slyšeti. Ku podivu! on se jí tak ujal, jakoby jeho vlastní a skutečnou dámou byla bývala, tak byl nešťastnými knihami svými poblázněn.

Když ale Cardenio, jsa již šílenstvím uchvácen, lhářů a darebáků si spílati a podobných urážek slyšel, dopálil se, popadl kámen a s takou silou D. Quijota do prsou jím uhodil, že on nazpátek se svalil. Vida Sancho

Panza, jak s jeho pánem se nakládá, pustil se do šilence se zaťatýma pěstěma, ten ale tak ho přivítal, že jednou ranou na zem ho skolil, naň vyskočil a podle libosti žebra mu sešlapal. Kozák chtěl Sanchovi pomoci a upadl v to samé nebezpečnoství, načež když všickni již byli poraženi a ztlučeni, odranec vstal, se vznešenou pokojností odešel a v horách zmizel.

Sanceho vstal a zlostí celý bez sebe, že bez viny tolik mu naklepáno, umínil si na kozáku se pomstiti, proto že mu všecku vinu přičítal, že je nebyl varoval, že na člověka toho časem šílenství přichází, aby na toto napomenutí byli ho se chrániti mohli. Kozák odpověděl, že jim to řekl a pakli že ho neslyšeli, že to není jeho vina. Sancho Panza mu na to něco odpověděl a on zas jemu, a z tohoto odpovídání pošlo konečně, že si do vlasů vjeli a jeden druhého tolik pěstěmi tloukli, že snad na kaši by se byli rozbili, kdyby D. Quijote nebyl pokoj zjednal. Sancho kvičel v pranic s kozákem: Jen mne nechte, pane rytíři truchlivé podoby, nebo ten chlap je tak sedlák jako já a žádný pasovaný rytíř, a já mohu tedy na něm sám se pomstiti a jako poctivý chlap pěstí s ním se práti.

Tak jest, pravil D. Quijote, ale já vidím, že on není toho vinen, co nás potkalo. Ukrotil je tedy a D. Quijote znovu kozáka se tázal, nebude-li možno Cardenia najíti, protože jest jeho nejrůznější přání, aby konce příběhu jeho se dověděl. Kozák opakoval, co byl již jednou řekl, že nelze s jistotou udati, kde se zdržuje; ale, bude-li neunaveně tuto krajinu protloukat, že jej jistě buď při rozumu anebo v šílenství nalezne.

KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ

Rozloučiv se D. Quijote s kozákem sedl opět na Rocinanta a Sanchovi za sebou jeti kázal, což on se svým hovadem s velikou nechutí učinil. Jeli znenáhla, až v nejdívočejší části hor se octnuli.

Sancho umíral dychtivosti, s pánem svým dáti se do řeči a přál si, aby on sám rozmluvu začal, ješto proti obdržnému zákazu jednati nechtěl; avšak nemoha již tak dlouhé mlčení vydržeti pravil:

Pane D. Quijote, račte mi dát své požehnání a propuštění, nebo já hodlám nyní domů se navrátit ke své ženě a svým dětem, s kterými budu moci aspoň si promluvíti a dle libosti porozprávěti. Budete-li V. Milost chtít, abych s vámi dnem a nocí na této poušti se potloukal a, když mi chuť přijde, ani slova promluvíti nesměl, totě jakoby mne za živa pochovati chtěl. Ano, kdyby to ještě podnes Boží vůle byla a zvířata mluvit uměla, jako za času starého Esopa, nebyloby tak zle, mohlbych, kdyby mně napadlo, se svým šedivcem si požvatlat a takto v čas potřebí si ulevit. Ale je to velmi krušná věc, a člověka musí všecka trpělivost přejít, když po celé své živobytí dobrodružství vyhledávati musí a nic mu z toho nepochází, než výprask, houpačka, kamenování a bití, a on při tom hubu držeti musí, aniž se opováziti smí, říci, co má na srdci, jakoby němým byl.

Já ti rozumím, Sancho, pravil D. Quijote. Ty bys rád, abych ti s jazyka vzal uzdu, kterou jsem jej upoutal. Myslí si, jakoby byla sundána, a mluv, co chceš; však s tou výminkou, že toto povolení déle nebude trvati, než dokud touto pouští pojedeme.

Budiž tedy, pravil Sancho, jen když smím nyní mluvit, nebo Pánbůh ví, co později se stane. Počínám tedy s tímto Vaším dovolením a tážu se Vás, proč jste V. Milosti té královny Magimasy, nebo jak jí říkají, tak se ujal? Co vám bylo po tom, byl-li ten mistr jejím přítelem, anebo ne? Kdyby jste toho byl nechal, protože Vás nikdo za soudce neustanovil, tuším, žeby ten blázen svůj příběh dále byl vyprávěl a vy takto udeření kamenem sobě a mně výprasku a štilců ušetřil.

Máš pravdu, Sancho, odpověděl D. Quijote. Ale kdybys ty věděl, jako já to vím, co za počestnou a výbornou paní královna Madasima byla,

muselbys mé trpělivosti se diviti, že jsem tomu chlapu za ty útržky zuby do chřtánu nevrátil. Neboť to největší na cti utržení, říci anebo si jen mysliti, žeby nějaká královna s bradýřem obcovala. Celá tato věc jest ta, že onen mistr Elisabat, o kterém ten šílenec se zmínil, byl velmi moudrý a rozšafný muž, který královniným rádcem a životním lékařem býval. Kdo ale řekne, že ona jeho kuběnou byla, zaslouží výprask holí za svou pošetilost, a abys o tom se přesvědčil, že Cardenio sám nevěděl, co mluvil, třeba ti jenom pomysliti, že, když to vyřknul, již naň jeho bláznovství přicházelo.

To je právě to, co já povídám, pravil Sancho, že jste neměl slov bláznových si všímat. Nebo kdyby Vás náhoda nebyla chránila a kámen do hlavy Vás byl uhodil, bylo by nám se to pěkně vyplatilo, že jste té počestné dámy, Bůh ji zatrat, tak velmi se ujal. Vsadil bych se, žeby Cardeniovi, jakožto bláznů, za to pranic nebylo se stalo.

Jak proti rozumným tak i nerozumným, odvětil na to Don Quijote, musí každý dobrodružný rytíř cti všech dám a každé zvlášť se ujmouti; tím více takovýchto vznešených a výtečných královen, jako byla královna Madasima, které já pro její výtečné vlastnosti velice si vážím; neb kromě nevyrovnané krásy byla ona velmi rozumná a ve všech svých přemnohých protivenstvích nevýslovně trpělivá. Rada a pomoc mistra Elisabata byly jí prospěšny a užitečny, že všecky své strasti s moudrostí a trpělivostí snášela, a jenom to zavdalo nevědomé a zlomyslné lúze příčinu, mysliti a povídati, že byla jeho milovnicí. Kdo ale něco takového povídá, nebo myslí, lze a bude lhát na věky věkův.

Vždyť já to nepovídám, ani si nemyslím, pravil Sancho. Ale co si nadrobili, ať si snědí sami; bylo-li to nebo nebylo-li to, ať oni za to si odpoví; já jsem se narodil za pluhem, a co mne nepálí, nehasím; jak si kdo ustele, tak si lehne; já nestrkám prsty, kde se svírá, nahý jsem na svět přišel a zase nahý s něho půjdu; ať si dělá kdo chce, co chce, co mi po tom? není na světě člověk ten, aby se líbil lidem všem; mnohý šel ryby lovit a chytil žábu; pole nelze přikrýt čepicí; však Pánbůh peče oplatky.

Pomoz Pánbůh, Sancho! zvolal na to D. Quijote, co ty tu za nesmysly uvádíš. Jak pak ta tvoje přísloví sem se hodí? Prosim tě pro všecko, drž hubu a žeň raděj budoucně svého osla a nemel věci, do kterých ti nic není. Sebež všech svých pět smyslů dohromady a poznáš, že všecko, co jsem učinil a budoucně učiním, zcela rozumné jest a úplně se všemi pravidly rytířství se shoduje, a ty já mnohem lépe znám, než všickni rytíři, co jich kdy na světě k nim se přiznávalo.

Pane! pravil Sancho, stojí to také v rytířských pravidlech, abychom

my tu bez cestky a stezky za bláznem se honili, který, až jej najdeme, snad dostane chuť, dodělat, co byl započal? Já nemluvíím o jeho příběhu, nýbrž o Vaší hlavě a o mých žebrech, když nám je na kusy roztříská.

Mlč, Sancho, odpověděl D. Quijote; povídám ti to ještě jedenkrát a věz, že nejenom dychtivost, šilence najítí, do této poušti mne pudí, nýbrž také úmysl, čin zde dovésti, který mi v celém světě známém čest a slávu zjedná. Bude on takový, že bude jako pečetí otisknutou na vše, co mne dokonalým rytířem učiniti a po světě rozhlásiti může.

A je při Vašem podniknutí mnoho nebezpečností? tázal se Sancho.

Nikoliv, odpověděl rytíř truchlivé podoby, ledaby nám kostky tak padly, že bychom vrhly prohru místo výhry. Avšak to všecko na tvém přičinění záleží.

Na mém přičinění? pravil Sancho.

Ano, odpověděl D. Quijote; nebo vrátíš-li se brzy tam odtud, kam tě pošlu, skončí se záhy má strast a sláva moje nastane. Avšak abych tě nenechal dlouho čekati a v napnutí, kam asi moje slova čelí, věz, Sancho, že slavný Amadis de Gaula byl jeden z nejdokonalejších rytířů dobrodružných. Neřekl jsem dobře, že on byl jedním z nich; on byl samotén, první, jediný, pán všech, co jich za jeho času bylo. Chudás Don Belianis, ten by si byl nabral a všickni, kdoby byli řekli, že mu byl v něčem roveň; neboť na mou duši, žeby hrozně byli se mýlili. Pročež já pravím, že, chce-li nějaký malíř státi se slavným ve svém umění, musí prvodíla nejvýtečnějších malířů, jež zná, hledět následovati, kteréžto pravidlo platí také pro všechny ostatní stavy a živnosti znamenitější, které jsou státu ozdobou. Podlé toho musí také ten se zpravovati, který svou slávu v moudrosti a vytrvalosti vyhledává. On musí následovati Ulyssa, v jehož osobě a utrpení nám Homer živý obraz moudrosti a vytrvalosti líčí, jako nám Virgil ve svém Eneáší cnosti zbožného syna moudrosti statečného a opatrného vůdce vypisuje. Oni oba nelíčí se nám tak, jak byli skutečně, nýbrž jak býti museli, pakli příštímú potomstvu za vzor velikých cností sloužití měli. Právě takto byl Amadis pochodní, dennicí, sluncem statečných a zamilovaných rytířů a jej máme následovati my všickni, co pod práporem lásky a rytířství bojujeme. Ješto tedy to jest věc jistá, jsem přesvědčen, příteli Sancho, že ten rytíř dobrodružný, který jej nejvíce následuje, rytířské dokonalosti nejbliže dospěje. A příležitost, kde rytíř onen nejvíce svou moudrost, zmužilost, trpělivost, vytrvalost a lásku osvědčil, byla ta, když dobrovolně do vyhnanství šel, na skále strasti pokání činil, byv od krásné Oriany povržen, a jméno své v Beltenebros

proměnliv. V skutku významné to jméno a zcela přiměřeno životu, jež on vésti byl si umínil. A protože to za snadnější považuju, jej v této věci následovati, než s obry se tlouci, hady stínati, saně zabíjeti, vojska rozrážeti, bitvy námořské vydobývati a kouzla rušiti, a protože právě tuto krajinu k tomuto účelu za velmi příhodnou uznávám, musím příležitosti se chopiti, která s takovou ochotností hřívu svou mi podává.

Copak to vlastně, tázal se Sancho, na tomto bohopustém místě počítí hodláte?

Pravda, odpověděl D. Quijote, já jsem ti ještě neřekl, že míním Amadisa následovat, dělat zde zoufalého, třeštivého a zběsilého a spolu se řídit podlé příkladu statečného Rolanda, když byl u jedné studnice nalezl známky, že krásná Angelika s Medorem se dopustila, načež on zármutkem o rozum přišel, stromy z kořen trhal, prameny kalil, pastýře a jich stáda zabíjel, chýže páčil, domy bořil, koně odháněl a nezčíslných pošetilostí se dopouštěl, pro které ve spisech na věky se proslavil. Ačkoliv nemíním Roldana, Orlanda čili Rotolanda (neb on všecka ta tři jména měl) ve všech jeho pošetilostech následovati, udělám si z nich, pokud možná, nejlepší výbor; možná také, že snad jen při následování Amadisa zůstanu, kterýžto žádného škodného bláznovství neprovozoval, nýbrž toliko pláčem a nářkem se spokojil a přece co nejkrásněji se oslavil.

Ale mně se zdá, pravil Sancho, že oni rytíři, jenž takové věci činili, k tomu byli přinuceni, a nějakou příčinu měli, takto blázniti a pokání činiti; copak za příčinu má V. Milost, abyste se zbláznil? Která pak dáma Vámi opovrhla? aneb z čeho soudíte a víte, že dáma Dulcinea de Toboso s nějakým Mórem nebo křesťanem pošetilosti se dopustila?

To je právě to krásné při mém počínání, odpověděl D. Quijote; nebo že některý dobrodružný rytíř pro nějakou příčinu se zbláznil, nebylo to nic divného a těžkého. Ale zbláznit se beze vší příčiny, nedovede každý, a moje dáma z toho sezná, cobych asi učinil, kdyby mi skutečně příčinu zavdala. A mimo to mám dosti na tom, že jsem tak dlouho ode své věčně milované Dulciney de Toboso vzdálen, nebo, jak jsi před nedávnem pastýře Ambrosia povídati slyšel, člověk ve vzdálenosti všeho zlého zakouší a se obává. A tedy, milý Sancho, nemař času a nezrážej mne z tohoto mého tak neobyčejného, šťastného a nevidaného následování: já jsem blázen a budu bláznem tak dlouho, až ty se navrátíš s odpovědí na list, jež po tobě své slečně Dulcinei pošlu. A bude-li ona taková, jak toho věrnost má zasluhuje, bude mému bláznění a pokání konec; pakli ne, zblázním se opravdu a nebudu aspoň své neštěstí cítit. A takto, ať si ona jakkoliv

odpoví, budu zbaven trápení a nepokoje, ve kterém mne zanecháváš, a budu buď požívati štěstí, jež mi přineseš, co rozumný, aneb necítit neštěstí, které mi zvěstuješ, co blázen. Ale, jářku, Sancho, schoval si dobře Mambrinovu přílbici? nebo jsem viděl, žeš ji zdvihl se země, když onen nevďěčník ji chtěl roztřískat, ale nemohl. Z toho jest vidět, že jest dokonale kalena.

Bůh je můj svědek! odpověděl na to Sancho, pane rytíři truchlivé podoby, že už mám některých věcí, jež V. Milost povídá, až po uši dosti, a že mi podle nich přichází, že všechno, co jste mi povídal o rytířství, o dobytí království a císařství, udělení ostrovů a prokázání jiných milostí a vyznamenání, jako jsou v obyčeji rytířů dobrodružných, že, pravím, to vše jest asi pouhý dým a holá lež, samá báje a báchorka, neb jak to mám nazvat. Nebo kdyby někdo slyšel V. Milost povídat, že lazebnická mísa jest Mambrinova přílbice, a viděl, že ještě po čtyrech dnech z toho klamu jste se neprobral, nemohl by jinak myslit, než že ten, kdo to mluví a tvrdí, pomatený rozum míti musí. Tu mísu mám já v tlumoku celou zohýbanou a dám si ji doma zpravit, abych ji při holení brady potřebovati mohl, pakliže mi totiž Bůh tu milost dá, že se svou ženou a dětmi opět se shledám.

Slyš, Sancho, odvětil D. Quijote, já ti svatosvatě přísáhám, jako před tím, že jsi ten největší hlupák, jakého kdy mezi zbrojnoši bylo anebo jest. Jak to jen možná, že tak dlouho se mnou jezdíš, a posud jsi nenahlédl, že všechno, co dobrodružným rytířům se přihází, pouhým výmyslem pošetilostí a nesmyslem býti se zdá, a že při tom vše na opak se děje. Nikoliv proto, že tomu v skutku tak jest, nýbrž že neustale hejno čarodějů nás obletuje, kteří všechny věci jinačí a proměňují a dle své libosti v jiné přetvořují, jak totiž buď jsou našimi přáteli aneb nepřáteli. A tak to, co tobě lazebnickou mísou býti se zdá, mně jako Mambrinova přílbice přichází a jiný to opět za něco jiného míti bude; a také byla to znamenitá opatrnost čaroděje, který mi jest přítelem, že způsobil, aby všem jak lazebnická mísa vypadalo, co opravdu a v skutku Mambrinovou přílbou jest. Nebo jelikož ona tak nesmírné ceny jest, celý svět by mne pro ni pronásledoval a ji míti chtěl; an ji ale za pouhou lazebnickou mísu mají, nedbají o ni příliš, jakož patrný toho byl důkaz, když ten chlap, chtév ji rozbit, s povržením pak ji zahodil, cožby zajisté nebyl učinil, kdyby její skutečnou cenu byl znal. Schovej ji dobře, milý Sancho, neb já ji nyní nebudu potřebovat, nýbrž hodlám naopak všechnu tuto zbroj se sebe svléci, a nahým, jak jsem ze života matčina vyšel, zůstat, pakli totiž si usmyslím, v pokání svém více Roldana, nežli Amadisa následovati.

Za touto rozmluvou přijeli k patě vysokého vrchu, který jako osekané skalisko z ostatních kolem vystoupal. Pod ním tekl tichý pramen zelenou a příjemnou loukou, která oku milý pohled poskytovala; mnoho divokých stromů stálo kolem, též hojnost trávy a květin krajinu tu příjemnou činila. To místo zvolil si rytíř truchlivé podoby ku svému pokání, a když byl naň dojel, zvolal silným hlasem, jakoby již bláznil: To, o nebesa, jest ono místo, které vybírám a zvoluju, abych mohl své neštěstí oplakávati, jež jste na mne vzložila! To jest to místo, kde slzy mých očí vlny tohoto malého potoku množiti, kde neustále hluboké vzdechy mé neustále listím těchto horských stromů pohýbati budou, jakožto svědkové a důkazy bolu, jež mé hluboce raněné srdce snáší. O vy, kdokoli jste, božstva venkovská, jež na tomto pustém místě svůj obyt máte, slyšte nářky tohoto nešťastného milovníka, jež dlouhá vzdálenost a domnělá žárlivost přivedly plakat na tuto poušť a naříkat si na tvrdé srdce oné nevděčné, svrchované výtečnice vši lidské krásy. O vy Napey a Dryady, jež máte zvyk bydleti v hustých horách, nechať bujní a lehkomyšní satyrové, kteří nadarmo svou láskou vás pronásledují, vás nechají a pokoj vám neruší, abyste mi pomohly mé neštěstí oplakávati aneb aspoň ochotně sluchu mým nářkům popřály! O Dulcineo Toboská! Dni mé noci! Rozkoši mé strasti! Hvězdo mé pozemské pouti! Jitřenko mého štěstí! Nechať nebesa všecka Tvá přání vyplní a uvaž místo a stav, v něž dlouhá vzdálenost od tebe mne přivedla, a odměň se mi láskou, jak ji moje věrnost jest hodna. O vy stromové poušti této, jež ode dneška máte býti společníci mé samoty, dejte znamení lehkým pohnutím svých haluzí, že vám není nemila přítomnost moje. O ty zbrojnoši můj milý, společníče mých šťastných i protivných příhod, vštěp si dobře v paměť, co mne zde činiti uvidíš, abys to vše hlavní původkyni všeho toho oznámiti a vypraviti mohl.

A to pověděv slezl s Rocinanta, v okamžení sedlo a uzdu s něho sňal a plesknuv jej rukou do zadku pravil: Svobodu ti dává ten, jež nyní sám jí pozbývá, o ori, tak výtečný svými činy, jako nešťastný svým osudem! Jdi, kam se ti líbí, neb je ti na čele psáno, že se ti ani Hippogryf Astolfův ani na jméno vzatý Frontino, kterého Bradamante tak velmi si vážil, v rychlosti nevyrovnal.

Vida to Sancho pravil: Zaplať Pánbůh, že nám jiný ušetřil práce odsedlati šedivce, nebo věru také jemu by pochvaly a plesknutí bylo se dostalo. Avšak kdyby tu byl, nedopustil bych, aby byl odsedlán, nebo jemu není nic do toho, ani do zamilování ani do zoufání, protože jeho pán, totiž já, pranic o tom neví, aniž, chvála Bohu, kdy věděti bude. A zajisté, pane

rytíři truchlivé podoby, je-li to opravdu, že já půjdu na cestu, a že Vy se zblázníte, bude záhodno, když Rocinanta znovu osedláme, aby nahradil šedivce, a já dříve cestu odbyl a se navrátil; nebo půjdu-li pěšky, Bůh ví, kdy tam dojdu a kdy zas přijdu, protože slovem jsem velmi špatný chodec.

Třeba, Sancho, odpověděl D. Quijote; nebo tvůj nápad nezdá se mi být špatným. Učiň, jak se ti líbí, a ode dneška za tři dni budeš moci odjet, nebo bych rád, abys v tom čase viděl, co pro ni činím a mluvím, a jí to vyříditi mohl.

Ale copak mám ještě uvidět, pravil Sancho, než, co jsem již viděl.

Náramně se mylíš, odpověděl Don Quijote; já budu muset ještě svůj oděv rozrhati, zbraň rozházeti, hlavu o skálu tlouci, a všeliké věci činiti, kterým se podivíš.

Pro Pánaboha! zvolal Sancho. Jenom dejte pozor V. Milosti, až si budete hlavu o skálu tlouci, abyste na žádnou ostrou hranu nepřišel, siceby na první ránu celému pokání bylo konec. Jak já si myslím, lépe byste učinil, kdybyste toho trkání nechal a, musí-li to být, hlavou do vody a nebo něčeho měkkého, ku příkladu do bavlny, vrážel; protože to všecko vlastně jenom pouhý žert a na oko býti má. A pak mne nechte jednat; já řeknu slečně Dulcinei, že jste se trkal se skalou, která tak tvrdá byla, jako diamant.

Děkuju ti za tvou dobrou vůli, příteli Sancho, odpověděl D. Quijote; ale ty musíš vědět, že všechny tyto věci nejsou pražádný žert, nýbrž skutečná pravda, sice by tím proti zákonům rytířským se jednalo, které nám každou lež pod trestem klatby zapovídají, a něco jen na oko dělat, jest tolik, jako lhát. Pročež musí moje tlučení hlavou býti opravdové, statečně a náležitě, beze všech vytáček a výmyslů; a tudy bude také potřeba, abys mi nějaké třepení k obvázání zde nechal, nebo náhodou schází nám balsám, o který jsme přišli.

Horší věc je to, že jsme o osla přišli, odpověděl Sancho, nebo s ním jsme třepení a všecko ztratili, a prosím Vás, pane, nezapomínejte mi na ten prokletý balsám, nebo jen když ho jmenovati slyším, střeva a všecko mi na rub se obrací. Udělejte mi raděj to k vůli, a myslete, že již ty tři dni minuly, které jste mi určil, abych na Vaše bláznovství se koukal. Jakobych je byl viděl, jakoby se stalo, a já budu slečně Dulcinei divy o tom vyprávěti. Napište jen to psaní a odbudte mne, co nejdříve můžete; nebo já už nemohu se dočkat, abych zas se navrátil a Vás z toho očistce, ve kterém Vás zanechávám, vysvobodil.

Očistce, pravíš, Sancho? pravil D. Quijote; nazvi to raději peklem anebo ještě něčím horším, pakli totiž ještě něco horšího jest.

Z pekla, odpověděl Sancho, nulla est retentio, jak jsem častěj slychal.

Nerozumím ti, pravil D. Quijote, co tím slovem retentio chceš říci.

Retentio, znamená tolik, odpověděl Sancho, jako že, kdo jedenkrát v peklo jest, vícekrát z něho se nedostane, což ale o V. Milosti neplatí, ježto bych já žádných pat nemusel míti k pobodnutí Rocinanta. Pak ale přímo do Tobosa se obrátím, rovnou cestou k milostslečně Dulcinei a tolik jí o bláznovství a nerozumu, což bezpochyby jedno jest, které provádíte a ještě provádět hodláte, namluvím, že se stane povolnější než rukavice, třeba tvrdší nad dub byla. S její laskavou, co med sladkou odpovědí pojedu pak jako čarodějník povětřím, poletím a vytáhnu vás toho očistce, jež vy za peklo považujete, jímž on ale není, nebo máte naději z něho se dostat, čehož ale, jak jsem pravil, ti nikdy nadít se nemohou, kteří v peklo se nacházejí a v čemž mi zajisté za pravdu dáte.

Mluvíš pravdu, řekl rytíř truchlivé podoby; ale kterak ten list napíšeme?

A tu poukázku na osla také, dodal Sancho.

To vše se připojí, pravil D. Quijote, a ješto žádného papíru nemáme, bude se muset vše to, jak staří činívali, na stromové listí napsati, anebo na několik voskovaných desk, ačkoliv ty právě tak těžko bude dostat, jako papír. Pročež právě mně napadá, jak budu moci nejvhodněji to napsati, totiž do tobolky, která Cardeniovi patřila; ty pak se postaráš o přepis na papír, a sice zřetelný, v nejprvnější vsi, kde nějakého učitele neb kostelníka nalezneš, který to bude opsati moci. Jenom to žádnému písari opsat nedávej, který soudními záležitostmi se obírá, sice to ani čert nepřechte.

Jakpak ale bude s podpisem? tázal se Sancho.

Amadis nikdy se pod své listy nepodpisoval, odpověděl D. Quijote.

Velmi dobře, odvětil Sancho; ale ten úpis musí přece nevyhnutelně býti podepsán, nebo kdybych dal podpis od jiného udělat, řekloby se, že není pravý, a já bych o oslata přišel.

Úpis? já ti to v tobolce podpíšu, odpověděl D. Quijote, když jej moje neteř uhlídá, neopovází se, mému nařízení se protiviti. Pod list milostný můžeš místo podpisu dát napsati: Váš až do smrti věrný rytíř truchlivé podoby. To nic nedělá, bude-li podpis jinou rukou psán; nebo, jak se pamatuju, neumí Dulcinea ani psát, ani číst a od mé ruky ještě jak živa žádný list ani podpis neviděla. Moje a její láska byly vždy platonického způsobu a nedosáhaly nikdy dále, než k počestným pohledům a to ještě

jenom zřídka kdy; neb mohu s dobrým svědomím přísáhat, že ačkoliv již dvanáct let více, než světlo očí svých, které záhy zde budou zem napájeti, ji miluju, sotva čtyrykrát jsem ji viděl, a může snadno býti, že také ona ani jedenkrát můj pohled nespozorovala; tak pečlivě vychovávali ji rodiče její Lorenzo Corchuelo a Aldonza Nogalesova.

Hle, hle, zvolal Sancho; tedy Corchuelova dcera je ta slečna Dulcinea, které obyčejně Aldonza Lorenzova říkájí?

Ta sama jest to, odpověděl D. Quijote, a ona zasluhuje královnou celého světa býti.

I, tu já dobře znám, pravil na to Sancho. Ta dohodí klackem tak daleko, jako ten nejsilnější chlap z celé vsí. Na mou duši! je to holka chlupatá, pevná, silná a statná, která každému dobrodružnému rytíři, který si ji za svou slečnu zvolí, mimochodem z bláta pomoci dovede. Čertová holka! jakou ona má sílu a jaký hlas. Pamatuju se, že jednou na věž ve vsi vylezla, pacholky otcovy, kteří na poli byli, zavolat; oni byli zajisté půl míle daleko od ní a přece tak dobře slyšeli, jakoby zrovna pod věží byli stáli. To nejlepší u ní jest, že nedělá žádných okolků a pranic se neupývá, nýbrž na každého se směje, s každým dovádí a z každého bláznů si dělá. Ano, nyní proti tomu nic nemám, pane rytíři truchlivé podoby, že jí k vůli rozličných bláznovských kousků vyvádět můžete a musíte, nýbrž Vy máte úplnou pravdu, když si pro ni zoufáte anebo se oběsíte. Nikdo na světě, kdo o tom se doví, nebude moci upříti, že jste dobře jednal, i kdyby pro ni čert vás vzíti měl. Příklad bych si, abych už byl na cestě a ji opět spatřil; nebo je tomu již dávno, co jsem ji neviděl. Bezpochyby že od toho času velmi se změnila; nebo polní práce za větru, zimy a parna letního ženským hrozně tvář kazí. Ale přece musím Vám pravdu říci, pane D. Quijote, že jsem byl posud na velikém omylu. Myslíť jsem jistě a opravdu, že musí slečna Dulcinea nějaká vznešená princezna býti, do které V. Milost jste zamilován, anebo nějaká urozená osoba, která těch skvělých darů zasluhuje, jež jste jí byl poslal, jak Biskajce, tak galejní otroky, a kdo ví mnoho-li jiných ještě více; neb Vy jste bez pochyby již mnoho vítězství vydobyl, dříve ještě, než Vaším zbrojnošem jsem se stal. Když ale nyní celou tu věc náležitě uvážím, cožpak slečna Aldonza Lorenzova — míním slečnu Dulcineu de Toboso — asi o to dbá, když přemožení jí k nohous padají, které V. Milost jí posílá a ještě pošle? Neb jak lehko může se státi, že ona, když tam přijdou, bude právě len vochlovat, anebo v stodole mlátit, a že ti lidé nad tím hanbiti se budou anebo že ona sama Vám se vysměje neb na Váš dar se mrzeti bude?

Já jsem ti, Sancho, odpověděl D. Quijote, již mnohokrát pravil, že jsi veliký tlachal a, ačkoli náramný hlupák, přece také někdy vtipným býti chceš. Abys ale viděl, jak pošetilý ty a jak rozumný já jsem, povím ti krátký příběh. Slyš tedy: Jedna hezká, mladá, neodvislá a bohatá vdova, veselé myslí, zamilovala se do mladého, sprostého a hranatého frátera. Převor jeho se to dověděl a jednoho dne milé vdově způsobem upřímné výčitky pravil: Je mi divno, paní, a nikoliv beze mnohé příčiny, že žena tak vznešená, tak krásná a bohatá, jako jest V. Milost, mohla se zamilovati do člověka tak hrubého, sprostého a velice hloupého, ješto jest v našem domu tolik mistrův, představených a doktorů, z nichžby jste si jako z hrušek vybrati a říci mohla: toho chci a toho ne. Avšak ona mu velmi slušně a upřímně dala za odpověď: Důstojný pane, ráčíte velmi se mýlití a po starodávnu smýšletí, pakli myslíte, že jsem si onoho hochu, jež vy za hloupého máte, špatně zvolila; neb k tomu, nač jsem já si ho vybrala, má on tolik moudrosti co Aristoteles, neli více. A tak také jest, Sancho, to samé, proč já Dulcineu toboskou miluju; ona jest mi tolik, jako nejvznešenější princezna na světě. A právě tak činí také básníci, když nějakou dámu pod jistým jmenem zbožňují, které dle libosti si vymýšlí. Myslíš, že ty Amarilly, Filisky, Sylvie, Diany, Galatey a ostatní všecky, jichž knihy, básně, lazebný a divadla jsou plny, skutečné dámy z masa a kostí byly a opravdové milenky těch, kteří je opěvali? Věřu že ne; větší část vymýšlí si je toliko, aby měli nějaký předmět pro své básně, a aby je svět za zamilované považoval a za lidi, jenž schopni jsou jimi býti. A proto jest také mně na tom dosti, když si myslím a věřím, že počestná Aldonza Lorenzova krásna a cnotna jest; na jejím rodu nic nezáleží, nebo nikdo se jí po něm ptáti nebude, aby snad slečnou v ústavu šlechtičen státi se mohla; jenom když já se domýšlím, že ona nejvznešenější princeznou na světě jest. Neb třeba ti vědět, Sancho, pakliže posud to nevíš, že dvě věci přede všemi k lásce ponoukají, totiž veliká krása a dobrá pověst, a ty obě co nejuplněji při Dulcinei se nacházejí, nebo ve kráse žádná jí se nevyrovná a v dobré pověsti málokterá ji dostihne: a abych zkrátka vše dořekl, já si myslím, že vše tak jest, jak pravím, a že ani s té ani s oné strany nic neschází; já si ji vyličuju ve své myslí tak, jak si ji přeju, nejen co krásy ale i co vznešené cnosti se týče a tak ani Helena jí se nevyrovná ani Lucrecia ji nedostihne, aniž která žena slavná minulého věku, buďsi Řekyně, barbarka aneb Římanka. Řekni si na to kdo chceš co chceš, nebo třebaby mne sprostáci proto haněli, přísní a spravedliví soudcové přece mne neztratí.

Já vidím, V. Milosti, že máte úplnou pravdu, odpověděl Sancho, a já jsem osel. Ale jak pak mi to slovo na jazyk přichází? nebo nemá se mluvit o provazu v domě oběšeného. Avšak napište jen to psaní a já budu hubu držet.

Quijote vzal tobolku, poodešel stranou a s velikou pobožností psal list: když byl hotov, zavolal Sancha a pravil, že mu list přečte, aby jej v paměti podržel, kdyby snad tobolka na cestě se ztratila, ješto od nešťastného osudu jeho všeho jest se nadíti.

Na to odpověděl Sancho: Napište jej tři nebo čtyrykrát do knížky a dejte mi ji. Já ji dobře schovám; ale bylaby to pošetilost, myslet si, abych si to pamatoval, nebo moje pamět je tak špatná, že někdy ani na své vlastní jméno si nemohu zpomenout. Přece ale mi ho přečtete, V. Milosti, a mne to bude velice těšit, nebo zajisté je to psaní jako výlupek.

Poslyš, neb ono takto zní, pravil D. Quijote.

List Dona Quijota Dulcinei de Toboso.

Vznešená, urozená slečno!

Hluboce raněn dýkami vzdálenosti a proklán v srdci ostrými šípy, přeju Ti, nejsladší Dulcineo Toboská, blaho, jehož já nemám. Pakliže Tvá krása mnou pohrdne; neni-li Tvá výtečnost mi nakloněna; pakli touha má od Tebe s opovržením bude přijata; a ačkoliv jsem dosti trpěliv, a to vše s pokojnou myslí snesu, přece podléhám zármutku, který mne nejen nesnesitelně tíží, ale také příliš dlouho trvá. Můj milý zbrojnoš Sancho dá Ti, krásná nevděčnice! zevrubnější zprávu. Milostná a milovaná nepřítelkyně! v jakém stavu se já to k vůli Tobě nacházím! Ráčíš-li nade mnou se smilovati, jsem Tvůj; pakli ne, učiň, jak se Ti líbí. Smrt má Tvou ukrutnost ukojí a mé přání vyplní.

Tvůj až do smrti rytíř truchlivé podoby.

Na mou milou duši! pravil Sancho list uslyšev, já jsem jak živ nic tak krásného neslyšel. Toť jsem blázen! jak Vaše Milost jí to svoje mínění pořádně pověděl a jak překrásně k tomu se hodí ten podpis: Rytíř truchlivé podoby. Věřu ve V. Milosti je sám ďábel, nebo já nevím, cobyste neuměl.

Všeho toho jest třeba, odpověděl D. Quijote, v povolání, které jsem si vyvolil.

Nyní jen, pravil Sancho, račte V. Milost na druhý list také poukázku na ty tři oslata mi napsati a podpište ji velmi zřetelně, aby to poznali, až to uhlédají.

Třebas, pravil D. Quijote a napsav takto četl:

Nařizuju V. Milosti, panno neti, tímto poukazem, abyste Sanchu Panzovi, mému zbrojnoši, vydala tři z oněch oslů, jež jsem Vaší ochraně doma zanechal. Svoluju v jich vydání tímto úpisem a proti kvitanci, jakobych byl za ně cenu obdržel. Dáno v Černých horách dne 22. srpna roku tohoto.

Výborně, jen se také podepište, pravil Sancho.

Mého podpisu není třeba, odpověděl D. Quijote; já přidám toliko svou obyčejnou známku, což jest to samé co podpis a na tři, ba i na tři sta oslů dostačí.

Já se na V. Milost spoléhám, pravil na to Sancho; já teď jdu osedlat Rocinanta a Vy se připravte, abyste mi dal své požehnání na cestu. Hodlám co nevidět na ni se vydat, aniž chci se dívat, jaké bláznovství V. Milost bude vyvádět. Řeknu, že jsem toho viděl tolik, že jsem už ani dívat se nechtěl.

Chci aspoň, Sancho, a to proto, že je toho potřeba, abys počkal, až se svleku a nahý několik bláznovských kousků učiním, což ani půl hodiny trvat nebude. Musíš je na své oči uvidět, abys na ostatní, ježkoli přidáš, svatosvatě mohl přísáhati; i ujišťuju tě, že jich tolik nenapovídáš, co já jich zde vyvedu.

Probůh Vás prosím, pane můj, ať nemusím Vás vidět nahého, nebo by mne to srdečně bolelo a já bych nemohl pláče se zdržeti. Vždyť mám tak hlavu jako škopek od pláče včerejšího pro osla, že ani nejsem s to zase plakati. A pakliže V. Milost si přeje, abych viděl několik těch bláznovských kusů, udělejte je oblečen, zkrátka a ty nejznamenitější; avšak není mi toho ani třeba a, jak jsem pravil, u hospodaří se času, že budu moci dříve zpátky přijet a V. Milosti zprávu přinést, kterou si žádáte a které zasluhujete. A nebude-li slečna Dulcinea k tomu se míti a nevzkáže-li Vám, jak se sluší a patří, svatosvatě slibuju, že jí příznivou odpověď z žaludku vymlátím a vykopám; nebo pročby měl tak znamenitý rytíř, jak jest V. Milost, tak pro nic a za nic se zbláznit, snad pro ledajakou... ať mne slečna nepřinutí to dořici, nebo, ať jsem čertův, že jí to vybleptnu bez obalu. Ona mne nezná, ale, kdyby mne znala, věru žeby mne se chránila.

Na mou věru, pravil D. Quijote, jak se zdá, ty nejsi moudřejší, než já.

Já nejsem takový blázen, odpověděl Sancho, ale jsem prchlivější. Avšak nechme toho; copak ale bude V. Milost zatím jíst, než já se navrátím? či budete vybíhat na cestu a pastýře obírat, jako Cardenio?

Tu starost si neber k srdci, odpověděl D. Quijote, nebo, byť bych i měl,

nejedlbych nic jiného, než byliny a ovoce, jichž tato louka a tyto stromy budou mi poskytovat. Jádro mého podniknutí jest půst a přísné živobyť.

Víte ale, V. Milosti, čeho se bojím? pravil na to Sancho; já nebudu moci to místo, kde jsem Vás zanechal, najít, jak je skryto.

Pamatuj si dobře všechna znamení, neb já budu hledět, abych se odtud nevzdálil, odpověděl D. Quijote, a častěji také neopominu na nejvyšší skály vylézt a se podívat, zdali již přicházíš. A mimo to bude nejlépe, abys nechybil a nezbloudil, když si trochu toho jmelí, jehož tu takové množství, nařezáš a je cestou odtud až do širého pole natroušíš; ono ti bude průvodčím a ukazovatelem, po kterém, až se budeš vracet, mne najdeš, jako Theseus po niti z bludiště se dostal.

To učiním, řekl na to Sancho, a nařezav si ho prosil pána za požehnání a s pláčem jich obou dvou s ním se rozloučil.

Vsednuv na Rocinanta, kterého mu D. Quijote důtklivě poručil, aby oň tak se staral, jakoby on sám to byl, dal se z lesa na cestu, časem jmelí na zem házeje, jak mu pán jeho byl poradil. Jel takto pořád dále, ačkoliv D. Quijote ještě neustále ho soužil, aby počkal a se podíval, na některé bláznovství, které udělá. Nebyl však ještě ani sto kroků odjel, an se opět zpátky vrátil a pravil: Vy jste přece měl pravdu, V. Milosti, že musím několik Vašich nesmyslných kousků vidět, abych s dobrým svědomím mohl přísáhati, a proto Vás prosím, abyste jich několik udělal, ačkoliv to ten největší nerozum jest, že Vás tu samotného nechám.

Což jsem ti to neřekl? pravil D. Quijote; počkej, milý Sancho, nebo než se Otčenáš pomodlíš, budu hotov.

Svléknuv na to rychle spodky zůstal v košili a střelhubitě dvakrát loukotě udělal, dvakrát se přehodil, hlavou dolů a nohama nahoru, a okázal takové věci, že Sancho, aby jich ještě jednou vidět nemusel, Rocinanta obrátit musel, jsa úplně spokojen a dostatečně připraven k přísaze, že pán jeho se zbláznil. My ho necháme dále cestou jeti, až se zase navrátí, což dlouho trvati nebude.

KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ

A obrátivši se k vypravování toho, co rytíř truchlivé podoby činil, když zůstal sám a sám, praví historie, že když z dola napolo nahý a shora na polo oděný ty kozelce a kotrmelce udělal a viděl, že Sancho, nechtěje na více bláznovství čekati, odjel, D. Quijote na vrch jedné vysoké skály vylezl a znovu jal se přemýšlet o tom, nač již mnohokrát byl se rozmýšlel a na čem konečně se ustanovil: byloliby totiž lépe a jemu příslušněji, Roldana v jeho zuřivém bláznění anebo Amadisa v hluboké zádumčivosti následovati. A rozmlouvaje sám s sebou pravil:

Že byl Roldan tak znamenitý a statný rytíř, jak se vůbec o něm praví, nebyl to žádný div, protože se dal celý tak očarovat, že nikdo jej nemohl ranit, ledaby jehlu do palce u nohy mu byl vrazil, a tu on vždycky střevice se sedmerým podešvem železným nosil, ačkoliv mu to nic neprospělo proti Bernardu de Carpio, který o tom věděl a jej v Roncevallech v rukou rozmačkal. Avšak pusťme jeho statečnost mimo se a považme, jakým způsobem o rozum přišel. Věc jistá jest, že jej ztratil, když ze známek u studnice nalezených a zprávy, kterou od jednoho pastýře dostal, se dozvěděl, že Angelika mnoho hodin s Medorem, mladým Mórem krásných kadeří a panošem Agramantovým, byla spala. A přesvědčiv se o pravdě toho a že mu jeho dáma takovou hanbu udělala, nevyvedl tím nic obzvláštního, když se zbláznil. Ale já? Jak pak mohu jej následovati v bláznovství, když nemám stejnou s ním k tomu příčinu? Nebo chtěl bych na to přísáhat, že moje Dulcinea de Toboso jakživa ani žádného opravdového Móra neviděla a že jest tak nevinná, jako matka, která jí porodila; i učinil bych jí patrnou křivdu, kdybych jinak o ní smýšlel a takovým bláznem, jako byl zuřivý Roldan, se stal. S druhé strany vidím, že Amadis de Gaula, který ani rozum neztratil ani žádného šílenství nevyváděl, přece při tom co zamilovanec takové slávy si vydobyl, jako kdokoliv jiný; neb, jak historie o něm povídá, nečinil on nic více, než, že vida se od své slečny povržena, která mu přikázala, aby jí na oči nepřicházel, dokud to její vůle nebude, na skálu chudoby k jednomu poustevníku se uchýlil a tam tak dlouho se naplakal, až mu nebesa v

jeho nejvyšší strasti ku pomoci přispěla. A to-li pravda, jakože skutečně jest: proč bych já se tak trýznil, zcela nahý běhal, těmto stromům, které mi ničím neublížily, škodu dělal, proč bych tyto čisté potůčky kalil, které když žíznit budu, vody mi poskytovati budou? Sláva památce Amadisově! a jej bude D. Quijote mancheský následovati ve všem, co jen bude moci; pak ovšem také naň známý výrok onen se hodí, že ačkoliv velkých činů nevykonal, přece při pokusu o ně zemřel. A byť bych já od své Dulciney povržen a zamítnut nebyl, jest na tom dosti, jak jsem pravil, že od ní vzdálen jsem. Nuže! tedy ruče k činu; přijďte mi na pamět všechny vy činy Amadisovy a učte mne, jak mám začítí vás následovati. Však už vím; hlavním jeho zaměstnáním byla modlitba a taktéž já budu jednati.

Sebrav několik velkých duběnek navlékl si je na tkanici a z nich růženc si udělal. Co ale velmi jej trápilo, že tu žádného poustevníka nenacházel, jemužby se zpovídati mohl a který by mu útechy poskytoval. Bavil se tedy tím, že po palouku se procházel, verše do kůry stromů vyřezával neb do písku psal, vesměs jeho zármutku přiměřené a některé Dulcineu opěvující. Avšak, když ho tam opět našli, byly toliko následující verše zachované a čitelné.

Co zde kolem vyrůstáte,
 Stromy, keře, byliny,
 Pnete se a zelenáte
 K okrase té doliny,
 Nech teď žel můj posloucháte.
 Bol můj ať vás tu nesouží,
 Byť i strašný, hrozný dost;
 K vaší slávě to poslouží,
 Že vám zde Don Quijote touží
 Dulciney vzdálenost
 Tam v Tobosu!

Na tom místě nejhodnější
 Z milovníků všech se skryl,
 Pro slečnu svou nejsličnější
 V žalosti a smutku nyl;
 Nevinně v té pusté skrejši
 Jej tu láska krutě souží,
 Ach ten nelítostný host!
 Tu z jeho slz plno louží;
 Don Quijote zde bolně touží

Dulciney vzdálenost

Tam v Tobosu.

Dobrodružství jenž zde hledal

V těchto tvrdých skalínách,

S těžkým srdcem tu usedal

V skalách těch a roklinách;

S neštěstím se, chudák, shledal,

Zde mu láska srdce ouží,

A užírá zoufalost,

Zde se v krutý bol pohrouží,

Zde Don Quijote těžce touží

Dulciney vzdálenost

Tam v Tobosu.

Těm, jenž dotčeně verše našli, nemalý smích způsobil přídavek ke jmenu Dulciney: Tam v Tobosu, a myslili, že D. Quijote měl za to, že kdyby Dulcineu jmenoval a ne také Toboso, básni by rozuměti se nemohlo. A tak také v skutku bylo, jak on potom vyznal. Napsal ještě mnoho jiných veršů, ale, jak praveno, nemohlo se jich více vybrati a přečísti, než tyto tři sloky. Tím, vzdycháním a vzýváním Faunů a Sylvanů oněch lesů, Nimf říčních a bolestící, smutné ozvěny, ježto vesměs mu odpovídali, útěchy poskytovali a jej poslouchali, jakož i sbíráním bylin, kterými se živil, bavit se po celý čas nepřítomnosti Sanchovy. A kdyby ona místo tří dnů, tři týdny byla trvala, bylby rytíř truchlivé podoby tak se přepadl a změnil, žeby vlastní matka jeho nebyla ho poznala. Nyní však bude záhodno, abychom ho vzdychat a verše dělat nechali a pověděli, co Sanchovi na jeho vyslání se přihodilo.

Když byl z lesa na silnici vyjel, jal se cestu k Tobosu hledati a přijel druhý den k hospodě, kde byl nešťastnou houpačku utrpěl. Jak ji spatřil, bylo mu, jakoby znova v povětří lítal a nebylby za žádný peníz do ní vjel, ačkoliv to právě v tu dobu bylo, kde to mohl i měl učiniti, totiž v poledne, aby po tak dlouhé studené kuchyni něco teplého okusil. Tato potřeba jej konečně přinutila, že se k hospodě přiblížil, jsa pořád ještě na rozpacích, má-li do ní vjeti čili ne; v tom ale vystoupily z hospody dvě osoby, které ho ihned poznali a jeden z nich druhému pravil:

Jáčku, velebný pane, ten jezdec, není to Sancho Panza, kterýžto, jak hospodyně našeho dobrodruha pravila, co zbrojnoš se svým pánem jel?

Je to on, pravil licenciát, a ten kůň jest našeho Dona Quijota.

Znali jej tak dobře, protože to byl farář a lazebník z jeho vlastní dědiny

a právě ti, jenž byli prohlídku jeho knih a jeneralní auto da fé nad nimi drželi.

Poznavše tedy Sancha a Rocinanta, byli žádostivi, něco o D. Quijotu se dovědět; šli k němu a farář naň jmenem zavolav pravil: Příteli Sancho Panzo, kdepak je váš pán?

Sancho je také hned poznal, ale umínil si, nevyzraditi jim, kde jeho pán jest a co tam dělá; odpověděl, že jeho pán jest kdesi a že tam cosi proň velmi důležitého dělá, což ale on pro celý svět povědět nesmí.

Ne tak, pravil lazebník, Sancho Panzo; neřeknete-li nám, kde jest, budeme myslit, ano již myslíme, že jste ho zavraždil a oloupil, protože na jeho koni jedete. V skutku vy nám musíte o pánu tohoto koně zprávu dát, sice s vámi jinak zatočíme.

K čemu ty výhrůžky? já nejsem žádný loupežník ani vrah, ať si každý zemře, jak jeho osud chce anebo jak Pánubohu se líbí. Můj pán je tamhle v horách a činí tam pokání, až milo.

A záhy na to a bez nucení dal se do vyprávění, v jakém stavu pán jeho se nachází, jaká dobrodružství jej byla potkala, a že nese psaní panně Dulcinei de Toboso, dceři Lorenza Corchuela, do které až po uši jest zamilován.

Oba se velmi podivili tomu, co jim Sancho vyprávěl, a ačkoliv jim blouznění D. Quijota již známo bylo, i to, co mu hlavu pomátlo, musili přece tomu, co slyšeli, opět se podiviti. Žádali Sancha, aby jim ten list okázal, který slečně Dulcinei donéstí má. On pravil, že jest v jakési tobolce napsán a že mu pán jeho poručil, aby, až do nějaké vsi přijde, na papír jej přepsati dal. Farář pravil, aby mu ho dal, že on sám jej opíše. Sancho sáhl za nádra a hledal tobolku: ta ale tam nebyla a on by byl musel celý rok hledat a přece by ji nebyl našel, protože D. Quijote si ji nechal a mu nedal, a jej také to nenapadlo, aby mu byl o ni řekl. Když Sancho tobolku nenalezl, zbledl jako stěna, hmatal po celém těle a opět shledal, že nic u sebe nemá; i počal se nad tím pěstěmi do tváře bít, vousy si rváti a několik tak notných facek si vytal, že mu z úst a nosu krev tekla. Farář a lazebník se ptali, co ho napadá, že se tak trýzní.

Co mne napadá? odpověděl Sancho; že jsem mžíkem najednou o tři osly přišel, z nichž každý za jeden hrad stál.

Jak pak to? ptal se lazebník.

Ztratil jsem tobolku, ve které bylo psaní na Dulcineu a cedule od pána podepsaná, v které nařizoval, aby mi jeho neť ze čtyr nebo pěti oslů, jež doma má, tři vydala. Při tom jim také pověděl, jak byl o svého osla přišel.

Farář jej těšil a pravil mu, že až jeho pána nalezne, mu nový poukaz na něm vymůže a to na papíře, jak se sluší a patří, jelikož poukazy do tobolky napsané nikde nic neplatí.

Tím Sancho se utišíl a pravil, jeli tomu tak, že jej ztráta listu na Dulcineu tuze nemrzí, poněvadž jej ví nazpamět a bude takto snadno, kdy-a kdekoliv na papír jej přenéstí.

Povídejte nám ho tedy, pravil lazebník, abychom jej na papír napsati mohli.

Sancho začal v hlavě se drbat a hleděl list na pamět si uvéstí, přešlapoval s jedné nohy na druhou, zdvihal oči k nebi a opět na zem je upínal, až konečně, když byl půl nehtu u jednoho prstu si ukousal a oni s dychtivostí, až začne, čekali, po hrozně chvíli pravil: Na mou duši, velebný pane, kdyby mne čert vzal, nemohu se na ten list upamatovat; jenom to vím, že jeho začátek je: Vznešená a bláhová slečno!

Tak to asi nebude, pravil lazebník, nikoliv bláhová nýbrž blahorodá a vznešená slečno.

Ano tak, pravil Sancho, a potom, pak-li se nemýlím, následovalo: poraněný, nevyspalý a ztlučení líbá V. Milosti ruce, nevděčná a neuznalá slečno, a již nevím, co tam stálo o zdraví nebo nemoci, kterou na ni posýlal, načež to šlo dále až skončil: Váš až do smrti rytíř truchlivé podoby.

Seznavše výbornou pamět Sanchovu, nemálo oba si ji libovali a mu ji vychvalovali, žádajíce jej, aby list ještě jednou opakoval, by také oni si jej pamatovati a svým časem napsati mohli. Sancho jej tedy ještě dvakrát opětoval a po každé jiných nesčíslných nesmyslů nažvatlal. Potom také o svých příhodách vyprávěl, při čemž ovšem ani slovem se nezmínil o houpačce, které byl v této hospodě zakusil a tudy tam vjeti se zdráhal. Pověděl také, že jeho pán, jakmile mu dobrou zprávu od slečny Dulciney de Toboso přinese, vydá se na cestu a bude hledět, státi se císařem nebo aspoň nějakým mocnářem, a že takto byli mezi sebou ujednali, Čehož prý dosáhnouti bude velmi snadno při jeho osobní udatnosti a síle ramena. Pak až se to stane, že jej pán jeho ožení, protože do těch dob bezpochyby již vdovcem bude, a že mu dá nějakou komornou císařovninu za manželku, která mu celou provincii na pevné zemi za věno přinese, bez ostrovů a výsep, o které již více nestojí.

Sancho to vyprávěl s takovou pokojností, utíraje si při tom často nos, a s takovým rozumem, že oba velmi se podivili nad náramným bláznovstvím D. Quijota, které i toho chudáka o rozum připravilo. Nedali si práci, z klamu jej vyvéstí, neb měli za to, že, jelikož to jeho duši nic

neškodí, bude lépe, v něm jej nechati a jeho nesmysly k nemalému potěšení svému vyslechnouti. Pravili mu tedy, aby prosil Boha za zdraví svého pána, an to jest věc možná a velmi snadná, že, jak praví, stane se císařem, neb aspoň arcibiskupem, nebo jinou rovně důstojnou osobou.

Pánové, pravil na to Sancho, kdyby náhoda chtěla a mému pánu přešla chuť, nebýti císařem, nýbrž arcibiskupem, to bych rád věděl, co asi dobrodružní arcibiskupové svým zbrojnošům za odměnu dávají.

Dávají jim, odpověděl farář, nějakou výnosnou prebendu, vikariát, neb sakristánství, které znamenité roční důchody má, nepočítaje peněz na modlení, které také asi tolik ještě obnášejí.

K tomu byloby třeba, pravil Sancho, aby zbrojnoš nebyl ženatý a aby aspoň mši čísti uměl; a je-li tomu tak, já nešťastný jsem ženat a neznám ani první písmeno v abecedě. Co tedy ze mne bude, napadne-li mého pána býti arcibiskupem a ne císařem dle obyčeje a zvyku rytířů dobrodružných?

Nemějte starosti, příteli Sancho, pravil lazebník, nebo, co toho se týče, požádáme my vašeho pána, poradíme mu a na srdce vložíme, aby byl císařem a nikoliv arcibiskupem, protože to proň bude mnohem snadnější, poněvadž jest více udatný, nežli učený.

To se mi také zdá, odpověděl Sancho, ačkoliv musím říci, že on ke všemu schopnosti má; já aspoň, co mne se týče, budu Pánaboha prosit, aby mu to vnuknul, co by proň bylo nejprospěšnější a kdeby mi nejvíce milostí mohl prokázati.

Vy mluvíte, jako člověk rozumný, pravil farář, a budete také jako křesťan jednat; však nyní musíme především na to myslet, jak bychom vašeho pána z toho zbytečného pokání, jež, jak jste pravil, koná, vyprostili, a bychom se uradili, jakým způsobem to máme nastrojiti a také, že právě čas k obědu jest, bude nejlépe vejíti tuto do hospody.

Sancho pravil, aby si šli, on že tu venku počká a potom jim příčinu poví, proč on do hospody jíti nechce a nesmí, avšak že je prosí, aby mu něco teplého k jídlu a Rocinantu obroku poslali. Oni šli a jej venku nechali, načež pak za chvílku lazebník mu trochu pokrmu přinesl.

Když hodně dlouho se namyslili, jakým způsobem by svého úmyslu dosáhli, napadla faráře myšlenka, jak náklonnosti D. Quijotově, tak k dosažení jich záměru velmi příhodná. Pravil totiž lazebníkovi, že míní se přestrojit do šatů dobrodružně panny, on aby co nejlépe možná, za zbrojnoše se přeoděl, tak že spolu půjdou k D. Quijotovi a on jako nějaká sklícená a soužená slečna o pomoc jej bude žádati, kteréž on co statečný rytíř dobrodružný nebude moci odepřítí. Pomoc ta že má v tom záležitosti,

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

aby s ní šel, kam ona ho povede, pomstí křivdu, kterou jí byl jeden zlý rytíř učinil, při tom že ho bude prosit, aby nežádal, by sejmula larvu, aniž o jejím stavu čeho zvědět chtěl, dokud jí na onom zlém rytíři právo nezjedná. Farář myslil s jistotou, že D. Quijote takto ke všemu svolí, oč jej bude žádati, a že tímto způsobem jej tam odtud vylákají a do své dědiny přivedou, kdež pak budou moci na prostředky proti jeho neobyčejnému bláznovství pomysleti.

KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ

Lazebníkovi se farářův nápad velmi líbil, tak že záhy k jeho vyvedení se měli. Požádavše na hospodské sukni a čepec nechali jí farářovu novou kleriku v zástavě. Lazebník si udělal dlouhé vousy z šedého čili plavého volského ocasu, v kterém hospodský hřeben zapíchnutý míval. Hospodská se jich ptala, k čemu ty věci chtějí; farář jí zkrátka pověděl o bláznovství D. Quijotovu, a že toho přestrojení je třeba, aby jej z pustiny, ve které právě se zdržuje, ven vyvábili. Hospodský i hospodská hned se domyslili, že blázen ten jest jejich někdejší host s balsámem a pán povětrím házeného zbrojnoše; i vyprávěli faráři vše, co s ním bylo jim se přihodilo, ovšem nezamlčevše, co Sancho tak zatajiti hleděl. Zkrátka, hospodská přistrojila faráře, až bylo milo se podívat; oblékla jej do jakési soukené sukně, černými, aksamitovými na dlaň širokými a vystřižovanými pruhy požitá a do šněrovačky zeleným aksamitem vyložené, věci to, které snad ještě z časů krále Wamby pocházely. Čepec nechtěl farář vzít na hlavu, nýbrž přikryl si ji jakousi plátěnou, podšívanou čepicí noční, kterou s sebou měl, obvázal si hlavu stužkou z černé tykyty a z jiné takové si udělal roušku, která mu vousy a obličej dobře zakryla. Dav si na hlavu svůj klobouk, který byl tak široký, že stínidlu se podobal, a hodiv na se plášť sedl po žensku mezkyni; totéž učinil lazebník se svými plavými vousy, které až po pás mu dosahovaly, poněvadž, jak praveno, byly z ocasu plavého vola udělaný. Rozloučili se se všemi i s milou Maritornesou, která slibovala, že, ač hříšná osoba, bude se modliti růženec, aby jim Bůh dal dobré pořízení v podniknutí tak těžkém a křesťanském. Když však z hospody vyjeli, napadlo faráře, že toto přestrojení proň se nesluší a jest nehodno osoby duchovní, byťby na věci té sebe více mu záleželo, a pověděl to lazebníkovi, žádal jej, aby oblek svůj přeměnili, an jest to věc slušnější pro něho, aby ubohou pannu dělal, on že bude dělati zbrojnoše a tak důstojnosti své méně ublíží, sice že ani kroku neudělá, byť by i D. Quijota čert vzít měl. Lazebník skutečně ve všem farářovi byl po vůli, a když takto své osoby přeměnili, dával mu farář naučení, jak si má počínat, jak s D. Quijotem mluvit, aby jej pohnul s sebou jeti a místo opustit, které

byl pro své zbytečné pokání si vyvolil. Lazebník odpověděl, žeby i bez jeho návodu úkol svůj dobře vyvedl. Nemínil však zatím ze ustrojiti, ažby blížek k D. Quijotovu obytu dojeli, načež, když svůj oděv svinul a farář vousy si nasadil, svou cestu dále konali. Sancho Panza je vedl a cestou jim vyprávěl, co jim bylo se šílencem se přihodilo, jež tu v horách nalezli; pověděl jim též o nalezení tlumoku a co v něm bylo, neb při vši své sprostotě byl ten chlap velmi zisku chtivý.

Druhý den přišli na místo, kde Sancho byl svého jméli naházel, aby po něm místo, kde svého pána nechal, najíti mohl. Poznav je, pravil svým průvodčím, to že je vchod do pustiny, aby jen nyní se přistrojili, chtějí-li takto k vysvobození jeho pána přispěti; neb oni mu byli již před tím řekli, že tohoto způsobu a přestrojení jest na nejvyšší potřeba k vyvedení jeho pána z bídného živobytí, jež si byl zvolil. Zavázali jej také velice, aby pánu svému neřekl, kdo jsou, aniž že je zná, a bude-li se ptát, dal-li Dulcinei list, aby řekl, že dal a že ona neumějíc číst ani psát, oustně odpověděla a mu vzkazuje, aby pod trestem její nemilosti, té chvíle ji navštívil, ježto jí mnoho na tom záleží. Takto a tím, co sami ještě mu předněsti myslili, byli jisti, že jej k lepšímu živobytí přivedou a donutí, že záhy se dá na cestu a pojedje stát se císařem anebo mocnářem nějakým; arcibiskupství není prý co se báti.

Všecko to Sancho poslouchal a do paměti si vštípil, jsa jim velmi povděčen za ten úmysl, že poradí jeho pánu, aby byl císařem a ne arcibiskupem, poněvadž za to měl, že císařové svým zbrojnošům více milostí prokázati mohou, nežli arcibiskupové dobrodružní. Pravil jim také, že by bylo lépe, aby on napřed jej hledat jel a mu odpověď od jeho slečny vyřídil, která již bude dostatečna, vyvést ho z místa toho a jim práci jejich velmi usnadní. Sanchův nápad se jim zalíbil a proto si umínili počkati, až jim přijde povědět, že pána svého našel. Sancho odjel do hor zanechav ony dva v jednom úvalu, kudy malý a příjemný potůček běžel a kde skaliska a několik stromů čerstvý a milý chládek činily. Bylo to právě za parného dne měsíce srpna, kde v těchto krajinách nesmírné vedro bývá a k tomu tři hodiny spoleadne, když sem dojeli, což vše činilo místo ono velmi příjemným a lákavým, aby zde Sanchův návrat očekávali, což také učinili.

Když tedy zde ve stínu se rozhostili, došel jim k uším jakýsi hlas, který nejša žádným nástrojem provázen líbezně a plně zazníval, nad čímž oni nemálo se podivili, majíce za to, že v těchto místech nelze pěkného zpěvu se nadíti. Říkává se ovšem, že po lesích a polích se nacházejí pastýřové výtečných hlasů, avšak jsou to spíše výmysly básníků, nežli skutečná

pravda. Tím divnější jim to ale bylo, když seznali, že to není skládání venkovského pastevce, nýbrž člověka vzdělaného a umělého, o čemž úplně se přesvědčili, když následující píseň slyšeli.

Co mne krutě stíhalo vždy posud?

Osud.

Co mé srdce tak bolestně svírá?

Nevíra.

Co zkouší tak mou trpělivost?

Vzdálenost.

A tak trápení mé, mou žalost

Žádný lék již více nevyhoojí,

Nebo jejich příčina to trojí:

Osud, nevíra a vzdálenost.

Kdo jest mého bolu příčina?

Láska má.

Kdo je původ vešké mé bolesti?

Neštěstí.

A kdo, srdce, tak opustil tebe?

Nebe.

A tak budu muset sebe

Na smrt až bolestí umořiti,

Nebo nedají mi blaze žiti

Láska, neštěstí a nebe.

Jaký konec těch mých strastných dob?

Hrob.

A co kalí lásky blaženost?

Nevěrnost.

Co necítí žádných více bolesti?

Šílenství.

A tak jedině můj osud zlý,

Bídně tady strastí zahynouti;

Nebo konec té mé bídné pouti

Hrob, nevěrnost, šílenství.

Ta doba, ta samota, ten hlas a umělost zpěvákova podivení a potěšení oběma poslouchajícím způsobily. Očekávali v tichosti, zdali ještě něco uslyší, avšak vidouce, že mlčení dlouho trvá, umínili si, toho líbezného pěvce jít hledati. Jižjiž chtěli to v skutek uvésti, an týž hlas je zastavil a znovu jim k uším následující znělka zaznívat počala.

Svaté přátelství, jež letem svět si opustilo
A lidskému pokolení s bohem dalo,
Bys tam k blaženým se duším odebralo,
A v nebeských jasných síních s nimi žilo;
Na tvém místě teď se klamství usadilo
A tvé roucho svaté drze na se vzalo:
Nevinná by srdce snadněj oklamalo,
Cnosti oděvem se lestně přistrojilo.

Sestup, přátelství, zas na svět dolů s nebe
A lichotě, klamu s tváře roušku strhni,
Kterou teď se zrádně nestydatě chlubí.

Nenech vládnouti je dále místo sebe
A svět v bídu a svár strašný neuvrhni,
Které jistě celý jej i lidstvo zhubí.

Zpěv ten se ukončil hlubokým vzdechem a oni oba opět s pozorností očekávali, bude-li dále zpívat; avšak vidouce, že zpěv ve štkání a bolestné vzdychání se obrátil, znovu si umínili zvědět, kdo jest ten člověk znamenitý jak hlasem tak i nářkem bolestným. A nebyli daleko šli, an, když za jednu skálu se uhnuli, člověka téhož oděvu i podoby spatřili, jak byl Sancho Panza jim jej vylíčil, když jim Cardeniův příběh vyprávěl. Když člověk ten je shlídl, beze všeho zaražení státi zůstal, s hlavou na prsa svěšenou, na způsob člověka zamyšleného, aniž více, kromě když je náhle byl spatřil, očí svých na ně pozdvihнул.

Farář, jenžto byl muž výmluvný a jej i jeho strastný osud ze Sanchova popisu byl znal, šel k němu a krátkou, při tom však velmi rozumnou řečí ho žádal a přemlouval, aby toho bídného živobytí zde zanechal a o život tu se nepřipravil, což jest neštěstí nade všecko největší. Cardenio byl tenkrát při dobrém rozumu, prost onoho zuřivého nápadu, jenž tak často smyslů jej zbavoval, a vida tudy oba tyto v oděvu tak neobyčejném u bydlitelů oněch pouští, nemálo se divil, zvláště, když o jeho záležitosti, jako o věci povědomé mluvili, jakž byl z řeči farářovy zpozoroval. I odpověděl jim tedy v tento způsob:

Já dobře vím, pánové, kdokoliv jste, že nebesa, jež dobrým pomoc sesílají, ano mnohdy i zlým, ač toho nejsou hodni, mi v tato vzdálená ode všeho světa a pustá místa, lidi posílají, aby živou a rozmanitou řečí mi předložili, jak nerozumný život tuto vedu a mne z něho vyprostili a k lepšímu přivedli. Avšak oni nevědí, co já vím, totiž, že kdybych z této bídy vyváznu, do ještě mnohem horší bych upadl, a budou mne míti za člověka

slabého rozumu anebo i snad dokonce za blázna. Ovšem nebyloby divu, kdyby tomu tak bylo; neb já sám nahlížím, že důminka o mém neštěstí jest tak mocná a silná a tak na mne naléhá, že chtěje nechtěje takořka zkamením a všech svých smyslů a všeho vědomí pozbývám. To z toho soudím, že mi jiní často povídají a okazují, čeho jsem byl v hrozném tom nápadu se dopustil. Já při tom nemohu ničeho jiného činiti, než marně si naříkati, osud proklínati a pošetilé počínání své tím omlouvati, že každému, kdo chce mne vyslechnouti, příčinu jeho vyprávím. Neb rozumní lidé, když seznají příčinu, nebudou jejímu účinku se divit, a nemohou-li mi pomoci, aspoň mne neztratí a jejich nevole nad mou nezbedností musí v útrpnost s mým neštěstím se proměnit. A pakliže, pánové milí, s tímto úmyslem ke mně přicházíte, jako druží, prosím Vás, dříve než v upřímném přemlouvání svém pokračovat budete, příběh mého nesčíslného utrpení vyslechněte. Snad si pak ušetříte práce a nebudete chtít mě těšiti v mém neštěstí, které žádnou útěchou nelze zmírniti.

Oni oba, jichžto jediná žádost byla, zvědět z jeho vlastních úst příčinu jeho strasti, prosili ho, aby jim vyprávěl, a spolu mu slíbili, že ničeho mu k pomoci a útěše neučiní, než co on sám přáti si bude. A tu začal truchlivý rytíř svůj smutný příběh těmiže slovy a tímže způsobem vyprávěti, jak byl několik dní před tím Don Quijotu a kozákovi jej povídal, když za příčinou mistra Elisabata a svědomitostí D. Quijotovou u zachování slušnosti k rytířstvu byl zůstal nedokončen, jakož v naší historii pověděno. Na štěstí zdržel se nyní nápad šílenství déle, takže až do konce vyprávěti mohl. Přišed tedy posléz k lístku, jež byl Don Fernando v historii o Amadis de Gaula našel, pravil, že jej má ještě úplně v paměti, a opakoval jej následovně:

Lucinda Cardeniovi.

Každým dnem nalézám na Vás nových vlastností, které mne zavazují a nutí víc a více Vás si vážit; chcete-li tedy, abych Vám dluh svůj splatila a nikoliv na ujmu mé počestnosti, jest to úplně v moci Vaší. Otec můj mne miluje, Vás zná a bez násilí proti mé vůli, spravedlivou žádost Vaši vyplní, pakliže mne milujete, jak pravíte a také já pevně myslím.

Lístek ten mne pohnul, jak již pověděno, Lucindu o ruku žádati, a jím také jest Fernando ve svém domnění utvrzen, že Lucinda ta nejrozumnější a nejopatrnější dívka svého času jest, a to v něm nejprve vzbudilo žádost, raděj mne zničiti, než aby přání moje se vyplnilo. Pověděl jsem D. Fernandovi, co mi Lucidin otec odpověděl, že totiž se sluší, aby můj

otec o ni požádal, jakož i že se nemohu osměliti, mu to říci, z bázně, aby snad k tomu nesvolil, nikoliv proto, žeby cenu, cnostnost a krásu Lucindinu nebyl znal, neb její vlastnosti byly s to, sňatku s kteroukoli rodinou španělskou cti dodati; nýbrž že dobře nahlízím, že otec můj nebude chtít mne tak brzy oženiti, dokud neuvidí, co vévoda Ricardo pro mne učiniti hodlá. Zkrátka já mu řekl, že nemám dosti síly se svým otcem o tom promluvit; nebo nejen ta překážka, ale také mnoho jiného ještě že mne činí nesmělým, aniž bych právě mohl říci co, že ale je mi, jakoby přání moje nikdy nemělo býti vyplněno.

Don Fernando mi na to odpověděl, že to sám na se vezme a s otcem mým promluví a jej k tomu přivede, aby s otcem Lucindiným rozprávěl. — O ty Marie ctižádostivý! o Katilino ukrutný! o Syllo nešlechtný! Galalone podvodný! Vellide zrádný! Juliane mstivý! Jidáši ziskuchtivý! Zrádce, ukrutníče, mstivče a podvodníku, v čem pak ti ublížil ten nešťastník, jenž s takou upřímností tajemství a slasti srdce svého ti odhalil? Čím tě urazil? co s tebou kdy mluvil, co ti radil, aby to nebylo vše k rozmnožení tvé cti a k tvému prospěchu vedlo? Však proč si naříkám já ubohý, ješto jest věc jistá, že, pakli běh hvězd neštěstí přináší a ono s hůry mocně a vztekle na člověka se sype, žádná moc pozemská, žádná opatrnost lidská není s to, je odvrátit. Kdoby si byl pomyslnil, že D. Fernando, urozený, vážený kavalír, jemuž jsem já tolik služby prokázal, tak mocný, že mohl toliko voliti a opětné lásky jist byl, že ten se vynasnaží, jak se říkává, odnítí mi jedinou ovečku, která ještě ani má nebyla? Avšak zanechme tohoto marného a neužitečného rozjímání a ujmeme opět přervanou nit mého nešťastného příběhu.

Poněvadž D. Fernandu moje přítomnost zdála se býti překážkou u vyvedení jeho zrádného a nešlechtného úmyslu, umínil si, poslati mne k svému staršímu bratru pod záminkou, abych jej požádal o nějaké peníze k zaplacení šesti koní, jež schválně a pouze proto, aby mne odstranil a takto lépe svůj prokletý záměr provésti mohl, týž den, co se nabídnul s otcem mým promluvit, koupil a chtěl, abych já pro peníze jel. Mohl jsem této lsti se vyhnouti? mohlo mi to jen trochu na mysl přijít? Zajisté ne; ano já jsem s převelikou ochotností jeti se uvolil a z jeho výhodné koupi potěšen byl. Tu noc mluvil jsem s Lucindou a pověděv jí, co jsem byl s Fernandem ujednal, napomenul jsem ji, aby pevně doufala, že naše počestné a spravedlivé přání se uskuteční. Ona mi pravila, jsouc tak jistá před zradou Fernandovou, jako já, abych hleděl brzy se navrátit, protože měla za to, že toliko slova mého otce k jejímu otci jest zapotřebí, aby naše žádosti se splnily. Nevím, čím to bylo, že když mi toto pravila, oči slzami jí

se zalily a hlas tak zatajil, že ani slova promluvití nemohla, ačkoliv jak mi se zdálo, ještě mnoho mi jich říci chtěla. Užasnul jsem nad touto novou, u ní ještě ode mne nikdy nevidanou příhodou; nebo posud jsme byli vždy, když dobrá náhoda a moje možnost to způsobila, ve vši veselosti a radosti spolu mluvíváli, aniž nám do řeči slzy, vzdechy, podezření a strach se míchaly.

I pokládal jsem se za šťastného, že mi nebesa takovou milenkou dala, velebil jsem její krásu, kořil se její cností a rozšafností a ona mi tím nahrazovala, že na mně vychvalovala, co ve své lásce za hodno chvály nacházela. Při tom jsme si vyprávěli bez počtu malicherností a příhod našich sousedů a známých a pakliže jsem kdy větší smělost si vzal, uchopil jsem skoro násilím některou z jejich pěkných a bělounkých ruček a na své rty ji přitisknul, jak pro hustou mříží nás dělicí možno bylo. Avšak v noci před smutným dnem mého odchodu ona plakala, štkala, vzdýchala a odešla, nechajíc mne plna rozpačitosti, podivu a užasnutí nad těmito novými a smutnými zjevy zármutku a bolu svého. Nechtěje ale svou nadějí shrotit, přičítal jsem to vše její veliké lásce ke mně a zármutku z rozloučení se dvou milenců pocházejícímu. Konečně jsem odjel smuten a zamýšlen, s duší myšlének a domněnek plnou, aniž jsem věděl, co jsem myslil a co jsem se domníval; bylot to mocné tušení mé smutné budoucnosti a neštěstí mne očekávajícího.

Přijel jsem na místo, kam jsem byl poslán, odevzdal list bratru Fernandovu a jsem od něho velmi mile přijat, nikoliv ale tak odbyt; nebo mi velel k mé největší nelibosti osum dní čekati a to tak, aby otec jeho, vévoda mne neviděl. Bylť mu bratr psal, aby mu nějaké peníze bez vědomí otcova poslal, což vše bylo pouhá lest a návod zrádného Fernanda, nebo bratru nescházelo peněz, aby mne byl záhy vypraviti nemohl. Já byl s to, rozkazu tohoto neuposlechnouti, neb se mi zdálo nemožno, tolik dní od Lucindy vzdálenou býti, tím více, an jsem ji tak zarmoucenou opustil, jak jsem vám povídal; však nicméně jakožto dobrý služebník jsem poslechl, ačkoliv mi to velmi trapné bylo.

Ale čtvrtý den po mém tam příchodu přišel člověk jakýs, který mne hledal a list odevzdal, jak jsem z nadpisu poznal, rukou Lucindinou psaný. Otevřel jsem jej s leknutím a strachem maje za to, že důležitá věc ji musela pohnouti, psáti mi v mé vzdálenosti, an za mé přítomnosti málokdy to byla učinila. Ptal jsem se muže toho dříve, než jsem čísti začal, kdo mu ten list dal, a jak dlouho na cestě s ním se zdržel. Pravil mi, že, když právě jednou ulicí města v dobu polední šel, nějaká slečna velmi krásná jej k oknu zavolala a majíc oči slzí plné naspěch mu pravila: Příteli, jste-li křesťan,

jako se zdáte, pro lásku Boží vás žádám, abyste rychle dodal list tento na místo a osobě, které je psán. Obojí jest dobře známo a Bůh vám dobrý skutek ten odplatí, a abyste to ochotně vykonal, přijměte, co v tomto šátku jest zavázáno. To řeckši hodila mi šátek, ve kterém sto reálů bylo zavázáno a tento prsten s listem, který jsem vám odevzdal, se našel. Když viděla, že jsem šátek i list vzal a znáti dal, že její žádost vyplním, nečekajíc odpovědi, záhy od okna zmizela. Vida tu se tak dobře zaplácena za práci, kterou jsem tímto dodáním vykonal, a poznáv z nadpisu, že list vám patří — nebo, pane, vás velmi dobře znám — spolu dojat slzami té krásné slečny, umínil jsem si, na jiného se nespolehnouti a sám vám to donést. Za šest hodin, co mi to dala, vykonal jsem tuto cestu, jak víte, osmnáct legu dlouhou.

Mezi tím, co tento ochotník a neobyčejný posel mi to vyprávěl, s úžasem jeho slova jsem poslouchal a nohy tak pode mnou se chvěly, že sotva jsem mohl na nich se udržeti. Pak jsem otevřel list a shledal, že obsah jeho takto zní: Slovo, které Vám D. Fernando byl dal, že se postará, aby Váš otec s mým otcem promluvil, splnil raději k svému prospěchu, nežli po Vaší žádosti. Vězte, pane, že on mne požádal za manželku a otec můj sveden D. Fernandovými přednostmi, rodem a jměním, svolil v to s takovou ochotností, že již za dva dni sňatek býti má, a sice tak tajně a skrytě, že toliko nebesa a něco domácích jeho svědky býti mají. Jak mi jest, můžete si pomyslit, a možno-li Vám přijít, přijďte; výsledek té věci Vám dokáže, zdali Vás miluju čili ne. Dejž Bůh, aby tento list Vám do rukou dříve se dostal, než mi bude ruku svou spojití s rukou, která tak špatně příslibenou věrnost zdržuje.

To byl hlavní smysl obsahu listu a pohnul mne, že jsem, ani na odpověď ani na peníze nečekaje, záhy na cestu se vydal; nebo tu jsem patrně seznal, že nikoliv koupě koní, nýbrž dosažení své žádosti D. Fernanda bylo pohnulo, že mne k svému bratru poslal. Hněv, který se ve mně zbouřil spolu s bázní o poklad, jež jsem si za tolik roků úslužnosti a touhou byl vyzískal, obdařily mne křídly; nebo téměř jak letem již druhý den v otčině své jsem se octnul, právě v dobu, že mi bylo ještě možno, s Lucindou mluvit. Vjel jsem tajně do města, nechal mezkyni, na které jsem přijel, v domě onoho poctivého muže, jenž mi byl list přinesl, a na veliké štěstí Lucindu u mříže, důvěrnice naší lásky, jsem našel. Lucinda mne záhy poznala a já ji také; však ne tak, jak ona mne a já ji měl poznati. Ale kdo na světě může se chlubit, že proniknul a prozkoumal zavitou mysl a vrátkou povahu ženskou? Nikdo zajisté.

Když tedy mne Lucinda spatřila, pravila: Cardenio! já jsem k sňatku

přistrojena, již mne očekává v sále zrádný D. Fernando a zištný otec můj s několika svědky, kteří spíše mé smrti než mého sňatku svědky budou. Nelekej se, drahý, a hled, abys této oběti byl přítomen; bylo-li moje zdrahání marno, nechať tajně ukrytá dýka před tímto násilím mne zachrání a mému životu konec učiní, na důkaz, jak jsem tě milovala a miluju.

Já uděšen a strachem, aby mi stačil čas k odpovědi, kvapně jí pravil: Nechať, drahá, skutek slova tvá potvrdí, nebo máš-li ty dýku k stvrzení svého smýšlení, viz tuto můj meč, jímž tebe ochráním anebo sám život si vezmu, osud-li nám se protiví.

Nevím, mohla-li tato slova moje vyslechnouti, neb, jak jsem pozoroval, již ji volali, an prý ženich na ni čeká. Nyní nastala mi noc strasti, slunce mé radosti zapadlo, světlo mých očí shaslo a všecko vědomí mne opustilo, takže jsem nebyl s to, do domu vejíti, ano ani s místa se hnouti. Uváživ ale, jak velice mé přítomnosti v tomto pádu je třeba, vzmužil jsem se, co nejvíce možná, vešel jsem do domu a protože jsem všechny vchody i východy znal a k tomu veliká rozržitost v domě panovala, neviděl mne nikdo, a já, nepozorován od nikoho, mohl jsem se ukrýti do výklenku u jednoho okna v tomž sálu, zastřeného dvěma záclonama, skrze které jsem, aniž mne kdo viděl, vše, co v sále se dělo, mohl pozorovati. Kdyby to mohl vypověděti, jak silně mi srdce tlouklo, pokud jsem tam dlel? Jakých myšlének jsem poměl a co vše v mysli jsem rozjímal. Já nemohu a nechci vám to líčiti; vězte toliko, že ženich vstoupil do sálu beze vší ozdoby a toliko ve svém obyčejném všedním oděvu. Za družbu měl jednoho strýce Lucindina a v celém sále nebylo nikoho mimo služebníky domácí. Za chvíli na to vešla Lucinda z vedlejší komnaty, provázena jsouc matkou a dvěma pannama svýma, tak krásně vyzdobena a ustrojena, jak toho její stav a krása zasluhovala a na ni, jenž byla vzor vší ušlechtilosti a spanilosti, se slušelo. Má netrpělivost a zmatenost nedaly mi jejího oděvu dobře si všimnouti; zpozoroval jsem toliko barvu jejích šatů, jenžto byly nachové a bílé, a lesk nesčíslného drahého kamení a perel v hlavě a na celém oděvu jejím. Nade vše to předčila krása obzvláštní jejích pěkných vlasů, které o závod s drahým kamením a září čtyř pochodní, sál ten osvětlujících, tím jasněji se skvěly. O paměti, úhlavní nepřítelko mého poklidu! k čemu si mám ještě nyní nevyrovnanou krásu oné vyšperkované nepřítelkyně své představovati? Nebyloby lépe, abys mi jenom to připomínala, co ona tehda učinila, abych pro neslýchané ublížení, jež mi se stalo, nikoliv se pomstíti, ale aspoň životu svému konec učiniti se snažil? Nemrzte se, pánové, nad

těmito úchylkami, nebo moje bolest je taková, že ji zkrátka a stručně vypraviti ani nemohu ani nesmím, an každá okolnost její se mi zdá hodna obšírného vyličení.

Farář odpověděl, že jej nejenom bez omrzení poslouchají, nýbrž že jim sebe menší okolnosti jeho příběhu jsou k velikému potěšení, ješto zasluhují, aby mlčením nebyly pominuty a též pozornosti, jako jádro příběhu samého.

Když tedy všickni v sále byli, pokračoval Cardenio, přišel farář té osady, ujal je za ruce a chtěje takto svůj úřad vykonati, pravil: Chcete, slečno Lucindo, pana D. Fernanda zde přítomného, za svého řádného manžela, jak svatá matka, církev velí? Tu jsem já celou hlavu a krk ze záclon vystrčil a s přebedlivým sluchem a duší zbouřenou poslouchal, co Lucinda odpoví, od její odpovědi výrok své smrti anebo nový život očekáváje. O kéžbych byl v tu chvíli se odvážil a hlasitě zvolal: Ach Lucindo, Lucindo! pomysli, co činíš, považ, co jsi mi povinna, budiž mou a nikoho jiného! Pomni, že jak mile „ano“ vyřkneš, v tu chvíli po mém životě bude. Ach zrádný D. Fernande, lupiči mého štěstí, smrti mého života! Co chceš? co zamýšlíš? Považ, že nelze ti spravedlivě své žádosti dosíci, an jest Lucinda mou nevěstou a já jejím ženichem! — Ach já blázen! nyní, když jsem toho vzdálen a osudná chvíle minula, povídám, co jsem měl učiniti a neučinil. Nyní, když jsem dal se oloupit o svůj drahý poklad, zlořečím lupiči, nad kterým mohl jsem se pomstíti, kdybych byl k tomu tolik zmužilosti měl, jako ji mám nyní k bédování. Protože jsem byl tehda pošetilý a nesmělý, zasloužím, abych nyní v hanbě, lítosti a šílenství zemřel. Farář čekal na odpověď Lucindinu, která ji dáti váhala, a když jsem myslil, že vytáhne dýku k dokázání své srdnatosti aneb rozváže jazyk a něco buď pravdivého aneb smýšleného k mému prospěchu pronese, slyším, jak hlasem tichým a mdlým praví: Chci. Totéž řekl Fernando a podal jí prsten, který nerozlučitelným svazkem je spojil. Nato ženich svou nevěstu objal a ona položivši si ruku na srdce sklesla omdlelá mateři své do náruči. Jak mi bylo, když jsem jediným tímto „ano“ všecku svou naději zmrhanou spatřil, a seznal, že všecky sliby Lucindiny toliko pouhá, lichá slova byly, nelze mi pověditi; viděl jsem, že mi už nikdy nebude lze dosáhnouti pokladu, který jsem v tu chvíli ztratil. Pozbyl jsem smyslů, an dle mého mínění nebesa mne opustila a svět, na němž jsem žil, co úhlavní nepřítel proti mně povstal. Vzduch mi odepřel dechu k vzdychání, voda vláhy k slzím, toliko oheň ve mně sálal, tak že jsem celý vztekem a žárlivostí hořel. Všickni se nad omdlením Lucindy ulekli, a když jí matka nádra rozepiala, aby

volněji oddýchati mohla, našel se za nima zapečetěný lístek. D. Fernando jej uchopil a k světlu pochodní čísti šel; když však jej přečetl, posadil se na židli a jakoby v myšlénky pohroužen, hlavu svou na ruku skloniv, nevěstu svou ani ze mdlob křísiti nepomohl. Vida já všecky domácí uděšené, osmělil jsem se vystoupiti, ať mne spatří nebo ne; neb jsem si umínil, když mne spatří, něco vyvésti, aby celý svět poznal spravedlivý hněv srdce mého u ztrestání zrádného D. Fernanda a nestalé, omdlelé zrádkyně. Avšak můj osud, jenž mne k něčemu horšímu, může-li totiž ještě býti, uschoval, chtěl tomu, že ještě v tu chvíli jsem byl při rozumu, kterého hned pak od té doby již více jsem neměl; proto tedy, nechtěje se mstíti nade svými nepřáteli, což jsem lehko učiniti mohl, an nikdo mne se nenadál, pomstil jsem se raději sobě a uvalil trest na se, jehož oni zasluhovali. A jest zajisté ten trest větší, než bych na nich byl vykonal, kdybych je byl zavraždil; nebo rychlá smrt ukončuje strasti, kdežto strastiplný život jest smrtí nekonečnou. Zkrátka, já vyšel z onoho domu a šel tam, kde jsem byl osluci zanechal; dav si ji osedlat, rozloučil jsem se s mužem tím, vsedl na ni a jel z města, jak druhý Lot ani nazpět ohlédnouti se neosměliv. A když jsem se uzřel v širém poli a temnost noční mne zahalovala a mlčení její k nářku mne vyzývalo, bez ohledu a beze strachu, že budu od někoho slyšán neb poznán, spustil jsem svůj hlas, rozvázal jazyk a Lucindě a Fernandovi tolik zlořečit začal, jakoby to bylo mohlo napraviti křivdu, již mi byli učinili. Spílal jsem jí ukrutných, nevděčných, falešných a zrádných, nade všechno ale zistných a špinavých, ješto bohatství mého soka bylo jí oči zaslepilo a ona svou lásku mně odejmuvši onomu ji zadala, ku kterému štěstí laskavěji a štědrěji bylo se prokázalo. Avšak u prostřed proudu tohoto zlořečení a hanění přece jsem jí omlouval. Jak snadno, pravil jsem, musila dívka v soukromí od rodičů vychovaná a k poslušnosti vedená v jich vůli svoliti, an jí dávali za ženicha kavalíra tak vznešeného, bohatého a hezkého, že, kdyby jej nebyla chtěla vzíti, lehkoby se bylo mohlo myslit, buď že nemá rozum, anebo že byla již jinam srdce své zadala, cožby toliko její pověsti a cti bylo na ujmu bývalo. Záhy však na to jsem k sobě pravil, že, kdyby ona byla vyznala, že já jsem jejím ženichem, byliby rodiče její uviděli, že ve mně nebyla zle si volila a byliby jí omluvili, ješto dříve, než D. Fernando jí se nahodil, lepšího ženicha, než mne, pro svou dceru si žádati nemohli, pakli přání své rozumem měřili. Ona mohla tedy před touto osudnou a rozhodnou chvílí, než ruku svou mu podala, říci, že já už jsem jí byl svou podal; já bych byl pak vystoupil a všechno ztvrdil, cokoliv ona bylaby v tom okamžení si vymyslíla. Konečně jsem na tom se usnesl, že malá láska ke mně, nerozum,

veliká lakota a ctižádost byly příčinou, že zapomněla na slova, kterými mne klamala, bavila a v pevné naději a spravedlivé žádosti udržovala. S tímto nářkem a v tomto nepokoji jsem celou noc jel, až jsem za svítání do těchto hor se dostal, kde po celé tři dni bez cesty a stezky jsem bloudil a konečně na jednu louku přišel, kterážto, nevím již, v kterou stranu odtud leží. Tu jsem zeptal se několika pastýřů, kdeby nejdivočejší místo v horách těch bylo. Pravili mi, že v tuto stranu, načež já záhy tam jsem se obrátil, v mínění, život svůj zde ukončit; a když jsem těmito příkřinami se bral, umdlením a hladem anebo, jak se spíše zdá, aby tak ničemného břemena, jako jsem byl já, se sprostila, moje mezkyně mi padla. Já opěšal; moje síla mne opustila a mřel jsem hladem, aniž mohl, nebo mne napadlo, u někoho pomoci hledati. Takto jsem, nevím jak dlouho, na zemi ležel, ažpak když jsem opět vstal, již žádného hladu jsem necítil a viděl u sebe několik kozáků státi, kteří bez pochyby mi byli pomohli; nebo mi vyprávěli, v jakém stavu mne našli a jaké nesmysly a pošetilosti jsem mluvil, že bylo z nich patrné, že jsem byl rozumu pozbyti musel. Já sám od té doby jsem pozoroval, že nevdzy při dobrém rozumu bývám, nýbrž nescíslných pošetilostí vyvádím, šaty si rvu, těmito pustinami povyk dělám, osud svůj proklínám a nadarmo jméno mé nepřítelky opětuju, pouze z té příčiny, abych takto o život se připravil. Když k sobě přijdu, cítím se tak umdleným a ztrmáceným, že sotva se hnouti mohu; nejčastější obydlí moje jest v dutině jednoho dubu, která k ukrytí mého bídného těla dosti jest prostranná. Skotáci a ovčáci v těchto horách se zdržující pohnutí milosrdenstvím mne živí, an mi pokrm na cesty a skály kladou, kudy myslí, že bych mohl jíti a je naleznouti, a tak, ačkoliv mne často smysly opouštějí, přirozený pud mne učí pokrm znáti a dohání mne, oň žádati a jej bráti. V mých rozumných chvílích zase mi povídají, že někdy na cesty vycházím a pastýřům, když k stádům stravu nosívají, násilím odjímám, coby oni sami ochotně mi dali. Takto svůj bídný a strastný život trávím, až nebesům se zlíbí, konec mu učiniti anebo mne úplně paměti zbaví, abych si nemohl zpomínati na krásu a zradu Lucindinu a křivdu, již D. Fernando mi učinil. Pakli se to stane a já na živu zůstanu, možná, že svou mysl k něčemu lepšímu obrátím; pakli ne, požádám toliko Boha, aby se milostivě nad mou duší smiloval; nebo necítím se dosti silna a statečna, zbavit se strasti, v níž jsem samochtě se uvrhnul.

Tento jest, pánové, smutný příběh mého neštěstí. Sudte sami, je li možná, s menším pohnutím jej vyprávěti, než já jsem byl učinil, a nesnažte se, mi dokazovati a raditi, coby dle vašeho náhledu mohlo mi býti

prospěšno; nebo mně tolik to pomůže, jako předpis slovutného lékaře nemocnému, když ho užiti nechce. Já nechci zdraví bez Lucindy a líbí-li se jí, náležeti jinému, ješto mně náleží anebo náležet by měla, líbí se mně, býti nešťastným, ješto jsem šťastným býti mohl. Ona mne svou nevěností u věčné neštěstí uvrhla, já chci svou záhubou přání jejímu vyhověti, a budoucím příklad dáti, že mně to schází, co všem ostatním nešťastníkům ještě zbývá: že ve svém útěchy prázdném stavu jakési útěchy nacházejí, kdežto já v něm toliko příčinu nalézám k větším bolestem a většímu neštěstí, protože myslím, že on ani mou smrtí se neukončí.

Tu skončil Cardenio svou dlouhou řeč a svůj nešťastný milostný příběh. A právě, když farář se chystal, několik potěšných slov k němu promluvíti, zaražen jest hlasem jakýmsi, který žalostivým zvukem pravil, co ve čtvrtém dílu této historie bude se povídati; nebo zde právě skončil moudrý a obezřetný spisovatel Cid Hamet Benengeli třetí díl svůj.

KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ

Přešťastná a pozeňnaná byla to doba, když přišel na svět neohrožený rytíř, D. Quijote de la Mancha; nebo pro jeho tak chvalitebný úmysl, že totiž snažil se znovu vzbuditi a navrátiti světu ztracený a téměř již zašlý řád rytířstva dobrodružného, požíváme nyní v tomto věku našem, který tak veselé zábavy potřebuje, netoliko příjemnosti jeho příběhu ale i povídek a episod s ním spojených, které s větší část nejsou méně příjemné, umělé a pravdivé, než hlavní příběh sám, který svou dobře zvochlovanou, tkanou a pletenou nit opět sbírá a nám vypravuje, že právě, když farář se chystal Cardenia těšiti, hlas jakýsi zaslechl, který truchlivým tónem takto zněl:

O Bože! jest možná, že jsem již nalezla místo, které bude moci býti hrobem mrzutému břemenu těla tohoto, které tak proti své vůli nosím? Tak jest, pakliže samota, již hory tyto slibují, mne neklame. O já nešťastná! Jak mnohem příjemnější družinou, než kterýkoli lidský tvor, budou mi tyto skály a houště, an mně místa poskytují, kde budu moci nebesům svou strast žalovati; neb na světě není nikoho, od něhož lze doufati radu v nesnázích, úlevu v hoři a pomoci v neštěstí.

Slova ta slyšel farář i jeho společníci, a poněvadž se jim zdálo, jakož i v skutku bylo, že z blízka přicházejí, vstali a šli hledati jich původce; i nebyli ještě ani dvacet kroků šli, an za jedním skaliskem uzřeli pod jasanem seděti jinocha, selsky oděného, jehožto obličej ale, poněvadž jsa skloněn v potoku tudy tekoucím nohy si myl, posud viděti nemohli. Přiblížili se k němu tak zticha, že je nezpozoroval a toliko v mytí svých nohou zabrán byl, kteréžto nejinak než dvěma křišťalovým sloupcům se podobaly, mezi ostatními křemeny toho potoku povstalým. Užasli nad sličností a bělostí nohou, neb se jim zdálo, že nebyly stvořeny šlapati rolí a chodit za pluhem a za voly, jak kroj majitele jejich okazoval.

Vida tedy farář, který napřed krácel, že je nezpozoroval, dal ostatním dvěma znamení, aby za balvany skal tu ležící se skrčili a skryli; oni tak učinili a s pozorností při tom, co hoch dělá, patřili. Byl oblečen v jakousi šedivou halenu, jejíž zpodní část jakýmsi bílým šatem k tělu byla připásána; nohavice a holeně měl z tmavého sukna a na hlavě jakousi

černou čepici. Holeně byly vyhrnuty až po půl lýtka, které v skutku bělostnému alabastru se podobalo.

Když byl pěkné nohy si umyl, vyndal zpod čepice šat jakýsi a jím si je otíral, pak smeknuv čepici a obličej pozdvihnul dal spatřiti dívajícím-se tak nevyrovnanou krásu, že Cardenio slabým hlasem faráři pravil: Není-li to Lucinda, lidské stvoření to není, ale božské. Po smeknutí čepice a když hlavou mládec na druhou stranu hnul, rozřinuly a rozprostřely se jeho kadeře, tak krásné, že by mu jich slunce bylo záviděti mohlo. Z toho poznali, že zdánlivý selský hoch jest dívka útlá a při tom ta nejkrásnější, co kdy jejich oči byly viděly; ano Cardenio sám vyznal, žeby toliko Lucindina krása s touto rovnati se mohla. Dlouhé rusé vlasy jí nejenom ramena pokrývaly, ale i celé tělo ovíjely, takže kromě nohou, jak jich bylo mnoho, a jak byly dlouhé, ničeho viděti nebylo. Nyní počala rukama se česati a pakliže nohy ve vodě křišťalovým sloupům se podobaly, ruce tyto ve vlasech z nejbělostnějšího sněhu utvořenými se zdály, což vše v oněch třech, jenž na ni patřili, budilo tím větší podivení a žádost, kdoby byla, zvěděti. Proto ustanovili, jí se objeviti a na jejich pohnutí a vstávání zdvihla kráska hlavu, odhrnula si rukama vlasy s tváře a původce toho šumotu shlédla. Sotva že je spatřila, vzchopila se na nohy a neobuta s vlasy rozpuštěnými na ručest, uzlíček snad se šaty, jež podle sebe ležet měla, uchopivši, celá pomatena a zděšena na útěk dáti se chtěla. Nebyla ale ani šest kroků učinila a, protože útlé nohy její ostré kamení sněsti nemohly, na zem upadla, načež oni tři k ní přistoupili a farář první takto na ni promluvil: Neutíkejte, slečno, kdokoliv jste, nebo náš jediný úmysl jest, vám k službám býti; netřeba vám nepředloženě na útěk se dávat, jež ani vaše nohy nesnesou, ani my připustit nesmíme.

Ona uděšena a pomatena ani slova na to neodpověděla. Přistoupili tedy k ní a farář za ruku ji vzav pravil dále: To, co kroj váš nám zapírá, slečno, a vlasy vaše nám prozrazují, jest patrné znamení, že nemusí býti nepatrná příčina, pro kterou jste svou krásu v oděv tak nehodný přestrojila a se odebrala v tuto poušť hroznou, kde jsme vás náhodou našli, abychom, není-li proti vašemu neštěstí prostředku, aspoň vám radu dali, an žádné zlé nemůže býti tak těžké a veliké, aby aspoň dobré rady, upřímně poskytované, vyslechnouti nemohlo. Pročež, panno moje, pane můj, či kým raději chcete býti, zpamatujte se z leknutí, jež vám naše spatření způsobilo, a povězte nám svůj dobrý nebo zlý osud; nebo ve všech nás a v každém zvlášť soucitu pro své utrpení naleznete.

Co farář takto mluvil, stála přestrojená děva jako vyjevena a na

všecky bez pohnutí rtoma a promluvení slova pohlížela, právě tak, jako sprostý hoch vesnický, když náhle něco neobyčejného a posud nevidaného uhlídá. Když ale farář znovu se jal podobně k ní promlouvati, ona s hlubokým povzdechem mlčení převala a pravila:

Když tedy samota těchto hor nebyla s to mne skrýti a spuštěné vlasy mé nedopouštějí jazyku mému lháti, snažilabych se nadarmo vás zklamati, ješto byste mi spíše ze šetrnosti, než z které jiné příčiny věřili. Já tedy, pánové, s povděkem vaše nabídnutí přijímám a jsem za ně povinna, vám ve všem, oč jste mne žádali, zadost učiniti, ačkoli se obávám, že vypravování mých nehod vám rovně bude k útrpnosti jako k omrzení, an nebude lze vám naléztí prostředku k pomožení mi, ani rady k ulevení mému. Však přece, aby moje čest ve vašem mínění neutrpěla, an jste již seznali, že jsem ženská a mladá dívka, kterou jste zde samotnu a v takovém oděvu našli, což vše a každé zvlášť by mohlo sebe větší počestnost v podezření uvéstí, musím vám vše vypověděti, cobych jinak tak ráda byla zatajila.

To vše pravila dívka s takou výmluvností a hlasem tak plynným a příjemným, že neméně její rozšafnosti, jako kráse podiviti se museli, a když jí opět se nabízeli a žádali, aby slib svůj zplnila, nedajíc se více prositi, slušně se obula, vlasy upravila a na jeden kámen veliký zde se posadila. Oni tři kolem ní usedli, načež ona, hledíc několika slzí, jež jí do očí vstoupily, se zdržeti, hlasem pokojným a zřetelným příběh svého života takto vyprávěti počala:

Zde v Andalusii jest místo, ode kterého má jmeno jeden vévoda, jež mu čest španělského granda přináší. On má dva syny, z nichž starší jest dědicem jeho statků a, jak se zdá, také jeho dobrých vlastností; mladší, nevím, čeho jest dědicem, pakli ne lestnosti Vellidovy a zrádnosti Galalonovy. Moji rodičové jsou poddaní tohoto pána, rodu prostého, avšak tak bohatí, že, kdyby jejich stav roven byl jejich jmění, více žádati by si nemohli, aniž bych já v nynějším bídném stavu svém byla se octnula; neb jediné moje neštěstí jest snad to, že oni nemají štěstí, z vysokého rodu pocházeti. Avšak nejsou oni tak nízkého rodu, žeby zaň musili se hanbiti, ani tak vysokého, abych se zbavila domnění, že prostý stav jejich jest příčinou mého neštěstí. Slovem oni jsou lidé prostí, původu zcela ryzého a nesmíšeného a, jak se říká, staří a dávní křesťané a to tak dávní, že jejich bohatství a skvělé živobyті jim znenáhla jmena zemanů a rytířů dobývá, ačkoliv za největší statek a nejlepší svou šlechtu dceru svou pokládali a jí se vychloubali. Protože mimo mne jiného dědice a jiné dědičky neměli, co velmi laskaví rodičové mne milovali a s největší péčí

vychovávali; já byla zrcadlem, v němž se shlíželi, podporou jejich stáří, předmětem všech jejich zbožných žádostí. Za tuto jejich lásku ke mně bylo mou jedinou žádostí, radost jim činiti. A jako jsem vládla jejich srdci, vládla jsem také celým jejich jměním; najímala a vyplácela jsem služebníky, vedla účty o výsevku i žních; olejně i vinné lisy, hojná stáda dobytku většího i menšího, včelník, slovem vše, co tak bohatý sedlák, jako můj otec má a míti může, měla jsem pod mocí a byla hospodyní a paní nade vším s takovou pečlivostí a jim k tak veliké spokojenosti, že mi nelze dostatečně vypovědět. Ostatek dne, když jsem totiž pasákům, nádvoříkům a ostatní čeledi, co mají dělat, nařídila, jsem v pracích pannám jak slušných tak potřebných: v šití, vyšívání a předení trávil. A pakliže jsem na některou chvíli k vyrazení ducha od prací těch se uchýlila, bylo mou zábavou čtení několika nábožných knih anebo hraní na harfu, protože jsem ze zkušenosti věděla, že hudba srdce utěšuje a ulevuje duším stíněným. Takový tedy byl život můj v domě mých rodičů a tak-li zevrubně jsem jej líčila, nebylo to z chlouby, abych okázala svou výmluvnost aneb že jsem byla bohata, nýbrž jen proto, abych vám pověděla, jak bez viny jsem z onoho šťastného stavu do tohoto bídného, v němž mne zde nacházíte, upadla. Stalo však se, že, ačkoliv jsem život svůj v tolikém zaměstnání a v také uzavřenosti trávil, že v skutku klášteru se rovnala, a, jak jsem myslela, od nikoho vidina mimo služebníky domácí — nebo, když jsem šla na mši, bývalo to tak časné a matka a služky tak mne provázely a já byla tak zakryta a zastřena, že mé oči sotva dále viděly, než kam jsem nohou kročila — přece oči lásky čili raděj zahálky, jenžto jsou ostřejší než ostrovidovy, mne shlédly a D. Fernando mne spatřil. Tak totiž mladší syn vévodův, o němž jsem již mluvila, se jmenoval.

Jak mile vyprávěčka D. Fernanda pojmenovala, změnil Cardenio barvu v tváři a pot na něm vyvstal s tak prudkým pohnutím, že farář a lazebník to spatřivše, se obávali, že jej napadá ona třeštvost, která, jak byli slyšeli, časem naň přichází; avšak Cardenio přestal na pokojném pocení-se a pevně na selskou dívku zraky upíraje, kdoby byla, se domýšlel. Ona ale nevšimnuvši si pohnutí Cardeniova, příběh svůj dále vyprávěla.

A sotva že mne byl uhlédal, an, jak mi potom pravil, celý láskou ke mně zahořel, jakož jsem i já pak z jeho ujišťování patrně seznala. Však abych nekonečný příběh svého neštěstí ukončila, pomínu mlčením, jak velmi D. Fernando se snažil, aby mi svou lásku vyjevití mohl. Uplatil všecken lid domácí, dával a sliboval darů, prokazoval milosti mým příbuzným; celé dny bývaly slavnosti a zábavy v naší ulici, v noci nemohl

nikdo pro hudbu spáti. Listy, jež do mých rukou, ani nevím jak, přicházely, byly nesčíslné a plné milostných řečí a slibů a více přísah než slov obsahující. To vše mi nejenom nelichotilo, ano tak mne proti němu zatvrdilo, jakoby on byl mým úhlavním nepřítelem býval, takže vše, cokoliv k získání mé náklonnosti podnikal, právě naopak působilo. Ne žeby osoba D. Fernandova mi nebyla se líbila, anebo jeho usilování mne mrzelo; ano já jsem cítila jakousi podivnou radost, vidouc se milovánu a ctěnu od tak znamenitého kavalíra, a ne nerada jsem svou chválu v jeho listech čítala. V tom ohledu, tuším, jsme všechny ženské stejné, a byťbychom sebe ošklivější byly, přece chvála nám lichotí. Ale všemu tomu čest má na odpor se stavěla, jakož i neustálé domluvy mých rodičů, zámysl D. Fernanda již dobře nahlížejících; neb on již nic nedbal, před světem se tajiti. Rodiče mi pravili, že jedině v cnosti a dobré pověsti mé svou čest a slávu si zakládají, abych povážila nerovnost mezi mnou a D. Fernandem a z toho poznala, že jeho záměrem, ačkoliv on jinak ujišťuje, jest více dosažení své žádosti, nežli mé štěstí, a že oni, pakli bych opravdu myslila, jeho a neslušného usilování a dotírání jeho se zbaviti, bez odkladu mne provdají, za kohokoliv budu chtít, buď za některého z předních mužů naší dědiny anebo z okolí; neb naše veliké jmění a dobrá pověst dá jim všeho toho právem se nadíti. Slib ten a patrná opravdivost jejich řeči v úmyslu mém mne upevnily a D. Fernando nikdy té nejmenší odpovědi neobdržel, z níž by byl mohl se nadíti, že kdy své žádosti dosáhne. Tato moje zdrželivost, již on bezpochyby za povržení měl, nezřízenou žádost jeho asi tím více podněcovala; musímť takto jeho náklonnost ke mně nazvati, neb, kdyby byla tak zřízena bývala, jak se slušelo, nebylibyste nyní o ní slyšeli, poněvadž bych nebyla měla příčiny, vám o ní povídati.

Posláz dověděl se D. Fernando, že moje rodiče mne chtějí provdati, aby jemu naději odňali, mne dosáhnouti, aneb aspoň, abych více opatrována a chráněna byla, a tato zpráva, anebo domněnka byla příčinou jeho následujícího jednání. Když jsem totiž jednoho večera ve svém pokojíku toliko ve společnosti jedné služebné panny své byla, majíc dvěře dobře zavřeny pro strach, aby neopatrností má počestnost v nebezpečí nepřišla, stál najednou vzdor vši obezřetnosti a všech prostředků u prostřed této zavřenosti a osamělosti D. Fernando přede mnou, aniž jsem pochopiti neb se domyslití mohla, kterak tam přišel. Jeho zhled tak mne poděsil, že zrak i hlas mne pominul a já ani o pomoc volati nemohla. Avšak on by to byl tuším ani také nedopustil, neb v tu chvíli ke mně přistoupiv, a do náruči mne vzav, poněvadž jsem ve svém pomatení síly

neměla, mu se protiviti, jal se mi toho tolik mluvit, že nepochopuju, kterak lež tak výborně umí lháti, že řeč její zcela pravdě se podobá. Slzami uměl zrádce ten slovům svým pravdivosti dáti a vzdycháním upřímnost svého úmyslu dokazovati. Já ubohá, byvši o samotě vychována a nejsouc nijak na podobné případy připravena, počala jsem, nevím, jakým způsobem, tuto lichost za pravdu míti, ač nikoliv tak, žeby mne byl k nějaké neslušné povolnosti svými slzami a vzdechy svedl. Když jsem pak z prvního leknutí svého se probrala, počala jsem zase volněji oddýchat a s větší mužností, nežbych sama byla se nadála, jsem mu pravila: Kdybych, pane, místo ve tvém náručí v drápech divokého lva se nacházela a z nich se vysvobodit mohla dopuštěním se něčeho neb promluvením, coby mé cti se protivilo, neučinila a nepromluvila bych to ani za celý svět. Pročež, třeba ty mé tělo rukama svýma objímal, poutají duši mou mé dobré úmysly, které jsou od tvých tak velmi rozdílné, jakož se přesvědčíš, pakli násilí mně učiniti se odvážíš. Já jsem tvá poddaná, nikoliv ale tvoje otrokyně, aniž má nebo smí míti šlechtická krev tvá moci, zneuctíti neb zhanobiti krev mou sprostou; já prostá dívka selská tak sebe si vážím, jako ty, pane a rytíři. Tvá moc nemá míti proti mně účinku aniž bohatství tvé a řeč tvá býti s to, mne oklamati, aniž tvé vzdechy a slzy mne obměkčí. Kdybych něco takového uhlídala u onoho, jež rodiče za chotě by mi byli ustanovili, ochotně bych jejich žádosti se podrobila a má vůle bylaby vůlí jejich, takže, kdyby se to beze škody mé cti stalo, třeba i proti své náklonnosti, ráda bych ti, pane, obětovala, co ty nyní s takým násilím chceš mi odejmouti. To vše ti pravím, abys nemyslil, že někdo něčeho ode mne dosáhne, kdo mým řádným manželem nebude. Pakliže ti jenom to brání, překrásná Doroteo, neb to jest jméno mé ubohé, pravil prostopášník, hleď, tu ti podávám svou ruku na důkaz, že jsem tvým, a buďte mi svědky této pravdy nebesa, jichž nic není tajno a tento obraz váš nejsvětější panny.

Když Cardenio uslyšel, an se jmenovala Doroteou, opět se zachvěl a první své důmnění za pravdivé uznal; avšak nechtěl přetrhnouti povídku, až vyslechne, jak se skončí, ačkoli skoro všecko již věděl. Pravil toliko: Co? Dorotea jest tvé jméno, panno? Já slyšel o jedné téhož jména, jejížto nešťastný osud snad tvému velmi jest podobný: povídej dále, já vám pak povím věci, nad nimiž užasnete a se pohnete.

Dorotea se zarazila nad řečí Cardeniovou a jeho podivným, bídným oděvem, a žádala jej, aby, ví-li něco, co jí se týká, jí to pověděti neváhal, an osud, byžby jí snad všecko byl odňal, tolik zmužlosti jí zanechal, že

každé neštěstí, ježkoli ještě ji potká, sněsti dovede, přesvědčena jsouc, že nic přijíti nemůže, coby nynější bídu její rozmnožiti mohlo.

Já bych nikoliv neváhal, odpověděl Cardenio, vám své mínění vyjeviti, kdybych věděl, že jest pravda, co se domýšlím. Až posud jest na to dost času, aniž vám na tom záleží, abyste to zvěděla.

Buď si tomu jak buď, odpověděla Dorotea; abych k svému příběhu opět se navrátila, D. Fernando sňal jeden obraz, který v tom pokoji se nacházel, se zdi a za svědka našeho zasnoubení jej vzal. Nejvýraznějšími slovy a nejsvětějšími přísahami za manžela mi se zaslíbil, ačkoliv jsem dříve mu pravila, aby ještě dobře pomyslel, co činí, a povážil, jakou nevoli otci svému způsobí tím zasnoubením-se prosté poddané své; aby nedával se zaslepit mou jakoukoliv krásou, poněvadž není dostatečna k omluvení jeho kroku, a, chceli pro svou lásku ke mně něco dobrého mi prokázati, aby mne zcela mému osudu zanechal, ať si kostky padnou jakkoliv, a jak na můj stav se přísluší, ješto takové nerovné sňatky nikdy nebývají šťastny, aniž později tolik rozkoše poskytují, jako spočátku. To vše jsem mu předložila a mimo to ještě mnoho, načež již se nepamatuju, jsem mu pravila, avšak nebyla s to, zraditi jej s jeho úmyslu, právě jako, kdo platit nemíní, žádnými výminkami od koupi odstrašiti se nedá.

Já na to vešla s sebou v krátký potaz a pravila sama k sobě: Ano, vždyť nebudu já ta první, která cestou sňatku z nízkého stavu na vysoký se povznesla, aniž jest D. Fernando první, ježž krása, neb slepá náruživost, co bývá to nejjistější, pohnula, vzíti si nerovnou družku své výsosti; když tedy to nic nového a neobyčejného, jest radno, chopiti se cti, kterou mi osud podává. A byťby i tato náklonnost jeho ke mně déle netrvala, než k dosažení jeho žádosti, přece s pomocí boží jeho chotí budu. Odbuduli a zamítnu jej, jest on s to, cestu slušnosti opustit a násilí užiti; pakbych zcela o svou pověst přišla a neměla omluvy ani u těch, ježby znectění mé za vinu mi pokládali, poněvadžby nevěděli, jak nevinně jsem k němu přišla. Neb jakých důkazů bych byla mohla podati, abych své rodiče a ostatní přesvědčila dostatečně, že kavalír ten bez mého svolení do mé komnaty se dostal? Veškeré tyto důvody jsem v několika chvílkách uvážila a především ku kroku, jenž proti mému očekávání k mé záhubě vypadl, mne pohnuly sliby a přísahy D. Fernandovy, a svědkové, jichž se dokládal, a slzy, jež proléval; konečně byla jeho osobnost a způsobnost, provázeny jsouce tisícovým zabezpečováním nejrůznější lásky, s to, každé tak svobodné jako zachovalé srdce, jako bylo moje, překonati. Zavolala jsem své děvče, aby na zemi svědectví nebešťanů potvrdilo. Don Fernando

opětoval své doklady a přísahy, dovolával se ještě více svatých za svědky, proklínal se na vždy a na věky, stane-li se věrolomným, vzal znovu slzy a vzdechy ku pomoci a ještě pevněji mne sevřel ve svou náruč, ze které posud ještě mne nebyl pustil. Děvče moje vyšlo ven a nechalo mne s nevěrníkem opět samotnu a já se stala obětí zrady jeho. Den, který následoval na noc mého neštěstí, nepřicházel asi tak brzy, jak D. Fernando si přál; nebo když byl svou žádost ukojil, není člověku nic milejšího, než od předmětu jejího se odvrátit. Podotýkám to proto, poněvadž D. Fernando mne co nejrychleji opustil, a za pomoci mé služky, která právě byla jej sem přivedla, dříve, než se rozednilo, na ulici se octnul. Když se mnou se loučil, ačkoliv ne s takovou horlivostí a vroucností, jako když přišel, pravil mi, abych pevně důvěřovala v jeho stálost a věrnost a pravdivost jeho přísah, a aby mne ještě více o svém slovu ubezpečil, sňal drahý prsten s prstu a na můj mi jej navléknul. Slovem, on odešel a já zůstala, ani nevím, zdali smutná, nebo veselá; to jenom mohu říci, že jsem byla pak celá zmatena, zamyšlena a téměř bez sebe nad tím, co bylo se mnou se událo, takže jsem ani srdce neměla aneb raději zapomněla, služku vyplísnit ze zrady nade mnou spáchané, že byla D. Fernanda v mém pokoji tajně zavřela. Nevědělat jsem sama ještě, zdali mi z toho štěstí nebo neštěstí pojde.

Řekla jsem D. Fernandu při odchodu, že, an nyní jsem jeho, tímto způsobem každou noc mne bude moci navštěvovati, až za dobré uzná, naše zasnoubení veřejně prohlásiti; on však vícekrát nepřišel, leč noc následující, a od těch dob jsem ho ani na ulici ani v kostele více než měsíc nespatriła, ačkoliv jsem věděla, že jest v městě a den co den na lov chodí, kteroužto zábavu velice miloval. Tyto dny a chvíle byly pro mne velmi smutné a nešťastné a již tu počínala jsem pochybovat o D. Fernandově věrnosti a mu nedůvěřovat. Nyní také mé děvče výčitky dostávalo za svou drzost, které jsem jí před tím nečinila. Musela jsem při tom slzy své ukrýt hleděti a všemožně se tvářiti, aby rodiče mne se netázali, co mi bylo se stalo a proč jsem smutna, čímžbych byla nucena bývala, je obelhati. Avšak jediné okamžení vši mé opatrnosti konec učinilo; nenadálá událost byla příčinou, že jsem všechněch ohledů zapomněla, z mezí stydlivosti vykročila, všecku trpělivost ztratila a tajemství svého srdce odhalila. Povstala totiž v naší dědině pověst několik dní na to, že v jednom odtud blízkém městě Don Fernando se zasnoubil s jednou krásnou slečnou, velmi vznešených rodičův, ačkoliv ne tak bohatých, žeby pro své věno takového sňatku byla se nadíti mohla. Pravilo se, že se jmenuje Lucinda

a o jiných podivných věcech, jež při tom sňatku se přihoditi měly, se vyprávělo.

Cardenio slyšel jméno Lucindino, avšak trhl toliko ramenoma, zaťal rty, stáhnul obočí a záhy na to proud slzí z očí vyronil. Dorotea ale nepřestala u vypravování svého příběhu pokračovati.

Tato smutná novina došla mi k uším a místo, co by srdce mé jí bylo na led ztuhlo, zňal se v něm takový hněv a vztěk, že div jsem ulicemi běhat nezačala a nevěru a zradu, kterou na mne spáchal, rozkřikovala. Avšak hněv ten ustoupil zatím myšlénce na vyvedení toho, co jsem té noci učinila. Oblékla jsem se totiž v tento oděv, jež mi dal jeden čeledín, v domě mého otce sloužící, kterému jsem já své neštěstí zjevila a jej žádala, aby mne provodil až do města, kde můj nepřítel se zdržuje. On nejprve mou odvážlivost káral a s mého úmyslu mne srážel; vida ale mne tak odhodlanou, uvolil se, jak pravil, býti mým průvodčím, třeba na konec světa. Svázala jsem na to záhy něco ženského šatstva, trochu peněz a šperků pro náhodu do uzlu a o půl noci, aniž jsem nevěrné děvce čeho byla řekla, z domu svých rodičů jsem odešla. V průvodu mého čeledína a mých trapných myšlének vydala jsem se pěšky na cestu k městu, nesena letem žádosti, abych, ačkoli, co již bylo se stalo, překaziti jsem nemohla, Fernanda aspoň se optala, s jakým svědomím mohl to učiniti. Došla jsem za půltřetího dne na místo žádané a přišedši do města, ptala jsem se po domu rodičů Lucindiných, a první, jemuž jsem otázku dala, více mi odpověděl, než jsem si žádala slyšeti. Řekl mi dům a vše, co bylo na svatbě jejich dcery se stalo, věc prý tak veřejnou v městě, že po všech ulicích toliko o tom se rozpráví. Pravitl mi, že tu noc, když Don Fernando s Lucindou se zasnoubil, a když ona již svolila, jeho chotí se státi, náhlá mdloba na ni přišla, a že, když ženich její k ní přistoupil a nádra jí rozepiali, aby volněji dýchati mohla, lístek rukou Lucindinou psaný u ní našel, v němž pravila a se vyznávala, že nemůže býti chotí D. Fernandovou, ana jest nevěstou Cardenia, kterýžto, jak mi člověk ten pravil, byl jeden kavalír z téhož města velmi vznešený, a že, když D. Fernandovi svolila, stalo se proto, aby zákon poslušnosti svým rodičům nepřestoupila. Zkrátka obsah listu toho byl takový, že z něho dalo se souditi, že ona měla úmysl, po svém zasnoubení se zavraždit, ješto v něm udávala příčinu, proč si život béře. To vše, praví se, potvrdila dýka, která, nevím kde, v jejím oděvu prý jest nalezena. Don Fernando to všecko viděl a maje za to, že Lucinda s ním žert si ztropila a mu to k potupě učinila, prve, než ona ještě ze mdlob se probrala, s touž u ní nalezenou dýkou po ní se hnál a ji probodnouti

chtěl; bylby to také učinil, kdyby její rodiče a ti, co byli přítomni, nebyli tomu zabránili. Na to prý D. Fernando záhy odešel a Lucinda až teprv druhý den ze své mdloby se zpatovala, kdež svým rodičům pověděla, že jest skutečnou nevěstou onoho Cardenia, o němž jsem pravila. Spolu jsem se dověděla, že prý onen Cardenio byl při tomto sňatku přítomen, a že uviděv ji oddánu, čehož nikdy nebyl se nadál, v zoufalství z města ujel, zanechav jí dříve list, v kterém si stěžoval, jak velmi mu byla ublížila, a že se odebere tam, kde živá duše již ho neuvidí.

To vše bylo veřejno a v celém městě známo, že všickni o tom mluvili, zvláště, když se dověděli, že Lucinda z domu svého otce a z města se ztratila a nikde není k nalezení, nad čímž rodiče její div rozumu nepozbyli, nevědouce si rady, jak opět ji nalézt. Když jsem to vše se dověděla, opět moje naděje pookřála a byla jsem radši, že jsem D. Fernanda nezastihla, než abych jej po boku manželky byla našla; nebo se mi zdálo, že snad sama nebesa tento druhý sňatek jeho překazila, aby přišel k poznání, čím mi byl zavázán, a rozpomenul se, že jest křesťan a povinen více o svou duši, než lidské ohledy dbáti. To vše jsem v mysli přemítala a, nemajíc útěchy, dalekou a slabou nadějí upokojiti se hleděla, abych omrzelý život svůj déle zachovala. Když jsem ještě v městě byla, nevědouc co si počíti, an jsem Fernanda nenalezla, slyšela jsem veřejné prohlášení, v kterém veliká odměna tomu se slibovala, kdo by mne našel, a spolu znaky mého stáří a oděvu udány byly. Slyšela jsem též si povídati, že prý mne z domu mých rodičů onen čeledín, jenž se mnou byl odešel, uvedl, což mi velmi k srdci šlo; nebo jsem viděla, jak tím pověst má trpí, an nebylo na tom dosti, že jí můj odchod ublížil, ale že jsem s člověkem tak sprostým a mé naklonnosti nehodným měla odejít. Jak mile jsem to prohlášení uslyšela, hned jsem město se služebníkem opustila. Ten začínal již dávat na sobě znáti vrtkavost u věrnosti mně slíbené a my ještě tu noc došli do hustin těchto hor, v bázni, abychom nebyli dopadeni; avšak jako se říkává, že jedna nehoda stíhá druhou, a konec jednoho neštěstí bývá počátkem druhého většího, dalo se i mně. Neb jak mile můj až dosud věrný a bezpečný služebník se mnou v této samotě se viděl, pohnut spíše svou podlou žádostí nežli mou krásou, mýnil použití příležitosti, již dle jeho zdání tato poušť mu podávala, a beze studu a bázně Boží a vážnosti ke mně lásku svou mi projevil. Vida, že hněvivými a důtklivými slovy nestydatému úmyslu jeho se vzpírám, upustil od proseb, jichž zprvu užíval, a násilí se chápati počal; spravedlivé nebe ale, jež zřídka, čili nikdy, spravedlivou věc neopouští, bylo mi nápomocno, že jsem svou skrovnou

silou a bez velikého namáhání se skály jej shodila, kde, nevím mrtev-li čili živ, ležeti zůstal, načež já tak rychle, jak můj strach a mé osvobození mi dopouštěly, hlouběji do této pouště jsem utekla, o nic dále se nestarajíc, než abych se ukryti a pátrání otcovu a příbuzných ujíti mohla. Nevím již, před kolikou měsíci jsem s tím úmyslem do těchto hor přišla, kdež jsem pastýře našla, který mne za pasáka do služby vzal. U toho jsem po celý čas sloužila a neustále pod širým nebem se zdržovala, abych ukryla vlasy, které dnes tak nenadále mne vyradily. Avšak mé snažení a má opatrnost byla bez prospěchu, nebo hospodář můj přece poznal, že nejsem hoch, a ten samý úmysl, jako v čeledínu v něm povstal. A poněvadž osud v nesnázi pokaždé prostředků nepodává, nebylo tu pro mne ani skály, ani propasti, do níž bych hospodáře svého jako před tím čeledína, byla svrhnouti mohla. Uznala jsem tedy za věc prospěšnější, od něho odejít a zase do těchto roklin se ukryt, nežli svou sílu, nebo výmluvnost na něm zkoušet. Vrátila jsem se tedy zase do své samoty a jala se hledat místo, kde bych beze vší překážky v nářku a pláči nebesa prositi mohla, aby nad mou bídou se ustrnula a síly a milosti mi popřála, z ní se vyprostit, anebo abych na této poušti život skončila, beze vší památky po nešťastnici, která tak nevinným způsobem příčinu dala, že o ni v její otčině a na jiných místech tak špatně se mluví.

KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ

To jest, pánové, pravdivý příběh mé smutné truchlohry: vizte a sudte nyní, zdali vzdechy, které jste slyšeli, slova moje a slzy, které mé oči ronily, měly dostatečné příčiny, ještě u větší míře se jeviti a téci; a povážíte-li způsob mého neštěstí, seznáte, že všecka útěcha jest marna, protože není žádné pomoci. O to jenom vás žádám, což snadno můžete i musíte učinit, abyste mi poradili, kde bych život svůj mohla trávití beze strachu a bázně, že mne naleznou ti, jenžto mne hledají, neb, ačkoliv jistě vím, že rodiče pro velikou lásku ke mně laskavě mne přijmou, jest přece můj stud, že nebudu moci před ně předstoupiti tak, jak oni si žádají, již při pouhém pomýšlení na to tak náramný, že bych raději na věky jim s očí šla, než jejich pohled snesla, vědouc, že mne opět nacházejí znavenu počestnosti, které se do mne domýšleli.

To řeckši umlkla a tvář se jí zalila barvou, která patrně o pohnutí a stydlivosti duše její svědčila. Ti, co ji poslouchali, pocítili v srdcích svých jak útrpnost tak i podivení nad jejím neštěstím a ačkoli farář hned na to ji chtěl těšiti a radu dáti, chopil se dříve Cardenio slova říka:

Naposledy, slečno, jsi ty krásná Dorotea, jediná dcera bohatého Clenarda?

Dorotea užasla, když jméno svého otce uslyšela a vidouc, jak bídny člověk to, jenž je pronesl, neb jsme již pověděli, jak byl Cardenio odín, pravila mu I kdo pak jste vy, brachu, že také jméno mého otce znáte? neb já jsem až posud, dobře-li se pamatuju, v celém vyprávění mého nešťastného příběhu jej nepojmenovala.

Já jsem, odpověděl Cardenio, onen nešťastník, o němž, jak jste vy, slečno, pravila, Lucinda řekla, že jest jejím ženichem; jsem onen nešťastný Cardenio, jež nevěrnost onoho, jenž vás v tento stav přivedl, tamtéž připravila, že v těchto hadrech polonahého, vši lidské útěchy, ano, co ještě mnohem horší jest, rozumu zbaveného jej vidíte. Nebo jsem, bohužel, toliko někdy, když mi to nebesa na krátký čas dopřejou, svých smyslů mocen. Já jsem tentýž, krásná Doroteo, jenž byl přítomen, když D. Fernando toho nejnespravedlivějšího činu se dopustil a když Lucinda

ono nešťastné „ano“ vyřkla, které ji chotí jeho učinilo. Já jsem ten, jenž neměl síly dosti vyčkati, až ona ze mdlob procitne, a co onen list obsahuje, který jí za nádry našli, poněvadž duše má tolik pevnosti neměla, toliké neštěstí najednou snést. Tudy jsem opustil dům ten, trpělivosti pozbyl a list u svého hospodáře zanechal, v kterém jsem ho žádal, aby jej Lucindě doručil, načež jsem do těchto pustin se odebral s předsevzetím, skončiti zde život svůj, jenž od té doby nanejvýš mi jest omrzelý a protivný. Však osud nechtěl mi jej odnítí, spokojiv se toliko tím, že mne smyslů zbavil, snad proto, aby mne uchoval k štěstí, které nyní mne potkalo, když jsem Vás našel. Nebo je-li pravda, jako myslím, že skutečně jest, co jste vyprávěla, možná, že nám oběma nebesa lepší konec v naší bídě připravila, než si myslíme. Nebo povážíme-li, že Lucinda nemůže býti chotí Fernandovou, a jelikož tuto útěchu máme, která ze žádné nejisté naděje nepochází, aniž na pošetilé domněnce se zakládá, žádám Vás, slečno, abyste šlechetnou mysl svou k jinému předsevzetí obrátila, jakož i já učiniti míním, takže oba spolu lepší osud očekávati budeme. Nebo na mou věru, co rytíř a křesťan Vám přísáhám, že Vás neopustím, dokud D. Fernando nebude Vaším a pakli slovy jej k tomu nepřivedu, aby svou povinnost nahlédl, uchopím se pak práva, jež stav můj co rytíři mi poskytl. Vyzvu jej v řádný boj, a aby se zodpovídal z toho, čeho byl proti Vám se dopustil, aniž mu připomenu křivdu, již mně byl učinil, všecku ji Bohu porouče, jen abych za Vaši zde na světě ho potrestal.

An Cardenio mluvil, poslouchala jej Dorotea s podivením a nevědouc, jak mu za velikou tuto laskavost děkovati, chtěla mu k nohous se vrhnouti a je líbat; on ale toho nedopustil a licenciát za oba odpověděl. Schválil šlechetná slova Cardeniova, prosil a přemlouval je co nejdůtklivěji, aby s ním do jeho dědiny se odebrali, kde vším, čeho jim třeba, budou moci se opatřiti. Tam prý budou moci se uraditi, jakým způsobem buď Fernanda se dodělati aneb Doroteu k rodičům nazpět dopraviti, vůbec o všem, co za nevhodnější uznají. Cardenio a Dorotea s povděkem jeho nabídnutí přijali. Lazebník, který byl posud co tichý pozorovatel byl mlčel, nyní také několik rozumných slov promluvil a právě takovou ochotností a úslužností, jako farář, jim se zavázal; pověděl také stručně, proč vlastně sem byli přišli, při čemž podivné šílenství D. Quijotovo vylíčil a že nyní na jeho zbrojnoše čekají, který byl šel ho hledati. Jako na sen upamatoval se Cardenio na mrzutost, kterou byl s D. Quijotem měl, a vyprávěl o ní ostatním, nemoha ovšem příčinu toho sváru udati.

V tom uslyšeli hlas a poznali hned, že to jest Sancho Panza, kterýžto hlasitě volal, protože jich na místě, kde je zanechal, nebyl nalezl. Šli mu vstříc a ptali se po D. Quijotu; on jim vyprávěl, kterak ho nalezl polonahého v košili, vyzáblého, žlutého, skoro hladem zemřelého, neustále po své milence vzdychajícího. Když prý mu řekl, že ona mu poroučí, aby s tohoto místa odešel a do Tobosa přišel, že jej tam očekává, odpověděl mu, že si pevně umínil, její kráse na oči nepřicházeti, dokud takých činů nedokáže, které ho přízně její hodným učiní. Půjde-li to tak dále, že je v nebezpečenství, že se nestane císařem, jakož jest jeho povinnost, ba ani snad arcibiskupem, což přece jest to nejmenší, čím státi se může. Aby tedy sami hleděli, co počítí a jak jej tam odtud dostati.

Licenciát odpověděl, aby si nedělal žádných starostí, že oni již z toho trápení, v němžto se nachází, jej vysvobodí; pověděl spolu Cardeniovi a Dorotei, jaký prostředek si vymyslili, aby D. Quijota buď vyléčili aneb aspoň domů dostali. Dorotea nato pravila, žeby ona utištěnou dámu lépe než lazebník představovati dovedla, zvláště an takový šat s sebou má, ve kterém zcela přirozeně svou úlohu bude hráti moci, a aby jen na ni se spolehli, že záměr ten jak náleží provede, ješto byla v rytířských knihách dosti byla čítala a ví, kterak a co utištěná dáma mluvití musí, když dobrodružného rytíře o pomstu žádá.

Tedy již dále ničeho nám nezbyvá, pravil farář, než abychom k uskutečnění svého zámyslu přikročili. Štěstí nám bude zajisté příznivo, ješto vám oběma tak z nenadání nadějně vyhlídky otvírá a nám ostatním zároveň prostředky usnadňuje k dosažení záměru našeho.

Dorotea vyndala bez prodlení ze svého vaku úplný oděv ženský z bohaté látky a pláštík z krásného, zeleného cajku a z jakési skřínky ozdobu na krk, mimo jiné drahé věci, jimiž za několik okamžiků jako bohatá, urozená dáma se vystrojila. Bylat všechny tyto věci, jak pravila, pro příhodu z domova vzala; avšak posud nebylo příležitosti, aby jich byla upotřebila. Všickni byli nad její slušností, krásou a příjemností jako u vytržení a nemohli D. Fernanda pochopiti, že byl tak málo citu pro krásu měl a tolikerymi vnadami povrhnutí mohl. Sancho ale mohl na ni oči nechat a mysli, jakož i v skutku bylo, že po celý čas svého života krásnějšího stvoření nebyl viděl. Prosil tedy co nejsnažněji faráře, aby mu přece pověděl, kdo tato krásná ženská jest a co ji bylo do této krajiny přivedlo.

Tato krásná dáma, příteli Sancho, odpověděl farář, není nic menšího, než dědička přímo po meči velikého království Micomiconu a přichází hledat vašeho pána a o pomoc jej žádat, aby totiž jí právo zjednal a za

křivdu se pomstil, kterou jistý hanebný obr jí byl učinil; a poněvadž pán váš po celém světě tak slavně jest rozhlášen, přichází tato princezna právě z Guinei jej hledat.

Dobře hledala a také nalezla! zvolal Sancho, zvláště bude-li můj pán tak šťastný, křivdu tu napraví a právo jí zjedná a tomu holomkovi obru krk uřízne, což on zajisté učiní, bude-li jen moci ho popadnout a není-li on žádné strašidlo, nebo proti strašidlům pán můj nic nedokáže. Ale za něco musím Vaši velebnost přede vším prosit, pane faráři, aby totiž můj pán nedostal chuť státi se arcibiskupem, čehož já posud se obávám, račte mu poradit, aby tuto princeznu hned si za ženu vzal. Potom už nebude moci dostat posvěcení na arcibiskupa a přijde tím snáze k svému císařství a já k cíli svých žádostí. Nebo já jsem si to jak náleží rozmyslil, že by to pro mne zcela nic nebylo, kdyby pán můj arcibiskupem se stal; neb já se pro kostel nehodím, proto že jsem ženat a tu teprv potom dispensaci hledat, nebo mám ženu a děti, trvaloby asi dlouho, než bych kostelních důchodů se dodělal. Pročež, pane můj, na tom nejvíce záleží, aby můj pán hned tu dámu si vzal; neumím ji posud jmenovat, protože její milost ještě neznám.

Jmenuje se princezna Micomicona, pravil farář, nebo majíc jmeno po své zemi, rozumí se samo sebou, že také tak jmenovat se musí.

To se ovšem rozumí, pravil Sancho; nebo já jsem již mnohdy seznal lidi, kteří své příjmi měli od místa, z kterého pocházeli, jako Pedro de Alcalá, Juan de Ubeda neb Diego de Valladolid, a tak bude také v Guinei ten obyčej, že královnyn jmeno po svých zemích mívají.

Arciže to tak jest, pravil farář, a co sňatku Vašeho pána se týče, postarám se oň, co jen budu moci.

Tím Sancho docela se upokojil, farář ale velmi se podivil jeho sprostnosti, že byl toutéž pošetilostí, jako pán jeho, uchvácen a opravdu myslil, že on císařem se stane.

Zatím byla Dorotea již na mezkyni farářovu si sedla, a lazebník tvář volským ocasem si vystrojil, načež žádali Sancha, aby je vedl tam, kde D. Quijote se nachází, a zakázali mu, aby se nijak neprozradil, že licenciáta a lazebníka zná, ješto od toho závisí, má-li jeho pán státi se císařem anebo ne. Farář a Cardenio nemínili zatím s nimi jíti: Cardenio proto, aby D. Quijote na mrzutost si nezpomněl, již byl s ním měl, a farář, protože nyní ještě přítomnosti jeho nebylo třeba; nechali je tedy napřed jeti a sami pěšky zvolna za nimi se brali. Farář ještě jedenkrátě Dorotei připomenul, co má činiti, načež ona mu pravila, aby neměl žádné starosti, že vše to úplně tak se stane, jak v rytířských knihách jest obsaženo a napsáno.

Když byli asi tři čtvrti míle ujeli, uviděli D. Quijota mezi skalními rozvalinami již oblečeného avšak neozbrojeného, a jak mile Dorotea jej shlédla a od Sancha se dověděla, že je to on, hned mimochodníka svého pobídla a vousatého lazebníka za sebou nechala. Pak když již až k němu dojeli, skočil podkoní se svého mezka, a ssadil Doroteu, kterážto s velikou slušností sesedši před D. Quijotem na kolena padla. On sice vši mocí hleděl ji pozdvihnouti, ona však to nedopustila a konečně následovně jej oslovila: Já dříve odtud nevstanu, statečný a velkoduchý rytíři, až Vaše laskavost a dvornost mi prokáže milost, která jak ke cti a slávě Vaší osobě, tak k prospěchu nejubozší a nejnešťastnější děvy, na niž kdy slunce svítilo, sloužiti bude. A pakliže statnost Vašeho mohutného ramena jest tak veliká, jako pověst nesmrtelného jmena Vašeho, jste povinen ku pomoci přispěti nešťastnici, která po čichu nesmrtelné slávy Vaši z dalekých zemí přichází ve svém neštěstí za pomoc Vás žádati.

Já Vám ani slova neodpovím, krásná děvo, odpověděl D. Quijote, aniž čeho o Vaší záležitosti vyslechnu, dokud se země nepovstanete.

A já nevstanu, šlechetný pane, odvětila zkormoucená dívka, dokud Vaše urozenost mi nepřislíbí, že prosbu mou vyplní.

Budiž Vám splněna a slib můj dán, pravil D. Quijote, pakliže možno ji splniti beze škody a ujmy mému králi a mé vlasti a oné, jenžto jest mého srdce a mé svobody paní.

Nikomu z těch, jež jste vymínil, odpověděla nešťastná, nebude tím ublíženo a uškozeno.

Co toto pravila, šeptal Sancho svému pánu zcela tiše do ucha: V. Msti můžete jí tu milost, o kterou Vás žádá, milerád prokázati; je to jenom maličkost a nic více, než že máte jednomu holomku obrovi hlavu utít a tato dáma, ježto Vás za to prosí, jest veliká princezna Micomicona, královna veliké říše Micomicona v Ethiopii.

Ať si je ona kdokoli, odpověděl D. Quijote, já učiním, co jest mou povinností a co mi svědomí mé káže, podle řádu, ku kterému náležím. Nato k prosící panně se obrátil. Vaše nevyrovnaná krása, pravil, račiž povstati. Prokážu Vám službu, za kterou mne prositi míváte.

Tedy prosím, pravila panna, aby Vaše velikomyslná Milost bez odkladu se mnou jela, kam Vás povedu, a abyste mi slíbili ráčil, že žádného dobrodružství nepodniknete, aniž s kým do boje se dáte, dokud za mne se nepomstíte na bezbožníku, který proti všem světským i božským zákonům mou říši mi byl uchvátíl.

Slibuju Vám to, odpověděl D. Quijote, a proto můžete, šlechetná

panno, od tohoto dne vši strasti, která Vás svírá, výhost dáti a klesající naději svou opět novým duchem a silou oživiti; nebo s pomocí Boží a mého ramena budete záhy opět ve svou a na trůn svého pradávného a mocného království usazena, vzdor všem zlosynům, jenžby se tomu protivit chtěli. Nuže tedy, chopme se díla, nebo v odkládání bývá, jak se říká, nebezpečí.

Ubohá slečna chtěla sice mocí rytíři za to ruku políbiti, ale D. Quijote, jenžto ve všem a vždy byl způsobný a dvorný, nedopustil toho, nýbrž, když byla vstala, s velikou slušností a zdvořilostí ji objav, kázal Sanchovi, aby Rocinanta pevněji osedlal a jeho od hlavy až do paty ozbrojil. Sancho přinesl zbroj, která jako trofej na stromě visela, přitáhl koni podpínku a pána oblekl.

Nyní tedy s Pánembohem pojedme, pravil rytíř již ozbrojen, této vznešené dámě právo zjednatí.

Lazebník pořád ještě klečel na kolenou a měl co dělati, aby smíchu se zdržel a své vousy neztratil, čímž by snad všecka naděje byla zmařena bývala. Když viděl, že D. Quijote prosbu splnil, a s takou rychlostí se strojí, slib svůj splniti, vzhopil se hbitě, podal též své paní ruku a rytíři na meskyni ji vysadit pomohl. D. Quijote usedl hned na to na Rocinanta a lazebník na svého mezka. Sancho musel jít pěšky a s bolestí opět svého šedivce pohřešoval; byloť by mu ho nyní velmi zapotřebí bývalo. Avšak on přece vše trpělivě snášel, protože myslil, že pán jeho nyní bohda a to již brzy císařem se stane; nepochybovalť nikoliv, že on tuto princeznu si vezme a aspoň králem micomiconským bude. To jediné, co mu při tom se nelíbilo, bylo pomýšlení, že království to v zemi mouřenínské leží a že jeho poddaní samí mouřenínové budou. Vymyslí si ale záhy dobrý prostředek. Copak je mi do toho, pomyslí si, že jsou moji poddaní černoši? To bude lehká pomoc; pošlu je po lodích do Španěl, dám je tam prodat, a hotové peníze za ně dostanu. Za ty si koupím pak nějaký statek anebo úřad, který mne až do smrti vyživí. Nemám-li v hlavě řezanku, bude to docela snadná věc a takhle třicet nebo čtyřicet poddaných prodati nebude na škodu. Na mou duši! já ve všechny jak stádo běží, veliké i malé prodám a, třeba byli černí jako havran, však já je v bílé a žluté přeměním. Jenom sem s nimi, všech pět prstů si olíznu. V těchto myšlénkách putoval tak rychle a spokojeně, že na obtížnou cestu ani nepomyslí.

Cardenio a farář z křoví na to vše se dívali a nevěděli, jak to učiniti, aby k nim připojití se mohli; farář ale, člověk velmi důmyslný, záhy si vymyslí, jakým způsobem záměru svého dosáhnou. Ustříhl totiž Cardeniovi nůžkami, jež s sebou měl, v rychlosti vousy, dal mu svůj

šedivý svrchník a černý plášť a sám toliko v živůtku a spodkách zůstal. Cardenio byl tímto novým oděvem tak přeměněn, žeby sám nebyl se poznal, kdyby do zrcadla byl se podíval. Než oni byli se svým přestrojením hotovi, ostatní již hodný kus cesty ujeli; poněvadž ale trnám a roštím nedalo se tak rychle jeti, jako pěšky jíti, přece dříve, než onino, na silnici se dostali. Zde jim právě, když z lesa vyjížděli, vstříc přišli a když D. Quijote se svými průvodčími k nim dojel, zůstal farář rytíři chvíli do tváře hleděti, jakoby naň se upamatovati chtěl. Když byl naň dost se nahleděl, letěl k němu s rozpiatými rukama a zvolal hlasitě: Vítán mi buď vzor rytířstva, můj statečný pán a krajan D. Quijote, květ a koruna šlechtictví, podpora a pomoc ubohých, jádro všech rytířů dobrodružných. To řka, objal za levé koleno rytíře, kterýžto pln podivení nad tím, co člověk ten mluví a činí, taktéž pozorně naň hledět zůstal, až pak konečně jej poznal k nemalému podivení svému, že zde jej nachází. Chtěl vši mocí s koně slézti, avšak farář nechtěl to dopustiti. Nechte mne, milý pane licenciáte, pravil D. Quijote; nebo se nesluší, abych já jel, a tak vážený muž, jako jest Vaše velebnost, pěšky šel.

Já Vám nikoliv nedám s koně sestoupit, pravil farář. Račte zůstati V. Msti na koni; neb na oři svém Vy ty největší činy a dobrodružství, jež bylo naše století spatřilo, podnikáte. Mně, jakožto nehodnému sluze církve, bude dosti, když za některého z panstva, jež V. Mst provází, na mezka si sednu, pakli jim to totiž nemilo nebude, a já si budu myslit, jakobych na pegasu seděl aneb pod sebou měl zebru nebo závodního oře slavného Móra Muzaraqua, který podnes ještě na vysoké hoře Zulemě nedaleko velikého Compluta zaklet leží.

Na to jsem nezpoměl, pane licenciáte, odvětil D. Quijote; ale já jsem jist, že tato princezna mně k vůli bude tak milostiva a poručí svému podkonímu, aby sedlo na svém mezku Vám postoupil, a sám, dá-li si to hovado líbit, za Vás si sedl.

I ano, pravila princezna, a já jsem přesvědčena, že nebude třeba mému panu podkoní to poroučeti. On jest příliš ochotný a zdvořilý, a nedopustí, aby duchovní osoba pěšky šla, když má příležitost jeti.

Uchovej Bůh, pravil lazebník a seskočiv faráři své sedlo nabídnul, který také dlouho se prositi nedal a vsednul. Na neštěstí ale, když lazebník si do zadu sedal, mezek — byl najatý a tudy ovšem za mnoho nestál — trochu zadek pozdvihl a dvakrát zadníma nohama tak vyhodil, že kdyby lazebníka do hlavy neb do prsou byl udeřil, on zajisté svůj výlet za D. Quijotem ke všem čertům by byl proklel. Přece ale stalo se mu tolik, že

na zem upadl a při tom své vousy ztratil, což spozorovav nemohl si nijak pomoci, leč že oběma rukama obličej si zakryl, a hlasitě bédovati začal, že mu mezek zuby i s čelistí vyrazil.

Když D. Quijote ohromné ty vousy, bez čelisti a bez krve daleko od podkoní ležeti uviděl, zvolal: Bůh je svědek! to je veliký zázrak. Vousy jsou mu od brady tak čistě uraženy, jakoby mu je někdo břitvou byl oholil.

Vida farář, že lest jeho jest v nebezpečenství, aby nebyla vyzrazena, skočil rychle po vousech a šel s nimi k mistru Nikolasovi, který ještě pořád ležel a křičel; zdvihnuv mu hlavu zase vousy mu přivázal, při čemž několik slov zabručel, která, jak pravil, tu moc mají, že na ně odpadlé vousy hned zase narostou, o čemž prý záhy bude lze se přesvědčiti. Když byl hotov, přišel zase nazpět a podkoní byl zas tak vousatý a zdrav, jako před tím, k nemalému podivení rytířovu, který faráře žádal, aby ho těm slovům naučil, poněvadž myslil, že jejich moc bezpochyby dále, než na vousy, bude dosáhati. Vždyť prý jest patrno, že uražení vousů bez rozbití brady a čelisti státi se nemůže a protože to vše opět se zahojilo, musí také zajisté více jimi dát se hojiti. Ovšem, pravil farář a slíbil, že při příležitosti jim ho naučí.

Ustanoveno, aby nyní farář nejdříve jel, a potom aby oni tři vespolek se střídali, až se dostanou do hospody, která asi dvě míle odtud ležela. Když byli D. Quijote, princezna a farář vsedli a Cardenio, lazebník a Sancho pěšky vedle nich šli, pravil D. Quijote princezně: Výsosti, nejmilostivější kněžno, račte nás nyní vésti, kam se Vám líbí.

Dříve než mu odpověděla, chopil se farář slova a pravil: Do které říše poroučí V. Mst abychom jeli? Bezpochyby že do Micomiconu, pakli velmi se nemýlím.

Ona tomu pokynutí porozuměla a odpověděla: Ano, pane, do toho království chci jeti.

Tomu-li tak, pravil na to farář, jde cesta právě naší dědinou a odtamtud dá se Výsost silnicí do Kartageny, kde budete moci s Pánembohem na loď vstoupiti a za příznivého větru, tichého moře asi za devět let dostanete se ke kaspickému čili chvalinskému moři, které ani přes sto dní cesty od říše Vaší Výsosti není vzdáleno.

Vaše velebnost ráčí se mýlit, pravila ona. Já jsem ani ne přede dvěma roky na cestu vydala, aniž obzvláštní příznivé počasí měla a přece za ten čas až sem se dostala, nalezši zde onoho, jež spatřiti tak jsem si žádala, totiž pana D. Quijota de la Mancha, jehož pověst slavná mi k uším došla, jak mile jsem ve Španělich se octla, což mne pohnulo, jej hledati, šlechtnosti

jeho se svěřiti a spravedlivou věc svou statečností jeho nepřemožitelného ramena poručiti.

Dosti o tom, ustaňte ve své chvalořeči! vytrhl ji D. Quijote. Já nenávidím pochlebování a třeba to jím nebylo, přece takováto řeč skromnost mých uší uráží. Vše, co mohu říci, milostivá slečno, ať jsem udatný nebo ne, jest to, že co mohu neb nemohu, vše chci Vám k službám vynaložiti a život svůj nasaditi. Nechme toho ale nyní a až na jistou dobu a poprosme zatím pana licenciáta, aby nám pověděl, co as jej samotného, bez služebníků a tak lehce oděného v tato místa přivedlo; mně jest to velmi divno.

To Vám v krátkosti vypovím, odpověděl farář. Vašnosti, pane D. Quijote, musíte vědět, že jsem s naším přítelem, mistrem Nikolasem lazebníkem, do Sevilly hodlal pro jakési peníze, které mi přítel jeden, jenž před několika roky do Indie odešel, sem poslat; má jich býti asi šedesát tisíc zlatých, což není maličkost. Když ale jsme včera do této krajiny přišli, přepadli nás čtyři loupežníci a tak nás obrali, že ani chlupu ve vousích nám nenechali, a že lazebník nepravé vousy nasadit si musel; také tohoto mladého člověka — okázal na Cardenia — takořka do hola odřeli. To nejpodivnější při tom jest, že prý ti loupežníci, co nás přepadli, jak totiž v tomto okolí se povídá, k rotě galejních trestanců patří, které právě na tomto místě jistý člověk tak veliké udatnosti byl osvobodil, takže komisař a stráž je provázející nebyly s to mu v tom zabrániti a on je všechny na svobodu pustil. Člověk ten musel bezpochyby buď nějaký blázen býti, aneb zrovna tak velký darebák jako oni, anebo člověk, který žádného milosrdenství ani svědomí nemá; protože takto vlka mezi ovce a lišku mezi slepice a mouchu na med pustil; protože proti právu slušnosti, proti povinnosti k svému pánu a králi, galeje o jejich ruce připravil a celé svaté bratrstvo, které po mnoho let pokojně dřímalo, opět vyburcoval; slovem protože činu se dopustil, který jeho duši ke škodě bude a ani tělu jeho neprospěje.

Sancho byl totiž faráři a lazebníku o dobrodružství s galejníky pověděl, jež pán jeho k veliké slávě své byl podnikl, a proto chopil se licenciát příležitosti této, dáti D. Quijotu důtku a zvěděti, co on na to řekne aneb učiní. On ale po každém slově víc bledl a neosmělil se říci, že vysvoboditelem oněch poctivých lidí byl.

Ti tedy, ukončil farář svou řeč, to byli, jenž nás oloupili, a nechať Bůh ve svém milosrdenství onomu odpustí, jenž nenechal je v zasloužený trest odvésti.

KAPITOLA TŘICÁTÁ

Farář sotva že dokončil, an Sancho pravil: Na mou věru! pane licenciáte, ten, co ten kousek vyvedl, byl můj pán, ačkoliv jsem já mu dříve povídal a radil, aby povážil, co činí a že je to hřích, vydobyti jim svobodu, protože byli to všickni vybraní taškáři.

Blbe! pravil na to D. Quijote, rytířům dobrodružným nepřináleží aniž se přísluší, ohlédati se na to, zdali ubožáci, spoutaní a zajatí, kterých oni na cestách potkají, svou vinou nebo zásluhou jimi se stali a v tuto nesnáz přišli; oni jsou toliko povinni, jim jakožto utištěným pomoci a toliko na jejich utrpení a nikoliv na jejich přestupky ohled bráti. Já napadl smečku zarmoucených a nešťastných lidí a učinil, co mi přísaha má činiti ukládala: ostatní narovnej Pánbůh. A kdo to ve zlé vykládá, tomu, krom posvěcení pana licenciáta a jeho důstojné osoby, pravím, že pramálo rytířskému řádu rozumí a že lže jako šelma a pankart, což mu také svým mečem, kdy a kdekoli, dokážu.

Na tato slova počal se v třmenech usazovat a hemelín svůj na hlavě si upravovat, nebotě lazebnickou mísu, která dle jeho mínění byla přílbicí Mambrinovou, měl před sebou na sedle přivázanou, až od porouchání, jež galejníci jí byli způsobili, bude zpravena.

Vědouc Dorotea, chytrá a bodrá dívčina, již o pomatenosti D. Quijotově a vidouc, že všickni mimo Sancha Panzu žerty s ním si tropí, nechtěla zůstatí pozadu a patříc jej tak rozhorleného pravila: Pane rytíři, račte se upamatovati na slib mi daný, že totiž jiného dobrodružství nepodniknete, byťby sebe bylo důtklivější, a ukroťte svůj hněv, neb kdyby pan licenciát byl věděl, že tímto nepřemožitelným ramenem jsou galejníci osvobozeni, bylby raději hubu si zašil a jazyk na tré překousnul, nežli slova prořekl, kteréby V. Mst k hněvu popuditi mohlo.

To je na mou věru pravda, řekl farář, ba i polovic vousů bych si z brady vyšklubal.

Já budu mlčet, slečno drahá, a ukrotím spravedlivý hněv svůj, který byl již v útrobě mé se vzňal, a setrvám v pokoji a klidu, dokud nesplním slib Vám daný; avšak za odměnu této dobré žádosti mé Vás prosím, rcete

mi, pakli Vám to za zlé nepřichází, v čem Vaše utrpení záleží a kolik, kdo a jaké jsou to osoby, na kterých mám právu zadost učiniti a dokonale se pomstíti?

To Vám ráda povím, odpověděla Dorotea, pakli Vás neomrzí o bídě a neštěstí poslouchati.

Nikoliv, slečno moje, odvětil D. Quijote.

Tedy, pravila zas na to Dorotea, rače mne pozorně vyslechnouti.

Jak mile to řekla, byl již Cardenio a lazebník po jejím boku jsouce žádostivi slyšeti, jak asi chytrá Dorotea svůj smyšlený příběh bude vypravovati; totéž učinil Sancho a tak jako jeho pán jí se dal oklamati. Ona ale napřed dobře v sedle se usadivši a když dříve několikrát si odkašlala a několik posuňků byla učinila, s velkou příjemností takto vyprávět se jala:

Přede vším, pánové moji, ráda bych, abyste zvěděti ráčili, jak se jmenuju... tu trochu se zarazila, protože jmeno, jež jí byl farář dal, zapomněla; on ale jí přispěl ku pomoci věda, co to zamlčení-se znamená, a pravil: Není divu, slečno moje, že Vaše Výsost se zaráží a mate u vyprávění nehod svých; bývajíť ony takové, že mnohdykrátě pamět odnímají těm, jež stíhají, takže jim ani na své vlastní jmeno zpomenouti si nelze. A tak stalo se také Vám, vysoce urozená slečno, že jste zapomněla, že se jmenujete princezna Micomicona, řádná dědička království micomiconského, a po tomto upamatování možná Vaší Výsosti nyní snadno vše opět na svou sklíčenou pamět si přivéstí, cokoli budete chtít vypravovati.

Tak je v pravdě, odpověděla dívka, a já myslím, že nebude již třeba na něco mne pamatovati, neb se jistě se svým pravdivým příběhem ke konci dostanu. Král, totiž můj otec, jenž Tinacrio Moudrý se jmenoval, byl velmi zběhlý v tom, co magickým uměním se nazývá, a vypátral takto, že moje matka, královna Jaramilla, dříve zemře, než on, a že on sám nedlouho na to také z tohoto života se odebere a já sirotkem bez otce i matky se stanu. Avšak on pravil, že to jej tolik nermoutí, jako to mu starost dělá, že zvěděl, že jeden ohromný velikán, pán jednoho velikého ostrova s naším královstvím hraničícího, jmenem Pandafilando s křivým hledem (neb je to věc skutečná, že ač má oči na pravém místě a zdravé, přece vždycky na křivo hledí, jako by byl šilhavý, což z pouhé zloby činí, aby lidi svým pohledem lekal a děsil), že obr ten, pravím, když se o mém osiření doví, s velikou silou do mého království vtrhne, a mně jej odejme, takže ani vísky, do níž bych se uchýliti mohla, mi nenechá. Avšak vši této záhubě a nehodě mohl bych prý se vyhnouti, kdybych si jej za muže vzala, o čemž ale s jistotou věděl, že já nikdy v takový nestejný sňatek nesvolím. Měl ovšem

jistou pravdu, nebo mě nikdy na mysl nepřišlo, abych za toho velikána aniž za koho jiného, buď on si sebe větší a hroznější, byla provdati se mínila. Privil také můj otec, abych, až on umře, a já uvidím, že Pandafileando na mé království táhne, nemařila času strojením se k obraně, anby to jenom k úplné mé zkáze bylo, ale abych mu dobrovolně království zanechala a tak smrti úplné záhubě dobrých a řádných poddaných svých předešla; nebo nebylo prý žádné možnosti, ubrániti se ďábelské síle velikána onoho. Já abych prý s několika svými záhy do Španěl na cestu se vydala, tam že ve své strasti pomoci naleznu u jednoho rytíře dobrodružného, jehož pověst toho času po celém onom království bude rozšířena a který, pakli se dobře pamatuju, Don Azote nebo Don Gigote má se jmenovati.

Snad Don Quijote, pravil na to Sancho Panza, anebo jiným jmenem rytíř truchlivé podoby.

Ano, pravda, řekla Dorotea; můj otec pravil dále, že má býti vysoké postavy, suchých tváří a že na pravém boku pod levou páží černavé znaménko má s několika vlasy na způsob štetin.

Slyše to D. Quijote, pravil k svému zbrojnoši: Pojd' sem, Sanchu milý, a pomoz mi se svléci, ať uvidím, jsem-li onen rytíř, o kterém věhlasný král byl prorokoval.

Ale nač chcete Vašnosti se obnažovat? pravila Dorotea.

Abych uviděl, mám-li ono znamení, o kterém Váš otec mluvil, odpověděl D. Quijote.

Nemusíte se svlékat, pravil Sancho, nebo já vím, že ráčíte mít jedno takové znamení zrovna uprostřed hřbetu, znamení to Vaší statečnosti.

Na tom dosti, pravila Dorotea, neb mezi přáteli se na podrobnosti nehledí, a je-li ono znamení na rameně anebo na hřbetě, na tom pramálo záleží; Vy je máte a buď si ono kdekoli, jen když je na tom samém těle. Není pochybnosti, že dobrý otec můj vše dobře uhadl, jakož i že jsem já se nemýlila, an jsem panu D. Quijotu se poručila, a že on zajisté jest ten, o kterém otec můj pravil; nebo popis tváře a udání o slavné pověsti, jíž on nejenom po Španělich, ale i po celé Manche požívá, úplně se shodujou. Já byla sotva v Osuně z lodi vystoupila a již jsem tolik toho o jeho činech slyšela, že jsem si hned pomyslila, že to musí býti ten, ježto hledám.

Jakpak mohla V. Mst. v Osuně z lodi vystoupit, otázal se D. Quijote, jelikož tam žádného přístavu není?

Milostprincezna, pravil na to farář, chce bezpochyby tím říci, že první místo, kde po svém přistání v Malaze o V. Msti mluvit slyšela, bylo Osuña.

To jsem také mínila, pravila Dorotea.

Co škodí? řekl na to farář; račiž jen Vaše Veličenstvo dále pokračovat.

Není dále co povídat, odpověděla Dorotea, leč že posléz můj příznivý osud mi dal najítí pana D. Quijota a že již jakoby se viděla královnou a paní celého království svého, jelikož on ve své dvornosti a vznešenosti mi slíbil, jíti se mnou, kamkoli jej povedu. A nebude to nikam jinam, než proti Pandafilandu křivozrakému, aby ho zabil, a navrátit mi, co on tak nespravedlivě mi byl odňal. To vše dle naší žádosti se vyplní, neb takto moudrý Tinacrio, drahý otec můj, předpověděl; on pravil též a literami chaldejskými neb řeckými, jež já čísti neumím, zaznamenáno zanechal, abych, bude-li onen prorokovaný rytíř po zrubnutí velikána chtít si mne za manželku vzíti, hned bez odmluvy v řádný sňatek s ním vešla a své království spolu se svou osobou mu odevzdala.

Co se ti zdá, brachu Sancho, pravil na to D. Quijote; slyšíš-li pak, co se děje? neřekl jsem ti to? hled', tu máme již království, nade kterým panovat, a královnu, kterou si vzít můžeme.

Ba na mou duši! zvolal Sancho; a pankart by musel být, kdoby se neoženil, až tomu Pandafilutu díru do chřtánu udělá. A copak, je královna snad ošklivá? Přál bych si, abych samé takové blechy v posteli měl.

Při tom vysoko od země skákal a radostí kozelce dělal. Pak chytiv mezkyni za uzdu zastavil ji a vrhnuv se před Doroteou na kolena, prosil ji, aby mu dala ruku políbit na znamení, že on ji za svou královnou a paní přijímá. Kdožby z přistojících nebyl smíchem prasknul nad pošetilostí pánovou a sprostností služebnickovou! Dorotea mu skutečně ruku podala a slíbila, že jej velikým pánem ve svém království učiní, až ho s Boží pomocí opět dosáhne a požívati bude. Sancho jí takými slovy děkoval, že všem znovu do smíchu býti muselo.

Tento, pánové, pokračovala Dorotea dále, jest můj příběh; toliko zbývá ještě Vám pověděti, že ze všeho komonstva, co jsem ho z království svého pojala, toliko tento milý vousatý podkoní mi zůstal; nebo všickni utopili se v náramné bouři, kterou jsme téměř před samým přístavem utrpěli. On a já jsme na dvou prknech jako zázrakem na zem se dostali a takto jest, jakož jste pozorovali, celý příběh mého života hotový zázrak a tajemství a, pakliže jsem v některé věci ochabla neb ne dosti jasně vypravovala, přičtete vinu tomu, co byl pan licenciát s počátku mého příběhu pravil, že totiž neustálým a neobyčejným utrpením paměť slábně.

Avšak má paměť jím nikoliv neseslábne, vznešená a ctnostná princezno! odpověděl na to D. Quijote, cokoliv ho, buď si sebe větší a neobyčejnější, mi bude u Vaší službě zakusiti; pročež znova Vás

ubezpečuju o tom, co jsem byl slíbil a přísáhám, že s Vámi třeba na konec světa přijdu, až s tím hrozným nepřítelem Vaším se potkám a mu bohdá pyšnou hlavu srazím tímto ramenem a ostrím tohoto, neřku dobrého meče — protože Gines de Passamonte můj mi byl ukradl. To poslední zabručel jenom mezi zuby a pokračoval dále řka: A až mu hlavu setnu a Vás v pokojné držení Vašeho království usadím, budete moci dle libosti a jak za nejlépe uznáte, se svou osobou naložiti; nebo pokud moje paměť bude zajata, moje vůle spoutána jí a mysl má toliko pohroužena v ní, jen v ni... neřku více: není mi lze ani pomysli na sňatek, třeba to bylo s ptákem samoletem.

Sancha poslední slova pánova, že totiž nemíní se oženiti, tak velice domrzela, že s náramným hněvem zvolal: Na mou duši a ať jsem čertův! že Vašnosti, pane D. Quijote, nemáte ani za mák rozumu. Jak to jen možná, že se rozmýšlíte, s tak vznešenou princeznou, jako jest tato, se oženiti? Myslíte, že za každým rohem na takové štěstí vrazíte, jako je toto? Snad je slečna Dulcinea hezcí? Ne, ba ani polovic ne a abych řekl, ona ani není hodna jí vody podati. Tím způsobem já jakživ hrabství, na které čekám, se nedodělám, pakli V. Mst. na slívách fíky hledati bude. Ožeňte se, ožeňte se, a vezměte království, které Vám jako pečený vrabec do huby letí, a když budete králem, udělejte mne hrabětem nebo vladařem, sice ať ostatní všecko čert vezme.

Když D. Quijote takové pohanění své slečny Dulciney slyšel, nemohl toho snést a pozdvihnuv své kopí, jakoby nic a ani vary! neřeknuv, takové dvě rány mu dal, že na zem jej skolil, a kdyby Dorotea ho nebyla prosila, aby ho už nebil, bezpochyby že by tenkrát do smrti ho byl utloukl.

Myslíš, pravil mu na to, ty ničemný darebáku, že mne pořád budeš moci na smrt pokoušet a že vždycky se vymluvíš a já ti odpustím? Ale to si nemysli, proklatý zlosyne; nebo tím v skutku jsi, poněvadž jsi chtěl nevyrovnané Dulciney svým jazykem se dotknouti. A nevíš, ty troupe, bulíku a hňupe, že kdyby ona mému ramenu nedodávala síly, že bych já ani blechu nebyl s to zabiti? Řekni, zarputilče hadojazyký, kdo myslíš, že dobyl ono království, utál hlavu tomu velikánu a učinil tě hrabětem — nebo vše to jakoby již bylo vykonáno a věci minulou — nežli statečnost Dulciney, jenž si mé rámě za nástroj k svým činům vyvolila? Ona bojuje ve mně a vítězí mnou, já pak žiju a dýchám, mám svůj život a svou bytost v ní! Ty pankarte zpronevěřilý, jakýs to nevděčník, an se vidíš povýšena z prachu nízkého na hodnost vysokého pána a odsluhuješ se za takové dobrodiní zloláním tomu, kdo ti je prokázal.

Sancho nebyl tak ubit, aby byl vše, co pán jeho povídal, neslyšel, a sebrav se rychle jak jen mohl, utekl se za Doroteina mezka a odtamtud pánu svému pravil: Řekněte mi, pane, pakliže jste si ráčil umínit, nevzítí si tuto vznešenou kněžnu, jest patrno, že také království nebude Vaše, a když tomu tak, co za milost mi budete moci prokázat? A to je to, nad čím já si stěžuju; vezměte aj horempádem nyní kněžnu tuto, která nám zrovna jako s nebe sprchla; potom budete moci zas k slečně Dulcinei se vrátit, nebo zajisté že bylo již králů na světě, kteří si souložnice vydržovali. Co se krásy dotýče, nechci nic říci, ale věru, musím se vyznati, že se mi obě zdají být hezké, ačkoliv jsem slečnu Dulcineu nikdy ještě neviděl.

Jak, žes ji neviděl, zrádce utrhačný? vzkřikl D. Quijote, cožs mi od ní nepřinesl právě nyní vzkázání.

Já jen povídám, že jsem si jí tak dobře nevšiml, abych byl její krásu a její vděky obzvláště a zevrubně poznati mohl; ostatně takto na oko se mi líbila.

Nyní ti to nemám za zlé, pravil D. Quijote, a musíš mi odpustit křivdu, kterou jsem ti učinil, nebo náruživost nebývá vždycky v moci člověka.

To já také vím, odpověděl Sancho; tak jest u mne prostořekost hlavní náruživosti, a já nikdy nemohu smlčeti, co mi na jazyk přijde.

Přece ale Sancho, pravil D. Quijote, musíš povážít, co mluvíš, nebo tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až —

Inu dobře, odpověděl Sancho, avšak jest Bůh na nebesích, který vidí všecky nepravosti a rozsoudí, kdo víc zlého činí, já, když nemoudře mluvím, aneb když Vaše Mst nemoudře jednáte.

Již toho dost, pravila Dorotea; běžte, Sancho, polibte pánu svému ruku, a proste ho za odpuštění a buďte ode dneška opatrnější u své chvále a haně, aniž mluvíte více něco proti oné dámě toboské, o které já ničeho více nevím, než že jsem její služebnicí. Ostatně mějte důvěru v Boha a zajisté že Vám opatření se dostane a Vy jako kníže živ budete.

Se sklopenou hlavou požádal Sancho svého pána o ruku, který mu ji s poklidnou vážností podal, a když mu ji políbil, dal mu požeňání a pravil, aby s ním trochu stranou poodešel, že se ho má nač tázat a o velmi důležitých věcech s ním jednat.

Sancho tak učinil a když oba trochu se oddálili, pravil mu D. Quijote: Co jsi přišel, neměl jsem ani času ani místa, abych se tebe byl zeptal na mnohé obzvláštní okolnosti, týkající se poselství, ježs vykonal, a odpovědi, kterou jsi přinesl. Nyní ale, an osud nám času a příležitosti popřál, neodepři mi rozkoše, již tak dobrými zprávami můžeš mi způsobiti.

Ptejte se mne, V. Msti., cokoli Vám libo, řekl na to Sancho, a já všecko tak zase prodám, jak jsem koupil; jenom prosím V. Msti, pane drahý, aby jste neráčil býti tak prchlivý.

Proč to, Sancho? tázal se D. Quijote.

Proto, odpověděl Panza, že předešlé bití pochází spíše z hádky, kterou mezi námi ondyno večer ďábel spískal, nežli že jsem proti slečně Dulcinei byl mluvil; nebo já ji tak miluju a ctím, jako nějaký ostatek (ačkoliv jím není), pouze proto, že jest Vaše.

Nemluv víc o tom, Sancho, prosím tě, pravil D. Quijote; nebo mne to mrzí. Já ti již před tím odpustil a víš dobře, co se říkává: za nový hřích nové pokání.

Zatím, co toto se dělo, shlédli, že po cestě, kterou se brali, nějaký člověk naproti nim jede, a když blíže dojel, mysli, že to jest cikán. Ale Sancho Panza, který, když osla uhlídal, oči a duši na něm nechat mohl, jakmile člověka toho zočil, poznal, že je to Gines de Passamonte, a za touto nitkou totiž s cikána dohlédl se klubka, osla svého, což také v skutku bylo. Jelť Passamonte na šedivci a aby nebyl poznán a osla prodati mohl, vzal na se oblek cikána, kteroužto řeč a mnoho jiných tak velmi dobře znal, jakoby mu přirozeny byly.

Sancho Panza ale hned ho poznal, jakmile jej spatřil, a hned také z plného hrdla do křiku se dal: I ty taškáři, ty zloději, dáš mi můj poklad, můj život! Navrátíš mi mou spokojenost, dáš mi osla, sem s mým potěšením; pustíš ho, ty holomku; aby tě, ty šibeničníku; dáš mi, co není tvého!

Nebylo ani tolik slov, ani nadávek třeba; neb hned po prvním skočil Gines s osla a dal se do klusu, že se to úprkem nazvati mohlo, a tu chvíli oběma s očí zmizel. Sancho běžel k svému šedouši, objal jej a pravil: Jak pak se ti vedlo, moje dušičko, můj nejmilejší šedáčku, můj společníče? A při těchto slovech jej líbal a hladil, jakoby to nějaký člověk byl býval. Osel stál tiše, dal se Sanchovi líbat a hladit a ani slovíčkem neodpovídal. Přiběhli všickni a štěstí mu přáli, že byl šedivce svého opět nabyt, zvláště ale Don Quijote, který mu při tom pravil, že proto předce úpis na ona tři oslata v platnosti má zůstati.

Zatím co tito dva spolu rozmlouvali, pravil farář Dorotei, že byla to moudře nastrojila, jak vymyšlením povídky tak i brzkým jejím ukončením a že ona také v skutku mnoho podobnosti s rytířskými knihami měla.

Ona odpověděla, že byla čtením jich mnoho času se obírala, že ale polohu zemí a přístavů neznala a z nevědomosti řekla, že byla v Osuně na zem vstoupila.

Já to zpozoroval, pravil farář, a proto také ku pomoci přispěl svým vysvětlením, které zase vše napravilo. Není to ale podivná věc, že tento nešťastný člověk těmto smyšlenkám a lžím tak lehko věřil, pouze proto, že právě takový ráz měly, jako pošetilé knihy jeho?

Ovšem, pravil Cardenio; je to tak neobyčejné a neslýchané, žeby člověk ani s velikým důvtipem na to přijít a si to vymyslet nebyl s to, kdyby i chtěl.

Také to jest podivno, pravil farář, že ten člověk mimo pošetilsti, které z jeho pomatení pocházejí, velmi rozumné věci mluví a ve všem dobrý a zdravý rozum na jevo dává, takže když ho nikdo na jeho rytířství nepřivede, každý za velmi rozumného míti by jej mohl.

Co oni takto u své rozmluvě pokračovali, rozmlouval také D. Quijote se Sanchem dále a pravil mu: Brachu Sancho! pustme všecky ty malichernosti, jež naší mrzutosti se týkají, mimo se; a ty mi raději nyní pověz beze vsí vnitřní nevole a kyselosti proti mně, kde, kterak a kdy jsi zastal Dulcineu? Co dělala? cos jí pravil? co ti odpověděla? jak se tvářila, když můj list čtla? kdo ti jej opsal? To mi pověz, mimo vše ostatní, co v této záležitosti důležité a třeba věděti, aniž však něco přidávej aneb přimýšlej, abys snad mi radost způsobil; také ale nesmíš nic zamlčet, co by mne potěšiti mohlo.

Milostpane, odpověděl Sancho, abych pravdu řekl, psaní to mi nikdo neopsal; nebo já jsem žádné s sebou neměl.

Máš pravdu, pravil D. Quijote; neboť tobolku, do které jsem jej napsal, jsem dva dni po tvém odchodu u sebe nalezl, co mne náramně mrzelo, protože jsem se nemohl domyslet, co asi ty si počneš, a myslil, že hned se zpátky obrátíš, jakmile list pohřešíš.

To by také bylo se stalo, odpověděl Sancho, kdybych nebyl to psaní nazpaměť věděl a si pamatoval, když jste mi je předčítal, a tudý jsem je jednomu sakristiánu povídal a ten je z mé paměti doslovně napsal a mi pravil, že jak živ, ačkoliv byl mnoho klatebních listů četl, přec nikdy prý tak pěkný list neviděl ani nečetl, jako byl ten.

A ty jej máš docela ještě v paměti, Sancho? tázal se D. Quijote.

Ne, pane, odpověděl Sancho, protože, když jsem jej vypověděl, a viděl, že už mi ho není více potřeba, hned jsem jej s paměti pustil, a nač se ještě pamatuju, jest cosi oZděšené čili Vznešené paní a na konec: Váš až do smrti, rytíř truchlivé podoby a mezi toto dvojí bylo asi tři sta duší, životů a očí vraženo.

KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ

Toto všechno nic mne nemrzí, pokračuj dále, pravil D. Quijote. Když jsi tam přišel, copak dělala ta královna krásy? Zajisté žes ji našel, an perly navléká neb vyšívá zlatem heslo pro svého porobence, rytíře tohoto.

To ne, odpověděl Sancho; ona právě dvě měrice pšenice doma na dvoře podsývala.

Ale vid', pravil rytíř, že i ta pšenice jí v rukou v ty nejdražší perly se změnila? Nevšiml jsi si, byla-li to pěkná pšenice anebo sprostá?

Sprostá červenka, pravil Sancho.

Ale já ti za to ručím, pravil D. Quijote, když ona ji vála, že z ní ty nejbělejší buchty budou; avšak povídej dále: Když jsi jí ten list dal, políbila jej? Přitiskla si jej na čelo? Anebo dala na sobě znát, že jí ten list je milý? Co dělala?

Když jsem jí ho chtěl odevzdat, odpověděl Sancho, byla právě v nejlepším podsývání hodné části pšenice, již na sýtu měla, a řekla mi: Milý příteli, položte jen to psaní tamhle na pytel, nebo já je nemohu dříve číst, až toto všechno přepodsývám.

Ta rozšafná slečna! pravil D. Quijote; ona to bezpochyby učinila proto, aby jej o samotě čísti a jím se potěšiti mohla! Dále Sancho! A při své té práci copak s tebou rozmlouvala? Co se tebe na mne ptala a cos jí dal za odpověď? Dělej a pověz mi všechno, ať ti ani písmenky v kalamáři nezůstane.

Ona se mne na nic neptala, pravil Sancho, ale já jsem jí povídal, na jaký způsob Vy pokání jí k vůli činíte, jak jste až po pás nahý, jako divoké zvíře pouští běháte, na holé zemi spíte, na ubrusu nejíte, vousy si nečesáte, nad svým osudem lkáte a jej proklínáte.

Tos neměl říci, že já svůj osud proklínám, řekl na to D. Quijote; vždyť já jej velebím a budu do smrti velebit, že mne učinil hodným, abych mohl tak velikou dámu milovat, jako jest Dulcinea Toboská.

Ona je tak veliká, odvětil Sancho, že je věru o píd' větší nežli já.

Jak to? pravil D. Quijote; což jsi se s ní měřil?

Ano, já jsem se s ní takto měřil, odpověděl Sancho: když jsem k ni

přistoupil a jí pytel obilí na osla naložit pomáhal, přišli jsme k sobě tak blízko, že jsem mohl vidět, že je o dobrou píd' větší než já.

Ale vid', Sancho, pravil D. Quijote, tuto velikost zdobí a provází nesčíslné množství vnad duševních? A mimo to, Sancho, jedno mi nemůžeš upříti. Když jsi k ní přistoupil, nepočil jsi jakousi vůni, jakýsi příjemný zápach, něco, ani nevím co, kořeněného, páchnoucího jako v kupeckém krámě, kde prodávají koření?

Já mohu toliko říci, že jsem tak něco člověčího počil, pravil Sancho, a to pocházelo bezpochyby odtud, že se při práci silně potila a přitom hodně shýbala.

To asi to nebude, odpověděl D. Quijote, ale žes bezpochyby měl rýmu anebo sám sebe cítil; nebo já znám vůni té růže mezi trním, té lilie polní, té ambry páchnoucí.

Může být, odpověděl Sancho; nebo já často od sebe cítívám právě takovou vůni, jako ji tenkrát J. M. slečna Dulcinea měla, což není prázdný div, nebo jeden čert je jako druhý.

Tedy dobře, pokračoval D. Quijote dále; potom když obilí vycídila a do mlýna poslala, co dělala pak, když můj list čtla?

List? pravil Sancho; ona ho ani nečtla. Povídala, že neumí číst ani psát, roztrhala ho na kousky a pravila, že ho nemá nikdo číst, aby lidé ve vsi o jejím tajemství se nedověděli, že je spokojena s tím, co jsem jí ústně pověděl, že totiž V. Mst. ji rád máte a jaké neobyčejné pokání jí k vůli činíte, že Vám dá ruce líbat a raděj si přála Vás viděti, nežli Vám psáti a že Vás poníženě prosí a Vám poroučí, abyste hned na to z tohoto roští vylezl, těch hloupých kousků nechal a okamžitě na cestu do Tobosa se vydal, pakli totiž nic důležitějšího Vás nebude zdržovat; nebo že prý náramně si žádá, Vás vidět. Dala se do ukrutného smíchu, když jsem jí povídal, že se rytířem truchlivé podoby jmenujete, a já jsem se jí také ptal, zdali onen Biskajčik tam byl, a ona povídala, že byl a že to je zcela pořádný chlapík; také na galejníky jsem se jí ptal, z těch prý ale až podnes žádného ani okem nespátřila.

Posud je všecko dobře, pravil D. Quijote; ale pověz mi, jaký klenot při odchodu ti darem dala za příjemné zprávy, jež jsi jí ode mne přinesl? Neboté to starodávný zvyk a obyčej mezi bludnými rytíři a dámami, že zbrojnošům, pannám neb trpaslíkům, kteří zprávy od dám jim, neb od nich rytířům přinášejí, nějaký skvostný klenot v dar a dík za jejich práci dávají.

To je možná a já to také za velmi pěkný obyčej považuju; ale to muselo

asi za minulých časů bývati; nebo nyní jest v obyčeji, kus chleba a sýra uštědřiti, jako mi to dáma Dulcinea ze dvora přes zeď podala, když jsem od ní odcházel, a byl to k tomu kus sýra ovčího.

Ona je vtělená dobrotá, pravil D. Quijote, a nedala-li ti žádný drahý klenot, nebylo toho zajisté nic jiného příčinou, než že ho hned pro tebe pohotově neměla; avšak co se vleče neuteče, až já s ní se sejdu, všechno se nahradí. Víš ale, Sancho, co mi je nejvíce divno? Mně se zdá, žeš musel zrovna povětrím sem a tam letět; nebo ty si ani přes tři dni na cestu do Tobosa a nazpátek nepotřeboval a ono jest odtud tam přes třicet mil. To jsem jist, že nějaký moudrý černokněžník, který přátelsky o mé záležitosti se stará, — zajisté že takového mám a mítí musím, protože bych nižádným pravým dobrodružným rytířem nebyl — ti na cestě nápomocen býti musel, aniž jsi ty co pozoroval; nebo některý z těchto mudrců uchopí dobrodružného rytíře ve spaní s postele, takže on, ani nevěda jak a jakým způsobem, tisíc mil od místa, kde si byl lehl, se probudí a kdyby to se nedělo, nemohlby jeden dobrodružný rytíř druhému ku pomoci přispěti, když v nebezpečnosti se nachází, jakož každé chvíle se stává. Neboť přihází se, že jeden v arménských horách s drakem neb jinou ukrutnou potvorou anebo také s jiným rytířem bojuje, zápas právě jest nejkřutější a on již smrti podléhá, tu ale náhle na oblaku nebo na ohnivém voze jiný rytíř, jeho přítel, se zjeví, který právě v Anglii byl se nacházel, a mu ku pomoci přispěje, od smrti ho vysvobodí a na to zas ještě ten den doma večerí, ačkoli ty země dva ano tři tisíce mil od sebe jsou vzdáleny. A to vše stává se pomocí a moudrostí oněch moudrých čarodějů, kteří statečných rytířů se ujímají, takže já snadno pochopuju, příteli Sancho, kterak jsi za ten krátký čas odtud do Tobosa odjeti a tam odtud přijeti mohl; nebo, jak jsem pravil, nějaký moudrý přítel tě povětrím nesl, aniž jsi ty co pozoroval.

Tak to asi bude, pravil Sancho, nebo v skutku Rocinante letěl jako cikánský osel, když mu ocas zapálí.

A opravdu že letěl, pravil D. Quijote, a k tomu tisíc démonů s ním; nebo tyto bytosti cestujou bez unavení a také dle libosti jiné s sebou brávají, aniž je co pozorovati. Co myslíš tedy, že mám stran toho učinit, co mi velitelka moje rozkazuje, abych k ní přišel a ji navštívil? Neb ačkoliv nahlížím, že jsem povinen, jejího rozkazu uposlechnouti, přece slib, který jsem této princezně dal, mi v tom překáží a rytířské zákony mi velí, dříve svému slovu dostáti, nežli žádosti zadost učiniti. S jedné strany mučí a pudí mne touha po spatření mé velitelky, s druhé volá a dohání mne dané slovo a sláva, které při tomto podniknutí dobudu. Avšak já vím, co

učiním; dám se co nejrychleji na cestu, srazím tomu obra hlavu, princezně k pokojnému držení její říše dopomohu a pak letem nazpět se navrátím a hvězdu svého srdce navštívím. Však já se u ní omluvím, že zajisté moje obmeškání schválí, až uhlídá, že to vše k oslavení jejího jmena slouží; nebo všecka čest, již jsem si dobyl, již dobývám a již po celý život svůj si svou zbraní vydobudu, pochází jediné a pouze od její pomoci a že jsem byl se stal jejím.

Bože! pravil Sancho, jaké Vy to máte pořád daremné vrtochy. Řekněte mi přece, pane, míníte zbytečnou tu cestu podniknouti a zbavit a spustit se tohoto tak bohatého a znamenitého sňatku, kde Vám se za věno podává království, které v skutku, jak jsem slyšel povídat, má více než dvacet tisíc mil v objemu a které oplývá všemi věcmi, jichž člověk k živobytí potřebuje a jest větší než Portugal a Kastilie s ním? Probůh Vás prosím, mlčte a styďte se za takovou řeč a nehněvejte se na mne a poslechněte mé rady a ožeňte se, jakmile do nějakého místa, kde je farář, přijdete a když ne, je tu náš licenciát a ten to s radostí udělá. Považte, že jsem už tak starý, abych mohl někomu dát radu a ta, kterou Vám dávám, je Vám užitečna, nebo lepší hrst jistoty, než pytel naděje a kdo si jednou štěstí zahodí, víckrát již ho nenajde.

Hleď, Sancho, odpověděl D. Quijote, ty mi jenom proto radíš se oženit, abych se stal králem až obra skolím a mohl ti dát odměnu, kterou jsem ti slíbil; musíš ale vědět, že i když se neožením, přání tvé lehko budu moci splniti: nebo já si to napřed vymíním, dříve než do boje se dám, aby, až zvítězím, třeba se neoženil, kus království mi dali, jež bych dáti mohl, komu budu chtít. A až mi jej dají, komu jinému, myslíš, že bych jej dal, nežli tobě?

To je věc jistá, odpověděl Sancho; jenom ale hleďte, aby kus ten byl někde u moře, abych, nebude-li se mi tam líbit, své černé poddané mohl na loď naložiti a s nimi to učiniti, co jsem Vám povídal. Jenom V. Mst už ani nemyslete, jeti k slečně Dulcinei, nýbrž jedte tam, zabte toho obra a věc tu spořádejte; nebo Bůh je svědek, že z toho velikou čest a užitek mít budete.

Já ti povídám, Sancho, pravil D. Quijote, že toho můžeš být jist, a že tvé rady uposlechnu a dříve s princeznou pojedu, nežli k Dulcinei; chraň se ale, abys nikomu ani těm, co tu s námi jsou, nic o tom nepověděl, co jsme zde ujednali, nebo Dulcinea jest tak opatrná, že nechce, aby kdo její myšlenky zvěděl, a bylo by to velmi neslušno, kdyby mnou anebo někým jiným byly vyzrazeny.

Ale, je-li tomu tak, pravil Sancho, proč tedy všechny, jež svým

ramenem jste přemohl, posíláte, aby se mé slečně Dulcinei představili, jelikož tím na jevo dáváte, že jí milujete? A když oni před ní klekat a jí povídat museli, že Vy je na znamení své oddanosti, posíláte, jak tu možná, aby Vaše smýšlení tajno zůstalo?

Jaký to hlupák a sprosták jsi ty, Sancho! pravil D. Quijote; což nenahlížíš, že to jen k většímu oslavení jejímu jest? Nebo musíš vědět, že to mezi námi rytíři velikou ctí jest, když některá dáma mnoho dobrodružných rytířů má, kteří jí slouží, beze všeho jiného úmyslu, leč aby jí sloužili, pouze proto, že ona to jest, aniž jiné odměny za své mnohé a veliké služby očekávají kromě té, že ona je svými rytíři nazývati ráčí.

O takovém způsobu lásky, pravil Sancho, slyšel jsem často v kostele kázat, že jí má člověk toliko k Pánubohu míti a žádnou nadějí v odměnu, žádnou bázní trestu nesmí se dát k ní vésti, ačkoliv bych já jej miloval a jemu sloužil tak nebo onak.

Že tě čert, ty sprostáku! pravil D. Quijote; jak moudré řeči ty někdy mluvíš! totě zrovna, jakobys byl študoval.

A já na mou duši neumím ani číst, odpověděl Sancho.

V tom na ně mistr Nikolas zavolal, aby trochu posečkali, že se chtějí zastavit u jedné studánky a se napít.

Quijote zůstal stát, což Sanchovi velmi milo bylo, protože již ode lži tolika byl unaven a se bál, aby ho pán dále k řeči nenutil; nebo, ačkoli věděl, že jest Dulcinea jedna selská holka v Tobosu, jak živ nebyl ji viděl. Zatím se oblékl Cardenio do šatů, které Dorotea nosila, když ji našli; nebyly sice příliš pěkné, nicméně jeho oděv velmi dobře mu nahradily. Slezli u studánky, a tím, co byl farář v hospodě si opatřil, všickni veliký hlad svůj poněkud upokojili. Mezi tím se stalo, že nějaký hoch právě tudy cestou se bral, kterýžto zůstav státi, velmi pozorně na společnost u studánky dívati se začal; potom rozběhnuv se záhy k D. Quijotovi, počal mu kolena objímat a s usedavým pláčem naříkati: Ach pane můj milý! Což mne V. Msti neznáte? Já jsem onen pacholík Kubík, kterého jste ode stromu, kde byl přivázán, vysvobodil.

Quijote ho poznal a ujav jej za ruku k ostatním tu přítomným se obrátil a pravil:

Abyste Vašnosti viděli, jak důležitá to věc, že jsou na světě rytíři dobrodružní, kteřížto mstí a trescí bezpráví a křivdy opovážlivých a zlých lidí zde páchané, račte zvědět, že bera se předešlé dni jedním lesíkem zaslechl jsem jakýsi křik a velmi úpěnlivý nářek, jak se zdálo od kohos utiskovaného a nešťastného pocházející. Spěchal jsem rychle, puzen jsa

svým povoláním, až na to místo, odkud mi bédování přicházeti se zdálo, a našel jsem přivázaného u dubu pacholíka tohoto, který zde před vámi stojí, a z čehož já velice jsem potěšen, že bude svědkem a v ničem mi nedá selhati. Byl tedy uvázan u dubu, nahý až po půl těla, a nějaký sedlák, který, jak jsem potom zvěděl, jeho hospodář byl, nelítostně ohlávkou s kobyly ho mrskal. Když jsem to tedy spatřil, hned jsem se ho na příčinu tázal, pro kterou ho bije, hrubec ten ale mi odpověděl, že to jest jeho čeledín a že jakési nedbalosti nikoliv z hlouposti ale ze šelmovství byl se dopustil. Tento chlapec ale pravil: Pane, on mne bije jen proto, že na něm chci službu. Hospodář odvětil na to, již ani nevím, jakými námitkami a omluvami, avšak já, ačkoli jsem je slyšel, pranic jsem na ně nedbal. Slovem, já poručil, aby ho odvázal, a sedlák musil mi přísahou se zavázat, že s ním půjde domů a až na poslední halíř i s úroky ho vyplatí. Není to všecko pravda, milý Kubíku? Neviděls, jak přísně jsem mu to kázal a s jakou ponížností on slíbil, že všecko učiní, co jsem mu uložil, nařídil a rozkázal? Odpovídej, nestyď, a neostýchej se pranic; vypravuj těm pánům, co se stalo, aby nahlédli a poznali, jak užitečnými jsou dobrodružní rytíři na cestách.

Všecko, co milostpane, jste povídal, je svatá pravda, odpověděl pacholík; jenom že konec té věci docela jinak vypadl, než si myslíte.

Jak jinak? tázal se D. Quijote; což ti ten sedlák nezaplatil?

Nejenom že mi nezaplatil, odpověděl hoch, ale on, jak jste ráčil odtáhnout z lesa a my sami byli, znova k tomu dubu mne přivázel a zase tak mne zmrskal, že mne jako svatého Bartoloměje zedřel, při čemž za každým šlehem, který mi sázel, nějaký žert a šprým na V. Mst prohodil, takže, kdyby mne to nebylo tuze bolelo, sám bych byl mu do smíchu se dáti musel. V skutku on mne tak zdělal, že až do nynějška jsem v nemocnici ležel, kamž mne ten zlý sedlák tím výpraskem přivedl. A všeho toho byl jste vy, milostpane, příčinou, nebo kdybyste byl jel svou cestou, nešel, kam Vás nikdo nevolal, a nemíchal se do cizí záležitosti, můj hospodář by mi byl dal několik šlehů a na tom dosti měl, pak mne odvázal a zaplatil, co mi dlužen byl. Že jste ale Vašnosti tak zčista jasná ho zhaněl a tolik mu vynadal, rozpálil se zlostí a poněvadž na Vás se pomstíti nemohl, jak mile uhlédal, že jsme samotni, strhlo se na mne mračno tak, že tuším ani do smrti už dokonale zdrav nebudu.

Chyba byla, pravil D. Quijote, že jsem já odtamtud odjel; neměl jsem to činit, ažby ti byl zaplatil; nebo jsem měl ze dlouhé zkušenosti vědět, že není sedláka, který by dané slovo držel, když mu to není k prospěchu.

Avšak ty budeš se pamatovat Kubíku, že jsem přísáhal, pakli ti nezaplatí, že naň přijedu a že ho musím najít, kdyby velrybě do břicha vlezl.

To je pravda, řekl Kubík, ale to nic nepomohlo.

Nyní uvidíš, pomůže-li to, pravil D. Quijote. — A to řeknuv a s velikou rychlostí vstav, poroučel Sanchovi přistrojit Rocinanta, který zatím, co oni jedli, se pásl. Dorotea se ho ptala, co to zamýšlí činit. On jí odpověděl, že chce jet hledat onoho sedláka, potrestat ho za tak špatné splnění slibu, a dobytí Kubíkovi mzdu až na poslední halíř, vzdor všem sedlákům, co jich pod nebem. Ona ale pravila, aby pomyslel, že nyní nemůže za příčinou služby jí přislíbené ničeho před se brát, dokud záležitost její neukončí, a aby, ačkoliv on to lépe ví, než kdo jiný, se upokojil v srdci svém, až z jejího království se vrátí.

Pravda, odpověděl D. Quijote; Kubík musí míti strpení, až se navrátím, jak vy, slečno, pravíte; a já mu znovu přísáhám, a slibuju, že se zaň pomstím a k službě mu dopomohu.

Já nevěřím na ty přísahy, pravil Kuba, kdybych raději měl na cestu do Sevilly, bylo by mi to milejší, než všechna pomsta na světě. Dejte mi, máte-li tu něco k jídlu a na cestu a s Pánembohem V. Msti a všickni rytíři dobrodružní; ať jim jejich dobrodružství tolik vynese, jako vyneslo mně.

Sancho vyndal ze svého tlumoku kus chleba a sýra, dal to pacholíkovi a pravil: Na, brachu Kubíku, my všickni sdílíme kus bídy s tebou.

A kterak ji sdělíte, otázal se Kuba.

Tímto kusem chleba a sýra, který ti poskytuju, odpověděl Sancho; nebo Bůh ví, nebudu-li ho co nevidět sám potřebovat. Věř mi, příteli, my zbrojnoši dobrodružných rytířů vystojíme mnoho hladu, bídy a jiných věcí, jež lépe jest cítit než vypovědět.

Kuba popadl svůj chléb a sýr a vida, že již nikdo mu nic nedává a svěsiv hlavu, vzal jak se říká paty na ramena. Avšak to jest jisto, že odcházejce pravil D. Quijotovi: Pro Bůh Vás prosím, pane rytíři dobrodružný, kdyby se mi ještě jednou přihodilo a Vy viděl, že ze mne někdo řemeny dře, nepřispívejte mně ku pomoci a zanechte mne zlému osudu mému. On nebude nikdy tak zlý, aby nebyl onen horší, který byste mi svou pomocí spůsobil. Bůh Vás zatrat' i se všemi rytíři dobrodružnými, cokoli jich na svět se narodí.

Quijote začal vstávat a chtěl ho potrestat; on ale dal se do takového útěku, že nikdo se neodvážil jej stíhat. D. Quijote byl řečí Kubovou celý hanbou zardělý a ostatní musili velice míti se na pozoru, aby se nesmáli a k vzteku ho nepopudili.

KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ

Skončen tedy milý oběd, načež oni záhy vsedli a, aniž jim co paměti hodného se přihodilo, druhý den k hospodě se dostali, hrůze to a úzkosti Sanchově, kterýžto, ačkoli rád by byl tomu se vyhnul, přece do ní vjeti musel. Hospodská, hospodský, jejich dcera a Maritornes, když D. Quijota a Sancha Panzu přijíždět viděli, s velmi veselou tváří jim vstříc vyšli. D. Quijote je s velikou vážností a povděkem přijal a pravil, aby mu nějaké lepší lože připravili, než předešle. Hospodská mu na to odpověděla, pakli jí lépe zaplatí, než tenkrát, že mu knížecí postel udělá. D. Quijote pravil, že tak učiní, a oni mu dost poctivé lože v též boudě, co tenkrát, uchystali, načež on záhy se položil, poněvadž byl velmi unaven a umdlen.

Jak mile byl se uklidil, přihnala se hospodská k lazebníkovi a chopivši jej za bradu pravila: U všech všudy! vy si nebudete déle z mého ocasu vousy dělat. Dejte ho sem, on patří mému muži a nebude se déle světem potloukat, až je to hanba; on do něho zapichuje hřebený.

Lazebník jí ho nechtěl dát, ačkoliv ho zaň dosti tahala, až mu licenciát řekl, aby jí jej dal, že již více netřeba této lsti užívat, aby se odhalil, ve své pravé podobě okázal a D. Quijotovi řekl, že byl od galejních loupežníků obrán a do této hospody se utekl. A kdyby se on ptal po podkoní kněžninu, aby mu řekli, že ona ho poslala napřed ke svým poddaným s návštěm, že již přichází a jich všech osvoboditele s sebou přivádí. Nato lazebník hospodské ochotně ocas dal, jakož i všecky věci jí vrátili, jež k vysvobození D. Quijotovu byli se vypůjčili.

V krčmě všickni nad krásou Doroteinou, jakož i sličnou osobou jinocha Cardenia se divili. Farář dal ustrojiti k jídlu, co bylo v hospodě dostati, a hospodský v naději lepšího platu dal si záležet a řádné jídlo jim připravil. D. Quijote ale při tom spal a oni se usnuli, jej nezbuditi, majíce za to, že mu právě nyní spaní bude prospěšnější, nežli pokrm. Mezi jídlem u přítomnosti hospodského, jeho ženy, dcery, Maritornesy a ostatních pocestných, povídalo se o neobyčejném šílenství D. Quijotovu a jakým způsobem jej byli našli. Hospodská jim začala povídat, co mu s mezkařem

se přihodilo; pak ale se ohlídl, zdali tu Sancho není, a když ho neviděla, všecko o jeho houpačce jim pověděla, že nemálo se nasmáli.

A když farář pravil, že rytířské knihy, které byl D. Quijote čítal, rozum mu pomátly, řekl hospodský: To nepochopuju, jak to být může; nebo skutečně podlé mého rozumu není lepšího čtení na světě, a já tu mám dvě nebo tři, mimo jiné spisy ještě, které jsou opravdu jako chleb vezdejší nejenom pro mne, ale i pro mnohé jiné, poněvadž když v čas žní po práci ženci sem se sejdou, vždycky některý mezi nimi číst umí. Tu on pak vezme jednu z těch knížek do ruky, nás přes třicet kolem něho se posadí a my s takovou zálibou jej posloucháme, že na všechny starosti zapomeneme. Aspoň o sobě mohu říci, že když poslouchám o těch lítých hrozných ranách, které si rytíři sázejí, hned bych do pranice se dal; ano jábych celé dny a noci je poslouchati chtěl.

A já podobně, pravila hospodská; nebo já nikdy nemám pokojné chvíle v domě, leč tenkrát, když ty to čtení posloucháš; nebo tu jsi do něho tak pohroužen, že docela zapomeš se mnou se vadit.

Máte pravdu, řekla na to Maritornes, a můžete mi věřit, že já také ráda ty věci poslouchám; jsou tak hezké a zvláště když vypravujou, jak nějaká slečna pod pomerančovým stromem rytíři svému v náručí leží a jak komorná je hlídající strachem a závistí div neumírá. Věřu to je něco jako med.

A vy? copak vám se zdá, panenko? ptal se farář obrátiv se k dceři hospodského.

Já, pane, věru nevím, odpověděla ona; já to také poslouchávám a věřte mi, že, ač tomu nerozumím, předce to ráda slýchám. Ale mně se nelíbí, jako mému otci, když ti rytíři se bijou, ale když si naříkají, že jsou daleko od svých slečen, takže opravdu častokrátě samou útrpností s nimi plakat musím.

Vy byste je tedy asi brzy potěšila, panno, pravila Dorotea, kdyby Vám k vůli plakali?

Nevím, cobych učinila, odpověděla holka; ale to vím, že jsou mezi těmi slečnami některé tak ukrutné, že je rytíři jejich lvicemi, tygřicemi a jinými nesčíslnými potvorami nazývají. I můj milý Bože! já nevím, co to je za lid tak nelidský a nesvědomitý, že poctivého člověka raději umřítí neb se zbláznit nechají, nežby naň jen pohlédli; já nepochopuju vskutku, k čemu ta upýpavost; mají-li poctivé smýšlení, ať si je vezmou, vždyť oni nic jiného na nich nechtějí.

Mlč, holka, pravila hospodská; nebo se zdá že víš příliš mnoho o takových to věcech a pannám se nesluší tolik vědět ani mluvit.

Když se mne ten pán na to ptá, řeklo děvče na to, musím mu přece odpovéděti.

Nuže tedy, pane hospodský, pravil farář, přineste mi ty knihy; já bych je rád viděl.

S radostí, odpověděl on a vynesl ze své ložnice jakýsi tlumok, starý a řetízkem zavřený. Otevřev jej vyndal z něho tři hrubé knihy a několik čistě psaných rukopisů.

První kniha, kterou otevřel, byla Don Cirongilio de Tracia, druhá Felix Marte de Hircania a třetí Historie velikého kapitána Gonzala Hernandeza de Cordova a Život Diega Garzia de Paredes. Když farář první dva nadpisy četl, obrátil se k lazebníkovi a pravil: Nyní bychom tu jistě potřebovali hospodyně našeho přítele a jeho neť.

Nikoliv, odpověděl lazebník; vždyť já také dovedu je vynést na dvůr anebo pod komín hodit a v skutku hezký oheň tam hoří.

Snad mi chcete, pane, mé knihy spálit? pravil hospodský.

Jenom tyto dvě, řekl farář: Dona Cirongilia a Felixa Marta.

Což, pravil hospodský, jsou snad moje knihy kacířské anebo flegmatické, že je spálit chcete?

Šismatické, chcete snad říci, příteli, pravil lazebník a ne flegmatické.

Ano, odpověděl hospodský; ale, chcete-li již některou spálit, spalte tu o velikém kapitánu a toho Diega Garzia; nebo radši si dám jedno dítě spálit, nežli některou z těch druhých.

Blázínku, pravil farář, tyto knihy jsou lživý a plny nesmyslů a pleskotin; ona však o velikém kapitánu jest příběh pravdivý a obsahuje činy Gonzala Hernandeza de Cordova, kterýžto pro své znamenité skutky zasloužil nazvánu býti od celého světa velikým kapitánem, přijmím to slavným a vznešeným a jemu toliko příslušícím. A tento Diego Garzia de Paredes byl slovutný rytíř rodem z města Trujilla v Estremaduře, vojín přeudatný a takové síly tělesné, že jedním prstem mlýnské kolo v největším běhu zarazil a postavil se se svým mečem na začátku jednoho mostu, celé nesmírné vojsko zadržel, takže nemohlo přeseň přejíti. Ano, on vyvedl ještě jiných věcí, které, ježto on sám se skromností právě rytířskou vypravuje a je vypisuje, kdyby byl sepsal někdo jiný, jehož by se to netýkalo, Hektory, Achilly, Rolandy a jiné v zapomenutí byly by přivedly.

I dejte si pokoj, zvolal znalý hospodský, to jsou zázraky, zadržet

mlýnské kolo. Věru měl byste, pane, tuhle číst, jako jsem já četl o Felixu Martu de Hircania, který jednou ranou pět obrů v pásu přetl, jakoby byli z perníku bývali, a jindy zas do hrozného a silného vojska se dal, které přes jeden milion a šestkrát sto tisíc mužů od hlavy až do paty ozbrojených obnášelo, a celé, jakoby to stádo ovcí bylo, je rozehnal. Ale copak říkáte udatnému Donu Cirongiliu de Tracia, který byl tak silný a srdnatý, jak se o něm v knize čte, že když jednou přes řeku ploul a z vody ohnivý drak proti němu vyjel, on, jak jej shledl, naň skočil, na jeho šupinatý hřbet si sedl a oběma rukama chrťán tak silně mu stisknul, že had nemoha zaškrčení jinak ujít, i s rytířem, který ho pořád pevně držel, na dno řeky se potopil. A když se tam dole octnuli, viděl se v jakýchsi palácích a zahradách, že bylo čemu se podívat, a tu se proměnil had v šedého kmeta a takových věcí mu napovídal, že nic podivnějšího na světě slyšeti nelze. — Dejte si tedy pokoj, panáčku, nebo, kdybyste to slyšel, radostí byste se zbláznil a veliký kapitán a Don Garzia by špatně pochodili.

Slyšíc to Dorotea pravila zticha Cardeniovi: Neschází mnoho a ten hospodský bude druhým D. Quijotem.

Tak to skoro vypadá, odpověděl Cardenio; nebo jak vidět, myslí on v skutku, že vše, co tyto knihy povídají, právě tak se stalo, jak v nich je psáno, žádný kapucín by mu tu myšlenku z mozku nevyvrátil.

Pomyslete, milý příteli, ujal se farář opět řeči, že Felix Marte de Hircania ani jaktěživ na světě nebyl, právě tak, jako Don Cirongilio de Tracia a ostatní takoví rytíři, o kterých rytířské knihy píšou; vždyť je to vše pouhá smýšlenka a vynález zahálčivých hlav, které takovéto věci pro ukrácení chvíle spisují, jakož i sám Vy povídáte, že to čtení Vaším žencům čas ukracuje; neb já Vám také přísáhám, že takovýchto rytířů nikdy na světě nebylo a že takové činy a čertovské kusy nikdy se nestaly.

Věšte si někomu jinému bulíka na nos, odpověděl hospodský; my chvála Pánubohu také víme, kolik jest dvě a dvě a kde nás to svrbí; nemyslete, že mi takového něco můžete o hubu otírat, nebo já nejsem, chvála Bohu, žádný hlupák. To se mi líbí; Vy mi chcete namluvit, že všecko, co v těchto knihách stojí, je samá smýšlenka a lež, kdežto jsou s dovolením pánů a královské rady tištěny, jakby oni byli takoví lidé, kteříby tolik lží, tolik bitev a kouzel tisknouti dovolili, že člověk, když to čte, div o rozum nepřijde.

Já jsem Vám už řekl, milý příteli, pravil farář, že to jenom proto se stává, abychom jimi čas si ukrátit mohli; jako ve všech dobře zřízených státech dovoleno jest hráti v šachy, kostky a karty pro kratochvíli takových

lidí, kteří pracovati buď nechtějí aneb nemohou. A podobně také jest dovoleno takové knihy tisknouti a prodávati, protože se má za to, jakož i v skutku jest pravda, že nikdo nebude takový zpozdilec, aby takové knihy za opravdové příběhy pokládal. Kdyby k tomu bylo času a přítomné společnosti vhod, mohl bych ledaco pověděti o tom, co v rytířských knihách, mají-li býti dobré, státi má, co by užitečno a pro mnohé snad také zábavné bylo. Doufám ale, že přijde čas, že budu moci své myšlénky o tom sdělití těm, jenž v té věci něco učiniti mohou. Zatím, pane hospodský, věřte mi, co jsem Vám pravil; vezměte si své knihy a těšte se s pravdou, anebo lží, kterou v nich naleznete. Dej Bůh, aby jste nepřišel v ta místa, kde váš host D. Quijote se octnul.

To ne, odpověděl hospodský, nebo já nebudu takový blázen, abych se stal dobrodružným rytířem. Já nahlížím velmi dobře, že ty časy již minuly, kde onino pověstní rytíři světem jezdívali.

Mezi touto řečí byl Sancho do světnice přišel a nemálo se zarazil a zamyslel, slyše povídati, že dobrodružní rytíři nejsou nyní v obyčeji a že všechny ty knihy o rytířích jsou hlouposti a lži. I přede vzal si v srdci svém čekati, jak asi výjezd jeho pána konečně vypadne; kdyby neměl šťastně se skončiti, jak on očekával, umínil si od něho odejít a ke své ženě, dětem a obvyklé práci se navrátit.

Hospodský již chtěl tlumok s knihami odnést, avšak farář mu pravil: Počkejte; nebo já bych rád se podíval, co to je za listy, co tak pěkně jsou psány. Hospodský je vyndal a mu podal. Bylo to asi osm psaných archů a na prvním listu stálo velikými písmeny. Povídka o nesmyslném všetečníku. Farář přečetl asi tři nebo čtyry řádky a pravil: Opravdu, nadpis té povídky nezdá se mi býti špatným a měl bych chuť ji celou přečísti.

Tedy ji rače, velebný pane, čísti, odpověděl na to hospodský; nebo mohu Vám říci, že několik mým hostům, kteří ji čtli, velmi se líbila, a že mi velmi často o ni říkali, ale já ji nechtěl dát pryč, protože míním ji tomu zase navrátit, co tlumok ten s knihami a papíry zde zapomněl. Snad se stane, že vlastník zase jedenkrát se tu zastaví a ačkoliv mi těch knih velmi bude líto, přece mu je zase nazpět dám, nebo jsem sice hospodský, ale také křesťan.

To velmi dobře učiníte, milý příteli, řekl na to farář. Ale při tom přece musíte mi dovolit, abych si povídku tu mohl opsati, bude-li se mi líbit.

S radostí, odpověděl hospodský.

Zatím co oni takto mluvili, vzal Cardenio povídku do ruky a v ní čísti

počal a jsa toho samého mínění, co farář, žádal jej, by ji četl tak, aby ji všickni poslouchati mohli.

Mně to bude velmi příjemno, pravila Dorotea, když budu moci posloucháním nějaké povídky čas si ukrátit; nebo city mé nejsou ještě tak utišeny, že bych usnouti mohla, třeba toho třeba bylo.

Já ji tedy, pravil farář, budu číst, třeba to z pouhé zvědavosti bylo; možná, že bude v ní ledaco pěkného.

Mistr Nikolas podporoval tuto prosbu, jakož i Sancho k ní se připojil, což farář vida a uznávaje, že všem i sobě čtením vděk přijde, pravil: Nuže tedy všickni pozorně poslouvejte, nebo povídka takto začíná.

KAPITOLA TŘICÁTÁ TŘETÍ

Ve Florencii, bohatém a slavném městě italském, v zemi, již nazývají Toskanou, byli živi Anselmo a Lotario, dva šlechtici bohatí a znamenitého rodu a tací přátelé, že ode všech, kdo je znali, výhradně a přede všemi dvěma přáteli jsou nazýváni. Byli oba svobodni, stejného stáří a stejných mravů, což vše bylo příčinou, že obapolné přátelství tak velmi je poutalo. Přece ale byl Anselmo trochu více milostným kratochvílím nakloněn, nežli Lotario, který zase honbou nejraději se vyrážel. Avšak když bylo třeba, upouštěl Anselmo milerád Lotariovi k vůli od své záliby a Lotario zase neméně ochotně náklonnostem Anselmovým zálibu svou podroboval. Na tento způsob byla vůle jednoho tak úplně vůli druhého, že nebylo možno stejnějšího smýšlení dvou osob si mysliti.

Anselmo byl do krásné a výborné dívky z téhož města zamilován a vznešený rod její a výtečné vlastnosti pohnuly jej, u jejích rodičů se ucházeti; avšak vešel dříve se svým přítelem Lotariem v potaz, poněvadž bez něho nikdy nic důležitého nepodnikal. Lotario stal se jeho jednatelem a v krátkém čase sňatek způsobil, nejenom k potěšení svého přítele, ale i Camila sama nemohla dosti nebesům a příteli chotě svého se naděkovati, že šťastnou manželkou se stala. První dny po svatbě, pokud radovánky trvaly, neustal Lotario dům svého přítele navštěvovati, a dal si všemožnou práci, aby slavnostmi a upřímnou veselostí účastenství na jevo dal. Když ale byly hlučné návštěvy a gratulace přestaly, počal Lotario ve svých návštěvách v domě Anselmově ustávat, poněvadž byl toho moudrého mínění, že nehodí se, k příteli po jeho oženění se tak svobodně a často docházeti, jako když ještě byl svobodným. Neb ačkoliv pravé, upřímné přátelství žádného podezření znáti nemá ani nemůže, jest přece pověst manželů tak nedotklivá, že takořka vlastními bratry může býti urážena, neřku-li osobami cizími. Anselmo zpozoroval, kterak přítel domu jeho se straní a důtklivé výčitky proto mu činil. Kdybych byl věděl, pravil, že moje ženatí bude ti bránit v předešlém upřímném obcování se mnou, jakživo nebylo by mne napadlo, ženu pojmuti. Dokud jsme oba žili svobodni, byla naše důvěrnost vespolná příčinou, že nám jest krásné jméno dvou

přátel dáno. Nestraň se mne nyní beze vsí podstatné příčiny, abychom o toto přijmí se nepřipravili, nýbrž vyslyš snažnou prosbu mou, pakli totiž mezi přáteli toho třeba, buď jako dříve pánem v domě mém a přicházej a odcházej, jakos před tím činíval. Moje Camila nemá jiného přání aniž jiné vůle kromě mé; ona ví, jak velice se milujeme, a nemůže si vysvětliti, že již k nám nepřicházíš.

Lotario odpověděl na všechny tyto a podobné důvody, jimiž Anselmo jej přiměti hleděl, aby jako jindy jeho dům navštěvoval, velmi rozšafně, moudře a skromně, že Anselmo o dobrém úmyslu přítele svého se přesvědčil a oni se vespolek umluvili, že Lotario příště dvakrát v týdně a každý svátek k Anselmovi k obědu choditi bude. Vzdor této úmluvy umínil si Lotario, častěji jí nepoužívat, než sám uzná, že nejvíce bude se shodovati se ctí přítelovou, která mu nad jeho vlastní dražší byla. Soudil v skutku velmi dobře, že ženatý člověk, který hezkou zínku má, musí s takovou opatrností přátele si voliti, kterým jeho dům navštěvovat jest dovoleno, jako bedlivý pozor dáti, s jakými přítelkyněmi choť jeho obcuje. Nebo zamilované plotky neosnují se toliko na procházkách, v kostele, při veřejných slavnostech, nebo na poutích, jež manžel své ženě vždycky zabrániti nemůže, nýbrž právě tak často v domech důvěrných přátel nebo příbuzných. Lotario myslil dále, že každý manžel nevyhnutelně nějakého přítele míti musí, aby ho na každou neopatrnost v jednání upomenul; poněvadž muž pro přílišnou lásku k ženě snadno ledaco může nezpozorovati anebo nevytknouti, aby jí snad nelibost nezpůsobil, co, kdyby se stalo anebo nestalo, mu ke cti nebo hanbě býti by mohlo, kdežto zase upomenutí přítelovo mu bude podnětem, že ve všech takových případech náležitých prostředků použije.

Kde ale takového přítele nalezti, jak si jej Lotario žádá? Já nevím o žádném, a toliko Lotario byl schopen, takovým přítelem býti, neb on s největší péčí a obezřelostí nade ctí svého přítele bděl a umluvené návštěvy v domě jeho tak spoře činiti a zkráceti uměl, že zlým jazykům a zahálečným utrhačům, nižádného podnětu nedal, aby se byli mohli nad tím zdržovati, že mladý, bohatý, příjemný muž, znamenitého rodu, jako on byl, dům roztomilé ženy, jako byla Camila, navštěvuje. Neb ačkoli neúhonný život jeho každý utrhačný jazyk na uzdě držeti mohl, nechtěl on přece ani svou vlastní dobrou pověst ani čest svého přítele v sebe menší pochybnost přivést. Proto hleděl v umluvené dny často zcela jinými věcmi se zaměstnati, takže mu i Anselmovi čas nejvíce za přátelskými výčitkami s jedné a omluvami s druhé strany ucházel.

Jednou, když pospolu na louce za městem se procházeli, stalo se, že Anselmo přítele svého takto oslovil: Nemyslíš, příteli Lotario, že mám v skutku proč, prozřetelnost velebiti, že mi dala nejenom z takých rodičů, jako jsou moje, se naroditi a statků vezdejších v hojnosti mi udělila, nýbrž nad to vše tebe za přítele a Camilu za manželku dala, dva poklady to, jejichž cenu já, ovšem ne tak jak bych měl, ale přece dle své největší možnosti uznávám? A přece, při všech těchto výhodách, jež všecko obnášejí v sobě, co obyčejným způsobem lidi oblažiti a obveseliti může, nejnechutnější a nejnespokojenější život na světě trávím. Nebo trápí mne po několik dní, ani nevím jaký podivný a neobyčejný pud, že sám sobě se divím, tajné výčitky si činím a přál bych si, vlastní své žádosti před sebou samým zatajiti. Přece mne jakési tajemství tak velmi tíží, jakobych nucena se cítil, všemu světu je vyjeviti. Poněvadž tedy konečně na jevo musí, chci je do tvého srdce ukryti, jelikož jsem jist, že mlčelivost, s kterou je chovati, a snaha, s kterou, co pravý můj přítel, mi budeš hledět pomoci, záhy mne z mé úzkosti vytrhnou a pokoj v té míře mi zjednají, ve které má pošetilost v nespokojenost mne uvrhla.

Lotario nad touto řečí svého přítele užasnul a nemohl pochopiti, kam asi tato dlouhá předmluva čelí. Ať si co nejvíce přemýšlel, co by to as mohlo býti, čeho přítel jeho tak velmi si žádá, přece daleko skutečné pravdy se chybil. Aby trapné nejistoty se sprostil, pravil, že to jest pro jich obapolné přátelství urážlivě, užívati tolika okolků a upřímně nejtajnější myšlenky srdce svého mu nevyjeviti, jelikož může býti bezpečně, že mu lze s jistotou rady a pomoci od něho se nadíti, načež buď přání jeho se splní anebo on ho se zbaví.

To vím, odpověděl Anselmo, a v této důvěře také přiznám se ti, příteli Lotario, že moje přání v tom záleží, že bych rád zvěděl, zdali má Camila skutečně tak ctnostná a dokonalá jest, jak si ji myslím. Této jistoty nemohu nikterak nabyti, leč když ji takové zkoušce podrobím, ve které dokonalost její tak se osvědčí, jako ryzost zlata ohněm na jevo přichází. Neb já si myslím, příteli milý, že cnost ženy nelze jinak zkusiti, leč pokušením, a že toliko ta v skutku stálou nazvati se může, která ani dary ani slzami a neustálými prosbami svých záletníků svéstí se nedá. Neb jakou to zásluhu má žena, že jest dobrou, když ji nikdo k zlému nevábí? Jaký div, že žena jest ctnostná a poctivá, když se jí žádné příležitosti k lehkomyšlnosti neposkytne, aneb když ví, že muž její jest takový, žeby první poklesek její smrti potrestal? Nemohu tedy té, která z bázně nebo nedostatku příležitosti ve svých mezích se drží, tak velice si vážiti, jako té,

kteřá pokušení a dotěrnosti svých záletníků odolá. Z toho, a ještě mnoha jiných důvodů, kterými bych mínění své podporovati mohl, přeju si, aby žena má tuto zkoušku podstoupila a svou cnost v ohni nejvroucnějších zjevů lásky osvědčila a dokázala, a sice od muže, jenžto jest hoden žádosti svých k ní pozdvihnouti. Vyjde-li, jako doufám, vítězně z boje toho, budou všechny mé žádosti splněny a já budu moci říci, že mne osud ženou tak stálou obdařil, o které písmo dí: kdo by jí nalezl? Stane-li se toho opak, nebudu na své neštěstí si naříkati, nýbrž s přesvědčením se spokojím, že jsem byl ve svém smýšlení se zmýlil, ačže tato zkušenost má mnoho mne státi bude. Nehleď marně, příteli Lotario, mne přemlouvati, abych od svého záměru upustil. Ty sám musíš nástrojem k uspokojení této žádosti mé býti. Zjednám ti příležitost a všech prostředků ti opatřím, které za přiměřené uznám, žeby mravnou, počestnou ženu v pokušení uvéstí mohly. Beru si tebe k tomuto těžkému podniknutí hlavně proto, že vím, že Ty, kdyby Camila podlehnouti měla, vítězství svého nebudeš úplně chtít použití, nýbrž že s vůlí místo skutku se spokojíš, takže jiného ublížení se mi nestane, leč jejím smýšlením, a že tvá nezlomná mlčelivost, která zajisté ve všem, co mne se týče, věčně potrvá, mou hanbu přikryje. Chceš-li tedy, aby mne život můj těšil, musíš bez odkladu tento zamilovaný boj podniknouti a nikoliv s chladností a nedbalostí, nýbrž se vši pílí a horlivostí a s tou věrností, za niž přátelství naše mi ručí.

Lotario jej pozorně poslouchal a svých rtů ani nerozvázal, dokud Anselmo poslední slovo nebyl domluvil. Když přestal, dlouho ještě s úžasem naň hleděti zůstal a konečně takovouto odpověď mu dal: Nemohu si pomysleti, příteli Anselmo, leč že v žertu se mnou mluvíš a kdybych mohl věřiti, že, cos mi pravil, opravdu míníš, nebylbych tě nikoliv domluviti nechal, aniž dlouhou řeč tvou poslouchal. Buď ty mne neznáš, anebo já jsem v tobě se zmýlil. Aspoň nejsi ten Anselmo, kterým jsi býval, a ty mne též již nepovažuješ za onoho Lotaria, jímž bych ti měl býti. To, cos mi pravil, nehodí se ani pro mého přítele Anselma, aniž to, čeho se do mne domýšlíš, pro Lotaria tvého se hodí. Nebo praví přátelé mají se vespolek zkoušeti a potřebovati, jak onen básník praví: usque ad aras, což znamená, že nemají přátelství svého zneužívat k takovým věcem, které božským zákonům se protíví. Měl-li pohan takové ponětí o přátelství, jak tím více má míti křesťan přesvědčení, že pro všecek statek vezdejší proti vůli Boží jednati nemá. A kdyby i přítel tak velmi poblouditi měl, žeby zákona Božího spustit se chtěl, příteli svému k vůli, nesmělaby příčina nepatrná a malicherná, nýbrž na nejvyšší důležitá pro čest a život přítele

býti. A čemu z tohoto dvého, Anselmo, hrozí ti nebezpečnost, abych já ti k vůli hanebného skutku toho dopustit se měl, jehož do mne se domýšlíš? Zajisté ničemu; ano ty žádáš, dobře-li ti rozumím, abych se vynasnažil, o čest a život tě připravit a spolu i sebe jich zbavit; nebo ztráta cti jest horší, než smrt a, kdybych byl nástrojem této nesmírné ztráty, nezhanobil bych pak sebe samého a nezavraždil čest svou? Poslyš mne, Anselmo, a nevytrhuj mne z řeči, až ti vše vypovím, co musím proti tvé žádosti namítati; já tě potom také zase vyslechnu, co mi budeš na to chtít odpověděti.

Anselmo byl spokojen a Lotario pokračoval dále:

Zdá se mi Anselmo, jakobys nyní ve stavu nevěrce se nacházel, jež těžko ano marno jest výpovědmi z písma a rozumnými důvody přesvědčovati; jemu třeba živé, patrné, vhodné a přesvědčující příklady na oči uvésti a matematicky pravdivé výsledky z nich vyvoditi, které tak jisté jsou, jako věta: Když od dvou stejných částí dvě stejné části se odejmou, jsou pozůstalé části opět si stejnými. A nedá-li se nijak slovy přesvědčiti, jakož obyčejně se přihází, třeba dát mu to makati a do očí strčiti, ačkoliv mnohdy ani to nic není platno a o pravdě náboženství jej nepřesvědčí. Pravě tak budu muset já s tebou jednati, nebo žádost tvá jest tak proti všemu zdravému rozumu, žebych jen marně čas mařil, kdybych ti tvůj blud, abych to jinak nepojmenoval, předložiti chtěl a ty bys skoro zasloužil, abych tě za trest ve tvé pošetilosti nechal. To ale mi přátelství k tobě nedopustí, neb ono mi nedá, abych ti v tak patrném nebezpečnosti dal zahynouti. Abys to uznal, rci mi sám, Anselmo: nežádáš ode mne, abych mravnost samu v pokušení uvedl, abych počestnost svedl, abych nezištnost porušil a opatrnost obelstil? Ovšem že, nebo víš, že mravnou, počestnou, nezištnou, opatrnou ženu máš. Co tedy vyhledáváš? Myslíš-li, že všechny mé útoky odrazí — o čemž já sám nepochybuju, — jakých lepších jmen budeš jí moci dáti, jichž by již nyní nezasluhovala? Aneb, co může její cenu, již nyní má, ještě zvýšiti? Ty buď o ní tak nesmýšlíš, jak mluvíš, anebo nevíš, co chceš. Nepovažuješ-li ji za dosti stálou, nač ji chceš zkoušce podrobit, nemíníš-li ji ke zlému svěst, abys ji potrestati mohl? Je-li ale tak dokonalá, jak myslíš, jest to pošetilost, po zjevné pravdě teprv pátrati, ježto ji tím žádné větší ceny se nezjedná. Musíš mi tedy přisvědčiti, že to jest nerozum, něco podniknouti, co člověku spíše k hanbě než k prospěchu býti může; zvláště když k tomu ani nouze ani násilí nenutí a když již napřed jest vidět, že by bylo patrným bláznovstvím, o to se pokusit. Nebezpečné aneb na nejvyš obtížné věci podnikají se toliko ze

svaté horlivosti aneb z velmi důležitých světských pohnútek aneb z obého zároveň. Tak trpěli svatí a mučenníci, anjelský život v lidském těle vedouce; věci ku prospěchu světa podnikají ti, jenžto přes nesmírné vody se plavou, rozličná ponebí zkoušejí a nejbzdálenější národy navštěvují, vyhledávajíc to, jež pozemským statkem se nazývá; a ti, jenž pro Boha a svět spolu se snaží, jsou udatní vojíni, kteří, když v nepřátelské zdi tak malou díru spatří, jak ji kulatá kule dělostřelcova proraziti může, hned vši bázně se zhostivše, bez rozpaku a pomýšlení na nebezpečnoství, které jim patrně hrozí, jako na křídlech své vřelé touhy, pro svou víru, vlast a krále tam se vrhají, neohrožení vstříc tisícere smrti je očekávající. Takovéto věci podnikati, jest chvalitebno, čestno a prospěšno, byťby sebe více obtíže a nebezpečnoství při tom bylo; co ale ty zkusiti a podniknouti chceš, neděje se ani z lásky k Bohu ani pro statek vezdejší a slávu světskou, nebo, kdyby se i ti to podařilo, jak si přeješ, nebudeš proto o nic veselejší, bohatší nebo ctěnější, než nyní jsi; vypadne-li to ale jinak, upadneš do největšího neštěstí, jež si jen domyslíti lze; nebo pak ti nic neprospěje, že budeš vědět, že nikdo jiný o tvém neštěstí neví, neb k tvému zármutku a k tvé zkáze bude dostatečno, když ty sám o tom věděti budeš. K potvrzení této pravdy povím ti sloku jednu od slavného básníka Luise Tansila, která to na konci prvního dílu jeho „Slz svatého Petra“ praví:

A když jitro počalo se ukazovat,
 Tím víc Petra jímá bol a stud polívá;
 Třeba hleděl zrakům lidským se uschovat,
 Sám před sebou nad hříchem se uzardívá;
 Duši šlechetné se nelze uvarovat
 Studu nad hříchem, ač nikdo se nedívá;
 Třeba jenom obloha a zem ji vidí
 Ona přece břichu pyká a se stydí!

A tak také tvé strasti nebude tajnost úlevou; ano ty neustaneš plakati, byťby ne slzy z očí, krvavé slzy ze srdce, které onen pošetilý doktor plakal, jež básník náš líčí a jenž s nádobou zkoušku učinil, které s více rozumem chytřejší Reynald nechal. Ačkoliv to jest pouze básnická smyšlenka, obsahuje přece v sobě tajné mravné naučení, které zasluhuje, aby uváženo, pochopeno a následováno bylo a to tím více, ješto ty z toho, co nyní míním doložiti, úplně seznáš, v jak velikém poblouzení se nacházíš. Pověz mi, Anselmo, kdyby nebesa anebo šťastný osud pánem a majitelem nejkrásnějšího démantu tě byl učinil, o jehož výtečnosti a ryzosti všickni klenotníci by přesvědčeni byli, žeby úsudek všech v tom se shodoval, že

on, co do krásy, pravosti a čistoty všemu se vyrovná, seč jen takovýto kámen v přírodě jest, a kdybys také ty to myslil, nevěda nic opáchného: byloby to rozumno, kdyby tě napadnul úmysl, vzíti ten démant, položití jej mezi kovadlinu a kladivo a vši silou ramene svého naň uhoditi na zkoušku, zdali v skutku tak tvrdý a krásný jest, jak se o něm praví? A tím více, kdybys v skutku to učinil? Neb dejme tomu, žeby kámen v pošetilý zkoušce té obstál, přece by proto málo v ceně získal, jakož i v kráse, kdyby ale se roztříštil, což ovšem možno jest, nebyloby pak vše ztraceno? Zajisté, a jeho majiteli by celý svět pak bláznů vynadal. Považ ale, příteli Anselmo, že jest Camila nejskvostnější démant jak dle tvého, tak i jiných mínění, a žeby to s rozumem se neshodovalo, vydat jej v nebezpečenství rozražení; neb kdyby i celý zůstal, nynější cena jeho v ničení by se nezvýšila, kdyby ale odolati nebyl s to, považ, čím bys bez ní byl a jakbys vším právem jenom sám na sebe musel naříkati, protožeš její i své zkázy byl původem. Považ, že žádný klenot pod světem čistý a ctnostný ženě v ceně se nevyrovná, a že čest žen v dobré pověsti jejich záleží: jesto tedy čest tvé choti, jak víš, jest taková, že nic její lesk zvýšiti nemůže, proč chceš nyní o této pravdě pochybovati? Považ, milý příteli, že jsou ženy nedokonalá stvoření a že jim nesmí kamení na cestu se klásti, aby přes ně klopýtly anebo padly, nýbrž že třeba každého úrazu, každé překážky je chrániti, aby bez obtíže a snadno k dokonalosti dospěti mohly, která jim schází, aby totiž ctnostnými se staly. Přírodovědci praví nám, že hranostaj jest zvířátko s bílou jako sníh srstí a že lovci, když je uloviti chtějí, následujícího úskoku užívají: vědouce místa, kudy ono utíkat bude, pomažou je blátem, pak zvířátko plaší a ženou až na to místo a jak mile hranostaj k blátu se přiblíží, zůstane stát, dá se lapit a chytit, aby jen do bláta skočit nemusel a tím svou bělost nepokálel, které více než svobody a života si váží. Ctnostná a cudná žena jest hranostaj a bělejší a čistější než sníh jest cnost a čistota její, a kdo té nechce pozbyti, nýbrž ji zachovati a zachrániti, musí jiného způsobu užiti než s hranostajem se stává, a nesmí kal pochlebenství a svůdnosti záletníků v cestu jí klásti; nebotě možno, a snad i nevyhnutelno, že její cnost a přirozená síla není dostatečná, aby ji před takovou pastí a před takovými osidly zachránila; nýbrž třeba ji před nimi stríci a leskem cnosti a chválou dobré pověsti povzbuzovati. Ctnostná žena se podobá čistému jasnému zrcadlu, jež nejslabší dechnutí kalí a zatemňuje. S ní třeba zacházeti jako se svatým ostatkem, jež každému ctíti jest dovoleno, nikoliv ale ho se dotknouti. Ona jest jako zahrada plná vzácných květin, jejíž majitel nikomu cizému nedovolí, je trhati neb na ně sáhati, nýbrž toliko

opodál jich kráse zápachu se těšiti. Na konec ti ještě několik veršů povím, které jsem nedávno v jedné veselohře slyšel a které výborně k předmětu naší rozmluvy se hodí. Rozumný stařec radí otci krásného děvčete, aby na svou dceru pilný pozor dával, a praví mezi jiným toto:

Žena, ta jest jako sklo;

Zkoušeti neradno je,
Zdali praskne, nebo ne:
Můž se státi to, neb to.

Spíše však se rozstřepí.

Bláznem tedy toho zváti,
Kdo chce v nebezpečí dáti,
Co již nikdy neslepí.

A též vůbec má se za to,

I zkušenci netají:
Je-li v světě Danají,
Může také přšet zlato.

Co jsem byl posud řekl, Anselmo, bylo jenom to, co tebe se týkalo, nyní ale musíš ještě něco poslechnout, co mne samého se týče. Budu-li příliš obšírným, musíš mi odpustit, nebo labyrint, ve kterém jsi zabloudil a z kterého já tě chci vyvésti, toho požaduje. Ty chceš býti mým přítelem a předce obmýšlíš, o mou čest mne připraviti a to ovšem s nižádným přátelstvím se nesrovnává; a na tom ti ještě není dosti, nýbrž ty také žádáš, abych já tě o tvou čest oloupil. Že mne o ni chceš přivesti, jest věc patrná; nebo když Camila uhlídá, že o ni se pokouším, jak ty žádáš, bude mne muset nevyhnutelně za nepoctivého a špatně smýšlejícího člověka míti, poněvadž v podniknutí se spustím, které daleko vzdáleno jest toho, k čemu by moje vlastní cena a tvé přátelství mne vésti mělo. Že ale žádáš, abych já tebe o čest připravil, jest patrné, nebo když Camila uhlídá, že o ni se pokouším, bude mysliti, že jsem na ni jakousi lehkomyšlnost byl shledal, která mně smělosti k projevení svého špatného smýšlení dodala a bude-li tím cítit se znectěnu, také na tebe jako na ni samu nečest padne; a právě odtud povstala obyčejná průpověď, že muž cizoložné ženy, kdyby i ničeho o tom nevěděl aneb také žádné příležitosti nebyl dal, aby žena jeho na svou povinnost zapomněla, a kdyby ani jeho vina ani neopatrnost to nebyla, která v neštěstí jej přivedla, že takový muž vždycky málo bývá vážen a nectnými jmeny hanoben; ani ti, jenž o hanebnosti jeho ženy vědí, sami s opovržením naň pohlížejí, místo coby s útrpností naň patřiti měli, vědouce dobře, že on nikoliv svou vinou, nýbrž rozpustilostí své špatné

družky v tomto neštěstí se nachází. Já ti ale nyní povím příčinu, proč muž špatné ženy právem o svou čest přichází, třeba nevěděl, že ona špatna jest, také žádné viny nemá, anebo prazádné příčiny neb příležitosti jí nedal, že ona takovou jest; poslyš mne s trpělivostí, nebo to vše k tvému dobrému směřuje. Když Bůh našeho praotce v pozemském ráji byl stvořil, praví písmo svaté, že na Adama spánek dopustil a že ve spaní jedno žebro z pravého boku mu vyňal a naši matku Evu z něho utvořil. Když Adam pak procitnul a ji spatřil, pravil: To jest maso z masa mého a kosti z kosti mé. A Bůh pravil: Pro ni muž otce i matku opustí a oni toliko jedním tělem budou; a tehda jest svátost manželství s takovými svazky ustanovena, že jenom smrt je s to, je rozvázati; a tato podivná svátost má tolik moci a cnosti, že dvě rozdílné osoby v jedno jediné tělo proměňuje, ano ona ve šťastných sňatcích ještě více působí, neb, ačkoli snoubenci dvojí duši, přece jen jedinou vůli mají, a tudy se stává, že, jelikož tělo manželčino jedno a totéž s manželovým jest, také skvrny, které na ni padnou, aneb chyby, jichž ona se dopustí, zároveň na tělo manželovo přecházejí, byťby, jak již praveno, žádné příležitosti k této zkáze nebyl dal; neb jako bolest v noze, neb v kterémkoli jiném údu lidského těla celé tělo cítí a jako hlava tedy ránu v patě bolestně nese, ačkoliv ji nebyla způsobila, sdílí také muž hanbu své ženy, protože s ní jednou a touž jest bytostí; a ježto čistota a nečistota na světě z masa a krve pocházejí a nečest špatné ženy právě v tom záleží, vyplývá z toho neyhnutelně, že také část z ní na muže padá a jej též za zhanobena nutno považovati, třeba o tom nevěděl. Považ mimo to, Anselmo, nebezpečí, ve které se vydáváš, chtěje pokoj rušiti, ve kterém šlechtná manželka tvá žije; považ k vůli jak marné a všetečné vrtoše vášně probuditi chceš, které nyní ještě pokojně v nádrech tvé čisté choti dřímají; rozvaž si, že to, co získati můžeš, nepatrno, co ale ztratiti můžeš, tak veliké jest, že ani nejsem s to vypověděti, protože mi k tomu slov a výrazů se nedostává. Není-li ale všechno to, co jsem pověděl, dostatečno, aby tě od tvého zlého úmyslu odvrátilo, hledej si jiný nástroj, k svému zneuctění a neštěstí, neb já jím nechci býti, třeba proto zbaviti se měl tvého přátelství, což ovšem jest největší ztráta, jež by mne potkati mohla.

Těmito slovy skončil cnostný a moudrý Lotario svou řeč a Anselmo byl tak pomaten a v myšlénky pohroužen, že mu hodnou chvíli odpověděti nemohl. Konečně ale pravil: Tys viděl, s jakou pozorností jsem poslouchal, milý příteli Lotario, cokoliv jsi mi říci mnil, a ve tvých důvodech, příkladech a porovnáních zpozoroval jsem veliký rozum tvůj a jak veliké jest tvoje přátelství ke mně; také musím se přiznati, že, pakli tvého mínění

neuposlechnu, nýbrž proti němu jednati budu, od dobrého utíkám a zlému vstříc pádím. A na to musíš však povázat, že já nyní trpím na nemoc, na kterou mnohé ženy trpívají, na kteréžto přichází chuť, písek, křídou, uhlí a jiné ještě horší věci jísti, které nejenom jsou ošklivé na pohled ale i k jídlu velmi odporné; a tak jest také umělého prostředku zapotřebí, abych se uzdravil, a to může se tím snadno státi, když ty jenom počátek učiníš u pokoušení se o Camilu, třeba to jen zvolna a bez píle činil, neb ona nebude tak slabá, aby její cnost hned při prvních útocích podlehla; já budu již na tomto pouhém začátku míti dosti a ty pak zároveň splníš, cos našemu přátelství povinen, an mi život nejenom navrátíš, ale i mne přesvědčíš, že nejsem beze cti: a již z jedné příčiny jsi povinen to učiniti; nebo v tomto rozpoložení myslí, v němž nyní mne vidíš, odhodlána zkoušku tu ve skutek uvéstí, nesmíš dopustit, abych se svěřil se svým pomatením někomu jinému, u něhož bych čest svou, již ty zachrániti chceš, v šanc vydal; a co toho se týče, že cti tvé bude ublíženo, poněvadž Camila o tobě špatně smýšleti bude, pokud budeš o ni se pokoušet: to pramálo anebo nic neznamená, nebo shledáme-li ji tak, jak doufáme, budeš ji moci zkrátka pak náš úklad vysvětliti a ona si Tebe potom právě tak bude vážiti, jako před tím. Ježto ty tedy tak málo ztratit můžeš a mně tak veliké přátelství prokážeš, když se k tomu odvážíš, nezdráhej se vzdor všem nepřijemnostem, jež při tom si myslíš. Neb, jak praveno, jsem já odhodlán, na prvním pokusu přestati a věc tu tak považovati jakoby úplně byla se provedla.

Když Lotario viděl, že přítel jeho tak pevně na svém úmyslu trvá, a nemoha více ani nových důvodů ani příkladů najíti, jimiž by jej s toho svedl, a shledav konečně, že vyhrožuje, své pošetilé vrtochy jinému sděliti, odhodlal se pro uvarování většího zlého mu povolití a, co na něm žádá, splniti. Umínil si zároveň, že tak se zachová, aby beze způsobení nějaké změny ve smýšlení Camilině příteli svému zadost učinil. Prosil jej tedy, aby nikomu se nesvěřoval, protože on sám vyvedení jeho úmyslu chce převzítí, jakmile mu bude libo.

Anselmo jej objal a tak srdečně za jeho nabídnutí mu děkoval, jakoby mu byl tím největší dobrodiní prokázal. Umluvili se, že hned následujícího dne dílo své započnou, a Anselmo slíbil, že příteli svému čas i příležitost zjedná, aby s Camilou sám mluvití mohl. Navedl jej, aby jí večerní zastaveníčka dělal, básně k její chvále skládal, a pakliže by tím se namáhati nechtěl, že sám zaň básně dělati bude. Lotario byl ke všemu volen, ačkoli v jiném úmyslu, než Anselmo myslil. Po této úmluvě odebrali se oba do

Anselmova domu, kde Camila chotě svého s upřímnou starostlivostí očekávala, protože mnohem později než obyčejně domů přišel. Lotario odešel na to do svého bytu a Anselmo byl ostatek toho dne tak vesel, jako Lotario zamyšlen, protože nebyl s to se domyslet, jak z této choulostivé pletky se vyvleče. Zatím ještě též večer vymyslel si způsob, jakby Anselma bez uražení Camily podvedl, a šel druhý den k svému příteli k obědu, kdež jej Camila tak laskavě uvítala a obsluhovala, jak na muže, jehož manžel její tak velmi si vážil, se slušelo. Po obědě prosil Anselmo Lotaria, aby u jeho paní zůstal, an on za nutnou jakousi záležitostí na několik hodin odejítí musí. Camila ho prosila, aby doma zůstal, Lotario se nabízel, že jej provodí, Anselmo ale setrval na svém, aby Lotario jen tam zůstal a naň čekal, protože ještě ledaco důležitého s ním má pojednati. Prosil též Camilu, aby zatím přítele jeho bavila. Zkrátka on uměl nutnost svého odchodu tak dobře vylíčiti, že by jej nikdo za nastrojený nebyl mohl považovati. Anselmo odešel a Camila a Lotario zůstali v jídelně samotni, protože všecko služebnictvo bylo k obědu odešlo. Lotario byl nyní na bojišti, jež mu přítel jeho byl vykázal, před tváří své nepřítelky, která svými vnadami celý tým ozbrojených rytířů překonati byla s to. Možno si pomyslet, že měl proč, své síle nedůvěřovat. Vypletl se z nesnáze jak mohl; stavěl se ospalým a zdřímnul na své židli, načež jej Camila opustila a do svého pokoje odešla. Když Anselmo domů se navrátil, Camilu v jejím pokoji a Lotaria spát nalezl, domýšlel se, že Lotario byl za jeho dlouhé nepřítomnosti nejen Camile již se vyjádřil, ale také dosti času k usnutí měl. Očekával s netrpělivostí, až se Lotario probudí, aby s ním z domu vyjítí mohl a od něho se dověděl, jak šťastně se mu dařilo. Jakmile tedy Lotario oči otevřel, pospíšil s ním z domu a po výsledku jeho rozmluvy ho se tázal. Lotario mu pravil, že neuznával za vhodné, hned poprvé úplně se vyjádřiti, nýbrž že prozatím Camilinu krásu a rozšafnost vychvaloval a jí pravil, že ony předmětem chvály celého města jsou. To že považuje za dobrý počátek k dosažení její přízně a že tím budoucně tím snadněji vyslyšení si zjedná; jako satan, když bdící nevinost ukonejšiti chce, v anděla světla se přiodívá a rouškou cnosti podvod svůj zastírá, až záměru svého dosáhne a pak ve pravé své podobě se zjevuje. Anselmo byl nade vším velmi potěšen a slíbil, že mu každodenně takovouto příležitost dá a byťby i z domu nevycházel, že bude hleděti takovým způsobem jinými věcmi se obírat, že Camila jeho tajný zámysl nikoliv nebude pozorovati. Přešlo několik dní a Lotario nebyl s Camilou ani slova promluvil, ačkoli Anselmovi říkal, že s ní mluvil, avšak ani jediného slova od ní nebyl dostal,

keré by poněkud závadno bylo bývalo, aneb sebe menší naděje mu poskytnouti mohlo; ano, pravil on, ona mu hrozila, že si bude muži svému stěžovati, pakliže on od svých špatných zámýslů neupustí.

Dobře! pravil Anselmo, slovům Camila posud odolala. Nyní uhlídáme, jak činům odolá. Zítřa ti pošlu dva tisíce skudů ve zlatě, které jí budeš moci nabídnouti nebo dáti, a též tolik peněz na zjednání šperků. Čím sličnější žena jest, tím raději, buď si sebe počestnější, takovými věcmi se zdobívá. Pakliže tomuto pokušení odolá, budu spokojen a nebudu již ničeho více od tebe žádati.

Lotario odpověděl, že když byl již jednou započal, jest odhodlán, dílo až ku konci přivést, ačkoliv je jist, že konečně, unaven a přemožen, s bojiště bude muset odstoupiti. Vzal ony čtyry tisíce skudů a nacházel se pak v ještě větších nesnázích, poněvadž již žádných nových lží nemohl si vymysleti. Posléz ale předce si umínil, že zkrátka řekne, že Camila právě tak jeho darům jako slovům je nepřístupna a že bude nejlépe ode všech dalších pokusů upustiti, jelikož jimi toliko čas se maří. Avšak osud jinak určil. Anselmo nechal jednou, jak obyčejně, Lotaria s Camilou o samotě; zůstal ale ve vedlejší světnici a pozoroval klíčnou dírou ve dveřích, jak budou se baviti. I shledal za více než půl hodiny, že Lotario s Camilou ani slova nemluvil a také ani by nebyl promluvil, kdyby deset let na ni se byl díval, z čehož se domníval, že vše, co mu přítel jeho o Camile byl pravil, pouhý výmysl a nepravda bylo. Aby o tom se přesvědčil, zavolał jej a tázal se ho, jak je s Camilou a jak se chová. Lotario mu dal za odpověď, že nechce již s tím nic míti, an prý Camila s takovým hněvem a opovržením jej odbyla, že již se nebude moci odvážit, slova jí říci.

Ach Lotario! Lotario! odvětil na to Anselmo. Jak špatně plníš ty svou povinnost a jak špatně mi splácíš velikou důvěru, již jsem v tebe měl! Právě nyní poslouchal jsem tě za těmito dveřmi a spozoroval, že jsi s Camilou ani slova nepromluvil. Domnívám se z toho, že jsi jí nikdy nebyl slova řekl a tomu-li tak, jako nepochybují, řekni mi, proč mne podvádíš a proč mne chceš lstí o prostředky připravit, které mi poskytují naději k dosažení žádosti mé?

Lotario se nad výčitkami Anselmovými zarděl a zarazil. Pokládal si to za hanbu, že jest od něho ve lži postižen, a zapřísáhl se mu, že od této chvíle jej úplně uspokojí a žádné nepravdy již mu neřekne. Pravil mu, že může nyní směle jej pozorovati a že mu netřeba již žádné pobídky více, an zajisté všemožně se vynasnaží, vši nedůvěry v sebe jej zbaviti. Anselmo mu uvěřil a aby mu ještě vhodnější a jistější příležitost dal, umínil si, na několik dní

z domova odjeti a u jednoho přítele svého zůstatí, který nedaleko města venku bydlel. Nešťastný, nepovázlivý Anselmo! co to počínáš? V jaké to neštěstí a v jakou hanbu se vrháš? žena tvá jest dobrá a cnotná; poklid tvůj nikdo neruší. Myšlenky tvé ženy nedosáhají přes obor domácího zaměstnání jejího; tys jejím nebem na zemi, cílem jejich žádosti, vrchem jejich radostí a pravidlem její vůle, s tebou a s nebem se shodující. Pakliže zlatý dol její krásy, cnoti a počestnosti dobrovolně všechny poklady ti podává, jež obsahuje a jichž si žádáš, proč podkopáváš zemi a nových žil nového a nikdy nevidaného pokladu vyhledáváš, vydávaje se v nebezpečenství, že vše se propadne, spočívajíc toliko na slabých sloupech její přirozené slabosti. Považ, že tomu, kdo nemožných věcí vyhledává, vším právem možné věci ucházejí, jakž to nejlépe básník jeden praví:

Já ve smrti život hledám,
Nemoc má mi dáti zdraví
A svobodu žalář tmavý,
K hradbám strmým oči zvedám,
Přítelem mi zrádce lhavý.

A proto můj osud zlý
Stále mi se protiví
A i nebe snad to žádá,
že i možného postrádá,
Po nemožném kdo baží.

Anselmo šel druhý den na venek a pravil dříve Camile, že po čas jeho nepřítomnosti bude Lotario do domu docházet a s ní jít, aby hleděla k němu se chovati, jakoby on sám to byl. Camila jakožto rozumná a počestná paní velmi nad tímto příkazem manžela svého se zarmoutila a odpověděla mu na to, aby povážil, jak jest to věc neslušná, aby za jeho nepřítomnosti někdo jiný na jeho místě u stolu sedal; činí-li to proto, že snad jí nedůvěřuje, žeby dovedla domem vládnout, aby jen tentokráte ji zkusil a že pak ze zkušenosti se přesvědčí, že ona je s to, i větších starostí zastati. Anselmo odpověděl, že to jest jeho vůle a že jí nic více nepřisluší, leč mlčeti a poslechnouti. Camila na to odvětila, že tak se zachová, bytby to i proti její vůli bylo.

Anselmo odešel, druhý den přišel Lotario a jest od Camily přívětivě uvítán. Ona si to tak zařídila, aby nemusela nikdy s Lotariem býti samotna; nebo stále bylo několik služebníků a služebnic přítomno, zvláště ale děvče jedno, jmenem Leonela, které Camila nejvíce důvěřovala, protože od dětství již byla s ní v domě rodičů chována, a kterou také po svém

provdání byla s sebou vzala. První dny Lotario s Camilou o lásce ani slova nepromluvil, ačkoliv by byl po ukončení oběda příležitost k tomu míval, když totiž služebnictvo k jídlu odešlo. Leonela měla ovšem od Camily přikázáno, aby dříve než paní jedla, a pak zase u ní býti mohla; ta ale měla hlavu jiných myšlének plnou a času k svému vlastnímu vyrazení potřebovala, pročež vždycky rozkazů své paní nedbala, nýbrž často, jakoby téměř byla uplácena bývala, s Lotariem samotnu ji nechávala. Avšak Camilina cnost, slušnost a důstojnost jej takovou úctou naplňovaly, že jazyk mu úplně poutaly. Tento výtečný účinek Camiliných cností, jenž jazyku Lotariovu mlčení ukládal, tím více ku škodě jich obou se obrátil, neb, an jazyk mlčel, měly myšlenky času, výtečnost a krásu Camilinu probírat, a ty byly tak mocné, že mramorovou sochu, nerci-li lidské srdce, láskou zapáliti byly s to. Lotario na ni patřil, zatím co mluvití nebylo mu dáno, a uvažoval, jak velmi jest hodna býti milovánu, a muselo konečně se státi, že znenáhla na svou povinnost k příteli svému počal zapomínati. Tisíckrát mu přišlo na mysl, že musí město opustit a tam uprchnouti, kde jej Anselmo a on Camilu nikdy více neuvidí; avšak záliba, již pociťoval při pohledu na ni, byla již hluboko se zakořenila. Zápasil sám s sebou a chtěl tyto city ze srdce svého vytisknouti; činil si tajné výčitky pro svou náruživost a nevěrných přátel a špatných křesťanů si spílal. Počal sebe samého s Anselmem porovnávat, což konečně ten mělo výsledek, že pošetilosti a slepé důvěře svého přítele mnohem více viny, než své vlastní nevěře, přičítal, takže zločin, jehož se dopustit hodlal, již ani trestuhodným se mu nezdál, kdyby před svým svědomím takových omluv jako před světem byl najíti mohl. Slovem, krása, roztomilost Camilina a příležitost, kterou neprozřetelný manžel její mu dal, Lotariovu věrnost porazily a on po třídenním boji mezi svou povinností a náklonností, počal Camile tak důtklivými a ohnivými slovy svou lásku zjevovati, že ona plna ustrnutí vstala a ni slova mu neodpověděvši do své komnaty odešla. Tímto úkazem její přísnosti nedal si však Lotario naději, jenž obyčejně s láskou zároveň vzniká a zrůstá, odejmouti a tím více ještě ji proto si vážil. Camila, jenžto takového jednání do něho nikdy nebyla se nadála, nevěděla, jak se zachovati. Majíc za nebezpečno a neslušno, dáti mu znovu příležitost, aby s ní mohl mluvití, poslala ještě též večer posla k Anselmovi s následujícím listem:

KAPITOLA TRICÁTÁ ČTVRTÁ

Tak jako se říkává, že vojsku bez vůdce a hradu beze hradního špatně se daří, musím říci, že mladé, vdané paní ještě hůře se vede bez muže, pakliže bez důležité příčiny ji opustí. Mně je za tvé nepřítomnosti tak zle a tak nemožno, déle v ní trvati, že, nenavrátíš-li se rychle, do domu svých rodičů se odeberu a dům tvůj beze vší dohlídky zůstavím; nebo ta dohlídka, kterou tys tu zanechal, pakliže vůbec to jejím jest úřadem, jak se mi zdá, více o svou zálibu nežli tvůj prospěch dbá. Poněvadž vím, že člověk moudrý, netřeba mi více pověděti, aniž byloby dobře, abych více řekla.

Anselmo list ten obdržel a zvěděl z něho, že Lotario byl již útok započal a že Camila bezpochyby tak se zachovala, jak on si přál. Potěšen takovouto zprávou, odpověděl Camile ústně, aby nižádným způsobem obydlí své neopouštěla, protože on co nevidět domů se navrátí.

Camila se nad touto odpovědí Anselmovou podivila a jest do ještě větších rozpaků jí přivedena: ona nyní nevěděla ani, má-li doma zůstati, ani má-li ke svým rodičům odejít; neb zůstala-li doma, byla její počestnost v nebezpečenství, a odešla-li, jednala proti rozkazu svého manžela. Odhodlala se konečně k horšímu, totiž že doma zůstane, s tím předsevzetím, že nebude Lotariovi se vyhýbat, aby služebnictvu nedala příležitosti, o tom mluvit; ano ona i litovala slov, jež byla svému manželé psala, obávajíc se, aby nepřišel na myšlénky, že byl snad Lotario něco neslušného na ní zpozoroval, což mu zavadalo příčinu k zapomenutí povinné jí uctivosti. Avšak na svou cnostnost spoléhajíc důvěřovala v Boha a své šlechtné smýšlení a měla za to, že všem slovům Lotariovým bude moci odolati, aniž muži svému nač si stěžovati bude, aby v mrzutost a svár jej nezapletla. Ano ona přemýšlela, jakým způsobem by Lotaria u Anselma omluviti mohla, kdyby se jí ptal, co bylo pohnůtkou, že mn onen list byla psala. V tomto úmyslu, který spíše z dobrosrdečnosti a poctivosti, než z moudrosti a opatrnosti pocházel, při nejbližší příležitosti Lotaria poslouchala a on tenkrát tak pohnutlivě k ní mluvil, že její statečnost se viklati počala a ona namáhati se musela, aby oči její nevyzradily vřelý

soucít, jež slova a slzy jeho v srdci jejím vzbudily. To vše zpozoroval Lotario a ono jej to ještě více roznítlo. Myslí, že musí nepřítomnosti Anselmovy použití a rychlého dobytí pevnosti hledět. Lichotil tedy její marnivosti a vnady její vychvaloval, nebo nic není tak s to, pevnou věž ženské počestnosti pobourati, jako pochvala marné ctižádosti její lichotící. Slovem on podkopal skálu její cnosti rozličným způsobem a Camila musela padnouti, kdyby i z kovu lita byla bývala. On ji prosil, jí lichotil, naříkal si, přísáhal, sliboval jí a city své tak ohnivými barvami líčil, že zdrželivost Camilinu na zem povalil a vítězství dosáhl, kterého, ač velmi si ho žádal, málo toliko byl se nadál. Camila, cnostná Camila, se poddala; avšak jaký div že klesla, ježto Lotariovo přátelství také neodolalo? — A z toho jest patrně viděti, že lze lásku toliko útokem přemoci a že nikdo s tak mocným nepřitelem v zápas dáti se nemá, poněvadž v skutku nadlidské síly jest zapotřebí, moci její odolati.

Jediná důvěrnice, Lionela, o této porážce své paní čeho věděla; nebo před ní noví milenci a věrolomní přátelé tajemství své ukryti nemohli. Lotario Camile o zámyslu Anselmovu praničeho nepověděl, aniž, že on příležitost k dosažení cíle jeho mu byl dal, aby ona o jeho lásce pochybovati a na myšlénku přijíti nemohla, že on pouhou náhodou a nikoliv ze svého vlastního úmyslu v ni byl se zamiloval. Anselmo se vrátil za několik dní domů a nezpozoroval, co byl zatím ztratil, totiž to, čeho nejvíce si vážil a oč nejméně byl dbal. Šel bez odkladu k Lotariovi a doma jej nalezl. Objali se vespolek a Anselmo se tázal, zdali mu výrok smrti nebo života zvěstuje.

Zpráva, kterou ti mohu dáti, příteli Anselmo, jest, že máš ženu, která právem vzorem a korunou všech dobrých žen nazývati se může. Každé slovo, které jsem jí řekl, bylo do větru mluveno; ona mé nabídky zamítla, dary mé s povržením odmrštila a z mých lichých slzí toliko posměch si udělala. Slovem jako jest Camila výbor vši krásy, jest při tom taktéž vzor čistoty, milostnosti, mravnosti a všech cností, které výbornou ženu zdobiti, ctíti a šťastnu činiti mohou. Vezmi si své peníze nazpět, příteli milý; nebylo mi popřáno příležitosti, jich se dotknouti. Camilina cnost nedá ani dary ani sliby se zvíklati. Buď nyní spokojen, Anselmo a nečiň více pokusů, než již jsi učinil. Tys přes moře podezření a pochybnosti, jež nám ženy způsobiti mohou, šťastně přeploul; nepouštěj se znovu do víru nepokoje a nechtěj zařízení nového kormidelníka a dobrotu korábu zkoušeti, jež ti nebesa byla svěřila k plavení-se tímto světem; nýbrž buď přesvědčen, že jsi již do bezpečného přístavu se dostal. Upevni se v něm

kotvou důvěry a zůstaň tam ležeti, až od tebe dluh bude se žádati, který každý člověk zaplatit musí.

Nad těmito slovy Anselmo velmi se potěšil a tak jim uvěřil, jako by je byl nějaký orakul promluvil; avšak přece jej prosil, aby neupouštěl od svého podniknutí, byťby to třeba pro žert a k vůli zábavě se dělo a předešlého velikého úsilí již zapotřebí nebylo. Měl několik veršů na ni pode jmenem Chloridy napsati, on že Camile řekne, že jest do jisté dámy zamilován, které byl toto jméno dal, aby ve vši slušnosti, již cnost její požaduje, ji opěvati mohl; pakli ale Lotario sám tu práci na se nechce vzít a verše dělati, že mu sám je napíše.

Toho nebude zapotřebí, pravil Lotario, neb musy mi nejsou tak nepříznivy, aby několikrát za rok ke mně nezavítaly; řekni jen ty Camile, jako jsi si umínil, o mé smyšlené lásce a já napíšu verše, které, byťby i tak dobré nebyly, jak jich předmět jejich zasluhuje, přece aspoň ty nejlepší budou, jež udělati jsem s to.

Když toto mezi nesmyslným a nevěrným přítelem jest umluveno, odešel Anselmo domů a dal Camile otázku, kterou dávno již očekávala a k svému podivení posud nebyla slyšela, co totiž ji přimělo k psaní onoho listu, jež mu ven byla poslala. Camila mu odpověděla, že se jí zdálo, jakoby Lotario trochu směleji na ni pohlížel, než když on doma byl, že však již o něčem jiném se přesvědčila a že to pouze její domněnka byla, protože Lotario se střeží s ní se sejít a o samotě býti. Anselmo jí pravil, aby tohoto podezření úplně se zbavila, protože ví, že Lotario jest zamilován do jedné vznešené dámy v městě, kterou pode jmenem Chloridy opěvuje, a že kdyby i také toho nebylo, od věrnosti Lotariovy a jejich vespolečného přátelství není čeho se báti. Kdyby Camila od Lotaria nebyla zvěděla, že tato láska ke Chloridě jenom smyšlena jest a že on to byl Anselmovi řekl, aby nabyl někdy příležitosti, ji samu básněmi opěvovati, bylaby ona jistě v nešťastnou síť žárlivosti dala se zapřísti; jelikož ale o tom již věděla, bez uleknutí to slyšela.

Druhého dne, když oni tři u stolu byli, žádal Anselmo Lotaria, aby z toho, co byl na milovanou Chloridu svou byl složil, něco přednesl a že, an Camila ji nezná, bude moci směle vše o ní říci.

A kdyby také ji znala, odpověděl Lotario, přece nic bych nezamlčel, neb, pakli milovník svou dámu pro její krásu vychvaluje a na tvrdé srdce její si naříká, nikterak tím dobrému jménu jejímu neuškodí. A tedy budiž, já jsem včera na neuznalost oné Chloridy udělal následující znělku:

Za nočního ticha, když vše odpočívá

Lidské stvoření a dřímotou se kojí,
Bol můj hluboký se v hlasný nářek strojí,
Který k nebesům a Chloridě zaznívá.

A když ráno časně jitro se zardívá
A východu v různých branách slunce stojí,
Stále ještě vzdechy mé se s nářkem pojí,
Aniž hojných slzí mých v očích ubývá.

A když slunce z hvězdnatého stanu svého
Kolmo paprsky své na zem tuto hází,
Rostou vzdechy mé a nářek můj se zmáhá.

Přijde opět noc a já od pláče svého
Neustávám, ačže slechu nedochází
Ani nebes, ani tvého, ukrutnice drahá.

Camile se znělka líbila, ale více ještě Anselmovi; on ji velice chválil a pravil, že ta dáma nesmírně ukrutná býti musí, ješto takovými city pohnouti se nedá. Načež Camila se otázala: Což jest všecko pravda, co zamilovaní básníci praví?

Co básníci ji nepraví, odpověděl Lotario, ale co zamilovaní bývají vždy tak struční jako pravdomluvní.

O tom není žádné pochybnosti, odvětil Anselmo, aby potvrdil náhled Lotariův u Camily, která o úkladu Ariselmovu ničeho netušila a do Lotaria velmi zamilována byla; nalézajíc tedy zalíbení v jeho verších a při tom také dobře vědouc, že jeho verše a myšlenky toliko jí se týkají a ona vlastně ta Chloris jest, žádala jej, pakliže ještě nějakou znělku neb jiné verše ví, aby je pověděl.

Vím ještě jednu, odpověděl Lotario, avšak nepovažuju ji za tak dobrou, jako onu, anebo lépe řečeno, za méně špatnou. Sudte sami, ona zní takto:

Vím, že umru; nechceš-li mi víry dáti,
Tím jistější smrt má, jako nebohého
Že mne u svých nohou spatříš umrlého
Spíš, než k tobě lásky své kdy litovati.

Ano kdyby mělo jednou se i státi,
Já byl zbaven žití, slávy, štěstí všeho:
I po smrti ještě na dně srdce mého
Bude vyryt obraz tvůj se nalézati.

Tu památku svatou z něho nevyhladí

Ani času zhouba, ni můj osud krutý,
Jehož ty jsi, krásná ukrutnice, původ.

Špatně věru smělý plavec si poradí
Dav se s lodí na oceán nedotknutý,
Schází-li mu jistý do přístavu průvod.

Anselmo tuto znělku taktéž, jako první, chválil a tím způsobem článek ku článku k řetězu přidával, z kterého hanba jeho se skládala a vázala; nebo čím více mu Lotario na cti ubližoval, tím více on ctěna se myslil a každý stupeň, po kterém Camila až na dno jeho opovržení sestupovala, zdál se mu býti schodem, po kterém vrcholí cnosti a dobré pověsti se blížila.

Když jednou Camila se svou komornou opět sama se nalézala, pravila jí: Já přece se hanbím, milá Leonelo, že jsem tak málo na sebe dbala a Lotariovi vítězství nad sebou tak usnadnila. Obávám se, aby tuto lehkou mysl mi za zlé nepokládal, an neví, jak nemožno mi bylo, mu odolati.

Nepřipouštějte si to k srdci, paní, odpověděla Leonela; nebo dar neztrácí na své ceně proto, že byl brzy dán, je-li jen ostatně dobrý a sám sebou vážnosti hoden. A mimo to se říkává, kdo záhy dává, dává dvojnásobně.

Ale ono také se říkává, odpověděla Camila, co lacino se koupí, nebývá velmi váženo.

To sem se nehodí, odpověděla Leonela; neb já slyšela, že láska jednou přilétá, podruhé odlétá; s jedním běží, s druhým kráčí zvolna, toho činí vlašným, onoho horoucím; jednoho poraňuje, druhého usmrcuje; žádost její má prudký běh a rychle k cíli se dostává; ona ráno pevnost oblehne a ta musí v noci již se vzdáti, proto že nemá síly k odporu. A tomu-li tak, proč máte starosti a proč se trápíte proto, ješto Lotariovi totéž státi se muselo, an láska nepřítomnosti našeho pána použila k podrobení vašemu? Za této nepřítomnosti bylo třeba, vše vykonati, co láska byla si předevezala, aby čas nezískal času, až Anselmo domů se navrátí a přítomností svou celé dílo přeruší; neb láska nemá lepší služebnice k vyvedení svých záměrů nad příležitost; příležitosti ona při všech svých činech, zvláště na počátku používá. To všecko vím já více ze zkušenosti než od slyšení a musím Vám konečně také jednou pověděti, že jsem já také děvče z masa a krve utvořené, a vždyť jste také tak rychle se nepoddala, až když jste v jeho očích, vzdechách, slovech, slibech a darech celou duši jeho spatřila a v ní všecky cnosti, všecku lásky hodnot jeho. A z té příčiny tedy pusťte bázeň a úskostlivou pochybnost mimo sebe, a buďte ubezpečena, že Lotario Vás

právě tak si váží, jako Vy jeho, a buďte tomu povděčna, že, an jste již v síť lásky se zapletla, je to muž milování hodný; neb on má nejenom všech pětP, které jak se praví, dokonalý milovník míti musí, nýbrž celou abecedu vlastností, kterou Vám tuto hned, chcete-li ji slyšet, z paměti vypovím. On jest totiž dle mého mínění: anděl, bohatý, citelný, čacký, dobrý, elegantní, ferina, geniální, hrdinný, chytrý, interesantní, jemný, krásný, laskavý, mírný, něžný, opatrný, a, jak se praví všech pět P, rozšafný, řečný, statečný, štědrý, trpělivý, upřímný, věrný, x se naň nehodí, protože to jest písmeno cizé, jakož i y hláska tvrdá; způsobný a na svou čest žárlivý.

Camila se smála abecedě své komorné a shledala, že jest ve věcech lásky zkušenější, než byla o ní si myslila. Ona vyjevila také nyní Camile, že má známost s mladým člověkem dobrého rodu tu v městě, nad čím Camila velmi se zarazila, obávajíc se, aby snad to jí na ujmu cti nebylo. Vyzvíдалa z ní, zdali tato známost jejich byla dále, než k slovům dospěla, načež ona jí beze všeho ostychu a s velkou smělostí odpověděla, že již důvěrněji spolu obcovali. Nebo jest prý to věc jistá, že neopatrnost paní služkám všecken stud odnímá a že ony, když vidí paní klopýtnouti, nic si z toho nedělají, padnou-li aneb zdali o tom kdo ví. Camile nezbývalo nyní nic jiného, než Leonelu prositi, aby svému milovníku ničeho o její lásce nepověděla a vše v takové tajnosti chovala, aby ani Anselmo ani Lotario ničeho se nedověděli. Leonela odpověděla, že tak učiní, avšak slib svůj tak špatně splnila, že Camilina obava, aby o dobrou pověst nepřišla, téměř jistotou se stala; neb nestydatá a drzá Leonela, vidouc, že paní dle své povinnosti se nechová, odvážíla se tak daleko, že svého milovníka k sobě do domu pouštěla, protože byla jista, kdyby i paní její ho uviděla, nebude směti to vyzraditi. Nebo následkem těch a jiných poklesků paní bývá, že otrokyněmi svých vlastních služek se stávají, a jsou nuceny, jakož i Camile se dělo, hanebné chování jejich ukrývati; neb, ačkoliv ona častěji zpozorovala, že jest u Leonely milovník v pokojíku, nikdy ji z toho plísnit se neopovážila, ano ona jí poskytovala příležitost, aby ho skryla a manžel její ničeho o tom se nedověděl. Tomu ale nemohla zabrániti, že Lotario jednou, když přede dnem z domu odcházal, jej uhlídal. On jej neznal a zpočátku za nějaké strašidlo měl; když ale uviděl, že odchází se s velikou pečlivostí do pláště se zahaluje, upustil od pošetilé této domněnky své a přišel na jinou myšlenku, kteráby všecky je v záhubu byla uvrhla, kdyby Camila to nebyla zprostředkovala. Lotario totiž si nepomyslel, že člověk, jež byl v tak neobyčejnou dobu z Anselmova domu vyjítí viděl, tam za Leonelou byl; neb na tu on si v tu chvíli ani nezpomněl, jakoby jí tam

ani nebylo bývalo. Nemyslí si jinak, než že Camila právě tak povolnou a lehkovážnou jest k jinému, jako k němu samému byla se prokázala. A to jest druhý následek nezdrželivosti ženské, že ona i u toho dobré mínění ztrácí, jemuž byla na prosbu a přemluvu se poddala; neb on myslí, že on ještě snadněji kořistí jiného se stane, takže nejmenší jiskra takového podezření u něho hned v celý plamen vyšlehuje. Zdálo se, jakoby Lotario v tom okamžení zdravého smyslu byl pozbyl a všechna rozumná rozvaha jej opustila. Neb ani poněkud náležitě se nerozmysliv, pln zaslepení a netrpělivosti a hoře žádostí, na Camile se pomstíti, k Anselmovi, dříve ještě, než on byl vstal, do domu vrazil. Věz, Anselmo, pravil, že již několik dní musel jsem se přemáhat, abych se zdržel a nepověděl ti, co ti nikoliv nemohu a nesmím déle zatajiti. Věz, že Camilina cnost již povolila a mi ve všem se poddala; což jsem já ti posud jenom proto tajil, že jsem chtěl dříve vyzkoumat, není-li to u ní toliko pomíjející rozmar anebo nechceli mne snad podrobiti zkoušce, aby viděla, zdali nabídky, jež jsem jí dle tvého přání činil, jsou opravdové. A mimo to jsem si myslil, že, je-li Camila taková, za kterou jsme my oba ji považovali, Ti sama o mém usilování zprávu dá. Poněvadž ale vidím, že to posud neučinila, domýšlím se, že míní skutečně vyplniti slib, který mi byla dala, totiž že při nejbližší příležitosti, až ty doma nebudeš, v síni, kde tvůj skvostný nábytek se nachází, se mnou se sejde. — To bylo to místo, kde Camila vskutku s ním se scházívala. — Avšak já nemyslím, abys ve svém hněvu se překvapil, protože přestupek posud toliko v myšlénkách je spáchán; nebo možná, že Camila zatím jinak se rozmyslí a předsevzetí svého bude litovati. Poněvadž jsi posud mé rady vždy úplně aneb z části byl poslušen, uposlechni mne také v tom, co ti nyní poradím, abys beze klamu a se vši opatrností o všem se přesvědčil, co ti věděti třeba. Stav se, jakobys na dva neb tři dni, jako již častěji se stalo, odjeti chtěl, schovej se za tapetami a ostatním nářadím v oné síni, a budeš moci svýma vlastními očima, jako já svýma, o zámyslu Camilinu se přesvědčiti. Dokáže li se její vina, jako jest se obávati, budeš moci pak, aniž co u veřejnost přijde, za učiněnou Ti křivdu ji potrestati. S podivením, napnutím a úžasem poslouchal Anselmo řeč Lotariovu, nebo přišla mu v čas, kde nejméně jí byl se nadál, protože již za to měl, že Camila vítězně strojeným úkladům Lotariovým odolala a již z vítězství svého se těšiti byl začal. Zůstal hodnou chvíli očima upiatýma na zem hleděti a konečně pravil: Tys jednal, Lotario, tak, jak jsem od tvého přátelství očekával; já budu ve všem dle tvé rady se řídit; čiň jak chceš a zachovej toto tajemství tak, jak v pádu tak nenadálém se sluší. Lotario mu to slíbil; však když

od něho odešel, úplně všeho, co mu byl pravil, litoval, vida, jak pošetile jednal, an mohl Camile se pomstíti způsobem jiným, nikoliv tak ukrutným a nepoctivým. On zlořečil svému činu, vytýkal si své prchlivé jednání a nevěděl, jak to vše zase napravití aneb nějak rozumně z toho vyběřísti. Posléz si umínil, že o všem tom Camile poví, a ješto mu nescházelo k tomu příležitosti, ješto ten den s ní o samotě se sešel. Tu, když ona viděla, že s ním může mluvití, pravila: Vězte, příteli Lotario, že mám něco na srdci, co tak velice mne tíží, že div nádra mi nepuknou; nebo opovázlivost Leonelina dosáhla takového stupně, že ona každé noci jistého milána svého do domu pouští a jej u sebe až do dne na ujmu mé dobré pověsti mívá, an každý, kdo jej v tak neobyčejnou dobu z mého domu vycházet vidí, ledaco o mne si mysliti může. A co mne nejvíce trápí, že ji nemohu proto ani potrestat ani vyplísnit, protože ona vědouc o naší známosti mi víže ústa, že musím o tom mlčeti; i obávám se, aby z toho něco zlého nepošlo. S počátku, když Camila toto povídala, myslil Lotario, že to lest, a že mu chce namluvit, že člověk, kterého byl z domu vyjítí viděl, jest Leonelin a nikoli její; když ale ji viděl plakati, se rmoutit a jej o pomoc prositi, uvěřil jí konečně a nad tím vším celý pomaten a zaražen zůstal. Avšak přitom všem odpověděl Camile, aby neměla starosti, že zajisté dovede Leonelinu nestydatost zkrotiti. Vyznal jí spolu, co, žárlivostí puzen, Anselmovi byl řekl a že mezi nimi jest umluveno, aby Anselmo v oné síni se schoval a sám o její nevěře se přesvědčil. Prosil ji, aby mu jeho pošetilost odpustila a dala radu, jakby se vyplésti mohli z onoho bludiště, ve které jeho nerozum byl je zavedl.

Camila se toho ulekla, co jí Lotario pravil. Naříkali si trpkými slovy na liché jeho podezření a nerozumný a nepřátelský krok, ježž proto byl učinil. Ješto ale ženská od přírody jak k dobrému, tak ke zlému jest schopnější, nežli muž, a rychle si pomoci umí, ačkoliv jest méně schopna v takových věcech, ježž přemýšlení potřebujou, nalezla také Camila v okamžení prostředek, jak z tohoto na pohled nerozvížitelného zapletení se dostatí. Pravila totiž, aby Lotario spůsobil, by Anselmo druhý den na umluveném místě se schoval, ona že dovede k jejich prospěchu tak to obrátit, že budoucně beze vší starosti budou moci spolu se baviti. Nechtějíc celý svůj záměr mu zjeviti, žádala jej toliko, aby, až Anselmo se schová a Leonela jej zavolá, přišel a na vše, cokoliv se ho ptáti bude, tak jí odpovídal, jakoby ani nevěděl, že Anselmo je poslouchá.

Lotario jí domlouval, aby mu celý záměr zjevila, by takto tím lépe, jak toho třeba bude, zachovati se mohl. Ona ale trvala na tom, že není žádných

příprav zapotřebí a dosti na tom, když bude tak odpovídati, jak ona se ho bude ptáti; nebo Camila mu nechtěla proto ničeho o svém předsevzetí pověděti, aby proti jejímu zámyslu žádných námitek nečinil aneb i jiného se nechopil, kterýby snad tak vhodný nebyl.

Lotario odešel a druhý den na to pravil Anselmo, že musí jednoho přítele svého na venkově navštívit. Brzy ale opět se vrátil a schoval, což tím snáze učiniti mohl, an Camila a Leonela úmyslně mu k tomu byly nápomocny. Když Anselmo s tlukoucím srdcem na místě čekal, odkud na vlastní oči své viděti měl, kterak čest jeho úplně zničena a on nejdražšího pokladu, jež v Camile míti se domníval, zbaven bude, vešly Camila a Leonela do síně vědouce, že tam již je uschován.

Ach, milá Leonelo, pravila Camila s hlubokým povzdechem v okamžení, když do síně vstoupila, nebyloby lépe, kdybys, než předsevzetí vyvedu, jež ti sděliti nejsem s to, abys mne s něho nesvedla, Anselmovu dýku, o kterou jsem ti říkala, vzala a toto hanebné srdce jí mi proklála? Avšak nikoliv, nečiň toho. Načbych měla já za vinu jiného trpěti? Budu hledět dříve vyzkoumati, co ty nestydaté oči toho Lotaria na mně shledaly, že mohl se opovážiti a do mne něčeho se domýšleti, co pro mou čest a přátelství mého muže takovou jest urážkou. Jdi tam k oknu a zavolej ho, neb on bezpochyby již na ulici čeká v naději, že hanebný zámysl jeho se uskuteční; avšak dříve moje ukrutné, počestné předsevzetí se vyplní.

Ach, paní moje, odpověděla chytrá a navedená Leonela, co míníte tou dýkou počítí? chcete snad sobě anebo Lotariovi život vzíti. Obé to by Vaší pověsti a dobrému jmenu uškodilo. Lépe bude, když tu křivdu zatajíte a nedopustíte, aby člověk ten do domu přišel a nás tu samotné nalezl; nebo, paní, jsme my ženštiny slabé a on muž odhodlaný, který přicházejí se zlým úmyslem a jsa náruživostí zaslepen, snad dříve, než Vy své předsevzetí vyvedete, dopustí se toho, co pro Vás strašnější bude, než ztráta života. Běda, že náš pan Anselmo nestydatému zlosynu tomu takové právo v domě dal! A kdyby také jste ho usmrtila, milostpaní, jako myslím, že učiniti hodláte, co si počneme pak s jeho mrtvolou?

Co? odpověděla Camila; tu ať si Anselmo pochová; nebo vším právem se sluší, aby on tu práci na se vzal a sám hanbu svou pohřbil. Jen jej rychle zavolej; každé okamžení, co náležitou pomstu na Lotariovi odkládám, jest proviněním proti věrnosti, kterou manželé svému jsem povinna.

To vše slyšel Anselmo a při každém slovu Camilinu myšlenky jeho se měnily. Když ale slyšel, že ona Lotaria zavraždit míní, bylby málem ze svého

úkrytu vyskočil, aby svým vystoupením ji od toho udržel; avšak neučinil toho a mínil vyčkati, jak daleko asi smělý a šlechtný úmysl její dospěje, načež pak vystoupiti a ještě v čas tomu zabrániti hodlal.

V tom Camila do mdloby padla a na postel, která tu v síni stála, sklesla. Leonela dala se do usedavého pláče: O já nešťastná, bědovala, pakli mi tento vzor vši čistoty, tato koruna všech žen zde v náručí skoná. Každý, kdoby tento nářek její byl slyšel, musel ji za nejzarmoucenější a nejvěrnější služku a její paní za druhou pronásledovanou a utrápenou Penelopu považovati.

Camila zatím brzy opět k sobě přišla a zpatovavši se pravila: Proč nejdeš, Leonelo, pro onoho nejzrádnějšího přítele, kterého kdy slunce vidělo a noc kryla? Dělej, jdi, běž, leť, aby váháním neshasl oheň hněvu mého a spravedlivá, zamýšlená pomsta má v hrozbu a kletbu se nerozplynula.

Již jdu jej zavolat, paní moje, pravila Leonela; avšak musíte mi dříve dát tu dýku, abyste za mé nepřítomnosti něco neučinila, nad čím by po celý život ti, jenž Vás milují, plakati museli.

Neměj starosti, milá Leonelo, neb něco takového já neučiním, pravila Camila; nebo bytbyš i myslila, že moje jednání jest odvážlivé a pro mou čest nepředložené, neučiním přece tak, jako Lucretia, o které se praví, že si život vzala, nejsouc si žádné viny vědoma, aniž dříve onoho zavraždila, jenžto neštěstí jejího byl původem. Umru-li já, umru, avšak dříve musím náležitě na onom se pomstiti, který mne přinutil, že jsem v tato místa přišla plakat nad drzostí jeho, k níž jsem žádné příčiny nezavdala.

Leonela se dala ještě dlouho prosit, než šla Lotaria zavolat; ale konečně odešla a mezitím Camila, jakoby byla sama, s sebou rozmlouvala: Bože! nebyla-li bych moudřeji jednala, kdybych Lotaria byla odmrstila a nedala mu příležitosti, aby mne jen ten krátký čas, dokud mu omyl jeho nedokážu, za nepočestnou a špatnou měl? Lépe by to ovšem bylo bývalo; ale pak bych sama nebyla se pomstila a cti mého manžela zadostučinění zjednala, kdyby on tak snadno a beze trestu za svou hříšnou žádost z toho vyvážnul. Nechať ten nevěrník tedy svou hanebnou chtivost životem zaplatí! Ať svět zví, pakliže náhodou o tom se doví, že Camila nejenom věrnost svému manželi zachovati, nýbrž také na tom se pomstit dovedla, jenžto byl se opovážil, jí se dotknouti. Avšak přece měla jsem raději Anselmovi o tom všem zprávu dáti. Což ale neučinila jsem to již v onom listu, jež jsem mu ven poslala? Pakliže tehda neznal nebezpečství, před kterým jsem ho varovala, stalo se bezpochyby jen proto, že jeho poctivá

důvěra mu nedopouštěla mysliti, že by nejuvěrnější přítel jeho o čest mu ukládati mohl; ano já jsem sama na to dlouhý čas nemyslela a posud bych tomu nevěřila, kdyby jeho nestydatost posléz dary, sliby a neustálými slzami nebyla se projevila. Avšak k čemu nyní všechny tyto rozklady? Což potřebuje snad zmužilý úmysl rady něčí? Zajisté ne! Pryč se zrádcem, stihni ho pomsta! Nechat nevěrník přijde; nechť vkročí, umře, zhyne a cokoliv se stane. Beze skvrny dostala jsem se tomu, jež mi nebesa byla ustanovila; bez skvrny zase od něho odejdu. Ano já odejdu smyta touto čistou krví svojí a nečistou krví nejzrádnějšího přítele, s kterým bylo kdy přátelství na světě se potkalo. A při těchto slovech s obnaženou dýkou v ruce tak rychlým krokem a s takovou divokostí po síni tékala, že spíše třeštěnci neb zoufalci než krotké ženě se podobala.

Anselmo, který, jsa za španělskou stěnou uschován, na vše patřiti mohl, byl pln podivení a měl to, co byl viděl a slyšel, za dostatečno k vyvrácení sebe většího podezření a již si přál, aby Lotario nepřišel, obávaje se, by nějaké náhlé neštěstí se nestalo. Chtěl ji již vystoupiti, manželku svou obejmouti a vše jí pověděti, an Leonela s Lotariem do síně vešla a jej zdržela.

Jak mile Camila Lotaria shledla, udělala dýkou veliký kruh kol sebe na zemi. Lotario! zvolala, chraň se, kruh tento nejenom překročiti, ale ani mu se přiblížiti. Opozáríš-li se to, v tom okamžení dýku tuto do srdce ti vrazím; a dříve nežli mi slova odpovíš, poslechni několik slov mých, načež pak odpověz, cokoliv se ti bude líbit. Předně chci, Lotario, abys mi řekl, znáš-li Anselma, chotě mého, a jaké o něm máš smýšlení; a za druhé chci také zvědět, zdali mne znáš. Odpověz mi na to, a netřeba ti na ty otázky dlouho se rozmýšleti, neb není to nic těžkého, nač se tebe tážu.

Lotario nebyl tak nevědomý, nebo hned, jak mu Camila řekla, aby hleděl, by Anselmo zde se uschoval, domyslel se, jaký jest její úmysl. On tedy nyní v její záměr tak výborně se vpravil, že toto nastrojené jednání jejich skutečné pravdě se podobalo. Odpověděl tedy Camile v tento způsob: Nepomyslel jsem si, Camilo, žes mne zavolala, abys mne se ptala na věci tak daleké úmyslu, s kterým jsem já přišel; nemíníš-li ještě slíbenou mi lásku prokázati, nemělas již dříve naději mi dávat, neb čím blíže je člověk dosažení své žádosti, tím úsilněji po něm baží. Abys ale mi nenamítla, že nechci ti na tvé otázky odpovídati, povím ti, že tvého manžela Anselma znám. Neřku nic o našem přátelství, které ti jest dostatečně známo, abych sám proti sobě nebyl svědkem, an láska, jenž větších ještě přestupků může omluviti, mne nutí, jemu ublížiti. Já také tebe znám, Camilo, a neméně

jako on si tebe vážím. Neb za poklad menší ceny nebyl bych s to svou povinnost a svatá práva přátelství porušiti, na která, puzen nepřemožitelnou moci lásky, jsem zapomněl.

K tomu-li se přiznáváš, odpověděla Camila, ty úhlavní nepříteli všeho, co jest milování hodno, s jakou tváří můžeš se opovážiti a předstoupiti před tu, kterážto jest zrcadlem, v kterém onen se shlíží, v němž ty bys se shlédnouti měl, abys uviděl, že ti prazádné příčiny nedal, bys tak velmi směl jej urážeti? Já nešťastná musím ale myslit, že já jsem vinna, žes tak mohl se zapomenouti, snad neopatrným chováním, jež nikoliv nedostatkem počestnosti nazvati nemohu, protože si ho nejsem vědoma, nýbrž které snad z nepozornosti bylo pošlo, jako se ženám stává, když se domnívají, že jim netřeba se stříci. Není-li tomu tak, bídničče, mluv, kdy jsem ti jen jediným slovem neb jedním pohledem byla odpověděla, aby toliko stín naděje v Tobě byl povstati mohl, že hanebnou žádost tvou splním? Když jsem byla Tvým velikým slibům věřila aneb ještě větších darů nezamítla? Ješto ale jest nemožno, aby někdo v náruživosti setrval, pakli nějaká naděje v ní jej neudrzuje, musím sobě vinu tvé nestydatosti přičísti; neb nějaká neopatrnost s mé strany musela posud tvé snažení podporovati a proto také se potrestám a pokutu si uložím, kterou Tvůj zločin zasluhuje, abys poznal, že, an jsem sama k sobě tak přísná, proti Tobě jinak bych nejednala. A proto jsem dala tě sem povolati, abys byl svědkem oběti, již já uražené cti váženého manžela svého přinéstí míním, kterému jsi ty tak velice ublížil, jakož i já ho urazila, že jsem dosti se nevyhýbala příležitosti, pakliže jakou jsem Ti dala, která špatné smýšlení tvé podporovala. Opakuju to ještě jednou, že obava moje, že jsem svou neopatrností k Tvým neslušným myšlénkám příčinu dala, nejvíce mne trápí a nutí, abych svou vlastní rukou se potrestala; nebo kdyby mi trestu z jiné ruky se dostalo, nezůstala by snad vina moje v takové tajnosti. Avšak dříve ještě, než to učiním, umírajíc onomu život vezmu a toho s sebou pojmu, jímž míru své pomsty naplním, načež on pak tam od nestranného soudce trestu za to dojde, že byl mne k tak zoufalému činu přivedl.

A s těmito slovy s nesmírnou silou a rychlostí na Lotaria se vrhla, dýkou mávající a všemožně se snažíc, jí do prsou mu vraziti, takže již on sám pochybovati začal, zdali to počínání její jest opravdové anebo jen tváření, nebo byl nucen se vši svou opatrností a vši silou se brániti, aby Camila naň nemohla doraziti. Ona uměla s tak podivnou pravděpodobností lest a pokrytství své provésti, že, aby ještě více opravdovosti jí dodala, krví svou jí ztvrditi chtěla. Vidouc, anebo tak se stavíc, že Lotaria poraniti nemůže,

zvolala: Poněvadž osud mi nedopustí, abych spravedlivé předsevzetí své vykonala, nedovede toho nikoliv, abych je aspoň s části nevyvedla, a mocí ruku s dýkou Lotariovi vyrvavši, ostřím jejím pod levým paždím lehce se poranila a na to bez sebe sklesla. Leonela a Lotario nad tím užasli a nevěděli, mají-li svým očím věřiti, když Camilu v krvi na zemi ležet viděli. Lotario pln uleknutí přiskočil a dýku z rány vytáhl. Když ale uviděl, jak malé a nepatrné jest poranění, opustil jej strach a on znovu Camilině chytrosti se podiviti musel. Aby se své strany ničeho nezanedbal, dal se nad jejím tělem do dlouhého a úpěnlivého nářku, jakoby mrtva byla, a počal náramně láti nejenom sobě ale také onomu, jenž byl jej ke způsobení této truchlohry přiměl. Nebo protože věděl, že Anselmo jej poslouchá, mluvil takové řeči, že musel býti více k politování, nežli Camila sama, byťby i skutečně mrtva byla bývala.

Leonela ji zdvihla a na lože položila, žádajíc spolu Lotaria, aby ranléka povolal, kterýby ji tajně hojil. Prosila ho též o radu, co Anselmovi o poranění jeho manželky říci má, kdyby dříve domů přijíti měl, než ona bude vyhojena. Lotario jí dal za odpověď, aby řekla, co za dobré uzná; on že není s to nic moudrého poraditi. Nyní aby jen hleděla, Camile ránu ovázati, on že odejde, kde již živá duše lidská ho neuvidí. S patrným nesmírným zármutkem z domu odešel. Když byl ale o samotě a beze svědků, počal nad Camilinou lestností a Leoneliným pokrytstvím se křížovati a žehnati. Pomýšlel u sebe, jak velmi asi bude Anselmo přesvědčen, že má druhou Porcii za manželku, a nemohl již ani se dočkati, s ní se sejíti a nad těmito až k největší pravděpodobnosti provedenými kejklady se radovati.

Leonela stavila své paní krev, které jenom tolik teklo, co právě bylo třeba, aby podvodu jejímu podobu pravdy dalo. Vymyla jí ránu vínem a dle možnosti své ovázala, při čemž takových řečí vedla, že Anselmo, kdyby i před tím již více toho nebyl slyšel, svou choť za pravý vzor manželské věrnosti byl by míti musel. Camila Leonelinu řeč svými slovy podporovala a nasmělost a nestatečnost si vytýkala, že onoho vzácného okamžení nebyla s to použiti a život, který jí tak odporným jest, si vzíti. Žádala služku svou o radu, má-li milovanému manželi svému celou tuto příhodu vyjeviti anebo zamlčeti. Leonela ji s toho srážela, ješto by prý Anselma tím přinutila, žeby na Lotariu se pomstíti musel, čehož by beze vlastního nebezpečení svého učiniti nemohl; dobrá žena nemá prý muži svému žádných pohnútek k svárům dávat, nýbrž všemožně hleděti jich ho strčiti. Camila odpověděla, že je s radou její spokojena a že jí uposlechne; avšak

že třeba nějakou příčinu jejího poranění, které Anselmo jistě zpozoruje, si vymysleti. Leonela se jí dokládala, že by nebyla s to, jí k nějaké lži poraditi, třeba to i žertem bylo.

Jak to tedy mám učiniti, má milá, pravila Camila, když nejsem s to žádnou nepravdu si vymysleti nebo pověděti, byť bych i věděla, že tím si život zachráním?

Nemějte starosti, milostpaní, odpověděla Leonela; já snad do zítřka na něco si zpomenu, co mu budeme říci moci. Snad se také dá rána, jsouc na takovém místě, před ním docela zatajiti; nebesa budou zajisté dobrý úmysl náš podporovati. Buďte jen zatím pokojna, milostpaní, a upokojte srdce své, aby manžel Váš žádného pobouření myslí na Vás nepozoroval. Ostatně spolehněte se na mne a na Pánaboha, který dobrým úmyslům vždycky svou milostí přízniv bývá.

Anselmo byl na truchlohru zničení své cti s největší pozorností se díval a jednající osoby s takou umělostí a výborností ji hrály, že klam pravdu samu předčil. On nemohl večera se dočkat, až bude moci ze svého úkrytu vystoupiti a milovaného přítele Lotaria navštívit, aby s ním nad drahocennou perlou se radoval, kterou byl ve zkoušené věrnosti své manželky našel. Camila a Leonela mu schválně příležitost poskytl, že mohl odejiti; pilil jí použití a letěl v náruč svému Lotariovu, kterému s nevýslovnou radostí o svém štěstí vypravoval a celý chválou Camily své se rozplýval. Lotario vše to poslouchal, avšak nebyl s to, radost s ním sdíleti, poněvadž mu svědomí pravilo, jak hanebně byl přítele svého podvedl a jak ukrutně mu ublížil. Anselmo sice lhostejnost přítelovu pozoroval, ale myslil, že ona z toho pochází, že byl Camilu poraněnu zůstavil a sám neštěstí toho vinen byl. Proto jej prosil, aby si z Camiliny nehody nic nedělal, an rána bezpochyby jest toliko velmi lehká, ježto ona si umínila, před ním ji zatajiti. Není prý tedy čeho se obávati, jen aby budoucně zase šťastně spolu živi byli, protože byl Lotario svým přičiněním jeho štěstí až na nejvyšší stupeň žádosti jeho byl povznesl. Nehodlal ničím jiným, leč básněmi k pochvle Camilině se obírat, které prý až na pozdní doby slavné jméno její donesou.

Lotario schválil úmysl přítele svého a slíbil, že se své strany všemožně k zbudování tak krásné stavby se přičiní.

Tak jest Anselmo úplně podveden a on sám za ruku přivedl do svého domu nazpět onoho, jež za nástroj své blaženosti považoval, který zatím ale všecku čest jeho dokona zničil. Camila jej na pohled chladně uvítala, ačkoli v myslí jí to těšilo, že opět ho vidí. Nějaký čas zůstal podvod ten v

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

tajnosti, až po uplynutí několika měsíců štěstí se obrátilo, zločin s takovou latí ukrývaný na jevo přišel a Anselmo svou nesmyslnou všetečnost životem zaplatil.

KAPITOLA TŘICÁTÁ PÁTÁ

Málo již scházelo a byla by povídka dočtena bývala, an z komory, kde D. Quijote ležel, Sancho Panza celý poděšen přiběhl a hlasitě křičel: Pospěšte, pánové, rychle a pomozte mému pánovi, neb on se dal do nejstrašlivější a nejukrutnější bitvy, kterou oči mé byly kdy viděly. Na mou duši on dal obrovi, nepříteli naší slečny princezny Micomicony, takovou ránu, že mu hlavu jako makovici srazil.

Co to povídáš, brachu, pravil farář od dočítání povídky přestav. Cožpak jste se zbláznil, Sancho? O čem pak to u čerta žvatláte? vždyť jest ten obr přes dva tisíce mil odtud daleko?

Zatím strašlivý hluk v komoře a D. Quijota z plného hrdla křičet uslyšeli: Stůj loupežníku, zákeřníku, potvoro! Nyní tě mám a tvoje šavle ti nic neprospěje! A přitom tak to řinčelo, jako by vši silou do zdi sekal. Sancho pravil: To není nic, tady stát a poslouchat, my musíme tam jíti a boji tomu buď konec udělat aneb mému pánu pomoci, ačkoliv bezpochyby již toho nebude třeba, protože obr již dojistá jest mrtev a před Bohem ze svého hříšného života účty skládá; nebo jsem viděl krev po zemi téci a hlavu v koutě ležeti, která je tak veliká, že jako veliký měch vína vypadala.

Ať jsem čertův, zvolal na to hospodský, pakli D. Quijote anebo D. Ďábel do měchů s vínem, které mu v hlavách leží, neseknul a co tento chudás za krev má, bude bezpochyby vylité víno z nich.

Na to hospodský a ostatní s ním hned do komory běželi, kde D. Quijota v přepodivném obleku spatřili. Stál v košili, která mu s předu sotva do polovice kyčlí dosáhala a v zadu zajisté ještě o píd' kratší byla. Dlouhaté hubené nohy jeho byly huňaté a nevelmi čisté; na hlavě měl usmolenou čepici, která hospodskému patřila; levou ruku měl zabalenou v poslamku, která Sanchovi, ze známých příčin, tak protivná byla, a v pravé držel svůj obnažený meč, kterým v pravo a v levo sekal a přitom takový povyk dělal, jakoby v skutku s obrem se potýkal. Co bylo ale to nejpodivnější, že měl ještě oči pevně zavřené, an posud ještě spal a mu se zdálo, že byl s obrem do boje se dal; obraznost jeho byla totiž dobrodružstvím, jež podniknouti mínil, tak zaujata, že mu se zdálo, že již

byl do království micomiconského dojel a s nepřitelem svým v boji se nachází, při čemž myslé, že do obrá seká, nesčíslněkráté do měchů řal, takže celá komora byla vínem zaplavena. Když hospodský to spatřil, rozpálil se hněvem, vrhl se na D. Quijota a pěsti tolik ho mlátit začal, žeby zajisté tomu obrovskému boji konec byl učinil, kdyby farář a Cardenio jej nebyli odtrhli; ale rytíř při všem tom přece se neprobudil, až lazebník veliký škopek studené vody od studny přinesl a jedním hrkem na celé tělo mu jej vychrstl. Na to D. Quijote procitnul, nikoliv ale tak úplně, aby byl pozoroval jak vypadá. Dorotea, která jeho krátký a tenký oblek zpozorovala, nechtěla do komory vejíti a na boj svého ochrance s jejím nepřitelem se dívati.

Sancho běhal a ve všech koutech obrovu hlavu hledal; nemoha ji najíti, pravil: Avšak já už vím, že v tomto domě všecko je očarováno; nebo na tom samém místě, co teď stojím, utržil jsem onehdy tolik štilců a facek a nic nevěděl, kdo mi je sází, aniž koho viděl, a nyní zas není možná tu hlavu nikde najít, kdežto jsem já dobře viděl, jak slítila a krev z těla, jako když čep vytáhne, se valila.

Co za krev a jaký čep, ty proklatý chlape? vzkřikl naň hospodský; což nevidíš, zloději, že ta krev není nic jiného, než červené vino, které po zemi plave z měchů, jež on propíchal a prosekal? I přál bych mu, aby za to duše jeho v pekle plovala.

O tom já čerta vím, pravil Sancho; to ale vím jistě, že jsem tak nešťastný a že, když ta hlava se nenašla, moje hrabství jako sůl ve vodě se rozplyne. A Sancho byl, ač bděl, ještě šilenější, nežli pán jeho ve spaní; tak byly sliby pánovy celého jej pomátly. Hospodský div že si nezoufal nade lhostejností zbrojnošovou a škodou, kterou mu pán jeho způsobil, a přísáhal, že se nestane, jako předešle, aby bez zaplacení odjeli, a že jim nic nespomohou práva jeho rytířství, ano že bude muset zaplatit i záplaty na díry, jež byl do měchů nadělal.

Farář držel D. Quijota za ruce, kterýžto se domýšlel, že byl vykonal nyní dobrodružství své a že před princeznou Micomiconou se nachází; padnuv před farářem na kolena, pravil: Vznešená a slavná kněžno! Nyní můžete býti jista, že Vám ten netvor již žádné příkoří neučiní a jsem zároveň od nynějška daného Vám slibu svého sprostěn, nebo jsem s Boží pomocí a přispěním oné, pro níž žiju a dýchám, jej vyplnil.

Neřekl jsem to? pravil slyše to Sancho; vždyť nejsem opilý; vidíte, jak můj pán z toho obra omáčku udělal; je to jistá věc a moje hrabství, jakobych již je měl.

Kdoby nebyl se smál pošetilosti, jak pánově tak zbrojnošově? Smáli se všickni, jenom hospodského mohl čert vzít; avšak konečně přece lazebník, Cardenio a farář, ačkoliv s velikým namáháním D. Quijota do postele dostali, kde on s patrnou unaveností opět pevně usnul. Nechali ho spát a vyšli před vrata hospody, těšit Sancha nad ztrátou obrovu hlavy; avšak mnohem více práce je stálo, upokojiti hospodského nade náhlou smrtí jeho měchů a hospodská v to křičela a vřískala: Nešťastná chvíle mi toho proklatého dobrodružného rytíře do domu přinesla, kéžbych ho byla jakživa ani nespatriła, co škody on mi už nadělal; předešle odejel a za večeri, nocleh, oves a slámu pro sebe, svého zbrojnoše, koně a osla ničeho nezapltil, protože prý je dobrodružný rytíř. I at mi jde k čertu se všemi dobrodružnými rytíři! On myslí, že nemusí za nic platit, protože prý to v rytířských rejstrách tak stojí. Potom přijde zkrze něho tamhle ten pán, odnese mi můj ocas a tak ošklubaný a zcuchaný mi ho přinese, že ho můj muž ani nebude moci potřebovati; a nyní k tomu a konečně ještě měchy mi rozseká a víno rozlije. Kéžbych jeho krev vylitou viděla! Ale at si nemyslí, že mi nebude muset všecko na krejcar zaplatit, sice at mi neříkají, jak se jmenuju a jako že jsem hospodskou. Takový a podobný povyk dělala hospodská ve své zlosti a milá Maritornes jí při tom pomáhala. Dcera mlčela a jenom někdy sama pro sebe se usmála.

Farář všecky je chlácholil a slíbil, že dle možnosti všecku škodu nahradí, nejenom co měchů ale obzvláště co ocasu, o kterém tolik řečí naděláno, se týče. Dorotea také Sancha Panzu těšila a pravila mu, že, pakliže to jisto, a pán jeho obru hlavu utal, ona mu za to ručí, jakmile království své opět nabude, že nejkrásnější hrabství v něm mu dá.

Na to Sancho se upokojil a dokládal princezně, že byl skutečně hlavu obrovu viděl, že měla vousy, které až k pásu dosáhaly, a nemožno ji najít, protože vše, co v tomto domě se děje, jest samé kouzlo, jakož byl již jednou před tím zkusil, když tu byl.

Dorotea pravila, že mu to věří, a prosila jej, aby neměl starosti, poněvadž jistě všecko podle jeho přání dopadne.

Když zase všickni se utišili, projevil farář přání, aby povídka ku konci se dočtla. Cardenio, Dorotea a všickni ostatní jej za to prosili a on četl takto dále:

Radost, kterou Anselmo z přesvědčení o Camilině cnosti měl, byla příčinou, že velmi spokojeně s ní žil. Camila se schvalně na Lotaria mračila, aby Anselmovi právě opak toho znáti dávala, co uvnitř cítila. Aby jej v tom ještě více utvrdili, prosil Lotario přítele svého, aby mu odpustil,

pakli dům jeho nebude více navštěvovati, an patrně vidí nelibost, kterou přítomnost jeho Camile působí. Avšak oklamáný Anselmo jej žádal, aby to nikoliv nečinil, a tak sám vším způsobem strůjcem své hanby se stal, mysl, že štěstí své zakládá.

Leonela byla ráda, že směla si namlouvati, a osmělila se tak daleko, že beze všech ohledů své vášni zcela uzdu popustila, spoléhajíc se na to, že paní nejenom jí v tom nepřekáží, ale i všemožně ji podporuje. Konečně jedné noci zaslechl Anselmo někoho v Leonelině ložnici chodit a když tam jíti chtěl, se podívat, kdo to tam jest, shledal, že mu někdo dvěře drží, načež s tím větší dychtivostí mocí do ložnice vrazil. Když tam vešel, zpozoroval, že nějaký člověk oknem na ulici vyskočil. Chtěl ruče za ním běžeti, a ho dostihnouti, avšak Leonela jej zadržela a prosila, aby nedělal povyk a utíkajícího nestíhal, an to jest její milovník a nastávající ženich. Anselmo tomu nechtěl věřit, nýbrž zaslepen zlostí vytasil dýku a hrozil Leonele, že ji zabije, pravdu-li mu nepoví. Plna úzkosti a nevědouc, co on praví, dala mu za odpověď: Nezabíjejte mne, pane, já Vám vyjevím věci ještě důležitější, než můžete si pomyslit.

Nuže rychle, mluv! pravil Anselmo, sice jsi nebožkou.

Nyní mi to není možno, odvětila Leonela; jsem celá bez sebe; avšak mějte strpení až do zítřka a dovíte se ode mne toho, že se podívíte. Zatím buďte ubezpečen, že ten, co oknem vyskočil, jest mladík z tohoto města, který skutečně se mnou jest zasnouben.

Na to se Anselmo upokojil a si umínil, času vyčkati, ježž byla mu určila; nepřišloť mu nikoliv na mysl, že něco špatného uslyší o Camile, o jejíž cnosti tak byl ubezpečen a přesvědčen. Odešel a zamknul Leonelu v pokojíku, řeknuv jí, že dříve ji ven nepustl, až mu poví, co má mu vyjeviti. Odebral se ihned ke Camile a pověděl jí, co mu s děvčetem se stalo a že mu slíbila velmi důležitých věcí pověděti. Lehko si pomyslit, jak asi Camila se ulekla. Obávalat se, a měla k tomu příčinu, že Leonela jejímu manželé všecko vyzradí, co o její nevěrnosti ví, a její bázeň a leknutí byly tak veliké, že ani neměla tolik zmužilosti, vyčkati, zda její podezření se potvrdí neb ne, nýbrž ještě též noci, jakmile Anselmo byl usnul, své nejlepší věci a něco málo peněz sebrala a, nebyvši od nikoho viděna, z domu odešla. Utekla k Lotariovi a vše, co bylo se stalo, mu pověděvši, prosila ho, aby ji ukryl, anebo s ní před Anselmem uprchnul.

Lotario přišel tím, co Camila mu vyprávěla, do tak velkých nesnází, že nebyl s to, slova jí odpověděti, tím méně se rozhodnouti, coby měl počíti. Konečně si usmyslil, dovést ji do kláštera, v němž jeho sestra představenou

byla. Camila v to svolila, a on s největší rychlostí, jíž tu bylo zapotřebí, tam ji dopravil; zanechav ji v klášteře sám hned z města se odebral, aniž komu o svém odjetí zprávu dal.

Když se rozednilo, vstal Anselmo, ani nezpozorovav, že Camily vedle něho není, a s dychtivostí, co asi Leonela mu pověděti chce, do pokojíku, kde ji byl zavřel, spěchal. Když otevřel a tam vešel, nebylo Leonely nikde viděti, nýbrž v okně viselo několik svázaných prostěradel, po kterých byla dolů se spustila a uprchla. Anselmo mrzut odešel Camile to povědět; když ji ale v posteli a nikde v domě nenalezl, počal podezření míti. Ptal se sloužících, ale nikdo nemohl mu o ní zprávu dáti. Takto po ní pátraje, zpozoroval, že její skříň jest otevřena a že v ní větší část drahých věcí schází. To mu otevřelo oči a nahlédl své neštěstí a seznal, že nikoliv Leonela jeho příčinou není. V nočním obleku, pln zármutku a uděšení kvapil příteli svému Lotariovu o svém osudu zprávu dáti. Když ale doma ho nenalezl a služební mu pravili, že byl v noci dům opustil, bylby málem smyslů pozbyl. Jako omráčen vrátil se do svého domu nazpátek a k dovršení svého neštěstí také zde ze všeho mužského i ženského služebnictva živé duše nenalezl; dům jeho prázdný a pustý. Nyní teprv nevěděl ani, co si má mysliti, ani co činiti, takže skorem úplně rozumu pozbyl. Viděl, jak v jednom okamžení od své manželky, svého přítele a vši své čeledi jest opuštěn, ano zdálo se, že i nebesa pomoc svou mu byla odepřela. Především hnětla ho urážka jeho cti a Camilina ztráta nade vše pomyslení nešťastným jej činila. Odhodlal se konečně, když byl drahý čas se narozmýšlel, že k svému příteli, u kterého byl se zdržoval, když první podnět k svému neštěstí dal, na venek odjede. Zamknul svůj dům, vsednul na koně a se stísněným srdcem na cestu se vydal. Sotva byl polovic cesty ujel, an, žalostí sklíčen, s koně slézti musel; uvázal jej k stromu a tu s bolestnými a srdečnými vzdechy sklesl a skoro až do noci ležeti zůstal. V tu dobu jel tudy člověk na koni z města; on jej pozdravil a tázal se, coby nového ve Florencii bylo?

Měšťák odpověděl: Událo se tam něco tak podivného, že dlouhý čas již nebylo o něčem takovém slyšeti. Vyprávít se veřejně, že Lotario, důvěrný přítel bohatého Anselma, jenž ve St. Juanu bydlí, této noci s jeho manželkou Camilou prchnul že také sám Anselmo se ztratil. To vše jedna komorná Camilina vyznala, která, když po prostěradlech z domu Anselmova oknem se spouštěla, jest chycena a na městský úřad odvedena. Vlastně ani se neví, jak vše to se stalo, ale celé město jest nad tou událostí udiveno, poněvadž by nikdo něco takového do přátelství oněch dvou

nebyl se nadál. Byliť oni tací přátelé, že jsou vůbec jen dvěma přáteli nazýváni.

Neví se, tázal se Anselmo, kterou cestou Lotario s Camilou se dal?

Nikoliv, odpověděl měšťan, ačkoliv správce města všemožně po nich pátrat dává.

Jeďte s Bohem, pravil Anselmo.

S Bohem, odpověděl měšťan a jel dále.

Nad tak nešťastnými zprávami Anselmo div že se nezbláznil, ba život si nevzal. Vstal s tíží a přijel do domu svého přítele, který, ačkoli o jeho neštěstí nevěděl, přece, jak jej spatřil, z jeho bledé tváře a zapadlých očí hned poznal, že nějaké veliké neštěstí ho muselo potkati. Anselmo žádal hned o lože a aby mu dali náčiní k psaní. Stalo se tak a nechali ho samotného v ložnici, protože to a, aby jej tam zavřeli, si žádal. Když byl sám, počala myšlénka na jeho neštěstí tak mocně naň naléhati, že cítil, že jeho život ku konci se chýlí; pročež si umínil o příčině své smrti zprávu zůstaviti. Počal tedy psáti; ale než úmysl svůj vykonal, došel mu dech a zármutek, jež mu nesmyslná všetečnost jeho byla způsobila, životu jeho konec učinil.

Když pán domu viděl, že již je pozdě a že Anselmo se neozývá, vešel k němu do ložnice se podívat, není-li mu snad hůře, a nalezl jej s tváří dolů, půl těla na loži a půl na stolku, na kterém napsaný a nezapečetěný list ležel, s pérem v ruce nataženého. Přikročil k němu, zavolal naň a vzal jej za ruku; vida ale, že neodpovídá, ničeho necítí a je studený, poznal, že jest mrtev. Podivil a uleknul se velice nad tím a svolal všecken lid z domu, aby se zvědělo, co bylo Anselmovi se stalo; konečně četl list, který, jak poznal, rukou jeho byl psán, a následovně zněl:

„Pošetilá a všetečná žádost má o život mne připravila. Přijde-li zpráva o mé smrti Camile k uším, ať zví, že jí odpouštím; neb ona nebyla povinna zázraky dělati, jakož jsem já neměl práva od ní jich žádati; a ješto jsem byl sám své hanby původcem, nemusí se —“

Až potud byl Anselmo psal, takže bylo patrně viděti, že přímo uprostřed věty ducha vypustil.

Druhý den dal přítel Anselmovým příbuzným zprávu o jeho smrti; ti již věděli nejenom o jeho neštěstí, ale také, ve kterém klášteře Camila se nachází. Ona byla hrobu skoro tak blízka, jako manžel její, nikoliv ale nad zprávou o smrti mužově, jako spíše nade ztrátou svého milence. Praví se, že, ačkoliv nyní vdovou byla, klášter sice opustit nechtěla; avšak přece jeptiškou se nestala, až po nějakém čase, když ji zpráva došla, že

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

Lotario padl v bitvě, kterou byl pan de Lautrec s maršálem Gonzalem Fernandezem de Cordova v Neapolsku svedl a v které kající přítel smrt našel. Na tu zprávu složila Camila slib řeholní a po krátkém čase také smutný a bolný život svůj skončila. Takový byl konec jich všech, pošlý z tak neblahého počátku.

Ta povídka se mi líbí, pravil farář; avšak nemohu si pomyslit, žeby to mohlo býti pravda. A je-li to smyšleno, pochybil skladatel v tom, že nelze si mysliti manžela tak pošetilého, aby tak drahou zkoušku učinil, jako Anselmo. Kdyby se to mezi nějakým milovníkem a milovnicí stalo, dalo by se omluviti, ale mezi manželem a manželkou je to věc trochu nemožná. Co ale způsobu vypravování se týče, jsem s ním spokojen.

KAPITOLA TŘICÁTÁ ŠESTÁ

V tom pravil hospodský, který ve vratech hospody stál: Tamhle jede hezká hromádka hostí; zastaví-li ti se zde, budeme míti švandu.

Co je to za lid? pravil Cardenio.

Čtyři mužští, odpověděl hospodský, jedou na koních ve krátkých třmenech, s kopími a štíty a jsou všickni černě zakukleni; s nimi jede ženská bíle oděná v ženském sedle, s tváří též zastřenou a mimo to dva pacholci pěší.

Jsou již blízko? otázal se farář.

Tak blízko, odpověděl hospodský, že již skoro jsou zde.

Slyšíc to Dorotea, zastřela si obličej a Cardenio do komory D. Quijotovy odešel, což sotva že se bylo stalo vjeli do hospody lidé, o kterých hospodský povídal. Oni čtyři, jenž byli slušného zrostu a vzezření, slezli s koní a šli ženštině ze sedla pomoci a jeden z nich vzav ji do své náruči na židli, která před komorou stála, do které byl Cardenio se schoval, ji posadil. Po celý ten čas ani ona ani oni kuklí svých nesundali ani slova nepromluvili; toliko ženština, když na židli sedala, z hluboka si oddechla a jako osoba nemocná a unavená ruce na klín si složila. Pěší pacholci odvedli koně do konírny.

Vida to farář a jsa žádostiv zvědět, co to jest za lid, jenž v zakuklení a s takovým mlčením cestuje, šel za pacholky a ptal se jednoho z nich na věci ty, načež on mu odpověděl: Odpuště, pane, já vám nemohu pověděti, kdo ti lidé jsou; jenom to vím, že, jak se zdá, jsou lidé znamenití, zvláště onen, co slečnu tu, jak jste viděli,, do náruči vzal; mimo to mají všickni ostatní k němu velikou úctu a nečiní se nic jiného, než co on nařizuje a proučí.

A kdo je ta slečna? tázal se farář.

Také to vám nemohu říci, odpověděl pacholek; nebo po celou cestu jsem ji ve tváři neviděl; vzdychnout jsem ji ovšem mnohokrát slyšel a sice tak, jakoby každým vzdechem duši vypustit chtěla. A není také divu, že ničeho více nevíme, než jsem pravil; neb oni se s námi na cestě setkali a žádali a přemluvili nás, abychom s nimi až do Andalusie šli, že nám velmi dobře zaplatí.

A slyšeli jste některého z nich jmenovat? tázal se farář.

Ba ne, odpověděl pacholek, nebo všickni cestovali v takovém mlčení, až ku podivu, a nebylo mezi nimi nic jiného slyšet, leč štkání a vzdechy ubohé slečny, takže nám jí bylo líto a my s jistotou myslíme, že ji někam vezou, kam jí se nechce, a jak z jejího obleku jest vidět, jest ona buď jeptiška, anebo má jí se státi, což jest to nejjistější a protože snad jí stav jeptišský jest proti vůli, je ona tak zarmoucena.

To všecko může být, pravil farář a zanechav jich tam opět odešel, kde Dorotea se nalézala. Ta uslyševši zakuklenou vzdychat, pohnuta přirozenou útrpností k ní přistoupila a pravila: Co jest vám, slečno moje? je-li to něco, v čem vám ženská zkušenost může prospěti, ochotně svou radou a pomocí vám posloužím.

Na to vše ztrápená ženština mlčela a ačkoliv Dorotea opětně ještě větší služby jí nabízela, ona nicméně neustále ve svém mlčení trvala. Konečně přistoupil zakuklený pán, o kterém pacholek pravil, že všickni ho poslouchají, a pravil Dorotei: Nenamáhejte se, slečno, a nenabízejte ničeho této ženštině, nebotě jejím obyčejem, za vše, co jí se prokáže, spláceti nevděkem, aniž chtějte na ní jaké odpovědi, nechcete-li nějakou lež z jejích úst uslyšeti.

Té jsem já nikdy nepromluvila, odpověděla na to posud mlčevší; ano proto, že jsem tak pravdomluvná a beze vší lživé přetvářky, nacházím se v bídném stavu tomto. Vy sám musíte mi dosvědčit, že toliko moje upřímnost z Vás lháře a klamce učinila.

V tom Cardenio, jenžto každé slovo slyšel, protože pouze dvěře od D. Quijotovy komory mezi nimi byly, najednou zvolal: Probůh! Co to slyším? Jaký to hlas mi k uším přichází?

Na výkřik ten dáma celá uleknuta se ohlédla; neshlédnuvši ale nikoho, vstala a chtěla do komory vejíti. Jest však od kavalíra zadržena, že ni s místa hnouti se nemohla. V tom pomatení a leknutí spadla jí kukle, která jí tvář zakrývala, a tu objevila se nevyrovnaná krása a obličej ku podivu sličný, ovšem že bledý a vyděšený; neb ona s takovou rychlostí očima točila a na vše strany tékala, že téměř šílené osobě se podobala, nad čímž Dorotea a ostatní přítomní velice jsou pohnuti. Rytíř ji držel vši silou za ramena a při tom namáhání nemohl se uhléděti, aby mu kukle s obličejem se nesmekla a na zem nepadla. Když Dorotea, mající dámu v náručí, oči pozvedla, spatřila, že rytíř, který taktéž ji držel, jest manžel její D. Fernando. Shlédši jej z hloubi srdce svého úpěnlivě a přesmutně si

vzdychla a bez sebe nazpátek klesati počala; bylaby na zem upadla, kdyby lazebník nedaleko stoje do náruči nebyl ji chytil.

Farář hned k tomu přiběhl a kukli jí sňal, aby vody do tváře jí nastříkati mohl; té chvíle poznal ji D. Fernando, který druhou dámu v náruči držel, a div že překvapením neumřel. Luscindu přitom ale přece nepustil; neb ona taktéž hlas Cardeniův byla poznala a mu z rukou se vyrvati hleděla. Zároveň uslyšel Cardenio také vzkřiknutí Doroteino, když do mdlob padala, a mysle, že to jest Luscinda, s hrůzou z komory ven vyrazil a přede vším jiným D. Fernanda, an Luscindu v náruči drží, spatřil. Také D. Fernando hned Cardenia poznal, a tak tu všickni tři, Luscinda, Cardenio a Dorotea ztrnulí a užaslí stáli, jakoby ani zpamatovati se nemohli. Všickni mlčeli a na sebe hledět zůstali, Dorotea na D. Fernanda, D. Fernando na Cardenia, Cardenio na Luscindu a Luscinda na Cardenia, až konečně Luscinda první mlčení přerušila a takto k D. Fernandu mluvití se jala: Pusťte mne, D. Fernande, pro vše Vás prosím, co sám sobě jste povinen, pakliže z jiného ohledu to učiniti nechcete; nechte mne přiviniouti se ke zdi, jejíž jsem révou a ode které vaše dotíravost, ani vaše hrozby, sliby a dary mne odervati nebyly s to. Hledte, jak nebesa podivnými a nám neznámými cestami mne k mému pravému choti byla přivedla a zpomeňte si na tolikeré svatosvaté přísahy mé, že jenom smrt je s to, z paměti mi jej vymazati, a ty opakuju Vám ještě jedenkrát, abyste, nelze-li Vám jinak, lásku svou v hněv, náklonnost svou v nenávisť obrátil a mně vzal život, který již za zmařený nebudu pokládati, když tu jej přede svým chotěm obětuju. Pak zajisté smrt má jej přesvědčí o věrnosti, kterou jsem až do posledního okamžiku svého života mu byla zachovala.

Dorotea byla zatím k sobě přišla a slyševši všecko, co Luscinda pravila, poznala, kdo on jest. Vidouc, že D. Fernando pořád ještě ji z rukou nepouští a také jí neodpovídá, sebrala všecku svou sílu, vstala a před něho kleknuvši a množství krásných a pohnutlivých slzí prolévajíc, takto k němu mluvití počala:

Pakliže, pane můj, paprsky slunce, jež zatmělé ve své náruči držíš, zraku tě nezbavily a neoslepily, musel si viděti, že ta, jenž nyní před tebou na kolenou klečí, jest nešťastná Dorotea, která tak dlouho nešťastnou zůstane, dokud to bude vůle tvoje. Já jsem ona pokorná dívka venkovská, kterou jsi ty ve své dobrotě neb lásce tak vysoko chtěl vznésti, aby tvou se nazývati směla; já jsem ona, jenžto ohražena mezemi mravnosti, trávila život spokojený, až na tvé úsilné prosby a dle zdání opravdovou lásku brány své samoty otevřela a klíč od své svobody ti odevzdala; dar to, jehož

jsi špatně si vážil, jakož patrně jest viděti, an jsem byla k tomu přivedena, zes mne tuto nalezl a kde jsem já opět s tebou se sešla. Avšak proto nesmí ti na mysl přijíti, že snad neslušné kroky mne sem přivedly; nikoliv, pouze zármutek, že jsem viděla se od tebe zapomenuta, tak daleko mne přivedl. Tys chtěl, abych byla tvojí, a chtěl si tomu tak, že, třeba tomu nyní již více nechtěl, přece vždycky mým zůstati musíš; považ, můj milý, že za krásu a urozenost, pro které bys mne opustil, vroucí láska má ti jest náhradou: ty nemůžeš krásné Luscindě náležeti, nebo jsi můj, a ona nemůže tvou býti, neb jest Cardeniova. Jak mnohem snáze bude ti tedy náklonnost svou oné navrátit, která ti s láskou vstříc přichází, než tu, která tě nenávidí, tak obrátit, aby tě milovati mohla. Já byla v pokoji živa, tys mne z něho vytrhl; tys o mou nevinu se pokusil; tys můj stav znal; ty víš, s jakými výminkami jsem vůli tvé zcela se poddala; ty víš tedy, že žádným omylem, žádnou nevědomostí omluviti se nemůžeš. A pakli tomu tak, jako že jest, a jsi-li tak dobrý křesťan, jako kavalír, proč po takových oklikách váháš konečně štěstí mé dovršiti? Nechceš-li ale mne tím učiniti, čím jsem, totiž svou skutečnou a řádnou chotí, přijmi mne aspoň za svou otrokyni; neb já budu spokojena a šťastna, jen když ti náležeti budu; nedopušť, abych byla tak opuštěna a osiřelá, a celý svět o mne se otíral; nýbrž šetři stáří mých rodičů, nebo oni toho zasluhují pro poctivé služby, jež byli co poddaní rodičům tvým prokázali. A zdá-li se ti, že bys krev svou sňatkem se mnou poškrvnil, pomysli, že není snad žádné šlechty na světě, která by nepomíšena byla zůstala, jakož i že manželky žádnému urozenému potomstvu znectění přinésti nemohou; mimo to záleží pravá šlechta v cnosti, a dáš-li té výhost, odepřením mi toho, co vším právem jsi mi povinen, budu já šlechtnější než ty. Slovem, D. Fernande, ať se ti to líbí, neb ne, já jsem tvoje manželka. Tvá vlastní slova svědčí proti tobě a ta nemohou a nesmí býti lživá, pakliže toho na sobě si vážíš, čeho nedostatek jest příčinou, že mnou opovrhuješ. Sliby tvé jsou mými svědky, též nebesa, jichž jsi při nich se dovolával. A kdyby toho všeho nebylo, tvé vlastní svědomí by tajné výčitky ti činilo, nikdy pokoje nedalo a věčně tvou blaženost a spokojenost rušilo.

Tato a podobná slova mluvila ztrápená Dorotea s takovým citem a pláčem, že i průvodčí D. Fernandovi a všickni, co byli přítomni, s ní slzeti museli. D. Fernando ji poslouchal ani slova neodpovídaje, až ona domluvila a tolik štkáti a vzdychati začala, žeby z ocele bylo bývati muselo srdce, které by takovýmto bolem obměkčiti nebylo se dalo. Luscinda na ni hleděla nejenom s pohnutím nad jejím zármutkem ale i s podivením nad její rozšafností a krásou. Bylaby ráda k ní přistoupila a několik slovy ji

potěšila, avšak Fernando ji posud ještě držel a z rukou pustit nechtěl. On sám pak pln nesnáze a uděšení konečně po dlouhé chvíli, co byl pozorně na Dorotou hleděl, náruč rozevřel a pustiv Luscindu pravil: Zvítězilas, krásná Doroteo, zvítězilas, nebo kdoby mohl tolik pravdy pospolu zapřítí? Luscinda byla bez sebe, když ji D. Fernando držel, a bylaby, když ji pustil, na zem padla; avšak Cardenio, jenžto byl, aby nebyl poznán, za D. Fernanda se postavil, beze vší bázně a připraven jsa na všecko nebezpečenství přiskočiv ji zachytil a chopiv ve svou náruč pravil: Pakliže milostivému Bohu se líbí, útulku nějakého ti popřátí, řádná, statečná a krásná paní moje, myslím, že nikde nenajdeš bezpečnější, nežli v náruči, která tě nyní objímá a bohda obejmje, až mi osud dopřeje, svou tě nazývati.

Na slova ta Luscinda na Cardenia oči obrátila a jako jej byla již dříve po hlase poznala, přesvědčila se nyní zrakem, že on to jest a takorika bez sebe, bez ohledu na všelikou slušnost, okolo krku mu padla a spojivši rty své s ústy jeho pravila: Ano, pane můj, vy jste skutečný velitel této své otrokyně, byťby sebe více osud tomu vzdoroval a hrozil životu tomu, jenž toliko ve Vašem se zakládá.

Bylo to neobyčejné divadlo pro D. Fernanda a pro všechny přítomné, kteřížto nevidané příhodě té se divili. Dorotea zpozorovala, že D. Fernando byl barvu ztratil a jest mu na tváři viděti, že na Cardeniu chce se pomstíti; bylť sáhnul po meči, ona ale s největší rychlostí před ním klekla, kolena mu objala, tiskla a líbala, že ani hnouti se nemohl, a neustavši plakati k němu pravila: Co to míníš počítí, jediné útočiště moje, v tomto tak nenadálém případě? Tvá choť klečí u tvých nohou a ona, kterou chceš za ženu míti, nachází se v náruči svého manžela. Považ, zdali ti možno, rozloučiti, co byl Bůh spojil; jak může ona státi se tvojí, která vším neštěstím pohrdajíc, na pravdivost svých slov a svou stálost spoléhajíc, tuto před tebou stojí s očima a lícema radostnými slzami svého skutečného manžela politýma. Pro Bůh tě prosím a pro tebe samého žádám, aby toto tak patrné vyvedení z bludu nejenom hněv tvůj neroznítilo, nýbrž tak jej zmírnilo, bys s pokojnou myslí těmto dvěma milencům blaha požívati dopřál po všecken čas, jak dlouho nebesům líbiti se bude. Tím dokážeš vznešenost urozeného srdce svého a svět uhlédá, že nad tebou více může rozum, než náruživost.

Co Dorotea takto pravila, Cardenio, ačkoliv Luscindu v náruči držel, očí s D. Fernanda nespustil, jsa odhodlán, kdyby jej viděl něco k jeho škodě počínat, se brániti a hájiti všemožně proti všemu, byťby jej i život to státi mělo. Však té chvíle přikročili přátelé D. Fernandovi, farář a lazebník,

kteří též byli přítomni, aniž také chudák Sancho scházel, a prosili jej, aby popatřil na slzy Doroteiny, a aby, je-li pravda, jakož nepochybují, že jest to, co byla pravila, nedopouštěl, aby ona ve své tak spravedlivé naději byla sklamána; aby povážil, že nikoliv, jak se zdá, náhodou, nýbrž obzvláštním řízením božím byli všickni shledali se na místě, kde nikdo nebyl toho se nadál; a aby pomyslíl, pravil farář, že toliko smrt může Cardenia od Luscindy odloučit a kdyby i ostří meče je rozdělilo, že oni svou smrt za veliké štěstí si budou pokládat a že v nutných neodvratných pádech jest největší moudrostí, zmoci a překonati sebe sama, okázat šlechetné srdce a dopustit dobrovolně, aby oni požívali štěstí, které nebesa jim byla propůjčila; aby též obrátil oči na krásu Doroteinu, již málokterá ano žádná se nevyrovná, tím méně ji předčí, a aby při jejím prostém rodu na její sličnost a svrchovanou lásku k sobě pomyslíl; a nade vše toto aby povážil, že jakožto rytíř a křesťan nemůže nic jiného učiniti, leč slovo dané splniti, čímž vůli boží vyplní a učiní zadost všem šlechetným lidem, kteří vědí a uznávají, že krása má právo být i při nízkém stavu, když s počestností je spojena, jakékoli vznešenosti se rovnati, nikoliv na ujmu tomu, kdo ji povýší a sobě rovnou učiní; a z vyplnění zákonů náruživosti, pakliže při tom není nic hříšného, že nikdo nemůže viněn býti.

A k těmto důvodům připojili ostatní ještě jiných a tak mocných, že statné srdce D. Fernandovo, šlechetnou krví napájené, konečně se obměkčilo a přemoci dalo pravdě, již on upříti nemohl, kdyby i byl chtěl. Na znamení své poslušnosti objal Doroteu a pravil: Vstaňte, paní moje, neb nesluší se, aby ona u mých nohou klečela, kterou já v srdci svém nosím, a pakliže posud byl jsem jinak jednal, stalo se to snad z vůle Boží, abych nahlédl, s jakou věrností Vy mne milujete, a dle zásluhy Vás si vážití se naučil. Nyní Vás prosím, abyste mé posavadní špatné jednání mi nevytýkala, neb ta samá moc, která nyní mne nutí, že Vás za svou uznávám, zdržovala mne posud, že Vaším jsem nebyl. A že to jest pravda, obraťte se a pohlédněte šťastné nyní Luscindě do očí a omluvu všeho mého poblouzení v nich naleznete. Ješto nyní nalezla, čeho srdečně si přála, jakož i já Vás, své nejvyšší štěstí, jsem nalezl, nechat v pokoji a blaženosti mnohá léta se svým Cardeniem jest živa, a to tak dlouho, jako já nebesa na kolenou prositi budu, aby mi Vám po boku žítí dala. Po těchto slovech znovu ji objal a s takovou vroucností políbil, že jenom ztěží se mohl zdržeti slzí, které již již z očí mu vyrážely na jisté svědectví lásky a věrnosti jeho. Ale Cardenio a Luscinda se tak nepřemáhali ani ostatní, co byli přítomni, nýbrž všickni, onino nad svým štěstím, tito radostí, tak

plakati začali, že se zdálo, jakoby je všechny náhle nějaký veliký zármutek byl potkal. Ano i Sancho Panza plakal; avšak, jak hned na to se přiznal, jenom proto, že viděl, že Dorotea není žádná královna micomiconská, jak on myslil, a od které tolik milostí očekával.

Všeobecné podivení spolu s pláčem nějakou chvíli trvalo; pak Cardenio a Luscinda D. Fernandu k nohous se vrhli a tak dvornými slovy mu děkovali za milost, kterou jim prokázal, že D. Fernando, nevěda, co jim odpověděti, je pozdvihl a s patrnou láskou a velikou slušností obejmul.

Na to se tázal Dorotei, aby mu pověděla, kterak byla na toto od své dědiny tak vzdálené místo přišla. Ona krátkými a moudrými slovy vše vyprávěla, co byla před tím Cardeniovi sdělila, což D. Fernandu a jeho společníkům tolik se líbilo, že si přáli, aby její vypravování déle bylo trvalo. S takou příjemností Dorotea o svých nehodách vypravovala a když přestala, povídal D. Fernando, co bylo v městě se událo od těch dob, když byl za nádry Luscindinými nalezl lístek, v kterém oznamovala, že jest Cardeniovou nevěstou, a jeho býti nemůže. Privil, že ji chtěl zavraždit, a žeby to byl učinil, kdyby její rodiče mu v tom nebyli zabránili, a že na to odešel z domu zuřiv a rozvztekl s předsevzetím, při jiné příležitosti se pomstíti. Druhý den prý se dověděl, že Luscinda z domu rodičů zmizela aniž kdo věděl, kam byla se poděla, až konečně se dopídil za několik měsíců, že jest v jednom klášteře a chce v něm ztráviti celý život svůj, nebude-li moci žíti s Cardeniem. Což když zvěděl, pojav s sebou ony tři kavaléry, přišel k místu onomu a opatrně se vystříhal, s ní dříve mluvíti, aby v klášteře nezvěděli, že je zde, a tím více ji nestřežili. A tak dočkával jednoho dne, kde fortna zůstala otevřena, zanechal dva u vrat na stráž, a s třetím vrazil do kláštera hledat Luscindu. Nalezli ji v klášteře, an s jednou jeptiškou rozmlouvala, a uchvátivše ji z nenadání, dovedli ji na místo, odkud, kam bylo třeba, ji dopravit mohli. To vše dalo se s úplnou jistotou vyvésti, poněvadž klášter v širém poli a daleko ode vsi leží. Privil, že když Luscinda v jeho moci se spatřila, všech svých smyslů pozbyla a přišedši pak k sobě, nic jiného nedělala, než plakala a vzdychala, ani slova nemluvíc; a tak provázení jsouce mlčením a pláčem že až do této hospody dojeli, což jest proň, jakoby do nebe se byl dostal, kde všechny nehody světa přestávají a se končí.

KAPITOLA TŘICÁTÁ SEDMÁ

To všechno Sancho poslouchal a sice s nemalým vnitřním zármutkem, vida, že jeho naděje na vladařství mizí a v nívec se rozplývají a že krásná princezna Micomicona v Doroteu se proměnila a obr v D. Fernanda se obrátil, an zatím pán jeho dobře spí a o celé příhodě ničeho neví. Dorotea nemohla posud ještě se přesvědčiti, zdali štěstí, které ji potkalo, toliko pouhý sen jest, totéž myslil si Cardenio a také Luscindě jinak se nevedlo. D. Fernando vzdával díky nebesům za milost, kterou mu byla prokázala a že z onoho zamotaného bludiště, v němž by málem o svou čest a duši byl přišel, jej vysvobodila; a konečně všickni, co jich v hospodě bylo, nad šťastným koncem tak zapletených a zamotaných událostí se radovali. Farář, jakožto muž rozšafný, udělal na to vše pořádný výklad a každému k dosažení štěstí blahopřál. Nejradši ale ze všech byla hospodská, protože Cardenio a farář jí slíbili, že všechna útrata a škoda, kterou jí byl D. Quijote způsobil, jí hojně bude nahrazena. Jediný Sancho Pauza byl, jak jsme již pravili, smuten a zkormoucen. Přišed s truchlivou tváří k svému pánu, který právě byl se probudil, pravil: Nyní můžete, pane truchlivé podoby, s Pánem bohem zůstat spát, beze starosti, že budete muset s obrem bojovat, aneb princezně království vydobyt; nebo už je to všechno uděláno a hotovo.

To si také myslím, odpověděl D. Quijote; vždyť jsem měl s tím obrem tak ukrutnou a strašlivou bitvu, že snad už jak živ takovou nebudu mít. Ale já mu konečně jednou ranou, bác! hlavu na zem srazil a z ní teklo tolik krve, že po zemi potoky se lily, jakoby to voda byla.

Jakoby to červené víno bylo, rcete raději V. Msti, odpověděl Sancho; nebo musím Vám říci, pakliže to nevíte, že ten nebožtík obr jest proťatý měch a ta krev šest arrob červeného vína, které v jeho vnitřnostech bylo, a tu hlavu a všechno to aby čert vzal.

I copak to povídáš, ty blázne, odvětil na to D. Quijote; což jsi pozbyl rozumu?

Jenom vstaňte, V. Msti, pravil Sancho, a uhlídáte, jak jste tu řádl, a jak budeme muset platit; uvidíte, že ta královna se proměnila v jakousi

obyčejnou dámu, která se Dorotea nazývá, mimo jiné příhody, které až uhlídáte, zajisté se podivíte.

Pranic se nepodivím, odpověděl D. Quijote; nebo, pamatuješ-li se dobře, když jsme tu předešle byli, pravil jsem ti, že všechno, co se zde děje, jsou samé čáry a nyní to také nebude nic jiného.

Já bych tomu všemu věřil, odpověděl Sancho, kdyby také moje houpačka byla něčím takovým bývala; ale já jsem viděl hospodského, který podnes tu jest, jak poslamku za cíp drží a mne do oblak vyhazuje, že bylo milo se dívat až k popukání. A když člověk i osoby zná, myslím si, ačkoliv jsem sprostý a ledajakýs chlap, že to nebyly žádné čáry, nýbrž skutečná mela a samé neštěstí.

Avšak aťsi, vždyť on nás Pánbůh neopustí, pravil D. Quijote; pomoz mi se obléci, já půjdu ven a podívám se, jaké příhody a proměny tam se staly, jak povídáš.

Sancho jej oblékal, a zatím, co on se strojil, vyprávěl farář D. Fernandovi a ostatním přítomným o šílenství D. Quijotově a jaké lsti byli se uchopili, aby jej ze skály Chudoby vylákali, kam on byl se uchýlil, v domnění, že jest od své slečny povržen. Pověděl jim též všechna dobrodružství, o nichž byl od Sancha slyšel, čemuž oni nemálo se podivili a srdečně nasmáli; nebo uznali, že rytířovo bláznovství jest toho nejneobyčejnějšího způsobu, který kdy v pomateném mozku byl povstati mohl. Farář dále pravil, poněvadž Dorotea pro šťastný obrat svých věcí nebude moci posavadní záměr svůj vyvésti, že třeba pomysliti, jakým jiným způsobem bude lze rytíře domů dostati. Cardenio se nabídnul, že předešlý záměr vyvede a Luscinda měla přitom Doroteinu úlohu převzítí.

Nikoliv, pravil D. Fernando, tak to nebude. Já chci, aby Dorotea svou předešlou úlohu dále hrála a, není-li obydlí toho ubohého rytíře odtud příliš daleko, milerád také k jeho uzdravení přispěju.

Toliko dva dni cesty odtud.

A kdyby i dále bylo, pravil Fernando, pojedu ochotně s sebou s vědomím, že tím dobrý skutek učiním.

V tom vešel D. Quijote do světnice, veškerou svou zbrojí odín, se svou ač zohýbanou přílbou Mambrinovou na hlavě, štítem na rameně a tyčkou čili kopím v ruce. D. Fernando, jakož i ostatní nad neobyčejným vyhlížením D. Quijotovým velice se podivili, vidouce jej s obličejem na půl míle dlouhým, vyzáblým a bledým, a tak podivně ozbrojeného vážným krokem přicházeti. Mlčeli všickni očekávající, až on promluví, načež on s velikou vážností a důstojností, oči své na krásnou Doroteu obrátiv, pravil:

Jest mi pověděno, krásná slečno, od tohoto mého zbrojnoše, že byla Vaše vznešenost zmizela a Vy se proměnila, ješto z královny a veliké paní, již jste bývala, v obyčejnou dívku jste se obrátila. Pakliže to působením čaroděje krále, Vašeho otce, se stalo, z obavy, že bych snad potřebné a náležité pomoci Vám poskytnouti nebyl s to, musím mu říci, že pranicemu nerozumí a v příbězích rytířských málo je zběhlý. Nebo kdyby byl je s takou pozorností a tak dlouho, jako já čítal, bylby na každé rádce nalezl, kterak jiní, méně slavní rytíři, než jsem já, ještě mnohem těžších věcí dovedli, nercili zabítí chatrného obříka, byt sebe drzejší byl. Vždyť jsem před několika hodinami s ním se potkal a... budu raději mlčet, aby se neřeklo, že lhu. Avšak čas, který vše na jevo přivádí, to ukáže, když nejméně toho se nadáme.

Potkal jste se s dvěma měchy a se žádným obrem, pravil na to hospodský; avšak D. Fernando mu poručil, aby mlčel a rytíře nikoliv z řeči nevytrhoval.

Pročež Vám pravím, vznešená a vyděděná slečno! pokračoval D. Quijote dále, pakliže Váš otec z takových příčin, jako jsem podotknul, tuto proměnu s Vaší osobou učinil, nevěřte mu nikoliv; nebo není nebezpečnoství na světě, kterýmby neproklestil si cestu můj meč, jímž já hlavu vašemu nepříteli na zem srazím a Vám za několik dní korunu Vaší říše na hlavu posadím.

Tu umkl D. Quijote a očekával odpověď princezny, která vědouc, že jest to úmysl D. Fernandův, aby svůj úkol dále hrála, až D. Quijota do dědiny jeho dostanou, s velikou vážností a slavností mu odpověděla:

Statečný rytíři truchlivé podoby! kdo Vám koli řekl, že jsem se proměnila a obrátila, nepověděl Vám pravdu, nebo tou samou, již jsem byla včera, jsem já také dnes. Pravda sice, že jisté šťastné události nějakou změnu se mnou způsobily, an mi daly poklad, jehož nejvíce jsem si přála; avšak proto přece jsem zůstala tou, již jsem byla před tím, ani se nespustila důvěry, již jsem ve statečné a nepřemožitelné rámě Vaše měla. Pročež, pane můj, račte laskavě odvolati ublížení cti otce, jenž mne zplodil, a za muže rozumného a opatrného jej považujte; nebo jeho umění vynalezlo cestu tak snadnou a tak jistou k napravení mého neštěstí: myslímť, kdyby Vás, pane, nebylo bývalo, že bych nikdy štěstí, jež mne potkalo, nebyla došla. Že skutečnou pravdu pravím, všickni tito přítomní páni mi dosvědčí, a konečně nezbyvá nic jiného, než abychom zítra na cestu se vydali, protože již dnes daleko bychom nedošli, a co ostatně dobrého výsledku se týče, poroučím Bohu a statnému ramenu Vašemu.

Rozšafná Dorotea takto domluvila a D. Quijote to uslyšev, k Sanchovi se obrátil a s patrným hněvem mu pravil: Nyní ti povídám, Sancho, že jsi ten největší zlosyn v celých Španělech. Pověz mi, ty světoběžný holomku, neřekl jsi mi nedávno, že tato princezna v obyčejnou slečnu se obrátila, které Dorotea říkájí, a že hlava, kterou, jak myslím, obrovi jsem uťal, byla kurva, která tě porodila, mimo jiné hlouposti, které mne do takových rozpaků přivedly, že jsem v nich jak živ nevězel? Přisáhám (obrátil oči k nebi a zatal zuby), že na tobě dám příklad, který na vždy a věčně všickni potměšilí a lhaví zbrojnoši dobrodružných rytířů si pamatovati budou.

Nehněvejte se, milostpane, pravil Sancho. Co se princezny Micomicony týče, možná, že jsem se zmýlil, co ale té obří hlavy a těch probodaných měchů a že ta krev nic jiného nebyla, než červené víno, mám na mou duši pravdu. Nebo ty proražené měchy tam posud za vaší postelí leží, a komora je jako rybník plna vína a nechcete-li tomu věřit, co nevidět se přesvědčíte, až totiž tuto milostpán hospodský bude chtít, abyste mu celou škodu zaplatil. Ostatně jsem od srdce rád, že paní královna je tím, čím byla, protože z toho na mne chudáka také něco se dostane.

Na to ti musím říci Sancho, pravil D. Quijote, že jsi hlupák; odpusť mi to a konec.

Konec, pravil D. Fernando, a ať o tom již více se nemluví, a poněvadž princezna praví, aby se zítra jelo, poněvadž dnes již je pozdě, staniž se, a my budeme moci tuto noc v příjemné rozmluvě ztráviti až do dne příštího, kde pak všickni pana D. Quijota provodíme, poněvadž bychom byli rádi svědky statečných a neslýchaných činů, jež míní vyvésti v slavném podniknutí, jež byl na se vzal.

Já jsem ten, jenž Vám bude k službám a Vás provodí, odvětil D. Quijote, a děkuju velice za milost, jež mi se prokazuje, a dobré mínění, které o mně máte, a budu hledět v skutek je uvést, nechat mne to život, ano i více stojí.

Mnoho slov zdvořilosti a ochoty pověděli si D. Quijote a D. Fernando; avšak všemu tomu učinil konec pocestný jeden, který v tu chvíli do hospody kročil a z jehož oděvu bylo viděti, že jest křesťan ze země Mórů přicházející; nebo byl odín v kabátec z modrého sukna, s krátkými šosy a bez límce. Spodky a čepice jeho byly z modrého plátna; měl na sobě žluté polobotky a mórickou šavli na řemenu přes prsa mu visícím. Za ním jela na mezku ženština v mórickém obleku, se zastřenou tváří a závojem přes hlavu. Měla malou čapku z vyšivaného hedvábu a dlouhý

šat, který s ramenou až přes paty dolů jí splýval. Člověk ten byl slušného a statného zrůstu, něco přes čtyřicet roků stár, opálených tváří, hojným voussem zdobený; slovem, z celé jeho podoby bylo patrné, že by v lepším oděvu za člověka lepšího stavu a chování byl mohl považován býti. Vešed do světnice, žádal nějaký pokojík a bylo viděti, že nerad uslyšel že již žádný není prázden; přistoupiv pak k ženštině, která dle oděvu Mórkou býti se zdála, s mezka ji sundal. Luscinda, Dorotea, hospodská, její dcera a Maritornes, vábeny jsouce neobyčejným a nikdy nevidaným oblekem, ji hned obklopily a vždy úslužná, ochotná a přívětivá Dorotea, zpozorujíc, že jak ona, tak i její průvodčí nad nedostatkem pokojíku se mrzí, jí pravila: Nemrzte se příliš, dámo milá, že tu žádoucího pohodlí nenaleznete; jeho nedostatek jest v hospodách obyčejný. Avšak bude-li Vám libo, s naší společností zavděk vzíti — ukázala při tom na Luscindu — budete nám vítána, že snad po celé cestě Vám tak se nestalo.

Zakuklená na to nic neodpověděla a s místa, kde seděla, ani se nepohnula, toliko ruce na prsa křížem si složivši se sklopenou hlavou se uklonila a děkovala. Z jejího mlčení domýšlely se, že bude bezpochyby nějaká Mórka a neumí křesťansky mluvit. V tom přistoupil zajatý, byv posud v jiné myšlénky zabrán, a vida, že všickni jeho společníci byli obklopili a ona na jejich řeči neodpovídá, pravil: Slečny moje, tato panna stěží mně rozumí a umí toliko řeči své země mluvit, pročez neodpověděla aniž může odpověděti na to, co jí jste se ptaly.

My se jí na nic neptáme, odvětila Luscinda, nýbrž toliko pro tuto noc svou společnost a část místa, kde se uhostíme, jí nabízíme, aby vše možné pohodlí s námi sdílela a zavděk vzala s dobrou vůlí, která mileráda cizím a zvláště ženštinám v čas nouze vstříc přichází.

Za ni a za sebe, odpověděl zajatý, slečny, ruce Vám líbám a laskavost tuto náležitě uznávám; vidím, patrně, že toto nabídnutí od vznešených a šlechtných dám pochází.

Povězte mi ale přece, pane, optala se Dorotea, je ta panna křesťanka anebo Mórka? Podle jejího obleku a mlčení, zdá se nám, že jest to, co bychom si přáli, aby nebyla.

Podle oděvu a těla jest Mórka, v srdci svém ale velmi dobrá křesťanka, nebo její největší touha jest, jí se státi.

Ona tedy není ještě křtěna? odvětila Luscinda.

Od jejího odchodu z Alžíru, její vlasti, odpověděl otrok, až po tu dobu neměli jsme k tomu vhodné příležitosti a ona také mezi tím nebyla v tak patrném nebezpečení smrti, aby bylo třeba bývalo, ji pokřtiti dříve, než

sama všechny obřady a příkázání naší církve sezná. Avšak Pánbůh dá, že bude moci záhy s onou slušností pokřtěna býti, která přísluší jejímu rodu, jenž jest vznešenější, než z jejího a mého obleku se dá souditi.

Na tato slova byli přítomni velice dychtívi zvědět, kdo otrok a Mórka jest; avšak nikdo nechtěl otázkami je obtěžovati, protože za potřebnější uznávali, dáti jim odpočinouti, než po jejich záležitostech se vyptávat.

Dorothea ji vzala za ruku a posadivši ji vedle sebe prosila, aby roušku sňala. Ona pohlédla na otroka jakoby se ho tázala, co jí povídají a co má činiti. On v řeči arabské jí pravil, že si žádají, aby se odhalila, a že to může učiniti, načež ona roušku sňala a tak krásný obličej objevila, že Dorothea ji uznala za krásnější, než byla Luscinda, a Luscinda za krásnější, než Dorothea, a všickni přítomní měli za to, že může-li kdo jim dvěma se vyrovnati, jest to Mórka; ano někteří jí v něčem i přednost dávali. A ještě krása zná tu moc a výsadu, že srdce si nakloňuje a vůli podrobuje, snažili se jeden přes druhého krásné Mórce dvořiti a sloužiti. D. Fernando se tázal otroka, jak se Mórka jmenuje, a on odpověděl, že Lela Zoraida, na čez ona, jak zaslechla a pozorovala, nač se ho křesťanským jazykem ptají, s velikou rychlostí, plna úzkosti a slušnosti pravila: Ne, Zoraida ne: Maria, Maria, dávajíc na srozuměnou, že se nazývá Maria a nikoliv Zoraida. Tato slova a veliké pohnutí, s kterým je Mórka vyřkla, některé z posluchačů k slzám pohnula, obzvláště ženštiny, které od přirození jsou měkčí a útrpnější. Luscinda ji velmi laskavě objala a pravila: Ano, ano, Maria, Maria, načež Mórka odpověděla: Ano, ano, Maria: Zoraida mascange jakoby se chtělo říci: nikoliv. Již mezi tím nastávala noc a na rozkaz oněch, jenž byli s D. Fernandem přijeli, byl hospodský všecku péči a starost vynaložil a večeri, co nejlepší mohl, jim připravil. Když tedy pak čas k jídlu přišel, posadili se všickni k dlouhatému stolu, neb kulatého ani čtyřhraného v hospodě nebylo, a čelní a první místo, ačkoliv se proti tomu vzpíral, D. Quijotovi dali, kterýžto chtěl, aby slečna Micomicona vedle něho si sedla, poněvadž on jest jejím ochrancem. Na to se posadila Luscinda a Zoraida a jim naproti D. Fernando a Cardenio, pak otrok a ostatní kavalíři, vedle dám farář a lazebník. Takto seděli vesele a ještě větší potěšení jim způsobil D. Quijote, když přestal jísti a puzen jiným duchem, podobným onomu, který jej byl pohnul k mluvení, když s kozáky jedl, takto se jal řečniti: Opravdu, pánové milí, když to člověk dobře povází, přiházejí se znamenité a neslýchané věci těm, jenž k řádu rytířstva dobrodružného náleží; nebo kdo na světě, kdyby do brány tohoto hradu vešel a nás uviděl, by tomu věřil, že jsme tím, čím jsme? Kohoby to napadlo, že tato dáma,

kteřá mi po boku sedí, jest slavná královna, jako my všickni víme, a že já jsem onen rytíř truchlivé podoby, jehož jměno jde ode rtu ke rtu. A proto jest tedy beze vši pochybnosti, že to umění a povolání všěcky ostatní předčí, co jich byli kdy lidé vynalezli, a třeba tím více si ho vážit, čím více s nebezpečenstvím je spojeno. Nechat se schovají ti, jenž umění nade zbraň vynášejí; nebo, ať si je to kdokoli, řeknu jim, že nevědí, co mluví. Nebo důvod, jež mi udávají a na který oni nejvíce se zakládají, jest ten, že práce ducha jest vznešenější, než práce těla a že ve zbrani toliko těla jest zapotřebí; jakoby vojín pouhým nádenníkem byl a ničeho jiného, než silných údů nepotřeboval, anebo jakoby stav vojenský, k němuž my náležíme, právě tolik síly duševní nepožadoval, která spolu bez mnoha rozumu mysliti se nedá, anebo jakoby jenerál, který vojsku velí neb obležené město hájí, právě tak dobře hlavou jako ramenem pracovati nemusel. Považme jen, zda tělesná síla něco pomůže k vypátrání zámyslů a válečné lsti nepřitele, k předvedění obtíží a vyhnutí se nebezpečenstvím z nich pocházejícím; neb to jsou sama namáhání rozumu, na kterých tělesné síly nemají žádného účastenství. Jistá-li tedy věc to, že zbraň právě síly duševní požaduje, jako umění, budeme dále zpytovati, který z nich obou prací svou více vykonává, vojín anebo učěnc. To nejlépe se ukáže, když rozličné účely uvážíme, jichž každý se domáhá; neb jenom ta snaha přednosti zasluhuje, jež účel jest ten nejslechetnější. Účel umění, nemluvím tu o božském, jež duši k nebesům povznášá a pro tento vznešený účel svůj se žádným jiným lidským uměním porovnat se nedá, účel lidského umění jest, práva lidská náležitě a jasně vytknouti, aby každému se dostalo, co mu náleží, a dobré zákony se zachovávaly a plnily; účel to, který právě tak šlechetný, jako chvalitebný jest, avšak nikoliv tak vznešený, jako onen, ku kterému zbraň směřuje, totiž pokoj, největší to štěstí, jehož lidé na tomto životě si žádati mohou. Proto byla první radostná zpráva, jež lidem jest dána, ona, kterou andělé oné noci, jenž dnem našeho spasení se stala, v povětří prozpěvovali: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle! A pozdravení, kterému nejlepší učitel světa své věrné a milované učedníky vyučoval, když do některého domu vešli, bylo: Pokoj domu tomuto! A při jiné příležitosti pravil také jim: Pokoj svůj dávám vám; pokoj svůj zůstavuju vám; pokoj vám všem! — dar to, který z takovéto ruky pocházeje a odkázán byv, největším statkem byl, bez kterého ani na nebi ani na zemi pravé blaženosti býti nemůže. Tento pokoj jest pravým účelem války; nebo válka a zbraň jsou slova stejného významu. A přijavše toto za pravdu, že totiž války jest pokoj

účelem, a že v tom ohledu zbraň před vědami přednost zasluhuje, uvažme nyní tělesná utrpení učencova a s vojínovými je porovnejme, abychom uviděli, která z nich jsou větší.

Quijote mluvil tak rozumně a správně, žeby v tu chvíli nikdo z přítomných jej za blázna nebyl považoval; ano, poněvadž skoro všickni z nich kavalíři byli, jejichž povoláním zbraň byla, s velikou zálibou jej poslouchali, když on takto dále pokračoval:

Chudoba jest největším utrpením, jež učence potkává. Nemíním tím říci, že oni všickni jsou chudi, nýbrž já to co nejhorší možný příklad předpokládám; nebo mluvím-li o jejich chudobě, netřeba mi o žádné jiné strasti více se zmiňovati, poněvadž chudý nedostatek všech statků vezdejších trpí. Tuto svou chudobu pociťuje on tu v hladu, tu v zimě, tu v nahotě a tu ve všem tom zároveň; avšak ona přece není tak veliká, aby neměl co jísti, třeba i později, než jiní lidé, jídal a to jen drobty, které se stolu bohatých spadnou; nebo v čas nouze předce málokdy učenci se stává, aby někdo sousta mu neposkytl, na kterém si pochutná, a taktéž mu dovoleno u cizího krabu, pakli ne se ohřáti, aspoň trochu okřáti a konečně on přece v noci pod střechou spává. O jiných nedostatcích nechci mluvit, neb ovšem tu mu schází košil, tu obuvi, tu kabát se trhá, že lokty z něho klovat se počínají, tu zas hltavě polyká sousto, jež po dlouhém postu dobrá náhoda konečně u cizího stolu mu nadělila. Avšak on na této drsné a trnité stezce, kde brzy klopýtne, brzy upadne, brzy opět vstane a znovu zase upadá, přece všemi těmito syrtami, scyllami a charybdami, mnohdy šťastně se proplaví, na nejvyšší stupeň štěstí a slávy se povznese, ve své pohovce pohodlně se usadí a světem odtud vládne. Hlad jeho proměnil se v sytost, mráz v příjemnou teplotu, nahota v měkký oděv, rohože v koberec a podušky a on jest právem za své úsilí a svou vytrvalost posléz hojně odměněn. Kterak nesnáze, jež byl snesl, obtížím a nebezpečí, jimž voják na vojně jest podroben, se nikoliv nevyrovnej, záhy uhlídáme.

KAPITOLA TŘICÁTÁ OSMÁ

Quijote pokračoval řka: Poněvadž jsme začali u učence s chudobou a jejími následky, popatřme, je-li vojín bohatější, a shledáme, že ani sama chudoba nemůže chudší býti, než on; nebo závisí od bídneho žoldu svého, který buď pozdě anebo nikdy vyplácen nebývá, neb od toho, co na svou ruku s patrným nebezpečenstvím života a svědomí svého sežene. Mnohdy bývá jeho nahota tak veliká, že rozedraný kabátec mu zároveň košilí i pláštěm bývá a on uprostřed zimy pod širým nebem ničeho nemá, čím by se ohřál, kromě dechu svých úst, který vycházejí z místa prázdneho zajisté proti vši přirozenosti studený býti musí. Avšak počkejte: přijde večer a on bude moci ode všech těchto svízelů denních na loži, které jej očekává, pookřátí a to zajisté, nebude-li on toho sám vinen, úzké nebude; neb jemu třeba toliko dle libosti se natáhnout a směle se povalovati, beze strachu, že prostěradlo potrhá. Nyní ale přijde den a hodina, kde má nejvyššího důstojenství svého povolání dosáhnouti, totiž den bitvy a tu mu nacpou hadrů a třepení do hlavy a obvážou ho, poněvadž nějaká kulka spánky mu projela aneb ruku nebo nohu mu urazila; nestane-li se to ale a Pánbůh jej při zdraví a živobytí zachová, může býti, že zůstane v té samé chudobě, jako dříve byl, a že bude zapotřebí ještě několik srážek a bitek a že bude muset z nich všech co vítěz vyváznouti, aby něčeho se dodělal. Avšak rcete mi, pánové, pakliže jste toho si všimli, oč méně jest těch, jenž na vojně jsou odměněni, nežli těch, co v ní byli zahynuli? Zajisté že mi odpovíte, že tu není žádného porovnání, že nelze mrtvých ani vypočíst, kdežto živoucí odměněni na prstech se dají spočítat. To vše jest při učencích právě naopak neb oni všickni, buďsi to přízní anebo, nechci říci, jakým způsobem, přece chleba se dopídí, takže voják, ačkoliv jeho namáhání jest větší, mnohem menší odměny dochází. Avšak na to může se odpověděti, že jest mnohem snáze dva tisíce učenců než třicet tisíc vojáků odměniti; nebo oněm se dávají úřady za odměnu, které pouze lidem jejich povolání udíletí se mohou, a tyto nelze jinak odměniti, leč ze jmění pána, jemuž slouží; avšak tato obtíž jest právě novým důvodem mého mínění. Ale pusťme tuto věc mimo sebe, nebotě to bludiště, z něhož východ jest velmi

těžký, nýbrž vraťme se k přednosti zbraně nad učeností nazpět; předmět to, jež nyní uvážiti třeba podle důvodů, jež každá strana ve svůj prospěch uvádí. A tu praví učenost, že bez ní umění válečné by nemohlo se udržeti, ježto válka též má své zákony a jim jest podrobena a zákony ty že od učenosti a učených pocházejí. Na to ale odpovídá umění válečné, že bez něho zákony udržeti se nemohou; nebo jím státy se hájí, království udržují, města ostříhají, cesty střeží a moře od loupežníků vyklízí; a konečně, kdyby jeho nebylo, bylyby státy, království, monarchie, města, cesty po zemi i po moři v šanc dány všem svízelům a všemu nepořádku, jež válka toliko na čas svého trvání dle svého obyčeje, práva a krutosti s sebou přinášívá. A také věc to jistá, že toho, co nejvíce stojí, také nejvíce vážiti si třeba. Má-li člověk v učenosti vyniknouti, třeba k tomu času, bdění, hladu, nahoty, namáhání hlavy, pokažení žaludku, mimo jiné věci, které s tím jsou spojeny a o kterých jsem byl dílem již podotknul; ale má-li člověk dobrým vojákem se státi, stojí ho to vše ono, co učence, a v mnohem větší míře, že ani žádného přirovnání není, protože za každým krokem smrt naň číhá. A jaká úzkost chudoby a nuzoty, ve kterou učenec přijíti může, dá s tím se porovnat, co vojína potkává, který v tvrzi zavřen se nachází, na stráž stojí, předvalí neb hradbu hlídá a pozoruje, že byl nepřítel až k němu se podkopal a on nikoliv nesmí s místa se hnouti, aniž se vyhnouti nebezpečí, které již tak mu hrozí? Vše, co učiniti může, jest, že dá kapitánu svému zprávu o tom, co se děje, aby nějakým protipodkopem tomu se předešlo, zatím co on v očekávání a strachu státi tu musí, že najednou do oblak bez křídel vyletí a zase bezděky do propasti spadne. A zdá-li se toto jen malým nebezpečenstvím býti, ať se uváží, zdali to mu se nevyrovná aneb snad je nepřevyšší, když dvě galeje, svými čely uprostřed šírého moře do sebe vrazí. Ony se zahákují a zatnou, vojáku zbývá toliko dva střevice široké prkno a on přitom přece, vida před sebou takových nástrojů smrti, která z každého děla, co jich na nepřátelské straně, a která jen zdělí kopí od něho jsou daleko, mu hrozí, věda, že jeden neopatrný krok v hluboký klín Neptunův jej uvrhne, s neohroženým srdcem a puzen ctí, ohromné střelbě vstříc se staví a s takovým nebezpečím na nepřátelskou loď se dostati hledí. Ano, co ještě podivnější: sotva že byl jeden ve vlnách hrob svůj nalezl, již soudruh jeho za ním se žene, a když i ten padne, že do soudného dne již nevstane, hrnou se již zase jiní, že jeden přes druhého umírají. Udatnost a odvážlivost zajisté to největší, kterou v nesnázích války na jevo dáti lze. Šťastné časy, kde ještě této ukrutné, ďábelské hrubé střelby nebylo! Vynálezce její zajisté v pekle za ten ďábelský nápad trpí, že může

nyní nejzbabělejší chlap nejjudatnějšího rytíře v prach povaliti, když právě uprostřed nejstatečnějších činů proklatá kulka, vystřelena snad od člověka, kterýby před zablesknutím děla, jež vypálil, do mdlob padl, přiletí a v okamžení smyslů a života zbaví muže, který byl hoden, aby mnohá a dlouhá léta byl živ býval. A tak, když to povážím, skoro bych řekl, že od srdce lituju, že jsem v těchto prokletých časech řádu dobrodružného rytířstva se oddal; neb, ačkoliv žádného nebezpečství se nebojím, přece starost mi dělá pomýšlení, aby trocha prachu a kus olova mne o příležitost nepřipravily, bych statečností ramena a výborností meče svého po celém známém světě pověstným a slavným se stal. Avšak Bohu poručeno. Pakliže svého záměru přece dosáhnu, bude to tím větší cti pro mne, když nyní mnohem větších nebezpečství podstoupím, nežli všickni dobrodružní rytíři časů předešlých.

Celou tuto dlouhou řeč měl D. Quijote zatím co ostatní jedli a tak se zapomněl, že ani sousta do úst nevzal, ačkoliv Sancho chvílemi jej upomínal, aby nyní raději jedl a potom teprv dle libosti povídal. Jeho posluchači nemohli dosti se nalitovati, že člověk, kterému ve mnohých věcech rozumu nescházelo, tak nenahraditelně smyslů byl pozbyl, jakmile na prokleté jeho rytířství řeč přišla.

Farář mu dal zcela za pravdu, ve všem, co byl k pochvale zbraně mluvil, a pravil, že on, ačkoliv člověk učený a graduovaný, stejně s nim smýšlí.

Skončili večeři, sklidili se stolu a zatím, co hospodská a Maritornes komoru D. Quijota de la Mancha, která tu noc ložnicí dám býti měla, upravovaly, žádal D. Fernando otroka, aby příběh svého života vypravoval, kderýžto prý zajisté velmi příjemný a znamenitý býti musí, soudě podle toho, čeho z jeho příchodu v Zoraidině společnosti domýšleti se mohli. On se prokázal k tomu ochotným a, jak pravil, toliko se obával, že jeho příběh bude méně zajímavý, než si žádá. Farář a ostatní mu děkovali za jeho úslužnost a prosby své opětovali. On vida, že tolik jich prosí, pravil, že jim netřeba proseb, kde tolik práva jest, rozkazovati. Račtež tedy V. Msti poslouchati a uslyšíte příběh opravdivý, kterému snad lživé a smyšlené povídky se nevyrovňají.

Na to všickni se usadili a s velikou tichostí očekávali, což on vida, hlasem příjemným a pokojným takto jal se vypravovati.

KAPITOLA TŘICÁTÁ DEVÁTÁ

V jednom místě v horách leonských má původ moje rodina, ku které příroda příznivější a štědrejší, než štěstí, byla se prokázala, ačkoliv mezi chudinou tamějších obyvatelů přece můj otec jméno bohatého muže požíval a také opravdu jím by byl býval, kdyby byl dovedl jmění své tak udržeti, jako rozházeti. Tato jeho štědrá a nešetrná povaha pocházela z vojny, kde byl mladá léta svá ztrávil; nebo tam jest pravá škola, kde skoupý se stává štědrým a štědrý marnotratným, a najde-li se někdy voják lakomý, jest to pravý přízrak, který zřídka viděn bývá. Můj otec přestupoval meze štědrosti a přecházel v marnotratnost, která nikdy není ku prospěchu ženatému člověku, který děti má, jméno a stav jeho dědit mající. Otec můj měl tři, vše syny a již v tom věku, kde si svůj stav voliti mohli. Když tedy otec viděl, že mu jest nemožno svou náklonnost přemoci, jak pravil, umínil si, zbavit se prostředků, které jej velikomyslným a štědrým činily, totiž svého jmění, beze kterého sám Alexandr šetřiti muselby se naučit. Pročež zavolav nás jednoho dne všechny tři k sobě do světnice, jal se k nám asi podobnými slovy mluvit: Děti, abych Vám pověděl, že Vás miluju, jest dosti na tom, řeknu-li, že jste mé děti; ale na důkaz, že Vás miluju tak, jak bych měl, musím Vám říci, že nejsem nikoliv s to, Vám jmění Vaše zachovati. Pročež abych Vás dnes pro budoucnost přesvědčil, že Vás jako otec miluju a jako otčím zkrátiti nechci, míním s Vámi něco počítí, o čemž jsem byl mnoho a náležitě se napřemýšlel. Vy jste v tom věku, že můžete si stav svůj volit aneb aspoň povolání si obrat, které později ke cti a jmění Vás povede. Hodlám tedy jmění své na čtyry částky rozdělit; tři dám Vám, každému právě tolik, co náleží, a čtvrtou nechám sobě, abych z ní žítí a dny života, jež mi nebesa popřejou, trávití mohl. Avšak přál bych si, aby každý z Vás, až svůj podíl bude mítí, si zvolil jednu z cest, které Vám udám. Jest v naší španělské vlasti přísloví, dle mého mínění velmi pravdivé, jako jsou všechna ona, jsouce krátké průpovědi z řeči a zkušenosti rozumných lidí vyňaté, a přísloví to praví: Církev nebo moře anebo palác královský, což dá takto se vysvětlit, že kdo chce váženým a bohatým se státí, ať k církvi se obrátí, aneb na lodi obchod provádí aneb do služby královské vstoupí;

neboť se praví: lepší drobet se stolu královského nežli pecen od jiného. Přeju si tedy a žádám na Vás, abyste jeden na učení, druhý k obchodu a třetí k vojenské službě se obrátil; nebo ke dvoru jest těžko se dostati a pakliže vojna k bohatství nevede, aspoň pověst a slávu přináší. Za osm dní dám každému z Vás podíl jeho na hotovosti, aniž o halíř Vás zkrátím; rcete mi tedy nyní, chcete-li mé mínění a radu, kterou jsem Vám předložil, uposlechnouti. A když mně, jakožto nejstaršímu, poručil odpověděti, prosil jsem ho nejdříve, aby jmění svého se nezbavoval, nýbrž dle libosti dále ho užíval, my že jsme mladí lidé a sami světem si pomůžeme; on však trval na svém předsevzetí, načež pak já mu svůj úmysl vyslovil, že zbraň si vyvolím a Bohu a králi svému sloužiti budu. Druhý bratr mu tytéž nabídky činil a umínil si do Indie plouti a se svým podílem tam těžiti. Nejmladší, dle mého náhledu nejmoudřejší, pravil, že se obrátí k církvi a započaté studie své v Salamance ukončí. Když takto všickni jsme se ustanovili a povolání své si obrali, objal nás otec všecky a v krátkém čase slova a slib svůj ve skutek uvedl. A když byl každému podíl dal, obnášející, jak se pamatuju, po třech tisících dukátů na penězích, protože strýc celou usedlost koupil a hotově zaplatil, aby z rodiny se nedostala, ještě toho dne jsme s dobrým otcem všickni tři se rozloučili. Ješto ale mi se zdálo, že by to bylo nelidské, starého otce s tak malým jměním zanechati, přiměl jsem ho, aby z mých tří tisíc dva tisíce dukátů si podržel, ješto ostatek mi vystačí k opatření si toho, čeho vojáku jest zapotřebí. Moji druzí dva bratři, pohnuti mým příkladem, dali mu každý po tisíci dukátech, takže otci mému zůstalo čtyry tisíce dukátů na penězích, mimo ještě tři tisíce, za něž statek stál, který prodán nebyl a mu k požitku zůstal.

Konečně, jak jsem pravil, s ním a oním strýcem svým jsme, ovšem že s bolestí a pláčem nás všech, se rozloučili a slíbiti musili, že, kdykoliv nám bude možno, o všem zprávu dáme, co dobrého nebo zlého bylo nás potkalo. Slíbili jsme to, oni nás objali, dali nám své požehnání a jeden se obrátil do Salamanky, druhý do Sevilly, a já do Alikanta, kde, jak jsem se dověděl, janovská loď vlnu pro Janov nakládala.

Bude to nyní dvaadvacet roků, co jsem z otcovského domu odešel, a po celý ten čas, ačkoliv jsem byl několik listů poslal, ani o něm ani o svých bratřích ničeho jsem se nedověděl; co mně během tohoto času se přihodilo, v krátkosti vypovím.

Vstoupil jsem v Alikantu na loď a šťastně až do Janova se doploul, šel odtamtud do Milána, kde jsem zbraní a jinými vojáku potřebnými věcmi se opatřil, umínil si odtud jíti do Piemontu nějaké místo hledat, an na cestě

do Alexandrie de la Palla jsem se dověděl, že slavný vojvoda de Alba do Flandska táhne. Změnil jsem svůj úmysl, obrátil se k němu, sloužil v jeho polním tažení a byl smrti hrabat Egmonta a Horna přítomen. Stal jsem se praporečnickem jednoho slavného kapitána z Quadalajary, který Diego de Urbina se jmenoval, a když jsem byl drahý čas ve Flandsku pobyl, dostal jsem zprávu o spolku, který byl Jeho Svatost papež Pius Pátý, blahé paměti, s Venecií a Španělskem zřídil proti společnému nepříteli, totiž Turku, jenž tím časem svým loďstvem slavný ostrov Cyper, jenž k panství veneckému náležel, vydobyl. Smutná a nešťastná to ztráta! vědělo se s jistotou, že generalem spolku toho stane se nejjasnější D. Juan de Austria, přirozený bratr našeho milého krále D. Filipa; povídalo se o nesmírném strojení válečném a to všecko ve mně touhu a vroucí žádost zbudilo, výpravy té účastným se státi. Ačkoliv jsem měl naději a s jistotou mi bylo slíbeno, že při nejprvnější příležitosti za kapitána povýším, vzdal jsem se všeho a do Itálie se odebral. Šťastnou náhodou se stalo, že D. Juan de Austria právě v týž čas do Janova přibyl, odkud do Neapole odplul spojití se s loďstvem veneciánským, jakož se pak v Mesině stalo. Slovem, já měl to štěstí, spíše než zásluhu, že jsem byl kapitánem pěchoty se stal a v tomto důstojenství přítomen oné slavné bitvě, která pro veškeré křesťanstvo tak šťastně vypadla a všechny národy z bludu vyvedla, ve kterém po onen den vězely, že totiž Turci na moři jsou nepřemožitelní. V onen den, kde hrdost a drzost otomanská jest zlomena, byl jsem já mezi tolika šťastnými — neb za šťastnější ještě považuju ty křesťany, co v boji padli, než ty, jenž zvítězili — jediný nešťastný; neb místo, cobych byl měl se nadíti, kdybych byl za času Římanů živ býval, nějakého věnce námořního, octnul jsem se tu noc po slavném dni v okovech na nohou i na rukou. Stalo se to následujícím způsobem. Uchali, král alžírský, odvážlivý a neohrožený mořský loupežník, byl na maltanskou hlavní loď útok učinil a tak na ni dotíral, že již jenom tři rytíři na živu a ti také těžce ranění, na její palubě zůstali. Loď Dona Juana Andrea, na které jsem já se svou družinou se nacházel, spěla maltánské ku pomoci. Já učinil při té příležitosti svou povinnost a na nepřátelskou galeji jsem skočil, která ale v tom okamžení na útek se dala, takže moji vojáci mne následovati nemohli. Byl jsem sám mezi nepřátely a nemohl jim odolati; vzali mne ranami pokrytého v zajetí a, jak Vám, pánové, tuším známo bude, zachránil se tehda Uchali s celým svým loďstvem a já v jeho zajetí zůstal. Byl jsem tedy jediný zarmoucený mezi toliku veselými a jediný, jenž do zajetí upadl, proti toliku, jenž svobody své dosáhli, an přes patnáct tisíc křesťanů, kteří na tureckých lodích u

vesel seděli, toho dne z otroctví jest vysvobozeno. Jsem dovezen do Konstantinopole, kde sultán Selim pána mého velkým admirálem učinil, poněvadž byl v oné bitvě statečně se zachoval a hlavní praporek maltánského řádu na důkaz své udatnosti s sebou přivezl. Druhý rok, totiž 1572, byl jsem na palubu turecké hlavní galeje tří svítilen u Navarina. Tam viděl a seznal jsem, kterak jest příležitosti k zničení celého tureckého loďstva v přístavu zanedbáno! nebo všickni vojáci a janičáři, kteří na něm se nalézali, byli přesvědčeni, že v tomto přístavu bude na ně útok učiněn. Měli svůj oděv i obuv připraveny, aby záhy bez podniknutí boje na zem se utekli; tak veliký strach před naším loďstvem měli. Nebesa ale to jinak způsobila, takže to nebylo vinou neb nedbalostí křesťanského velitele, nýbrž pro hříchy křesťanstva se stalo, že Bůh dal a dopustil, aby vždycky bylo nějakého biče k potrestání našemu. V skutku Uchali se uchýlil k Modonu, ostrovu to nedaleko Navarina, vystoupil s vojskem na zem, upevnil vjezd do přístavu a zůstal tam až D. Juan se obrátil. Na tě cestě jata jest galeje nazvaná la Presa, jejímž kapitánem byl syn pověstného mořského loupežníka Rudovousa. Zajala ji loď neapolská nazvaná la Loba (vlčice) vedena jsouc oním bleskem ve válce, otcem vojáků, oním šťastným a nikdy nepřemoženým kapitánem D. Alvarem de Bazan, markýzem de Santa Cruz. I nesmím opomenouti povědět, co při ukořistění Presy se stalo. Syn Rudovousův byl takový ukrutník, a tak zle se svými otroky nakládal, že když ti, jenž u vesel seděli, viděli, že galeje Loba na ně žene a již je dohání, všickni v tu chvíli vesla pustili a vrhnuvše se na kapitána, který na kokeři stál a na ně křičel, aby rychle veslovali, od lavice k lavici po celé lodi jím metaly, a tak jej ukousali, že za malou chvíli duše jeho v pekle se octla. Taková, jak jsem pravil, byla ukrutnost jeho k nim a takovou zášť měli oni naň. Vrátili jsme se do Konstantinopole nazpět a následující rok, jenžto byl 1573, zvědělo se tam, že pan D. Juan Tunis dobyl a království ono Turkům odňal, usadiv tam Muleye Hamete, čímž Muleyi Hamidovi, nejkrutějšímu a nejudatnějšímu Móru, jež byl kdy svět viděl, všecka naděje jest odňata, králem tam se státi. Sultána ztráta ona velmi zbolela; on uchopil se na to obyčejné turecké politiky a s Veneciány mír učinil, kteřížto si ho ještě více než on přáli, pak následujícího 74. roku na Goletu a tvrz, kterou byl D. Juan blízko Tunisu založil, udeřil. Při všech těchto událostech byl jsem u vesla a neměl pražádné naděje k dosažení své svobody: aspoň nechtěl jsem ji vykoupením nabyti a pevně si předebral, otcí o svém nešťastném osudu žádné zprávy nedati.

Konečně padla Goleta, padla také tvrz, neboť jest k tomu podniknutí

pět a sedmdesát tureckých vojáků sebráno, mimo více než čtyry krát sto tisíc Mórů ze všech krajin afrických, při čemž toto nesmírné množství lidu tak nábojem a tolika nástroji válečnými kromě velikého počtu příkopníků opatřeno bylo, žeby byli mohli pouhýma rukama Goletu a tvrz zemí zasypati. První padla Goleta, jenžto jest za nedobytnou pokládána; avšak nestalo se to nikoliv vinou jejich obranců, kteří vše, seč jen byli, k jejímu udržení vynaložili, nýbrž, že později se okázalo, jak snadno dají v pusté písčině zákopy se dělati. Nebo dvě stopy hluboko přišlo se na vodu, Turci ale ani na dva sáhy hloubky jí nedosáhli, pročež své zákopy množstvím pytlů písku tak navršili, že na zdi tvrze shora stříletí mohli a posádce zcela nemožno bylo na hradbách se udržeti. Každý myslil, že naši byli nepředložené jednali, v Goletě se zavřevše a žeby lépe bylo bývalo, kdyby s nepřitelem v širém poli byli se potkali. Kdo ale tak soudí, věci samé a okolnostem tehdejších pranic nerozumí. Posádka v Goletě nebyla přes 7000 mužů silna; jakby tato hrstka lidí, kdyby to i samí hrdinové byli bývali, té přesile nepřitele byla odolati mohla? Vůbec, jak může pevnost se udržeti, když žádné pomoci odnikud nepřijde, zvláště když nepřítel v tak velikém počtu a s vytrvalostí a ve své vlastní zemi k tomu obléhá? Mnozí ale byli toho mínění, a tak také mně se zdá, že to byla zvláštní milost, kterou Bůh Španělsku prokázal, že ona hospoda, ono skladiště hanebnosti padlo, onen jícen, který nesmírné sumy peněz beze všeho užitku pohlcovav; neb tyto kamenné spousty nebyly k ničemu, leč aby památku nepřemožitelného reka Karla Pátého udržovaly, jakoby jeho věčně nepomíjející jméno toho bylo potřebovalo, aby kamení je v paměti udržovalo.

Tvrz také padla, ale Turci musili každou píď země dobyti; neb vojáci jenž ji obsazenou měli, s takovou udatností a s takou zuřivostí bojovali, že přes pětadvacet tisíc nepřátel v dvaadvaceti hlavních útocích pobili. Ze tří set oněch, jenž na živu zůstali, nebyl ani jeden neporaněn, nejjistější to důkaz, jak dobře byli se drželi a jak statečně míst sobě svěřených hájili. Vzdala se také ještě malá tvrz, čili věž, která v moři stála a pod správou D. Juana Zanoguery byla, valenciánského to kavalíra a znamenitého vojína. Don Pedro Puertocarrero, velitel goletský, jest zajat, kterýžto byl všemožně se vynasnažil, pevnost svou hájiti a jehož ztráta její tak velmi dojala, že na cestě do Konstantinopole, kamž jej do zajetí vezli, hořem zemřel. Také velitel tvrze dostal se do zajetí, jmenem Gabrio Cerbellon, milánský kavalír, znamenitý inženýr a velmi udatný voják. Mnoho vzácných mužů přišlo v obou těchto pevnostech o život, mezi kterými též

Payan de Oria se nalézal, rytíř řádu sv. Jana, muž vznešené povahy, jakž byl svou neobyčejnou štedrostí k svému bratru, pověstnému Juanu Andreovi de Oria dokázal; a co při jeho smrti obzvláště bylo smutné, bylo to, že umřel rukami několika Arabů, kterým již po ztrátě tvrze byl se svěřil a kteří mu slíbili, že jej v morském oděvu přeplaví do Tabarky, malého to přístavu, Janovským, jenž na onom pobřeží korály loví, náležícího. Tito Arabové mu uřízli hlavu a veliteli tureckého loďstva ji přinesli, který ale na nich dokázal, že španělské naše přísloví jest pravdivo, že totiž, ačkoliv zrada milá, zrádce nenáviděn bývá; a tudý se praví, že jenerál ten dal ty, jenž mu dar onen přinesli, pověsiti, protože mu jej nebyli živého vydali.

Mezi křesťany, jenž ve tvrzi jsou zajati, nacházel se jakýs Don Pedro de Aguilar, nevím již z kterého místa v Andalusii rodilý, velmi dobrý a rozšafný voják, který také v básnictví obzvláště se znal. Seznal jsem jej, poněvadž jej osud na mou loď, ano na tu samou lavici přivedl, tak že otrokem mého pána se stal. Než jsme ještě z přístavu vyplouli, složil tento kavalír dvě znělky na způsob epitafií, jednu na Goletu, druhou na tvrz, a v skutku mělbych je sdělití, protože je umím z paměti a myslím, že nikoliv s nelibostí přijaty nebudou.

Když otrok Dona Pedra de Aguilar jmenoval, pohledl D. Fernando na své soudruhy a oni všickni tři se usmáli a když o znělkách se zmínil, pravil jeden z nich: Pane, dříve než budete pokračovat, povězte mni, co s tímto D. Pedrem de Aguilar se stalo.

Co o něm vím, odpověděl otrok, jest to, že přede dvěma léty, když v Konstantinopoli se nacházel, přestrojen za Arnauta, jedním řeckým spahim prchnul; dostal-li se na svobodu, nemohu říci, myslím ale, nebo rok na to viděl jsem onoho Řeka opět v Konstantinopoli, nemohl ale ho se zeptat, jak byl útěk onen se podařil.

Tento D. Pedro jest můj bratr, odpověděl na to kavalír, a žije nyní mezi námi v spokojenosti a zámožnosti; jest ženat a má tři děti.

Díky Bohu za to, zvolal otrok, nebo dle mého mínění není na světě většího štěstí nad dosažení ztracené svobody.

Mimo to, odvětil kavalír, já znám také ty znělky, jež byl bratr můj tenkrát složil.

Tedy raděj sám nám je povězte, pravil otrok, nebo lépe to dovedete, nežli já.

S radostí, odpověděl kavalír, ona na Goletu zní takto:

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ

O vy blahé duše, jenž obálku časnou
Zůstavivše v svatém, spravedlivém boji
Z této země nízké pro zásluhu svoji
Tam jste vznesly se v nebeskou říši jasnou.

A planouce hněvem, horlivostí krásnou
Pravé divy konaly jste v strašné zbroji,
Že krev vaše s nepřátelskou krví v spoji
Moře zbarvila i písčinu užasnou.

Život zhynul dřív, než ramena mohutná
Ochabnula v boji, než jste mrtvi klesli,
Vítězi zůstavše ve svém přemožení.

A porážka tato vaše časná, smutná,
Již jste hradeb uprostřed a mečů snesli,
Zde vám čest zjedнала, v nebi oslavení.

Na ten samý způsob také já ji znám, pravil otrok.

A ona o tvrzi, pravil kavalír, pakli si ji dobře pamatuju, zní takto:

Z této země neúrodné, zpusťosené,
Z těchto ssutin zdi a hradeb rozvalených
Tři tisíce duší reků oslavených
Vešlo v lepší vlasti byty utěšené.

Ti nejdříve páže svoje utužené
Marně namáhali v činech neviděných
Konečně všech silou, počtem oslabených
Život zhynul v mečů seči rozvztekléné.

A to jest ta země od časů pradávných
Plna příběhů a památek truchlivých,
Nejen z minulých dob, ale i z nynější:

Však nevešlo ještě nikdy tolik slavných
Duší odtud do nebe a spravedlivých
Aniž takých hrdin nosila zem zdejší.

Znělky se líbily a otroka těšilo, že o svém soudruhu zprávy nabyl. Pokračuje u svém příběhu pravil:

Když Goleta a tvrz jest dobytá, nařídili Turci, aby Goleta byla zbořena; nebo tvrz byla v takém stavu, že již nebylo co bořiti, a aby se to tím lehčeji a rychleji stalo, na třech rozličných místech podkopy udělali. Avšak místa, která nejslabšími se zdála, nechtěla nikoliv do povětří vylétnouti, staré zdi totiž; co ale z nových hradeb bylo zůstalo státi od Fratina pocházejících, jest snadno se zemí srovnáno. Konečně s vítězoslávou loďstvo do Konstantinopole se navrátilo, načež za několik měsíců zemřel můj pán Uchali, jež Uchalim Fartaxem nazývali, což v řeči turecké strupáče odpadlíka znamená, čímž on vskutku byl; nebo jest u Turků obyčejem, přikládati si příjmi od nějaké vady aneb dobré vlastnosti, jež při nich se nachází, a to stává se proto, že není u nich leč čtyř příjmi rodinných původu otomanského, an ostatní, jak jsem pravil, jmeno a příjmi od vad tělesných neb vlastností duševních si přikládají. Strupáč tento byl jakožto otrok sultánův čtrnáct let u vesla býval a teprv až po třicátém čtvrtém roce stáří svého od víry odpadl, ze zlosti, že mu byl u vesla Turek jeden políček dal a aby na něm mohl se pomstiti; a byl on tak udatný, že beze všech hanebných prostředků a cest, jichž důvěrníci a milci sultanovi používají, králem Alžírským a později námořním jenerálem se stal, což jest v oné říši třetím důstojenstvím. Byl rodič z Kalabrie a ostatně člověk povahy dobré, nebo se svými otroky, jichž přes tři tisíce měl, velmi lidsky nakládal; ti jsou po jeho smrti, jakž byl v závětu svém ustanovil, mezi sultána, který též jest dědičem všech, kdo zemrou, a s pozůstalými stejný podíl béře, a ostatní renegáty jeho rozděleni. Já jsem se dostal jednomu veneciánskému renegátu, jež co lodního pacholka Uchali byl zajal a tak si oblíbil, že se nejmilejším hochem jeho stal; byl to nejukrutnější renegát, jehož kdy bylo. Jmenoval se Azanaga, zbohatnul velice a králem v Alžíru se stal. S tím jsem já tam z Konstantinopole se dostal a byl tomu povděčen, že takto blíže Španěl budu; nikoliv proto, že bych byl míval úmysl, někomu odtud o mém neštěstí psáti, nýbrž proto, abych zkusil, zdali mi štěstí v Alžíru bude příznivější nežli v Konstantinopoli, kde jsem na tisícový způsob uprchnouti se pokoušel a nikdy při tom zdaru neměl; myslil jsem nyní v Alžíru jiných prostředků hledati k dosažení toho, po čem tak velmi jsem toužil; neb já jsem nikdy nespustil se naděje, že svobody své opět nabudu, a když to, co jsem si vymyslel a podnikl, dle přání mi se nezdařilo, nevzdal jsem se nikoliv naděje, nýbrž jinou si vymýšlel a vyhledával, byť sebe slabší a nejistější byla bývala.

Takto jsem trávil život svůj ve vězení čili domě jednom zavřen, jež Turci lázni jmenujou a kde zavřeni bývají křesťanští zajatí, kteří králi aneb některým soukromým osobám náležejí, anebo takoví, jež obecními nazývají, totiž ti, jichž město k veřejným pracím a všelikým způsobem potřebuje. A zajatí takoví jen stěží na svobodu se dostávají, protože mnohým a nikoliv jednomu pánu nepatří a nevědí, s kým o svůj výkup mají vyjednávat. Do těchto lázni dávají, jak praveno, mnozí soukromníci své otroky, zvláště ty, jež vykoupení býti mají; neb tam je mají tak dlouho jisté a zavřené, až výkupné jejich přijde. Taktéž královi otroci, kteří vykoupiti se mají, nebývají s ostatní chatrou na práci posíláni, leč když jejich výkupné dlouho nepřichází, dává se jim práce, aby tím pilněji o své vykoupení usilovali, a musejí oni zvláště na dříví choditi, což nikoliv lehká práce není. Já tedy byl jeden z oněch, jež měli býti vykoupeni, nebo an se vědělo, že jsem kapitán, prospělo mi málo, že jsem své chudoby se dokládal, a dán jsem do počtu kavalérů a takových, jež budou muset se vykoupiti. Dán mi řetěz spíše na znamení, že jsem k výkupu určen, nežli k upoutání, a tak jsem trávil život v lázni ve společnosti mnoha jiných kavalérů a vzácných lidí, jež všickni k výkupu určení byli. Hlad a nedostatek oděvu často, ano takřka neustále nás trápil, avšak nic nás tak nebolelo, jako patřiti každodenně na nevidané a neslýchané ukrutnosti a o nich slýchati, jichž pán můj na křesťanech se dopouštěl. Každý den jest některý oběšen, jiný na kůl naboden, a jinému zas jsou uši uřezány a sice pro tak malé příčiny a tak beze všeho důvodu, že Turci sami uznali, že to činí jen tak a protože jest největší krvežíznivec ze všech lidí na světě. Toliko jeden španělský voják s ním dobře vycházel, jakýsi de Saavedra přímím, který takových kousků vyvedl, že mnohá léta lidem tam v paměti zůstanou a sice vše k tomu cíli, aby na svobodu si pomohl, a toho on přec nikdy nebil aniž kdy bítí dal, ba ani příkrého slova mu neřekl, ješto my všickni jsme myslili, že za to nejmenší z toho, co učinil, bude na kůl vstrčen, jakož i on sám kolikráte se toho obával. Kdyby bylo více času, povídal bych mnoho o tom, co voják onen byl vyvedl, a zajisté by Vás to lépe pobavilo a více podivení, než vypravování mého příběhu Vám způsobilo.

Na dvůr našeho vězení šla okna z domu jednoho bohatého a znamenitého Móra; okna ta byla, jak to u Mórů obyčejně bývá, spíše děrám než oknům podobna a mimo to ještě hustými mřížovanými okenicemi zabedněna. Stalo se tu, že, když jsem jednou na tarase našeho vězení s třemi soudruhy svými se nacházel, kde jsme pro ukrácení času v skákání

s řetězi se cvičili a sami byli, protože ostatní křesťané do práce byli odešli, jsem já oči pozdvihl a spatřil, kterak z jednoho ze zamřížovaných oken hůlka jest vystrčena na jejímž konci šat byl přivázán. Hůlka se klátila a tak pohybovala, jakoby nám znamení dáti chtěla, abychom šli bliž a ji si vzali. My na tento zjev hleděli, a jeden z nás postavil se pod hůlku aby uhlédal, zdali dolů spadne aneb co dělati bude; jak ale tam přišel, zdvihla se hůlka nahoru a s jedné strany na druhou se pohybovala, jakoby hlavou vrtěla, že ne. Křesťan odešel a hůlka se znovu objevila a jako před tím klátila. Druhý z mých soudruhů šel tam a to samé, co prvnímu, se stalo. Konečně to učinil třetí a nevedlo se mu jinak, než prvnímu a druhému. Když jsem to viděl, dostal jsem také chuť, o štěstí se pokusiti a jakmile pod hůlku jsem se postavil, spadla dolů, takže přímo mi k nohous do lázni padla. Rozvázal jsem hned šat, který na uzal byl zavázán, a nalezl v něm deset zlatých morských mincí, z nichž každá deset španělských realů ceny měla. Netřeba mi zajisté povídati, zdali nález ten mne těšil, neb moje radost nad tím byla tak veliká jako mé podivení, ješto nemohl jsem pochopiti, odkud nám, jmenovitě mně, toto dobrodiní přichází; neb protože hůlka toliko mně jest shozena, bylo patrnó, že přízeň ta mne se týká. Vzal jsem své peníze, přelomil hůlku a odešel na taras nazpět, odkud když jsem do okna se ohlédl, jsem spatřil, ana bělounká ruka je otevřela a hned zase rychle zavřela. Z toho jsme si vyložili aneb se domnívali, že paní nějaká, jenž v tomto domě bydlí, nám toto dobrodiní prokázala, a děkovali jsme na to morským způsobem s rukama přes prsa složenýma hlavu a tělo sklánějíce. Brzy na to spatřili jsme, jak někdo z téhož okna malý, z rákosu dělaný křížek vystrčil a hned zase schoval. Znamení to utvrdilo nás v domnění, že bezpochyby nějaká křesťanská otrokyně v domě tom bydlí a dobrodiní toto nám prokazuje; avšak bělost ruky a náramky, jež na ní jsme spatřili, opět s této myšlénky nás svedly a my museli se domnívati, že to bude odpadlá křesťanka, které velmi často páni jejich za řádné ženy si brávají a při tom za štěstí si to pokládají, jelikož si takových více, nežli žen svého národu váží.

Všecky naše domněnky ale byly pravdy velmi daleky; avšak od této doby bylo naším zaměstnáním neustálým, k oknu, v němž hůlka jako hvězda byla nám se zjevila, nahoru pohlížeti. Přešlo ale zajisté více než čtrnácte dní, že jsme ani hůlky, ani ruky neb nějakého znamení nespapřili, a ačkoliv jsme po celý čas ten vyzvěděti se snažili, kdo v domě tom bydlí, a zdali tam nějaká odpadlá křesťanka se nachází, nemohlo se nám nic jiného říci, než že tam vznešený a bohatý Mór bydlí, který Agimorato se jmenuje

a alkaidem v la Patě byl, což u nich důstojnost velmi znamenitá jest. Když ale právě nejméně na to jsme mysli, že by nové zlatáky pršeti mohly, spatřili jsme opět v okně hůlku se šatem a ještě větším uzlem na něm; to stalo se v čas, kde, jako předešle, žádných lidí na dvoře nebylo. Učinili jsme tentýž pokus a druzí šli zase dříve než já; avšak shledalo se, že hůlka nikomu není určena, než mně; neb když jsem přikročil, opět dolů spadla. Rozvázal jsem uzel a našel v něm čtyřicet zlatých skudů španělských a při tom lístek arabskými literami psaný, pod kterými veliký kříž byl udělán. Políbil jsem kříž, schoval peníze, odešel na taras nazpět, poděkovali jsme se zase všickni, ruka znovu se ukázala, udělala znamení, abych list přečetl, a okno se zavřelo.

Událost ta nás podivením a radostí naplnila a ještě nikdo z nás arabsky neuměl, dychtili jsme velmi, dovědět se, co lístek ten obsahuje; avšak ještě větší byla obtíž, nalézt někoho, kdoby jej přečísti dovedl. Konečně jsem se odhodlal, svěřiti se jednomu odpadlíku, který z Murcie rodem pocházel a vždy za mého přítele se vydával; také jsem byl od něho jist, že tajemství mé nevyzradí; neb mnozí odpadlíci, když opět mezi křesťany navrátit se chtějí, od několika váženějších zajatých listy s sebou brávají, ve kterých se dosvědčuje, že odpadlec ten poctivý člověk jest, který křesťanům vždy dobré prokazoval, a že má úmysl při nejprvnější vhodné příležitosti uprchnouti. Někteří dávají si takováto vysvědčení s dobrým úmyslem dáti, jiní ale jich ze lsti potřebují a pro příhodu; neb když na plen do křesťanských krajin vytáhnou a buď se ztratí aneb v zajetí padnou, vyťasí se se svými listy a řeknou, že z nich jest patrno, proč byli přišli, že chtějí totiž mezi křesťany zůstatí a proto při této výpravě k ostatním Turkům se přidali. Takto ucházejí trestu a smířují se s církví, aniž jim co státi se smí; potom ale, když jim příležitost se naskytne, vrací se do Berberska nazpět a jsou opět tím, čím před tím byli. Jiní ale, kteří takové listy mají, k dobrému účelu si je opatřili a opravdu mezi křesťany zůstatí chtějí. A k takovým odpadlíkům náležel můj přítel, jenžto listy ode všech našich soudruhů měl, v kterých jsme my jej co nejlépe schvalovali; kdyby byli Mórové u něho je našli, byli by za živa ho upálili.

Věděl jsem, že umí velmi dobře arabsky, a to nejenom číst ale i psát; avšak dříve, než jsem mu se vším se svěřil, řekl jsem mu, aby mi přečetl ten lístek, jež jsem byl náhodou v koutě své celi našel. On jej četl, zůstal hodnou chvíli do něho hledět a zas polohlasitě jej četl. Otázal jsem se ho, zdali mu rozumí, odpověděl mi, že velmi dobře a že, chci-li, doslovně mi jej přeloží, abych jen mu dal inkoust a péro. Dal jsem mu, co žádal, on mi

všecko náležitě přeložil a pravil: Tu jest všecko španělsky, že ani písmena neschází, co tento mórický list obsahuje, a toliko to třeba připomenouti, že slova Lela Marien svatou Pannu Marii znamenají. — Čtli jsme list a on takto zněl:

„Když jsem byla malou dívkou, měl otec můj otrokyni, která mne v mé řeči křesťanské modlitbě učila a mnoho o Lele Marieně mi povídala. Křesťanka zemřela a já vím, že nepřišla do ohně ale k Allahu, protože jsem ji potom dvakrát viděla, kde ona mi pravila, abych šla do zemí křesťanských k Lele Marieně, která velmi mne miluje. Nevím, jak bych se tam dostala; viděla jsem mnoho křesťanů tímto oknem, ale žádný mi nezdál se býti kavalérem, než ty. Já jsem velmi krásná a mladá a mohu s sebou mnoho peněz vzít; je-li možná, hled, abychom spolu odešli, a budeš-li chtít, budeš tam mým manželem, pakli ne, dá mi Lela Marien někoho, kdo si mne vezme. Toto jsem já psala, hled, aby ti to někdo přečetl; ale nevěř žádnému Móru, nebo jsou všickni falešní. Mám velikou starost, abys se nikomu nevyzradil, neb kdyby můj otec o tom se dověděl, dal by mne hned do studny hoditi a kamením zaházeti. Já uvážu k hůlce nit, přivaž na ni svou odpověď a nemáš-li nikoho, kdoby ti to arabsky napsal, pověz mi to znamením, neb Lela Marien dá, že ti porozumím. Ona a Allah tě zachovej, jakož i tento kříž, jež tisíckrát líbám, jak mi ona otrokyně přikázala.“

Posuďte, pánové, nemusel-li tento list podivením a radostí nás naplniti. A to také se stalo v té míře, že odpadlík vyrozuměl, že list onen nebyl náhodou nalezen, ale že jest v skutku někomu z nás psán. Prosil nás tedy, abychom, je-li domnění jeho pravdivé, mu důvěřovali a vše pověděli, že svůj život za naši svobodu nasadí. To řka vyňal kovový křížek ze zánader a se slzami v očích přísahal Bohu, jež obraz ten představoval, ve kteréhož on, ačkoliv bídný hříšník, upřímně a pevně věří, že vše, cokoli mu zjevíme, věrně v tajnosti zachová, neboť si myslil a téměř tušil, že skrze onu, jenž byla list ten psala, nejen on, ale my všickni svobody dosáhneme a splní se vroucí touha jeho, navrátit se do lůna matky církve svaté, od které co shnilý úd z nevědomosti své a hříšně byl odpadl. Renegát mluvil s takovou lítostí a takým pohnutím, že jsme byli přinuceni pravdu mu povědět a také vše úplně mu vyjevili. Okázali jsme mu okénko, ve kterém hůlka se zjevila, on si pamatoval dům, a dal si záležiti, aby vyzvěděl, kdo v něm bydlí. Zpomněli jsme si také, že bude dobře na list onen Mórce odpověděti, a jelikož jsme měli člověka, který to mohl učiniti, dali jsme záhy odpadlíku lístek napsat, jehož obsah ode mne pocházel, který

doslovně takto zněl, protože ze všech hlavních věcí, jež při tom mi se udály, ani jediná mi z paměti nevypadla, aniž co živ budu vypadne. Skutečně zněla odpověď Mórce takto:

„Pravý Allah tě zachovej, dívko milá, a ona blahoslavená Marien, jenžto jest opravdová matka Boží a vnukla ti do srdce, abys do země křesťanské odešla, poněvadž tě miluje. Pros ji, aby ráčila Ti dát věděti, jak Ti možno bude, vyplniti příkázání její; ona jest tak milostiva a učiní to. Co mne se týče a všech křesťanů, jež se mnou zde jsou, slibuju ti, že pro tebe vše učiníme, ano i zemřeme. Neopomiň mi psáti a oznámiti, co budeš mínit učinit, a já ti vždy na to odpovím; nebo veliký Allah nám dal jednoho křesťanského otroka, který tvým jazykem mluvit a psát umí tak dobře, jak z tohoto listu seznáš. Můžeš tedy beze strachu o všem nám zprávu dáti, co budeš chtít. Co pravíš, abych, až budeš v zemi křesťanské, za manželku tě pojal, slibuju ti to, jakožto dobrý křesťan, a věz, že křesťané plní, co byli slíbili, lépe než Mórové. Allah a Marien, matka jeho, Tě opatruj, dívko milá.“

Napsaný a zapečetěný list tento choval jsem dva dni u sebe očekávaje, až, jak obyčejně nikoho v lázních nebude, načež jsem na onen taras se odebral dívat se, zdali hůlka se objeví. Netrvalo to dlouho a ona se okázala. Když jsem ji uviděl, ačkoliv mi nebylo možno spatřiti, kdo ji vystrkuje, okázal jsem list, dáváje na srozuměnou, aby nit byla k ní přivázána; však ona byla již na hůlce a já na ni list uvázal. Záhy na to vyšla opět naše hvězda s bílým praporem míru, svázaným šatem. Spadlo to dolů, já to zvedl a v uzlíčku rozličných zlatých a stříbrných peněz, přes padesát skudů jsem našel, kteréžto padesátkrát naši radost rozmnožily a v naději na dosažení svobody nás utvrdily.

Ten samý večer přišel náš renegát nazpět a pravil nám, že byl se dozvěděl, že v domě tom tentýž Mór, o němž nám jest praveno, že se jmenuje Agimorato, jest nesmírně bohatý a má dceru, jedinou dědičku veškerého jmění svého, která po celém městě za nejkrásnější ženštinu v Berberii jest považována a že již mnoho místokrálů tam o ni se ucházelo, ona ale žádného vzíti si nechtěla, že byla křesťanskou otrokyní mívala, která již zemřela. To vše s obsahem listu se shodovalo. My jsme hned s renegátem se radili, jakým způsobem bychom Mórku unésti a všickni do země křesťanské se dostatí mohli; konečně jsme se usnesli, zatím že počkáme na druhou zprávu od Zoraidy, jakž se nazývala ona, jenž nyní Marií se jmenovati chtěla. Vědělit jsme dobře, že ona a nikdo jiný nám bude moci z našich všech nesnází pomoci. Když jsme takto se umluvili,

pravil renegát, abychom neměli starosti, že on buď život obětuje, aneb nás vysvobodí. Po čtyry dni byli neustále v lázních lidi, což bylo příčinou, že čtyry dni hůlka se neokazovala, až pak, když opět lázně prázdný byly, zjevila se s tak plným uzlíkem, tak obtěžkaným, že bylo velmi šťastného porodu se nadíti. Hůlka s uzlíkem ke mně spadla a já našel v něm nový list a sto skudů vše ve zlatě. Renegát byl při tom, dali jsme mu list číst a on pravil, že takto zní:

„Já nevím, pane, jak to zařídit, abychom do Španěl se dostali, a Lela Marien mi to také nepověděla, ačkoliv jsem jí na to se tázala. Já nemohu nic jiného učinit, než Vám tímto oknem mnoho peněz dát. Vykupte jimi sebe a své přátele a jeden z Vás ať se odebere do země křesťanské, koupí tam loď a s ní pro ostatní se navrátí. Mne najdete v zahradě mého otce, která u brány babazonské na pobřeží leží a kde já celé toto léto s otcem a služebnictvem svým bydlet budu: tam odtud budete bez bázně moci mne unést a na loď vzít. Avšak hled, abys se stal mým manželem, nebo pakli ne, budu prosit Marienu, aby tě potrestala. Nemůžeš-li se na nikoho spoléhnouti, kdo by pro loď odejel, vykup se sám a jdi, nebo já vím, že ty spíše než kdo jiný se navrátíš, protože jsi kavalér a křesťan. Allah tě, pane, zachovej.“

Takto zněl a to obsahoval list druhý, což když všickni viděli, každý hned se nabízel, že se vykoupí, a sliboval, že zajisté opět se navrátí; také já sám jsem se nabídnul. Avšak proti tomu všemu opřel se renegát a pravil, že nižádným způsobem v to nesvolí, aby některý na svobodu odešel, dokud všickni vysvobození nebudou; nebo prý zkušenost mu okázala, jak špatně lidé po svém vysvobození plnívali slovo, které byli v zajetí dali; neb častěji již vznešení zajatí použili toho prostředku, že někoho vykoupili a s penězi do Valencie neb do Mallorky poslali, aby tam loď koupil a pro ty, jenž ho byli vyplatili, se vrátil, že ale takový člověk nikdy nazpět nepřišel, ješto nově nabytá svoboda a bázeň, opět ji ztratiti, všechny závazky na světě z paměti vyhlazuje. K dotvrzení pravdy svých slov pověděl nám zkrátka jeden příběh, který byl právě toho času s několika křesťanskými kavaléry se udal a sice ten nejpodivnější, který kdy v oněch krajinách byl se přihodil, kde každé chvíle nejpodivnější a nejneobyčejnější věci se přiházejí. On konečně pravil, že nemůže a nesmí nic jiného se učiniti, než aby peníze, za něž má křesťan vykoupen býti, jemu byly dány, on že za ně tam v Alžíru bárku koupí, pod záminkou, že zamýšlí do Tetuanu a na pobřeží obchod provozovat, a až bude tuto bárku mít, že mu bude snadno pro ně do lázni přijeti a všechny naložiti, zvláště, ješto Mórka, jak sama

praví, dosti peněz má k jich všech vykoupení. Když ale budou svobodni, bude to nejsnadnější věci na světě, za bílého dne na loď je naložiti; mnohem větší obtíž jest však ta, že Mórové nedovolují renegátovi bárku koupiti, zvláště je-li Španěl, myslíce, že jenom k tomu ji použití chce, aby mezi křesťany se navrátit mohl. Překážku tu ale že on překoná a s jedním tagarinským Mórem stran lodi, obchodu a výtěžku do společnosti vstoupí a pod tímto zámyslem bárku si opatří, což ovšem při celé věci jest to nejdůležitější. Ačkoliv by mně a mým soudruhům bylo lépe se líbilo, kdybychom někoho pro bárku na Mallorku byli poslali, jak Mórka navrhovala, neopovážili jsme se mu odporovati, obávající se, aby, kdybychom dle jeho vůle nejednali, nás nevyzradil a v nebezpečenství života nepřivedl, jakož i Zoraidu, o jejíž život větší starost, nežli o svůj vlastní jsme měli. Ustanovili jsme tedy, na Boha a renegáta se spoléhnouti. Odpověděli jsme zároveň Zoraidě, že vše dle její rady chceme nastrojiti, ješto byla tak dobře si to vymyslila, jakoby Lela Marien jí to byla vnukla, a že nyní toliko na ní bude záležeti, má-li věc ta v skutek se uvésti aneb protáhnouti. Já jí slíbil znovu, že jejím manželem se stanu, a ona druhý den, když náhodou zase nikoho v lázních nebylo, na několikrát po hůlce a v šatu nám dva tisíce skudů zlatých dala spolu s listem, ve kterém mi oznamovala, že v první jumu, totiž v pátek, do zahrady svého otce se odebere, nám ale dříve ještě více peněz dá, což kdyby nestačilo, nám tolik dá, co jich žádati budeme, protože otec její tak jest bohatý, že peněz nepohřeší a jí mimo to klíče jsou svěřeny. My dali hned renegátovi pět set skudů, aby bárku koupil; osmi sty skudy vyplatil jsem se já a dal peníze jednomu valenciánskému kupci, který tehda v Alžíru se nacházel a mi své slovo dal, že je hned vyplatí, jak mile některá loď z Valencie připluje; neb kdyby byl ty peníze hned dal, bylby u krále podezření vzbudil, že moje výkupné již dávno v Alžíru bylo a že ho kupec k svému zisku byl použil. Nebo pán můj byl tak velmi chytrý, že jsem nižádným způsobem se neosmělil, peníze ty hned mu dát vyplatit. Ve čtvrtek před pátkem, kde krásná Zoraida měla do zahrady se odebrat, dala nám ještě tisíc skudů a o svém odchodu nás spravila, žádajíc mě, abych, až se vyplatím, hleděl hned o zahradě jejího otce se dověděti a vůbec příležitost hledal, tam se dostatí a ji uviděti. Odpověděl jsem jí zkrátka že to učiním, ona ale aby k Lele Marině své útočiště vzala, všemi oněmi modlitbami, jimž otrokyně byla jí naučila.

Když to se stalo, museli i ostatní tři soudruzi se vykoupiti, aby snáze z lázní se dostatí mohli a — ješto já jsem byl se vykoupil, oni ale posud

v zajetí byli, an peněz k tomu zde bylo, — se nepobouřili a ďábel jim něco nenapískal, coby Zoraidě ku škodě býti mohlo. Já jsem je sice znal a nebylo mi třeba toho se obávati, avšak nechtěl jsem celé toto podniknutí v šanc dáti a dal je tímtéž způsobem vyplatit, jako jsem byl já se vykoupil, odevzdav kupci celou sumu, aby výkup s celou jistotou provésti mohl. Se svým tajemstvím ale jsme mu se nesvěřili, nechtějíce do žádného nebezpečství přijíti.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ PRVNÍ

Neminulo patnáct dní a náš renegát byl již bárku koupil, velmi dobrou, do které přes třicet osob se vejíti mohlo. Aby nyní se ubezpečil a podniku svému nějaké barvy dal, vydal se na cestu do jednoho místa, Sargel jmenem, které dvacet leguí od Alžíru stranou k Oranu leží, kde veliký obchod ve fících se vede. Vykonal tu cestu dva neb tříkráte ve společnosti řečeného Tagarina. Tagariny jmenujou se v Berbersku Mórové z Aragonie, mujedary z Granady; v království fézském nazývají mujedary elchy, lid to, jehož král nejvíce k službě ve válce potřebuje.

Pokaždé, když byl se svou bárkou vyploul, přistál v jednom chobotu, který ani tak daleko, coby dvakrát z ručnice dostřelil, vzdálen nebyl od zahrady, kde Zoraida čekala. Tam renegát úmyslně se svými móřskými veslaři přistával, jakoby to činil ze zdvořilosti anebo žertem v tom se cvičil, co později opravdu zamýšlel vykonati, a z té příčiny také vešel do zahrady Zoraidiny, požádat o ovoce. Otec mu je dal, ačkoliv ho neznal; on chtěl také, jak mi později pravil, se Zoraidou mluvit, aby jí mohl povědět, že jest ten, jenž na můj rozkaz do země křesťanů ji odvézti má, aby byla pokojně a pevně myslí a mu důvěřovala; avšak nebylo mu to možno, neb Mórky nedají se žádnému Móru neb Turku uhlédát, pakliže manžel neb otec jejich to jim neporučí, ač s křesťanskými otroky obcujou a někdy více, než opatrnost dovoluje. Mně by to také bylo starost způsobilo, kdyby s ní skutečně byl mluvil a ona viděla, že podniknutí to v rukou renegáta se nachází; avšak Bůh to jinak zařídil, neb renegát neměl příležitosti, předsevzetí své vyvésti. On viděl nyní, že může do Sargelu a odtamtud plouti a kde mu libo přistáti, že Tagarin, jeho soudruh, zcela dle jeho vůle se řídí, že já jsem již vykoupen a že toliko ještě několik křesťanů k veslům mu scházelo; pravil mi tedy, abych mimo vykoupené, ještě několik jich našel, kteří by námi šli, a abych na příští pátek, na který náš odjezd byl ustanoven, je objednal. Když to tak daleko dospělo, promluvil jsem s několika Španěly, vše lidmi silnými a k veslování způsobilými, a kterým ještě nejvíce dovoleno bylo, z města vycházeti. Bylo to veliké štěstí, že jsem jich tolik shledal; nebo bylo dvacet lodí na plen vyjelo, které všechny

veslaře s sebou vzaly a já bych také ani ty nebyl našel, kdyby pán jejich toto léto nebyl doma zůstal a byl na plen vyjel, protože na dohotovení jedné galeje čekal, kterou v loděnici měl. Lidem těmto jsem nic neřekl, než aby příští pátek za soumraku jeden po druhém ven se vykradli, na cestě k zahradě Agimorátově se shromáždili, a tam tak dlouho, až já přijdu, čekali. Každému z nich zvláště řekl jsem, aby, kdyby tam nějaké křesťany našel, jim jenom řekl, že jsem mu poručil, tam čekat.

Když se to stalo, zbývalo mi ještě něco zaříditi, totiž Zoraidě zprávu dáti, jak daleko jsme byli ve svém podniknutí pokročili, aby nebyla překvapena a se neulekla, když náhle mnohem dříve nás spatří, než mohla se nadíti, že by byla již bárka z křesťanské země připlouti mohla. Umínil jsem si, jíti do zahrady a hledat příležitost, s ní mluvíti; pod záminkou tedy, jako bych nějakých bylin natrhati chtěl, den po našem výjezdu tam jsem se odebral. První, s kterým jsem se setkal, byl její otec a oslovil mne řečí, kterou po celém Berbersku a též v Konstantinopoli mezi otroky a Móry se mluví, a která není ani mórská ani španělská neb nějaká jiná řeč, nýbrž směsice všech řečí vespolně srozumitelná. V té řeči tedy otázal se mne, co v jeho zahradě hledám. Odpověděl jsem, že jsem otrok arnauta Mamiho, neboť jsem věděl, že to byl přítel jeho, a že hledám byliny na salát. Ptal se mne dále, chci-li se vykoupit a mnoholi můj pán za mne požaduje.

An jsme takto rozmlouvali, vyšla krásná Zoraida z letohrádku; byla mne již dávno zpozorovala a jelikož Mórky nikoliv před křesťany se neskrývají, aniž se jich střeží, rovnou cestou tam, kde já s otcem jsem rozmlouval, zamířila, On ji zdaleka uhlédal a také, aby k nám přišla, na ni zavolał. Bylo by to odvážlivostí, kdybych nyní chtěl velikou krásu, sličnost a bohatý, drahocenný skvost popisovati, v nichž milovaná Zoraida moje zraku mému se objevila; toliko to povím, že více perlí na její krásné šíji, na jejich uších a vlasech viselo, nežli na hlavě vlasů měla. Na kotnících u nohou, jež měla dle tamějšího způsobu obnažené, měla dvě karkajy — takt se jmenujou v mórské řeči sponky a obroučky na nohou — z nejčistějšího zlata, toliko démanty posázené, že její otec, jak mi později sdělila, jenom ty na deset tisíc doblonů páčil a ty, co měla na rukou, též takovou cenu měly. Perly byly velmi krásné a jich náramně mnoho; nebo největší ozdoba u Mórů záleží v tom, že drahými velikými i malými perlami se krásí a proto také mezi Móry mnohem více perel než u všech ostatních národů se nalézají, a otec Zoraidin byl také vůbec znám, že největších a nejkrásnějších perel z Alžíru má, při čemž mimo to jeho jmění výše dvakráte sto tisíc skudů španělských se cenilo. A toho všeho paní byla ta, jenžto jest nyní mojí.

Mohla-li ve vši oné ozdobě tenkrát vypadati krásnou, nebo ne, můžete z toho souditi, co ještě po toliku přestálém utrpení jí zbylo; neboť známo, že krása některých ženských časem se mění a v jistých případech buď množí, neb tratí; také to jest věc přirozená, že také vášně duševní, buď ji zvyšují neb snižují, ano mnohdy i zcela ničí. Tehda kráčela k nám ve vši své spanilosti, v nejkrásnější slávě aneb aspoň mně tím nejsvrchovanějším přicházela, co jsem byl posud viděl; při jejím shlednutí hned mi přišlo také na mysl, jak velice jsem jí zavázán, tak že mi jako nějaká bohyně s nebe vypadala, k mému potěšení a vysvobození na zem sestouplá.

Když k nám došla, pravil jí otec ve svém jazyku, že jsem otrok jeho přítele arnauta Mamiho a že jsem přišel salát hledat. Ona promluvila v oné směsici jazyků, o které jsem byl pravil, mne se tázala, jsem-li kavalér a jaká jest příčina, že se nevykupuju. Já jí odpověděl, že jsem již vykoupen a že z výkupného lze vidět, jak vysoce pán můj si mne cenil, an jsem mu byl tisíc pět set zoltanů za sebe dáti musel. Načež ona odpověděla: Věru, kdybys byl mému otci patřil, byla bych se postarala, že by tě ani ještě za jednu tolik nebyl dal; nebo vy křesťané, cokoliv mluvíte, vždycky lžete a chudými se děláte, abyste Móry osidit mohli.

To může být, panno, odpověděl jsem jí; já ale jsem se svým pánem poctivě jednal, jednám a budu jednati se všemi lidmi na světě.

A kdy odejdeš? pravila Zoraida.

Myslím, že zítra, pravil jsem; neboť tu jedna loď francouzská, která odpluje, a s tou míním já jeti.

Nebyloby lépe, odvětila Zoraida, abys počkal, až příplavou lodi ze Španěl a jel s nimi, nikoliv ale s francouzskými, kteřížto nejsou vašimi přátely?

Nikoliv, odpověděl jsem já; kdybych věděl, že španělská loď již je na cestě, čekal bych na ni; avšak je to jistější, když zítra odjedu, nebo žádost, vlast svou a milé mi lidi opět uzříti, jest ve mně tak veliká, že na žádnou jinou pozdější příležitost čekati nemohu, byťby sebe lepší byla.

Budeš bezpochyby ve své vlasti ženat, pravila Zoraida, a proto tak toužíš se svou ženou se shledati?

Nejsem ženat, odpověděl jsem já; avšak byl jsem dal slovo, že se ožením, až tam přijdu.

A je hezká dáma, které jsi slovo dal? pravila Zoraida.

Tak krásna jest, odpověděl jsem já, že abych ti ji vylíčil a pravdu řekl, velmi tobě jest podobna.

Nad tím se otec její upřímně zasmál a pravil:

Allah! křesťane, to musí býti velmi krásna, pakli mé dceři jest podobna, neb ona jest ta nejkrásnější v tomto království; jen se na ni podívej, a uhlídáš, že ti pravdu povídám.

Tlumočnickem větší části slov a vět byl nám otec Zoraidin, jakožto člověk zběhlejší; neb ačkoliv ona tou slátanou řečí mluvila, již, jak jsem pravil, tam se užívá, přece své mínění více znamenými než slovy na jevo dávala.

V tom, co jsme my takto a všelijak jinak rozmlouvali, přiběhl jeden Mór s náramným křikem, že prý čtyři Turci přes ohradu do zahrady vskočili a ovoce tam trhají, ačkoliv ještě není zralé. Stařec se ulekl a Zoraida také, nebo všickni Mórové mají před Turky jakoby přirozenou bázeň, zvláště před vojáky, kteří velmi jsou nezbední a takovou moc nad Móry si osobujou, že s nimi hůře než s otroky nakládají. Nato pravil otec Zoraidě: Dítě milé, odejdi do domu a zavři se tam; já zatím s těmi psy promluvíím. Ty, křesťane, nahledej si bylin, cestuj šťastně a Allah tě do tvé vlasti provodíž.

Já jsem se uklonil a on šel mluvit s Turky zůstaviv mne se Zoraidou samotna, která se stavěla, jakoby odcházela, kam otec jí byl poručil; on ale sotva že za stromy zašel, obrátila se ona ke mně a se slzami v očích pravila: Tamejí, křesťane, tamejí? což tolik znamená, jako: odejdeš, křesťane, odejdeš? Já odpověděl: Ano, panno, avšak ne bez tebe; očekávej mne na první jumu a nelekni se, až nás uhlídáš, neb my tě zajisté mezi křesťany dovezeme.

Pravil jsem jí to tak, že mi porozuměla, a ona rukou okolo krku mne vzavši, slabým krokem domů ubíratí se jala; osud tomu chtěl — mohloť to velmi špatně vypadnouti a vše v neštěstí se obrátit, kdyby to nebesa nebyla jinak zařídila — že, an jsme takto spolu šli, ona rameno okolo mého krku ovinuto, otec, který od Turků již nazpět přicházel, v tomto postavení nás viděl a my také zpozorovali, že nás spatřil. Opatrná Zoraida však ráme své mi s krku nesňala, nýbrž ještě více na mne se opřela a hlavu svou na prsa mi položila, kolena trochu ohnuvši, aby se zdálo, že byla omdlela; a já se stavěl také tak, jako bych proti své vůli ji držel. Otec její kvapem k nám přiběhl a vida dceru svou v tomto stavu, ptal se, co jí se stalo, ježto ale žádné odpovědi nedávala, pravil: Zajisté, že vpád těch psů ji polekal, takže do mdlob upadla. Vzal mi ji z náručí, přitisknul na svá prsa, ona ale si vzdychla a s očima posud neosušenýma ještě jednou mi pravila: Amejí, křesťane, amejí; jdi, křesťane, jdi.

Otec její na to odpověděl: Není třeba, dítě, aby křesťan šel, neb on ti

nic zlého neučinil a Turci již také jsou pryč; neboj se ničeho, není žádné příčiny, neb, jak jsem pravil, Turci již na mou prosbu odešli, kudy přišli.

Ti ji polekali, jak jsi pravil, pane, řekl jsem otci jejímu; poněvadž ale chce, abych odešel, nebudu ji hněvat; buď tedy zdrav a já s tvým dovolením zase přijdu pro byliny do této zahrady, protože, jak můj pán praví, v žádné lepších na salát není.

Přijď, kdykoliv budeš chtít, odpověděl Agimorato, nebo moje dcera to nepravila proto, žeby snad tebe neb některého jiného křesťana nenáviděla; nýbrž ona chtěla toliko říci, aby Turci odešli a proto pravila k tobě, abys šel anebo snad, že již byl čas, abys šel své byliny hledat.

Na to jsem s oběma se rozloučil a ona s patrným pohnutím myslí s otcem svým odešla, načež já, jakobych salát hledal celou zahradu jsem prochodil, všechny vchody a východy, pevnost domu ohlédal a dobře všech příležitostí si všiml, které celé podniknutí naše mohly usnadnit.

Když to se stalo, dal jsem renegátu a svým soudruhům o všem zprávu a nemohl se chvíle dočkat, kde mi bude lze krásnou Zoraidu, již osud mi byl popřál, skutečně svou nazvati.

Konečně přišel čas a nastal den a okamžik nám tak žádoucí. Řídili jsme se úplně podle chytrého úmyslu, na němž již dávno jsme byli se ustanovili, a on nám dle žádosti se vydařil; nebo v pátek, který následoval na den, když jsem se Zoraidou v zahradě mluvil, můj renegát za soumraku naproti obydlí Zoraidinu bárku zakotvil. Již byli křesťané, kteří veslovati měli, z města venku, a tam na rozličných místech připraveni a uschováni. Všickni byli plni nejisté naděje, když tu na mne čekali a měli chuť, loď, která tu před jejich očima ležela, přepadnouti; neb nevěděli, že já jsem s renegátem srozuměn, nýbrž myslili, že musejí silou svého ramena svobodu si vydobyti a Móry, jenž na bárce se nalézali, pobiti. Když ale pak se svým soudruhem jsem se objevil, všickni, byvše dříve ukryti a uschováni, kolem nás se shlukli. Město bylo již v tu dobu zavřeno a v celém okolí nebylo živé duše viděti.

Když jsme byli pohromadě, hádali jsme se, nebylo-li by lépe, dříve pro Zoraidu jíti anebo Móry na bárce u vesel jsoucí pobiti. Co takto jsme byli na rozpacích, přišel renegát a pravil, abychom déle nečekali; že již je čas, všickni jeho Mórové že jsou bez starosti a většina jich spí. Řekl jsem mu, proč jsme ještě čekali, a on odpověděl, že je to nejdůležitější věc, abychom lodí se zmocnili a že se to s jistotou a beze všeho nebezpečství státi může, pak že hned pro Zoraidu budeme jíti moci. My všickni byli toho mínění a nezdržující se déle, pustili jsme se za ním na loď; on první do

ní vskočil se šavlí v ruce a zvolal mórsky: Ať nikdo se nehne, nechce-li o život přijíti. Zároveň byli též všickni křesťané do lodi vrazili. Mórové majíce málo srdnatosti a slyšíce svého velitele takto mluvit, všickni se ulekli a nesáhnuvše ani po zbrani, kterou také jen někteří z nich měli, bez promluvení slova od křesťanů svázati se dali, což oni s velkou rychlostí vykonali a Mórům hrozili, že, pakli nějaký povyk způsobí, v okamžení posekáni budou.

To když se stalo, zůstala polovice našich na stráži na lodi; my ostatní jsme opět vedením renegátovým do zahrady Agimoratovy obrátili a štěstí tak nám přálo, že vrata nám s lehkostí, jako by ani nebyla bývala zamčena, dala se otevřít a my tedy beze všeho hluku do domu se dostali, od nikoho nejsouce zpozorováni. Krásná Zoraida již na nás čekala u jednoho okna a když zaslechla, že lidé přicházejí, otázala se tichým hlasem, jsme-li nizarani, jakoby chtěla říci neb se ptáti, jsme-li křesťané. Já jí odpověděl, že jsme a aby sešla dolů. Když ona mne poznala, ani chvilku nelíknala; nebo beze vší odpovědi již dole byla, dvéře otevřela a všem v takové kráse a takovém drahém oděvu se objevila, že mi nelze to popsat. Spatřiv ji ujal jsem ji za ruku a ji políbil, renegát a moji oba soudruzi učinili totéž, načež ostatní nevědouce proč vlastně to se děje, totéž, co my učinili, takže to vypadalo, jakobychom všickni jí díky vzdávali a ji za svou vysvoboditelku uznávali. Renegát se jí ptal v Mórské řeči, je-li otec její v zahradě? Ona odpověděla, že je, ale dobře spí. Musíme ho tedy zbudit, pravil na to renegát, a s sebou vzít, se vším co skvostného v této krásné zahradě se nalézá.

Ne, pravila ona, mému otci nesmí se nižádným způsobem ublížit a také v domě tom již ničeho není, než co jsem s sebou vzala a což dostačí, vás všecky bohatými učinit a spokojit; jenom počkejte trochu a uhlídáte. To řkouc opět do domu nazpět šla a pravila nám, že hned zase přijde, abychom tu státi zůstali a žádného hluku nedělali. Já se ptal renegáta, co byl s ní jednal, načež on mi to pověděl. Řekl jsem mu na to, aby nic jinak nečinil, než jak Zoraida poroučí. Ona zatím již přicházela se skříní jakousi, plnou zlatých skudů, že ji sotva unésti mohla.

Nehoda chtěla, že otec její v tu chvíli se probudil a hluk v zahradě zaslechl; vyhlédl oknem a spatřiv, že to v zahradě jsou křesťané, dal se do náramného křiku arabsky: Křesťané! křesťané! loupežníci, loupežníci! kterýžto křik v náramný a strašný zmatek nás přivedl. Avšak vida renegát, v jakém to jsme nebezpečnství a jak velmi třeba, abychom své podniknutí vyvedli dříve, než povyk se stane, honem s několika z našich k Agimoratu nahoru běžel. Já nechtěl Zoraidu opustit, neb ona byla do mdlob padla

a mi v náruči ležela. Konečně ti, co nahoru vyběhli, tak si popílili, že v okamžiku již s Agimoratem dole byli; svázavše mu ruce a ústa šatem zacpavše, aby slova promluvit nemohl, pohrozili mu, že, pakli cekne, životem to zaplatí. Když dcera jej spatřila, zakryla si oči, aby naň hledět nemusila, a otec byl pln podivení, protože nevěděl, že ona s její vůli v našich rukou se nachází. Nyní ale bylo nám nohou nejvíce zapotřebí; utíkali jsme tedy co nejrychleji k bárce, kde nás oni, co tam byli, očekávali a úzkost měli, aby nějaká nehoda nás nebyla potkala.

Sotva byly dvě hodiny noci přešly a my jsme již všickni zase v bárce byli. Tu jsou otci Zoraidinu ruce rozvázány a šat z úst vytažen; renegát mu ale znovu hrozil, že, slovo-li jen řekne, životem to zaplatí. Když svou dceru spatřil, dal se do hořkého pláče, zvláště když uviděl, že já ji pevně v náruči mám a že ona se nezdráhá, nenaříká, se nebrání a jest pokojna; mlčel ale přece, aby hrozby renegátovy se nevyplnily. Když viděla Zoraida, že je v bárce a že chceme začít veslovat, a když svého otce a ostatní Móry svázané spatřila, pravila renegátovi, aby mi řekl, bych byl tak laskav, dal ony Móry rozvázat a otce jejího na svobodu propustil, ježto by raději do moře se vrhla, než aby před svýma očima a svou vinou zajatého odvážet viděla otce, jež tak byla milovala. Renegát mi to řekl a já pravil, že jsem s tím zcela spokojen; on ale odpověděl, že se to nemůže státi nyní, protože, kdybychom je tu nechali, by oni záhy město a zem pobouřili a způsobili, žeby za námi několik lehkých lodic bylo vyplulo, které by nám zem i moře zastoupily, takže bychom nikoliv uprchnouti nemohli; jakmile ale ku křesťanské zemi přistanem, že mohou na svobodu propuštění býti.

My jsme s tímto míněním byli srozuměni a Zoraida, jízto i příčiny jsou sděleny, proč její žádost hned vyplniti nemůžeme, taktéž se upokojila; hned na to všickni mlčky a s velikou radostí vesel se chopili, my Bohu z celého srdce se poručili a v stranu ostrova Mallorky, nejbližší to křesťanské země, zaměřili. Silný vítr počal ale proti nám váti a moře se stalo tak nepokojným, že nám bylo nemožno, plavbu k Mallorce dále konati; byli jsme tedy přinuceni, přímo u samé země v stranu Oranu plouti, jsouce v neustálé starosti, abychom nebyli uviděni ze Sargelu, ležícího na břehu tom šedesát mil od Alžíru daleko, a majíce co se báti, abychom na té cestě některou z galejí nepotkali, které s kupeckým zbožím z Tetuanu přicházejí; ačkoliv všickni jsme si mysleli, že kdyby nás kupecký koráb potkal, a při tom žádný loupežnický to nebyl, my bychom jej podniknouti byli s to ano snad i dobytí a pak na něm svou cestu bezpečněji dále konati mohli. Zoraida měla mezi tím hlavu svou v mých rukou skloněnou, aby na otce

svého patřiti nemusela, a já slyšel, kterak Lelu Marien vzývala, aby nám byla pomocna.

Byli jsme asi třicet mil uploulí, když svítati počalo, a viděli, že toliko na tři dostřely z ručnice od země jsme vzdáleni; celá ta krajina byla ale pusta a aniž bylo koho viděti, jenžby nás byl mohl prozraditi. Avšak mi přeče vši mocí do širého moře, jež nyní již bylo trochu se utišilo, dále veslovali a když jsme byli dvě míle plouli, dán jest rozkaz, abychom u veslování se střídali a, ješto naše bárka dobře byla zásobena, pojísti mohli, ačkoli ti, co byli u vesel, pravili, že nyní není čas k oddechu nějakému, aby se dalo jíst těm, kteří neveslují, oni že na žádný způsob vesel z rukou nepustí. Stalo se tak a mezi tím začal tak silný vítr foukat, že nás přinutil záhy rozvinout plachtu, nechat vesel a plouti k Oranu, poněvadž nebylo možno jinou cestu konat. To vše stalo se s velikou rychlostí a tak plouli jsme s plachtou za hodinu asi osm mil, neobávajíce se ničeho, než aby loupežnická loď nějaká nás nepotkala. Mórům jsme dali jíst a renegát je těšil, že nejsou otroky, nýbrž že při první příležitosti na svobodu budou propuštěni.

Totěž pravil otci Zoraidinu, který ale mu odpověděl:

Ať mi jest čehokoliv jiného, křestané, od vaší štědrosti a dobrého mínění se nadíti: co se týče propuštění na svobodu, nemějte mne za tak poštilého, abych si to myslil, neb vy byste nikdy v nebezpečství nebyli se vydali a mne svobody zbavili, abyste pak tak dobrovolně mi ji opět navrátili, zvláště an víte, kdo jsem a jaký užitek můžete z toho míti, když mne propustíte. Určete jenom cenu a já vám za sebe a za tuto nešťastnou dceru mou, vše dám, co budete chtít anebo aspoň za ni samotnou, neb ona jest větší a lepší část srdce mého.

To řka počal tak hořce plakati, že všecky nás k útrpnosti pohnul a Zoraidu přinutil, že naň pohlédla, kterážto vidouc jej plakati, tak se obměkčila, že vstavši od mých nohou, šla otce svého obejmout a spojivši svůj obličej s obličejem jeho s ním do tak úpěnlivého pláče se dala, že mnozí z nás s nimi plakali. Však když její otec uviděl, že jest tak svátečně vystrojena a tolik šperků na ní, pravil k ní ve svém jazyku: Co je to, dcero, že včera večer, dříve než ono neštěstí se stalo, v němž nyní se nacházíme, jsem tě v tvých obyčejných a domácích šatech viděl a nyní, aniž jsi měla času se obléci a aniž nějaká radostná událost byla k tomu dala příčinu, abys se vystrojila a vyšperkovala, vidím tě v nejkrásnějším tvém skvostu, jež jsem ti byl kdy darovati byl s to, když štěstí nám právě bylo nejpříznivější?

Odpověz mi na to, neb já se tomu ještě mnohem více divím, nežli neštěstí, ve kterém se nacházím.

Renegát nám všechno vysvětlil, co Mór k své dceři mluvil a ona mu ani slovem neodpovídala. Když ale v koutě na bárce skříni uhlédal, ve které klenoty se nacházely a o které věděl, že byl v Alžíru ji zanechal a s sebou do zahrady nevzal, ještě více užasnul a tázal se nás, jakým způsobem ta skříňka nám do rukou se dostala a co v ní se nalézá. Načež renegát, nepřipustiv Zoraidu k odpovědi, takto odpověděl: Upokoj se, pane, a netaž se dcery své Zoraidy po věcech takových, neb já ti najednou vše zodpovídám: věziž tedy, že ona jest křesťankou, pilník, který naše pouta přepiloval, osvoboditelka naše ze zajetí; ona dobrovolně s námi jde a jest nad nynějším stavem svým potěšena, nebo přichází z temnoty na světlo, ze smrti do života, z bídy do štěstí.

Je pravda, co tento povídá, dcero moje? tázal se Mór.

Ano, jest, odpověděla Zoraida.

Tys tedy, odvětil stařec, skutečně křesťankou a vydalas otce svého v ruce nepřátel?

Načež Zoraida odpověděla: Jest pravda, že jsem křesťankou; avšak tebe jsem v tento stav nepřivedla, neb nebylo nikdy mé přání, tě opustit nebo ti ublížit, nýbrž toliko dobré prokázat.

A jaké dobré mi to prokazuješ, dítě?

Na to musíš, odpověděla, Lely Marieny se zeptat; ona ti to bude moci lépe pověděti, než já.

Sotva že byl Mór to uslyšel, hned s nepochopitelnou rychlostí po hlavě do moře se vrhnul, kdežby zajisté byl se utopil, kdyby široký šat jeho nebyl chvíli nad vodou ho udržel. Zoraida vzkřikla, abychom mu pomohli, načež my všickni hned jsme přiběhli; jest za vrchní šat chycen a bez sebe na loď vytažen, načež Zoraida s velkým zármutkem, jakoby již byl umřel, naň se vrhla a úpěnlivě bédovati počala. My jsme ho obrátili ústy dolů a mnoho vody z něho vyteklo, až pak on za dvě hodiny opět k sobě přišel. Mezi tím časem byl vítr opět se obrátil a k břehu nás hnál, čemuž my brániti a vší mocí veslovati jsme museli. Štěstí však nám pomohlo, že jsme do jedné zátoky se dostali, která podle malého mysu leží, jež Mórové cava rumia jmenujou, což v naší řeči zlá žena křesťanská znamená, a jest mezi Móry pověst, že zde jest pohřbena Cava, skrze kterou Španělsko jest ztraceno, nebo cava znamená v jejich řeči tolik co zlá žena a rumia jest křesťanka. Oni také to mají za zlé znamení, když musejí zde zakotviti, a nečiní to nikoliv dobrovolně, nýbrž jen tenkrát, když nouze

je k tomu donutí; pro nás ale nebylo ono místo zlou ženou, nýbrž bezpečným útočištěm, pokud vítr se neobráti. Rozestavili jsme na břehu stráž a ostatní vesel z rukou nepustili; pojedli jsme z toho, čím byl renegát nás opatřil, a prosili Boha a svatou Pannu z celého srdce, aby nám milostivi a nápomocni byli a tak šťastnému počátku též tak šťastný konec popřítí ráčili.

Potom na prosby Zoraidiny se stalo, že její otec a ostatní svázání Mórové jsou na břeh vysazeni; nebo měkké srdce její nemohlo déle snést pohledu na otce a ostatní, an z vlasti své jsou odvázeni. My jsme také při svém odjezdu to byli slíbili, a nebylo to pro nás nic nebezpečného, když na tomto pustém místě je zůstáváme.

Nebyly také tak marné modlitby naše, nebo nebesa je vyslyšela; nastal příznivý vítr, moře se utišilo a my si umínili, započatou cestu svou dále konati. Rozvázali jsme tedy Móry a jednoho po druhém na břeh vysadili, nad čímž oni velmi se podivili; když jsme ale Zoraidina otce, který byl zatím opět k sobě přišel, na břeh vézti chtěli, pravil on: Proč myslíte, křesťané, že toto zlé děvče chce, abyste mne na svobodu propustili? Myslíte, že to je z lásky, kterou ke mně chová? Zajisté nikoliv; nýbrž ona toliko chce, abych jí nebyl překážkou a aby špatný úmysl svůj vyvésti mohla; také nemyslete, že ona své náboženství opouští, protože nahlíží, že vaše jest lepší, než naše; nýbrž proto, že ví, že ve vaší zemi dá se nemravnost svobodněji prováděti nežli v naší. Na to se obrátil k Zoraidě, jsa ode mne a ještě jednoho křesťana za obě ruce držán, aby ničeho zoufalého neučinil, a pravil: O ty ničemné dítě, pošetilé děvče! Kam jdeš, zaslepená a nerozumná v moci těchto psů, přirozených nepřátel našich? Proklata budiž hodina, v které jsem tě zplodil, a proklata budiž všecka láska a všecka radost, s kterou jsem tě vychovával!

Když jsem ale viděl, že tak hned nepřestane, dal jsem jej rychle na břeh vyvézti a on tam odtud hlasitým proklínáním a bédováním nás provázel, vzývaje Mahomeda a Alaha, aby nás zničil a docela zahubil. Když jsme již byli dále doplouli a slov jeho více neslyšeli, viděli jsme, jak si počíná, jak si vousy rve, vlasy trhá a na zem se vrhá; jenom jednou hlas svůj tak pozdvihl, že jsme slyšeli, co praví: Navrať se, dcero milovaná, navrať se na břeh, neb já ti všecko odpustím; nech těm lidem ty peníze, neb již jsou jejich a pojď potěšit tohoto truchlivého otce svého, který na této pusté písčíně umře, pakli jej opustíš. To vše Zoraida slyšela s bolestí a pláčem, aniž věděla mu co říci, neb slova odpovědět, leč: Pros Alaha, otče můj, a Lela Marien, jenžto byla příčinou, že jsem stala se křesťankou, ať v

zármutku tvém tě potěší. Alah dobře ví, že jsem nemohla jinak učiniti, než jsem učinila, a že tito křesťané mne nikoliv k tomu nesvedli, neb kdybych i nebyla s nimi odploula, nebyla bych mohla doma zůstatí, protože moje duše mne mocně poháněla, abych v skutek uvedla to, jež dobrým se mi zdá, jako ty, milovaný otče za zlé to považuješ. Toto pravila, když již otec ji neslyšel, aniž my ho více viděli; já tišil Zoraidu a my konali svou cestu dále, kterou příznivý vítr tak podporoval, že jsme s jistotou myslili, druhý den ráno na břehu španělském se octnouti. Avšak jako štěstí zřídka anebo nikdy čisto a nekaleno nepřichází, aby nějaké neštěstí je neprovázelo neb nezničilo, chtěl tomu osud, aneb snad byla toho příčinou Mórova kletba, kterou byl dceři na cestu dal, — nebo kletba otcovská bývá vždy strašlivá, — že, když takto jsme plouli a již tři hodiny noci uplynuly, s plachtou nataženou, bez veslování, protože vítr nám práce ušetřoval, náhle za jasného světla měsíce blízko nás okrouhlou loď jsme spatřili, která se všemi plachtami a kormidlem trochu na levo nachýleným tak přímo před námi hnala, že jsme museli plachtu sejmouti, abychom do ní nevrátili. Oni taktéž učinili, abychom okolo nich jeti mohli. Postavili se na kraj lodi a tázali se nás, kdo jsme, kam plujeme a odkud přicházíme; poněvadž ale francouzským jazykem se ptali, pravil náš renegát: Neodpovídejte nikdo, nebo zajisté jsou to francouzští mořští loupežníci, kteří všecko v plen berou.

My podle této rady žádné odpovědi nedali a když jsme byli již dále odplouli a loď naše již vítr dostala, jest náhle ze dvou kusů vystřelono, které, jak se zdálo, kulemi řetězi spojenými nabity byly; neb jedna rána stežeň náš přerazila a do moře s plachtou shodila, an zatím také druhý kus jest vypálen, který bárku naši prorazil a celou provrtal beze všeho našeho úrazu. Když jsme viděli, že začínáme se pohroužeti, dali jsme se všickni do hlasitého volání o pomoc, aby nám s oné lodi přispěli, že hyneme. Oni se zastavili, spustili loďku, do které dvanáct ozbrojených Francouzů vstoupilo a se svými hořícími luntý k nám se pustilo; uviděvše, že jest nás tak málo, a že loď již tonouti počíná, vzali nás na loď a pravili, že jsme této své nehody sami vinni, pro nezdvořilost, že jsme neodpověděli. Náš renegát vzal skříňku se Zoraidinými klenoty a, aniž to kdo zpozoroval, do moře ji hodil. My na to připlouli k Francouzům, kteřížto, zvěděvše kdo jsme, jakožto naši nepřátelé nám všecko pobrali, co našli, takže i Zoraidě sponky vzali, které na nohou měla. To mne ani tak mnoho nermoutilo, jako jsme já a Zoraida se obávali, aby mimo tento poklad také o onen klenot ji neoloupili, jehož ona i já nade všecko jsme si vážili; avšak žádost

lidí oněch nevztahuje se dále než k penězům, a já jsem ještě nikdy takovou lakotnost neviděl; neb ona dosahovala takového stupně, žeby i z našich otrockých šatů nás byli svlékli, kdyby jich byli potřebovati mohli. Zdálo se, že mají úmysl nás do plachty zavinouti a do moře hoditi, neboť hodlali v několikú španělských přístavech obchod vésti a tam za Angličany se vydávati; kdyby nás byli s sebou vzali, mohli býti potrestáni a podvod jejich prozrazen. Kapitán ale, který byl mou milenou Zoraidu oloupil, pravil, že jest s učiněnou kořistí spokojen a že si nežádá do některého španělského přístavu vplouti, nýbrž hned úžinou gibraltarskou v noci, neb jak bude možno, až do Rochellu, odkud byl vyjel, na cestu se dáti. Usnesli se tedy loďku svou nám dáti mimo vše, čeho na krátkou cestu naši bylo nám zapotřebí, jakož i druhý den učinili, když jsme již zemi španělskou byli viděli, pro kterýžto pohled a radost na všechny strasti a svou chudobu jsme úplně zapomněli, jakoby nás nic ani nebylo potkalo. Taková je radost z dosažení svobody ztracené.

Mohlo býti poledne, když jsme vstoupili na loďku, do které nám byli dva sudy vody a trochu sucharů naložili, a kapitán, pohnut, nevím jakou útrpností, dal krásné Zoraidě při vstoupení na loďku čtyřicet zlatých skudů a nedopustil, aby ji vojáci svlékli ze šatů, které posud na sobě má. Vstoupili jsme na loďku a děkovali za dobrodiní, jež nám byli prokázali, jsouce více potěšeni než zarmoucení. Oni se dali na cestu dále v stranu úžiny; my ale nepohlížejíce na žádný kompas, mimo zem, která před námi ležela, veslovali tak horlivě, že při západu slunce již tak blízko jsme byli, že jsme mysli, že ještě než noc nastane, budeme moci přistati. Avšak tu noc měsíc nesvítil a obloha byla tak tmavá, při čemž my nevěděli, ve které krajině se nacházíme, že jsme za nebezpečno považovali, k zemi přiraziti. Někteří z nás ale chtěli, abychom přistali, třeba na skálu a daleko od místa lidmi obydleného; neb takto nemuseli jsme aspoň se obávati, že na tetuanské loupežníky vrazíme, kteří nočního času z Berberska vyjíždějí a z rána na španělském břehu bývají kořistíce a pak na noc do vlasti své se vracujíce. Jiní zase mysli, abychom zvolna zemi se blížili, jakož bylo možno, an bylo moře pokojno, a pak našedše vhodné místo, přistali. To se stalo a my jsme ještě před půlnocí k pusté vysoké hoře přišli, která ale přímo u samého břehu nestála, nýbrž dosti prostory poskytovala, že jsme tu přistati mohli. Vrazili jsme na písek, vystoupili všickni na břeh, líbali zem a s pláčem a s velikou radostí děkovali Pánubohu našemu za všechny ony milosti nevyrovnané, které nám na cestě naší byl prokázal. Vynesli jsme z bárky potravu, která na ní se nacházela, a vytáhše ji na břeh

hodný kus nahoru na vrch jsme vylezli; nebo posud ještě jsme nevěděli, kde se nalézáme, a nebyli úplně jisti, zdali v křesťanské zemi jsme. Zdálo se nám, že jitro později nastalo, než jsme si přáli. Vylezli jsme na to až na vrch hory a hleděli nějakou ves aneb aspoň nějakých pastýřských chýží vypátrati; avšak, jak daleko zrak náš dosáhal, ani vsi, ani lidí, ani cesty neb zteky spatřiti jsme nemohli. Umínili jsme si tedy předce dále do země jíti, poněvadž jsme nepochybovali, že někoho nalezneme, kdo nám poví, kde se nacházíme. Co mne ale nejvíce rmoutilo, že Zoraida tuto obtížnou cestu pěšky konati musela; neb, ačkoliv jsem ji několikráte na záda vzal, bylo jí přece pomýšlení, že mi bude obtížnou, tak nesnesitelnou, že oddechu použití nemohla a tudy onu obtíž mi ukládati nechtěla. Putovala tedy s pokojnou a veselou myslí se mnou dále a my jsme asi čtvrt míle ušli, an jsme cinkání rolničky zaslechli a z toho soudili, že stádo nějaké na blízku pásti se musí. Ohlédli jsme se kolem a uviděli hochu pod korkem seděti, který pokojně a bez starosti hůl nožem vyřezával. Zavolali jsme naň, on pozdvihl hlavu a jako šipka utíkatí od nás počal; byltě, jak jsme později se dověděli, nejdříve renegáta a Zoraidu zočil a, že byli v morském oděvu, myslil, že veškeří Mórové z Berberska naň se valí. Utíkaje s největší rychlostí do lesa, jal se z plného hrdla křičeti: Mórové, Mórové jsou v zemi: Mórové, Mórové, zbraň, zbraň!

Tento křik nás přivedl do velikých nesnází a my nevěděli, co činit; avšak majíce za to, že povyk pastýřův zem pobouří a že pobřežní jízda záhy bude chtít vědět, co se děje, umluvili jsme se, aby renegát turecký oděv svlékl a kazajku otrockou na se vzal, kterou jeden z nás hned mu dal a sám toliko v košili zůstal. A takto Bohu se poručivše, dali jsme se tou samou cestou, kudy byl pasák utíkal v neustálém očekávání, kdy s pobřežní jízdou se setkáme; a naše domnění nás neklamalo, neb sotva že jsme byli asi dvě hodiny ušli a z pustiny oné na rovinu se dostali, shlédli jsme asi padesát jezdců, kteří s velikou rychlostí přímo proti nám hnali. Spatřivše je, zůstali jsme státi a na ně jsme čekali; avšak ti, když dojeli a místo Mórů, jež hledali, toliko ubohé křesťany uviděli, zarazili a jeden z nich ptal se nás, jsme-li my snad příčinou povyku pastýřova. Ano, pravil jsem já, a když jsem chtěl začít mu příběh svůj vyprávět, kdo jsme a odkud přicházíme, jeden z našich křesťanů poznal jezdce, který nám onu otázku byl dal, a pravil k slovu mne nepustiv: Bohu díky, pánové, jenž nás byl dobře vedl, nebo, nemýlím-li se, jest to krajina, na které stojíme, velezmalazská: a pakli léta mého zajetí všecku paměť mi nevyhladila, jste vy, pane, jenž nás se ptáte, kdo jsme, Pedro de Bustamente, můj ujec. Sotva

byl zajatý křesťan to řekl, skočil jezdec s koně a chytil mladíka do náručí, řka: Synovče můj předrahý, již tě poznávám; já, moje sestra, tvá matka, a všickni příbuzní, co jich na živu, za mrtvého jsme tě oplakali a milostivý Bůh dal nám se dočkati radosti, že opět tě vidíme. My jsme se dověděli, že jsi v Alžíru, a z oděvu tvého, jakož i ostatních tvých soudruhů a ze všeho vidím, že jste zázračným způsobem na svobodu se dostali. Tak jest, odpověděl jinoch, a zbude nám času, že vám vše budu moci vypravití,

Jakmile jezdcí seznali, že jsme zajatí křesťané, ssedli se svých koní a každý nás zval s sebou do města Velez Malagy, které půl druhé míle odtud bylo vzdáleno. Několik jich odjelo, aby bárku do města dopravili, ježto jsme jim byli místo popsali, kde ji jsme nechali; ostatní vzali nás za sebe na koně a Zoraida si za ujce otrokova sedla. Lidé z města přišli nám vstříc, poněvadž jeden z nás příchod náš dříve již tam byl oznámil. Nebylo to sice nic divného pro ně, osvobozené křesťany, anebo Móry v okovech viděti, protože lidé v oněch krajinách takového něco častěji vídají; avšak všickni se podivili nad Zoraidinou krásou, která namožením od chůze a radostí, že v zemi křesťanské se nachází, velmi byla se zvýšila. Radost, že všecko nebezpečí přestála, takovou červeností tváře její polila, že musím říci, pakliže v tom okamžení moje láska mne neklamala, že nikdy ještě krásnější ženské na světě nebylo; aspoň mezi těmi ne, které jak živ jsem byl viděl.

Nejdříve a především šli jsme do kostela, Pánubohu za prokázanou milost díky vzdáti. Když tam Zoraida vkročila, pravila, že tam vidí obličej, které podobnost s Lelou Marienou mají. My jí vysvětlili, že to jsou její obrazy, a renegát jí, pokud byl s to, vyložil, proč tam jsou a že může jim takou poctu vzdáti, jako by každý obraz skutečnou Lelou Marienou byl, která jí byla se zjevila. Ježto velmi dovtipná byla, pochopila zcela, co jí o obrazích praveno. Rozdělili nás konečně po rozličných domech ve městě; avšak renegáta, Zoraidu a mne vzal náš soudruh s sebou do domu svých rodičů, kteří dosti zámožní byli a nás tak laskavě, jako vlastního syna svého, přijali. Šest dní zůstali jsme ve Velez-Malaze, načež náš renegát, učiniv všelikých potřebných příprav, do Granady se odebral, prostřednictvím svaté inkvisice s církví opět se smířit. Ostatní osvobození křesťané, kam komu bylo libo, se rozešli. Zoraida a já zůstali jsme tam sami a neměli ničeho, než ty peníze, které byl Francouz ze zdvořilosti Zoraidě dal. Já za ně koupil mezka, na kterém jede, a posud co otec a průvodce, nikoliv co manžel, k ní jsem se choval. Jedeme nyní, abychom uviděli, zdali můj otec ještě je živ a zdali některému z bratrů bylo lépe se dařilo,

nežli mně; ačkoliv mě nebesa v Zoraidě štěstím obdařila, které žádná jiná blaženost, ježkoli mne potká, nepřevýší. Trpělivost, s kterou Zoraida bříme chudoby snáší a touha, již na ní jest viděti, aby křesťankou se stala, vzbuzou ve mně podivení, že nikdy jejím býti nepřestanu. Avšak svou žádost, s ní úžeji se spojití, nesmím dříve projeviti, až uhlédám, najdu-li místočko ve své vlasti, kde bych s ní se usaditi mohl, a zdali čas a smrt takové změny v mé rodině a pozemských statcích jejích nezpůsobily, že ani otce ani bratrů nenaleznu a živá duše mne znáti nebude, an jich snad již více na živu není.

Nemám již dále, pánové, ze svého příběhu Vám co pověděti; byl-li příjemný a neobyčejný, račte sami laskavě uvážiti. Já toliko bych si přál, abych byl mohl Vám jej stručněji vypověděti, ačkoliv skutečně z obavy, bych Vás neomrzěl, mnohá okolnost mi na jazyku zůstala

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ DRUHÁ

To dopověděv umlkl otrok a D. Fernando mu pravil: V skutku, pane kapitáne, vypravování osudů, jež byly Vás potkaly, jest podivným a neobyčejným okolnostem oněm úplně přiměřeno. Vše to jest nové a neslýchané a plno událostí, které každého, kdo je poslouchá, podivem a úžasem naplniti musejí. My jsme Vás s velikým potěšením poslouchali a, kdyby nás i jitro při vašem vypravování bylo zastihlo, byl bychom m přáli, aby opět znovu započalo.

Cardenio a ostatní nabízeli kapitánu veškerou službu svou takovými laskavými a neučenými slovy, že byl o jejich upřímném smýšlení úplně přesvědčen. D. Fernando zvláště mu pravil, bude-li mu libo, s ním jeti, že bratr jeho Zoraidě při křtu kmotrem bude a on sám že ve všem pomoci své mu propůjčí, aby slušně a pohodlně do své krajiny se navrátit mohl.

Zatím nastávala již noc a tu přijel do hospody kočár v průvodu několika lidí na koních. Žádali nocleh, avšak hospodská odpověděla, že v celém domě ani na píd prázdného místa není.

A třeba tomu tak bylo, pravil jeden z jezdců, jenž byli do světnice vešli, musí se ho dostati panu sudímu, jenž tuto přijíždí.

Toto slovo trhló hospodskou a ona pravila: Pane, ta jediná chyba jest, že nemám žádných postelí; a pakliže pan sudí ji s sebou má, jako není pochybnosti, nechat ráčí vejíti; já a můj muž vystěhujeme se ze své světnice a pro J. Mst ji upravíme.

Tedy dobře, pravil na to zbrojnoš. Avšak v tu chvíli byl již vylezl z kočáru člověk, z jehož obleku na první pohled bylo důstojenství a úřad jeho poznati; neb dlouhý kabát s vyloženými rukávy ukazoval, že to skutečně úřední osoba jest, jak byl služebník jeho pravil. Vedl za ruku dívku šestnácti neb sedmnáctiletou v obleku pocestném, která tak svěží, krásná a roztomilá byla, že každého dojala, a kdo nebyl Dorotey, Luscindy a Zoraidy viděl, bylby sotva uvěřil, že krásnějšího děvčete nad ni býti může.

Quijote potkal sudího s krásnou společnicí jeho, když do krčmy vcházeli, a pravil, jakmile je spatřil: Vaše Msti, můžete bez starosti do tohoto hradu vejíti a zde se pozdržeti, ačkoliv tu jest trochu úzko a

nepohodlno. Neb na celém světě nemůže místečka tak malého a osamotnělého býti, aby přece zbrani a umění otevřeno nebylo; obzvláště přicházejí-li v průvodu a společnosti krásy, jako učenost V. Msti jest provázena touto krásnou slečnou, přede kterou nejenom brány hradů do kořán se otevřítí ale i skály se rozstoupí a vrchy snížití a urovnati musejí, s cesty jí ustupující. Račte tedy V. Msti do tohoto ráje vkročití; naleznete zde množství hvězd, jež jsou hodny, aby nebeskému světlu byly přidruženy, které vy přivádíte. Zde naleznete zbraň v plné své slávě a krásu v nejvyšší dokonalosti.

Sudí nevěděl, co si z této řeči rytířovy vzíti má; hleděl naň pozorně a nejenom jeho postavě ale i jeho slovům velice se podivil. Podobně také nevěděl, co mu má odpověděti, a jeho podivení bylo tím větší, když se ohlédl a Luscindu, Doroteu a Zoraidu spatřil, které všechny tři na zprávu, že nových hostů přibýlo a, když jim hospodská o kráse dívky pověděla, ven vyběhly, na ně se podívat a je přivítat. Don Fernando, Cardenio a farář sudímu na rozumnější a zdvořilejší způsob své služby nabídli; jemu bylo ale přece jenom všechno, co viděl a slyšel, velice podivno, an zatím dámy sličné děvče vítaly. Slovem, sudí pozoroval sice, že se ve společnosti vzácných osob nachází; avšak oblek, vzezření a postava D. Quijotova vrtochy mu dělaly. Když byli všickni vespolek rozličné zdvořilosti odbyli a pohodlnost hospody ohledali, ustanoveno, jak bylo již před tím se určilo, že všechny ženštiny do komory dotčené se odeberou, a mužští před ní jako na stráží jejich zůstanou, a také sudí byl spokojen, aby jeho dcera, ona slečna totiž, s druhými slečnami šla, což ona mileráda učinila. Z nuzné postele hospodského a s polovice z toho, co sudí s sebou přivezl, způsobili si lože, pohodlnější, než byli se nadáli.

Otrok, kterému od té chvíle, co byl sudího shlédl, srdce mocně tlouci počalo, tušením, že to jest jeho bratr, optal se jednoho ze služebníků jeho, jak se jmenuje a ví-li, odkud jest rodem. Služebník mu odpověděl, že pán jeho jest licenciát Juan Perez de Viedma a že, jak byl slyšel, z jednoho místa v horách leonských pochází. Na zprávu tu a co sám viděl, nabyl jistoty, že to jest onen z bratrů, který na radu otce svého vědám byl se oddal, i zavolav v pohnutí a radosti své D. Fernanda, Cardenia a faráře stranou, povídal jim, čeho byl se dověděl a že sudí jest bratr jeho. Služebník byl mu také pověděl, že pán jeho za sudího do Indie a sice do Mejika odjíždí a že krásné děvče ono jest jeho dcera, jíž byla matka při jejím porodu zemřela, a že znamenité věno manželé jejímu se dostalo. Otrok je prosil o radu, jak se mu má dát poznati aneb jak by mohl nejdříve a nejsnadněji se dověděti, zdali

jeho bratr zaň, člověka chudobného, stydět se nebude aneb s bratrským srdcem jej přijme.

Nechte mne o to se pokusiti, pravil farář; já to záhy vyzvím a nepochybují, že dobře přijat budete; nebo rozumnost a šlechetnost, již bratr Váš v celém svém chování jeví, nedá na pošetilou pýchu aneb nedostatek citu u něho mysliti; taktéž bude on vědět, jak svévolnou hru štěstí s člověkem hráti umí.

Přece ale, pravil kapitán, nerad bych náhle, nýbrž raději znenáhla, dal se poznati.

Vždyť Vám povídám, odpověděl farář, že to vše vyvedu tak, že budete všickni spokojeni.

Zatím byla večeře již připravena a oni všickni ke stolu si zasedli, mimo otroka a slečny, které samy pro sebe ve své jizbě večeřely. U prostřed večeře pravil farář:

Já měl jednoho soudruha téhož jmena, jako V. Msti, pane sudí, v Konstantinopoli, kde jsem několik let byl v zajetí, a soudruh ten byl jeden z nejstatečnějších vojinů a kapitánů v celé pěchotě španělské, avšak při vši své udatnosti a statečnosti velmi nešťastný.

A jak se jmenoval ten kapitán, pane můj? otázal se sudí.

Jmenoval se, odpověděl farář, Rui Perez de Viedma a pocházel z jednoho místa v horách leonských. Vyprávěl mi o jakémsi příběhu, jenž jeho otci s bratry jeho byl se udál, což kdyby mi člověk tak pravdomluvný, jako jest on, nebyl povídal, za takovou báchorku bych považoval, jaké babičky v zimě u krbu povídávají. Pravilť mi, že otec jeho byl své jmění mezi tři syny své rozdělil a jim jakousi radu dal, která lepší byla nad Katonovu. O něm Vám mohu pověděti, že si stav vojenský zvolil a že mu tak dobře se vedlo, že za několik roků pouze svou udatností a schopností kapitánem při pěchotě se stal a na mnohem vyšší důstojenství byl by se vyšinul, kdyby tak protivný osud jej nebyl potkal, že on v den slavné bitvy u Lepanta, kde měl příčiny, nových vavřínů se nadíti, své svobody pozbyl v tom okamžení, kde tolik tisíc lidí ji bylo opět nabylo. Já sám byl v Goletě do zajetí upadl a po mnohých příhodách chtěla tomu náhoda, že jsme v Konstantinopoli soudruhy v neštěstí se stali. On se dostal odtamtud pryč do Alžíru a já slyšel, že mu tam měla příhoda se státi ta nejpodivnější, co jich kdy bylo se stalo.

Tu mu počal farář zkrátka příběh se Zoraidou vypravovat. Sudí jej s velkou pozorností poslouchal a zajisté, že ještě jak živ tak pilný výslech nebyl měl. Když farář na nehodu s francouzskými loupežníky přišel,

povídal toliko, jak křesťany, kteří na móřské lodi byli, oloupili a jeho soudruha s krásnou Mórkou do největší chudoby a nouze přivedli. Co dále s nimi se stalo, že neví, zdali do Španěl se dostali, aneb-li Francouzi je do Francouz zavezli.

Vše co farář pravil, poslouchal kapitán stranou potají, jakož i všechna pohnutí bratrova pozoroval. Když farář své vypravování skončil, vzdychl si onen z hluboka a pravil s očima zasazenými: O pane, kdybyste věděl, jak zprávy, které mi sdílíte, velice mne dojmají, že jsem nucen do pláče se dáti a slzy prolévati, které proti mé vůli a proti vši slušnosti z očí mi kanou. Ten kapitán, o kterém povídáte, jest můj starší bratr, který, jsa mužnější a odvažnější než já a mladší bratr můj, čestný stav vojenský si vyvolil, jednu to ze tří drah, jež nám otec náš obrati si radil, jak Vám soudruh Váš v báječné povídce své byl pravil. Já jsem si zvolil obor umění, ve kterém jsem s Boží pomocí a svou pilností tím se stal, čím nyní mne vidíte. Můj nejmladší bratr jest v Peru. Z velikého bohatství, jež tam byl získal, otci našemu nejenom část, již mu byl dal, hojně opět nahradil, nýbrž také do takového stavu jej přivedl, že své přirozené štědrosti hověti může; a také mně poskytnutými prostředky usnadnil, že jsem mohl s větší slušností a neodvislostí studiím se oddati a na tento nynější úřad svůj se povznesti. Otec můj je posud živ a nemá vroucnější touhy, než aby o svém nejstarším synu zprávy nabyt, i prosí Boha, aby na tak dlouho život mu prodloužil, až jej zase jednou spatří. Já se jenom divím, že tak moudrý člověk, jako jest bratr můj, o všech svých strastech a radostech otci svému nikdy sebe menší zprávy nedal. Neb kdyby on aneb někdo z nás něčeho o tom byl zvěděl, nebyloby zázraku s hůlkou třeba k dosažení výkupného. Nyní mne nic tak netrápí, jako nejistota, zdali Francouzi jej zase propustili aneb usmrtili, aby loupež svou tím zatajili. Já nyní nebudu moci svou cestu s tak veselou myslí dále konati, jako jsem ji nastoupil, nýbrž s nelibostí a zármutkem. O můj ubohý bratře! kéžbych nyní věděl, kde jsi; já bych tě našel a z utrpení tvého vysvobodil, bytbych i sám za to utrpěti měl. O kdo našemu starému otci přinese zprávu, žeš ty ještě na živě, bytbyš i v nejhlubším vězení berberském ležel, abys jeho, mého bratra a mým jméním mohl býti vykoupen! O krásná a šlechetná Zoraido! Kdo ti může odplatit, cos pro mého bratra učinila! Kéž bychom znovuzrození tvé duše mohli býti přítomni; jak veliká byla by radost naše!

To a ještě více pravil sudí, jsa hluboce pohnut zprávami, jež byl o bratru svém obdržel, takže všickni, co jej poslouchali, patrným zármutkem jeho dojeti byli. Vida farář, že jeho úmysl a přání kapitánovo tak výborně

se zdařilo, nechtěl jej déle v zármutku nechat; vstal tedy od stolu a odešel do jízby, kde Zoraida se nacházela, již za ruku vzal a spolu s Luscindou, Doroteou a dcerou sudího přivedl. Kapitán byl žádostiv, co farář činiti bude; ten ale také jej druhou rukou uchopil a s oběma před sudího a ostatní kavaléry předstoupiv pravil: Usušte, pane sudí, slzy své; neb to, čeho tak velmi si žádáte, se vyplnilo; tutoť jest Váš šlechetný bratr a zde Vaše šlechetná švakrová: člověk, jež před sebou vidíte, jest kapitán Viedma a tato zde krásná Mórka, která mu tolik dobrého prokázala. Francouzi, o kterých jsem Vám pravil, v tuto chudobu je přivedli, abyste Vy šlechetnost srdce svého okázati mohl.

Kapitán chtěl bratru okolo krku padnouti, ten ale obě ruce mu na prsa položil a opodál jej pozorovati počal; když však jej poznal, objal ho tak vroucně a ve své blahosti tolik slzí proléval, že větší díl přítomných jeho příklad následoval. Co potom spolu rozmlouvali, city, které na jevo dávali, nelze se domyslit, tím méně popsat. Tu své příhody si vyprávěli, tu oba bratrskou láskou rozplývali, tu sudí Zoraidu objímal a celé jmění své jí nabízel, tu musela ona jeho dceru obejmouti, tu krásná křesťanka a nejkrásnější Mórka opět všecky k radostným slzám pohnuly.

Don Quijote byl na všecky tyto události pozorně patřil, avšak ani slova nepromluvil a všecko to za přízraky dobrodružného rytířstva považoval. Pak jest ujednáno, že kapitán a Zoraida s bratrem do Sevily pojedou a otci o nalezení osvobozeného zprávu dají, aby sňatku a křtu Zoraidinu přítomen býti mohl, protože sudímu nebylo možno, upustit od cesty své z té příčiny, obdržel zprávu, že za měsíc odpluje loďstvo ze Sevily do Nové Hispanie, kteréžto příležitosti opominouti nechtěl. Slovem, každý se radoval s kapitánem nade štěstím jeho a, ješto byla noc již skoro s polovice přešla, umínili si konečně ostatek její odpočinku věnovati.

Quijote se nabídl, že bude na stráži státi, aby snad nějaký obr neb potulný zlosyn si neusmyslil, veliký poklad krásy v hradě se nacházející ukrásti. Ti, co již ho znali, projevíli mu svou vděčnost a dali zprávu sudímu o podivných vrtoších rytířových, což nemálo jej obveselilo. Sancho Panza byl ten jediný, co byl mrzut, že se tak pozdě spat jde; ustrojil si ale zato také to nejlepší lože mezi všemi, neb na nádobí se svého mezka se položil. Vyplatilo se mu to ale velmi špatně, jak dále se dovíme.

Když dámy do ložnice odešly a páni dle možnosti co nejlépe se uložili, šel D. Quijote a jal se dle svého slibu na stráži státi.

Stalo však se, an svítání již nebylo daleko, že dámy velmi příjemný hlas jakýs zaslechly, který všecky je pohnul, že pozorně poslouchati začaly,

zvláště Dorotea, která nebyla ještě usnula a vedle níž Doña Clara de Viedma, dcera sudího ležela. Nikdo nemohl se domyslet, kdo jest příjemný zpěvák ten, jehož zpěv žádný jiný hlas ani nástroj neprovázel. Někdy se zdálo, jakoby hlas ten ze dvora, někdy zase z konírny přicházel. An takto dychtivě poslouchaly, zaklepal Cardenio na dvéře a pravil: Kdo nespí, ať poslouchá, jak roztomile některý mezkář to zpívá.

My již dlouho posloucháme, pravila Dorotea; Cardenio odešel a poslouchajíc Dorotea se vši možnou pozorností slyšela, že zpěv takto zní:

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ TŘETÍ

Já jsem smutný plavec lásky
A hlubokým mořem jejím
Vesluju bez vší naděje,
Že kdy přístavu dosáhnu.

Při té plavbě jednu hvězdu
Zdaleka se vidím svítit,
Spanilejší a jasnější,
Než jich viděl Palinurus.

Nevím, kam ona mne vede
A tak pluju pomatený
S duší do ní pohrouženou
Neustále, s lhostejností.

Nepřístupnost nepovolná,
Stydlivost neobyčejná
Jsou mraky, jež mi ji kryjou,
Když ji oko nejvíc hledá.

O jasná a krásná hvězdo!
Světlo tvé jest moje blaho
Jakmile ty pro mne zajdeš,
Nastane mi smrti chvíle.

Když přišel zpívající k tomuto místu, myslela Dorotea, žeby nebylo dobře, aby Klaru spáti nechala a ona tak pěkný hlas neslyšela; zahýbavši jí tedy několikrát zbudila ji a pravila: Odpust' děvče, že tě budím; neb to činím proto, abys uslyšela krásný hlas, jaký bezpochyby jak živa ještě jsi neslyšela. Klara se probudila celá rozespalá a nemohla spočátku porozumět, co Dorotea jí praví, a když se jí optala, ona jí znovu to pravila, načež Klara poslouchati počala. Avšak sotva že dva verše uslyšela, které zpívající dále zpíval, an tak velice chvěti se počala, jakoby čtvrtodenní zimnice ji byla uchvátíla, a přivínuvši se vroucně k Dorotei pravila: Ach, má milá, drahá slečno! proč jste mne zbudila? nebo byloby to pro mne

větším štěstím bývalo, kdybych byla měla oči i uši zavřené a tohoto nešťastného pěvce ani neviděla ani neslyšela.

Co to pravíte, dívko? Vždyť se praví, že zpěvák ten jest mezkař jeden.

Nikoliv, odpověděla Klara, nýbrž majitel statků, ano i srdce mého, tak že mu je nikdo není s to vyrvati, sám-li on od něho neustoupí?

Dorotea se podivila těmto vroucím slovům děvčete a zdálo se jí, že v nich více se jeví, než bylo do tak mladé dívky se nadíti, a tedy pravila: Vy mluvíte, slečno Klaro, tak, že Vám nemohu rozuměti; vyslovte se lépe a řekněte mi, co to mluvíte o statcích a o srdci a o tom pěvci, jehož hlas vám takový nepokoj způsobil? Avšak nyní mi ničeho nepovídejte, neb já bych nerada pro Váš nepokoj zbavila se potěšení, abych neslyšela zpěváka, který, jak se zdá, právě novou píseň začíná.

Tak tedy ho poslouchejte, pravila Doña Klara a oběma rukama uší si zacpala, nad čímž Dorotea nemálo se podivila; poslouchajíc pozorně zpěváka, slyšela, že takto pokračuje:

Sladká naděje ty moje,
Jenžto přese všecky překážky a hráze
Řídíš pevné kroky svoje
Po zvolené, nastoupené dráze,
Nedej nijak se tím lekat
Vidouc smrt za každým krokem čekat.

Nikdy nedostalo posud
Slávy, vítězství se nečinnosti,
Aniž potkal šťastný osud
Ty, jenž ve lhostejné ochablosti
Osudu se podrobili,
Zmužilosti, smyslů všech pozbyli.

Láska dary svoje draze
Prodává — to vůbec dokázáno —
Avšak za to třikrát blaze
Tomu, jemuž posléz jich dopřáno;
A, jak obyčejně bývá,
Co lacino, to ceny nemívá.

Lásky vytrvalá píle
Přemohla již často nemožnosti,
A tak i já proti síle
Překážek a velkých obtížností

Směle troufám sobě

Že dosáhnu nebe v šťastné době.

Tu hlas ustal a štkání Klařino znovu počalo.

Dorotea hořela dychtivostí, zvědětí příčinu tohoto líbezného zpěvu a smutného nářku; optala se tedy znovu, co jí před tím říci chtěla. Klara se na to co nejvíce k Dorotei přivinula, aby Luscinda ničeho neslyšela, a přitisknuvši ústa Dorotei k uchu, takže nikdo jiný ji nemohl slyšeti, pravila: Zpěvák ten, milá slečno, jest syn jednoho kavaléra, pána dvou statků, který v Madridě naproti domu otce mého bydlí; můj otec měl sice okna domu svého v zimě záclonami a v létě mřížovanými okenicemi zakryta, takže nevím, kdy a jakým způsobem kavalér tento, jsa tam na studiích, mne uhlédal, v kostele-li neb někde jinde, avšak slovem, on se do mne zamiloval a okny ze svého domu na srozuměnou mi to dával a sice toliku znameními a slzami, že jsem byla přinucena, mu věřiti, ano jej milovati, dříve ještě, než jsem věděla, že on mne miluje. Mezi jinými znameními, jež dával, skládal on také často jednu ruku do druhé, dávaje mi znáti, že mne chce za manželku si vzíti. Z toho jsem měla velikou radost a poněvadž jsem byla samotna a žádné matky neměla, již bych byla se svěřiti mohla, neokázala jsem mu žádné jiné přízně, než že jsem, když můj a jeho otec z domu odešli, záclonu neb okenici trochu nadzdvíhovala a mu se viděti dávala, nad čímž on tak býval potěšen, že právě jako šílenec se tvářil. Přišel čas, kde můj otec měl odjeti, což on se dověděl, nikoliv ale ode mne, neb já jsem nijak mu to říci nemohla. On se rozstona, jak jsem později se dověděla, zármutkem a já tedy nemohla toho dne, když jsme odjížděli, ani pohledem s ním se rozloučiti. Když jsme ale byli dva dni cesty ujeli a právě přenocovati chtěli, spatřila jsem ho v jedné vsi, která asi den cesty odtud leží, u vrat domu v oděvu mezkaře a sice tak přirozeně, že, kdybych obraz jeho neustále nebyla v mysli mívala, zajisté nebylabych ho poznala. Poznala jsem ho, podivila a zaradovala se nad tím; on na mne pohlédl, aniž otec můj čeho byl pozoroval, neb se vždycky před ním ukryje, kdykoliv na cestě neb v hospodách blízko mne se octne. A ještě nyní vím, kdo on jest, a pováším, že on mně k vůli pěšky a tak obtížnou cestu koná, jsem tak uděšena, žebych úzkostí umřela a, kam noha jeho kročí, i mé oči se obracejí. Já nevím, co chce, a jak mohl otci svému uprchnouti, který jej nesmírně miluje, protože žádného jiného dědice nemá a protože on vskutku jest toho hoden, jak sama uznáte, až jej uhlídáte. Taktéž on všecko, co zpívá, bere ze své hlavy, nebo slyšela jsem o něm, že jest velmi učený a dobrý básník; kdykoliv jej spatřím neb zpívati uslyším, celá se

chvěju a jsem v největší úzkosti, aby můj otec jej nepoznal a smýšlení našeho se nedopídil. Já jsem ještě jak živa slova s ním nepromluvila, ale přece tak velice jej miluju, že bez něho živa býti nemohu. To jest, drahá slečno, všechno, co Vám povědětí mohu o tomto zpěváku, jehož hlas Vám tak velmi se líbil, a můžete nyní nahlédnouti, že to žádný mezkář není, jak jste myslila, nýbrž pán srdcí a statků, jak jsem Vám před tím pravila.

Upokojte se, slečno Kláro, řekla na to Dorotea, celou ji zulíbajíc, upokojte se, pravím Vám a v trpělivosti dne očekávejte, neb já doufám, že věc Vaši tak zařídím, že tak šťastného konce dosáhne, jako tak dobrý počátek zasluhuje.

Ach slečno! pravila Doña Klára, jaký pak konec mohu očekávati, když jeho otec jest tak vznešený a bohatý, že ani nejsem hodna, abych služkou jeho syna se stala, tím méně chotí jeho? Abych ale bez vědomí mého otce se zasnoubila, toho pro vše na světě neučiním; přeju si toliko, aby mladý člověk ten domů se navrátil a mne opustil; neb snad, až nebudu ho vidět a mnoho mil budeme od sebe vzdáleni, umírní se tento bol, jež nyní cítím, ačkoliv přece myslím, že mi prostředek ten mnoho nepomůže. Nepochopuju, který ďas to nastrojil a kde všechna tato láska ve mně se vzala, ješto já tak mladá jsem a on také, nebo myslím, že jsme stejného stáří a já nejsem ještě ani šestnáct let, nýbrž budu tak stára teprv až na sv. Michala, jak mi otec můj pravil.

Dorotea nemohla smíchu se zdržeti, slyšíc Doňu Kláru tak dětinsky mluvit, načež pravila: Pospěme si ještě trochu, slečno, pokud ještě noci zbývá; až bude den, nalezneme nějaký prostředek, sice bych musela velmi neumělá býti. Nato usnuly a v celé hospodě nejhlubší ticho nastalo.

Toliko dcera hospodského a děvka Maritornes nespaly; znajíce neduh D. Quijotův a vědouce, že venku před krčmou na koni na stráži stojí a hlídá, umínily si nějaký žert s ním si ztropiti aneb aspoň posloucháním jeho pošetilostí chvíli si ukrátit.

Náhodou nebylo v celé hospodě žádného okna, kteréby do pole ven bylo šlo, mimo jeden otvor, kterým sláma ven se vyhazovala. K tomu otvoru postavily se tyto dvě polopanny a viděly, jak D. Quijote na koni sedl, o kopí své opřen, chvílemi bolné a hluboké vzdechy vydávaje, jakoby každým duše mu vyletět chtěla, zároveň slyšely, jak jemným, slavným a zamilovaným hlasem si naříká: O má panovnice, Dulcineo tobosská, výbore vši krásy, květe vši rozumnosti, archive vši důvtipnosti, sklade všech ctností, ideále vši dokonalosti, spanilosti a vznešenosti, co jich na světě se nachází! Co dělá nyní Tvoje Milost? Snad obracíš myšlénky své

na podrobeného rytíře svého, který však veliká nebezpečnost, toliko aby Tobě sloužil, dobrovolně se vydává? Dej mi zprávu o ní, svítitelko s trojí tváří, kteráž nyní snad jí v tvář hledíš, an ona po galerii nádherného paláce svého kráčí, neb nádry přes pavlán se kloní, přemýšlejíc, jak by bez ujmy své cnosti a vznešenosti zmírnila trýzeň, jež rozervané srdce mé pro ni snáší, jaké radosti trápení mému, jaké upokojení mé starosti a slovem jaký život mé smrti a jakou odměnu mým službám poskytnouti by mohla. A ty slunce, které koně své jižž sedláš a na rychlé jízdě své mou velitelku spatříš, prosím tě, pozdrav ji ode mne, až ji uhlédáš. Až ji ale uvidíš, a pozdravovati budeš, chraň se, na tvář polibek jí dáti, nebo já budu na Tě žárlivější, než tys byl kdy na onu rychlonohou ukrutnici, která tě vzdychati a běhati nechala po rovinách thessalských, neb po břehu Penea — nenapadá mi právě nyní, kdes tenkrát běhal — láskou a žárlivostí planoucího.

Když D. Quijote tak daleko ve svém nářku přišel, zavolala naň dcera hospodského psta a pravila: Milostpane, je-li vám libo, pojdte sem blíž.

Na toto oslovení obrátil D. Quijote hlavu a viděl při světle měsíce, který v úplné jasnosti se leskl, že naň se volá z onoho otvoru, který mu oknem býti se zdál, ano s pozlacenou mříží, jako se slušelo na bohatý hrad, za který on krčmu měl, a hned představil si ve své pošetilé obraznosti, že právě, jako předešle, krásná panna, dcera pána hradu, láskou k němu přemožena mu se nabízí a v těchto myšlénkách, aby snad nezdvořilým a nevděčným se nezdál, obrátil Rocinanta a k otvoru se blížil. Spatřiv pak ony dvě holky, pravil: Je mi Vás velice líto, krásná dámo, že své zamilované myšlénky tam obracíte, kde nikdy uznání dojíti nemůžete, jakoby Vaše vznešenost a milostnost zasluhovala; avšak neračte proto tomuto nešťastnému dobrodružnému rytíři zablízniti, kterému láska nedopouští, vůli svou k jiné obrátit, než té, jenž, jakmile oči jeho ji shlédly, neobmezenou panovnicí srdce jeho se stala. Odpusťte mi, šlechtné dámy, a odeberte se do své komnaty nazpět, aniž mi vícekrát žádost svou projevujete, abych častěji nevděčným se okázati neměl zapotřebí; avšak pakli láska, již ke mně chováte, Vám něco jiného na mysl přivede, čímžbych Vám mohl se zavděčiti, a není-li to právě ta láska sama, žádejte to ode mne a přísahám Vám na svou nepřítomnou, přeslaskou nepřítelkyni, že Vám v to hned svolím, a byt jste žádali kadeř z vlasů Medusiných, které samé hady byly, neb paprsky slunce v láhvi zavřené.

Toho moje slečna nic nepotřebuje, pane rytíři, pravila na to Maritornes.

Čeho tedy potřebuje, rozšafná panno, slečna Vaše? odpověděl D. Quijote.

Toliko jednu Vašich krásných rukou, pravila Maritornes, aby jí ukojila velikou touhu, která ji přivedla k tomuto vikýři, v takové nebezpečnosti její cti, že kdyby její pan otec to zvěděl, aspoň jedno ucho by jí utrl.

To bych se podíval, pravil na to D. Quijote; avšak ať se toho chrání, nechce-li vzíti bídnější konec, než kterýkoli otec na světě pro vzložení rukou na útlé údy zamilované dcery své.

Maritornes viděla, že D. Quijote bez pochyby žádanou ruku podá, a usmyslivši si, co učiní, odběhla od vikýře dolů do konírny, kde provaz se Sanchova dobytčete vzala, a přiběhla s velikou rychlostí opět k milému vikýři právě, když byl D. Quijote na sedlo Rocinantovo na nohy se postavil, aby dosáhl okna zamřížovaného, v němž, jak se domníval, láskou raněná slečna se nacházela. I podává jí ruku pravil: Tuto máte, slečno, tu ruku čili raději ten bič zlosynů tohoto světa: vezměte ruku tu, pravil, které nikdy ruka jiné ženy nebyla se dotkla, ani oné, které celé tělo moje úplně náleží. Já vám jí nepodávám, abyste ji políbila, nýbrž abyste seznala pevnost jejích nervů, sílu svalů, objem a šíři žil, a domyslíla se z toho, jaká asi musí býti síla toho, jemuž ruka ta náleží.

To nyní uvidíme, pravila Maritornes a udělavši na provaze oko, hodila mu je na ruku, odběhla z vikýře a ostatek provazu velmi pevně na závoru dvéří u vikýře uvázala. D. Quijote, jenž drsnost provazu na ruce cítil, pravil: Zdá se, že V. Milost mne spíše dře, než ruku mi hladí; nezacházejte s ní tak zle, neb ona není vinna tím, že moje vůle Vám ubližuje, aniž jest slušno, abyste na tak malé částce celý svůj hněv si vylévala: považte, že kdo miluje, tak zle se nemstí. Avšak z celé této řeči nikdo ničeho již neslyšel, protože, jak mile Maritornes jej byla přivázala, ona i s druhou mohouce smíchem puknouti odešly a jej tak uvázaného zůstavily, že mu nijak nebylo možno se odvázati. On stál, jak již praveno, na Rocinantu, celou rukou ale ve vikýři a uvázan za pěst a na závore dvéří v náramném strachu a úzkosti; neb kdyby Rocinante na tu neb onu stranu byl sebou hnul, bylby on za ruku viseti zůstal a tudy neopovážil se ani trochu se pohnouti, ačkoliv od trpělivosti a krotkosti Rocinantovy dalo právem se očekávati, že bez pohnutí sto let státi zůstane. Konečně vida D. Quijote, že jest přivázan a že dámy byly odešly, přišel na myšlenku, že to vše se děje čárami, jako minule, když v tom samém hradu ten Mór proměněný v mezkáře tolik jej byl ztřískal, i proklínal sám sebe, že byl

tak nerozumný a neopatrný a vyvážnův tak zle poprvé z hradu toho, do něho podruhé vjeti byl se opovážil, ješto jest to poučením rytířům dobrodružným, že když byli o nějaké dobrodružství se pokusili a špatně z něho vyvázli, jest to znamením, že není pro ně ustanoveno, nýbrž pro jiné a že tudy není jim třeba po druhé o ně se pokoušeti. Při tom všem ale kroutil ramenem, může-li se odvázati; avšak byl tak dobře uvázán, že všecky jeho pokusy byly marny. To ale je věc jistá, že se opatrně namáhal, aby Rocinante se nepohnul, a, ačkoliv chtěl si sednouti a v sedle se umístit, nemohl a musel buď na nohou stát zůstati aneb rameno si vytrhnouti. Tu počal přát si meče Amadisova, proti kterému žádné kouzlo moci nemělo; tu začal svému osudu láti; tu myslil, bůh ví, jakou škodu svět tím utrpí za ten čas, co on zde jest přičarován, neb se domýšlel, že jím v skutku jest; tu zpomínal opět na svou milenou Dulcineu tobosskou; tu volal na svého milého zbrojnoše Sancha Panzu, který pochován v sen a natažen na sedle svého hovada té chvíle ani na svou matku nepomýšlel, která ho byla porodila; tu volal věhlasného Lirgandea a Alquifa, aby mu k pomoci přispěli; tu vzýval svou milou přítelkyni Urgandu, aby mu pomohla; posléz tu jej zastihlo jitro v takovém zoufalství a pomatení, že jako býk řval, aniž myslil, že den jeho trápení konec učiní, an měl za to, že bude věčně trvati, protože byl očarován; zvláště, když viděl, že Rocinante ani se nehýbá, myslil, že tímto způsobem on i jeho kuň bez jídla, bez pití a spaní tak dlouho tu státi budou, dokud zlý účinek hvězd nepomine aneb dokud nějaký moudřejší čaroděj je neodkouzlí. Ale on se v tomto svém domnění velice zmýlil, nebo sotva že počalo se dníti, přijeli k hospodě čtyři jezdci, velmi slušně oděni a upraveni, s puškami na sedlech.

Tloukli silně na vrata hospody, která ještě byla zavřena, a volali, což vida D. Quijote, nezapomněv dosud, že na stráži stojí, hlasem smělým a vysokým pravil: Rytíři neb zbrojnoši, aneb kdokoli jste! přestaňte na vrata hradu toho tlouci; nebo jest dostatečně patrnó, že v tuto dobu obyvatelé tam spí aneb zvyklí nejsou, hrad dříve otvírati, až když slunce po celé zemi bylo se rozšířilo; pročež odejděte a čekejte, až bude úplně den, a pak se uvidí, má-li se Vám otevřítí.

Copak, u všech čertů, je to za hrad anebo tvrz, pravil jeden, že nám třeba takových okolků dělati? Jste-li hospodský, dejte nám otevřít; jsme pocestní, chceme toliko trochu ovsá koňům dát a pak zase dále jet, nebo máme naspěch.

Což pak, vy rytířové, vypadám já jako nějaký hospodský? odpověděl D. Quijote.

Já čerta vím, jak vypadáte, odpověděl onen; ale to vím, že bláznovsky mluvíte, když hospodu hradem jmenujete.

Hrad je to, odpověděl na to D. Quijote, a to ten nejznamenitější v celé krajině této; jsou lidé v něm, kteří již žezlo v ruce a korunu na hlavě mívali.

Lépe by bylo, odpověděl pocestný, kdyby žezlo v hlavě a korunu v ruce byli mívali, a povážíme-li tu věc lépe, bude tam asi tlupa komediantů, kteří ovšem, jak pravíte, s korunou a žezlem zacházívali; nebo v tak malé krčmě, kde mimo to ještě tak jest ticho, nemyslím, že bydlí lidé, kteříby žezla a koruny hodni byli.

Vy málo o světě víte, pravil na to D. Quijote; neb nevíte pranic o věcech, které dobrodružným rytířům se přiházívali.

Druzí, jenž s tázajícím se byli, měli D. Quijotovy rozmluvy již dosti a začali znovu co nejsilněji na vrata tlouci, takže hospodský a všickni, co jich v hospodě bylo, se probudili. Hospodský tedy vstal a šel se podívat, kdo to jest.

Zatím se stalo, že jedna z kobyl, na kterých oni čtyři byli přijeli, k Rocinantovi, který posud ještě smuten a zamyšlen se svěšenýma ušima stál, aniž pod pánem svým se pohnul, přistoupila a očuchávati ho začala; a ještě on přece také z masa byl a nikoliv ze dřeva, jak se zdálo, nemohl opominouti, obrátit se, aby též očichal, co tak zdvořile jej pozdravilo. Sotva že byl jen se pohnul, sklouzly D. Quijotu obě nohy a on smeknův se ze sedla, byl by na zem spadl, kdyby na ruce nebyl viseti zůstal, což mu takovou bolest způsobilo, že myslil jinak, než že má ruku zlomenou anebo z ramena vytrženou. Neb on přišel zemi tak blízko, že špičkami nohou jí se dotýkal, což právě mu velmi bylo na škodu, ještě cítě, jak málo mu schází, aby na zem mohl se postavit, se trýznil a co jen mohl natahoval, aby na zem se dostal, tak že mu se dělo jako těm, jenž na řebříku, mučidle se nacházejí, stojí a nestojí, tak že sami bolest si zvětšují, hledíce, ještě více se natáhnouti v klamně naději, že snad, když trochu se natáhnou, zemi dosáhnou.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ ČTVRTÁ

V skutku dělal D. Quijote takový křik, že hospodský rychle vrata otevřel a celý uděšen vyběhl se podívat, kdo to tak křičí, což i ostatní z hospody učinili. Maritornes, která byla již od téhož křiku se probudila, pomyslně si hned, co asi to jest; vyběhla k vikýři a, aniž kdo toho pozoroval, provaz, na kterém D. Quijote visel, odvázála, načež on hned na zem spadl, před očima hospodského a cestujících, kteří přišedše k němu, se tázali, co mu je, že tak náramně křičí. On slova neodpověděv sundal si provaz s ruky a postaviv se na nohy vsedl na Rocinanta, navlékl si štít, založil kopí a hodný kus do pole poodjev v klusu opět se obrátil a pravil: Kdokoliv řekne, že jsem byl právem očarován, tomu a dovolením slečny princezny Mikomikony lhářů nadám a na souboj ho vyzvu. Nově přichozí těmto slovům D. Quijotovým se podivili; avšak hospodský je z tohoto podivení vyvedl, pověděv jim, kdo jest D. Quijote a že to nic neznamena, ješto jest rozumu zbaven. Oni se tázali hospodského, nepřijel-li do hospody té jakýs hoch as patnáctiletý, který za mezkáře je přestrojen a tak vypadá, při čemž milovníka Doňy Kláry úplně popisovali. Hospodský odpověděl, že jest tolik lidu v hospodě, že ani si nevšimnul toho, po kterém se ptají. Avšak jeden z nich byl kočár, v kterém sudí přijel, uviděl a pravil: Zde musí bez pochyby být; neb to jest kočár, za kterým prý on jede; zůstaň jeden z nás u vrat a ostatní at ho jdou hledat; mimo to byloby také dobře, kdyby jeden z nás celou hospodu obcházel, aby nám přes zeď neutekl.

Tak se stane, odpověděl jeden z nich, načež dva do hospody vešli, jeden u vrat stát zůstal a druhý obcházení šel, což vše, když hospodský viděl, nemohl se domyslni, nač takových nástrah dělají, ačkoliv přece se domníval, že hledají mladíka, ježž mu byli popisovali. Již v tu chvíli počalo se dníti a z té příčiny, jakož i na povyk, ježž byl D. Quijote způsobil, byli všickni se probudili a vstali, zvláště Doňa Klára a Dorotea; neboť jedna leknutím, že její milенец tak jest blízko, a druhá toužebností jej spatřit byla jen špatně této noci spáti mohla.

Quijote, jenž viděl, že nikdo z oněch čtyř pocestných naň nedbá, aniž na jeho vyzvání odpovídá, div zoufalstvím a zlostí nepuknul a se nevztekl a

kdyby zákony rytířstva toho byly dovolovaly, aby dobrodružný rytíř v nové podniknutí dáti se směl, když byl slovem se zavázal, v žádné se nepouštěti, dokud první nevyvedl, bylby do všech se dal a proti jich vůli k odpovědi je donutil; ješto ale myslil, že nemůže a nesmí nic nového podstoupiti, dokud Mikomikonu v království její neusadí, mlčel a očekával, kam asi počínání těch pocestných směřuje.

Jeden z nich našel hoča, jež hledali; spal vedle jednoho mezkáře a nenadál se, že by jej někdo hledal, tím méně našel. Chopiv jej za rameno pravil; Věru, pane D. Luis, jak dobře vám a vašemu stavu se hodí tento oděv váš a lože, na kterém vás nalézám, pěči, s kterou máti Vaše vás vychovala. Hoch si protřel ospalé oči a chvíli se díval, kdo ho to drží, načež, když seznal, že to jest služebník jeho otce, tak se uleknul, že nebyl s to, hodnou chvíli slova promluvíti. Služebník mluvil dále: Nyní není jiné pomoci, pane D. Luise, než poslechnouti a domů se vrátit, nechcete-li totiž, aby Váš otec, náš pán, na onen svět se odebral; neb nelze nic jiného očekávati od žalosti, kterou Vaše ztráta mu působí.

Ale, kterak se dověděl můj otec, pravil D. Luis, že jsem se dal touto cestou a v tom obleku?

Jeden studující, odpověděl služebník, kterému vy jste své myšlenky sdělil, mu to vyhradil, pohnut žalostí otce vašeho nad odjezdem vaším, a na to on hned čtyry služebníky vás hledat vyslal. My všickni jsme tu Vám k službám a tak povděčni, že ani vypověděti nelze, šťastné zprávě, kterou mu přineseme, že Vás opět uzří jeho oči, které tak velmi vás milujou.

To se stane, bude-li mi se líbit, aneb bude-li Bůh chtít, odpověděl D. Luis.

Což jiného může Vám se líbit aneb Bůh chtít, než abyste s námi domů se navrátil? Nic jiného nebude možno.

Vše, co oni dva mluvili, slyšel mezkář, který byl s D. Luisem spal; vstal tedy a pověděl D. Fernandu, Kardeniovi a ostatním, jenž byli již se oblekli, co se stalo, a že služebník mladíka donem jmenuje, co spolu mluvili, že jej chce do domu otcova zpět přivésti a jak hoch proti tomu se brání. No to, co o něm nyní slyšeli a seznavše jeho krásný hlas, jimž dobrá nebesa jej byla obdařila, byli všickni velice žádostivi, lépe se dověděti, kdo jest, a též, kdyby snad nebezpečí mu hrozilo, mu přispěti; odebrali se tudy tam, kde on se svým služebníkem posud ještě se hádal, a potýkal. Též Dorotea byla ze své ložnice vyšla a uděšená Doña Klára za ní; Dorotea zavolala Kardenia stranou a vypravila mu zcela stručně příběh zpěvákův, načež on jí zase pověděl, co mezi mladým člověkem tím a služebníky jeho otce, kteří jej

nalezli, se událo; nemohl ale tak zticha to povídati, aby nebyla mohla to slyšeti Doña Klára, které tak velice se to dotklo, že, kdyby Dorotea nebyla přiskočila, ona na zem bylaby sklesla. Kardenio radil Dorotei, aby opět do své ložnice se vrátili, že on vše zprostředkuje; ony jeho rady uposlechly.

Již byli všickni čtyři, co D. Luise hledali, uvnitř hospody a jej obstoupili, přemlouvajíce jej, aby bez odkladu hned domů se vrátil a otce svého potěšil. On odpověděl, že toho na žádný způsob učiniti nemůže, dokud neukončí záležitost, od které jeho život, jeho čest a duše závisí. Na to se ho služebníci chopili a pravili, že bez něho nižádným způsobem nepojedou a jej s sebou vezmou, ať si chce anebo ne.

Toho nedokážete, odpověděl D. Luis, nebudete-li chtít mou mrtvolu s sebou odvléci; odveďte si mne, jakkoliv chcete, budu vždy bez života.

Teď byli již skoro všickni, co jich bylo v hospodě, k hádce té se dostavili, jmenovitě Kardenio, D. Fernando, jeho soudruzi, sudí, farář, lazebník a D. Quijote, který myslel, že hrad již jeho strážce nepotřebuje. Kardenio, který příběh mladíkův již znal, tázal se těch, jenž jej odváděti chtěli, co jest příčinou, že jinocha proti jeho vůli odvésti chtějí? To jest příčinou, pravil jeden z oněch čtyř, že chceme život navrátit jeho otci, který nad odchodem kavalíra toho jest v nebezpečí smrti.

Na to pravil D. Luis: Netřeba nikomu o mne se starati, já jsem člověk svobodný a půjdu domů, až budu chtít, aniž dám jakým násilím se donutit.

Tedy dejte svým rozumem se donutit, pravil onen služebník, a není-li on dosti silný, jsme my dosti mocni a dokážeme, proč jsme přišli a co naši jest povinností.

Uvažme tu věc, jak náleží, pravil na to sudí. Člověk onen ale, jenž co souseda domu svého jej znal, odpověděl mu: Neznáte V. Milosti, syna svého souseda, který z domu otce svého uprchnul v obleku, který na jeho stav tak málo se sluší, jak sám viděti můžete?

Na to sudí nař pozorněji pohlédl, poznal jej a obejmuv ho pravil: Co je to za dětinství, pane D. Luise, anebo co za důležité příčiny, které vás mohly pohnouti, že sem přicházíte v takovém obleku, který tak málo s vaším stavem se srovnává?

Mladíkovi vstoupily slzy do oči a on nebyl s to ničeho odpověděti sudímu, který oněm čtyřem pravil, aby se upokojili, že vše dobře vypadne, a vzav na to D. Luise za ruku stranou s ním odešel, otázat se ho, proč na tuto cestu byl se vydal.

Zatím co on ty a ony otázky mu dával, povstal ve vratech hospody veliký křik, jehož příčinou bylo, že dva hosté, kteří tu noc zde byli spali,

když viděli, že všecko jen o to dbá, co as oni čtyři hledají, si umyslili odejít bez zaplacení dluhu svého; však hospodský, který více si všímal své živnosti, než záležitostí jiných, je popadl právě, když ze vrat vycházeli, žádal na nich svůj plat a vytýkal jim špatný úmysl jejich takovými slovy, že oni pěstěmi mu odpovídat museli. I dali se tak do něho, že ubohý hospodský nevyhnutelně musel do křiku se dáti a o pomoc volati. Hospodská a dcera její viděli, že má D. Quijote ze všech nejméně co dělat a nejspíše ku pomoci jíti může, pročž mu pravila dcera hospodské: Pomozte V. Milosti, pane rytíři, pro cnost, kterou Bůh vás byl obdařil, ubohému otci mému, nebo ti zlí lidé do něho mlátí jako do snopu.

Načež odpověděl D. Quijote s velikou mírností a vlídností: Krásná panno, Vaši prosbu nelze nyní nikoliv splniti; neb není mi dovoleno, podniknouti nějaké nové dobrodružství, až jedno jiné vykonám, k němuž slovem svým jsem zavázán; co ale státi se může, abych Vám k libosti učinil, záhy se dovíte. Běžte rychle k svému otci a řekněte mu, aby v této bitce podle možnosti se držel a přemoci se nedal, dokud já od mikomikonské princezny dovolení si nevyžádám, abych směl v této nesnázi mu přispěti; neb dá-li mi ona je, můžete býti ubezpečena, že jej z ní vytrhnu.

To na mou duši, zvolala Maritornes, která při tom stála, než vy to dovolení dostanete, bude můj pán již na onom světě.

Popřejte mi, slečno, abych o toto dovolení směl žádati, odpověděl D. Quijote; nebo pak to nebude pranic škodit, bude-li on již na onom světě, neb já jej vzdor celému světu tomuto tam odtud nazpět přivedu, aneb aspoň jej na oněch, jenžto ho tam poslali, takovým způsobem pomstím, že mu více, než řádného zadostučinění se dostane.

A hned na to poklekl před Doroteou na kolena a slovy rytířskými a dobrodružnými žádal, aby její Výsost ráčila mu dát dovolení, by mohl ku pomoci přispěti kastelánu hradu toho, který u veliké tísně se nachází. Princezna mu s velikou ochotou přivolila, a on hned na to navléknul si na ruku svůj štít a položiv ruku na meč do vrat hospody spěchal, kde posud ještě oni dva hostě hospodského trýznili. Avšak jak mile tam přišel, zarazil se a zůstal státi, ačkoli Maritornes a hospodská naň volali, proč váhá a jejímu pánu a manželé nepřispěje.

Já váhám, pravil D. Quijote, protože mi není dovoleno, chopiti se meče proti lidu zbrojnošskému; avšak zavolejte mi sem mého zbrojnoše Sancha, neb jemu tato obrana a pomsta přináležejí.

To se ve vratech hospody dělo a pořád tam ještě štilce a pohlavky v hojnosti lítaly, vše ku škodě hospodského a k zlosti Maritornesy,

hospodské a dcery její, kteréžto div si nezoufaly nad zbabělostí D. Quijota, nad bídou manžela, otce a pána svého.

Avšak nechme ho tam, neb on se najde někdo, kdo mu pomůže, a nestane-li se to, ať podruhé nedává se do něčeho, kde síla jeho nevystačí; odejdeme asi padesát kroků odtud a podívejme se, co odpověděl D. Luis sudímu, jež jsme zůstavili tázajícího se po příčině jeho pěšího příchodu a tak sprostého obleku. Hoch jej na to chopil silně za ruce, jakoby na znamení, že jakýs veliký bol mu srdce svírá, a prolévaje hojných slzí mu pravil: Pane, nemohu Vám více pověděti, než že od toho okamžiku, co mi nebesa popřála a naše sousedství příležitosti poskytlo, slečnu Doňu Kláru, vaši dceru, spatřiti, jsem ji paní své vůle učinil a pakliže vy, můj skutečný pane a otče, nebudete proti tomu, míním ji ještě dnes svou chotí učiniti. Pro ni jsem opustil dům svého otce, pro ni oblekl jsem tento šat, abych mohl ji následovati, kamkoliv se obrátí, jako šipka svůj terč, neb jako mořský plavec svou hvězdu severní. Ona neví o mé touze ničeho více, než co mohla několikráte zpozorovati, vidouc z dále mne plakati. Vy, pane, znáte bezpochyby bohatství a urozený stav mých rodičů a víte, že jsem jejich jediný dědic, a myslíte-li, že to dostačí, abyste mne úplně šťastným učiniti mohl, přijměte mne hned za svého syna; neb mělliby otec můj jiného býti mínění a tohoto štěstí mého ne dosti dbáti, má čas více moci a dovede změnití a zrušiti více, nežli vůle lidská.

Těmito slovy ukončil zamilovaný hoch řeč svou a sudí byl pln udivení dílem nad rozumným způsobem, kterým Don Luis svůj úmysl vyjevil, dílem protože octnul se v stavu, kde nevěděl, jak má rychle se rozhodnouti; neodpověděl tedy nic více, než aby se upokojil, a hleděl jeho služebníky přiměti, aby ho ještě tohoto dne neodváděli, ješto prý tím času se získá k uvážení, jak dá vše nejlépe se zaříditi. D. Luis mu líbal ruce a poléval je slzami, takže by kamenné srdce bylo se obměkčilo, tím spíše srdce sudího, člověka to rozumného, který nahlížel, jak výhodný pro jeho dceru sňatek ten by byl, kdyby totiž možno bylo, dosíci ho s přivolením Luisova otce, který, jak mu známo bylo, vznešený úřad synu svému opatřiti hleděl.

Zatím byli hosté s hospodským mír učinili a sice více na D. Quijotovu přimluvu nežli hrozbu; zaplatili všecko a služebníci D. Luisovi čekali nyní toliko na konec rozmluvy se sudím a na rozhodnutí svého pána, an ďábel, který nikdy nespí, spískal, že v tu chvíli do hospody přišel lazebník, kterému D. Quijote přílbu Mambrinovu a Sancho burdu s osla byl vzal a za své vyměnil. Lazebník ten vtáhl svého osla do chlěva, spatřil tam

Sancho Panzu, který právě na své burdě něco spravoval, a jak mile jej zočil a poznal, opovážil se následujícími slovy naň se obořiti:

I ty zloději, tu tě mám! Dáš mi mou mísu a burdu se vším nádobím, cos mi ukradl!

Sancho vida, kterak z nenadání do něho se dal, a slyše ty nadávky, chopil jednou rukou burdu a dal druhou lazebníkovi takovou facku, že zuby krví mu se zalily; lazebník nechtěl ale přece uchvácenou burdu pustiti, nýbrž dal se do takového křiku, že všickni na ten povyk a svár se sběhli. On volal: Pomoc, ve jméno krále a spravedlnosti! Protože chci, co mého jest, chce tento vrah, tento zákeřník mne zabiti.

Ty lžeš, odpověděl Sancho; já nejsem žádný zákeřník, nýbrž můj pán, D. Quijote těch věcí v spravedlivém boji vydobyl.

Quijote byl již přítomen a s velikým potěšením se díval, jak dobře jeho zbrojnoš v útoku a obraně si počínal; od té chvíle považoval jej za člověka statečného a umínil si, při nejprvnější příležitosti na rytířství jej pasovati, nebo myslil, že on řádu rytířského právem zaslouží. Mezi jinými věcmi, které lazebník mezi pračkou mluvil, pravil také: Pánové, tahle burda jest má, tak jako že jedenkráté umřítí musím, a já ji tak znám, jakobych ji byl porodil, a tam v chlévě jest můj osel, který mne ve lži nenechá; jen ať naň se dá a nehodí-li mu se na vlas, ať jsem darebák; a co ještě více, ten samý den ukradli mi také mísu z brusu novou, které jsem ještě ani nebyl potřeboval a která za jeden skud stála.

Tu nemohl D. Quijote se udržet, aby neodpověděl, a kročiv a postaviv se mezi ně položil burdu na zem, aby každý na ni se podívat mohl, až pravda se okáže, a pravil: Abyste, pánové, patrně a zřejmě, poznali omyl, v kterém člověk tento se nalézá. an jmenuje lazebnickou mísou to, co bylo přílbou Mambrinovou, co jí jest a bude a které jsem já v řádném boji vydobyl a spravedlivým majetkem svým učinil — co burdy se týče, nebudu v to se plést, mohu ale tolik říci, že můj zbrojnoš Sancho, mne o dovolení žádal, aby sedlo s koně přemoženého nepřítele si vzíti a své jím ozdobiti směl, což jsem já mu povolil a on učinil; že ale sedlo v burdu se přeměnilo, toho nevím ovšem jiné příčiny pověděti, leč tu obyčejnou, že takovéto přeměny v podnicích rytířských se stávají — pospěš, milý synu Sancho, a přines tu přílbu, kterou tento pošetilý člověk za mísu bradýřskou vydávati chce.

Věru, pravil Sancho, nemáme-li jiného důkazu než tohoto, jest přílba Mambrinova právě tak dobře mísou bradýřskou, jako sedlo tohoto pošetilého člověka burdou.

Dělej, co ti poručím, odpověděl na to D. Quijote, vždyť nebude všecko v tomto hradě čárami se díti.

Sancho odešel pro mísu a přinesl ji, kterou když D. Quijote spatřil, vzal ji do ruky a pravil: Nyní se podívejte, pánové, s jakou nestydatostí tento zbrojnoš může dokazovati, že to jest mísa holičská a nikoliv přilba Mambrinova, jak já tvrdím; avšak dokládám se řádu rytířského, ku kterému se přiznávám, že to jest ta samá přilbice, kterou jsem mu vzal, a že jsem k ní ani ničeho nepřidal aniž čeho od ní ubral.

To je věc jistá, pravil na to Sancho; neb od té doby, co ji můj pán vydobyl, měl ji posud v jediné bitvě, když totiž ty proklaté spoutance vysvobodil a, kdyby nebylo tenkrát této mísopřilbice bývalo, byloby špatně mu se vedlo, nebo při té události kamení v hojnosti lítalo.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ PÁTÁ

Co tedy smýšlíte, pánové, pravil lazebník, o tom, co tito milí pánové tvrdí, an dokazují, že to není mísa, nýbrž přilbice?

A kdoby se opovážil, říci něco jiného, pravil D. Quijote, tomu já dokážu, že lže, je-li rytíř, a je-li zbrojnoš, že v hrdlo lže tisíckrát.

Náš lazebník, který při všem tom byl a podivný rozmar D. Quijotův dobře znal, chtěl jej ještě více dopáliti a žert tak daleko provésti, aby všickni smáti se museli; obrátiv se k cizému lazebníku pravil: Pane lazebníče, aneb kdo jste, vězte, že já též jsem vašeho řemesla a mám již přes dvacet let vysvědčení o zkouškách a znám velmi dobře všechny nástroje holičské bez výminky a mimo to jsem byl za svého mládí nějaký čas vojákem a vím také, co jest přilba a co jest šišák, jakož i ostatní věci vojenštiny se týkající, totiž co k zbroji vojenské náleží, a já tedy tvrdím, ačkoliv úsudek svůj jinému, lepšímu náhledu podrobuju, že to, co tento urozený pán nyní v ruce má, nejenom žádná bradýřská mísa není, nýbrž tak od ní se liší, jako bílé od černého anebo pravda ode lži; přitom přece tvrdím, že třeba to přilba byla, nikoliv není úplná.

Zajisté ne, pravil D. Quijote, nebo jí přední polovice, totiž hledí, schází.

Tak jest, pravil farář, jenž úmysl svého přítele, lazebníka nahlížel, a totéž tvrdil Kardenio, D. Fernando a průvodčí jeho; ano i sudí bylby sám k žertu tomu přispěl, kdyby nabídka D. Luisova mu nebyla starost způsobila, což bylo příčinou, že v zamyšlení svém tak málo aneb pranic žertu toho si nevšímal.

Pro pánaboha! zvolal na to oklamáný lazebník, jak pak je to možné, že tolik vznešených lidí tvrdí, že to není mísa, nýbrž přilbice? Tobý mohlo věru celé vysoké školy podivením naplniti, byt sebe rozumnější byly. Tedy dobře! je-li tato mísa přilbicí, bude asi také tato burda sedlem, jak tento pán tu dokazuje.

Mně se to zdá být sedlem, pravil D. Quijote; ale já jsem již pravil, že se do toho nemíchám.

Je-li to burda anebo sedlo, pravil farář, o tom přísluší toliko panu

D. Quijotu rozhodnouti, nebo ve všech věcech rytířských považou jej tito pánové, jakož i já, ze všech za nejznalejšího.

Bůh je svědek, vážení pánové, pravil D. Quijote, tolik a tak podivných věcí mně v tomto hradu po obojíkrátě, co jsem v něm byl, se přihodilo, že si netroufám, na něco s jistotou odpověděti, co hradu toho se týče; nebo myslím, že zde všechno čárami se děje. Ponejprv čaroděj Mór, který zde se zdržuje, nevýslovně mne ztrýznil a Sanchovi svými pomocníky také nemálo ublížil; této noci jsem zajisté dvě hodiny za toto rameno visel, aniž mohu pochopiti, jak a kterak jsem do té nehody přišel. Pročež by to veliká opovázlivost byla, kdybych ve věci, která tak jest zamotaná, svůj úsudek pronést chtěl. Co se toho týče, že tato mísa lazebnická býti má a nikoliv přílba, vyjádřil jsem se již; je-li ale toto burda anebo sedlo, netroufám si, se vysloviti, nýbrž ponechávám to úplně vašemu rozhodnutí a snad, protože nejste pasovanými rytíři, jako já, nebudou čáry tohoto místa vašich očí se týkati, abyste s nezakalenými smysly pronést mohli úsudek o věcech v hradu tomto, jak ony v skutku jsou, nikoliv, čím mně býti se zdají.

Skutečně, pravil D. Fernando, pan D. Quijote výborně dokázal, že nám rozhodnouti náleží; aby ale to důkladně se stalo, seberu potají těchto pánů hlasy a výsledek pak oznámím.

Pro ty, jenž D. Quijotovy vrtochy znali, bylo to vše velmi k smíchu, těm ale, jenž ničeho o tom nevěděli, zdálo se to největší pošetilostí pod světem býti, obzvláště oněm čtyřem služebníkům D. Luisovým, D. Luisovi samému a třem jiným osobám cizím, jenž byli do hospody přišli, jako pochopové úřední vypadali, a skutečně také úřad ten zastávali; kdo ale téměř nad tím zbláznit se mohl, byl lazebník, jehož mísa před jeho očima v přílbu Mambrinovu byla se obrátila a jenž ani trochu nepochyboval, že také z jeho burdy výborné sedlo se stane. Všickni se smáli, když D. Fernando chodil hlasy sbíraje a ucho své nahýbal, aby potají se dověděl, zdali onen poklad, o nějž taková hádka se strhla, burdou anebo sedlem jest. Když byl sebral všechny hlasy těch, jenž s D. Quijotem známi byli, pravil hlasitě: Můj milý člověče, já už mám toho sbírání úsudků dost, nebo vidím, že, kohokoliv o mínění se tážu, každý odpovídá, že to jest bláznovství, za burdu s osla míti, co sedlem jest: s koně a sice s koně ryzého piemene; pročež musíte trpělivě osudu se podrobiti, neb vzdor vám a vašemu oslu je to sedlo a nikoliv burda a vy tedy jste při svou prohrál.

Ať ji také před Bohem prohrají, zvolal lazebník, když se, pánové, nemýlíte; neb, jakože spasení doufám, jest burda a žádné sedlo; avšak

Bohu poručeno — — — víc ani neříkám; ale vždyť já přece nejsem opilý, neb jsem posud ničeho nepil, na mou duši ne.

Všickni museli bláznivé řeči lazebníkově, právě jako D. Quijotově poštilosti se smáti, on ale na to pravil: Nyní tedy není jiné pomoci, než aby každý podržel, co jeho jest a komu Pánbůh, tomu všickni svatí.

Jeden z oněch čtyř pravil: Není-li to umluvený žert, nemohu nikoliv si mysliti, žeby lidé, kteří tak rozumní jsou, jako tito zde přítomní, aneb kteří aspoň mně rozumnými se zdají, mohli se opovážiti a neustupně upírat, že toto jest lazebnická mísa a ono burda; ješto ale vidím, že všickni to upírají, musí zajisté něco v tom býti, že tak pevně trvají na něčem, co všemu rozumu a zdravému zraku odporuje; nebo na to přísáhám, že mi všickni lidé z celého světa nedokážou, že to žádná mísa a ono žádná burda s osla není.

Vždyť může ona také s oslice býti, řekl farář.

Ať si, pravil služebník; neb to zde nic nedělá, nýbrž je-li to burda anebo ne, jak vy tvrdíte.

An to jeden z příchozích pochopů, jenž hádce té spolu byl přítomen, slyšel, zvolal pln zlosti: Jistě je to burda s osla, jako že jsem svého otce znal, a kdo povídá něco jiného, jest ožralý.

Ty lžeš, jako ničemný darebák, odpověděl D. Quijote a napřáhnuv svou tyčku, kterou nikdy nebyl z ruky pustil, máchnul vši mocí po jeho hlavě, takže, kdyby pochop nebyl se uhnul, by jej byl skolil; tyče se na to o zem na kusy přerazila a ostatní pochopové, vidouce jak s jejich soudruhem se nakládá, hlasem o pomoc svatému bratrstvu volati začali. Hospodský, jenž byl jeho členem, hned se svou holi a šavlí přiběhl a podle svých soudruhů se postavil; služebníci D. Luisovi obstoupili D. Luisa, aby jim z té vřavy neutekl; lazebník vida ten shon popadl zase svou burdu a totéž Sancho učinil; D. Quijote tasil meč a hnal jím na pochopy; D. Luis křičel na služebníky, aby ho pustili a šli pomáhat D. Quijotovi, Kardeniovi a D. Fernandu, kteří všickni D. Quijota se byli ujali; farář do toho křičel, hospodská řvala, dcera plakala, Maritornes naříkala, Dorotea byla celá pomatena, Luscinda ulekána a Doña Klára bez sebe v mdlobách. Lazebník řezal Sancha, Sancho mlátil lazebníka, D. Luis dal jednomu služebníku, který ho za ruku držel, aby utéci nemohl, do tváře takovou facku, že celá krví mu se zalila; sudí se ho ujímal; D. Fernando stál na jednom pochopu a podle chuti na něm skákal; hospodský začal znovu o pomoc pro svaté bratrstvo volati, tak že celá hospoda samý nářek, samé volání, křik, zmatek, hrůza, úzkost, neštěstí, sprask, facky, bití, kopání a krveprolití byla.

Uprostřed této směsice a nešťastného labyrintu pomatenosti, napadlo najednou D. Quijota, že to jest vřava a zmatek v táboru Agramantově, a pročež začal volati tak silně, že hlas jeho celou hospodou se rozléhal: Ustaňte, ticho, dejte pokoj, poslyšte mne, chcete-li život svůj zachovati!

Na strašný hlas ten všickni se ztišili a on pravil dále: Neřekl jsem Vám, pánové, že tento hrad očarován a sídlem na tisíce zlých duchů býti musí. Na důkaz toho jste na své vlastní oči viděli, kterak mezi nás nepořádek a svár Agramantova tábora se vedral. Vizte, jak tu o meč, tam o koně jest hádka, zde o orla, tam o přilbici a my všickni se potýkáme vespolek, nevědouce ani, co chceme. Pojdte sem, pane sudí, a Vy, pane faráři, a dělejte jeden krále Agramanta a druhý krále Sobrina, aby takto pokoj byl zjednán; neb, Bůh ví, jest to veliké darebáctví, že tolik výtečných mužů, jako zde jsou pohromadě, pro takové daremnosti se vraždí.

Pochopové, kteří řeči D. Quijotově nerozuměli a viděli, kterak špatně D. Fernando, Kardenio a jeho soudruzi s nimi zacházejí, nechtěli se utišiti; lazebník byl ochoten, neb ve rvačce jest mu brada i burda rozsápána; Sancho poslechl na první hlesnutí pána svého, jakožto pořádný služebník; sluhové D. Luisovi také všickni čtyři se upokojili vidouce, že jim v nepokoji špatně se daří, toliko hospodský trval na tom, aby potrestáno bylo šílenství pošetilého člověka toho, jenž každou chvíli celou hospodu vzbuřuje; konečně ale utichl hřmot, burda zůstala sedlem až do dne soudného, mísa přilbicí a hospoda v obraznosti D. Quijotově hradem.

Když již všecko se upokojilo a všickni na sudího a farářovu přímlovu se stali přátely, nepřestávali služebníci D. Luisovi znovu na tom trvati, aby hned s nimi domů se navrátil, načež sudí D. Fernanda, Kardenia a faráře o radu žádal, co by měl činiti, a při tom vše jim opětoval, co byl mu D. Luis pověděl. Sjednotili se v tom, že D. Fernando služebníkům D. Luisovým se poznati dal a jim pravil, že jest jeho úmyslem, D. Luisa s sebou do Andalusie vzíti, kde prý markýz, jeho bratr, tak jej přijme, jak toho D. Luis zasluhuje, a že on nikoliv nechce nyní k svému otci se navrátit, kdyby snad ho na kusy roztrhali. Zvěděvše služebníci o hodnosti D. Fernandově a úmyslu Luisovu, usnesli se, že tři z nich domů se vrátí a otci poví, co bylo se událo, čtvrtý ale měl k posluze D. Luisově zůstatí a ho neopouštětí, až oni opět zpátky se vrátí aneb on se doví, na čem otec jeho o něm byl se usnesl.

Tak vážností Agramantovou a opatrností krále Sobrina jest tato zapletená hádka vyrovnána; ješto ale nepřítel svornosti a odpůrce míru viděl, že jest tak poražen a potupen, a jak málo užitku mu z toho pošlo, že

je byl všecky v tento zmatek přivedl, umínil si, ještě jednou do díla se dáti a různici a nepokoj znovu vzbuditi.

Stalo se tedy, že pochopové se upokojili uslyševše, že s urozenými lidmi se rvali, a nechali všeho dalšího sváru, majíce za to, že kdyby to jakkoliv se rozhodlo, vždy v této bitce porážku utrpí; jeden z nich ale, ten, co od D. Fernanda jest bit a sešlapán, zpomněl si, že mezi zatykajícími listy, jež na rozličné přestupníky měl, má také na D. Quijota jeden, který svaté bratrstvo proto vydalo, že byl galejní otroky vysvobodil, jak Sancho vším právem se obával. Když ho to napadlo, chtěl se přesvědčiti, zdali udaný popis na D. Quijota se hodí; vyňav tedy pergamen ze záňadří, našel, co hledal; na to počal pomalu čísti, nebo bylo čtení proň těžkou prací, a při každém slově, jež četl, díval se na D. Quijota a známky v rozkazu s tváří jeho porovnával, načež se přesvědčil, že on ten samý jest, který tam byl popsán; a sotva že to zvěděl, schoval svůj pergamen zase a drže rozkaz v levé ruce popadl D. Quijota pravicí za límec tak silně, že sotva dýchati mohl, a pravil při tom silným hlasem: Ve jméno svatého bratrstva! a abyste viděli, že mám pravdu, čtete tento rozkaz, kde mi se poroučí, abych zatknul tohoto zákeřníka.

Farář vzal rozkaz a viděl, že pochop pravdu mluví, ješto všecka znamení na D. Quijota se hodila. On ale vida, kterak špatně tak sprostý zlosyn s ním nakládá, náramným vztekem se rozpálil a napnuv všecku svou sílu, popadl bičice za chřtán, že kdyby soudruzi jeho mu nebyli ku pomoci přispěli, spíše duši by byl vypustil, než by D. Quijote svou kořist z rukou byl pustil. Hospodský, který dle svého úřadu jim pomoci musel, hned přiběhl a jim pomáhal; hospodská uzřevši muže svého znovu ve rvačce, dala se opět do křiku, při kterém také Maritornes a dcera jí pomáhaly a nebesa jakož i přítomné na pomoc volali. Sancho vida, co se děje, zvolal: Bůh je svědek, že jest pravda, co pán můj o okouzlení tohoto hradu povídá; nebo člověku tu nelze ani hodinu s pokojem žíti.

Fernando roztrhl pochopa a D. Quijota a uvolnil oběma ruce, které jeden v kabátci a druhý ve chřtánu druhého zaťaté měl; proto ale nechtěli pochopové od své kořisti upustit a volali, aby jim se pomohlo svázati člověka toho, ješto jest to povinností ku králi a svatému bratrstvu, a znovu jejich jmenem o pomoc prosili, aby toho zlosyna, loupežníka a zákeřníka zatknouti mohli.

Quijote se dal do smíchu, když tuto řeč slyšel, a pravil s velikou vlídností: Jenom pak poslyšte, Vy pošetili a špatně vychovaní lidé; vy nazýváte to loupeží na silnici, když člověk lidi v okovech osvobodí, zajaté

vyprostí, v nouzi zůstaveným pomáhá, padlé pozdvihuje, ubohým útěchy poskytl? O vy lidé ničemní! Vy nejste hodni, aby nebesa Vám dala kdy poznati užitečnost dobrodružného rytířstva, aby odejmula od Vás tuto hříšnou nevědomost, která Vám brání stín dobrodružného rytíře v uctivosti míti, tím více rytíře samého, osobně přítomného! Slyšte, vy slídíví darebáci a špatní biřící! Vy zákeřníci s dovolením svatého bratrstva! Kdo pak byl ten blázen, kdo Vám dal rozkaz, zatknouti rytíře takového, jako já jsem? Kdo byl tak zpozdilý a nevěděl, že jsou dobrodružní rytíři ze všeho práva vyhrazeni, že jejich meč jich zákonem, jejich síla jich soudem, jejich vůle jich rozkazem jest! Kdo byl ten darebák, tážu se ještě jedenkrát, který nevěděl, že žádný jiný člověk tak neobyčejných předností a svobod nemá, jako jich dobrodružný rytíř nabývá tím dnem, když na rytíře jest pasován a těžkému řemeslu rytířskému se podrobuje? Který pak dobrodružný rytíř platí daň, clo, berni potravní, přípřež, mýto? Který krejčí dává mu účet za oděv zhotovený? Který hradní hostí jej na hradě svém a plat za to od něho žádá? Který král nezve jej k stolu svému? Která panna nedůvěřuje mu a nesvěřuje se úplně libovůli jeho? A konečně bylo-li, jest a bude-li dobrodružného rytíře na světě, který by neměl moci, sám a sám čtyřem stům pochopů vymrskati, když mu v cestu kročí?

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ ŠESTÁ

Zatím co D. Quijote takto mluvil, hleděl farář poučiti pochopy, že jest D. Quijote pomatených smyslů, jakož z jeho činů a slov viděli, a aby od svého předsevzetí upustili a jej nezatykali a nebrali, protože by jako blázna brzy opět jej propustiti museli. Ten, co měl rozkaz zatykací, odpověděl na to, že není jeho úkolem, o D. Quijotově nerozumu souditi, nýbrž to vykonati, co mu od jeho představeného jest nařízeno a jen když bude jednou zatknut, ať si ho třístakrát propustí.

Vy však přece, pravil farář, jej tentokráte s sebou nevezmete a on také, jak vím a vidím, nedá se odvésti.

Slovem, farář uměl tolik důvodů uvéstí a D. Quijote nadělal tolik bláznovství, že by pochopové ještě většími blázny byli bývali, kdyby jeho nerozum nebyli nahlédli; uznali tedy za dobré se upokojiti, ano mimo to i pokoj mezi lazebníkem a Sanchem Panzou zjednati se přičinili, neb ti posud ještě s velikou horlivostí se svářili. Konečně co členové spravedlnosti vyrovnali všecko a vystoupili co rozsudí, takže obě strany, třeba by nebyly se spokojily, přece trochu se ztišily, neb oni sice burdy nikoliv ale podpínky a ohlavce si vyměnily; a co Mambrinovy přílby se týkalo, zaplatil farář potají, že D. Quijote ničeho nepozoroval, osm realů za bradýřskou mísu, načež mu lazebník kvitanci dal, že všech práv k ní od nynějška na všechny příští časy se vzdává.

An tyto obě pře, co nejhlavnější a nejvážnější, jsou srovnány, nezbyvalo nic jiného, než aby oni tři služebníci D. Luisovi v to svolili, že domů se navrátí, kdežto čtvrtý zde zůstane a D. Fernanda na jeho cestě provázeti bude. Ješto ale příznivý osud a šťastná náhoda počaly lámat hráze a usnadňovat překážky ku prospěchu milujících a hrdin v hospodě se nalézajících, chtěli konečně všemu dáti šťastný výsledek, nebo služebníci svolili úplně k žádosti D. Luisově, z čehož D. Klara tak velice byla potěšena, že každý, kdo v tu chvíli na ni pohlédl, musel radostné pohnutí srdce jejího na tváři jí viděti. Zoraida, ačkoliv všemu, co se dalo a co viděla, dobře nerozuměla, dílem se radovala, dílem rmoutila, jak totiž na druhých to viděla, obzvláště na svém Španělovi, na kterého neustále

oči i duši svou měla obrácené. Hospodský, který si dobře všimnul, jak znamenitou náhradu byl farář lazebníku dal, žádal řad na D. Quijotu a náhradu za škodu na vacích a vínu, přísahaje, že nedá Rocinantu ani Sanchovu dobytčeti z hospody odjeti, dokud nebude do posledního halíře zaplacen. Vše to farář upokojil, a D. Fernando zaplatil, ač též sudí s velikou ochotou k zaplacení se nabízel, a tímto způsobem všickni se upokojili a smířili, takže hospoda již nebyla podobná svárlivému táboru Agramantovu, jak byl D. Quijote pravil, nýbrž byla samý mír a pokoj jako za časů Oktavianových. A za to vše náležely díky, dle všeobecného mínění, veliké výmluvnosti pana faráře a nevyrovnané štědroti D. Fernanda.

Vida tedy D. Quijote se sprostěna a zbavena všech různých, jak zbrojnoše svého Sancha, tak svých vlastních, myslil, že bude dobře nastoupenou cestu dále konati a ukončiti ono znamenité dobrodružství, ku kterému jest byl povolán a vyvolen a tudý s odhodlanou myslí před Doroteou na kolena padl. Ona nedopustila, aby slova promluvil, dokud nevstane, načež on uposlechnuv jí a postaviv se na nohy pravil: Jest všeobecné přísloví, spanilá slečno, že jest příčinlivost matkou štěstí a ve mnohých a vážných věcech okázala zkušenost, že snažný člověk i pochybné podniknutí k šťastnému výsledku přivedl; avšak nikde jinde není tato pravda patrnější, než ve věcech válečných, kde rychlost úmysl nepřítelův předstihne a vítězství má jisté dříve ještě, než protivník k obraně byl se připravil. To pravím proto, vznešená a slavná paní, protože se mi zdá, že delší trvání ve hradě tomto není k našemu prospěchu, ano i škodu nám přinesti může, jakož budoucně seznáme; neb kdo může říci, že Váš nepřítel, obr, tajnými a pilnými vyzvědači se nedověděl, že jedu jej zahubit, a on tím času a místa získá, aby v nějaké nedobytné tvrzi anebo pevnosti se uzavřel, takže všecka má snaha a statečnost mého nepřemožitelného ramene toliko málo proti němu pořídí. Musíme tedy, paní moje, pili svou jeho zámyslům předejítí a záhy s Pánembohem odjeti; neboť nesluší se, aby Vaše Výsost déle meškala a mne ještě déle zdržovala, bych Vašemu nepříteli v tvář pohleděti mohl.

Tu umklk D. Quijote a ničeho dále neříkal pokojně odpověď krásné infantky očekáváje. Ona s vážnou tvářností a jeho způsobem takto mu odpověděla: Děkuju Vám velice, pane rytíři, za touhu, kterou jevíte mi v mé veliké nouzi přispěti, jakož se sluší na rytíře, jemuž uloženo jest, sirotky v bídě postavené ochraňovati; dejž mi Bůh, aby moje i Vaše žádost se vyplnila, byste uviděl, že jest vděčných žen na světě. Co mého odjezdu se týče, nechat záhy se stane, neb moje touha po něm jest tak mocná, jako

Vaše; Vám náleží úplně vůle moje, neb odevzdavši Vám ochranu své osoby a svěřivši Vaším rukou dobytí své někdejší hodnosti, nesmím nikdy tomu býti na odpor, co moudrost Vaše za dobré uznává.

S Pánembohem, pravil D. Quijote; an panovnice takto se ponižuje, nezanedbám příležitosti, abych ji mohl povýšiti a na trůn, právem jí náležející, posaditi. Odjedme tedy hned, nebo mne země již pod nohama pálí a váhati jest nebezpečno; a ještě nebyla nebesa ničeho stvořila, ani peklo zplodilo, co by mne lekati a děsiti mohlo, osedlej, Sancho, na ručest Rocinanta, připrav svého osla, jakož i mimochodníka královnina a my s hradním a pány těmito se rozloučíme a hned na cestu se vydáme.

Sancho, jenž byl přítomen, vrtěl hlavou a pravil: Ach milý pane, račte mi dovoliti, ve vsi stala se kaňka, kteréby člověk ani ve snu nebyl se nadál.

A co za kaňku se mohlo stát, a v které vsi a kterém městě na světě, kteráby by mi mohla býti na škodu, ty sprostáku?

Bude-li V. Milost se horšit, odpověděl Sancho, tedy budu mlčet a raději to neřeknu, ač bych jakožto dobrý zbrojnoš a věrný služebník pánu svému to pověděti měl.

Řekni si, co chceš, odvětil D. Quijote, jen když slovy svými nechceš mi strach udělat, nebo pakli ty se bojíš, jednáš, jak na tě sluší, a když já se nebojím, jednáám jak na mně přináleží.

To není nic takového, Bůh je můj svědek, odpověděl Sancho Panza, nýbrž jenom to, že jistě vím, ano, že jsem sám to viděl, že ta samá dáma, která za královnu veliké říše mikomikonské se vydává, jí tak není, jako moje matka jí nebyla, nebo kdyby jí byla, jistě by pořád, jek jen člověk hlavou nebo zády se obrátí, s tím člověkem se nelízala.

Na tato slova Sanchova zarděla se Doña Dorotea studem, nebo v skutku manžel její, D. Fernando, byl několikrát rty svými zaslouženou mzdu za svou lásku si vzal, což Sancho zpozoroval a tudy myslil, že to spíše nějaké záletnici, než královně veliké říše přísluší. Nemohla a nechtěla ale Sanchovi ničeho odpověděti, nýbrž nechala jej dále mluvíti a on pravil dále: Já to povídám, jenom proto, pane, aby, když již jsme všechny cesty a stezky prodělali, špatných nocí a ještě horších dnů přestáli, posléz ovoce naši práce neklidil někdo, který zde v hospodě sedí; pročež není tak velmi naspěch, sedlati Rocinanta a osla a mimochodníky vypraviti, neboť lépe, když zde zůstaneme, budeme jíst a pít a kurev ke všem čertům necháme.

Probůh, jak ukrutný vztek popadl D. Quijota, když tato nestydatá slova od svého zbrojnoše slyšel! Ano on tak se dopálil, že hlasem zajímavým a koktavým, při čemž blesky z očí mu sršely, pravil: I ty hanebný

sprostáku, ty špatný chlape, nestydo a hlupáku, brepto, utrhači, opovázlivče, zlolájce a tlučhubo! Ty se opovažuješ u mé a těchto vznešených dám přítomnosti taková slova mluvíti a opovážil jsi se takové hanebnosti a urážky ve své pitomé kotrbě si mysliti? Jdi mi s očí, ty netvore, ty sklade lží, skříně lstí, sklepe špatností, vynálezce nešlechtnosti, rozšiřovateli pošetilostí, nepříteli slušnosti osobám královským povinné: jdi mi s očí a nepřicházej více přede mne pod trestem hněvu mého; a řka to, stáhl obočí, nadmul tváře a koule očima na vše strany strašně pravou nohou na zem dupnul, vše na znamení, že strašný hněv v útrokách jeho zuřil. Na tato slova a zuřivé počínání pojala Sancha také taková hrůza a úzkost, že si přál, aby země pod nohama mu se otevřela a jej pohltila; nevěděl si jiné pomoci, než že rychle se obrátil a od rozhněvaného pána svého odešel.

Rozšafná Dorotea ale, která D. Quijotovu povahu již dostatečně byla poznala, pravila, aby hněv jeho ukrotila: „Nehoršte se, pane rytíři truchlivé podoby, že Váš zbrojnoš takových pošetilostí promluvil, neb snad bez příčiny toho neučinil, a také nelze do jeho poctivosti a křesťanské svědomitosti se domýšleti, že by falešné svědectví vydal; spíš za to třeba míti, beze všeho podezření proti němu, že, jakož dle Vašeho mínění, pane rytíři, všecko v tomto hradě jest očarováno, může také býti, že Sancho tímto ďábelským působením skutečně viděl, o čem na ujmu mé cti vyprávěl.

Svrchovaný všemohoucí Bůh je svědek, zvolal D. Quijote, Vaše Výsost výborně uhodla; nějaký zlý přelud musel tomu chudásovi na oči vstoupit a okázat mu, co bez kouzel nikdy uviděti nemohl; neb já znám poctivost a nevinnost ubohého troupa toho a vím velmi dobře, že není s to, proti někomu křivé svědectví vydati.

Tak to jest, pravil D. Fernando, a tedy musíte mu také Mst. pane D. Quijote odpustit a zase v náruč své lásky jej přijmout, sicut erat in principio, dříve než takovéto přeludy mozek jeho opanovaly.

Quijote odpověděl, že mu odpouští, a farář šel Sancha hledat, který pokorně přišel, klekl a pána svého o ruku prosil; on mu ji dal, Sancho ji políbil a on dáváje mu své požehnání pravil: Nyní zajisté nahlížíš, Sancho, milý synu můj, co jsem ti již kolikrát pravil, že v tomto hradě všechny věci toliko čarami se dějou.

Já to také myslím, pravil Sancho, až na tu houpačku, která docela přirozeným způsobem se dělá.

Ani tomu nevěř, odpověděl D. Quijote; neb kdyby to tak bývalo, byl

bych tě již tehda anebo také nyní pomstil; avšak nebylo mi to ani tenkrát ani nyní možno, protože jsem nikoho neviděl, na němž bych byl za tvé ublížení se pomstiti mohl.

Všickni chtěli věděti, co to s tou houpačkou bylo, a hospodský ochotně a zevrubně o Sanchově lítačce jim povídal, při čemž všickni se smáli a Sancho již dopalovati se začínal, kdyby pán jeho znova ho nebyl ujistil, že vše to čáry byly; Sanchova pošetilstvo nebyla ale přece taková, aby byl něčemu jinému věřil, než že to jednoduchá, přirozená věc byla a že jej lidé z masa a kosti a nikoliv duchově vyhazovali, jak pán jeho pravil a mu namluviti chtěl.

Byly již dva dni minuly, co tato celá vznešená společnost v hospodě se zdržela, a zdálo se jim všem, že již je čas odtud odjeti. Počali k tomu se chystati, aniž bylo Dorotei a D. Fernandu třeba, D. Quijota až do jeho dědiny provoditi a lest o osvobození mikomikonské princezny provésti; nýbrž jak farář a lazebník si přáli, jest to tak zařízeno, že jej s sebou vzíti mohli, aby v dědině jeho opět k zdravému rozumu jej přivésti mohli. Smluvili se totiž s jedním volákem, který náhodou tamtudy jel, že jej následujícím způsobem na vůz naloží a odveze. Udělali jakousi klec z latí, která tak prostranná byla, že D. Quijote pohodlně do ní se vejíti mohl; a D. Fernando, jeho průvodčí a služebníci D. Luisovi spolu s pochopy a hospodským, pokryli si na farářův návod obličej a zohyzdili je, jeden tak, druhý jinak, že D. Quijote je za docela jiné lidi míti musil, než byli ti, jež v hospodě byl viděl. Na to se odebrali ve vší tichosti tam, kde D. Quijote po svých rvačkách utrmácen spal; přistoupili k němu, an takového přepadení v pokojném a bezpečném spánku ani se nenadál, a svázali mu ruce a nohy tak pevně, že když leknutím se probudil, jimi ani pohnouti nemohl a nic jiného dělati, než se diviti a žasnouti nad neobyčejnými podobami, které tu před sebou viděl. I přišlo mu hned na mysl, co mu jeho pomatená obrazotvornost vždycky na ni přiváděla, že všechny tyto postavy jsou duchové, které v okouzleném hradě se zdržují, a že on též jest očarován, jelikož ani sebou hnouti ani se brániti nemůže. Vše to stalo se tak, jak byl farář, strůjce tohoto kousku, již napřed byl věděl. Jenom Sancho podržel svůj rozum a nikoliv se nezměnil, scházelo mu sice toliko málo, že tak jako pán jeho se nerozstнал; znal přece ale všechny tyto zakuklené osoby, však neopovázil se, ústa otevřít a umínil si, očekávati, co asi vypadne z tohoto přepadení a jetí pána jeho, který také ani nemukal, nýbrž na konec svého osudu pomýšlel, jenžto byl ten, že jest klec přinešena a on do ní vstrčen, načež prkna tak pevně přibili, že toliko stěží bylo je vyraziti. Na to vzali

jej na ramena a když z komory odcházeli, slyšeli strašlivý hlas, jak jen co nejstrašněji lazebník, nikoliv ten s burdou ale ten druhý, jej vydati byl s to, řkoucí: O rytíři truchlivé podoby, nepřipouštěj si toho svého zajetí příliš k srdci, neb musí takto se státi, abys tím dříve vyvedl dobrodružství, jež s velikou silou svou jsi byl podniknul, ano bude vyvedeno, až zuřivý lev mancheský s bílou holubicí tobosskou v jedno se spojí a vznešenou šíjí svou v jemné manželské jho skloní, z kteréhožto neslýchaného sňatku narodí se na svět statečné potomstvo, které šlechtného otce svého v odvážných činech bude následovati, což se stane dříve ještě, než pronásledovník prchající nymfy jasná zhvězdění ve svém přirozeném a rychlém běhu proletí. Ty ale, nejslechetnější a nejposlušnější zbrojnoši, který byl kdy meč za pásem nosil, vousy v tvářích a čich v nose míval, nelekej se; nermuť se, že na své vlastní oči výkvět dobrodružného rytířstva odvážeti vidíš; nebo záhy, bude-li tvůrci tohoto světa se líbiti, staneš se vznešeným a slavným, že sám nebudeš moci se poznati, a neprijdou na zmar sliby, jež velikomocný velitel tvůj byl ti dal. Zvěz tedy od moudré Lžimíry, že ti mzda tvá bude vyplacena, jakož skutečně uvidíš. Kráčeť nyní statnému, očarovanému rytíři v zápětí, neb vy oba musíte pohromadě zůstati a ještě mi není dáno více pověděti, proved' Vás Bůh a já jdu zase tam, kde jsem dobře povědom.

Ku konci věštby své pozdvihl svůj hlas tak silně a dal mu znenáhla tak jemné zvuky doznívati, že i ti, kteří o žertu tom věděli, přišli v pokušení, co slyšeli, za skutečnou pravdu míti.

Uslyšev D. Quijote tuto věštbu, jest v srdci svém potěšen, nebo v tu chvíli celý význam její pochopil, že totiž mu se připovídá, kterak ve svatý a řádný sňatek s milovanou Dulcineou svou vstoupí, z jejíhož požehnaného lůna plémě, totiž synové jeho, na svět vyjdou, kteří věčnou slávou Manchanů se stanou. A protože tomu pevně a jistotně věřil, pozdvihl hlas svůj a s hlubokým povzdechem pravil: O ty, buď si kdokoliv, jenž tuto šťastnou věštbu mi zvěstuješ, vyslyš prosbu mou a požádej věhlasného čaroděje, který mne střeží a ochraňuje, aby mi nedal zahynouti v tomto vězení, ve které nyní jsem odvážen, dokud onen radostný a slavný slib, jež právě nyní jsem slyšel, na mně nebude splněn; stane-li se to, budu trýzeň tohoto vězení za slávu, tyto řetězy za radost, a nosidla, ve kterých se nacházím, nikoliv za tvrdé bojiště považovati, nýbrž za měkké podušky a šťastné lože svatební. Co útěchy Sancha Panzy, mého zbrojnoše, se týče, důvěřuju tolik v jeho šlechtnou mysl, že mne ani v mém štěstí ani v neštěstí neopustí; neb kdyby i jeho vinou neb mým zlým osudem bylo mi

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

nemožno, dáti mu ostruh neb něco jiného takové ceny, jak jsem mu byl slíbil, nepřijde přece nikdy aspoň o svou mzdu, protože jsem v poslední své vůli, kterou mám hotovou, ustanovil, co má dostati, nikoliv jakby mnohé a výtečné služby jeho zasluhovaly, nýbrž jak jen mi možno bude.

Sancho se zdvořile poklonil a obě ruce mu políbil, nebo nemohl jej toliko za jednu vzíti, protože byly svázány. Zároveň vzali duchové klec na ramena a na káru ji naložili.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ SEDMÁ

Když D. Quijote viděl se v kleci takto zavřena a na káře, pravil: Četl jsem mnoho a znamenitých historií o rytířích dobrodružných; ale nikdy jsem nečetl aniž viděl neb slyšel, žeby rytíře takovýmto způsobem byli vozili a tak pomalu, jak od těchto líných a váhavých hovad dá se očekávati; neb oni vždycky jezdívali povětřím s neobyčejnou rychlostí na šedivém neb černém oblaku neb nějakém ohnivém voze, na hipogrifu aneb jiném podobném zvěru; avšak že mne vezou tu na voze volma, to Bůh je svědek, dělá mi vrtochy. Snad ale možná, že rytířství a okouzlení za našich časů jinak se jeví, než v předešlých stoletích se stávalo, a proto může také být, že, poněvadž jsem novým rytířem a první, který provození zapomenutého již rytířství dobrodružného na se vzal, také se mnou nový způsob kouzel jest vynalezen, kterým okouzlení se vozí. Co o tom myslíš, synu Sancho?

Já nevím, cobych měl o tom mysliti, odpověděl Sancho; protože nejsem v dobrodružných spisech tak zběhlý, jako Vaše Milost; avšak přece bych se opovážil tvrditi a na to přísahati, že tato strašidla, co s námi jsou, nejsou nikoliv katolíci.

Katolíci, můj Bože! zvolal D. Quijote, jak pak mohou být katolíky, ježto jsou to čerti, kteří tato příšerná těla na se vzali, aby to vykonati a mne do tohoto bídného stavu přivésti mohli? O chceš-li se přesvědčiti, že to jest pravda, jen se jich dotkni neb na ně sáhni a uhlídáš, že jejich těla jsou pouhý vzduch, nic skutečného, nýbrž pouhá podoba.

Na mou duši, odpověděl Sancho, já jsem na ně sáhal a tenhle čert, co tu tak nejvíce se vrtí, má jak náleží pevné maso a při tom ještě jinou vlastnost, která velmi jest rozdílná od té, jak mi vždycky o čertech se vyprávělo; nebo jest mi praveno, že všichni sirou a jinými zlými věcmi smrdí, ten ale na půl míle ambrou voní.

Sancho myslil D. Fernanda, kterýžto člověk urozený v skutku tak voněl, jak Sancho popisoval.

Proto se nic nediv, příteli Sancho, odpověděl D. Quijote; nebo musíš vědět, že čerti ledaco umějí a třeba i zápach nějaký na se vzali, přece sami prázdné vůně nemají; neb oni jsou duchové a pakli že voní, nemohou

příjemně voněti, nýbrž toliko odporně smrděti, protože jejich obydlí, peklo, všude na nich vězí a oni ve svých mukách nižádného způsobu občerstvení schopni nejsou; a ješto příjemný zápach vždycky něco radostného a milého jest, nemohou oni nikterak příjemnými věcmi voněti; přichází-li ti tedy, že ten čert, o kterém mluvíš, ambrou voní, buď se mylíš, anebo on chce tě oklamati, abys jej za rádného čerta neměl.

Takto pán a služebník rozmlouvali a jelikož D. Fernando a Kardenio se obávali, aby Sancho konečně celé nastrojení nevyzradil, an již mu tak velmi na stopě byl: umínili si, z odjezdem pospíšíti a zavolavše stranou hospodského poručili mu, aby Rocinanta osedlal a oslu Sanchovu ohlávku dal, což on také v největší rychlosti učinil. Farář byl zatím již s pochopy ze umluvil, aby jej až do dědiny jeho provodili, začož jim za každý den něco jistého dáti slíbil. Na Rocinantovo sedlo pověsil Kardenio s jedné strany štít a s druhé bradýřskou mísu a dav Sanchovi znamení, poručil mu, aby na svého osla sedl a Rocinanta za uzdu vzal, načož pochopům velel, aby s obou stran k vozu se svými puškami ze postavili. Dříve ale než kára odjela, přišla hospodská, její dcera a Maritornes s D. Quijotem se rozloučit a stavěly se, jakoby s jeho nehodou velikou útrpnost měly.

Quijote jim pravil: Neplačte, šlechetné dámy, nebo všem takovým nehodám jsou podrobeni ti, jenžto provozují řemeslo, ku kterému já se přiznávám, a kdyby mne taková nehoda nepotkala, za žádného znamenitého dobrodružného rytíře bych se nepokládal; neb takoví rytíři, kteří málo slávy a jmena požívají, nikdy v takovéto věci nepřicházejí, protože nikdo na světě o ně nedbá. S udatnými je to ale jinak; nebotě mnoho knížat a jiných rytířů, kteří jim jejich cnost a udatnost závidí a šlechetníky ty po nepravých cestách zničití hledí. Přece ale má cnost vždy tolik moci, že sama sebou, vzdor všem kouzlům, které sám jich první původce Zoroaster vynalezti mohl, co vítězka z každé tísně vychází a světlo své po světě rozšiřuje, jako slunce na obloze je rozlévá. Odpusťte mi, krásné dámy, pakliže jsem Vám svou nebedlivostí bolest způsobil, neb zúmyslně a vědomě nikomu jí nezpůsobuju, a proste Boha, aby mne z tohoto zajetí vysvobodil, do kterého nějaký zlomyslný čaroděj mne byl přivedl; neb jak mile ho zbaven budu, dobrota, kterou jste mi v hradě tom prokázali, nikdy mi z paměti nevymizí, tak že budu hledět, ji poznati, na ni se pamatovati a ji splatiti, jak toho jest hodna.

Zatím co toto mezi dámami hradu a D. Quijotem se dalo, farář a lazebník s D. Fernandem a jeho průvodčími, kapitánem, jeho bratrem a se

všemi velmi potěšenými dámami zvláště Luscindou a Doroteou se loučili. Všickni vespolek se objímali a slibovali si, že o svých příhodách zprávu si dají. D. Fernando pravil faráři, kam mu bude moci psáti a sdělit, jak se s D. Quijotem vede, a ujišťoval ho, že mu nic tolik potěšení nezpůsobí, nežli zpráva tato, on na vzájem že mu dá návštěví o všem, coby mu nějakého potěšení učiniti mohlo, o svém sňatku, o křtu Zoraidinu, výsledku D. Luisovu a návratu Luscindinu do otčiny. Farář pravil, že všechny rozkazy s největší snažností vykoná. Objali se na to znovu a znovu jsou přátelské nabídky opětovány.

Hospodský přistoupil k faráři a dal mu několik listů, o kterých pravil, že je našel v záhybu tlumoku, ve kterém novela o nepředloženém všetečnicku ležela, an prý pán, kterému patří, bezpochyby nikdy víc již nepřijde, aby tedy ty listy s sebou vzal, poněvadž an čísti neumí, proň žádné ceny nemají. Farář mu poděkoval, otevřel je a viděl, že z předu stojí psáno: *Novela o Rinkonetu a Kortadillu*, z čehož nahlédl, že to byla novela, a soudil, že, když ona o nepředloženém všetečnicku dobrá byla, tato též dobrá býti může, protože bez pochyby od téhož spisovatele pochází; schoval ji tedy s tím předsevzetím, že při nejbližší příležitosti ji čísti bude.

Vsedl na kůň, což také přítel jeho, lazebník, učinil, načež oba škrabošky na tvář si dali, aby D. Quijote je hned nepoznal, a za karou jeti se jali; pořádek jízdy byl následující: napřed jel s karou její majitel volák, po obou stranách pochopové, jak svrchu pověděno, svými ručnicemi ozbrojeni, pak následoval Sancho Panza na svém oslu sedě a Rocinanta za uzdu veda, za ním jel farář a lazebník na silných mezcích se zastřenými tvářemi a velebnou vážností, jelikož nejeli rychleji, než volná chůze volů připouštěla. D. Quijote seděl ve své kleci s rukama svázanýma, nohama nataženýma, o latě podepřen tak tiše a trpělivě, že spíše soše z kamene než člověku z masa se podobal. Takto zvolna a slavně byli asi dvě míle cesty se brali až do jednoho údolí se dostali, kde volák myslil odpočinouti a volům se popást dati, což když farář i řekl, navrhl lazebník, aby se ještě trochu dále jelo, an ví, že za strání, kterou před sebou viděli, leží údolí, ve kterém tráva ještě hojnější a pěknější roste, než tam, kde zastaviti chtěli. Návrh lazebníkův jest přijat a oni tedy svou cestu dále konali.

Mezitím ohlédl se farář a spatřil, že asi šest neb sedm slušných a dobře oděných jezdců k nim se blíží, kteří také brzy je dohonili, protože necestovali tak zvolna a líně jako s volí, nýbrž jako lidé, kteří na mezcích kanovníka seděli a rádi by ještě o poledni byli dostihli hospodu, která s míli odtud byla vzdálena.

Pilní dohonili tedy lenivé a vespolek zdvořile se pozdravili. Jeden z příchozích, který skutečně kanovník z Toleda a pánem ostatních, jenž ho provázeli, byl, když spatřil tento slavný průvod s karou, pochopy, Sanchem Panzou, Rocinantem, farářem a lazebníkem a D. Quijota v kleci zavřeného, byl žádostiv, zvědět, proč asi člověka toho takovýmto způsobem vezou; neboť myslil, poznáv pochopy po jejich znacích, že to nějaký znamenitý loupežník aneb jiný zločinec jest, jehož svaté bratrstvo bylo chytilo a nyní na trest odváží. Jeden z pochopů, kterého na to se otázal, odpověděl mu: Proč rytíř ten takto jest vezen, nechat sám poví, neb my to nevíme.

Zaslechnuv D. Quijote tuto rozmluvu, pravil: Jste snad, milí páni rytíři, v tom zběhlí a toho znalí, co dobrodružným rytířstvím se nazývá? Nejste-li, nedám si nikoliv práce vám to vykládati. Farář a lazebník byli v tom již k nim přijeli, uviděvše, že pocestní s D. Quijotem de la Mancha do řeči se dali, aby, kdyby třeba bylo, tak mohli odpovědět, by lest jejich vyzrazena nebyla.

Kanovník na to odpověděl: V skutku, brachu, já rytířské knihy lépe znám, než výpisky Villalpandovy, tak, pakliže, mi jiného nepřekáží, vše mi povědět můžete, cokoliv chcete.

Tedy s Pánembohem, odvětil D. Quijote: Musíte tedy vědět, pane rytíři, že v tuto klec jsem vkouzlen a sice závistí a zlostí zlých čarodějů; nebo cnost bývá vždycky ode zlých více pronásledována, nežli od dobrých milována. Já jsem dobrodružný rytíř a to nikoliv takový, jakých pověst nikdy nezpomíná a jejich památku nesmrtelnosti neodevzdává, nýbrž takový, kteří závistí na vzdory a vzdor všem magům perským, brahmanům indickým a gymnosofistům ethiopským, jmena svá v chrámu nesmrtelnosti vystavují, aby budoucím věkům za příklad a vzor sloužila a takto rytířům dobrodružným šlépěje se ukázaly, v kterých kráčet musejí, chtějí-li na nejvyšší, nejčestnější vrchol umění válečného vystoupiti.

Pan D. Quijote de la Mancha mluví pravdu, pravil farář, neb on neleží pro své zavinění a pro své hříchy na této káře očarován, nýbrž zlomyslností těch, jenž udatnost nenávidí a jimž cnost jest sůl v očích. Toto jest, šlechetný pane můj, rytíř truchlivé podoby, pakliže jste již kdy jmeno to slyšel, jehož rekovské činy a znamenitě podniky v tvrdý kov a nepomíjející mramor budou vryty, byť i závist sebe více se namáhala, je zatemniti, anebo zlomyslnost je zatříti.

Když kanovník slyšel, kterak tento člověk svobodný se zajatým

stejnou řeč mluví, poželhal se podivením křížem a nebyl s to pochopiti, co to má znamenati, a tak dělo se i těm, jenž ho provázeli.

Sancho Panza, jenž byl se přiblížil, aby rozmluvu tu slyšeti a vše vyrovnati mohl, pravil na to: Ať je Vám, pane, to, co nyní budu mluvit, vhod anebo ne, je přece jenom pravda, že můj pán D. Quijote tak málo jest okouzlen, jak moje matka; on má svůj úplný rozum, on jí a pije a vykonává svou potřebu, jako každý jiný člověk a jako včera dělal, když ještě v kleci neseděl. A je-li tomu tak, jak mi chcete nabulíkovat, že je očarován? Vždyť jsem já ode všech lidí slychal, že očarování ani nejedí, ani nespějí ani nemluví a můj pán, kdyby jen mohl, víceby toho namluvil, nežli třicet advokátů. Na to se obrátil, podíval se na faráře a pokračoval takto dále: Aj pane faráři, pane faráři, což pak myslíte, že Vás neznám? Myslíte snad, že nenahlížím a nepochopuju, kam Vy těmito svými čarami míříte? Ano, já Vás znám, třeba jste tvář ještě více si zastřel, a vím, co zamýšlíte, byť jste sebe chytřeji to navlékl. Nebo zkrátka řečeno, kde závist panuje, tam nelze cnosti živu býti a kde lakomec je pánem, není o štědrosti ani řeči. Čert Vás tu do toho vpletl; neb kdyby Vaší velebnosti nebylo, bylby v tuto chvíli můj pán již s mikomikonskou princeznou oddán a já aspoň hrabětem, neb něčeho menšího nemohl jsem od mého milostivého pána truchlivé podoby a za své veliké zásluhy se nadíti; ale nyní vidím, že je to pravda, co se říkává, že štěstí rychlej utíká, nežli mlýnské kolo, a že co včera ještě v povětří lítalo, dnes již dole na zemi leží. Mne to jenom mrzí pro moje děti a pro mou ženu; neb oni vším právem očekávali, že jejich otec co náměstník anebo místokrál nějakého ostrova neb nějaké země do dveří vstoupí a on přijde domů zase jenom jako pacholek. Co jsem pravil, pane faráři, řekl jsem jenom proto Vaší velebnosti, abych Vám trochu do svědomí sáhl, protože s mým pánem tak špatně zacházíte; však on vás Pánbůh také jedenkrát na onom světě pro zajetí mého pána k zodpovídání požene, protože jste nyní překazil všechny šlechtné činy a dobré skutky, jež můj pán D. Quijote za čas svého zajetí vykonati mohl.

Ah, to je jiná, pravil na to lazebník; tak Vy tedy, Sancho, patříte také k bratrstvu Vašeho pána? Na mou věru, toťby bylo třeba, abyste byl v kleci jeho společníkem a očarováným jako on, protože jeho rytířství Vás také nakazilo. Vy jste na neštěstí obtěžkán jeho sliby a k vaší škodě vstoupil vám do hlavy ostrov, po kterém tolik dychtíte.

Já nejsem od nikoho obtěžkán, odpověděl Sancho, a nejsem ani člověk takový, který by dal se obtěžkat od někoho a kdyby to král byl; a třeba byl chudý, jsem přece křesťan staré krve a nejsem nikomu nic dlužen

a chci-li ostrovy míti, chtějí jiní lidé ještě něco horšího míti, každý je za své skutky odpovědným a jen když jsem člověkem, může ze mne třeba papež býti, tím spíše tedy náměstník nějakého ostrova, obzvlášť, když jich můj pán tolik dobude, že nebude vědět, kam s nimi. Rozmyslete si, pane lazebníku, své řeči, neb to není již všecko, když člověk umí bradu holit; Vy musíte ještě ledačemu se naučit, nebotě veliký rozdíl mezi lidmi. Já to jen povídám, protože se známe, a že se nedám do žádné falešné hry; co očarování mého pána se týče, ví Bůh pravdu a na tom my zůstaňme, protože by bylo hůře to ohřívát.

Lazebník nechtěl Sanchovi odpovídati, aby snad z jeho pošetilých řečí nevyšlo na jevo, co farář a lazebník zatajiti chtěli, a z té samé obavy také farář kanovníkovi učinil návrh, aby jel trochu napřed, že mu tajemství s uvězněným, mimo jiné věci, které ho těšiti budou, hodlá pověděti. Kanovník tak učinil a jel s ním a služebníky svými napřed. Poslouchal všecko s pozorností, co mu tento o stavu, živobytí, šílenství a způsobech D. Quijota vyprávěl, povídaje mu stručně o původu a příčině jeho přepjatosti spolu s dalším průběhem jeho příhod, až konečně do této klece jest zavřen k tomu cíli, aby do své otciny byl dovezen, kde snad dá najíti se prostředek, který z jeho šílenství jej vyhojí.

Služebníci a kanovník divili se podivnému příběhu D. Quijotovu a když jej byli dokonce vyslechli, pravil kanovník: V skutku, pane faráři, jsem já toho mínění, že ty tak nazvané rytířské knihy státu vesměs jsou škodlivy, a ačkoliv jsem z dlouhé chvíle a nepravé chuti začátek skoro všech byl četl, co jich jen tiskem vyšlo, nemohl jsem přece nikdy se přemoci, abych byl aspoň jednu až do konce dočetl; nebo se mi zdálo, že všechny více méně tu samu věc obsahují a že v jedné nic nestojí, co by také v druhé najíti se nedalo. Dle mého rozumu stojí tento způsob knih a výmyslů ještě pod tak zvanými milesskými báchorami, nesouvislými povídaczkami to, které žádného jiného účelu nemají, než baviti, beze všeho poučení, opak mravných povídek, které i baví i poučují. Ačkoliv ale nejprřednějším účelem těchto knih jest zábava, přece nenalézám, že by ho dosahovaly, poněvadž jsou plny nesmyslů a pošetilostí; nebo potěšení, jež duše pociťuje, pochází z krásy a shody, již ona pozoruje neb uvažuje, ve věcech, které patří aneb které obraznost předvádí a nic, co samo sebou ošklivo a nepoměrně jest, nemůže v nás žádný způsob záliby vzbuditi. Neb jaká krása, neb jaký poměr částí k celku a celku ke svým částem dá se očekávati v povídce, kde šestnáctiletý hoch dá ránu mečem obru jako věž velikému a v půli ho rozetne, jakoby byl z marcipánu? A když nám

nějakou bitvu líčí, praví se z předu, že na nepřátelské straně více než milion lidu bylo? Hrdina knihy dá se do nich a ačkoliv nám to za těžko přichází, musíme přece věřit, že takovýto rytíř pouze statečností svého ramena silného vítězství vydobyl. Což o lehkomyšlnosti říci, s kterou nějaká královna neb dědička císařského trůnu toulavému a neznámému rytíři do náručí se vrhá? Kterou mysl, není-li zcela surová a nevzdělaná, může to obveseliti, když čte, kterak velká věž plna rytíři přes moře pluje, jako loď za příznivého větru, jak dnes večer do Lombardie a zítra ráno za svítání do zemí kněze Jana indického připloujou anebo do jiných zemí, kterých Ptolomeus jakživ nebyl nalezl a Marco Polo nikdy neviděl? Namítne-li se proti tomu, že ti, co takové knihy píšou, je za nic jiného nevydávají, než za pouhé smýšleniny, a tudy nejsou nuceni maličkosti neb pravdy dbáti, odpovím jim na to, že výmysl tím jest lepší, čím více k pravdivosti se blíží, a tím příjemnější, čím. újeji pochybné s možným slučuje. Má se hledět, aby výmysl s rozumem čtenářovým se spojoval, a tak psáti, aby nemožné bližším, vznešené důvěrnějším se stalo, tak, aby mysl v napnutí zůstaly, z čehož stejným časem podivení, napnutí, pohnutí a zábava tak povstává, že úžas a potěšení vždy jsou ve spolku; toho ale všeho nikdy nedovede ten, jenž od pravděpodobnosti a následování se vzdaluje, ve kterých jediných dokonalost popisu záleží. Já jsem ještě žádné rytířské knihy neviděl, jejíž povídka by byla tělem s údy svými souvislým, tak, aby prostřed s počátkem a konec s prostředkem a počátkem se shodovaly; nýbrž ti, jenž je v toliku údech skládají, mají spíše úmysl, příšeru nějakou aneb nestvůru zploditi, nežli poměrnou podobu utvořiti; mimo to jsou v slohu drsní, v činech nemožní, v lásce necudní, ve způsobech nezvedení, v bitvách rozvláční, v řečích pošetilí, v cestách nesmyslní a slovem, vůbec pravý opak rozumného díla umělého a tudy hodni, aby co škodlivá sběř z křesťanské země byli vypuzeni.

Farář ho s velikou pozorností poslouchal a viděl, že je to muž velmi rozumný a že také ve všem, co pravil, pravdu má; pravil mu tedy, že jest téhož mínění a ješto také rytířských knih nenávidí, že všechny, co jich D. Quijote měl, jichž ovšem málo nebylo, spálil. Pověděl mu na to, jaký soud nad nimi držel, a jmenoval mu ty, jež byl spálil, a ty, kterým život daroval, čemuž kanovník velmi se zasmál a pravil, že, ačkoliv dá mnoho zlého o těchto knihách se říci, ony přece něco dobrého do sebe mají, totiž předmět, který vzdělávají; neb dobrá hlava může v nich ve své celé síle se okázati, protože veliké a široké pole poskytují, na kterém beze vsí překážky péro se může projížděti a tu ztroskotání korábů líčiti, neštěstí,

souboje a bitvy popisovati, tam opět velikého vůdce v celé jeho povaze líčit, kterýžto svou opatrnost na jevo dává a lsti nepřítelově předchází, který co obratný řečník své vojsko přemlouvá aneb sráží, který pomalu myslí, rychle ale jedná, právě tak srdnatý jest, když nepřítel očekává, jako když naň útokem žene; tu může smutná příhoda se líčiti; tam neočekávaná radostná událost, tu krásná, cnostná, cudná a šlechetná dáma, tam křesťanský rytíř, který právě tak jest udatný, jako lidský; tu zase divoký, drzý barbar, tam výtečný kníže, který jest velikomyslný a rozumný; věrná oddanost jeho poddaných, vznešenost a odměna jeho miláčeků, ano skladatel může okázati, že jest hvězdopavec, zběhlý zeměpisec, hudebník, rozumný státník, a pakli k tomu jest příležitost a jemu se líbí, třeba nekromant; on může nám vylíčiti chytrost Ullysovu, zbožnost Eneášovu, srdnatost Achillovu, nešťastný osud Hektorův, zrádu Sinonovu, přátelství Eurialovo, štědrotu Alexandrovu, velikomyslnost Caesarovu, dobrotu a pravdomluvnost Trajanovu, věrnost Zopyrovu, moudrost Katonovu, slovem, veškeru dokonalost, která velikého muže dělá, brzy v jednom hrdinovi spojenou, brzy mezi rozličné rozdělenou. To příjemným slohem podáno a vtípnou obrazotvorností provázeno, která pravdě co nejvíce se blíží, poskytovalo by zajisté tkaninu pestrých a krásně svitých nitek, která tak velikou dokonalost a krásu by nám okázovala, že takový výmysl účele, baviti a poučovati, lépe, než všechny ostatní opisy by dosáhl; neb rozmanitý obsah poskytlby skladateli příležitost okázati se epickým, lyrickým, tragickým neb komickým básníkem, ve spojení všech věcí těch, ve kterých přeutěšené a příjemné umění básnické a řečnické záleží; nebo epika může jak prostomluvou tak ve verších se psáti.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ OSMÁ

Tak jest, jak V. Milosti pravíte, pane kanovníče, pravil farář; proto zaslouží ostré důtky ti, jenžto posud takové knihy psali beze všeho ohledu na rozumné uspořádání, na umění a pravidla, čímžby v próse právě tak byli mohli se proslaviti, jako oba knížata řecké a latinské poesie se proslavili.

Já aspoň, odvětil kanovník, jsem měl pevný úmysl, sepsati rytířskou knihu, ve které jsem chtěl vše zachovati, o čemž právě nyní jsem mluvil; a abych pravdu řekl, zajisté že jsem také i přes sto archů již napsal a abych zkusil, zdali jsem svého účele dosáhl, sdělil jsem ji jiným lidem, kteří takovéto čtení náruživě milují, jak rozumným a vzdělaným, tak i nevědomým, kteří toliko v tom potěšení nalézají, když nějaký nesmysl slyší, a oni všickni mi jednohlasně pochvalu projevili. Já ale přece nepokračoval, proto že mi se zdálo, že to jest zaměstnání, které pro můj stav se nehodí, a protože jsem si pomyslel, že jest více bláznů nežli moudrých lidí na světě, a ačkoliv jest mnohem lépe, od několika rozumných býti chválen, než od mnoha pošetilců haněn, nechtěl jsem přece pomatenému úsudku ničemné luzy se podrobiti, kterážto nejvíce takovéto knihy čítá. Co ale mi práci tu nejvíce zošklivilo, že jsem i myšlenky na ni se vzdal, byl důvod, který jsem sám si předložil a ježž jsem si vzal z divadelních kusů, které nyní se dávají, a pravil jsem sám k sobě: Ješto divadla, která nyní jsou v obyčeji, jak smyšlená, tak z dějepisu vzatá, všecka, aneb aspoň větší část jich, jsou patrný nesmysl a věci, které ani hlavy ani paty nemají a obecný lid přece s potěšením je poslouchá a za výborná má, ačkoliv toho velmi jsou daleka, a ješto spisovatelé jejich, jakož i lidé, kteří je představují, praví, že takovými býti musejí, protože obecenstvo je tak a ne jinak míti chce, a že ti, jenžto látku dle umění vzdělávají, toliko pro znalce píšou, kteří jim rozumějí, a všickni ostatní při jejich uměleckých výtvorech dlouhou chvíli cítí, a že jim je milejší, když od mnohých chleba nabývají, nežli cti od několika: byloby mi konečně s mým spisem také tak se vedlo, žebych byl si prsty uhryzl při šetření pravidel a konečně přece nic jiného nedovedl, než člověk, který kámen nůžkami přistříhuje. Chtěl jsem sice několikráte spisovatele přesvědčiti, že náhled,

který mají, mylný jest a že více lidí přivábí a více cti vyzískají, když budou divadla dávat, která dle umění jsou skládána, než oněmi pošetilostmi; avšak oni jsou ve své domněni tak zaryti, že žádný důvod, žádný příklad je z něho vytrhnouti není s to. Pamatuju se, že jsem jednou takovému tvrdohlavci pravil: Nepamatujete se již, že před několika léty ve Španělich tři truchlohry jsou dávány, jež slavný jeden básník té země byl sepsal a které takové byly, že všickni, kdo je viděli, se divili a bavili, jak nevědomí tak také učení, jak lid obecný tak znalci a že hercům tyto tři hry více peněz vynesly, než třicet těch nejlepších, které od těch dob jsou dávány? Vy bez pochyby, pravil spisovatel, míníte Isabellu, Filis a Alexandru? Ovšem, že ty míním, odpověděl jsem já, a rcete mi, nebylo-li v nich všech pravidel umění šetřeno a zdali proto jinak vypadaly, než v skutku byly, a zdali celému světu se nelíbily? tak, že chyba není nikoliv na obecném lidu, který nesmysl žádá, nýbrž na těch, kteří nic jiného představití nedovedou. Tak nebylo nic nesmyslného v pomstěné nevděčnosti, taktéž v Numancii ani v zamilovaném kupci neb v příznivé nepřítelkyni a jiných kusech, které několik rozumných básníků pro rozšíření své slávy jsou napsalo, a které hercům hojného zisku přinesly. Přidal jsem ještě několik věcí, takže on sice byl tím pomaten, nikoliv ale dostatečně přesvědčen, aby svého bludu byl se vzdáti mohl.

Vy jste tu přišel na látku, pane kanovníku, pravil na to farář, která jest příčinou mé dávné nenávisti obyčejných nyní divadelních her, které právě tak jako knihy rytířské mám v ošklivosti. Divadelní hra má býti dle mínění Tulliova zrcadlem lidského života, vzorem mravu, vylíčením pravdy, ty ale, které nyní se provozují, jsou zrcadlo pošetilosti, vzor bláznovství a obraz mrzkosti; neb může-li většího nesmyslu toho druhu býti, jako když dítě v peřinkách v první scéně na jeviště přijde a z něho již ve druhé vousatý muž se stal? Co je nesmyslnějšího, nežli udatný kmet, zbabělý jinoch, výmluvný nohsleda, radu poskytující panoš, král co nosič nosítek a princezna co dívka kuchyňská? Co má se říci, o způsobu tom, jakým času se šetří, ve kterém mohou neb mohly představované děje se udáti, tak že jsem viděl jednu komedii, ve které první jednání v Evropě začalo, druhé v Asii a třetí v Africe se končilo, takže kdyby komedie čtyry jednání byla mívala, čtvrté v Americe bylo by se končilo a příběh pak ve všech čtyrech dílech světa byl se dál. Je-li následování hlavní podmínkou hry divadelní, jak jest možno, aby jen prostřední rozum s tím byl spokojen, když se básní, že jedna událost za času krále Pipina a Karla Velikého se přihází a v tom samém kuse co hlavní osoba císař Heraklius vystoupí a s

křížem do Jerusáléma vchází a svatý hrob, jak Bohumír z Bullonu dobývá, kdežto nesmírná mezera mezi těmito dobami jest; a když hra na výmyslech se zakládá a přece události ze skutečných dějin v ní se vtahují a jednotlivé děje rozličných osob a z rozličných dob do ní vtkávají, a to nikoliv pravdě podobným způsobem, nýbrž tak, že chyby každému do očí bijou a pražádné omluvy nepřipouštějí. To nejhorší ale jest, že jsou nevědomí, kteří to za dokonalost vydávají, a že opak toho žádati nelze. Což ale máme zvláště o duchovní divadelní hře říci? Kolik nepravých zázraků se tu vymýšlí, kolik apokrytických a špatně pochopených věcí, kde jednomu svatému zázraky druhého se připisují? Ano, oni se i opovazují ve světských hrách zázraky činiti, beze všeho ohledu a rozumu, pouze protože myslí, že by na tom neb na onom místě nějaký zázrak nebo zjevení, jak oni to nazývají, dobře vypadalo, aby se nerozumní lidé z toho těšili a na komedii hrnuli. Toto vše děje se na úkor pravdy, ku zkáze historie a k hanbě všech vznešených duchů španělských; neboť cizinci, kteří zákony komedie bedlivě sledují, mají nás za barbary a nevědomce, vidouce u nás nezapné hry, jaké se tu píšou. Nebyloby dostatečnou omluvou, kdybychom řekli, že hlavní účel dobře zařízených států, dovolují-li veřejné provozování komedií, jest, aby se lid jakous nevinnou radovánkou obveselil a spolu zlé myšlenky zahnal, jakéž plodí zahálka, a poněvadž děje se to každou komedií, ať je dobrá či špatná, tedy je zbytečno, jakés zákony k tomu cíli vydávat aneb snad ty obmezovat, kteří komedie píšou nebo představují, neboť každou hrou se přece vytknutého cíle dosáhne. Načež bych ale odpověděl, že tento cíl lépe by dosažen byl dobrou nežli špatnou komedií, neboť ten, kdo vodí uměleckou, dobře řízenou komedii, těší se uslyšení žertu, pravdou se poučí, obdivuje se událostem, rozumováním zmoudří, překážkami stává se opatrným, příklady zbystří, zoškliví si nepravost, kdežto pro cnost stává se nadšeným. Všecky tyto účinky působí na mysl diváka, a kdyby byl sebe netečnější a necitelnější, a je naprosto nemožno, aby komedie s těmito vlastnostmi nebavila u větší míře nežli ta, kteráž toho všeho postrádá, jakéž se obvykle představují. Básníci, kteří je píšou, tím nejsou vinni, neboť někteří z nich dobře vědí, v čem chybují, a jsou ve všem zkušení, cokoli utvoří; poněvadž však staly se komedie prodajným zbožím, říkají básníci, a to právem, že by jim je herci neodkoupili, nejsou-li takové, jaké si je přejou, a tu musí se řídit básník při psaní komedie dle herce, který ji zaplatí. Že tomu tak jest, dokazuje neobyčejný počet komedií od jednoho z našich nejšťastnějších geniů, tak ozdobných a okrášlených, v

nichž verše tak zvučné, řeč pěkná, sentence významná a zkratka vše tak výmluvné a vznešeným slohem psáno jest, že celý svět slávou básníka jest proniknut; že však musí se řídit dle vkusu herců, nedosáhly všechny, tak jako některé z nich, dokonalosti, jakáž je žádoucí. Všichni píšou beze všeho předložení, takže hrajou-li se jich kusy jednou, musejí se herci ihned vzdálit a skrýt, aby nebyli trestáni, jak se stalo již vícekrát, že něco hráli co bylo proti králi aneb k potupě nějaké vznešené rodiny. Všecky tyto zlořády by odpadly, jakož i jiné, o nichž se oni nezmiňují, kdyby byl u dvora nějaký muž, kterýž by všechny komedie prvé, než se provozují, zkoušel, a sice nejen ty, které v residenci se dávají, ale i ony, co se hrají po celém Španělsku, a bez jehož povolení a podpisu by úřad žádnou hru provozovat nedal. Tím by byli komedianti k tomu dohnáni, že by posílali komedie do residence, načež by je bezpečně provozovat mohli; které komedie by se psaly, pracovaly by se s větší obezřelostí a studium, an by básník předložiti musel dílo své znalci ku zkoušení; na ten způsob povstaly by dobré komedie a docílilo by se toho, co od nich se žádá, totiž zábava obecenstva, sláva španělských básníků a užitek i jistota herectva; neboť by se nemuseli obávat trestu. Kdyby pak jinému neb témuž censoru se taktéž nařídilo, zkoumat knihy rytířské, jaké se nyní píšou, pak by zajisté povstaly mnohé z nich s těmi přednostmi, jakéž jste byl líčil, naše řeč stala by se pokladem krásné mluvy; staré knihy zatemnily by se leskem spisů nových, kteréž by sloužily ku kratochvíli nejen lenochu ale i pilným pracovníkům, neboť jakož nemůže luk stále napnut býti, taktéž nesnese toho slabost lidská, by vydržela dlouho bez nějakého vyražení.

Když byli kanovník a farář až sem domluvili, přišel holič a pravil k farářům: To jest to místo, milý pane Licenciáte, kteréž jsem vám prvé schválil, abychom zde posledního odpočinku požili; zde mají také volí čerstvou a hojnou pastvu.

Tak se mi také zdá, odpověděl farář, načež pravil kanovníkovi, co bude dělat; tento měl chuť u nich zůstat, lákán jsa příjemností krásného háje, v němž se nacházeli, a aby mohl užiti čerstvého vzduchu, jakož i hovoru farářova, jemuž přátelsky byl nakloněn, a aby bližších nabyt známostí o okolnostech a příhodách D. Quijotových; rozkázal tedy svým sluhům, aby se odebrali do blízké krčmy, a potravu pro všechny odtud přinesli, neboť odhodlal se na tom místě hezky dlouho prodlíti a odpočinouti. Na to podotknul jeden sluha, že osel potravu nesoucí, kterýž byl nepochybně již do krčmy došel, dostatečně jest zásoben, a tudíž kromě ovsa z krčmy ničehož nepotřebují.

Když tomu tak, řekl kanovník, tedy zaveďte tam všechna naše hovada a osla sem přiveďte.

Co se toto dálo, viděl Sancho, že by s pánem svým promluvit mohl, anižby jej farář a holič pozorovali, jimžto nedůvěřoval; odešel tedy ku kleci, v níž pán jeho seděl, a řekl: Milostpane, těžce mi to svědomí svírá, že vám říci mám, jak to vypadá s vaším začarováním; ti, kteří nás se zakrytými obličejí provázejí, jsou farář a holič z naší vsi, a mně se zdá, že vám to tak ze závisti chtějí nastrojít, aby vás odvezli, protože jste vykonal větších skutků než oni. Je-li to pravda, tedy nejste začarován nýbrž oklamán a za blázna držán. Na důkaz chci se vás na něco tázat, a pakli tak mi odpovíte, jakž myslím, že odpovědít musíte, tedy to vám bude makavé, že nejste očarován, nýbrž že vám v hlavě přeskočilo.

Taž se, co chceš, synu Sancho, odpověděl D. Quijote, chci ti odpovídat, jak budeš chtít; pravíš-li však, že ti, co s námi jdou, jsou farář a holič, naši krajané a dobří známí, tedy možno, že se ti tak zdá. Že oni to opravdu a v skutku jsou, o tom mne nijakým způsobem nepřesvědčíš; co ale věřit a myslit máš, jest, pakli se ti co tací zjevují, že ti, kteří mne očarovali, podobu tu pouze na se přijali, neboť kouzelníkům jest to hříčkou, vzítí podobu jakoukoli, a oni vzali podobu našich přátel, abys mysliti musel, co si právě myslíš, by tě zaplésti mohli v labyrint domněnek, z nichž se vyplésti nedoveďeš, kdybys i nit Theseusa držel; však také proto to činí, abych v přesvědčení mém se zvyklal a nevěděl, od koho toto mé neštěstí pochází; neboť pravíš-li, že farář a holič z naší vsi mne doprovázeli, a já vím, že v této kleci se nacházím, do níž mně nijaká lidská, nýbrž jen nadpřirozená moc přivésti mohla, proč chceš, abych jinak mluvil a myslil, než že moje očarování všechno předčí, co jsem kdy v historiích četl o bludných začarovaných rytířích, a protož se upokoj, neboť tím, zač je držíš, jsou právě tak málo, jako jsem já Turkem. Co se ale týče tvých otázek, taž se mne třebaš do rána, a já ti na všechno odpovím.

Matko boží! zvolal hlasitě Sancho, je-li pak to možné, že byste byl tak tvrdošijný a tak bez mozku a nenahlédnete, že pouhou pravdu mluví, že v toto vězení a neštěstí připraven jste více zlomyslností než očarováním. Poněvadž ale tomu tak jest, tedy Vám nezvratně dokážu, že nejste očarován; odpovězte mi tedy tak, jako Vám Pánbůh z trápení toho pomoci má, a Vy po náručí Vaši milostivé Dulciney toužíte, jakkoli pramálo na to myslíte.

Ustaň s tvým zaklínáním, pravil D. Quijote, taž se nač chceš, a já tě ještě jednou ujišťuju, že ti s největší svědomitostí odpovím.

O to právě prosím, odpovětil Sancho, a nyní bych rád věděl, aniž byste čeho k tomu dodal neb něčeho upřel, nýbrž jen pravdu řekl, jakož doufám, že ji všichni mluví a mluvit musí, kteří se k brannému řemeslu přiznávají, k němuž se i Vy milostivý pane pod jmenem bludného rytíře čítáte.

Pravím ti, že nikdy lháti nebudu, odpověděl D. Quijote; učiň konečně otázku svou, neboť v pravdě, tyto přípravy a ujišťování mne již obtěžují, Sancho.

Mohu se ovšem bezpečit v počestnost a pravdomluvnost mého pána a poněvadž to tedy k rozprávce naší náleží, tážu se, ale budiž to řečeno se vši úctou, zdaž od té doby co zavřen, či jak vy pravíte, začarován v této kleci cestujete, Vám nepřišla chuť, dělati velké či malé věci, jak se říká?

Nerozumím žádnému děláni jakých věcí, Sancho; vyjádři se jasněji, mám-li ti na to odpověditi.

Je-li možná, že ani nevíte, co to je dělati malé či velké věci? Tomu již děti ve škole se učí; nuž věztež tedy, že říci chci, zdaž jste ještě nedostal chuť dělati to, čeho opomenout nemůžete?

Konečně, konečně ti rozumím, Sancho, a častokráte již jsem tu chuť měl, a nyní opět mne to nutí, vysvobod mne z nesnáze této, neboť se bojím, že čistým nezůstanu.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ DEVÁTÁ

Aha! zvolal Sancho, teď Vás tedy mám; to jest, co jsem chtěl vědět. Teď dejte pozor! Neříká se u nás o člověku nemocném a bídném, který nejí, nepije, nespí a na otázky neodpovídá, že je očarován neb že má uděláno? Z toho soudit můžeme, že ti, kteří nejedí, nepijou, nespí a přirozenou potřebu nevykonávají, očarováni jsou; ne ale ti, kterým se chce to vykonat, co byste právě nyní vy rád učinil, kteří jedí a pijou, když mají co, a na otázky náležitě odpovídají.

Pravda, Sancho, odpověděl D. Quijote; ale již jsem ti řekl, že je mnoho druhů očarování a mohlo se také státi, že během doby mnohé čáry a kouzla se změnila a že očarování nyní všechno to vykonávají, co také já dělám, a byť to i dříve nebyli dělali; nemůžem tedy proti panujícimu mravu času čeho namítat, tím méně z toho důkaz bráti. Vím a jsem o tom přesvědčen, že očarován jsem, a toho jest mi dosti k upokojení mého svědomí, kteréž by mně muka způsobilo, kdybych věděl, že očarován nejsem a že v této kleci zbaběle a v zahálce vozit se dávám a tím odjímám pomoc svoji lidem, kteří mého přispění a mé podpory snad právě v tuto hodinu na nejvyšší potřebují.

Přece však, odvětil Sancho, byloby pro větší přesvědčení a upokojení lépe, byste se pokusil ujítí ze svého vězení a já vám slibuju k tomu všechnu sílu vynaložit, abych Vám pomohl; pak dostanete se zase na ušlechtilého Rocinanta, jehož mám taktéž za očarovaneho, protože tak melancholicky a smutně se vláčí. Až to bude vykonáno, dáme se znovu na dobrodružství a pakli se nám nezdaří, máme ještě vždycky dosti času vléztí do klece a já Vám slibuju co věrný váš podkoní, že se tam dám s Vámi zavřít, potká-li Vás neštěstí, anebo já nemotorný byl a nebyl uhodl, jak věci s námi se mají.

Učiním, jak pravíš, příteli Sancho, dal D. Quijote za odpověď, a upozoruješ-li jakou příležitost k mému osvobození, tedy tě ve všem uposlechnu; to ale nahlédneš, jak velice jsi na omylu stran příčiny mého neštěstí.

Mezi tímto hovorem dostal se bludný rytíř se svým zbloudilým zbrojnošem až k místu, kde byli již farář, kanovník i lazebník slezli, aby jich

očekávali. Vozka vypřáhl voly a nechal je se pásti v příjemném údolíčku, jehož svěžest ony k požitku zvala, kteří nebyli očarovaní, jako D. Quijote, nýbrž tak rozumní a rozšafní, jako jeho zbrojnoš, kterýž prosil pana faráře, aby dovolil D. Quijotu na chvilku z klece vyléztí, poněvadž je nebezpečí, že by vězení ztěžka tak čistým zůstalo, jak se sluší na rytíře, jakýmž jeho pán jest.

Pan farář mu porozuměl a pravil, žeby rád žádosti jeho vyhověl, kdyby se neobával, že by jeho pán, jsa na svobodě, opět nových kousků tropit počal a uprchnul tam, kde by ho člověk nikdy více nenašel.

Ručím za to, že tu zůstane! odpověděl Sancho.

A já taktéž, pravil kanovník, zvláště dá-li nám své rytířské slovo, že se nevzdálí, leč bychom mu dovolili.

Dávám slovo své, pravil na to D. Quijote, kterýž byl vše slyšel, a to tím spíše, an žádný očarovaný člověk, jako já jsem, žádné svobody nemá, aby dělati mohl, co by chtěl, neboť ten, kdo jej okouzlit, může učiniti, že třeba za tři sta let se ani s místa nepohne, a kdyby očarovaný přece utekl, tedy jej může kouzelník v letu chytit; protož mne můžete pustit, bude to i k vašemu dobrému, neboť jestli mne nepustíte, nemohu vám za to státi, aby nosy vaše něco nepříjemného nepocítily, nechcete-li sami se vzdálit.

Kanovník dal si na to od něho ruku podat, ačkoliv měl posud obě svázané, načež jej na rytířské slovo z klece pustili, z čehož on se náramně radoval, vida se opět na svobodě; nejprve protahoval své oudy a celé tělo, pak šel k Rocinantovi, zaplácal mu na hřbet, a pravil: Nyní doufám v Boha a jeho svatou matku, ty koruno a zrcadlo všech ořů, že budeme oba opět v stavu, jakýž si přejeme, ty pod svým pánem a já na hřbetě tvém, abych kráčel za povoláním, k němuž jsem Bohem na svět poslán. Když to D. Quijote řekl, odešel se Sanchem stranou a navrátil se s ulehčením a s vroucím přáním, aby to vykonati mohli, co mu zbrojnoš jeho poradil.

Kanovník jej pozoroval a divil se jeho neobyčejnému bláznění, an viděl, že cokoliv jiného mluvil, ve všem dobrý rozum na jevo dával a jen tenkrát nerozumně si počínal, když počal mluvit o rytířství, jak již podotknuto. Když se byli usadili, očekávající zásoby kanovníka, počal tento soucitem pohnut takto: Jak jest to možno, šlechtný pane, že vás špatné a neprospěšné čtení knih rytířských tak dojalo a rozum Vám tak pomátlo, že se domnívati můžete, jako byste byl zaklen, a jiných podobných věci, které jsou pravdě zcela na odpor? Jak jest to možno, aby člověk domnívati se mohl, že bylo tolik Amadisů a jiných znamenitých rytířů, že bylo na světě jakých císařů z Trapezuntu a Felixů Marte-ů z

Hirkanie, bludných panen, tolik hadů, draků a obrů, tak nesčíslných dobrodružství a zaklínání, bitev a soubojů, všecka ta skvostnost oděvu, tolik zamilovaných princezen a zbrojnošských hrobat, tolik veselých trpaslíků a zamilovaných psaníček a hrdinských žen, slovem tolik nesmyslných věcí, jimiž rytířské báchorky jsou přeplněny? Vyznávám se, když je čtu s myšlénkou, že všechno to je pouhá lež, i pošetilosti ty mně jakés zábavy poskytují; napadne-li mi však, co to vše je, tedy mrštím každou knihou o zeď a hodil bych ji i do ohně, kdybych jakého v tu chvíli na blízku měl, poněvadž toho trestu v skutku zasluhuje; neboť jsou falešné a podvodné, přičí se přirozenosti, tvoří nové sekty a svádějí nevědomce k jinému způsobu života, protože oni věří všemu, co v nich stojí, ba odvažují se i hlavy rozumných a cvičených lidí pomáti tak, jak se stalo vám, šlechtný pane; neboť tak daleko to s Vámi došlo, že jste musel do klece býti uzavřen a na káře vežen, jak se dělá jen lvům a tigrům, které se ode vsi ke vsi vozí, aby za peníze se ukazovali. Mějtež přece útrpnost sám nad sebou, vraťtež se v náruč rozumu, užívejtež moudrosti, jakéz Vám nebesa propůjčila, věnujtež šťastné nadání ducha svého čtení, jaké prospěje blahu svědomí a rozmnožení slávy vaší. Pakli Vás ale náklonnost Vaše pobádá ku čtení kněh, jednajících o velikých skutcích a rytířstvu, tedy čtěte v písmu svatém knihu soudců; tam naleznete pravou velikost skutků jak rekovných tak pravdivých. Lusitanie měla Viriatusa, Řím Cäsara, Karthago Hanibala, Řeky Alexandra, Castilie hraběte Fernana Gonzalesa, Valencie Cida, Andalusie Gonzala Fernandeza, Estremadura Diega Garcia de Paredes, Xeres Garci Pereza de Vargas, Toledo Garcilasa, Sevilla Don Manuela de Leon, a čtení rekovných činů jejich bavilo posud největší hlavy, poučilo je, rozohnilo a podivením naplnilo. Takové čtení, milý pane D. Quijote, byloby hodno bystrého rozumu vašeho, jím byste poznal historii, pro cnost byste byl zaujat, v mravech polepšen, stal by ste se udatným bez nesmyslné odvážlivosti, bez zbabělosti a to vše ke cti boží, vám k užítku a ku slávě la Manchi, kde, jak slyším, jste zrozen a odchován.

Quijote naslouchal řeči kanovníkové s největší pozorností, a vida, že tento skončil, díval se naň chvíli, a pak pravil: Pozoruju pane, že chcete mně dokázat, že v světě žádných bludných rytířů není, a že všechny knihy rytířské jsou falešné, lživé, škodlivé a státu bezprospěšné a že jsem špatně učinil, když jsem je četl, ještě hůře, že jsem jim věřil, nejhůře ale, že řídě se dle nich,, zvolil jsem si řemeslo bludného rytířstva; neboť upíráte, že by kdy bylo Amadise tak málo bývalo, v Gallii jako v Graecii, jakož i ostatních rytířů, jimiž tyto knihy naplněny jsou.

To jest mé doslovné mínění, jak jste právě řekl, odpověděl kanovník.

Načež pravil D. Quijote: Doložil jste též, že mi knihy ty značnou škodu způsobily, hlavu mi spletly, a do vězení v kleci mne připravily a že by mi lépe prospělo, kdybych četl jiné, lepší knihy, pravdivé totiž věci, ježto by mne potěšily a zároveň poučily.

Tak jest, řekl kanovník.

Já však, odvětil D. Quijote, mám za to, že, je-li kdo bez rozumu a očarován, jest to zajisté jen Vaše Milost, kteráž se odvažuje zavrhnout věci, jakéž veškeren svět za pravé přijal, takže ten, kdo je upírá, trestu zaslouží, jakýž jste vyřknul nad knihami, když se Vám znechutily; neboť tvrditi, že nebylo v světě Amadisa a všech ostatních dobrodružných rytířů, o nichž se píšou celé historie, jest tolik jako tvrzení, že slunce světla nedává, led že nestudí a země nás nenesí; kdož medle na světě směl by koho přemlouvat, že není pravdou vše o infantce Floripě, a Guy-i z Burgundu, o Fierabrasu a mostu v Mantiblu, což se přihodilo za času Karla Velikého? přísahám, že vše tak je pravda, jako že máme nyní bílý den, a je-li to lež, tedy nebylo také nikdy Hektora, Achilesa, nebylo války Trojanské ani dvanácti pairů francouzských, nebylo ani anglického krále Artuše, kterýž posud žije co krkavec a v jehož návrat v říši posud doufají; naposled by se také mohlo říci, že historie o Quarinu Mezquinovi je smyšlená, jakož i o dobytí svatého Grala, dále, že jsou nepravdivé zamilované plotky Dona Tristana a královny Isoty, jakož i Ginevry a Lancelota, a přece jsou posud lidé, kteří se pamatují na Dueňu Quintannonu, nejlepší to číšnici, jakáz kdy žila ve velké Britanii; a to jest tak pravda, jako že se posud pamatují, když babička moje se strany otcovské říkávala vidouc Dueňu se ctihodnou rouškou; tato, milý vnuku, vypadá tak jako Dueňa Quintannona, z čehož uzavírám, že jí musela znát, neb alespoň obraz její kdys vidět. Kdož by byl ale s to říci, že není pravdiva historie o Petru a krásné Mageloně, an přece do dnešního dne v zbrojnici královské chová se čep, jímžto řízen byl dřevěný kůň, na kterém statečný rytíř povětřím letěl, a kterýžto čep větší jest, nežli náprava vozová? Vedle čepu visí sedlo Babiocy a v Roncesvallesu nalézá se roh Rolandův, větší než notný kůl. Z toho dá se dokázat, že bylo dvanáct pairů, že žil Petr, Cid i jiní podobní rytíři z těch, co táhli na dobrodružství. Není-li tomu tak, tož řekněte raděj, že ani nebylo bludného rytíře statečného Lusitana, Juana de Merla, kterýž táhl do Burgundska, v městě Rasu s udatným panem z Charni se potýkal, kterýž se nazýval Mose Pierre, a později v městě Basileji s Mosem Henri de Remestan bojoval, obě půtky co vítěz opustil a slávou ověnčen byl; jakož i dobrodružství

a vyzývání udatných rytířů španělských v Burgundsku, Petra Bardy a Gutiera Quijady (od něhož v rovné čáře z kmene mužského pocházím) kterýž přemohl syny hraběte Sanda Pola. Snad také zapřete, že táhl Don Fernando de Guevara do Německa za dobrodružstvím, kde potýkal se s Jiřím, rytířem to z rodiny vojvody z Austrie. Raděj rcete ještě, že je historie o Suerovi de Quinones pouhý žert, jakož i podnikání Mose Luisa de Faises proti Don Gonzalu de Guzman, rytíři Kastiliánskému, kromě jiných velikých činů křesťanských rytířů této země a jiných říší, které jsou tak pravé a pravdivé, že opakovat musím ještě jednou, o tom, kdo by to upírati mohl, že jest veškerého rozumu a rozvahy zbaven.

Kanovník ustrnul nad touto směsicí pravdy a lži z úst D. Quijotových, přitom se divil neobyčejné zběhlosti, jakouž při všem projevoval a kteráž se k bludnému rytířování hodila, i odpověděl: Nemohu upřít, pane D. Quijote, že by mnohé, co jste právě mluvil, pravda nebylo, zvláště co se týče bludných rytířů španělských; ale nemohu tomu dáti víry, že by vše pravda bylo, co o nich vypravuje arcibiskup Turpin; pravdivého na tom jest, že to byli rytířové, ježto si zvolili králové francouzští, a kteří se proto pairy nazývali, poněvadž cností, šlechtností a udatenstvím všickni si rovni byli, aneb dle zařízení jejich rovni si býti měli, a takž to byl řád, jako máme za našich časů řády San Jago a Calatrava, neboť od nich se žádá, aby byli šlechtní, cnostní, udatní a vznešení rytíři, a jak je nazýváme nyní rytíři san Jago aneb Alkantara tak jmenovali se tenkrát rytíři dvanácti pairů; neboť válečný tento řád pozůstával z dvanácti stejných mužův. Že Cid žil, jest tak málo pochybnosti, jakože byl Bernardo del Carpio, myslím jen, že k činům, jakéž vykonali, mnoho jest přidáno. Co se onoho čepu hraběte Petra dotýče, kterýž visí vedle sedla Babiecova v královské zbrojnici, tož vyznat musím, že jsem tak nevědomý či krátkozraký, že jsem ho tam neviděl, přes to všecko, že by tak veliký byl, jak jej popisujete.

Však nalézá se tam přec beze vší pochyby, odpověděl D. Quijote, a na důkaz pravdy vám povím, že je uschován v koženém pouzdře, aby mu prach neuškodil.

Možná, odpověděl dále kanovník; ale při svém čestném úřadu nemohu si zpomenout, že bych jej byl viděl. Než dejme tomu, že tam vskutku je, tedy přece nejsem povinen věřiti pověstem o toliku Amadisech a těch ostatních tlupách rytířských, o nichž ty povídky koloujou, není to také příčinou, aby muž, tak počestný, jako jste vy, nadaný tolika vlohami a tak šťastným rozumem, za pravdu měl všechny ty přepjaté

MIGUEL DE CERVANTES

pošetilosti, jakož je všecko co v těch nerozumných knihách rytířských psáno jest.

KAPITOLA PADESÁTÁ

I toť by bylo krásné! odpověděl D. Quijote, aby ty knihy lhaly, které s dovolením královským se tisknou, a s jásáním ode všech, velikých i malých, chudých i bohatých, učených i neučených, zkrátka ode všech lidí rozličných stavů a stáří se čítají; vždyť vypravují zřejmě o otci, matce, vlasti, příbuzných a stáří každého zvláště, udávají místo a den každého skutku, jež vykonali! Upokojte se jen, milý pane, a nerouhejte se tak více; věřte mně, že vám dobře radím, byste se choval co rozumný člověk; čtete jen ty knihy, a uvidíte, jaké potěšení z nich míti budete. Řekněte jen, může-liž býti větší blahosti, než když se tu líčí, jak se před našimi zraky veliké jezero rozprostírá, plno vařící smůly, v němžto se pohybuje nesčíslné množství hadů, ještěřů, saní a jiných strašných ohnižilů a netvor a tu najednou z prostřed jezera ozval by se žalostný hlas: Rytíři, kdokoli jsi, jenžto žasneš nad tímto hrozným jezerem, chceš-li dobýt pokladu, který spočívá na dně pod těmito černými vlnami, okaž sílu prsou svých a vrhni se do středu tohoto žhoucího proudu; jestliže toho neučiníš, nejsi hoden spatřiti všecky ty divy, ježto se nalézají v sedmi tvrzích sedmi panen jezerních, ležících v úkrytu pod černými vlnami. Sotva že rytíř zaslechne strašný ten hlas, vrhne se ozbrojen, ani na okamžik se nerozmýšleje, poručiv se Bohu a slečně svojí, do prostřed vroucího jezera. Sotva se naděje, octne se na květnatých nivách, kteréž se s krásou elisejskou ani porovnat nedají; zdá se, že nebesa zde jasněji se třpytí, slunce skví se neobyčejným leskem, oku jeví se nad míru příjemná pažit se zeleným stromovím; v uších ozve se lahodný zpěv tisíců pestrých malých ptačat ratolestmi proskakujících; zde spatří potůček, jehož čistá, křišťálová voda hrčí po lesklém kamení podobajícím se zlatým zrnům a perlám skvostným. Dále jeví se umělý vodomet z pestrého jaspisu a skvoucího mramoru, tu zase spatřuje ozdobnou jeskyni složenou z rozličných mušlí, lastur, bílých skořepin hlemeždích, prokládaných dělanými smaragdy tak uměle, že sama příroda zde předstižena jest uměním. Tu náhle spatří pevný hrad, silnou tvrz, nebo skvostný hrad, jehož zdi jsou pouhé zlato, cimbuří z diamantu a brány z hyacintu a vše tak divokrásně sestaveno, že třeba

všecko bylo z diamantů, rubínů, perlí, zlata a smaragdů, cena uměleckého zdělání toto vše přesahuje.

A když se toto vše spatří, což vzácnějšího lze spatřit, jako když ze brány hradu vyjde průvod panen, jejichž skvostný oděv a vzácná roucha ani popsatí nemohu, kdybych to měl vše povídat jak to v knihách stojí. Ta, která se zdá být nejvznešenější z těchto panen, vezme smělého rytíře, kterýž se byl ve vroucí jezero vrhl, za ruku a odvede jej, anižby slova promluvila, do skvostného hradu či paláce, tam ho dá svléknout do naha, že zůstane, jak jej matka porodila, a vloží ho do koupele vlažné, potom namazán jest vonnými mastmi, oblečen v košili z plátna nejtenšího napuštěnou nejjemnější vůní a jiná panna opět zavěsí mu plášť na plece, kterýžto plášť má zajisté cenu velikého města, pakli ne větší. Jaká to rozkoš, pakli se teď vypravuje, že ho vedou do jiné síně, kde stoly jsou připraveny s takovou skvostností, že úžas jej naplní? když mu lijou na ruce vodu propouštěnou ambrou a nejvonnějším kvítím, když sedne dále na křeslo ze slonové kosti? Když všechny panny mu slouží, při čemž podivuhodně zachovávají mlčení! Když mu přinášejí nejrozmanitější jídla tak chutně upravená, že ústa i ruka jeho neví, po kterých dříve sáhnouti, při čemž zazní líbezná hudba, aniž by věděl odkud přichází? Když po skvostném stolování jídla se odnášejí, rytíř pak v křesle svém seděti zůstane a snad v zubech se štourá, jak to zajisté způsob jest, a v tom vejde jiná přespanilá panna, usadí se vedle rytíře, a vypravuje mu o vlastnostech zámku, kterak v něm jest zaklena, a jiných věcí, že rytíř žasne stále a každý, kdo historii tu čte, v stále divení jest pohroužen! Nechci o tom mluvit obšírněji, neboť z toho již lze nabyt přesvědčení, že každý čtoucí toto vše napnut jest úžasem a obdivováním; a věřte, milý pane, jak jsem vám prvé již řekl, vy ty knihy číst musíte a shledáte, že všechny vrtochy vám zaženou, máte-li jakých, zušlechťí charakter váš, není-li právě z nejlepších. Tím se mohu honosit, že od té doby, kde jsem se stal bludným rytířem, jsem udatný, zdvořilý, štědrý, ušlechtilých mravů, velkomyslný, způsobný a trpělivý, povolný v utrpění, věznění a očarování, a pakliže nyní v této kleci co blázen uzavřen jsem, tož přece doufám v statečnost mého ramena, pakli mně i jinak nebesa přejou a štěstí mi paty neukáže, že v málo dnech stanu se králem veliké říše, kde budu moci dokázat šlechtnost a velkomyslnost srdce mého, neboť na mou čest, pane, chudému nelze šlechtné srdce projevit, byt sebe velkomyslnějším byl, a vděčnost, která toliko ve vůli záleží, jest mrtva, jako víra bez skutků. Právě proto bych si přál, aby mi osud brzy příležitost poskytnul, státi se králem, bych své šlechtné srdce mohl

okázati a svým přátelům dobře činiti, zvláště tomuto ubohému zbrojnoši mému, který ten nejhodnější člověk pod světem jest a kterému bych od srdce rád nějaké hrabství dal, jako jsem již dávno mu slibu; obávám se jenom, že nemá dosti schopnosti k spravování země své.

Uslyšev Sancho poslední slova svého pána, pravil: Jen se postarejte, pane D. Quijote, abyste mi to slíbené hrabství dal, které již dávno očekávám, nebo Vám slibuju, že mi nebude scházeti schopnosti k panování, a kdybych jí i neměl, vždyť jsem slyšel povídat, že jsou lidé na světě, kteří statky velkých pánů v nájem brávají a něco jistého ročně z nich jim platí, ti pak starají se o vládu a pán sedí v svatém pokoji, požívá svých důchodů, aniž oč jiného se stará. A tak budu také já to dělati, že ani vlas mi starostí nezšediví, zbavím se hned všeho, budu ze svých důchodů trávit, a oni ať si dělají, co chtějí.

Milý brachu Sancho, pravil kanovník, to se rozumí pouze o tvém příjmu, co se však týče řízení spravedlnosti, té musí vladař rozuměti sám a k tomu potřebí jest schopnosti a bystrého rozumu, zvláště pak dobré vůle, neboť kde této hlavní věci se nedostává, jde také vše ostatní na přič; Pánbůh, uvidí-li dobrou vůli, i prostotě pomáhá, aby zlému rozumných se opírala.

Této moudrosti nerozumím, odvětil Sancho Panza, vím toliko, že nad svým panstvím vládnouti budu, jakmile jen je budu míti; duše moje dobrá jest jako každá jiná a tělo mé mocné mnohému na vzdor a chci v říši mé kralovat, jako každý jiný, a kdybych byl pánem, dělal bych, co bych chtěl, a kdybych dělal, co bych chtěl, šlo by vše dle mé vůle, a když půjde vše dle mé vůle, budu spokojen, a budu-li spokojen, nebudu si více přát, a nebudu-li si ničeho více přát, bude všecko dobře, ať se pak děje v říši cokoli, Bohu poručeno, až se zase spatříme, jak pravil jeden slepý druhému.

Tato filosofie, Sancho, není špatná; co se však toho panování týče, o tom by bylo ještě mnoho co povídat.

Na to odpověděl D. Quijote: Nevím, co by se mohlo ještě povídat; kráčím zde jen za příkladem velikého Amadise z Gauly, který zbrojnoše svého učinil hrabětem pevných ostrovů, mohu tedy svého Sancha Panzu s dobrým svědomím hrabětem učinit; onť jest nejlepším zbrojnošem, jakýž kdy bludnému rytíři sloužil.

Kanovník strnul nad souvislým nesmyslem, jaký mluvil D. Quijote (pakli vůbec v nesmyslu souvislosti jest), divil se způsobu vypravování o dobrodružství rytíře s jezerem, divil se dojmu, jakým čtením báječných lží

uchvátit se dal, a konečně i bláznovství Sanchovu, s jakou horlivostí toužil po panování v hrabství, které mu pán jeho přislíbil.

Mezi tím navrátili se sluhové kanovníka, přivedli osla s potravou z krčmy, prostřeli koberce na zelený trávník, všichni usedli do stínu několika stromů a počali zde jísti, aby i majitel volů měl příležitost, zvířata svá nechat se napásti.

Když ještě jedli, zaslechli na blízku nějaký hřmot a zvuk zvonečku, přicházející z tmavého houští, a hned na to shlédli ve stínu poskakovati pěknou kozu, jejíž srst pokryta byla černými, bílými a šedými skvrnami, za ní bral se mladý pastýř, kterýž ji obvyklými zvuky a slovy nazpět přivolával, aby buď státi zůstala anebo do chléva se navrátila. Ulekaná a bázlivá koza běžela k lidem stolujícím, jakoby chtěla prosit za ochranu, a zůstala u nich. Pastýř se přiblížil, chopil ji za rohy a mluvil k ní, jakoby tomu rozuměla: Ty tulačko, tulačko, strako, strako, aj, aj! jsi dnes opět na špatných cestách? Snad ti nahánějí vlci strachu, mé děťátko? Jak pak to, mé krásné zvířátko? Ale vy jste ovšem ženuška a to nemůžete být pokojna; i jdi mi k šípku s tvými vrtochy! Pojď, pojď, mé zvířátko, neb není-li ti tu volno, jsi přece bezpečnější v stádu svém mezi družkami svými; ty jim máš být příkladem a vodit je, ne pak běhat sama na bezcestí, co pak si o tobě pomyslí?

Slova pastýřova bavila všecky posluchače, zvláště pak kanovníka, kterýž pravil: Příteli, učňte mi tu libost a posadte se u nás, neboňte také kozu svou tak rychle do chléva, vždyť je ženuška, jak pravíte, a musí kráčet po přirozeném pudu svém a kdyby jste ji sebe líp hlídal. Přijměte toto sousto a napíte se k tomu, aby se utišil váš hněv a koza si zatím odpočinula. S těmi slovy podal mu na noži napíchnuté stehénko králíčí. Pastýř je přijal, poděkoval a napiv se na to, upokojil se a pravil: Nemyslete si, pánové, že jsem snad blázen, když s tímto dobytčetem tak mluvím; neboť slova, kteráž jsem vyřkl, něco znamenají. Jsem sedlák, ale přece ne tak hloupý, abych nevěděl, že se zachází jinak s lidmi a jinak se zvířaty.

To rád věřím, pravil farář, neboť zkušenost nás učí, že i z hor povstali učenci a v chatrči pastýřské často mudrci bydleli.

Alespoň, dodal pastýř, často rozumní lidé, a abyste se o pravdě toho přesvědčili, budu Vám, třeba o to ani požádán nebyl a jestliže Vám to nebude na odpor, když dovolíte, vypravovat událost, kteráž potvrzuje to, co tento pán (ukáže na faráře) právě řekl.

Na to odpověděl D. Quijote: Poněvadž vidím, že tento případ má podobnost s dobrodružstvím rytířským, tedy vás pro svou osobu rád poslechnu a to zajisté učiní také tito pánové, protože jsou rozumní a rádi

se dovědí vzácných novinek, jakéž mysl baví a obveselujou, jakž se to domnívám o vaší povídce. Začněte jen, milý příteli, my všichni chceme naslouchat.

Vyjímaje mne, řekl Sancho; já se odeberu s touto paštikou ku potoku a najím se tam na tři dny; neboť jsem často od mého pána D. Quijota slýchal, že zbrojnoš bludného rytíře musí jísti kdekoliv příležitost k tomu se naskytne, poněvadž se může státi, že zabloudí v hustém lese, z něhož se nemůže dostat; není-li ale člověk nasycen aneb plný vak sebou nemá, seschne jako kůl, jak se často stává.

Pravdu máš, Sancho, pravil D. Quijote, jdi, kam chceš, a jez dle libosti, neboť já jsem nasycen, a chci toliko duši své ještě občerstvení popřáti, když vyslechnu vypravování tohoto dobrého člověka.

To učiníme také, pravil na to kanovník; pak prosil pastýře, aby hned vypravovat počal. Pastýř plácnul dvakrát kozu svou na hřbetě, při čemž druhou rukou za rohy ji držel a řekl: Lehni si, strako, zbyde nám ještě dosti času na návrat k domovu.

Koza jakoby mu rozuměla, ulehla hned podle něho a velmi tiše se chovají, hleděla mu do obličeje, jakoby pilně jeho povídku poslouchati chtěla, kterouž vypravovat měl a následujícími slovy započal:

KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNÍ

Tři míle odtud leží vesnice malá sic, ale nejbohatší v zdejším okolí; v této vsi bydlel sedlák velmi vážený, avšak byl ctěn více pro svou rozšafnost, nežli pro bohatství. Co jej však nejvíce šťastným činilo, byla krásná, moudrá a ctnostná dcera, takže každý, kdo ji poznal, neb viděl, podivnit se musel, kterak ji nebesa a příroda tolika dary obdařila. Již co dítě byla krásna a spanilost její tak se vzdávala, že v roce šestnáctém byla tvorem nejkrásnějším. Pověst o ní rozšířila se v celém okolí, ba, co pravím? nejen v okolí ale i ve vzdálených městech ano i v paláci královském bylo známo jméno její, všude se o ní vyprávělo a jako k nějaké vzácnosti nebo k obrazu zázračnému přicházeli lidé, aby ji viděli.

Otec ji střežil, avšak i ona střežila se sama nejlépe, neboť nížádné dvěře, stráže a zámky neuchovávají děvče tak, jako vlastní jeho počestnost a mrav. Jméno otcovo a krása dcery pohnuly mnohé domácí i cizí, aby se o ni ucházeli; otec však, kterýž skvostný klenot svůj zadati měl, nemohl mezi všemi ucházeči nikoho zvolit; mezi těmi byl jsem také já, a měl jsem ze všech nejvíce naděje, poněvadž mne otec dobře znal, an z téhož místa pocházím, rodina moje jest bezúhonná, já pak byl mlad, měl jsem jmění a hlava moje nebyla z nejprostších; avšak ještě jeden z téže vesnice s těmitéž nároky ucházel se o ruku její, a to bylo příčinou, že otec rozhodnouti se nemohl, protože viděl, že u každého z nás dcera jeho dobře bude opatřena; aby si konečně pomohl z toho zmatku, řekl k Leandře, dceři své, že to ponechá zcela její vůli, kterého z nás obou si vyvolí, protože jsme si jinak oba zcela byli rovni; z toho by všichni rodiče měli příklad si vzíti, chtějí-li provdati dcery své; nechci tím snad říci, aby se dětem svobodná vůle nechávala v jakýchs špatnostech, nýbrž že se jim má udělat dobrý návrh, dle něhož by potom z vlastní vůle mohli voliti. Nevím, jaké zámysly měla Leandra, ale otec její nás stále zdržoval, předstíraje dívčino mládí a tak nás upokojil, abychom naděje nepozbyli. Můj soupeř jmenuje se Anselmo a já zovu se Eugenio, abyste také věděli jména osob, kteréž mají účastenství v této tragedii, posud sice neukončené, z níž ale již patrnó, že se smutně skončí.

V tom čase přišel do vsi naší jistý Vincente de la Roca, syn sedláka z téhož místa; tento Vincente přišel z Vlach a rozličných jiných zemí, kde sloužil co voják. Co dvanáctiletého chlapce vzal jej s sebou jistý kapitán, když se bral naší vesnicí pochodem; po dvanácti letech navrátil se chlapík v pestrém šatu vojenském všech barev, ověšen kousky křišťálu a nepravými kovovými řetízky; dnes byl oděn tak, zítra jinak, ale všecko bylo samé titěrky beze vši ceny. Sedláci bývají často zlomyslní, a mají-li k tomu dost času, zlomyslnost sama, i pozorovali jej, čítali kus po kuse z jeho okras a klenotů a vypátrali, že má jen trojí celý oděv, rozličné barvy se stužkami a jiným příslušenstvím; měl ale takovou zručnost a obratnost, že by se byl každý domnívat musel, kdo naň přísný pozor nedával, že má desaterý úplný oděv a asi dvacet chocholů svého jmění. To, co vám o jeho oděvu pravím, není snad rozvláčné aneb dokonce zbytečné, neboť jest to v tomto vypravování velmi důležité. Obvyčejně sedával na návsi pod velikým jilmem, kde jsme s úžasem a ústy otevřenými poslouchali vypravování jeho příhod a skutků. Nebylo země na celém světě, kde by nebyl býval, žádné bitvy, kde by byl nebojoval; zabil více mouřeninů, než jich bydlí v Marokánsku a Tunisu, a dle udání jeho měl více soubojů než Gante nebo Luna, aneb Diego Garcia de Paredes, a tisíce jiných, jejichž jmena často opakoval, a všude byl vítězem, aniž by byl kdy jediné kapky krve ztratil. Jindy zas okazoval své jizvy ovšem nepatrné, o nichž zase tvrdil, že pocházejí od koulí z pušek, kteréž jej tu neb onde v potýčkách a bitvách zasáhly. On se zapomněl tak dalece, že v neobyčejné hrubosti své lidem tykal, kteří byli tolik co on a původ jeho dobře znali, on však říkával, že rámě jeho jest mu otcem, jeho činy dětmi a co vojín, že tolik platí jako sám král. K nestoudnostem těmto ještě se přidružilo i to, že se znal poněkud v hudbě a často bříňkával na kytaru, takže někteří z posluchačů jeho říkali, že mu nástroj v rukou mluví. To však nebyly ještě všechny jeho pěkné vlastnosti, on se zval také básníkem a psal o všech malichernostech, jaké se ve vsi zběhly, sáhodlouhé romance.

Vojína toho, jehož jsem nyní popsal, tohoto Vincenta Rosu, toho reka, dvořílka, hudebníka a básníka vídala Leandra často z okna domu otcovského. I zamilovala se do pozlátka jeho šatu, romance jeho, kteréž vždy v dvaceti opisech rozdával, ji omámily, slyšela o jeho velikých činech, známých jen z vlastního jeho vypravování, a zkrátka dábel tomu chtěl, že se do něho zamilovala, prvé než mu napadlo, aby ji navštívil. Žádné zamilované dobrodružství tak rychle nepokračuje jako ono, kde dáma počátek učiní a tudíž i Leandra a Vincente brzy si porozuměli. Prvé než

kdo z nápadníků jejích o záměrech jejích se dověděl, byla je ona již provedla, neboť opustila dům pečlivého otce svého, matku již neměla, a uprchla s vojínem ze vsi, kterýž tímto dobrodružstvím větší dobyt si slávy, než jakou se dříve byl vychloubal.

Celá ves divila se této události, jakož i každý cizinec, jenž o tom uslyšel; já strnul, Anselmo byl bez sebe, otec truchliv, příbuzní rozhorleni, spravedlnost pohnuta, vyslala stíhače; tito vyšli na cesty, pátrali v lesích a houštinách, až po třech dnech našli blouznivou v skalní slují až na košili svlečenou, o peníze a drahocenné šperky, kteréž byla z domu otcovského odnesla, oloupenou. I byla dodána opět zarmoucenému otci a tomu přiznala se na otázky jeho bez váhání, že ji Vincente de la Roca podvedl, slíbil ji, že ji pojme za ženu, a tím z otcova domu ji vylákal, pod záminkou, že ji dovede do krásného, v celém světě nejhršího města Neapole, a ona neopatrná a oklamána mu uvěřila, uprchla otci oné noci s ním, kdy pohřešena byla, načež ji podvodník dovedl do hor a v té jeskyni zavřel, v kteréž ji opět našli. Dále vyprávěla, kterak ji voják všecko pobral, aniž by byl však její cti se dotekl, zanechal ji v jeskyni a odešel; okolnost ta naplnila nás podivením, neboť těžko věřiti takové zdrželivosti toho mladíka, ona to však tak pevně jistila, že otec alespoň tím poněkud se upokojil a ztrátu klenotu i peněz oželel, protože dceru svou měl opět, tento jediný klenot, kterýž nikdy více se nenavráti, pak-li že jednou ztracen jest. Ještě téhož dne, kdy Leandra nalezena byla, hleděl ji otec skrýti před našimi zraky, i odvezl ji do kláštera v sousedním městě, protože doufal tím znenáhla zlé pověsti o dceři své zmírniti. Mladost Leandry snad poněkud omlouvá vinu její alespoň u těch, kterým na tom ničehož nezáleží, je-li dobrá nebo zlá; kteří však znají její rozum, nevěří, že pochází přestupek z nezkušenosti a prostoty, nýbrž z lehkomyšlnosti a všeobecné povahy žen, kteráž přivádí vždycky k zlému a k nepořádku.

Leandru tedy zavřeli; Anselmo byl oslepen alespoň nemohl nějaký předmět nalézti, kterýž by jej byl potěšit; oči moje byly ve tmě a beze světla, neboť mně po odchodu Leandry nic netěšilo. Truchlivosti nám přibývalo a trpělivosti ubývalo, proklínali jsme vyšperkovaný oděv vojáka a hněvali se na malou opatrnost otce Leandřina. Konečně jsme opustili s Anselmem naši vesnici a táhli jsme v toto oudolí; Anselmo hlídá si stádo ovec, já si pak pasu svoje kozy a tak trávíme život v tomto stromoví, poušticé úzdu zármutku svému; brzo opěváváme chválu a opět hanbu Leandřinu, brzo vzdycháme každý pro sebe a žalujem nebesům svou tíseň. I mnozí jiní šli za příkladem naším do těchto hor, aby tímtež se zabývali co my a těch

je tolik, že se zdá, jakoby tato krajina se byla proměnila v zemi pastýřskou Arkadii, neboť je tu všude plno pastýřů a stád, a všude slyšeti jest jméno Leandřino. Tento ji proklíná a nazývá jí blouznivou, lehkomyšlnou, bezectnou, onen jmenuje ji lehkovážnou, jeden praví, že vina její jest k odpuštění, druhý zas jí pomlouvá a hanobí zároveň, jiný zas velebí její krásu a opět jiný chválí její smýšlení, slovem všichni jí ctí a hanobí spolu, ba pošetlost mnohých jde tak daleko, že opovrženými se cítí, že nikdy s ní nemluvili, jiní opěvují zuřivý hněv horoucí žárlivostí, k čemuž přece nikdy příčiny nedala, neboť jak jsem již pravil, byl poklesek její prvé znám než předsevzetí. V každé skalní jeskyni, na březích potoku, v stínu stromu — všude jest některý pastýř, žalující větrům neštěstí svoje; ozvěna všude opakuje jméno Leandra! Leandra, šeptají hory, Leandra, šumí to v potocích, Leandra váže a okouzluje smysly naše, co zatím doufáme zde bez naděje, v bázni, aniž bychom věděli, čeho se strachujem.

Ze všech těchto nešťastníků je však soupeř můj Anselmo nejméně při zdravém smyslu, kterýž by měl stížností mnohých, on však jen stále nařiká na její nepřítomnost, a prozpěvuje truchlozpěvy při zvuku houslí, na něž velmi pěkně hraje. Já kráčím jinou, lehčí cestou, kteráž se mi spolu pravou býti zdá; mluvím špatně o lehké mysli žen, o jejich nestálosti, lstivosti, nesplněných slibech, nevěře a jak málo nezřízené žádosti své umí držet na uzdě. To bylo příčinou, pánové, že jsem k své koze tak mluvil, když jsem ji zde nalezl, neboť proto, že ženského je pohlaví, málo si jí vážím, ačkoliv je nejkrásnější z celého mého stáda. Toť historie, kterou jsem slíbil vypravovat; jestli vás nudila, stalo se proti mé vůli. Na blízku je moje chatrč, mám tam čerstvé mléko a výborný sýr kromě rozličného chutného ovoce, jak oku tak i žaludku příjemného.

KAPITOLA PADESÁTÁ DRUHÁ

Povídka pastýřova všem se líbila, zvláště pak kanovníkovi, který se způsobu vypravování pastýřova podivil, neboť to nebylo vypravování obyčejného pastýře, ale podobalo se spíše způsobu vzdělance; pravil tedy, že farář měl pravdu, když tvrdil, že i v horách žijou lidé vzdělaní. Všichni se chovali k Eugeniovi velmi přívětivě, zvláště pak velkomyslným byl D. Quijote, kterýž řekl: V skutku, příteli pastýři, kdyby mně bylo v tuto chvíli možno, abych nějaké dobrodružství započal, tedy bych ihned na cestu se vydal, abych Vám nějakou libost prokázal; unesl bych Leandru z kláštera, v němžto se nepochybně bezděčně nalézá, navzdor abatyši a všem, kteří by mi v tom překážeti chtěli, a Vám bych ji odevzdal, byste s ní dle vůle naložil, kdybyste jen zákonům řádu rytířského vyhověti chtěl, kterýž nařizuje, aby se žádné panně nečinilo násilí a příkoří. Však doufám v boha, že zlomyslný kouzelník nebude tak mocný, aby nemohl přemožen být jiným dobrým kouzelníkem a pro ten případ slibuju vám svou přízeň a pomoc, což ostatně jest povinností mého řemesla, kteréž v tom spočívá, abych pomáhal nešťastným a stísněným.

Pastýř naň pohleděl, podivil se jeho hubené postavě a otázal se podle sedícího lazebníka: Milý pane, kdož pak jest tento muž, co tak špatně vypadá a podobné řeči vede?

Kdož jiný by to byl, odpověděl lazebník, než proslavený Don Quijote de la Mancha, nepřítel všeho nepraví, opravce všech nerovností, ochrance panen, co všechny obry poráží a ve všech bitvách vítězí?

Totž zní skoro, pravil pastýř, jako se čte v knihách o bludných rytířích, kteří všecko to konají, co pravíte o tomto muži; mám však za to, že buďto žertujete anebo že tento člověk má v hlavě o deset koleček víc.

Vy jste bídný holomek, zvolal D. Quijote náhle, nemáte kusa mozku ani hlavy, já mám však více nežli nevěstka, která vás porodila! — A s těmi slovy mrštil chléb před ním ležící s takovým vztekem pastýři v obličej, že mu krev z nosu ihned sršela. Pastýř však nerozuměl takovému žertu a vida, s jakou opravdivostí s ním se tak zle nakládá, nebral ohledu na koberec a na jídla na něm ani na ostatní stolující a vrhnul se na D. Quijota, chopil ho

oběma rukama za hrdlo, tak že by ho byl jistě uškrtil, kdyby nebyl Sancho Panza mezi tím se objevil, pastýře v půli uchvátil a na prostřený koberec jím mrštil, takže mísy, sklenice, a vše, co se zde nalézalo, buď rozbito neb skáceno a rozlito bylo. Osvobozený D. Quijote vrhnul se opět na pastýře, kterýž krvácející v obličejích a kopáním Sancha Panzy jsa týrán na koberci po nozi sáhal, aby se krvavě pomstil; ale kanovník a farář to zamezili, lazebník to však tak zařídil, že dostal pastýř D. Quijota pod sebe a tak ho zpoličkoval, že ubohému rytíři neteklo po obličejích méně krve než pastýři.

Kanovník a farář smíchem se prohýbali, ostatní radostí skákali a švali brzy toho, brzy onoho, tak jako dva rozvzteklé psy, jen Sancho Panza zuřil, protože se nemohl vybavit z rukou jednoho ze sluhů kanovníkových, který ho držel, aby pánu svému pomoci nemohl. Zkrátka, všichni byli radostí a veselostí uchváteni kromě obou rváčů, když tu náhle zavzní žalostný zvuk trouby, takže se všichni ohlíželi, aby viděli, odkud zvuk přichází; nejvíce však ze všech ulekl se D. Quijote, kterýž posud ležel pod pastýřem a do syta ztloučen byl i zvolal: Příteli ďáble, neboť tím musíš být, protože jsi mne s takovou mocí přemohl, prosím tě o příměří, třebaš jen na hodinu, neboť ten smutný zvuk, jaký nám v uších zavzněl, zdá se mne k novému dobrodružství volati.

Bitím obapolným unavený pastýř pustil ho na chvíli, D. Quijote vstal a obrátil se v tu stranu, odkud trouba zavzněla, a viděl, kterak z blízkého návrší kráčí tlupa lidí oděných v bílá roucha, jak to bývá obyčej u kajících.

Bylo totiž roku toho náramné parno a po dlouhou dobu nedala oblaka zemi potřebně vláhy, a proto se konala v celé krajině procesí kajicností a modlitbami, aby milosrdný bůh otevřel dobrotivých rukou a deště popřál; k tomu cíli putovali lidé ze sousední vsi k nábožnému poustevníku, který bydlel v jedné jeskyni tohoto údolí. D. Quijote, spatřiv podivný oděv putujících nezpomněl ani, že je vícekrát již viděl, ale domýšlel se, že to je dobrodružství, k němuž je vyzván, a že jemu co jedinému bludnému rytíři z přítomných přísluší, aby to dobrodružství podstoupil. V domněnce té utvrzovalo jej ještě více, že nesli smutečnými rouchy ověšený obraz; i myslil, že to jakás vznešená dáma, zlými lidmi násilně unešená. Jakmile myšlénka tato mu mozem projela, přiskočil rychle k Rocinantovi, v trávě se pasoucím, chopil se uzdy a štítu, žádal Sancha Panzu o meč, vsedl na Rocinanta a promluvil hlasitě k přítomným: Nuže, šlechetná společnosti, věztež, jak je potřebno, že jest na světě rytířů, kteří se znají k řádu rytířstva bludného, pravím vám, že nyní shledáte, jak

oné šlechetné dámě, kterouž tamto přivádějí, svobodu vybojuji, a proto si musíte bludných rytířů vysoce vážit.

Po těch slovech kopnul oběma nohama Rocinanta v boky, protože ostruh neměl, a ujížděl cvalem proti kajícím; farář, kanovník a lazebník chtěli jej sice zadržet, ale bylo to nemožné, taktéž pomohlo málo volání Sancha Panzy, kterýž křičel: Kam pak chcete, pane můj D. Quijote, ký ďábel pak vás posedá, abyste bojoval proti naší katolické víře? Slyšte pak, to je procesí kajících, a socha na nosítkách představuje naši neposkvrněnou požehnanou matku boží! Hledte pak, co činíte, neboť tentokráte jistě nevíte, co podnikáte!

Sancho namáhal se však marně, pán jeho ujížděl s takovým chvatem a horlivostí, aby dámu v smutku osvobodil, že ani slova neslyšel, ba nebyl by ani slyšel, kdyby mu byl sám král poroučel. Přijeda k procesí zadržel Rocinanta a křičel drsným, chraplavým hlasem: Slyšte vy, kteří jste obličejе své zajisté pro nic dobrého nezakuklili, dejte pozor a slyšte, co vám říci chci!

Napřed byli ti, kteří nesli sochu, a jeden ze čtyř duchovních litanie zpívající, kterýž podivnou postavu D. Quijota, hubenost Rocinantovu a jiných směšných předmětů upozoroval, řekl: Milý muži, máte-li nám co říci, tedy mluďte rychle, neboť tito lidé se bičují a byloby nemoudré, abychom prodlévali a rozprávku poslouchali, nedá-li se to, co nám říci chcete, dvěma slovy odbyti.

Jedno slovo postačí, odpověděl D. Quijote, krásnou dámu máte pustit na svobodu, jejíž slzy a truchlivý pohled dokazují, že jste ji proti vůli její unesli a velice se prohřešili; já však, který jsem proto se narodil, abych nepravostem podobným učinil přítrž, nepustím vás ani o krok dále, pokud jí, jak zasluhuje, svobody nedáte.

Z té řeči poznali všichni, kteří to slyšeli, že musí být Don Quijote pomatený člověk, načež se dali do nerázného smíchu, což bylo tolik, jako líti olej do ohně; neboť ani slova více nepromluvil, vytasiv rytíř meč, a napřáhna jej, hnal se proti nosičům. Jeden opustil nosítka a postavil se mu vstříc, pozvedna vidlice za podporu mu sloužící proti němu; D. Quijote ťal tak silně po vidlicích, že se roztržily, avšak majitel jejich dal Don Quijotovi se zbytkem, který mu v ruce zůstal, tak pádnou ránu do ramena toho páže, v němž meč držel, že ji štít zachytit nemohl a ubohý D. Quijote na zem se svalil. Sancho Panza přiběhl k němu celý udýchaný a vida jej na zemi, volal na nosiče, aby jej více nebil, že jest ubohý, okouzlený rytíř, který jaktěživ nikomu neublížil; co ale sedláka nejvíce zdržovalo,

nebylo volání Sanchovo, ale vida, že D. Quijote rukou ani nohou více nehýbá, měl za to, že jej zabil, i sebrav honem roucho své utíkal do polí jako kamzík.

Nyní přišla i ostatní společnost D. Quijotova; poněvadž ale lidé z procesí viděli je spěchatí a s nimi i strážníky s jich puškami, obávali se nemilého setkání, a postavili se kolem obrazu, sundali kutny, chopili své hole a očekávali přepadení s předsevzetím, že se budou bránit, ba možno-li, i na nepřítele udeří; obrátilo se to však šťastněji, než jak mysli; neboť Sancho vrhnul sebou na tělo svého pána a počal nad ním žalostně bědovat domnívaje se, že je mrtev. Farář byl poznán od faráře, kterýž vedl procesí, a celý zástup se upokojil. První farář vyprávěl druhému, kdo je D. Quijote, i přistoupili všichni, aby viděli, je-li D. Quijote v skutku mrtev. I slyšeli nyní Sancho Panzu se slzami v očích takto mluvíti: O ty květe rytířstva, jenžto jedinou ranou obušku sešel s dráhy slavných činů na onen svět! O slávo pokolení svého, hrdosti a cti Manchy a celého světa, sejdeš-li ty s něho, naplní se brzo zločinci, které se nebudou muset nijakého trestu báti za prostopášné kousky! O ty štědroto Alexandrova, neboť za osm měsíců služby darovals mi ostrov nejkrásnější, který kdy vlnami mořskými byl omýván! O ty pokoro v hrdosti, trpiteli v neštěstí, pohrdači nebezpečenství, zamilovaným bez příčiny, následovníku dobrých a metlo zlých, nepříteli sprostoty, zkrátka ty bludný rytíři, neb tím je vše řečeno, co se jen říci dá.

Tímto křikem a vzdycháním Sanchovým D. Quijote opět se zpamatoval, a první, co řekl, bylo: Ten, který žije od tebe vzdálen, sladká Dulcineo, jest podroben ještě větším nehodám. Pomoz mi, můj milý Sancho, opět na zaklenou káru, nejsem s to, abych se udržel v sedle na Rocinantu, zdá se mi, že mám rameno rozdrčené.

S radostí tak učiním, milostivý pane, řekl Sancho, vraťme se s těmito pány, kteří to s námi dobře myslí, do své vsi a tam si vymyslíme nový výlet prospěšnější a slavnější než dříve. —

Pravdu máš, Sancho, odpověděl rytíř; nejlépe učiníme, když počkáme, až zlý účinek planet, které nyní panujou, své moci pozbude.

Kanovník, farář a lazebník řekli mu, že dobře učiní, a když se byli ještě nasmáli hlouposti Sancho Panzy, naložili D. Quijota na káru, na které sem byl přijel. Procesí opět se spořádalo a putovalo dále; pastýř se rozloučil se všemi, strážníci nechťeli více dále a farář jim vyplatil jich mzdu; kanovník prosil faráře, aby mu podal zprávy o příhodách D. Quijota, zdali se uzdraví

z bláznovství svého, nebo ještě hloub v něm se zakoření, pak žádal o dovolení, by svou cestou dále jíti směl.

Zkrátka všichni se rozloučili a každý se dal svou cestou, jen farář a lazebník zůstali s D. Quijotem a Sanchou, kromě statného Rocinanta, jenžto byl při všem tak trpěliv jako jeho pán. —

Majitel volů zapřáhl opět svá zvířata, položil D. Quijota na otep sena a jel s obyčejnou svou chladností dále cestou, kterouž mu farář ukázal, a po šesti dnech přijeli v otčinu D. Quijotovu, kamž dorazili v neděli na poledne; vesničané byli na návsi, kudy D. Quijota vezli. Všichni se sběhli, aby viděli, koho to vezou, a když krajana svého poznali, v udivení tu stáli a hoch jeden běžel k hospodyni a neterí se zprávou, že ujec a pán jejich bledý a vyzáblý přijel na volské káře, sedě na otepi sena.

Hrozno bylo nyní poslouchati náрек obou ženštin, hrozné podívání, jak se poličkovaly a proklaté knihy rytířské znovu proklínaly, což počalo znovu, když D. Quijota do pokoje přinesli.

Na zprávu o návratu D. Quijotově přiběhla manželka Sancho Panzy, která věděla, že s ním odjel, aby mu sloužil co zbrojnoš; jakmile Sancha spatřila, byla první její otázka, jestli se také osel šťastně navrátil, a Sancho odpověděl, že šťastněji, než pán jeho.

Nu, díky Bohu, pravila žena, že nám tu milost prokázal, ale řekni mi přec muži, mnoho-li ti ta služba zbrojnošská vynesla? Neseš mi nové šaty s vléčkou a dětem střevíce?

To nenesu, milá ženo, odpověděl Sancho, za to však mám jiné znamenitější a vzácnější věci.

No to jsem ráda, pravila žena, tedy milý muži, okaž mi pak ty věci lepší a vzácnější, ráda bych je viděla, abych měla něco, čím by se mé srdce potěšilo, které bylo truchlivé a zarmoucené po celou tu dobu tvé nepřítomnosti.

Až doma ti všecko okážu, řekl Sancho, jen se s tím teď spokoj, s pomocí boží vytáhneme brzy za novým dobrodružstvím a ty pak mne při návratu co hraběte nebo vladaře některého ostrova, a to ne snad špatného ale nejkrásnějšího, jaký jen k nalezení jest, uvítáš.

Dej to pán bůh, nejmilejší muži, máme toho zapotřebí. Ale řekni mi přece, co to je, ty ostrovy? Tomu nerozumím.

Perly se sviním nehodí, odpověděl Sancho, svým časem se to dozvíš a podivíš se, až ti všickni poddaní budou říkat milostpaní.

Což pak to mluvíš, Sancho, o milostpaní, ostrovech a poddaných? tázala se Hana Panzova, neboť to jest jméno ženy Sanchovy a to ne snad

proto, že byla příbuzná jeho, ale proto, že všechny ženy v Manche mají jméno svých mužů.

Nepřekvap se Hano, abys to před časem zvědět chtěla, dost na tom, že to pravda, a proto drž hubu! Jen tolik ti ještě řeknu, že není nic krásnějšího na světě, jako sloužiti za zbrojnoše u bludného rytíře, co hledá dobrodružství. Je sice pravda, že se jich větší díl nevydaří tak jak by si člověk přál, neboť ze sta skončí se jich devět a devadesát dosti šeredně a na rub; vím to z vlastní zkušenosti, byl jsem v několika ošizen a v jiných bit; ale jest to přece hezkou věcí, zkoušeti štěstí své, hory přelízat a po lesích bloudit, zámky a hrady navštěvovat a v hospodách nocovat, kde každý krejcar hned čert vem, který se za to zaplatí.

Hovor tento vedl Sancho Panza se svou ženou Hanou Panzovou, co zatím D. Quijota hospodyně i neť přijaly, svlékly a do jeho staré postele položily; on na ně hleděl s vyvalenýma očima a nemohl se upamatovat, kde se nalézá; farář řekl neteři, aby ujce pilně ošetřovala a bedlivý pozor naň měla, aby snad ještě jednou neodešel; při tom jí vypravoval, co všecko učinit musel, aby ho domů dostal.

Nyní začaly obě nový nářek, proklínaly znovu knihy rytířské a prosily boha, aby svrhnul všechny spisovatele tolika lži a pošetilostí do nejhlubší propasti. Slovem, obě byly v největších starostech, aby pána a ujce opět neztratily, až mu bude trochu líp, což se potom v skutku stalo.

Spisovatel této historie však přese všechno namáhání a horlivost, jakouž na to obětoval, neobdržel žádných zpráv více o třetím tažení D. Quijota, alespoň ne v papírech autentických; udržela se jen pověst v Manche, že, když D. Quijote po třetí z domu se vydal, do Saragossy se odebral, kde byl přítomen znamenitému sedání, kteréž se v městě tom konalo, a kde se věci přihodily, jakéž daly se očekávat od jeho zmužilosti a bystrého rozumu. Také o skončení života jeho nemohl spisovatel žádných zpráv dostati a ani by se jí byl nedopátral, kdyby jej nebylo štěstí k jednomu starému lékaři přivedlo, kterýž byl majitelem staré olovené schránky, jižto našel, jak udává, v rozvalinách staré poustevny; v schránce této byly pergameny popsané gothickým písmem, obsahujícím Kastiliánské verše, kteréž jednaly o jeho činech, o kráse Dulcinei z Tobósa, jakož i o postavě Rocinanta a věrnosti Sancho Panzy; dále o pohřbu D. Quijota kromě nápisu náhrobního a chvalozpěvu o jeho životu a mravech. Verše ještě čitelné spisovatel této nové nikdy nevidané historie, níže sděluje. Od svých čtenářů nežádá jiné odměny za své nesmírné namáhání, jaké vynaložit musel při zpytování a hledání látky k historii této

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

v archivu v Manche, aby ji na světlo vydal — než aby jí dali tolik víry, jakou mají u všech moudrých knihy rytířské, které v světě takové vážnosti požívají; tím bude dostatečně odměněn a zaplacen a spolu povzbuzen, aby ještě dále vyhledával a pátral po věcech snad méně pravdivých, za to však stejně zábavných a kratochvilných.

Nejvýtečnější verše, napsané na pergamenech v olovené schránce, jsou tyto:

Akademikové z Argamasilli, jednoho místa na Manche, na život a smrt Don Quijota de la Mancha hoc scripserunt.